

T.C
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HULÂSATÜ'Ş-ŞÜRÛH ADLI MESNEVÎ ŞERHİNİN
108-214 VARAKLARININ GÜNÜMÜZ HARFLERİNE
AKTARILMASI VE İNCELENMESİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yusuf ÇETİNDAG

Hazırlayan
HATİCE ÖZDİL

İstanbul 2009

ONAYLAMA SAYFASI

Öğrenci : Hatice ÖZDİL
Enstitüsü : Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Konusu : Hülâsatü'ş-Şürûh Adlı Mesnevî Şerhinin 108-214
Varaklarının Günümüz Harflerine Aktarılması Ve İncelenmesi
Tez Tarihi : Temmuz 2009

Bu tezin şekil ve içerik açısından Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Klavuzunda belirtilen kurallara uygun formatta yazıldığını onaylıyorum.

Doç. Dr. Mehmet GÜMÜŞKILIÇ

Anabilim Dalı Başkanı

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı 51070714 numaralı öğrencisi Hatice Özdil tarafından hazırlanan bu tezin Yüksek Lisans Tezinde bulunması gereken yeterliliğe, kapsama ve niteliğe sahip olduğunu onaylıyorum.

Doç.Dr. Yusuf ÇETİNDAG
Tez Danışmanı

Tez Sınavı Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Cihan OKUYUCU

Doç. Dr. Mehmet GÜMÜŞKILIÇ

Doç. Dr. Yusuf ÇETİNDAG

Bu tezin Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Klavuzunda belirtilen kurallara uygun formatta yazıldığını onaylıyorum.

Doç. Dr. Gökhan BACIK
Müdür

ÖZET

Hatice Özdil

Haziran 2009

Türk edebiyatında, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'ye ait olan Mesnevî-i Şerîf üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların bir kısmını ise Mesnevî-i Şerîf şerhleri vücuda getirmektedir.

Mesnevî-i Şerîf, yazıldığı günden günümüze dek birçok şarih tarafından şerh edilmiş ve bu şerhlerin hemen hepsi üzerine çeşitli incelemeler yapılmıştır. Bu çalışmada ise, yapılan şerhler arasından Murad Molla'nın Hülâsatü'ş-Şürûh adlı Mesnevî şerhi konu olarak seçilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Murad Molla, Hülâsatü'ş-Şürûh, Şerh, Tasavvuf, Mesnevî, Mevlevî.

ABSTRACT**Hatice Özdil****June 2009**

Many studies have been done about Mesnevî-i Şerif (poem made up of rhymed couplets, each couplet being of a different rhyme) whose importance in Turkish Literature known by everybody and which belongs to Mevlânâ Jalal-ud-Dîn Rûmî. Some of these studies are the commentaries of Mesnevî-i Şerif.

Mesnevî-i Şerif has been commented by many commentators from the day it was written to today and different researches have been made about almost all of these commentaries. We chose Hülâsatü'ş-Şürûh of Murad Molla -one of these commentaries- as a subject in our study.

Key Words: Murad Molla, Hülâsatü'ş-Şürûh, Commentary, Mysticism, Mesnevî, Mevlevî.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	v
ÖNSÖZ.....	vii

GİRİŞ

I. ŞERH VE ÖZELLİKLERİ.....	1
A. ŞERH NEDİR?.....	1
B. TÜRK EDEBİYATINDAKİ MESNEVÎ ŞERHLERİ.....	2

I. BÖLÜM

MURAD MOLLA'NIN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ.....	4
1. MURAD MOLLA'NIN HAYATI.....	4
2. ESERLERİ.....	6
a) Hülasatü'ş-Şürûh.....	6
b) Mâ-Hazâr.....	7
c) Kavâid-i Fârisiyye.....	7
d) Vâkâyı-nâme.....	7
e) Mesmuât.....	7
f) Mektûbât.....	7
g) Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî.....	7
h) Muînü'l-Vâizîn.....	7
ı) Mefatihü'd-Dûriyye Tercümesi.....	7
i) Dîvân.....	7

j) Saib-i Tebrizî Şerhleri.....	8
k) Şerh-i Kasâid-i Mevlânâ Şevket Buharî.....	8
3. HÜLÂSATÜ'Ş-ŞÜRÛH'UN TANITILMASI.....	8
4. METNİN LATİN HARFLERİNE AKTARILMASINDA İZLENEN YOL.....	11

II. BÖLÜM

ESERİN MUHTEVASININ TASAVVUFÎ ŞERH GELENEĞİNE GÖRE İNCELENMESİ.....	13
A. DİN-TASAVVUF.....	13
a) Din.....	13
b) Tasavvuf.....	49
B. MUHTEVAYA BAĞLI DİĞER UNSURLAR.....	76
C. TELMİHE KONU KISSA-MENKİBE TAHKİYELERİ.....	79
a) Peygamber Kıssaları.....	79
b) Dînî Şahsiyetlere Ait Menkıbeler.....	95
D. TARİHÎ OLAYLAR.....	96
E. FELSEFÎ DÜŞÜNCELER.....	98

III. BÖLÜM

METİN.....	101
SONUÇ.....	552
KAYNAKLAR.....	553
Ek -1: TIPKIBASIMDAN ÖRNEKLER	

KISALTMALAR

a.g.e.	:Adı geçen eser
a.g.m.	:Adı geçen makale/madde
a.g.t.	:Adı geçen tez
Ank.	:Ankara
Ans.	:Ansiklopedi
b.	:Bin
C.	:Cilt
Çev.	:Çeviri
DİA	:Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DTCF	:Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
Ens.	:Enstitü
Fak.	:Fakültesi
FT	:Fatın Tezkiresi
H.	:Hierî
Haz.	:Hazırlayan
Hz.	:Hazret
İst.	:İstanbul
İ.Ü.	:İstanbul Üniversitesi
Ktp.	:Kütüphanesi
M.	:Milâdî
mad.	:Maddesi
MEB.	:Milli Eğitim Bakanlığı
Neşr.	:Neşriyat
Nr.	:Numara
OM.	:Osmanlı Müellifleri
s.	:Sayfa
S.	: Sayı
TDK	:Türk Dil Kurumu
TDV	:Türk Diyanet Vakfı

TY :Türkçe Yazmalar
Üniv. :Üniversite
vr. :Varak
TY :Türkçe Yazma
Yay. :Yayımları
yk. :Yaprak
yy. :Yüzyıl

ÖNSÖZ

XIII. asrın Anadolu sûfilere içinde yüksek tefekkür heyecanı ile aşk ve ilhamı birleştirerek bunları, şiir sanatının ölümsüz terennümleri haline koyan en büyük tasavvuf şairi Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'dir. Mevlânâ'nın, İslâm dünyasında mukaddes bir kitap saygısıyla tanınmış ve çok sevilmiş eseri, 6 cilt ve 25.618 beyitlik *Mesnevî-i Manevî* dir.

Mesnevî, içinde barındırdığı bir çok hikaye ve gizemleriyle dikkatleri çekmiş; asırlardır nice şarih tarafından, ince ve geniş manalarla defalarca şerh edilmiştir. Türk Edebiyatı'nda İsmail Ankaravî, Sarı Abdullah Efendi, İsmail Hakkı Bursevî, Şem'î, Şeyh Galib, Tahirü'l-Mevlevî, Abdülbaki Gölpınarlı ve Şefik Can gibi şarihler eserin tamamını ya da bir kısmını tercüme ve şerh ederek eserdeki anlaşılması güç noktalara açıklık getirmişlerdir. Bu çalışmaya konu olan Mesnevî şerhi ise, Murad Molla'nın *Hülasatü'ş-Şürûh* adını verdiği eseridir.

Bu çalışmaya başlarken 6 ciltlik bir eser olan *Hülasatü'ş-Şürûh*'a ait İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde ve Süleymaniye Kütüphanesi'nde mevcut olmak üzere; iki nüsha tespit edilmiştir. Ve bu çalışmada İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki TY 6309-6314 numaralı nüsha ele alınmıştır. Eserin 6 cilt ve binlerce varaktan oluştuğu düşünüldüğünde, eser üzerinde birden fazla kişinin çalışmasının uygun olacağı aşîkârdır. Eserin birinci cildinin ilk yarısı olan; 1-107 varakları arasındaki kısmı, yüksek lisans tezi olarak hazırlamıştır.¹ Böylece ilk cildin kalan ikinci yarısı olan 108-214 varakları üzerinde çalışmamız uygun görülmüştür.

Giriş ve üç bölüm halinde hazırlanan çalışmamızda, faydalandığımız kaynakları Kaynaklar bölümünde belirttikten sonra, Ek-1 adı altında metnin tıpkıbasımından örneklere de yer verilmiştir. Çalışmamızın Giriş kısmında 'şerh ve şerhin özellikleri' konusuna dair kısa bilgiler vererek Türk edebiyatındaki Mesnevî

¹ Zehra Öksüz, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi SBE, İstanbul 2008

şerhleri listelenmiştir. Birinci bölümde Murad Molla'nın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgiler vererek şârih ve söz konusu eseri kısaca tanıtılmıştır. Ayrıca metnin, Latin harflerine aktarımında izlenen yol da maddeler halinde belirtilmiştir. İkinci bölümde eserin çeşitli yönlerden muhteva incelemesi yapılarak, eserde hangi konulara ağırlık verildiği gösterilmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise Arap harfli metnin Latin harflerine aktarılmış şekline yer verilmiştir. Kaynaklar bölümünün ardından da metnin tıpkıbasımından örnekler ilave edilmiştir.

Günümüzde herkesçe değeri bilinen şaheser *Mesnevî-i Mânevî*, tüm dünya coğrafyalarında ilgiyle karşılanmaktadır. Bu değerli eserin üzerine yapılan çalışmaların da gün yüzüne çıkarılması, tanıtılması gerektiği inancıyla, bu eserin herkes tarafından okunup anlaşılması için böyle bir çalışma yapılması uygun görülmüştür.

Son olarak, tezimi hazırlarken; sabırla bana yol gösteren, her konuda desteğini esirgemeyen, değerli vakitlerini bana harcayan, saygıder hocam Doç. Dr. Yusuf ÇETİNDAG'a şükranlarımı sunuyorum. Ayet ve hadislerin açıklanmasında büyük katkısı olan, kayınpederim Hüseyin ÖZDİL'e ve geçirdiğim sıkıntılı günlerde yanımda olan, maddi-manevi desteklerini esirgemeyen değerli eşim ve aileme çok teşekkür ediyorum.

Hatice Özdil

İstanbul-2009

GİRİŞ

I. ŞERH VE ÖZELLİKLERİ

A. ŞERH NEDİR?

Şerh, Arapça bir sözcük olan ve ‘şaraha’ kökünden gelir. Lügate “açma, yarma, ayırma; açıklama; açık anlatma; genişletme; izah etme” gibi anlamlara gelmekle beraber bu yolla yazılan kitaplara da isim olmuştur. Şerh, terim anlamı olarak bakıldığında ise, ‘bir meseleyi açık ve ayrıntılı olarak izah etme, metnin ince ve dikkat gerektiren anlamlarını yorumlama’¹ ; ‘anlaşılması zor bir metni beyân, tefsîr ve keşf etmek; niteliğini açıklamak, aydınlatmak, yorumlamak’² demektir.

‘Şerh’ sözcüğünün geçmişten bugüne değişik şekillerde tanımlamaları yapılmıştır. Mahmud Salahi Efendi, *Kamus-ı Osmanî*’de ‘şerh’i, "açmak, açılmak, bir dehayık ve gavamizi izah ve tefsir için söylenen sözler ve bu yola yazılan kitaplar"³ olarak ifade ederken, *Kamus-ı Türki*’nin müellifi Şemseddin Sami’ye göre şerh; "bir kitabın ibaresini yine o lisanla veya bir lisan-ı aherde tafsil ve izah ederek müşkilatı açma"⁴ şeklinde anlam kazanmıştır. Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan *Türkçe Sözlük*’te ise ‘şerh’; "açma, ayırma; bir anlatım veya kitabı açıklama, yorumlama; bir şeyi açıklamak amacıyla yazılmış kitap; açık ve ayrıntılı anlatma"⁵ olarak izah edilmiştir.

Edebiyat sahasında ‘şerh’; "bir edebî eseri, bir risaleyi veya bir kitabı kelime kelime açıp, izah ederek ihtiva ettiği bütün dil, anlatım sanat ve estetik özellikleri ile o eserin anlaşılmasını sağlayan özlü bir ifadedir. Bu, edebiyat tarihimizde bir hayli yaygın olup, bazen küçücük bir risalenin, bir kasidenin, bir gazelin sayfalar, hatta ciltler dolusu şerh edildiğine bazen bu şerhlerin dahi şerhlerinin yapıldığına tanık

¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2003, s. 991

² Ömür Ceylan, *Tasavvufî Şiir Şerhleri*, Kitabevi Yay., İstanbul 2000, s. 19

³ Mahmud Salahi, *Kamus-ı Osmanî*, İstanbul 1313

⁴ Şemseddin Sami, *Kamus-ı Türki* (Haz.: Ömer Faruk Akün), Alfa Yayınları, İstanbul 1998, s. 773

⁵ TDK, *Türkçe Sözlük*, TTK Basımevi, Ankara, 1998, C:2 s: 2087

olmaktayız. Bu sebeple şerh, tür olarak neredeyse müstakil bir hüviyet kazanmış ve zaman zaman asıl eser ihmal edilerek ona yazılan şerhler ön plana geçmiştir."⁶

B. TÜRK EDEBİYATINDAKİ MESNEVÎ ŞERHLERİ

Mesnevî-i Şerif, 13. yüzyılda, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî tarafından Farsça olarak yazılan 6 cilt ve 25.618 beyitten oluşan tasavvufî bir eserdir. Eserin günümüze kadar büyük ilgi görmesi, onu anlamaya çalışanların da çoğalmasına neden olmuştur. Eserin anlaşılmasına klavuzluk eden en önemli eserler, Mesnevi şerhleridir.

Genel olarak Mesnevî-i Şerif'e farklı dillerde yazılan tercüme, şerh, seçme beyit şerhleri ve şarihleri şöyle listelenebilir:

1. Kemaleddin Hüseyin b. Harezmî (1436) (Baştan sona Farsça şerh), *Künûzü'l-Hakâyık*.
2. İbrahim Beg (15. yüzyılda 17 hikayenin şerhi)
3. Muinî (15. yüzyılda I. Cildin manzum çevirisi), *Manevi-yi Muradiye*.
4. Molla Fenarî (1431) (Mesnevinin mukaddimesinin Arapça şerhi)
5. Dede Ömer Ruşenî (1478) (Türkçe tercüme), *Neynâme*.
6. Şahidi İbrahim Dede (1550) (600 beytin Farsça manzum çevirisi) *Gülşen-i Tevhid*.
7. Surûrî (ö.1562), (baştan sona Farsça şerh) *Şerh-i Mesnevi*
8. Sûdî (1594) (Türkçe şerh)
9. Şem'î (1592) (baştan sona Türkçe şerh)
10. Yûsuf-ı Sineçâk (1546) (Mesnevi'den 366 beyit seçmiş ve şerh etmiş.)
11. Dal Mehmed Paşa (1595) *Cezire-i Mesnevi Tercümesi*
12. İlmî Dede (1611) *Şerh-i Cezire-i Mesnevî*.
13. İsmail Ankaravî Rusûhî (1631), *Fatihü'l-Ebyat* (baştan sona Türkçe şerh)
14. Abdülmecid Sivasî (1639), (I. Ciltten 1328 beyti şerh) *Şerhu Cezîreti'l-Mesnevî*

⁶ Muhammed Nur Doğan, "Metin Şerhi Üzerine", *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler*, Yedi İklim, İstanbul 1999, s. 422.

15. Abdullah Bosnevî (ö.1054/1644), *Şerh-i Cezire-i Mesnevi*
16. Cevrî (ö.1065/1654), *Şerh-i Cezire-i Mesnevi*
17. Yusuf Ahmed Mevlevî (1650) (Arapça şerh)
18. Eşrefî Pîr Muhammed Mevlevî, (4 cildini şerh) *Hazînetü'l-Ebrâr*
19. Sabuhî Ahmed b. Muhammed (1647) (Anlaşılması güç yerlerin şerhi)

İhtiyarât-ı Sabûhî

20. Sarı Abdullah Efendi (1660), (I. Cildin şerhi) *Cevahir-i Bevahir-i Mesnevi*

21. Nazmî Mehmed Efendi (1701) (I. Cildin tercümesi)

22. Ahmed Sadık b. Ömer Derviş, (Manzum mesnevi tercümesi) *Lübbü'l-Lübâb*

23. İsmail Hakkı Bursevî (1725), (I. Cildin 738 beytinin şerhi) *Ruhü'l-Mesnevi*

24. Nahifî Süleyman (1738) (baştan sona manzum çeviri)

25. Abdullah Salahi Efendi (1782) (Türkçe tercüme)

26. Şeyh Galib (1799) *Şerh-i Cezire-i Mesnevî* (şerh)

27. Mehmed Murâd Efendî (1848), *Hülâsatü'ş-Şürûh* (muhtasar şerh)

28. Kütükçü Süleyman Hayri Bey (1891) (Türkçe tercüme)

29. Yenişehirli Avni Bey (1892) (Türkçe tercüme)

30. Abidin Paşa (1907), *Terceme ve Şerh-i Mesnevi-i Şerif*

31. A. Avni Konuk (1938) (baştan sona şerh)

32. Kenan Rifaî (1950), *Şerhli Mesnevi-i Şerif*

33. Veled Çelebi İzbudak (1942) (Türkçe tercüme)

34. Feyzullah Sacid Ülkü (1945) (Türkçe tercüme)

35. Tahirü'l-Mevlevî (1951) (şerh)

36. Abdülbaki Gölpınarlı (1982) (şerh)

37. Reynold A. Nicholson (1937), *The Mathnavi of Jalalu'ddin Rumi* (İngilizce şerh)

38. Abdullah Öztemiz Hacitahiroğlu (1972) (Türkçe tercüme)

39. Feyzi Halıcı (Türkçe tercüme)

40. Mehmet Muhlis Koner, *Mesnevi'nin Özü* (şerh)

41. Şefik Can (tercüme ve şerh)

I. BÖLÜM

MURAD MOLLA'NIN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

1. MURAD MOLLA'NIN HAYATI

a) Adı, Mahlası, Doğum Tarihi ve Yeri:

Murad Molla'nın asıl adı, Mehmed Murad'dır. Ulemadan olup bağlı bulunduğu tarikat dolayısıyla da Murad Nakşibendî unvanını almıştır.⁷

Şair, '*Hülasatü'ş-Şürûh*' adlı eserinin mukaddimesinde kendisini "es-Seyyidü'l-Hâc Hâfız Muhammed Murâdü'n-Nakşibendî İbnü'ş-Şeyhü'l-Hâc Abdü'l-Halimü'n-Nakşibendî"⁸ şeklinde künyelendirmektedir.

Hakkında bilgiler veren kaynaklara bakıldığında bu kaynakların hemen hepsinde Murad Nakşibendî'nin 23 Muharrem 1203 / 24 Ekim 1788'de Perşembe gecesi, İstanbul'un Çarşamba semtinde doğduğu kayıtlıdır.⁹

b) Ailesi:

Murad Nakşibendî, Çarşamba semtindeki Murad Molla Tekkesi şeyhi olan Ahıskalı Abdülhalim Efendi'nin oğludur.¹⁰ Bu tekkeyi bina eden Rumeli kazaskeri

⁷ M. Hüdâyî Şentürk, "*Murad Nakşibendî*", DİA, C.31, s. 188-189 ;

Fatin Efendi, *Tezkire-i Hatimetü'l-Eş'ar*, 1283/1867, s. 374 ;

Sefine-i Evliya, s. 256 ;

Muzaffer Gökman, *Murat Molla, Hayatı, Kütüphanesi ve Eserleri*, İstanbul Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1943, s. 2 ;

Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, C.I, s. 169-170.

⁸ Murad Nakşibendî, *Hülasatü'ş-Şürûh*, İstanbul Üniversitesi Ktp., TY 6309, vr. 1b.

⁹ DİA, *a.g.m*, s. 189; *FT*, s. 374 ; Gökman, *a.g.e.*, s. 2 ; *OM*, s. 169- 170.

Damad-zade Mehmed Murâd Mollâ ile aynı isme sahip olması, onun zaman zaman bu şahıs ile karıştırılmasına neden olmaktadır. Hayatı hakkındaki bilgilere geniş ölçüde 'Mâ-Hâzar' adlı Pend-i Attar şerhinin nihayetinde bulunan 'Hâl Tercümesi' ile 'Vâkâyi-nâme' adlı eserinde rastlanmaktadır.¹¹

c) Öğrenim Hayatı, Meslekî Hayatı ve Memuriyeti:

Murad Molla'nın öğrenim hayatına Çarşamba semtindeki Mehmed Himmet Efendi'nin mektebinde başladığı bilinmektedir. On yaşında hıfzını tamamlayarak iki yıl kadar bir süre Gebzeli Ahmed Efendi'nin mektebine devam ettiğini söyleyen şair, on sekiz yaşına kadar geçen süre içerisinde çeşitli hocalardan dersler almış ve kendini yetiştirmiştir.¹²

Murad Molla, Nakşibendî şeyhi olan Abdullah Kaşgarî'nin halifesi Salih Arif Efendi'den Fars edebiyatının bazı klasiklerini, Hoca Neşet'in talebelerinden Süleyman Vahyi Efendi'den ise *Sevket-i Buhârî Dîvânı*'nı ve Mevlânâ Celaleddin-i Rûmî'nin *Mesnevî-i Şerif*'ini okumuştur. Ayrıca Kethûdâ-zâde Arif Efendi'den de zaman zaman istifade etmiştir.¹³

Şair, babasının isteği üzerine Gülhane'deki Zeynep Hatun Camii'nde ikamet eden ve sonra Üsküdar Selimiye Tekkesi Şeyhi olan Nimetullah Nakşibendî'ye intisap etmiştir. Yine bu yıllarda Reisü'l-kurrâ Şeyh Çoşgun Efendi'den Kur'ân ve kırâ'at dersleri almıştır. Çoşgun Efendi'nin ölümü üzerine ise, bu ilimlerin tahsilini Reisü'l-kurrâ Abdullah Efendi ile devam ettirmiştir.¹⁴

1815 (H. 1230) yılında babasının ölümü üzerine onun yerine Murâd Mollâ Tekkesi'nin şeyhliğine tayin edilmiştir. Ancak bu esnada yine öğrenimini sürdürerek

¹⁰ Gökman, *a.g.e.*, s. 2.

¹¹ DİA, *a.g.m.*, s. 189; FT, s. 374; *Sefîne-i Evliya*, s. 256-257; Gökman, *a.g.e.*, s. 2; Murad Nakşibendî, *Mâ-Hazâr*, s. 256-267; M. Hüdâyî Şentürk, *Şeyh Mehmed Murâd-ı Nakşibendî ve Vâkâyi-nâmesi, İstanbul Araştırmaları*, İstanbul 1997, s. 17-62.

¹² DİA, *a.g.m.*, s. 189; Gökman, *a.g.e.*, s. 2.

¹³ DİA, *a.g.m.*, s. 189.

¹⁴ DİA, *a.g.m.*, s. 189.

1824 yılında Galatasaray Kütüphane Hocası İmam-zade Mehmed Es'ad Efendi'den dinî ilimler, Benli-zade Ahmed Efendi'den kıraat icazeti almıştır. Molla Murad, *Hal Tercümesi*'ni yazdığı 1833 yılında tekkede *Mesnevî*, *Şifa-i Şerif*, *Şevket ve Saib-i Tebrizi Divanları*'nı ve diğer eserleri okuttuğunu, kıraat, aruz ve fıkıh dersleri verdiğini dile getiren Murad Molla Nakşibendî, 1844 yılında görev yaptığı tekkenin yanında Daru'l-Mesnevi inşa ettirmiş, bu yapı 18 Ocak 1845 yılında Sultan Abdülmecid Han'ın da katıldığı bir törenle açılmıştır. Ayrıca Murad Molla, bu yapının içerisinde bir de kütüphane vücuda getirmiştir.¹⁵

19. yy'da Nakşibendiyye tarikatı ile Mevlevîlik arasında yakınlaşmaya vesile olan Murad Molla, tekke şeyhliğinin yanında Sultanahmet Camii Cuma vaizliği görevini de uzun süre üstlenmiştir.¹⁶

d) Ölümü:

Hayatı hakkında bilgiler ihtiva eden kaynaklardan DİA'nın Murad Molla maddesinde ve Sefîne-i Evliya'da Murad Nakşibendî'nin 27 Şevval 1264 / 26 Eylül 1848 yılında İstanbul'da füceten vefat ettiği ve tekkesinin haziresine defnedildiği kayıtlıdır.¹⁷ Ancak Fatin Tezkiresi'nde aynı yılın Şevval ayı yerine Şaban ayında dar-ı ukbaya göçtüğü yazmaktadır.¹⁸

2. ESERLERİ

a) *Hülasatü's-Şürûh*: Mevlânâ'ya ait olan *Mesnevî-i Ma'nevî*'nin tamamına yapılan 6 ciltlik muhtasar bir şerhtir. Her beyti kısa bir şekilde şerh etmiştir. *Mesnevî*'yi baştan sona şerh eden Murad Molla, bu şerhe *Hülasatü's-Şürûh* adını verdiğini eserin dibacesinde belirtmiştir. Biri İstanbul Üniversitesi'nde diğeri Süleymaniye Kütüphanesi'nde olmak üzere iki nüshası tespit edilen eserin yazımına 1839 yılında başlanmıştır.

¹⁵ DİA, *a.g.m.*, s. 189 ; FT, s. 374 ; *Sefîne-i Evliya*, s. 256-257 ; Gökman, *a.g.e.*, s. 2.

¹⁶ DİA, *a.g.m.*, s. 189 ; Gökman, *a.g.e.*, s. 2.

¹⁷ DİA, *a.g.m.*, s. 189 ; *Sefîne-i Evliya*, s. 256-257 ; OM, 169-170.

¹⁸ FT, s. 374 ; Gökman, *a.g.e.*, s. 2.

b) *Mâ-Hazâr*: Feridüddin Attar'a nisbet edilen *Pend-name*'nin şerhidir. Bu eserin sonunda 1833 yılında yazılan *Hal Tercümesi* vardır ve burada Murad Molla hakkında geniş ölçüde bilgiler verilmektedir. Mezkur eser müellif hattıyla Murad Molla Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. (Süleymaniye Ktp. Mehmed Arif. Nr. 260).

c) *Kavâid-i Fârisiyye*: Birçok defa basılan eser Mehmed Tevfik Efendi tarafından *Şerh-i Kavâid-i Fârisiyye* adıyla şerh edilmiştir.

d) *Vâkâyi-nâme*: Murad Nakşibendî bu eserinde, inşa ettirdiği Mesnevîhane'nin 1845 yılında yapılan açılış törenini anlatmaktadır. Ayrıca o yıl içinde İstanbul'da çeşitli olaylardan da bahsetmektedir. Tek nüshası Ali Emiri Kütüphanesinde bulunan eser (Nr.103) M. Hüdayi Şentürk tarafından yayınlanmıştır.

e) *Mesmuât*: Birkaç müridi tarafından derlenen eser, Murad Molla'nın sohbet ve vaazlarından nakiller içermektedir. (İbrahim Hakkı Konyalı Vakıf Ktp. Nr.113).

f) *Mektûbât*: Arapça mektupları ihtiva eden risaleyi, Mehmet İsmet adlı müridi derlemiştir. (İbrahim Hakkı Konyalı Vakıf Ktp. Nr.114).

g) *Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî*: Mevlevîlik geleneğinin önemli eserlerinden biri olan *Tuhfe-i Şâhidî*, Şâhidî tarafından kaleme alınan Farsça-Türkçe manzum sözlüktür. Murad Molla da bu eseri *Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî* adıyla şerh etmiştir. (İstanbul 1256).

h) *Muînü'l-Vaizin*: (Süleymaniye Ktp. Daru'l-Mesnevî, Nr. 268).

ı) *Mefâtihu'd-Dûriyye Tercümesi*: (İstanbul 1251).

i) *Dîvân*: *Murad Molla Dîvânı*, şairin her üç dilde de var olan manzumelerinin toplandığı eseridir. Eserin başında dört na'at vardır ve sonrasında Hz. Ali, Hz. Hatice, Hz. Fatıma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin (ayrıca Hz. Hüseyin

hakkında iki mersiye), tarikat kurucuları, büyük veliler ve mutasavvıflar hakkında yazılmış methiyeler mevcuttur. (Hazırlayan: Davut Köse, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi SBE, İstanbul 2008.)

j) *Saib-i Tebrizî Şerhleri*: Eser, Murad Molla'nın *Saib-i Tebrizî Divanı*'ndaki gazellere yaptığı şerhleri ihtiva eder. (Hazırlayan: Muhammed Felat Aktan, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi SBE, İstanbul 2008.)

k) *Şerh-i Kasâid-i Mevlânâ Şevket Buharî*: Bu eser, Murad Molla'nın Şevket Buharî'nin eserine yaptığı şerhten ibarettir. (Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi Bölümü No: 3606.)¹⁹

3. HÜLÂSATÜ'Ş-ŞÜRÛH'UN TANITILMASI

a) Eserin Adı:

Mesnevî'nin tamamının kısaltılmış bir şerhi olan *Hülâsatü'ş-Şürûh*, eserin dibacesinde şöyle ifade edilmektedir:

“...Hicret-i Nebeviyyenin bin iki yüz elli beşinci senesi Receb-i Şerîfinin on yedinci çehârşenbe günü işbu şerh-i şerîf yazılmaya ibtidâ olundu, *bi-‘avni’llâhi Te‘âlâ* ve ismine *Hülâsatü'ş-Şürûh* tesmiye olundu. “ (1b)

b) Eserin Telif Sebebi:

Eserin dibacesi kısmında klasik geleneğe uygun olarak Besmele, hamdele ve salveyle yer verilip ardından sebep-i telif izah edilmiştir:

“Ba‘d ez hamd-i Hüdâ ve dürûd-ı Resûl-i Kibriyâ ma‘lûm ola ki bu ‘abd-i kemter ve pür-kusûr u bedter Çehârşenbe Bâzârında Murâd Molla Tekyesi şeyhi es-

¹⁹ DİA, *a.g.m.*, s. 189.

Seyyidü'l-Hâc Hâfız Muhammed Murâdü'n-Nakşibendî İbnü'ş-Şeyhü'l-Hâc
 'Abdü'l-Halîmü'n-Nakşibendî 'ufiye 'anhumâ'l-'afvu'l-'aliyy der ki:

Haddimiz ve liyâkatimiz olmayarak hân-kâhımızda dâimâ neşr-i 'ulûm ile meşgûl olur idik. Binâ berîn *Elhamdüli'llâhi Te'âlâ* üç def â Mesnevî-yi Şerîf hatmi mukadder oldu ve ahyânen hâtır-ı fâtıra hutûr eder idi ki muhtasarca bir şerh yazayım. Ba'zı telâmîzimiz dahi bu esnâda tâlib olmakla efkâr-ı dîrîneyi kuvveden fi'ile çıkarmak murâd olunup... “ (1b)

c) Eserin Telif Tarihi:

Eserin iki nüshasına da bakıldığında aynı yazıyla yazıldığı görülmekte ve bu durum eserin müellif nüshası olduğunu düşündürmektedir. Ancak ilk cildin sonundaki Arapça kısım Türkçe'ye çevrildiğinde; katib ve müellifin ayrı kişiler olduğu anlaşılmaktadır:

“Asrın en büyük 'âlimi Şeyh Muhammed Murâd, Kırımlı Abdu'l-cemîl oğlu Hasân'ın elinden; Mesnevî-yi Ma'nevî'nin 1. cildi tamamlandı. “ (213b)

Murad Molla, eserin dibacesinde bu şerhin yazılmasına H. 1255 yılının Receb-i Şerîf'in 17. Çarşamba günü başladığını belirtmektedir. Bu ise M. 25 Eylül 1839 tarihine denk gelmektedir.

Dibace kısmında telif tarihiyle ilgili verilen bilgi şöyledir:

“ ...Hicret-i Nebeviyyenin bin iki yüz elli beşinci senesi Receb-i Şerîfinin on yedinci Çehârşenbe günü işbu şerh-i şerîf yazılmaya ibtidâ olundu. “(1b)

Murad Molla, eserin 1. cildini H. 25 Rebiyyü'-âhir 1256'da tamamladığını söylemektedir. Bu tarih, M. 26 Haziran 1840 tarihine denk gelmektedir.

“İzzet ve şeref başlangıcı olan Hicret’in, 1256. senesinde Rebiyyü’l-âhir ayının 25. gece, 5. saatinde tamamlandı. “ (213b)

Müstensih kaydında ise H. 12 Şaban 1256 tarihi yer almaktadır. Bu tarih ise, M. 9 Ekim 1840’tır. Bundan anlıyoruz ki eserin 1. cildi müellif tarafından 9 ayda tamamlanmış ve yaklaşık 3,5 ayda da müstensih tarafından yazılmıştır.

d) Eserin Nüshaları:

Mensur bir şerh olup 6 ciltten meydana gelen eserin, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nde ve Süleymaniye Kütüphanesi’nde olmak üzere iki nüshası tespit edilmiştir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’ndeki nüsha TY 6309-6314 kayıt numarasıyla, Süleymaniye Kütüphanesi’ndeki nüsha M. Arif -M. Murad Bölümü’nde 89, 112, 113, 240, 259 ; Darü’l-Mesnevi Bölümü’nde 208 kayıt numaralarıyla mevcuttur.

e) Çeviride Esas Aldığımız Nüshanın Özellikleri:

Çeviride esas aldığımız nüsha İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nde bulunan TY 6309-6314 nolu nüshadır. 6 ciltlik nüshanın birinci cildi olan TY 6309 nolu eser, 214 varak olup 29 satırdan meydana gelmektedir. Yazı çeşidi taliktir.

Eser, kırmızı meşin ciltli olup, ebrulu kağıt kap içindedir. Kırmızı deri mikleplidir ve miklebi süslenmiştir. Cildi zencirekli ve kağıdı aharlıdır. Sayfaların kenarları çift kırmızı cetvelle çevrilidir. Eserin dışında II. Abdülhamit’in mührü vardır ve bu eser II. Abdülhamit’in şahsî kütüphanesine aittir. Eserin dışında hilal vardır ve hilalin içinde ‘*Kütübhâne-i Hümayûn Cenâb-ı Mülûkâne*’ yazmaktadır. 2. ve 6. varakları altın yaldızla tezhiplenmiştir.

Eserin diğer nüshasına göre bu nüshasının daha düzgün ve daha okunaklı bir yazıya sahip olması bu nüshayı seçmemize sebep teşkil etmiştir.

4. METNİN LATİN HARFLERİNE AKTARILMASINDA İZLENEN YOL

1. Arapça ve Farsçadaki uzun vokallerin okunuşunda “â”, “î”, “û” şekilleri kullanılmıştır.

2. Eserde müelliften kaynaklanan hataya çok az rastlanmakla birlikte var olan hataların dipnot ile ve paranteze alarak düzeltilmesi yoluna gidilmiştir. Herhangi bir sebeple okunamayan kelime veya kelimeler parantez içerisinde üç nokta ile (...) gösterilmiştir.

3. Latinize esnasında ‘aşk-‘ışk, ‘ayş-‘ıyş gibi her iki şekilde de okunabilen kelimelerin ‘aşk, ‘ayş şeklindeki okunuşları seçilerek bu kelimelerin yazımında birlik sağlanmaya çalışılmıştır.

4. Metindeki bazı kelimelerde bulunan elif-i maksûrelerin yazımında günümüz şekli kullanılmıştır. Ör: Mustafâ, Mûsâ, Îsâ gibi.

5. İncelenen eserin 19. yüzyıla ait olması dolayısıyla çeviriyazıda günümüze yaklaştırma düşüncesi ile metinde geçen bazı kelime, ek ve harflerin yazımlarında başlıca şu şekiller tercih edilmiştir:

Yazım Şekli:

Tercih Edilen Şekil:

it-

et-

dilkü

tilki

desti

testi

dürlü

türlü

divar	duvar
buñar	pınar
ata	ada
tağ	dağ
talğa	dalga
toğ-	doğ-
tağarcık	dağarcık
tar	dar
targın	dargın
tamla	damla
toğru	dogru
toğan	doğan
tolu	dolu
tokun-	dokun-
tur-	dur-
toy-	doy-

11. Gerindium eklerinden –İp gerindium ekinin metindeki şekli -İb olmasına rağmen çeviriyazıda günümüzde kullanılan şekliyle -İp olarak yazılmıştır.

12. Arapça ve Farsça ibarelerde, ayet ve hadis içerisindeki açıklanan kelime ya da kelimeler italik stil ile yazılmıştır. Beyitlerde açıklanan kelimeler ise tırnak "... " içine alınmıştır.

13. İnsan manasına gelen “âdem” sözcüğü yer yer kullanılmakla beraber daha ziyade “adam” şekliyle yazılmıştır.

14. Eserin Latin alfabesine çevirisi yapılırken, sayfa numaraları parantezle belirtilmiştir. Metin içinde geçen âyetlerin ve hadislerin açıklamaları dipnotta verilmiştir.

II. BÖLÜM

ESERİN MUHTEVASININ TASAVVUFÎ ŞERH GELENEĞİNE GÖRE İNCELENMESİ

A. DİN-TASAVVUF

a) Din

Din denilince kültürümüzde İslam dini algılanmaktadır. Allah tarafından peygamberi vasıtasıyla vaz' edilip, uyanlarını dünya ve ahirette kurtuluşa erdiren itikat ve ameller bütünü. Bu kelime herhangi bir din anlamında ise de Müslümanlar arasında daha çok İslamiyet yerine kullanılır.²⁰

Dinî-tasavvufî Türk edebiyatı toplumun kültürel değerlerine sahip çıkan, üreten, gelişen, dünyasını ve ahretini gerçek anlamda kazanan milli birlik ve beraberliği sağlayan, dinî yaşayışını belli bir vecd içinde; bazen nesir halinde, bazen milli vezinle, bazen de Divan şiiri nazım şeklinde manzum olarak verebilen ve toplumun tümünü kucaklayan bir “ekol edebiyatı”dır.²¹ İslamiyetin kabulünden sonra Arap ve İranlılarla olan sosyal ve kültürel alanlardaki ilişkilere giren Türkler, bu milletlerin dil ve edebiyatlarından da haliyle etkilendiler. Özellikle XIII. yy.’dan sonra Türk milletinin hayatında çeşitli zümreler ortaya çıkmaya başladı. Bu cümleden olarak, medrese, saray, konak çevrelerinde yeni bir edebiyat doğdu. Kaynağının bir kısmını İran ve Arap edebiyatlarından, fakat tamamını diyebileceğimiz büyük kısmını ise İslam kültüründen alan bu edebiyat, Türk insanının ince zevkini de aksettiriyordu. Bu edebiyata “Klasik veya Divan Edebiyatı” diyoruz.²²

²⁰ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay., İstanbul, 2004, s:117

²¹ Abdurrahman Güzel, *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Akçağ Yay., Ankara, 2006, s: 38

²² Güzel, *a.g.e.* s: 39

Bu bölümde, Din-Tasavvuf başlığı altında incelenen mefhumlardan birincisi olan ‘din’e ait unsurlar hakkında bilgi verilerek, bu unsurların incelenen metinde ne şekilde yer aldığı belirtilecektir.

1. Peygamberler:

Hz. Âdem, Hz. İbrahim, Hz. Nuh, Hz. Yakub, Hz. Yusuf, Hz. Hızır, Hz. Musa, Hz. Sâlih, Hz. Süleyman, Hz. Lokman, Hz. Eyyüb, Hz. İsa, Hz. Muhammed (s.a.v) : (Bkz. Telmihe Konu Kıssa-Menkıbe Tahkiyeleri, Peygamber Kıssaları)

2. Semavî Kitaplar:

(Metinde bahsi geçen tek semavî kitap, Kur’ân-ı Kerim’dir.)

“Kurân-ı ‘Azîm’de, ehl-i gafleti korkutmak vardır. Öyle buyurarak ki: "Onların cümle infâkı ve harcı, hasretine sebeptir."“ (133a)

“Zîrâ, tilâvet-i Kurân ve kırâ’at-ı delâilü’l-hayrât ve evrâd-ı sâ’ire, ancak rızâyı Bârî ve takarrüb-i ilâhi içindir. Sâ’ir şey için, bunları okumaya izin ve ruhsat yoktur. Eğer okur ise, gerek Kurân-ı ‘Azîm ve gerek esmâ-yı şerîfe, rûz-ı cezâda da‘ vâcî olurlar. “ (138b)

“Senin hâs kulluğun eğer Kurân-ı ‘Azîm’e ve hadîs-i şerîfe lâyük ise ve onu anlar ise belki gayb tutucu kulağın sağırdır. Bu sûrette Kurân’ın ma‘nâsını fakat sem‘ eyle anlamaya kâdir olmazsın. “ (186b)

3. Melekler:

Nurdan yaratılmış olan olan melekler dişi ve erkek değildir; yemez-içmezler, uyumazlar. Halleri başka yaratılmışlara benzemez. İlâhî emirlerin gerçekleştirilmesinden sorumludurlar. Allah bunlara kuvvet vermiştir. Daima tesbih

ve zikir içindedirler. Bunların dört tanesi büyük melekler olarak bilinir: Cebrail, Mikail, İsrâfil, Azrail.

(Metinde adı geçen büyük melekler: Cebrail, İsrâfil, ‘Azrail.)

“Rûh-ı insânî, Cenâb-ı Hakk’a Mi‘râc-ı rûhânî için ‘urûc eder ve dahi Melâyike-yi Kirâm ‘urûc eder. “ (189a)

“...Âfitâbın nûruna ve huzûruna göz ve harâb olan gönüller tahammül edemez. Böyle olunca melâyike ve ehl-i ‘ilm, vücûd-ı Bârî’nin katında yok gibidirler. “ (197b)

“Şehâdet münâsebetiyle melâyikenin evsâfına şürû‘ edip buyururlar ki: "Bundan sonra melekleri bizim gibi bize yâr bil ve bizim gibi muvahhid bil. Âsumân üzerine cilveger olan hurşîd-i hakikî için. Ya‘nî onlarda bizim gibi mü‘mîn ve muvahhid ve Cenâb-ı Kibriyâ’ya dâ’imâ takdîs tenzih üzere olurlar. "" (197b)

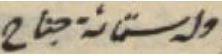
“Melâyikenin kadrleri üç ya dört nûrdan kanatlar ileidir. Her bir melek için mertebeler üzere o ziyâlar ve nûrdan kanatlar vardır. “ (198a)

“...İnsân derece-i kemâle vâsıl olunca fakat nûrâniyetten mahlûk olan Melâyike-i Kirâm’dan dahi feyz almaya kâdir olur. “ (198b)

▪ **Cebrail:**

Cebrail, Allah ile peygamberleri arasında elçilik yapan ve Allah’ın emir vahiyyelerini tebliğe memur büyük dört melekten biridir. Edebiyatta Cibril, Cibril-i Emin, Ruh-ı Kudsî, Tavus-ı Arş gibi isimlerle anılır. Şiirlerde melekler içinde en çok onun adına rastlanır. Miraçta Peygamberimizi Arşa dek götürmesi, kanatları vasıtasıyla uçurması, vahiy getirmesi, Hz. İbrahim’e ateşe atılacağı zaman yardım teklif etmesi, Hz. Meryem’i nefesiyle gebe bırakması gibi konularda adı geçer.

“Âvâz-ı Hüdâ, gerek perde içinde ve gerek perdesiz onu verir ki; Hazret-i Meryem’e Cibril yakasından verdi idi. Hicâbda olan âvâz-ı Hüdâ’dan murâd, kulûb-ı evliyânın nağmesidir. Yanî Hazret-i Meryem’e, Cibril’in feyzini verir ve onu Îsâ-sıfât evlâd-ı ma‘ neviyye sâhibi eder. “ (116a)

“Melâyike-yi Kirâm’ın dahi şerefi ve kadri, kanatlarının çokluğu ile. Hattâ Cibril-i Emîn için hadîs-i şerîfte ²³ vârid olmuştur. “ (198a)

“...Ve Fahr-i Âlem’i kendilerine kıyâs ederler, itikâdlarını da. "Kendülerden farkı, Cibril gelir ve haber getirir." Böyle derler. Ve sâir husûsta, Resûl-i Kibriyâ ile beyenlerinde, aslâ fark yoktur. “ (119b)

“Sulehânın cisminde şerâr-ı nâs musallat olsa, helâk olmalarına sebep olduğu gibi, nâke dahi helâklerine sebep oldu. Ve helâkleri sayha-i Cibril ‘*aleyhi’s-selâm* ile olmuştur. “ (147a)

▪ İsrâfil:

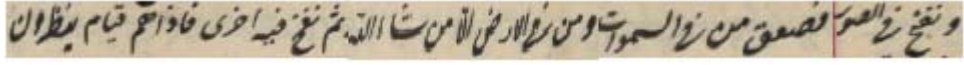
Dört büyük melekten biri olan İsrâfil, Hz. Adem’e ilk secde eden melektir. Kıyamete dek Levh-i Mahfuz’a bakacak ve diğer üç meleğe ne yapacağını haber verecektir. Kıyamet gününü, haşır ve neşri Sûr’uyla o haber verecektir. Sûr’a ilk üfürüşünde bütün canlılar ölecek, ikinci üfürüşünde ise hesap için dirileceklerdir.

“İsrâfil ‘*aleyhi’s-selâm* gibi, onun âvâzı fen u san‘at ile mürdelerin cânını bedenine getirir idi. “ (115a)

“İsrâfil ‘*aleyhi’s-selâm* su’âl edici ve ondan nağme isteyen bir mukarin ve dost idi. Keennehû, nağmeyi İsrâfil ‘*aleyhi’s-selâmdan* almış idi. Zîrâ onun semâ‘ından ve saz çalmasından filin kanadı biter idi ve uçar idi. Filin kanadı bitmesi, vücuda gelmesinden ‘ibârettir. “ (115a-115b)

²³ Onun 600 kanadı var.

“İsrâfil ‘aleyhi’s-selâm bir gün sûr içinden nâle kılar yüz yıllık ölmüş ve çürümüşe cân verir. Yüzden ta‘ dâd murâd olmayıp, kesret murâd olunur. Ma‘ lûm ola ki İsrâfil ‘aleyhi’s-selâm iki kerre sûr üfürse gerektir; evvelki üfürmesinde cümle rûh sâhibi olanlar ölür ikincisinde ölüler dirilir. Nitekim Kurân-ı Azîm’de:

 ²⁴ “ (115b)

▪ Azrail:

Melekü'l-mevt yani ölüm meleği denilen, dört büyük melekten biridir. Canlıların ruhunu almakla görevlendirilmiştir.

“...Hasta ziyâde gazabdan dedi ki: "Var yıkıl git, Azrâîl geliyor ve bakıyor." Sağır, yine "Filân hekîm geliyor." dedi zannıyla; dedi ki: "Ayağı kutlu ve mübârek hekîmdir, öyle ise şâd ol, kalkarsın." “ (185b)

▪ Harut-Marut:

Kur’an’da adları geçen (Bakara/102) bu iki melek, büyü ve sihirde meşhurdur. Haklarında anlatılan çeşitli rivayetler olmakla birlikte en meşhurları şudur:

İdris peygamber zamanında melekler insanların günahkar hallerine bakarak: Allah’a “Ya Rabb! Meleklerine secde ettirdiğin insanoğlu günah içinde yüzüyor. Buna nasıl tahammül ediyorsun?” derler. Allah da: “Siz onların yerinde olsaydınız, aynı şeyleri yapardınız. Onlardaki nefis ve şehvet sizde olmadığı için böyle söylüyorsunuz.” der. Melekler bunun böyle olmayacağını dile getirmişler. Allah da

²⁴ "Ve sûr üflenmiştir de göklerde kim var? Yerde kim varsa çarpılıp yıkılmıştır, ancak Allah'ın dilediği müstesnâ. Sonra ona bir daha üflenmiştir, bu kere de hep onlar kalkmışlar bakıyorlardır." Zümer, 68

aralarından en güvendikleri iki meleği seçmelerini isteyerek onları imtihan için yeryüzüne indireceğini söylemiştir. Meleklerin en üstünlerinden olan Harut ile Marut'u seçince, Allah onları Babil'e indirmiştir. O melekler gündüzleri yeryüzünde adalet işlerine bakar, geceleri İsm-i Âzam duasını okuyarak göğe yükselirlermiş. Bir gün Zühre adında çok güzel bir kadın, kocasından şikayet için onların yanına gelir. Bu melekler o kadına vururlar ve kâm almak isterler. Kadın, onlara ya içki içmelerini, ya kocasını öldürmelerini ya da puta tapmalarını şart koşar. Harut ve Marut ilk gün razı olmazlar. Kadın ikinci gün şartlarını tekrar eder. Nihayet üçüncü gün, şartlardan en hafif gördükleri içki içmeyi kabul ederler. İçkiyi içtiklerinde puta da taparlar, Zühre'nin kocasını da öldürürler. Onların sarhoşluk halinde Zühre, onlardan göğe çıkmak için okudukları İsm-i Âzam'ı öğrenerek göğe yükselir. Allah da onu insanlara ibret olsun diye parlak bir yıldızla çevirerek semada bırakır.

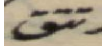
Allah bu iki meleği, yaptıkları nedeniyle cezalandırmak ister. Melekler Hz. İdris'e müracaat edip şefaât dilerler. Allah da onlara dünya azabı ile ahiret azabı arasında seçim yapmalarını söyler. Harut ve Marut, ahiret hayatının ebedî olduğunu bildiklerinden dünya azabını seçerek, kıyamete dek Babil'de ateş dolu bir kuyuya baş aşağı asılı halde kalırlar²⁵

“Hârût ve Mârût iki meleklerdir. Kendi ismetleri üzerine itimâd eylemeleri ve dahi ehl-i dünyâyâ emir olmaklığı Cenâb-ı Hakk'dan istemeklikleri ve mes'ullerine müsâade-i Bârî olduktan sonra belâyâ düşmeleri beyânındadır. Meşhûr olan Hârût ve Mârût gibi kibirlerinden nâşi zehirli oku yediler. Bunların kendi tahâretine itimâdı var idi. Ve lîkin su sığırının kendi büyüklüğüne mağrûr olup, arslâna mukâbele ederim deyu itimâdı nedir? Yanî abes şeydir. Hâsılı kazâ ve kader ile pençeleşmek ululuğuna itimâd ederek, bir vechle münâsib değildir. Belki dâ'im niyâzda olmak lâzımdır. “ (183b)

“Hârût ve Mârût'un kıssasının bâkiyesidir. Ve onların azâbı ve belâlarının dünyâda beyânıdır. Çünkü cihân halkının fıska ve suçu her ikisi üzerine rûşen ve

²⁵ Pala, *a.g.e.*, s. 194

zâhir olurdu... Ol zamân gazablarından nâşi elini ısırarak tutarlar idi. Lîkin kendilerinin ayb u kusûrlarını görmezler idi... Cenâb-ı Kibriyâ meleğine buyurdu ki: "Eğer siz, rûşen ve nûrânî iseniz âsilere gâfil olarak nazar etmeyiniz. Zîrâ onlarda nefis vardır. Şükrediniz ey benim askerim ve kullarım, şehvetten ve ferc muhabbetinden halâs oldunuz. Eğer o manâdan ben size kor isem ve şehvet verir isem gayri sizi gökler kabûl etmez." buyurdu. "Bir masûmluk ki sizin teninizdedir; o ismet, benim ismetimin ve hıfzımın aksidir. Sizler onu kendinizden bilmeyiniz. Onu benden görünüz. Sakınıp kendinizden görmeniz, hattâ melûn şeytân size galebe etmeye."²⁶ (184a-184b)

“Gerçî Hârût ve Mârût ismiyle müsemmâ meleksiniz ve ismette olmuşsunuz. Cümle mahlûkattan ²⁶ üzerinesiniz. Yanî zümre-yi melâyikeden kılınmışsınız... Âsilerin isyânına merhamet ediniz ve ehl-i nefsi kusûru için dahl etmeyiniz. Kendiyi görücü varlığa lanet ediniz. Böyle olmayıp, âsileri ta‘n ederseniz olmaya ki, bu sözden gayret-i ilâhiyye ve imtîhân-ı Yezdâniyye gelir. Sonra imtîhânda iyi çıkıp, yerin dibine başı aşağı düşersiniz. Her ikisi dediler ki: "Ey Mevlâ'mız, emr senindir. Sen kuluna amân vermeyince, tahkîk kula amân kandadır?" Gerçî Mevlâ-yı Müteâl'e böyle dediler; lîkin onların kalbleri âlem-i beşeriyette hareket eder idi. Ve yer yüzünün hükümetine tâlibler idi. Şu zan ile ki beşeriyette dahi böyle zühd ü perhîz üzere oluruz. Bizden çirkin nesne, niçe zâhir olur? Ne güzel kullarız bizler." dediler. Bu iki meleğin derûnunun ıztırâbı dahi bunları terk etmedi. Hattâ hodbînlik ve aceb tohumu ekmeyeler. Kalblerinde bu sıklet ve bu ıztırâb olunca dediler ki: "Ey erkân ve anâsıra mensûblar ve ey meleklerin takaddüsünden ve tenezzühünden bî-haberler; Biz bu felek üzere taatten duvaklar dokuruz." gelinlerin yüzüne asılan şeye derler. "Sonra yere geliriz ve taatin büyük döşegini döşeriz. Ve rû-yı arzda dahi ziyâde kulluk ederiz. Sizin gibi fisk ile me'lûf olmayız." Adâlet kazanırız ve ibâdet getiririz, dahi her gece felek cânibine uçarız. Devr-i

²⁶ Biz, arı ve günahsızlardanız. ("Kün" kavli üzere yaratıldık.)

zamânın ucûbesi olalım ve âlem halkı bize ta‘ accüb etsin. Hattâ bu yere emn ü emân koyalım, adlimiz sebebiyle. “ (188a-188b)

4. Dinî Hükümler:

Sihir, Allah katında yasaktır. “Hani Mûsâ onlara gelmiş ve Firavun da ona, "Ben senin kesinlikle büyülediğini zannediyorum ey Mûsâ!" demişti.”²⁷

“Değil mi ki sâhirlerin sihri sebebiyle Fir‘avn onları kendiye çekti. Ve baht u devlet onlara yardım edici oldu. Sihir çirkin nesne iken ondan imân doğdu. Eğer o sâhirlerin sihri olmayaydı ve o ‘inkârları olmayaydı ‘inâd edici Fir‘avn onları kendüye kaçan çeker idi. “ (205b)

Kul her an imanını taze tutmakla mükelleftir. İmanın taze tutulması ise, dil ile değil kalbin tasdikiyle Kelime-i Şehadet’ten geçer:

“ "Yâ ‘Ali benim üzerime Kelime-i Şehâdet’i ‘arz eyle zîrâ ki ben tahkîk seni bu zamânenin ulusu gördüm." “ (212b)

“*Lâ ilâhe*²⁸ dedi *illallâh*²⁹ dedi. Ahmed Resulullah, incisini deldi. Yanî Kelimeteyn-i Şehâdeteyn getirdiler, demektir. “ (129a)

Kullar, Allah’a her zaman şükretmelidirler:

“ "Evin kuşu, Mevla’ya şükür söyler. Ağaç üzerinde hâl bu ki, gece zâhiresini düzmüştür. Senin kuş kadar gayretin yok mudur?" “ (136a)

²⁷ İsrâ, 101

²⁸ İlâh yoktur.

²⁹ Allah’tan başka.

5. Hayır-Şer:

Bu dünyada kim ne işlerse karşısına o çıkar. Nitekim iyiliğin bedeli iyi, kötülüğün bedeli de kötülüktür. Kişi hayır işlerse hayırla, şer işlerse şerle karşılaşır. Ayrıca insanoğluna bazı nesnelere hayır görünse de o onun için şerdir, bazı şer görünen nesnelere ise o kimse için hayırlıdır. Hayır ve şer, Allah'ın kazasındandır. Bu sebeple musibetlere sabredip Allah'a dua eden için şer bir durum hayra dönebilmektedir:

“Mevcudât muhtelif olduysa kıyâmet günü ‘arz-ı ekber günüdür. Ve o günde herkesin hâli hayır u şerr ne ise zâhir olur. “ (166a)

“Eğer sana hayırdan ve şerden dağın zâtı sâdâ ismâ‘ ederse, zât ki her ikiden bî-haberdir. Bir kimesne dağa karşı iyi ve kötü her ne ise çağırsa o sâdâyı dağ ona getirir. Lîkin zât-ı cebelin o sâdâdan aslâ haberi yoktur. “ (178a)

“Kendi âletini eğer o Hüdâ kırar ise o kırılmışı iyi eder. Ve bütün olmaktan kırılmış olmak onun hakkında hayırlı olur. “ (206b)

6. Şehitlik Mertebesi:

Allah yolunda can feda ederek şehitlik mertebesine erişmek isteyenler savaşa kefenleriyle ve ya çıplak oldukları halde giderler. Allah'ın dilediği kul şehadet şerbetini içerler.

“Şehidin boğazı, ber fehvâ-yı nazm şerbet içer ve lîkin Cenâb-ı Hakk'a lâ demeden kurtulmuş ve ne‘ am demeden mürde olmuş. Evliyâ-yı kirâmın boğazı dahi bu şarâbdan içer. Onlar dahi rızâ-yı Bârî için boğazlarını kat‘ etmişlerdir. “ (207b)

“...‘âvâm-ı nâs elbette mevte muvassâl olan şeyden sakınır. Ama ‘uşşâk mevte sebep olacak nesneye hamle ederler. Nitekim Hazret-i Hamzâ *radıyallahu ‘anh*

Hazretleri cenge ‘üryan oldukları hâlde giderler idi ki, şerbet-i şehâdeti nûş buyurular. “ (210a- 210b)

7. Sabır:

Sabır; acı, yoksulluk, hastalık, haksızlık gibi üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemidir. İnsan, olacak veya gelecek bir şeyi de telaş göstermeden beklemelidir. Allah sabredene karşılığını verir. Sabrın sonu selamettir.

“Menkûldür ki; Eyyüb ‘*aleyhi’s-selâm* mübtelâ olduğu marazına, yedi sene sabrettiler. Yevm-i Aşûre’de vahy olundular ki; ayaklarını yere vura. Mübarek kadem-i şerîflerini yere vurunca, bir pınar zâhir oldu. Cenâb-ı Kibriyâ emr eyledi ki: "Bu sudan iç ve gusl et."³⁰ Eyyüb ‘*aleyhi’s-selâm* dahi içip ve gusl etti. Derhâl marazından şifâ buldu. Hattâ ıyali gelip bilemediler. “ (125b)

“Ey zen, fakra sabr eyle ve fakrdan fütûru terk eyle. Ondan için ki, Hakk Teâlâ’nın izzet ü devleti fakrdadır. Ve fukarâ, fakrıyla devlete ererler. “ (140b)

“Rabbim dahi bana buyurmuş idi ki: "Onların cevrine sabr eyle ve onlara nasihat ver. Zîrâ onların devrinden çok kalmadı. Yakında belâlarını bulsalar gerektir." “ (148b)

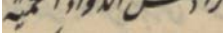
“Eğer fakire, sabr ziyâde olursa, kerîm fakirin kapısına gelir. Ve eğer kerîme sabr ziyâde olursa, fakir onun kapısına gelir. Ama fakir sabrı, fakire kemâldir. Ve kerîmin sabrı, kerîme noksandır. “ (157b)

“Eğer sen eşkâl isen bütün bütün ve harc isen; sabr eyle. Zîrâ sabr, miftâh-ı ferecdir. “ (165b)

---

³⁰ Sâd, 42

“Hadis-i şerifde: ³¹ buyrulmuştur. Zîrâ kaşımak, uyuzu müzdâd eder. Kaşımaktan perhiz etmesi, uyuzların tez gitmesine sebep olur. Lîkin sabr edemez, kaşır ve uyuzlar tezâyüd eder. “ (166a)

“Sana söylenen acı kelâmları yutup sabreyle ve bu hasta gibi dil-teng olma. Hattâ onun âvâzında Mevlâ’dan ve nâsdan tatlı sözler bulasın. “ (186a)

“Ey kardaş, neşter derdine sabr eyle; hattâ kendinin kâfir nefsinin neşterinden kurtulasın. “ (170a)

“Eğer sabr tutmaz ise ekmekten hiss-i cânı; murâd rûh-ı hayvânîdir. Kimyâ gibi olan mürşid-i kâmilin feyzini tut. Ve kendi bakırını altın kıl. “ (207b)

“Sabr, insânın arzusunu getirir, ‘acele arzuyu getirmez. Böyle olunca ey Hüsâm, bir mikdâr sabr eyle ve yine söyle deyu acele etme. Benim bildiğim budur. Allah Te‘âlâ sevâba âlemdir. Meşhûrdur ki, iki sene mikdârı sabr buyurmuşlar. Bade cild-i sâniye şürû buyurmuşlar. Bunda işâret vardır ki, bir kimesneye kabz geldikde; bast zamânına dek te’hîr ede ve kesel ü acz ile ol işi göreyim deyu ikdâm etmeye. “ (213a)

8. İstişare (Meşveret):

Meşveret, her hangi bir konuda birine danışma, onun konu hakkındaki düşüncelerini sormaya denir. İstişarede bulunacak kimselerin güvenilecek kişiler olması çok önemlidir:

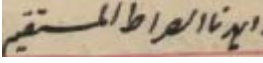
“Zîrâ hadîs-i şerîfde: "Kimesneyi meşveret etmeye bulamaz isen, nisâ ile meşveret ediniz. Ba‘de âaksini ediniz." buyruldu. Nefs dahi ‘avrat gibi olmakla her ne der ise, onun zıddını işle ki hak odur. Tahkîk şol kimesneler ki, nisâyâ ‘âsi olmadılar telef oldular. “ (168 a)

³¹ İlacın başı hamiyettir.

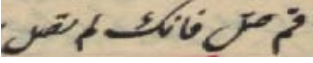
“Ashâbınla şûri eyle emri Peygamber-i Zîşân’a vâsıl oldu. Gerçî Fahr-i ‘Âlem’in râyına, bir kimesnenin râyı mesel değil ise de; bunda hikmet akl u meşveret öğrensinler. Yoksa Sultân-ı Enbiyâ onlardan istifâde etsin için değildir. “ (170b)

9. Namaz:

Namaz, insanı kötü şeylerden uzaklaştırır, iyi şeylere yaklaştırır. Namaza riya karışmamalıdır, ibadet kalben olmalıdır:

“İşte böyle rızâ-yı Bâri mahfî olduğundan; mümin, havf u haşyetinden namâzda talîm-i ilâhi ile ³² deyu duâ eder. “ (133a)

“O mürâyî ehl-i hulûs gibi oruç ve namâzda olur hattâ nâs zannederler ki; o muhabbet-i İlâhîyyenin mestidir. “ (152b)

“Menkûldür ki, bir gün Peygamberimiz ‘aleyhi’s-selâm bir kimesneyi namâz kılarken gördü ve ta‘dîl-i erkâna riâyet etmez idi. Ve ‘adem-i ri‘âyet delâlet eder ki; kalbinde ihlâs yok idi. ³³ buyurdular. Bundan malûm olur ki; ibâdet hâlisen livechillah olmak lâzımdır. “ (186b)

“Hırs yeli, şehvet yeli, ol kimesneyi yerinden iletir ki namâz ehli olmaya. Ammâ huzûr sâhibi olursa onu iletmez. “ (204a)

10. Mîrâc:

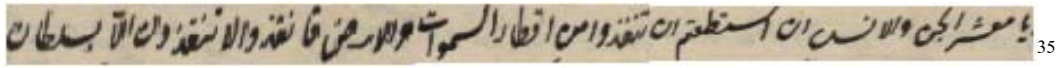
Mîrac, kelime anlamı olarak “merdiven”dir. Terim anlam olarak ise Peygamberimizin göğe yükselmesine ad olmuştur. Peygamberimiz Recep ayının 27. gecesinde Mekke’deki Mescid-i Haram’dan, Kudüs’teki Mescid-i Aksa’ya gelmiştir. Buna İsrâ denilir. Peygamberimizin Mescid-i Aksâ’dan Sidre-i Müntehâ’ya dek olan yolculuğu da Mîrac adını alır.

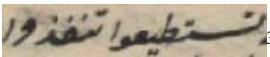
³² "Yâ Rab, bizi doğru yola hidayet et." Fatiha,5

³³ Kalk namaz kıl, çünkü sen namaz kılmadın.

“Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz o, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.”³⁴

“Kurân-ı Kerîm’de, sûre-i Rahmân’da

 ³⁵

âyetini oku. Bu âyetden; cinn ü insin, bu ‘âlemde mahbûs olduklarını anlarsın. Âyet-i kerîmenin ma‘nâsı: "Ey ins ü cinn cemâ‘ati, eğer kâdir olursanız semavât u arzın etrâfından geçmeye, ‘âlemde ne var ne ve ne yok bilmek için, yâhûd bu dünyâdan kurtulmak için geçin, geçmezsiniz. Likin, Mevlâ’nın kudretiyle ve yardımıyla geçersiniz. Nitekim etrâf-ı semâdan Leyle-i Mi‘râc’da, Hazret-i Muhammed Mustafâ *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* geçtiler ve yine İdris ve İsâ ‘*aleyhimü’s-selâm* geçtiler. Mısra‘-ı sâninin ma‘nâsı: Bu âyetdeki ³⁶ nazımının ma‘nâsı âşikâre bil demektir. “ (115b-116a)

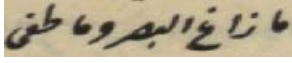
“Ey Mevlâ, sen cânımıza ol makâmı göster ki, onda harfsiz kelâm biter ve zâhir olur. O makâmdan murâd, Cenâb-ı Kibriyâ’nın makâm-ı kelâmıdır. Binâen ‘aleyh Cenâb-ı Kibriyâ harfsiz ve savtsız ve kelimesiz tekellüm buyurur. Ve muhâtaba onu esmâ‘ eder. Mûsâ ‘*aleyhi’s-selâma* cebel-i Tûr’da kelâm-ı ilâhi bu vechledir. Ve yine peygamberimiz *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* hazretlerine Leyle-i Mi‘râc’da olan kelimât-ı ilâhiyye dahi bu kabîldendir. “ (174a)

“Ol zât-ı pâk-i vâlâ-ter Muhammedî *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* ki mahzen gibi olan yedi kat göklerden ve onlarda olan ‘acâyib ve garâyibin müşâhadesinden; Leyle-yi Mi‘râc’ta mübârek dide-yi sa‘adet-i gayb bînlerini ve

³⁴ İsrâ, 1

³⁵ "Ey cin ve insin maşeri topluluğu, gücünüz yeterse geçin gidin, yer tabakalarına ve göklere. Geçemezsiniz Allah'ın fermânı olmazsa. " Rahmân, 33

³⁶ "Gücünüz yetiyor ve nüfûz ediyorsunuz."

define-yi esrâr-ı bî-pâyân olan kalb-i şerîf-i pür-enverlerinin, nokta-yı süvedâ-yı binâ-yı kâfe-yi ‘âlem-i gayblarını bağladı. Nitekim Kurân-ı Kerîm’de ³⁷ buyrulmuştur. Ol Fahr-i Dü-cihâna nazzâre (211 a) ve mübârek cemâllerini ziyâret için, hûr-i cinân ve ervâh-ı enbiyâ-yı izâm; her yedi âsumânın etrafına dolmuş ve temâşâyâ çıkmış idiler. Kendiyi tezyîn etmiş, Sultân-ı Dü-cihân için böyle iken aslâ nazar buyurmadılar. Zîrâ tahkîk zât-ı Muhammediyye yâr-ı hakîkinin gayrisinin pervâsı kanı idi. Ancılayın iclâl-i Hakk’dan dolmuş idi ki, ona elhak yol bulmaz idi. “ (210 b)

11. Ashâb-ı Kehf:

Mağara arkadaşları demek olan Ashâb-ı Kehf, “Yedi uyuyanlar” ve ya “Yedi Alimler” diye de bilinirler. Kuran-ı Kerim’de Ashâb-ı Kehf şöyle anlatılır: “(Resûlüm)! Yoksa sen, bizim âyetlerimizden (sadece) Kehf ve Rakîm sahiplerinin ibrete şâyan olduklarını mı sandın?” O (yiğit) gençler mağaraya sığınmışlar ve: “Rabbimiz! Bize tarafından rahmet ver ve bize, (şu) durumumuzdan bir kurtuluş yolu hazırla!” demişlerdi. Bunun üzerine biz de o mağarada onların kulaklarına nice yıllar perde koyduk (uykuya daldırdık.) Sonra da iki guruptan (Ashâb-ı Kehf ile hasımlarından) hangisinin kaldıkları müddeti daha iyi hesap edeceğini görelim diye onları uyandırdık. Biz sana onların başından geçenleri gerçek olarak anlatıyoruz. Hakikaten onlar, Rablerine inanmış gençlerdi. Biz de onların hidayetini arttırdık. Onların kalplerini metîn kıldık. O yiğitler (o yerin hükümdarı karşısında) ayağa kalkarak dediler ki: “Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. Biz, O’ndan başkasına Tanrı demeyiz. Yoksa saçma sapan konuşmuş oluruz.”³⁸ “(İçlerinden biri şöyle demişti:) ”Madem ki siz onlardan ve onların Allah’ın dışında tapmakta oldukları varlıklardan uzaklaştınız, o halde mağaraya sığınınız ki, Rabbiniz size rahmetini yaysın ve işinizde sizin için fayda ve kolaylık sağlasın.” (Resûlüm! Orada bulunsaydın) güneşi görürdün: Doğduğu zaman mağaralarının sağına meyleder;

³⁷ "(Peygamberin) gözü şaşmadı ve sınırı aşmadı." Necm, 17

³⁸ Kehf, 9-10-13-14

batarken de sol taraftan onlara isabet etmeden geçerci. (Böylece) onlar (güneş ışığından rahatsız olmaksızın) mağaranın bir köşesinde (uyurlardı). İşte bu, Allah'ın âyetlerindedir... Kendileri uykuda oldukları halde sen onları uyanık sanırdın. Onları sağa sola çevirirdik. Köpekleri de mağaranın girişinde ön ayaklarını uzatmış yatmakta idi. Eğer onların durumlarına muttali olsa idin dönüp onlardan kaçırdın ve gördüklerin yüzünden için korku ile dolardı. Böylece biz, aralarında birbirlerine sormaları için onları uyandırdık: İçlerinden biri: "Ne kadar kaldınız?" dedi. (Kimi) "Bir gün ya da günün bir parçası kadar kaldık" dediler; (kimi de) şöyle dediler: "Rabbimiz, kaldığınız müddeti daha iyi bilir. Şimdi siz, içinizden birini şu gümüş paranızla şehre gönderin de, baksın, (şehrin) hangi yiyeceği daha temiz ise size ondan erzak getirsin; ayrıca, nâzik davransın (gizli hareket etsin) ve sakın sizi kimseye sezdirmesin." "Çünkü onlar eğer size muttali olurlarsa, ya sizi taşıyarak öldürürler veya kendi dinlerine çevirirler ki, o zaman ebediyyen iflah olmazsınız." Böylece (insanları) onlardan haberdar ettik ki, Allah'ın vâdinin hak olduğunu, kıyametin şüphe götürmez olduğunu bilsinler. Hani onlar aralarında Ashâb-ı Kehf durumunu tartışıyorlardı. Dediler ki: "Üzerlerine bir bina yapın. Rableri onları daha iyi bilir." Onların durumuna vâkıf olanlar ise: "Bizler, kesinlikle onların yanbaşılarına bir mescit yapacağız" dediler. (İnsanların kimi:) "Onlar üç kişidir; dördüncüleri de köpekleridir" diyecekler; yine: "Beş kişidir; altıncıları köpekleridir" diyecekler. (Bunlar) bilinmeyen hakkında tahmin yürütmektir. (Kimileri de:) "Onlar yedi kişidir; sekizincisi köpekleridir" derler. De ki: Onların sayılarını Rabbim daha iyi bilir. Onlar hakkında bilgisi olan çok azdır. Öyle ise Ashâb-ı Kehf hakkında, delillerin açık olması haricinde bir münakaşaya girişme ve onlar hakkında (ileri geri konuşan) kimselerin hiçbirinden malumat isteme.³⁹ Onlar, mağaralarında üçyüz yıl kadar kaldılar ve dokuz yıl da buna ilave etmişlerdir. De ki: "Ne kadar kaldıklarımı Allah daha iyi bilir..."⁴⁰

"Bir nebze ve bir lezzet bil o uyku hâlini; evliyâ-yı kirâmın hâlinin mahmûllüğü önünde. Evliyâ-yı Hüdâ'nın cümlesi Ashâb-ı Kehf gibi derler. Ey 'inâd

³⁹ Kehf, 16-17-18-19-20-21-22

⁴⁰ Kehf, 25-26

edici gezmek ve yürümekte ve hareket-i sâ'irede onlar, nâ'im ve bî-haber olup cümle hâllerini idâre eden Hüdâ'dır. Onları Cenâb-ı Kibriyâ bî-ta' b işlere çeker; gah sağ tarafa ve gah sol tarafa. Onların aslâ kendilerinden haberleri olmaz, çünkü mahv-ı vücûd etmişler. Ve kendilerinden bi'l-küllîye geçmişlerdir. İdâresi gayri Hakk Te'âlâ'ya olur. “ (178 a)

12. Ehl-i Beyt:

Ehl-i Beyt, Hz. Peygamber'in ev halkına verilen addır. Ehl-i Beyt, Hz. Peygamber, damadı Hz. Ali, kızı Hz. Fatıma ve torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den ibarettir.

“Hazret-i Resûl-i Ekrem *sallallahu 'aleyhi ve sellem*in vâsiyet eylemesi beyânındadır. Hazret-i 'Ali *radiyallahu 'anh* efendimize öyle buyurarak ki: "Herkes bir nev' tâ'at ile Cenâb-ı Hakk'a takarrüb gösterir. Sen 'âkilin ve hâs kulun sohbeti ile takarrüb iste. Tâ ki halkın cümlesinden ayağı ileri olasın." “ (168a)

“Hazret-i Peygamber *'aleyhi's-selâm*, İmâm 'Ali Hazretleri'ne buyurdu ki: "Yâ 'Ali, sen Hüdâ'nın arslânısın ve bahadırsın ve yiğitsin. Lâkin yâ 'Ali arslânlığına i'timad etme. Ümîd ağacı gibi olan kâmillerin zıllını terk etme. Yâ 'Ali gel, ol 'âkilin sâyesine ki; onu azdırmaya bir nâkil, kıyl u kâl ile kâdir olmaz." İnsân-ı kâmilin zıllı yerde Kâf Dağı gibidir. Ve onun rûh-ı şerîfi tavâf u tayarânı 'âlî bir 'ankâ gibidir. Eğer kıyâmete dek onun vasfını söyler isem aslâ onun na'atına bir makta' ve gâyet isteme. Zîrâ vasfı tükenmez. “ (168a-168 b)

“Ey 'Ali, Hakk Te'âlâ'nın yolunun tâ'atlerinin cümlesinden Hakk Te'âlâ'nın hâs kulunun sâyesini ihtiyâr eyle. Zîrâ ondan büyük takarrüb Hüdâ'ya vesîle olmaz. “ (168 b)

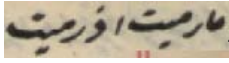
“Amelde ihlâsı, Hazret-i 'Ali *radiyallahu 'anhdan* öğren. Cenâb-ı Hakk'ın arslanını kalb nesneden pâklanmış bil. Gazâda bir pehlivân üzerine galabe etti. Tîz

kılıcını çekti ve onun katline ‘acele etti. O pehlivân, tükürüğünü imam ‘Ali’nin vechine ilkâ eyledi. Öyle ‘Ali ki, her nebî ve her velînin mâbihi’l-iftihârıdır. O tükürüğü bir yanak üzere vurdu ki, ayın yüzü ol yüze secde edecek mahalde secde eylerdi. Ya‘nî ol vech-i şerîf, aydan enver ve ‘indallah aydan makbûl idi. O zamân Hazret-i ‘Ali, elinden kılıcı attı. Ve ol pehlivân ile gazâda tembellik etti. Ol pehlivân, bu ‘amelden hayrân oldu. Ve mahalsiz ‘afv ve rahmet göstermesinden müte‘accib oldu. O kimesne dedi ki: "Yâ ‘Ali, benim üzerime keskin kılıcı kaldırdın. Neden bıraktın, beni terk ettin? Ve bî-mahal zafer bulmuş iken ‘afv ettin. Ol nesneyi ki gördün, benim cengimden iyi. Hattâ benim avımda gevşek oldun, o nedir? Ol nedir ki, gördün ve böyle hışmın sâkin oldu? Hattâ ancılayın gazab sende zâhir iken teskîn oldu. Ol nedir ki gördün, bana ondan ‘aks zâhir oldu. Gönülde ve cânda bir şû‘le ve bir eser zâhir oldu. Ol nesneyi ki gördün, kevn u mekândan iyidir. Zîrâ o şey cândan iyi idi, bize cân bağışladın. Şeca‘atte Hakk’a mensûb arslansın. Mürüvvette kim bilir ki kimsin? Ey ‘Ali, bütün sen ‘akılsın ve gözsün. Ol nesneden ki, gördün ondan bir miktâr söyle. Senin hilminin Seyfi, bizim yâ ‘Ali cânımızı çâk eyledi. Senin ‘ilminin suyu bizim hâk-i bedenimizi tathîr eyledi. Âşikâre Yâ ‘Ali, buyur ki bu onun esrârıdır. Zîrâ ben kılıcsız öldüm. Kılıcsız öldürmek onun kârıdır, bildim ki bu sırrı, Hüdâ’nın sırrıdır. Âletsiz ve silahsız bir sâni‘dir ve bu kârlı hediyelerin bağışlayıcısıdır. İnsânın ‘aklına yüz bin bâde tattırır. Öyle ki, iki gözün ve ‘aklın haberi olmaz. Böyle keremi vâsi‘ Mevlâ’dır. Âşikâre böyle ey avı güzel ‘arşın doğanı, ‘acabâ Cenâb-ı Hakk’dan bu zamân ne gördün? Senin gözün, ‘âlem-i gaybı idrâki öğrenmiştir. Sâ’ir hâzırların gözü değilmiştir. Yâ ‘Ali çünkü sen ‘ilm şehrinin kapısısın. Yâ ‘Ali, çünkü sen hilm güneşi olan Muhammed Mustafâ *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem*in ziyâsısın. Açık ol ey kapı, bâbın tâliblerine. Tâ ki senden kışırılar, leb ve mağz sâhibi olalar. Açık ol, ey rahmet kapısı ebede dek. Sen yâ ‘Ali

عالمه كفو احدكم

⁴¹ otağısın." Bundan sonra, yâhûd hâl böyle olunca o velî olan,

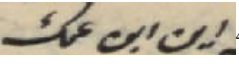
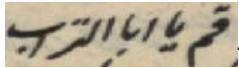
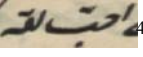
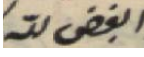
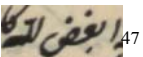
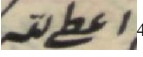
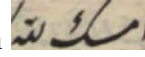
⁴¹ Kimse ona eşit, denk değildir.

yeni mü'mîn lâ-ya' killik ve lezzet-i imân yüzünden dedi ki: "Ey 'Ali Murtezâ." Öyle diyerek ki: "Buyur sırrını, ey mü'mînlerin emîri. Hattâ cân bedende hareket ede, rahm-ı mâderdeki çocuk gibidir, lafzı zâ'iddir."... İmâm 'Ali *kerremullah-ı veche* buyurdu ki: "Ben kılıcı, Allah için vururum; zîrâ Hakk'ın kuluyum. Hevâ-yı nefsimin me'muru ve mağlûbu değilim. Ben Cenâb-ı Hakk'ın arslanıyım. Hevâ sâhibi arslan değilim. İşte benim fi'lim dînimin ve 'âdetimin üzerine şâhiddir. Cengde ⁴² nazm-ı celîlinin mazharıyım. Zîrâ ben kılıç gibiyim. Ve âletim vurucu, Hakk Te'âlâ Hazretleri'dir. Metâ'-ı vücûdumu yoldan kaldırmışım. Hakk'ın gayrisini, ben yok bilmişim. Ben gölgeyim ve hakikatim yoktur. Benim müdür-i umûrum âfitâb-ı hakikîdir. Ben Cenâb-ı Hakk'ın kapıcısıyım ve herkesi ona delâlet ederim. Ve ona hicâb ve mâni' değilim. Ben visâl gevherleri ile dolu bir kılıcı; mukâtelede ihyâ ederim ve maktûl etmem. Benim kılıcımın gevherini kan örtmez; ya'nî ben kimseyi bî-gayr-i Hakk katl edip onun hûnu ile seyfimi mülevves etmem. Rüzgâr, benim vücûdumun bulutunu yerinden kaçan hareket ettirir. Ya'nî hevâ-yı nefis ile iş görmem." demektir. Hilm ü sabr ve 'adâletten bir dağı. Dağı, kırsrağa rüzgârı kaçan kapar? Beni dahi hevâ-yı nefis benden alamaz."... İmâm 'Ali, yine buyurur ki: "Ben cebelim ve benim vücûdum ve tenim onun yapısıdır, hareket etmez. Eğer saman gibi hareket edersem, beni tahrîk eden hevâ onun hevâsıdır. Bu hareketin zararı olmaz. Onun hevâsının gayrisi, beni tahrîk etmez. Zîrâ Cenâb-ı Hakk'ın 'aşkının gayrisi benim ser 'askerim değildir. Gazab, pâdişâhların üzerine sultândır. Zîrâ onlara gâlibtir. Ve lîkin bizim kölemizdir ve mağlûbumuzdur. Gazabı biz dizgin altına bağlamışızdır. Ya'nî kendimize merkebe etmişizdir. Benim hilmimin kılıcı, gazabımın gerdenini vurmuştur. Bu sûrette Rabb'immin bana hışmı, rahmeti gelmiştir.

⁴² Attığın zaman da sen atmadın. Enfâl,17

Kureyş ordusu, Müslümanlarla savaşmak için ilerleyince Resulullah (s.a.) ellerini kaldırarak: "Allah'ım! Kureyş, senin Resulünü yalanlayan kibirli liderleriyle geldi. Allah'ım! Bana verdiğin sözü yerine getirmeni diliyorum!" diye dua etti. Ve iki topluluk karşılaşıncaya yerden bir avuç toprak alıp düşmanın yüzlerine serpti. Kureyş ordusunun gözleri görmez oldu ve sonunda bozguna uğradılar. İşte bu ayette bu atışa işaret edilmekte, onu atanın gerçekte Allah olduğu bildirilmektedir. Çünkü bu bir mucize idi ve Peygamber, onu atarken kendi adına değil, Allah adına atmıştı.

Zîrâ belâya ‘adem-i rızâ kulun hışmından neş’et eder. Kulda gazab kalmayınca kazâyı Bârî’ye rızâ der-kârdır. Nûra gark olmuşum; gerçî sakf-ı bedenim virândır ve zâhirim harâbdır. Hakikat bahçesi olmuşum; gerçî benim künyem Ebu Turâb’tır." Bir gün Peygamberimiz ‘aleyhi’s-selâm Hazret-i Fâtıma *radıyallah Te‘âlâ ‘anha* vâlidemizin hânelerine ziyâret için teşrîf buyurdular. Hazret-i ‘Ali *radıyallahu ‘anh* efendimizi bulamayınca ⁴³ buyurdular. Hazret-i Fâtıma: "Gücendi de gitti." Buyurunca, Muhammed Mustafâ *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* gelip, meşic-i şerifte yatar buldu ve üstü kum olmuş. ⁴⁴ diyerek kaldırıp sa‘adet hânelerine getirdiler. Bu lafz-ı şerîf, kendilere künye oldu; Ebu’l-Hasan gibi. "Çünkü seninle gazâda bir ‘illet geldi; kılıcı kımına komağı lâyıq gördüm. Hattâ benim nâmım ‘indallah Te‘âlâ ⁴⁵ gele ve ⁴⁶ gele, murâdım budur. Sen yüzüme tükürünce, eğer seni öldürürsem nâmım ‘indallah belki ⁴⁷ gelmez. Zîrâ birazı nefsim için olmuş olur. Hattâ benim cûd u ihsânım ⁴⁸ gele. Tâ ki benim hıfz ve imsâk ettiğim ⁴⁹ gele. Benim necl ü imsâkım ve ‘atâm, Allah içindir. Bütün bütün ben Allah Te‘âlâ içinim. Kimesnenin lâyıkı değilim. Ol nesneyi ki, Allah için eylerim. Taklîd değildir ve dahi tahyîl ü zan kabîlinden değildir ve basîretin gayri dahi değildir. İctihâddan ve talebden kurtulmuşuzdur. Yenimizi Hakk Te‘âlâ’nın dâmenine bağlamışızdır. Ya‘nî makâm-ı yakîne erişmez, demekten kinâyedir. Eğer uçarsam, uçtuğum yeri görürüm. Eğer dönersem mahall-i devrânı görürüm. Eğer yük çekersem bilirim, kandeye dek götürürüm? Zîrâ ben mâhım ve güneş önümde muktedâdır. Bundan ziyâde halka

⁴³ Amcanın oğlu nerede?

⁴⁴ Kalk, ey toprağın babası.

⁴⁵ Allah’ı seviyorum.

⁴⁶ Allah için buğz ederim.

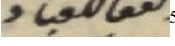
⁴⁷ Allah için buğz ederim.

⁴⁸ Allah için veririm.

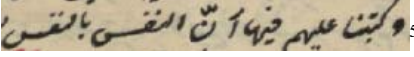
⁴⁹ Allah için dokunurum.

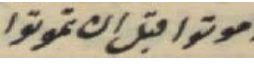
söylemeye izin yoktur. Zîrâ deryânın ırmağa sığması yoktur.” “ (201b-202b-203a-204a-204b)

“Peygamber ‘*aleyhi’s-selâmın* Hazret-i ‘Ali’nin kölesine söylemesidir ki; "Hazret-i ‘Ali’nin mevti, senin elinde olmak ister, sana haber eyledim." İmâm ‘Ali buyurur ki: Peygamberimiz *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* benim kölemin kulağına buyurdu ki: "O köle, bir gün benim bu başımı gerdenimden cüdâ eder." O Resûl-i Zîşân, Cenâb-ı Hakk’ın vahyinden o köleyi âgâh eyledi ki; ‘âkibet benim helâkim onun elindedir. Bu madde dahi, Sultân-ı Enbiyâ’nın mugayyabâttan verdiği haberlerdendir. Hazret-i ‘Ömer’in ve Hazret-i ‘Osman’ın ve Hazret-i Hüseyin’in *ridvânallahu Te‘âlâ ‘aleyhim ecma‘in* şehâdetlerini dahi haber vermişler idi. Kölenin ismi İbn-i Mülcem’dir. Yine İmâm ‘Ali buyurur ki: "O köle bana der idi ki: "Beni mukaddem öldür, hattâ benden bu çirkin hatâ gelmeye ve sâdır olmaya." Ben der idim ki: "Çünkü benim mevtim senin elindedir, kazâ-yı ilâhi ile ben hîle aramaya niçe kâdir olurum?" O benim önüme düşer idi ki, ey kerîm olan zât; beni Allah için iki pâre eyle. Hattâ benden bu çirkin son gelmeye, ondan için ki benim cânım kendi cânına yanmaya. Ya‘nî sonra pişmân olmayım, demektir. Ben ona der idim ki, git kalem-i ilâhi böyle yazdı ve buna çâre yoktur. O kalemden ‘ilmler başı aşağı olur. Ve ‘asâkir-i kesîre kalem-i ilâhiyyeye mukâbeleye kâdir olmaz." Bundan sonra İmâm ‘Ali *kerremullah veche* onu köleden bilmeyip ve köleye buğz ve ‘adâveti olmadığıнын beyânına şürû‘ edip buyururlar ki: "Benim cânımda senden için aslâ bir buğz ve ‘adâvet yoktur. Zîrâ bunu ben senden bilmem. Sen âlet-i Hakk’sın, işleyici dest-i Hüdâ’dır. Âlet-i Hakk’a niçe ta‘n ederim? Bir vechle lâyük değildir." İbn-i Mülcem dedi ki: "Çünkü fâ‘il, dest-i Hüdâ’dır. Kurân-ı ‘Azîm’de kısâs eyle emrinden içindir." İmâm ‘Ali buyurdu ki: "O kısâs ile emr, o da Hakk’dandır. Ve bu bir gizli sırdır." Eğer kendi fi‘li üzerine Cenâb-ı Kibriyâ kısâs buyurmasıyla i‘tirâz etti ise, kendi i‘tirâzından Mevlâ, menâfi‘-i celîle icâd eder. Çünkü mürîd Cenâb-ı Kibriyâ’dır. Kısâs ile emr buyurunca, güyâ kendi fi‘line yerinde olmadı, deyu i‘tirâz etmiş oldu. İmâm ‘Ali ona cevâb buyururlar ki: "Kendi ef‘âline Hakk Te‘âlâ’nın

î tirâzında dahi kullarına naf'î olur. ⁵⁰ kısâs ile emr buyurmuştur. Ayet-i

kısâsın birisi ⁵¹ ve birisi dahi

 ⁵² nazm-ı celilidir. Bu su'âl mezheb-i sûfiyeye vârid olur. Zîrâ aslâ kula irâde vermezler. Ammâ 'ulemâ-yı zâhire vârid olmaz. Zîrâ onlar kulda irâde vardır derler. Bu sûrette 'abdın medhâli olmuş olur. Binâen 'aleyh, kâtili kısâs ederiz." derler. O Mevlâ'ya kendi fi'line i'tirâz lâyıktır. Ondan için ki, kahrda ve lütûfta nazîri yoktur. (206a-206b)

“Hazret-i 'Ali buyurdu ki: "Düşmanı göz ile görürüm, gece ve gündüz onun üzerine aslâ hışm tutmam" Zîrâ benim mevtim, kudret helvası gibi hoş gelmiştir. *Men* mim'in fethi ve nun'un teşdîdiyle, benî İsrâil'e 'âlem-i gaybdan nâzil olan helvaya derler. Benim mevtim, hayât-ı sâniyeme muttasıl olmuştur. Ölmeden ölmek ve ⁵³ sırrına mazhar olmak bize helâldir. Ya'nî o mertebeye vâsılız ve fakr bize 'ayn-ı zehiredir. Bu sûrette mevt bana 'ayn-ı hayât olur... Mevt-i sûrimizin zâhiri gerçî mevttir. Ve lîkin bâtında ve hakikatte hayât-ı ebediyyedir...

Çünkü bana, mevt tarafına 'aşk u muhabbet vardır. ⁵⁴

nazm-ı celîli ile hakikatte nehy bana ve emsâlimedir. Zîrâ 'âvâm-ı nâs, elbette mevte muvassâl olan şeyden sakınır. Ama 'uşşâk, mevte sebep olacak nesneye hamle ederler... Ey benim dostlarım, beni levm ve ta'n edici olduğunuz halde katl edin. Zîrâ benim katlimde bana hayât-ı dâ'imî vardır. “ (209b-210a)

“İbn-i Mülcem'in dâ'imâ Hazret-i İmâm Hümâm *radıyallahu 'anh* Hazretleri huzûruna ilticâ' etmesi ki; ey emirü'l-mü'mînin beni katl eyle ve bu kazâdan kurtar.

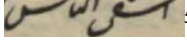
⁵⁰ Kullara bir fayda olarak.

⁵¹ "Ey bütün iman edenler kasden ve suçsuz olarak öldürülenler hakkında üzerinize kısas farz kılındı." Bakara, 178

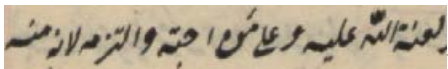
⁵² "(Tevrat'ta) cana can kısasını farz kıldık." Maide 45

⁵³ Ölmeden önce ölünüz.

⁵⁴ "Kendi ellerinizle (kendinizi) tehlikeye bırakmayın..." Bakara, 195

Zîrâ hadîs-i şerîfte İmâm ‘Ali’nin kâtiline ⁵⁵ ta‘ bîr buyrulmuştur. İbn-i Mülcem yine geldi. Öyle diyerek ki: "Ey ‘Aliî beni tez öldür. Hattâ o demi ve o ekşi vakti görmeyim." Ben sana katlimi helâl eyledim. Tez benim kanımı dök, hattâ benim gözüm yum. Kıyâmet gibi o dehşetli gözü görmeye. İmâm ‘Ali, o cengde galebe ettiğine buyurur ki: "Ben İbn-i Mülcem’e dedim ki: "Dünyâda olan her bir zerre, bir kâtil olsa ve elinde hançer olarak seni katl kasdıyla giderse. Bir kılın ucunu, senden kesmeye kâdir olamaz, değil ki seni katle. Çünkü ezelde kalem-i ilâhi senin üzerine ancılayın yazıyı yazdı. Lîkin ey İbn-i Mülcem, gamsız ol, sana şefa‘at edici benim; zîrâ ben rûh sâhibi bir efendiyim. Tenimin memlûkı ve esîri değilim. Benim önümde bu ten kıymet tutmaz, kendi tenim olmaksızın. Ben yiğit oğlu yiğit ve pehlivânım." “ (210a-210b)

“Fi’l-vâki Sultân-ı Enbiyâ Muhammedü’n-Mustafâ ‘aleyhi mine’s-salâvât *etemmeha* Hazretleri’ne cedd-i ‘alâ olmak, bin cennet değer. Ey ‘âkil-i münsîf ba‘zı gaddâr ve bî-‘irfân olan ‘ulemânın ebeveyn-i Resulullah’a ettiği hezeyân ve türrehata sakınıp, kulak vermeyesin. Güyâ zarûret-i dîniyeden gibi risâleler dahi yapmışlar. Siyyemâ, ‘aliyyü’l-kârî dedikleri kimesne ebeveyn-i Resûl-i Kibriyâ’yı zemm u ta‘n edip ve bu habâset ve hayâsızlık hadden tecâvüz etmiş iken kurre-i ‘ayn-ı Resûl-i Kibriyâ Hazret-i İmâm Hüseyin-i şehid-i deşt-i kerbelâ *radıyallahu Te‘âlâ ‘anh* Hazretleri’nin şehâdetine sebep olan Yezîd’in; Mu‘âviye’yi tasâhib edip ve amâli sâhibi ki, bakır-tıynet ve himâr-sîret harif ile beraber olup la‘ni tecvîz etmediler.

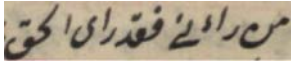
 ⁵⁶ Ba‘zı sikadan mesmu‘um oldu ki, Şâm civârında *Dürzî* ta‘ bîr olunan kavm derler imiş ki; "‘Aliyyü’l kârî bizdendir." Hattâ içlerinde bir cema‘at var imiş ki, onlara *Kârîzâdel* derler imiş. Bize de lüzûmu yok, varsın onların olsun. “ (159b-160a)

⁵⁵ İnsanların en azgını.

⁵⁶ Allah’ın laneti, onun, onu sevenlerin, onu iltizam edenlerin üzerine olsun; çünkü iltizam edenler de ondandır.

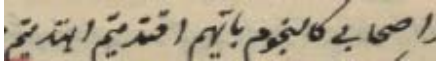
13. Ashâb-ı Kirâm:

Ashâb-ı Kiram ("*Ulu Ashâb*" veya "*Ulu Sahabeler*"), sahabelere verilen isimdir. Daha çok bir hürmet ifadesidir. Âlimlerin çoğuna göre; kadın veya erkek, çocuk veya büyük bir Müslüman, Hz. Muhammed'i çok az da olsa, bir kere görürse, kör olan bir kere konuşursa ve îman ile vefât ederse, buna sahâbî denir. Kâfir iken görüp de, Hz. Peygamber'in vefâtından sonra îmana gelen veya Müslüman iken görüp, sonra mürted olan, sahâbî değildir. Sahâbî olduktan sonra mürted olup, Hz. Peygamber'in vefâtından sonra, tekrar îmana gelen, sahâbî olur. Hz. Muhammed, cin sınıfına da peygamber olduğu için, cinlerden de sahâbî olur. En ünlü sahabelerden bazıları şunlardır: Ali bin Ebu Talib, Selman-i Farisi, Ebu Bekir, Ömer bin Hattab, Osman bin Affan, Zübeyr bin Avvam, Talha bin Ubeydullah, Abdurrahman bin Avf, Sa'd bin Ebi Vakkas, Bilal-i Habeşi...

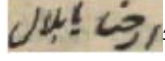
“Âdem'den olmak Hakk'tan olmak gibi olduğunu isbât için buyururlar ki, Hazret-i Fahr-i Kâ'inât '*aleyhi efdalü's-salavât*' buyurdu ki: "Devlet ü sa'âdet şol kimesne içindir ki, beni gördü, zamânıma idrâk ile ve bana imân eyledi. Ve yine sa'âdet şol kimesine içindir ki, benim vechimi göreni gördü ya'nî ashâbımın zamânını idrâk eyledi; zîrâ o dahi beni görmek gibidir. Ve Resûl-i Ekrem'i görmek dahi Hakk'ı görmek gibidir. Hadîs-i şerîfde ⁵⁷ buyurmuştur. “ (117a)

“Fahr-i 'Âlem *sallallahu 'aleyhi ve sellem* buyurdu ki: "Benim ashâbım yıldızlar gibi, rehrevlere ve sâlik-i râh-ı Hüdâ olanlara şem' dir ve şeytânlara mâbihi'r-recmlerdir. Bu sûrette nâs, ol nücûm gibi olan zâtların yanına gelsin ve onlardan râh-ı Hakk'a gitsin." Bu beyt ile şu hadîs-i şerîfe işâret buyururlar:

⁵⁷ "Kim beni görürse Hakkı (gerçekten) görmüş olur. " Sahihi Buhari Muhtasârı, Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, Diyânet İşleri Başkanlığı Yay, Ankara,1984, c:1, S:123-9, s:30-31

Ma' nâsı; Benim ashâbım yıldızlar gibidir, her kangısına iktidâ ederseniz, hidâyete vâsıl olursunuz. “ (198a)

“Sultân-ı Enbiyâ ve Resûl-i Kibriyâ *sallallahu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem* Hazretleri, dâ' vetden ve söz anlamaz kimesnelere muztarib oldukda: ⁵⁸ buyururlar idi. Ve Hakk'a gidip, Hakk ile olmaya tâlip olurlar idi. Ma' nâsı: "Ey Bilâl, hûb sadân ile bize rahât ver." demektir. Ey Bilâl, kaldır âvâz-ı bülendinin zincirini, ezân ve temcîd ve tesbîh oku. Ol nefesden ki, senin gönlüne nefh eyledim, ondan oku. Ya' nî 'aşk u şevkle demektir. Ol demden ki, âdem ondan medhûş oldu. Ehl-i semânın 'aklı, mütehayyir oldu. "O demden oku, yâ Bilâl" buyurur idiler. O demden murâd, yine dem-i 'aşkıdır. “ (119b)

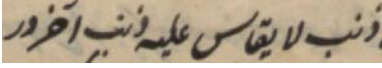
“O zaman Rabbi'l-âlemîn, Hazret-i 'Ömer'e bir uyku havâle eyledi. O mertebede ki, kendiyi uykudan tutmaya kâdir olamadı. Ta'accübe düştü ki; bu zamân, uyku müte'ârif değildir. Bu uyku, 'âlem-i gaybdandır ve hikmetsiz değildir. Nâ-çâr kalınca, başını yastığa koydu ve onu uyku ilettiler ve rü'yâ gördü. Rü'yâsı şu ki; Hakk'dan nidâ geldi ve Hazret-i 'Ömer'in cânı, o rüyayı işitti. O bir nidâdır ki; her sadânın ve her nağmenin aslıdır. Tahkîk nidâ odur; mâ' adası, sadâ kabîlindedir. “ (126a)

“Rü'yâda, Hazret-i 'Ömer'e katı nidâ geldi. Ve âvâz-ı bülend ile çağırıldılar ki: "Ey 'Ömer, bizim kulumuzu ihtiyâçtan kurtar. Hürmetli ve has bir kulum var, makbere tarafında. Sen ayağını incitip, ol kul tarafına kasdeyle. Yâ 'Ömer kalk, cümlenin beyt'ül malından, eline yediyüz altın tamama vaz' eyle. Onun önüne ilet, öyle diyerek ki: "Sen bizim ihtiyârımızsın. Şimdik bu kadar al ve bizi mağrûr tut. Bu kadar ibrişim bâhâ al, harc eyle; çünkü harc oldu. Bu mahalle yine gel." Bu sadâyı işitince Hazret-i 'Ömer, bu sadânın heybetinden sıçradı. Hattâ belini, bu hizmet için bağladı. Makbere tarafına, Hazret-i 'Ömer teveccüh eyledi. Koltuğunda altın kesesi, seğırtici ve talebinde olduğu halde. Makbere etrafında çok seğırtici oldu. Bu pîrden

⁵⁸ "Bizden yana gönlünü ferah tut, ya Bilâl!"

gayri orada bir kimesne görmedi. Kendi kendiyi dedi ki Cenâb-ı Hakk'ın buyurduğu bu değildir. Bir gayri kerre dahi makbereyi yeldi ve 'âciz oldu. Ve bu pîrin gayrisini o görmedi. Yine Hazret-i 'Ömer *radıyallahu Te'âlâ 'anh*, buyurdu ki: "Hakk Te'âlâ buyurdu ki o bir bendedir sâfi ve bize şâyeste ve kutlu." Pîr-i çengî: "Merd-i Hüdâ niçe olur?" dedi. Mısra'-ı sâni, Hazret-i Mevlânâ'nın olarak; ne güzel ve ne hoşsun, ey sırrına kimesneyi vâkıf etmeyen Mevlâ. Bir gayri kerre gûristânın etrâfında döndü. Ol şikâra mensûb olan arslan ova etrâfında yeldiği gibi. Çünkü Hazret-i 'Ömer'e yakîn oldu ki; makberede pîrin gayrisi yoktur. Dedi ki: "Zulmette dil-i rûşen çoktur." 'İndinde ba' del tahakkuk hâlife o mahalle geldi. Ve yüz edeble oraya oturdu. Ve hâlifeye aksırmak vâki' oldu. Ve pîr-i çengî sıçradı. Pîr-i çengî, Hazret-i 'Ömer'i gördü ve bu nereden gelmiş deyu, ta'accübde kaldı. Havfindan gitmeye kasd eyledi ve kendiyi titremek tuttu. Kalbinde dedi ki: "Ey Hüdâ, senden meded, hâlife pîr-i çengîye vâki' oldu ve rast geldi."... Çünkü Hazret-i 'Ömer Efendimiz, ol pîrin yüzüne nazâr eyledi. Onu mahcûb gördü... Havf ettiğini görünce, Hazret-i 'Ömer *Radıyallahu Te'âlâ 'anh* buyurdu ki: "Korkma ve benden ürkme, zîrâ sana Hakk Te'âlâ'dan beşâretler getirmişim. Cenab-ı Hakk, senin mehdini çok etmiştir. Hattâ 'Ömer'i, senin yüzüne 'âşık etmiştir. Benim önüme otur ve benden mehcûrlük düzme. Hattâ senin kulağına devlet ü ikbâlden sırr söyleyim." Hâlife, o esrârın beyânına şürû' edip buyururlar ki: "Hakk sana selâm eyler ve senin hâtırını su'âl eder. Niçesin renciden ve bî-had olan gamlardan, buyurur." dedi. İşte sana birkaç altın gönderdi, sazına ibrişim bahâ olarak. Pîr-i çengî lertzân oldu, çünkü bunu dinledi, elini çekindi ve muztârib oldu. Ve sadâ vurdu. Öyle diyerek ki ey şerik ü nazîrden münezzeh olan Mevlâ bîçâre pîr kulun, hayâsından eridi ve mahvoldu. Çünkü çok ağladı ve derdi hadden geçti. Sazını yere vurdu ve kırdı. Ve dedi ki: "Ey bana Hakk'dan hicâb olan saz beni Mevlâ'dan dûr ettin. Ey saz, sen bana cadde yola gitmeye rehzensin. Ey saz, benim kanımı yetmiş yıl içmişsin ve benim sebab-i helâkım olmuşsun. Ey saz senden, benim yüzüm ehl-i kemâlin önünde karadır ve senin için beni, ehl-i kemâl; sazcıdır deyu reddettiler. Ey kullarına vefâ ve 'atâ ile

olan Mevlâ; beyhûde gitmiş ‘ömre rahmet eyle. Ve bakiye-yi ‘ömrümü, ta‘atına sarf ettir ki; beyhûde gitmiş ‘ömre rahmetin ma‘nâsı budur... Pîr-i çengînin du‘âsını, Hakk *celle ve ‘ala* kabûl edip; ona bir ‘ömr-i ‘aziz verdi ki; o ‘ömürden her bir gün, kimesne onun kıymetini cihânda bilmez. “ (130a-130b)

“Pîr-i çengî bükâ vü vâh u enîni artırınca, ona Hazret-i ‘Ömer *radiyallahu ‘anh* buyurdu ki: "Bu senin zâr-ı vâhın, senin ayıklığın ‘alâmetidir. Ve bu ayıklık dahi, bir zenb-i ‘âzimidir." Zîrâ vücûdun ⁵⁹ Çünkü Hazret-i ‘Ömer, esrâr-ı ilâhiyeye âyine oldu. Ve ol hazretde, esrâr-ı ilâhiyeyi seyr eyledi. Pîrin cânı, içerisinden uyanık oldu. “ (131a-131b)

“Hazret-i ‘Ömer *radiyallahu ‘anhın* hilâfeti zamânında Medîne-yi Münevvere’ye âteş düştü; ya‘nî harîk zuhûr etti. Taşı, kuru ağaç gibi mahv eder idi. O âteş, binâ ve hânelere düştü. Hattâ kuşun kanadına ve yuvalarına vurdu. Şehrin yarısını şû‘lelerden âteş tuttu. Su, âteşten korkar idi. Ve bu ne gûne âteştir deyu, ta‘accüb eder idi. Su ve sirke kırbalarını vurdular ‘âkil olan kimesneler, âteşin üzerine söyünmekten için. Âteş, ‘inâdından ziyâde olur idi; bî-hadlik ‘âleminden ona meded erişir idi. Ya‘nî ‘âlem-i gaybdan i‘âne olur idi. Nâs; Hazret-i ‘Ömer’in tarafına ‘acele ile geldi. Öyle diyerek ki, bizim âteşimiz sudan söyünmez. Bu harîke ne çâre edelim? Hazret-i ‘Ömer buyurdu ki: "O âteş, Cenâb-ı Hakk’ın vücûduna delâlet eden şeylerdendir. Lîkin sizin bûhlünüz, nârından haberdır ve ondan hâsıdır." Su nedir, ekmek ihsânına bakınız? Bûhlü terk ediniz, eğer benim âlim iseniz. Nâs dediler ki: "Bizler bahîl değiliz. Biz sahiyiz ve mürüvvet ehli olmuşuzdur." Hazret-i ‘Ömer buyurdu ki: "Ekmeği resm ü ‘âdette vermişsiniz. Elinizi Allah Te‘âlâ rızasıçün açmışsınız. Ya‘nî verginiz ‘âdîdir." demektir. Buna sehâ denmez. Zîrâ sizin sehânız, iftihâr içindir. Ve nâs ‘indinizde teşekkür etsin içindir ve iftihâr içindir. Yoksa Allah Te‘âlâ’dan havf için değildir ve Mevlâ’ya niyâz için değildir. “ (200b-201a)

⁵⁹ "Günaha layıksın. Bu, üzerine son günahtr."

14. Evliyâ-yı Kirâm:

Evliyâ, ermişler, erenler, kerâmet sahibi kişilerdir. Bu kişiler hayatlarını riyâzet ve mücadelelerle geçirip kendilerini ibadet ve tâate adarlar. Kendilerine gaybdan haber verme, durumu keşfetme gibi kerâmetler de verilen evliyâyâ bazen evliyâullah da denilir.

“Hakk Te‘âlâ’nın keremleri ve evliyâullâhın lûtufları olmayınca, eğer melek dahi olur ise, nâme-i a‘ mâli siyahdır. Melek dahi, eltaf-ı ilâhîyeye muhtâçdır. “ (113b)

“Peygamberân-ı ‘izâm ‘aleyhimü’s-selâmın dahi kalb-i pür-enverlerinde, nağme-i ma‘neviyyeler vardır. Tâliblere, ondan bahâsız hayât-ı ebediyye vardır. O nagamât-ı kulûb-ı enbiyâyı işiten, hayât-ı sermediyyeye vâsıl olur. Evliyâ-yı kirâmın dahi böyledir, zîrâ onlar verese-i enbiyâdır. “ (115b)

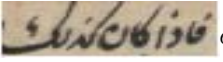
“Eğer evliyânın derûnunda olan nağmeden, bir cüz’ice söylersem; ervâh-ı beden, lahdlerinden başlarını yukarı vururlar. Dahme, kebîr lahd ki bilâ-defn içine ölü korlar... Âgâh ol ki, vaktin evliyâullaha İsrâfilî derler. Mürde dillere, bunlardan dirilik ve büyümek vardır. Her bir mürdenin cânı, cesedi, kabrinden; evliyânın kelâmını gûş edince, kefen içinde onların âvâzından sıçrar. Evliyâ-yı kirâmın bânında olan nağmelerini dinleyip ve hayât bulanlar derler ki: "Bu âvâzlar, sâ’ir âvâzlardan cüdâdır. İhyâ, Hakk Te‘âlâ’nın âvâzının işidir. Bu âvâz dahi, âvâz-ı Hüdâ’dır." derler. Yine derler ki: "Biz öldük ve bütün bütün eksildik. Kulağımıza, Hakk’ın sadâsı geldi. Murâd, nağme-i kulûb-ı evliyâdır. Cümlemiz kalktı." “ (116a)

“Bir zulmeti ki afitab-sûri onu kaldırmadı; bizim nefesimizden o zulmet kuşluk gibi olur. Böyle olunca evliyâmızın mişkât-ı vücûduna tecellî edince müşkülât-ı ‘âlem hallolması lâzım gelir. “ (116b)

“...evliyâullahı sevmeyip, düşman tutucu cân; cân olmayıp, belki kuru cisimdir. Tavla oyunundan vurulup, hânesi olmayan pul gibi, bir kuru ismidir. Ziyâd,

zânın kesriyle şol pula derler ki; tavlanın hâneleri kapanıp ve pul meydanda kalır. Onu bir hâneye koymadıkça, oyun oynamaz, belki hasmı oynar. O pul, bir kuru ism olmuş olur. Bunun gibi, evliyâullahı sevmeyenlerin rûhu dahi, hakikatde rûh olmayıp, bir kuru ism olmuş olur. Evliyâ-yı kirâmı sevmeyenler, toprağa gitti ve toprak oldu. Evliyâ-yı kirâmı sevenler, her ne kadar murdâr ise, tuz içine gidip, bütün bütün pâk oldu. Meşhûrdur ki; memluheye her ne düşer ise, velev ki lâşe olsun, tuz olur imiş. Bu beytde, evliyâullahın muhabbetini, memluheye teşbîh buyurdular. Evliyâ-yı Kirâmı seven kimesneler, her ne kadar lâşe gibi olsalar, onların hubbları memluhe gibi olmakla mâhiyetlerini tahvîl edip, kendilerini necislikten kurtarıp pâk eder. Bu pâkların gittiği ve muhibb-i ehlullahın düştüğü memluhe, ol memluhedir ki; Hazret-i Muhammed *sallallahu ‘aleyhi ve selem*, memluheden emlâh oldu. “ (120b)

“Bu abdâlin ve evliyânın nefesi dahi, o bahârdandır ve nâ’fidir. Gönül bostânında ve cân bahçesinde, ondan yeşillik biter. Bahâra mensûb yağmurun işi, şecere-i vücûd-ı insânîye gelir, onların enfâsından, lîkin bahtı iyi olana gelir. Hâsılı bahâr yağmuru, ağaca nef’ hâsıl eder ise, ehl-i sa’adetin dahi şecere-i vücûdu, evliyâ-yı kirâmın nefesinden öyle müntefi’ olur. Ama eşkıyâ, kelâm-ı evliyâdan fâ’ide-mend olmaz... Kelâm-ı evliyâ dahi kimin cânı vardır; ona tesir eyledi. Ve kimin ki, cânı yok ve mürdedir; ona aslâ te’sîr etmedi. “ (122b)

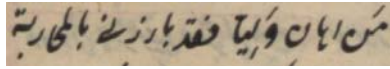
“...hadîs-i şerîfin te’vîli böyle olur ki; evliyânın pâk nefesleri ve kelâmları bahâr gibidir. Ve şecere-i vücûd-ı insânînin yaprağının ve asmasının, hayât u neşv u nemâ bulmasına sebep olur. ⁶⁰ evliyaullahın yumuşak ve valis ve katı kelâmlarından vücûdunuzu setr etmeyin ondan için ki senin dînin için muayyendir. Eğer velî-yi kâmil, sıcak ve tab’ına mülâyim söylerse, hoş tut. Ve tab’ının râzı olmayacağı kelâmları söylerse; yine incitme ve müfârekat etme. Ta ki sıcakdan ve soğuktan ve cehennemden sıçrayasın ve âzâd olasın... Ondandır için ki;

⁶⁰ Yine onun gibi oldu.

evliyânın kelâmından, cânların bahçesi diridir. Bu cevâhir-i kelâm-ı evliyâdan, gönül bahri inci ile dolmuştur. “ (123b-124a)

“Evliyânın bânını, bir bânındır ki; nâsın kulûbü, ondan mesttirler. Yoklukları, bir yokluktur ki; bizim varlıklarımızı ondan vardır. Zîrâ onların makâm-ı fenâyâ varmaları, bizi vücûd-ı mecâzîden kurtarıp, vücûd-ı hakikî ile mevcûd eder. Ve bizim, insân-ı kâmil olmamıza sebep olur. Ehlullah, nâsın fikrini kapıcıdır. Ve onun bânında olan her âvâz, Hakk Te‘âlâ’nın ilhâm u vahyinin lezzetidir ve onun râzıdır. “ (124b)

“Hakk’ın verdiği ‘asâ, evliyâsıyla kavga ve nizâ‘a sebep oldu. Ve onlar ile kavga ve münâzağa; Mevlâ ile kavgadır. Nitekim hadîs-i kudsîde

⁶¹ buyurulmuştur. “ (128a)

“İbret yönünden ‘akıllara bak. Yüz bin ‘aklın cânı bir klâvuzdur. Ya‘nî ‘akl-ı ‘akl olan evliyâ da bir rehber uymuşlardır. Ondan murâd kutb-ı vakt ve mazhâr-ı sırr-ı Muhammediyye olan zâtdır. Hâsılı evliyâ, kutb-ı vaktin mağlûbu ve ‘âvâm-ı nâs dahi evliyânın mağlûbu ve sâ‘ir hayvânât dahi ‘âvâm-ı nâsın mağlûbu olmakla, cümle kutbun mağlûbudur. Ve mutasarrıf ve cümleye kutb-ı vakt gâlibtir. “ (146a)

“Evliyâ-yı kirâm dergâh-ı Hakk’a vâsıl oldukda, dünyâ ve ‘ukbâdan geçip, İlahi ente maksûdî ve rezzâk matlûbî nağme-i lezîzesin, terennüm ederler. Zâhidler vâsıl-ı dergâh-ı Hüdüâ olmamakla cennet ni‘metlerini terke kâdir olamazlar. “ (161a)

“Evliyâ-yı Hüdüâ’nın cümlesi Ashâb-ı Kehf gibi derler. Ey ‘inâd edici gezmek ve yürümekte ve hareket-i sâ‘irede onlar, nâ‘im ve bî-haber olup cümle hâllerini idâre eden Hüdüâ’dır. Nitekim beyân buyururlar. Onları Cenâb-ı Kibriyâ bî-ta‘b işlere çeker; gah sağ tarafa ve gah sol tarafa. Onların aslâ kendilerinden haberleri olmaz, çünkü mahv-ı vücûd etmişler. Ve kendilerinden bi‘l-küllîye geçmişlerdir. İdâresi gayri Hakk Te‘âlâ’ya olur. “ (178a)

⁶¹ "Kim bir veliye ihânet ederse, benimle muharebe için karşı karşıya gelmiş olur."

“Ancılayın ki cânın pertevi ten üzerinedir. Evliyâ-ı kirâmın dahi ziyâsı benim cânım üzerinedir. Ya’ nî abdâl-ı Hüdâ’dan çok feyz gördüm demektir. Cânın cânı çünkü ayağını geri çeker. Cân öyle olur ki, ten cânsız niçe ise böyle bil, cânın cânından murâd evliyâ-yı kirâmın himmetidir. “ (181b)

“Evliyâ-yı kirâmın ıstılâhları vardır. Öyle ki, ondan ehl-i kavlin haberi yoktur. Nitekim Vehbî merhûm Lütfiyye’sinde buyurmuştur. Beyt:

Eyleme tahtie-i kavî-i fusûl,

Istılâhât ola şayed mahsûs.

Abdâl, lisân-ı Türki’de kırklar dedikleri zâtlardır. Birisi bekâya gittikde, yerine birisi sâlihlerden bedel olarak onlara ilhâk olduğundan, abdâl tesmiye olunmuştur. “ (187b)

“... Mâdem ki sen evliyâyı beşer görürsün, bil o nazar şeytânın mirâsıdır. “ (211b)

15. Levh-i Mahfuz:

Levh-i Mahfuz’da, Allah’ın kudretiyle olacak şeyler ve insanların kaderi yazılıdır. Yazılı olanlar ne eksik ne fazla olmayıp, zamanı gelince ortaya çıkarlar.

“Yâ Râbb, bizim kereminle hidâyet eylediğin kalbimizi, bâtıla meyl edici kılma. Kalem-i a’lânın levha yazdığı umûr-ı kerîheyi bizden sarf eyle. Bu beytler Cenâb-ı Mevlânâ *kuddise sırrûhu* Hazretleri’nin tarafından bize ta’lîmdir ki, dâ’im Mevlâ-yı Mütê’âl’e böyle münâcaat edelim. “ (208b)

16. Şeytan (İblis) - Cin:

Allah Hz. Âdem’i yaratıp da bütün meleklerle secde etmelerini buyurduğunda hepsi birden secde etmişler. Ancak meleklerin en ulusu ve onların hocası olan Hâris, kendinin cin olup, ateşten yaratıldığını, bu nedenle topraktan yaratılmış olan Âdem’e

secde etmeyeceğini söyleyerek Allah'a karşı gelmiştir. Allah da onu şeytan kılığına sokup, lanetlemiştir.

Cinler ise ruhani varlıklar olup, ateşten yaratılmışlardır. Onlar da insanlar gibi kulluk ile vazifelendirilmişlerdir. Cinlerin de Müslüman ve kafir olanları, iyi ve kötülere vardır. Bunların dişilerine peri denir.

“Cin nağmesini insan dinlemez ve işitmez. Zîrâ insan perilerin esrârından a‘cemî olur. Her ne kadar, perinin nağmesi bu ‘âlemden ise de, yine işitmez. Likin gönül nağmesi bu her iki nağmeden ‘âlî ve münezzehdir. Nağmenin biri insan nağmesi ve biri cin nağmesidir. Perinin nağmesi bu ‘âlemden olduğunu isbât için buyururlar ki zîrâ peri ve insan zindâna mensûbdurlar her ikisi bu cehl u gaflet zindânındadır. Zindân(dan) murâd dünyâdır kendisi bu ‘âlemden olunca nağmesi dahi bu ‘âlemden olur. Kurân-ı Kerîm’de, sûre-i Rahmân’da

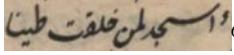
بِأَمْرِ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ أَنْ تَنْقُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَإِنْ تَنْقُذُوا إِلَّا بِلِسَانِ 62

âyetini oku. Bu âyetden; cinn ü insin, bu ‘âlemde mahbûs olduklarını anlarsın. Âyet-i kerîmenin ma‘nâsı: "Ey ins ü cinn cemâ‘ati, eğer kâdir olursanız semavât u arzın etrâfindan geçmeye, ‘âlemde ne var ne ve ne yok bilmek için, yâhûd bu dünyâdan kurtulmak için geçin, geçmezsiniz. Likin, Mevlâ’nın kudretiyle ve yardımıyla geçersiniz. Nitekim etrâf-ı semâdan Leyle-i Mi‘râc’da, Hazret-i Muhammed Mustafâ *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* geçtiler ve yine İdris ve İsâ *‘aleyhimü’s-selâm* geçtiler. “ (115b)

“Ol alçak iblis; kalbine bir şüphe, ihdâs ü icâd eder. “ (127b)

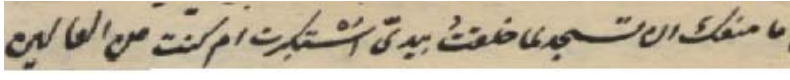
⁶² "Ey cin ve insan topluluğu, gücünüz yeterse geçin gidin, yer tabakalarına ve göklere. Geçemezsiniz, Allah'ın fermânı olmazsa." Rahmân, 33

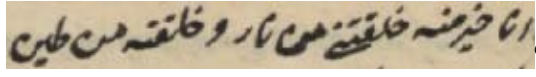
“Şeytân, Âdem ‘*Aleyhi’s-selâmın* mücerred cesedini görüp;

 ⁶³ deyip secdeden i‘raz eyledi. “ (129b)

“Kurân-ı ‘Azîm’den yolcuların dalâlini dinle. Cenâb-ı Kibriyâ buyurmuştur: "O rûhu habis olan şeytân onlara neler etmiştir." Niçe yüz bin yıllık yol, onları *sırât-ı müstakîm*den bâ‘id iletti. Ve onları idbâr ve mehâsinden ‘üryân eyledi. “ (167b)

“İbtidâ ol kimesne ki; bu alçak ve hakîr kıyâsları getirdi, Hüdâ’nın envârının önünde; şeytân idi. Cenâb-ı Kibriyâ secdeyi terk edince, iblise su‘âl eyledi,

 ⁶⁴ buyurarak. İblis dahi

cevâbında ⁶⁵ dedi. Ve ‘âlînin, sâfile secde

etmesini revâ görmedi. Çünkü zâhirde, nârdan mahlûk olmakla kendiyi ‘âlî gördü. Âdem ‘*aleyhi’s-selâm*, hâkdan mahlûk olmakla onu sâfil gördü. Binâen ‘aleyh, kıyâs-ı ‘aklî düzüp secdeyi terk etti... Şeytân dedi ki: "Âteş, topraktan ziyâde iyidir. Zîrâ küre-yi nâr-ı felek kamere muttasıldır ve bu şüphesizdir. Ben nârdan halk olundum ve Hazret-i Âdem muzlîm ve sâfil olan hâkdan halk olundu. Böyle olunca fer‘i aslâ kıyâs eyleyelim. Âdem ‘*aleyhi’s-selâm* zillet sâhibi olan hâkden mahlûkdur. Ve biz rûşen olan nûrdan mahlûkuz. Bu sûrette biz Âdem den hayırlı ve efdal olmamız lâzım geldi ve ona secdemiz dahi münâsib değildir." diyerek Vâcib Te‘âlâ Hazretleri’ne mu‘âraza eyledi. “ (187a)

“...ey gönül, sen Süleymân ‘*aleyhi’s-selâm* gibisin ululukta ve hükmü nâfiz olmakta. Öyle olunca cin ve şeytân üzerine mühr ü tasarrufunun hükmünü icrâ eyle. Eğer ey gönül nefsin mekrinden ve şeytânın hîlesinden berî olur isen; mührü ve saltanatı senin elinden şeyâtin-i selese almaya kâdir olamazlarsa... Eğer senin

⁶³ "(Şeytân) dedi: "Ben, çamur(dan şekillendirip beşer) hâlinde yarattığın kimseye, secde mi ederim?" İsrâ, 61

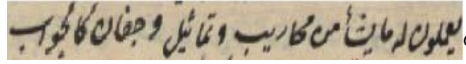
⁶⁴ "(Rabbin ona): "Ey iblis!" buyurdu: "O benim iki elimle yarattığıma secde etmene ne mani oldu sana? Kibirlemek mi istedin, yoksa ali’ –yüksek- lerde mi bulunuyorsun?" Sad, 75

⁶⁵ "(İblis dedi): "Ben ondan hayırlıyım; beni bir ateşten yarattın, onu ise bir çamurdan yarattın." Sad, 76

elinden ey gönül, şeytân hatem-i tasarrufu alır ise ve iletir ise pâdişâhlık fevt oldu ve senin bahtın öldü ve sana ‘özü-i küllî oldu. “ (194b-195a)

“Süleymân ‘*aleyhi’s-selâm* kendi parmağına mührünü aldı ve eyledi. Şeyâtin ve cin ‘askeri cem’ geldi ve birikteler. “ (196b)

“Şeytân çanaklar düzer, havuzlar gibi. Cesâreti yok ki, Süleymân ‘*aleyhi’s-selâma* def söyleye yâhûd emr edince cevâb söyleye ve yapmam diye. *Cifân*, cimin kesriyle cefnenin cem’ idir; çanak ve kap ma’ nâsına. Ve cevâb, câbiyenin cem’ idir;

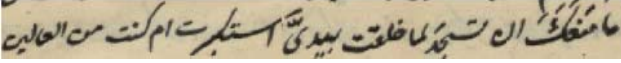
havuz ma’ nâsına. Nitekim Kurân-ı Kerîm’de ⁶⁶

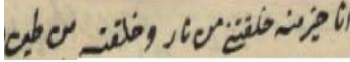
buyrulmuştur. Ma’ nâsı; Süleymân ‘*aleyhi’s-selâm* için cinler dilediği şeyi yaparlardı. O şey de mescidlerden ve sûretlerden ve havuzlar gibi kaplardan, demektir. Hâsıl-ı kelâm cinleri Süleymân ‘*aleyhi’s-selâm* dilediği gibi kullanır idi. “ (199b)

“Sen bilmezsin ki düşmanın kimlerdir? Cinler türâbîlerin vücûdunun hasmıdır. “ (200a)

“O iblis sa’y eder ki, bir günâh besleye ve o günâhdan bizi kuyuya ata. “ (205b)

“İblis, Âdem ‘*aleyhi’s-selâmın* toz gibi olan beşeriyetini gördü ve dedi ki: "Bu, toprağın fer’idir ve hakikat-i Âdem’i müşâhedeye zâhir-bîn olduğundan kâdir olamadı. Bu sûrette benim gibi âteş cebînlikden ve ‘ulvî olan nârdan mahlûk olandan fazlası ne olur? Ve benim üzerime kadri ne cihetle tezâyüd eder? Ve benim buna secde etmem ne vechle tezâyüd eder? Ve benim buna secde etmem ne vechle lâyük olur?" dedi. Ve emr-i Bârî’ye imtisâlden i’râz eyledikde Cenâb-ı Kibriyâ

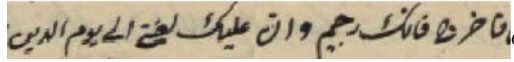
 ⁶⁷ diyerek su’âl buyurunca;

cevâbında Vâcib Te’âlâ Hazretleri’ne: ⁶⁸ diyerek cevâb

⁶⁶ "Onlar, ona mihraplar, timsaller ve havuzlar gibi ne isterse yaparlardı." Sebe, 13

⁶⁷ " Rabbim ona): "Ey iblis!" buyurdu. "O benim iki elimle yarattığıma secde etmene ne mani oldu sana? Kibirleşmek mi istedin, yoksa ali’ –yüksek- lerde mi bulunuyorsun?" "Sad, 75

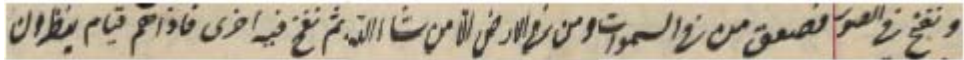
⁶⁸ (İblis dedi) : Ben ondan hayırlıyım; beni bir ateşten yarattın, onu ise bir çamurdan yarattın. Sad, 76

verdi. Hakk *celle ve ‘âlâ* Hazretleri dahi ⁶⁹ buyurup, şeytânın zâhir-bînliği tardına sebep oldu. Sen dahi zâhir-bîn olursun, şeytân gibi dergâh-ı Hakk’dan matrûd ve iblis-sîret olursun. “ (211b)

17. Kıyamet:

Bütün insanların dirilerek mahşerde toplanacakları güne kıyamet günü denir. İsrâfil’in Sûr’a üfürmesiyle dünyadaki tüm canlılar ölecek, ikinci üfürmesinde ise haşr başlayacaktır. Mahşer yerinde toplanan tüm insanlar, dünyada yaptıklarıyla hesaba çekileceklerdir.

“İsrâfil *‘aleyhi’s-selâm* bir gün sûr içinden nâle kılar yüz yıllık ölmüş ve çürümüşe cân verir. Yüzden ta‘ dâd murâd olmayıp, kesret murâd olunur. Ma‘ lûm ola ki İsrâfil *‘aleyhi’s-selâm* iki kerre sûr üfürse gerektir; evvelki üfürmesinde cümle rûh sâhibi olanlar ölür ikincisinde ölümler dirilir. Nitekim Kurân-ı Azîm’de:

⁷⁰ “ (115b)

“Mevcudât muhtelif olduysa; kıyâmet günü ‘arz-ı ekber günüdür. Ve o günde herkesin hâli hayr u şerr ne ise zâhir olur. Ve herkes kendi hâlini, Vâcib Te‘âlâ Hazretleri’ne ve cümleye ‘arz etse gerektir. Lîkin kendiyi ‘arz, ol kimse ister ki revnak u letâfet iledir. Binâen ‘aleyh sâlihler, rûz-ı kıyâmete teşnedirler. Ve fâsiklar, mevttten ve kıyâmet gününden korkarlar. Zîrâ su’i hâli zâhir olsa gerektir. “ (166a)

“Felâsefe ‘ilmine mensûb olan kimesne, kendi ‘ilminde ve zannında yevm-i kıyâmeti münker olur. Ona söyle gitsin, başını o duvara vursun. Ya‘ nî o çıkmaz i‘ tikâdlarda olsun, demektir. “ (182a)

⁶⁹ "Rabbim buyurdu ki: "Çünkü artık sen matrud (racimli)sın." Sad, 77

"Şüphesiz benim lanetim, ceza ve mükafat gününe kadar senin üzerine olsun." Sad, 78

⁷⁰ "Ve sûr üflenmiştir de göklerde kim var? Yerde kim varsa çarpılıp yıkılmıştır, ancak Allah'ın dilediği müstesnâ. Sonra ona bir daha üflenmiştir, bu kere de hep onlar kalkmışlar bakıyorlardır." Zümer, 68

“Her kimse ki, ona o imân azığı vardır; yaprak gibi kalbi titrer sırrım kıyâmette zâhir olur deyu. “ (182a)

“Yevm-i kıyâmette âşikâre olursun, saman mısın, yoksa dağ mısın; siyah mısın, beyaz mısın? “ (192b)

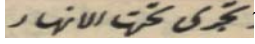
“Zeyd Hazretleri buyurur ki: "Cümle nâsı kıyâmet günü gibi, ben ârdan ve ‘avretten âşikâre görürürüm. “ (192b)

“Şol günde ki, sırlar cümlesi zâhir olur. Murâd kıyâmet günüdür. Sizlerden şol mestûr olan esrâr, zâhir olur ve sizler onun zuhûrunu istemezsiniz. “ (195b)

18. Cennet:

Cennet, gölgelik bahçe anlamındadır. Ahirette müminlerin gidecekleri sekiz cennet vardır. Cennette, Kevser havuzu; Rahîka, Tensîm, Kâfûr, Selsebîl, Zencebîl gibi adlarla anılan on üç ırmak vardır. Cennet ehli istediklerini önlerinde bulurlar. Sonsuz nimetlere kavuşurlar, zevk ü safa içinde olurlar.

“Denî olan âdem, ‘âlem-i bâlâ ehlinin düşmanı olur. Her mekânın müşterisi, bu ‘âlemde zâhir olur. Ve ehl-i cennet ve ehl-i cehennem, bu dünyâda ‘amelinden ma‘lûm olur. “ (141a)

“Yürü sultânın önüne ve ‘azametini gör. ⁷¹ sırrını seyr eyle ki cennet köşkleri hakkında buyrulmuştur. Bunculayın hisler ve bizim idrâklerimiz, o safvet nehrinin bir katresidir. “ (156 b)

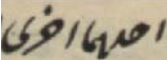
“Bunculayın su, cümle etrâfta yoktur. Cennet badesinin ve zevkler badesinin gayri değildir. *Rahîk*, cennet şarabına derler. “ (156b)

“O şâhın dergâhı, kâfir için ve mü’min için ve güzel için ve çirkin için ihsân ve ikrâmda güneş ve yağmur gibi idi. Ve cümleye şâmil idi. Cennet gibi değil idi. Zîrâ onun ikrâmı mü’mine ve sâlihe hâsıdır. “ (157a)

⁷¹ "Altında ırmaklar akan cennetler." Tevbe, 100

“Hattâ sekiz cennetin nakşları ve hüsn (ü) letâfetleri, onların üzerine parlamıştır. Ve onların kalblerinin levhalarını kabûl edici bulmuştur. Hâsılı ‘âriflerin kalbinde ve sekiz cennetin lezzeti ve nukûşu ve her bir hâli mevcûddur, demekten ‘ibârettir. “ (191a)

“Zeyd Hazretleri dedi ki: "Nâs-ı felek, kameri gördüğü gibi ben dahi ‘arş-ı a‘lâyı sekinesiyle görürüm. Sekiz cennet ve yedi cehennem, benim önümde büt, büte tapıcının önünde zâhir olduğu gibi zâhirdir. “ (192a)

“Cennet ehli, benim gözümün önünde kendi irâdeleriyle biri birini kucağına almışlardır ve zevk u safâda olmuşlardır. Biri birinin sadrını ve köşklerini ziyâret ederler ve dahi dudaklarından ⁷² öperler. “ (193a)

“Selsebîl ve zencebîl pınarları ulu olan ehl-i cennetin hükmünde olduğu gibi, deryâ-yı ma‘ânî dahi beşerin mahkûmudur. Cennetin dört ırmağı, bizim hükmümüzdedir. Bu bizim kuvvetimiz ile değildir. belki emr-i Bâri ile. Ve bizlere Mevlâ musahhar etmiştir. Her kande ister isen, o enhâr-ı câri tutarız; sihr, sâhirlerin murâdınca câri olduğu ve sâhir, sihrini dilediği mahalle sevk edip, sihirleri kendilere ita‘at ettiği gibi. Bu nazarı, câri olan iki göz çeşmesi gibi kalbin hükmünde ve cânın fermânındadır. Eğer ister ise, yılanın zehri ve mahremat cânibine göz gider. Eğer gönül dilerse, göz ‘ibret almak tarafına gider. “ (194a)

19. Cehennem:

Cehennem, imansız ölenler ile suçu bağışlanmayanların ahirette gideceği yerdir. Cehennem yedi tabakadır.

“Göstereyim Yâ Resûlullah, yedi delikli cehenneme benzemiş nifâkın hakikatini; kendiye tutkunluk ve noksan gelmeyen ayın ziyâsında ve sâyesinde.”

⁷² İkisinden biri, diğerini.

Mâhdan murâd, Resûl-i Ekrem'dir. *Husf*, ayın tutulmasına derler. *Mihâk*, ayın âhirinden üç geceye denir. Ve nifâkı, yedi kuyulu cehenneme teşbîh buyurmuşlardır. "İzhâr edeyim küffâra, kendilerinin giyecekleri köhne libâsı. Enbiyâ-yı 'izâm 'aleyhimü's-selâmın pâdişâhlığının davul ve kôs sâdâlarını. Cehennemi ve cennetleri ve ikisinin beyninde olan biz dahi, ya' nî a' râfî kâfirlerin gözüne âşikâre getireyim. Kevser ırmağını kaynatarak onlara göstereyim; öyle ki suyu onların üzerine vursun. Sâdâsı onların kulaklarına vursun, inkâr ettikleri nesnelere âşikâre görsünler ve mebhûd olsunlar. Ol kimesnelerin kevserin etrafında susuz yelici olmuşlar ve içirmezler. Bu zamân âşikâre onları göstereyim. Onların omzu benim omzuma sürülür; onların âh u feryâdları benim kulağıma vâsıl olur... Sağır oldu bu kulağım âh âh sâdâsından. O sâdâ kimden dersin, alçak kâfirlerden ve onların "Ey benim hasretim, gel" deyi çağırmasından. “ (193a-193 b)

“...ehl-i cehennem, cehennemde olan mâ'i hamîm ile sakî olundular. Onlardan derûnlarında örtülmüş nesnelere cümlesi kat' olunur. Ve taşra çıkar, onlar rezîl ve rüsvây kılındıklarından için. Murâd, ciğer ve bağırsaklarıdır. Hâsılı mâ'i hamîm ile sakî olup, bânında olan alât rezîl olsunlar için, mâ'i hamîm ile taşra ihrâç olunur. Nâr-ı cehennem, kâfirlere ondan için mâbü'l-'azâb geldi. Zîrâ taşın imtihanı âteştir. Ve taşâ 'azâb âteşle oldu. Taşâ nârdan gayri galebe eder. Bu kadar küffâr dahi, hacir cinsinden olmakla nâr ile 'azâba havâle olunmuştur. “ (195b)

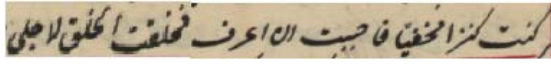
“Nâr-ı zâhiri, bir miktar su ile muntafî olur. Nâr-ı şehvet ma' azallah Te'âlâ cehenneme iletir. Şehvet âteşi, su ile teskîn olmaz. Belki parlamasını müzdâd eder. Zîrâ 'azâb vermekde cehennem tab'ını tutar ve nâr-ı cehennem su ile söyünmez. “ (200a)

b) Tasavvuf

İslâm'ın hükümleri doğrultusundaki inancını, fikrî düşünceyle birleştiren tasavvuf sonra Türkler arasında da yayılmıştır. Kaynaklarda “kendisini hikmete ve

Allah'ı bilmeye adamak” olarak tarif edilen ve vahdet-i vücûd ile vahdet-i şuhûd gibi iki ana prensibi dayanan tasavvuf, Molla Câmî, Muhyiddin Arabî, Gazalî gibi İslâm bilgin ve mutasavvıflarınca İslâm'ın fikrî temellerine oturtulmaktadır. Tasavvuf esaslarını Hz. Ebubekir veya Hz. Ali vasıtasıyla Hz. Muhammed'e kadar erişirmekte, “Küntü kenz” hadisini ve Kur'an'daki Rahman Sûresi'ni kendisine fikrî delil olarak göstererek “varlığın birliği” fikrini işlemektedir.⁷³

“Hüsn ü cemâl-i Bârî, bir kenz-i mahfî idi. Kesretinden yırttı ve zâhir oldu. Ve toprağı eflâkden ziyâde enver eyledi. *Çâk kerd*, zâhir oldu demektir. Bu beyitte

⁷⁴ hadîs-i kudsîsine işâret buyururlar. “ (163b)

Ağlamak:

Ağlamak, kederden, sıkıntıdan, acıdan, hasretten, korkudan veya sevinçten dolayı gözyaşı dökmek demektir. İlahî manası itibariyle yalnızca Allah için dökülen gözyaşının kıymeti vardır. Bazı peygamber, yola gelmeyen kavmi için merhamet buyurup ağlamış, bazı peygamber oğlunu hasretiyle gözyaşı dökmüştür. Bazı kullar ise Allah'a tövbe ederken, yaptıklarına pişman olup ağlarlar.

“Gözüm için, gam turâbını; sürme düzerim. Tâ ki gevherden, bahr gibi olan iki gözüm dolu ola. Gözlerini, bahre teşbîh buyurmaları, gözyaşının kesreti i'tibâriyledir. Gözyaşı ki, Allah Te'âlâ'nın yolunda halk, onu gözlerinden yağdırırlar. O incidir; nâs onu, gözyaşı zan ederler. “ (107b-108a)

“Mervîdir ki, Yakûb *'aleyhi's-selâma* firâk-ı Yûsuf *'aleyhi's-selâm* te'sîr edip, şeb u rûz, bükâ vü nâle ederler idi. Vahyullah vârid oldu ki: "Benden mi şikayet

⁷³ Güzel, *a.g.e.* s:69

⁷⁴"Ben gizli bir hazine idim. Tanınmak, bilinmek ve bir bilinmek istedim. Yaratılmışları bunun için yarattım."

edersin?" Hazret-i Yakûb *'aleyhi's-selâm*: "Tövbe olsun Rabb'im, bir dahi âh u bükâ etmeyim." buyurdular. “ (109a)

“Sen ki Yûsuf değilsen, Ya'kûb ol ve onlar gibi bükâ vü âh u enîn ile ve perişânlık ile ol. “ (114b)

“Dedi ki: "Hakk'dan ibrişim pâresi isterim. Zîrâ o Hüdâ, kalpleri iyi yerine kabûl eder. Her ne kadar saz çalmak çirkin ise; Mevlâ, ibâdet yerine sayar murâd ederse." Sazı çok çaldı ve ağlayıcı olduğu hâlde, başını koydu ve sazı yastık eyledi ve makberede, bir kabrin üzerine düştü. “ (125a)

“Nebî *'aleyhi's-selâm* minberden sa'adetle nüzûl buyurdu ve direği tuttu ve kendiye zamm eyledi. Ve direk, sabî gibi inlemeye şürû' eyledi. Öyle sabî ki; bükâ eyledikde, vâlidesi onu taltîf ederek susturur. Hattâ direk sükût eyledi. Resûl-i Ekrem *sallallahu 'aleyhi ve sellem* buyurdu ki: "Zikrden işittiği şey'in iftirâkına ağladı." “ (126b)

“...Öyle diyerek ki ey şerik ü nazîrden münezzeh olan Mevlâ bîçâre pîr kulun, hayâsından eridi ve mahvoldu. Çünkü çok ağladı ve derdi hadden geçti. “ (130b)

“İlla bizim suyumuz, kûzeden gözyaşdır. Ve suya bedel, eşk-i çeşm nûş ederiz. “ (134a)

“Avrat çünkü zevcini gördü ki serttir, bükâyâ başladı ve ağlayıcı oldu. Zîrâ bükâ, karıların dâmıdır ve bükâ ile zevclerine merhamet ve şefkat verirler. Hadd-i zâtında göz yaş dahi merhameti câliptir. Ağladıkda, ne kadar zâlim olursa acır. “ (141a)

“Bu üslûbdan mülâyemetle ve lâtîfe ile zen söyledi ve kelâm esnâsında bir bükâ, zen üzerine vâki' oldu. Bükâ, çünkü haddinden geçti ve na'ra ve feryâd dahi mikdârından tecâvüz etti. Ol kimesneden ki, bükâsız o tahkîk dil-rûbâ idi. Binâ berîn a'râbinin ciğeri yandı ve söylediğine nâdim oldu ve 'ıyâlini taltîfe başladı. Zenin gözü yaş yağmurundan bir yıldırım zâhir oldu. O yıldırımdan bir kıvılcım o merd-i vâhidin gönlü üzerine vurdu ve onun derûnunu yaktı zîrâ. “ (142a)

“Öyle diyerek Fir‘avn ağlardı ki: "Ey Hüda, ne ‘aceb ve ne ‘azîm bukağı vardır benim gerdanım üzere? Ve ben niçin mü‘min olmuyorum? Ve Hazret-i Mûsâ ‘*aleyhi’s-selâma* niçin ittibâğ etmiyorum, hakikatini bilirken? Eğer bukağı olmayaydı kim der idi ki; ben benim, ya‘ni benlik ve ulûhiyyet da‘vâsını etmez idim." “ (143b)

“Onların kemâllerinden Sâlih ‘*aleyhi’s-selâm* figânlar işitti. Kanlı gözyaşı onların cânlarından çiğler gibi akar idi. Sâlih ‘*aleyhi’s-selâm* çünkü bâtın kulağıyla bu nâleyi işitti. Kendileri dahi kavmine terahhümen, bükâyı düzdü. Feryâd edicilere, feryâda şürû‘ eyledi. Ve buyurdu ki: "Ey i‘tikâd-ı bâtil ile yaşamış kavim, ben sizden Rabbime çok ağlamış ve şekvâ etmiş idim. Rabbim dahi bana buyurmuş idi ki: "Onların cevrine sabr eyle ve onlara nasihat ver. Zîrâ onların devrinden çok kalmadı. Yakında belâlarını bulsalar gerektir. "... Niçin helâkınıza keder edeyim? Zîrâ gam u keder, başı aşağı oldu. Bükâ, gam siz ediniz ey azgın kavim! " “ (148 b)

“Hazret-i Şu‘ayb ‘*aleyhi’s-selâm* kavmi helâk olduktan sonra; "Niçin ağlayım ve hüzn edeyim, bir zâlim kavmin arkasında?" buyurdular. Sâlih ‘*aleyhi’s-selâm* dahi o vâdiye gidip kendi kendiye böyle buyurdu. Bu beyt, niçin Hazret-i Sâlih kavmine ağlamadı diyenlere, Hazret-i Mevlânâ tarafından cevâbdır ki, ağlamaya ve terehümüne lâayık değil idiler. Hattâ Şu‘ayb ‘*aleyhi’s-selâm* dahi böyle buyurdular ve şefkat etmediler. Nitekim Kurân-ı Kerîm’de:

75

buyurulmuştur. Yine

Sâlih ‘*aleyhi’s-selâm* her ne kadar kavmine böyle ‘itâb buyurdularsa ma‘den-i rahm u şefkat olduklarından, hâllerine terehüm edip geri gözünde ve kalbinde ağlamak ve rahmet buldu. Ve sebepsiz merhamet onda parladı. Gözyaşı katreleri yağdırır idi ve hayran olmuş idi, kendi hâline. İhsân deryâsı olan Hazret-i Sâlih ‘*aleyhi’s-selâmdan* bî-sebep bir gözyaşı idi. Zîrâ o zâlimler, bükâyı değmezler idi hattâ. Hazret-i Sâlih’in

⁷⁵ " (Salih, yüz çevirip) döndü de onlardan, "Ey kavmim!" dedi. "Ben, size Rabbimin risâletini tamamıyla bildirdim ve nasihat ettim. Ve lakin (siz) nasihat edenleri sevmeyiniz." A‘raf, 79

‘akl-ı şerîfi buyurur idi ki: "Bu bükâ nedir? Ancılayın müstehzilere ağlamak lâyük mıdır?" Yine ‘akl-ı latîfi buyur idi ki: "Yâ Sâlih, söyle bunların ef’âl-i kabihâsına mı ağlarsın, yâhûd bunların na’li çirkin ‘adâvetleri ‘askerine mi ağlarsın? Onların pas ile dolu müzlim gönüllerine mi ağlarsın, onların yılan gibi acı lisânlarına mı ağlarsın? Onların külbe şebîh seksâr ta‘bîr olunan hayvâna layık olan kuyruğuna ve dişine mi ağlarsın? Onların ‘inâd ve masharaya almasına ve istihzâlarına mı ağlarsın? Şükr eyle, çünkü Cenâb-ı Hakk, onları ‘ademde habsetti. Bu bükâ, mahalli değildir. Belki sürûu ‘ıyd yeridir." deyu ‘aklı böyle der idi. “ (149a)

Âlem-i Ervâh:

Âlem-i ervâh, Allah ile ruhlar arasında geçen ezeli ikrarın yaşandığı ruhlar âlemidir. Burada Allah ruhlara hitaben: “Elestü bi-Rabbiküm (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?)” buyurunca, bütün ruhlar: “Belâ (Evet Sen bizim Rabbimizsin)” diyerek Allah’a söz vermişlerdir.

“O bir nidâdır ki; her sadânın ve her nağmenin aslıdır. Tahkîk nidâ odur; mâ‘adası, sadâ kabîlindedir. Türk ü Kürd ü ‘Acem ü ‘Arab ve cemi‘ milel-i muhtelif; kulaksız ve dudaksız, o nidâyı ezelde anladı. Tahkîk, Türk’ün ve ‘Arab’ın ne yeridir ve zencinin? O nidâyı, ağaç u taş fehm eylemiştir. O ⁷⁶ nidâsı dâ’ima gelir cevâhir ve a‘raz ondan var olur. Eğer onlardan, zâhirde *belî* lafzını tekellüm yok ise; onların diyâr-ı ‘adn gelmesi, *belî* olur. Ya‘nî lisân-ı hâl ile, vücûd-pezîr olmak *belî* demektir. “ (126a)

⁷⁶ "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" A’raf,172

‘Aşk, ‘Âşık, Muhabbet:

Aşk, şiddetli bir şekilde duyulan sevgi anlamına gelir. Bir çok dinde ve efsanede yaratılış aşk ile başlar. “Vahdet-i vücûd” felsefesi de Allah’ı bilmeyi ve tanımayı aşk yoluyla gerçekleştirmek ister. “İnsan-ı kâmil”in “visal-i Hakk” için ilk yapacağı şey “mâsivâ”dan geçmektir.

Muhyiddin Arabî dışındaki tüm mutasavıflar aşkı ikiye ayırır. Mecâzi aşk, hakikî Aşk. Mecâzi aşk; ilâhî aşka giden yolda bir deneyiş, belki bir duraktır.⁷⁷

Edebiyatımızda, aşk, âşık ile mâşuk arasında, daha çok âşığı ilgilendiren bir durumdur. Aşk sevende haddinden fazla, sevilende ise yok denecek kadar azdır. Aşığa sevgilinin cefâları hoş gelir. Aşık her zaman derdine razıdır ve memnundur. Zira aşkın büyüklüğü, çektiği ızdırabın büyüklüğüyle kıyas olunur.

“O yâr-ı hakikînin nâ-hoş olan şeyleri, ‘aşk sebebiyle benim cânımda hoş olur. Benim cânım, benim gönül incitici yârime fedâ olsun. Ben ‘âşık ve râzıyım, kendi derdime ve kendi zahmetime. Ferd u bî-nâzir olan ma‘şûkumun rızâsıçün. “ (107b)

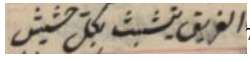
“Aşkın yeşil bağı ki; o, nihâyetsizdir. Gam ve sürûrdan gayri, onda çok meyveler vardır. Hâsılı ehl-i dünyâda olan haslet, ancak ferah-ı dünyâ ve gam-ı dünyâdır. Bunlar dahi, bir şey-i mu‘teddün-bih değildir. Amma ‘âşıkda gam ve ferahdan mâ‘adâ, niçe hisâl-i hâmidde vardır. Ve ‘âşıkda olan gam ve şâdî dahi, dünyânın gam ve şâdîsi olmayıp, Allah Te‘âlâ’nın gam ve sürûrudur. Böyle olunca ‘âşık ile ehl-i dünyâ beyninde, fark-ı ‘azîm hâsıl oldu. ‘Âşıklık, bu her iki hâlden ki, dünyânın gam u şâdîsidir, yukarıdır. Ve ‘âşıkda bu hâller olmaz. Bahârsız ve hazânsız ‘âşık da‘imâ yeşil ve tâzedir. Ve ‘âşıkın ter ü tâzeliği, bahâr ve hazâna muhtâç değildir. Yâhûd bağı-ı ‘aşk, bahârsız ve hazânsız tâzedir. “ (108b)

⁷⁷ Pala, *a.g.e.* s:38

“...‘aşıkların hâli, hadis değildir. Belki ‘âşık, kadîm olmakla hâlleri dahi kadîm ve kendilerine de kadem gelir. Anınçün ölmezler ve ‘aşkın ölmediğine ayât u ahâdis mürûr eyledi. Nitekim Hazret-i Mısrî *kuddise sırruhu* divânının evvelinde buyururlar:

Ey gönül, gayriden geç ‘aşka eyle iktidâ
 Zümre-i ehl-i hakikât anı kılmış muktedâ
 Cümle mevcûdât u ma‘lûmâta ‘aşk akdem durur
 Zîrâ ‘aşkın evveline bulmadılar ibtidâ
 Hem dahi cümle fenâ buldukda ‘aşk bâkî kalır
 Bu sebepten dediler kim ‘aşka yoktur intihâ “ (109b)

“... ehl-i ‘aşk, gâh tenâkuz eder ve gâh Mevlâ’ya nâz eder ve gâh niyâz eder. Bu muhtelif, ahvâl ile vaktini geçirir. Nitekim kişi, sevdiğine gâh nâz eder ve gâh niyâz eder ve gâh infî‘âl eder. Muhabbet böyle şeyler yapar. ‘Âşkın hâlini, denize düşenin hâline teşbîh edip buyururlar ki: Deryâya batmış kimesne cân çekişir. Elini, o halde her çör çöp makûlesine vurur. ‘Arab ⁷⁸ derler. Ve lisân-ı Türkî’de dahi: "Denize düşen, yılana sarılır." derler. “ (110b)

“Akl-ı ma’âş, ‘aşkı münker olur. Zîrâ zıddın olduklarından, bir zâtta cem‘ olmazlar ki; ‘akl, ‘aşkı anlaya ve makarr ola. Her ne kadar ‘akl, sırr sâhibi görünür ise de yine ‘aşka ‘aklı ermez. “ (119a)

“Aşk u cân, her ikisi gizlidirler ve mestûrdurlar. Eğer onlara gelin der isem, beni ta‘yîb eyleme. Zîrâ gelin dahi mestûr olur. Bunda ‘aşk u cânadan murâd Mevlâ-yı Müte‘âl’dir. Gerek muhabbet ve gerek rûh, mahfidir. Hakk Te‘âlâ dahi mahfi olmakla ‘aşk u cânadan Mevlâ’yı murâd eder. Bu surette Allah Te‘âlâ’ya gelin demiş olmakla ‘aybı megîr diyerek i‘tizâr buyurdular. “ (119b-120 a)

“...‘ind-i şerîflerinde, ‘aşktan mâ‘adâ, ‘ömr her neye harcolunsa, hebâ olduğunu aşağıda tasrîh buyuracaklardır. “ (130b)

⁷⁸ "Boğulmak üzere olan Arap, her türlü çer çöpe tutunmaya çalışır." Arap atasözü.

“Muhabbet, acıları tatlıya çeker. Ondan için ki muhabbetlerin aslı Hüdâ’dır. “
(150a)

“Senin vücûdunda, ben mûna‘dim olurum. Çünkü sana ‘âşığım; ‘aşk insânı kör ve sağır eder.” “ (153a)

“Gerek sûret ‘âşığı ve gerek kendi vehminin ‘âşığı, Hakk Te‘âlâ’nın ‘âşıklarından olmaz. Bu sûrette derviş olan kimesne dahi, kendi tasvirât u vehminin ‘âşığı olmakla, ‘âşıkân-ı Hüdâ’dan olmamış olur. “ (158a)

“Dünyâda harekette ve tâ‘at ve ‘ibâdetinde olmaz, garaz ve matlûbsuz. İllâ ‘âşıkların cismi ve cânı, bilâ ‘ivaz ve lâ-garaz mücerred rızâ-yı zât-ı Bârî için devr eder. Cennetle ve sâ‘ir ni‘metle mükâfât, ‘âşıkların matlûbu değildir. Ammâ ehl-i dünyâ, Cenâb-ı Hakk onlara mâl vermese namâz kılmaz ve oruç dahi tutmaz. Ve zâhid, cennete girmeyeceğini anlasa; ‘ibâdetini terk edip, lezzât-ı dünyâsıyla meşgûl olurdu. Ammâ ‘âşıklar, mısırâ‘: "Diler isen ko cahime, diler isen cennete" nağmesini vird-i zebân etmişlerdir.

قال علي كرم الله وجهه والله ما عبدتك خوفاً من نارك وطعاً لجناتك برو

حجرتك أهل العباد ة فعبدتك كذا في نان و حلوا البهاء الدين العاصلي

79 “ (160b)

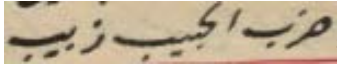
“...Gayrin ‘âşığı şol adama benzer ki; deryâyâ gark oldur. Ve elini bir za‘ife vurdu. Buna necât ihtimâli olmadığı gibi Allah Te‘âlâ Hazretleri’nin dahi gayrisine ‘âşık olana, ahrette halâs yoktur. “ (161a)

“Güzel ve cilveli ve karar ve sükûnsuz olan ‘aşk ve muhabbetullah, cemi‘-i beden-i insâniyeyi niçe deliliğe getirir. “ (162a)

“‘Âşık olan merd, her ne söylese ‘aşkullah râyihası onun ağzından ‘aşk mahallesinde sıçrar. Ve onun kelâmı, her ne kadar ‘aşk kelâmı değil ise ve ma‘şûkunun gayrisine ise yine onun murâdı, ‘aşka ve ma‘şûkuna mute‘allıktır. Eğer ‘âşık mesâil-i fıkhiyye söylese ‘ilm-i fakr ü hakikat mes‘elesini olur. O savtı hoş

79 ""Hz. Ali kerremallahu veche buyurdu: " Allah'a yemin ederim ki, senin ateşinden (cehennem) korkarak sana ibadet etmedik. Ve cennetine tamah ederek de sana ibadet etmedik. Seni ibadete layık bulduk. Ve sana ibadet ettik. "" Keza Bahaddin Amil'in, Nan u Hülva adlı eserinde de (böyle ifade ediliyor.) "

‘âşıktan, fakr râyıhası nümâyân olur. Eğer ‘âşık kelime-yi küfr söylese, dîn kokusu tutar. Ve onun şekl-i kelâmından yakîn kokusu hâsıl olur. Hâsılı ‘uşşâk-ı ilahiyyenin kelime-yi küfrü dahi ‘ayn-ı imân olur. Ve hatâsı ‘ayn-ı sevâb olur... ‘Âşığın köpüğünü ve nâ-hemvâr kelâmını sâfi ve saklanmış bil. Ma‘şûkun lebinin düşnâmı gibi bil. Söğmek her ne kadar tab‘a mülâyim gelmez ise çünkü ma‘şûkdandır.

⁸⁰ fehvâsınca ‘âşıka hoş gelir. Nitekim beyân buyururlar. O ma‘şûkun matlûb olunmayan söğmesi, onun mahbûb olan yanağından için ‘âşıka hoştur. Eğer ‘âşık eğri söylese doğruluk gösterir; ey kimse ‘âşığın kelâmı bir eğridir ki, doğruyu tezyîn eder. “ (164b)

“Her nesne ki, ziyâde güzel olan Hüda’nın ‘aşk u muhabbetinin gayridir. Eğer şeker yiyicilik ise de o, cân çekişmekliktir. “ (199b)

A‘yân-ı Sâbite:

"Hakîkat-i Muhammediye de denilen ve bütün âlemin ilminin sûretler şeklinde sâbit olduğu âlemdir. Âlem-i Ceberût adıyla da anılır. Bu âlemden âlem-i melekûta geçilir."⁸¹

“Çünkü mertebe-i ‘ayn-ı sâbite ki; bî-renklik ‘âlemdir, renk esîri oldu. Ya‘nî mertebe-i ta‘ayyüne geldi ve vücûd buldu. Bir ismin mazharı, âhir ismin mazharıyla niza‘da oldu. Meselâ Mûsâ ‘aleyhi’s-selâm; Hâdî ism-i şerîfine mazhardır ve Fir‘avn; Muzıl ismine mazhardır. Biri biriyle kavgada olurlar. Bunda Mûsâ’dan murâd, mazhar-ı ism demektir. “ (144b)

⁸⁰ Sevgilinin dokundurması aşığa hoş gelir.

⁸¹ Pala, a.g.e., s. 53.

Bade:

Bir içki çeşidi olan badeye tasavvufda farklı anlamlar yüklenir. Aşkî Allah'a ulaşma yolu kabul eden tasavvuf ehli, badeyi de ruh coşkunuğu için bir araç olarak görür.⁸²

“Sabâh nûru parladı ve biz, senin nûrundan; senin mânsur olan bâde-i ‘aşkının sabûhunda, bâde-nûş olmaktadır. Hâsılı sabâh oldu; hâla biz, tecellî bâdesiyle mest ü lâ-ya‘ kılız. Senin ihsânın yâ Rabbi, çünkü beni bunculayın tutar ve böyle mest eder. Bâde-i dünyâ nedir ki, beni taraba getire? Bâdeden murâd, nefis-i dünyâ olmak ziyade ensebdir, yâhûd hamr ola. Bâde kaynamakta, bizim kaynamamızın dilencisidir. Ve kaynamayı bizden öğrendi... Bâde, bizden mest oldu ve kuvveti bizden aldı; biz ondan değil. “ (110a)

“...Bâdenin kaynamasını bir yerde gördün mü ki, onda mey olmaya. Nezde bâde cûş eder ise elbet onda mey vardır. “ (114b)

“‘Âşık kendinden, çünkü bâde-i ‘aşkı gıda bulur. “ (119a)

“İnsânın ‘aklına yüz bin bâde tattırır. Öyle ki, iki gözün ve ‘aklın haberi olmaz. Böyle kerem-i vâsi‘ Mevlâ’dır. “ (202a)

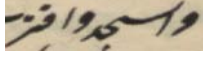
Dost:

Dost, her an kişi ile birlikte olandır. Hakiki dost, Allah’dır.

“Ey ehl-i dünyâ, fenâsızları post altında yok etmiş, ya‘nî vücudunuz için kendinizi yok etmişsiniz ki; bu, işe yarar yokluk değildir. Dost-ı hakikînin, kulûb-ı evliyâdan âvâzını işitmek sebebiyle, bu yokluktan geri rücu‘ ediniz ve mu‘teber yokluğa teveccüh ediniz. “ (116a)

---

⁸² Pala, *a.g.e.* s:52

“Eğer bu harab olan dünyâ zindânından Hakk’a bir yol istersen, dosttan baş çekme. Ve kulluk eyle. Zîrâ Kurân-ı ‘Azîm’inde ⁸³ buyurmuştur. “ (196a)

Edeb:

Edebli olmak, hak yolunda her insanda olması gereken bir özelliktir.

“Tab‘ı güzel ve nesebi güzel ‘aklın letâfeti, niçe cemi‘-i bedeni edebe getirir.“ (162a)

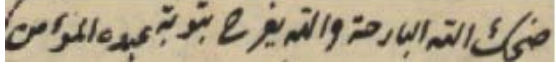
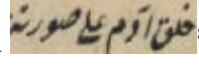
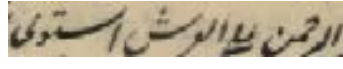
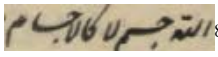
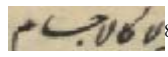
“Kapı üzerine olan halkayı, yüz havf u edeb ile vurdu. Hattâ lebinden edebsizliğe müte‘allık bir lafz sıçramaya. Sâhib-i hâne içeriden çağırdı ki: "Kapı üzerinde kim vardır?" O dedi ki: "Kapıda olan sensin, ey dilber." Dedi ki: "Şimdi çünkü bensin, ey ben gel içeri." dedi. "Zîrâ iki kimesneye bu evde sığınacak yer yoktur. İki kat iplik için, iğnenin gözüne duhûl yoktur. Çünkü bir katsın, gel bu iğneye dâhil ol." dedi. “ (172b)

Ehadiyyet Mertebesi:

Ehadiyyet mertebesi, eşyanın hakikatten ayrılmadığı mertebedir. Bu mertebeye gayb-ı hüviyet ve gayb-ı evvel de denir:

“‘Âlem-i gaybdan, azcık sızıntı erişir. Hatta bu ‘âlemde, hırs u hased arslanı, homur homur etmeye ve azmaya. Eğer tereşşuh, ‘âlem-i gaybdan ziyâde olsa; bu ‘âlemde ne hüner kalır ve ne ‘ayb kalır. Ya‘nî herkes, mustağrak-ı deryâ-yı ehadiyyet olur, demektir. “ (124a)

⁸³ "Secde ve rabbine yaklaş." Alak, 19

“Ol gâyete dek kulluk ettiresin ki, hatta ben ve senler cümle bir olsunlar. Encâmında, cânânın deryâ-yı ‘aşkında müstağrak ü mahv olsunlar. Bu cümlesi vardır. Ya’ni ta‘ayyünde olup, kulluk etmek sonra mahv ve müstağrak-ı deryâ-yı ehadiyyet olmak, hak ve sâbittir. "Gel ve bize teveccüh eyle, ey "kûn" emriyle ‘ibâdını vücuda getiren Mevlâ" buyururlar. Çünkü gelmek, cismin hâlidir. Cenâb-ı Hakk dahi, cism değildir. Binâberîn tenzîh ederler ve buyururlar ki: "Ey gel demeden ve bu misüllü sözden berî ve münezzeh olan Mevlâ, sana gel denmez. Ama ben, galeyân-ı ‘aşk ile gel derim." Benim kusuruma bakma, demektir. *Biyâ* münâsebetiyle, mücessime mezhebini ve hâllerini beyâna şürû‘ edip buyururlar ki: Ehl-i cism olanlar, seni cisimlere lâyük görmeye kâdir olurlar. Cisimden ve mekândan münezzeh olduğunu derk edemezler. Senin gamını ve gülmeni hayâle getirirler. Ya’ni hadîs-i şerîfde senin hakkında vârid olan gam ve ferah kelimelerini, zâhirine haml ederler. Meselâ; ⁸⁴ gibi ki, mücessem asla bunları te’vîl etmezler. Ma‘lûm ola ki, mücesseme; Hakk Te‘âlâ Hazretleri cisimdir ve insan suretindedir derler. Allah Te‘âlâ ⁸⁵ hadîs-i şerîfini te’vil etmeyip, zâhiri üzerine terk edip, bununla istidlâl ederler. Ve mekânı dahi, ‘arşdır derler. ⁸⁶ nazm-ı celîli delilleridir. Bunların ‘inde bunlar, müteşâbihâtından değildir. Velîkin içlerinde bir ta’ife vardır; Allah ⁸⁷ derler. Bunlar tekfir olunmazlar, ⁸⁸ dedikleri için. Ve bir ta’ifesi, bildiğiniz cisim gibidir, derler. Bu fırkası tekfir olunur. Zîrâ cisim olmaktan, çok fesâd hâsıl olur. “ (108a-108b)

“Yokluklar diyârından vücûdlar tarafına, her an, kervân kervâna muttasıldır ve her gün diyâr-ı ‘ademden vücûdlar tarafına, bî-pâyân mahlukât gelmektedir.

⁸⁴ Açıkçası Allah Te‘âlâ güler. Allah Te‘âlâ müemîn kulunun tövbesiyle ferahlanır.

⁸⁵ "Allah Te‘âlâ, Adem ‘aleyhi’s-selâmı kendi sûreti üzerine yarattı."

⁸⁶ "O Rahmân arş üzerine istivâ buyurdu." Tâ-hâ 5

⁸⁷ Allah cisimdir, bildiğimiz cisimler gibi değildir.

⁸⁸ Bildiğimiz cisimler gibi değildir.

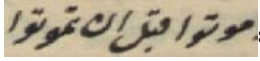
Bâhusus, her gece cümle efkâr u ‘ukûller yok olur. Derk u ‘amîk deryâyâ müstağrâk oldukları hâlde. Geri sabâh vakti, o Hüdâ’ya mensûb olan ‘ukûller ve fikirler, gark oldukları deryâ-yı ehadiyyetten, balıklar deryâdan baş gösterdiği gibi zâhir olurlar. Hazân zamânı, o niçe bin dallar ve yapraklar bozulmaktan nâşi, deryâ-yı mevte gitmiştir. Ve diyâr-ı ‘ademde mekân tutmuştur. “ (114a)

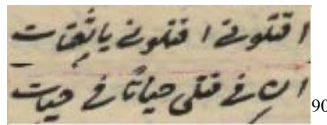
Fânî Olmak (Yok olmak):

İnsanın vücûdunu yok etmesi ve Allah’ın varlığında yok olması, Allah katında en büyük taattir. Ölmeden önce ölmek mutasavvıfın isteğidir.

“Varlık ol kadar çirkin şeydir ki; melek mâdem ki yok olmadı, cindir. Ya‘ nî varlık, melekde dahî olsa ona melek denmeyip nev‘ -i âhir denir. “ (119a)

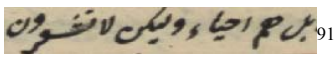
“Onları Cenâb-ı Kibriyâ bî-ta‘ b işlere çeker; gah sağ tarafa ve gah sol tarafa. Onların aslâ kendilerinden haberleri olmaz, çünkü mahv-ı vücûd etmişler. Ve kendilerinden bi’l-küllîye geçmişlerdir. İdâresi gayri Hakk Te‘âlâ’ya olur. “ (178a)

“Ölmeden ölmek ve ⁸⁹ sırrına mazhar olmak bize helâldir. Ya‘ nî o mertebeye vâsılız ve fakr bize ‘ayn-ı zehiredir. Bu sûrette mevt bana ‘ayn-ı hayât olur. Nitekim Hallâc-ı Mansûr *kuddise sırrûhu* buyurmuştur. Beyt:

Mevt-i sûrimizin zâhiri gerçî mevttir. Ve lîkin bâtında ve hakikatte hayât-ı ebediyyedir. “ (209b)

“Mevt dânesi dahi, bana şîrin olmuştur. Kurân-ı ‘Azîm’de

 ⁹¹ benim ve emsâlim için buyurulmuştur. Ey benim dostlarım,

⁸⁹ Ölmeden önce ölünüz.

⁹⁰ Ey adaletli geçinen kişiler, beni öldürün, beni öldürün; Benim katimde, hayatta hayat vardır.

beni lev'm ve ta' n edici olduğunuz halde katl edin. Zîrâ benim katlimde bana hayât-ı dâ'imî vardır. “ (210a)

Hayret:

Tasavvufta sözün sükuta erdiği ve tefekkür sonucu gelinen en üst makam olarak bilinen hayret makamı, insanı hakikate ulaştıran manevî âlemlerin son makamıdır. Ehlullâhın her daim “Allah'ım! Hayretimi arttır!” diye dua etmeleri de bu sebeptedir. Hayret iki kısımdır; birisi hayret-i makbûle, diğeri hayret-i merdûdedir. Hayret-i makbûle, Enbiyâ-yı Kirâm ve Evliyâ-yı Kirâm'ın hayreti iken hayret-i merdûde avâmın hayretidir:

“Pîr-i çengînin derûnuna o zaman bir hayret-i makbûle geldi ki; o hayret sebebiyle zemîn ü âsumândan taşra oldu. Ve ' avâlim-i gaybiyyeler kendiye münkeşif oldu. “ (131b)

Hayrân:

Fenâfillâh'a ulaşmak için makamları geçenlerin hayret makamını aşanlarına hayrân denmiştir. Bu hal ile makam-ı fenâyâ ererler.

“Ve yine onun sedâsından, cânın 'aklı hayrân olur idi. Ve kendisinden geçip, makâm-ı fenâyâ erer idi. Nağmede bu hâller olduğu, 'uşşâk 'inde müttfekkun 'aleyhdir. “ (124a-124 b)

---

⁹¹ "Hayır, diridirler. Velakin siz sezmezsiniz." Bakara, 154

Rûh-ı Hayvânî:

Bu dünyayı esas vatan olarak telakki edenlerin bulunduğu mertebeye hayvâniyyet mertebesi denir ve bu mertebedekiler daima dünyada kalmaya razıdır:

“...Huş u terden hâsıl olan rûha, rûh-ı hayvânî derler. Bu, cân değildir ki ekmekten artar. Yâhûd baèzı kerre bunculayın olur, baèzı kerre ancılayın olur. Buna, rûh-ı hayvânî derler. “ (119a)

“Câhillerin rikkat-ı kalbi ve lutf ve muhabbeti az olur. Ondan için ki, hayvânlık onların tab‘ı üzerine gâlibtir. Muhabbet ve rikkat-ı kalb, insâna mensûb vasıfıdır. Gazab ve şehvet, hayvâna mensûb vasıftır. “ (143a)

“Dahi bir ‘akl ki, ‘aklın ‘aklından ürker. O kimse kendini ‘âlem-i ‘akldan hayvânât ‘âlemine nakl eyledi, murâd ehlullahdan kaçanlardır. “ (183b)

“Eğer sabr tutmaz ise, ekmekten hiss-i cânı murâd rûh-ı hayvânîdir. Kimyâ gibi olan mürşid-i kâmilin feyzini tut. Ve kendi bakırını altın kıl. “ (207b)

İlhâm:

İlhâm, Allah tarafından insanın gönlüne doğdurulan bilgidir. İlhâm-ı İlâhî, Allah tarafından içe telkin edildiği kabul edilen duygudur.

“Ehlullah, nâsın fikrini kapıcıdır. Ve onun bâtınında olan her âvâz, Hakk Te‘âlânın ilhâm u vahyinin lezzetidir ve onun râzıdır. “ (124b)

“...bir ‘ilm ki Hakk’dan ilhâmı olmaz. O, insâna bândır; fâ’idesi yoktur. “ (189b)

“...gıdâ-yı sûrî ilhâm-ı ilâhiyyenin inkıtâ‘ına sebep olduğunu beyândır. “ (212b)

İnsân-ı Kâmil:

İnsân-ı kâmil, güzel huy ve yüksek fâzilet sahibi olan kimsedir. İnsan varlık âleminin zirvesi olduğu gibi, insanlık âleminin zirvesi de insân-ı kâmildir.⁹²

“İnsân-ı kâmilin germ ü serd olan kelâmları, hayât-ı ebediyyenin nevbahârıdır. Mertebe-i sıdk u yakînin ve kulluğun mâyesidir. “ (123b)

“Arş, o nûr ile ve kendi vüs‘ati ile çünkü insân-ı kâmilin kalbini gördü. Kendi yerinden gitti. Ve lâ-yâkil oldu. Zîrâ ‘arşda o vüs‘at yoktur. Hazret-i Mısırî *kuddise sırrûhu* buyurur, mısırâ‘ : "Yere, göğe sığmayan; bir mü'mînin kalbindedir." “ (153b)

“İnsân-ı kâmil yaz gibidir ve sâ‘ir nâs güz ayı gibidir. Halk gece gibidir ve insân-ı kâmil ay gibidir. “ (167a)

“Eğer sen ahmak üzerine insân-ı kâmilin sâyesi olmaz ise; seni idlâl edicilerin sâdâsını mütehayyir ve perişân tutar ve seni râh-ı Hakk’tan çıkarırlar. Lîkin sâye-yi mürşîde cemi‘ belâdan ümîd olursun. “ (167b)

“İnsân-ı kâmilin zılli yerde Kâf Dağı gibidir. Ve onun rûh-ı şerîfî tavâf u tayarânı ‘âlî bir ‘ankâ gibidir. Eğer kıyâmete dek onun vasfını söyler isem aslâ onun na‘atına bir makta‘ ve gâyet isteme. Zîrâ vasfı tükenmez. “ (168a-168 b)

“İnsân-ı kâmilde âfitâb-ı hakikat tesettür etmiştir. Ve vücûdunda dâ‘imâ cilveger ü mütecellîdir. Bu remzi iyi anla, Allah Te‘âlâ sevâba ‘âlemdir. Ya‘nî

⁹³

demektir. Nitekim Eşrefzâde-i Rûmî

kaddesallahu sırrûhu 's-sâmi bu ma‘nâda buyururlar. Beyt:

Sanarlar Eşref oğluyum ne Rûmîyim ne İznîkî.

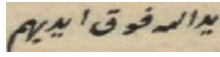
Benim ol dâ‘im ve bâkî göründüm sûretâ insân. “ (168b)

⁹² Cihan Okuyucu, Divan Edebiyatı Estetiği, s:58-59, L&M Yay, İstanbul, 2004

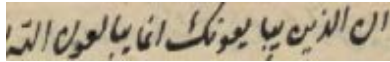
⁹³ Bu benim görüşüm değildir. bu konudaki gerçek ilm, Allah Te‘âlâ’nın indindedir.

“Cemi‘ ta‘ atlerden insân-ı kâmilin sâyesine ilticâ sana iyidir. Böyle edersen her ol sâbık ki, vardır; ona sebk olursun. Çünkü şeyhi buldun âgâh ol ve şeyhe teslîm ol. Hazret-i Mûsâ ‘aleyhi’s-selâm gibi, Hızır ‘aleyhi’s-selâmın hükmü altında yürü. (168b)

İnsân-ı kâmilin eline, Cenâb-ı Hakk çünkü kendi eli okudu. Hattâ

⁹⁴ nazm-ı celîline dek Kurân-ı Azîm’de sordu. Bu beytte

⁹⁵ nazm-ı celîline işâret vardır. “ (168b)

“Pîrin eli, gâ’iblerden kıssa değildir. Pîrin eli Hakk Te‘âlâ’nın kabzasının gayri değildir. Yedullah her yere eriştiği gibi, insân-ı kâmilin eli dahi cümle yere yetişir. “ (168b-169 a)

“Her kimse ki kendi naksını gördü ve anladı, kendini kâmil kılmada on at sürdü. Ya‘ nî kendini insân-ı kâmil kılmaya ‘azîm himmet etti, demektir. “ (179a)

“Senin mürşidin ve ‘aklın, insân-ı kâmilin mukârenetine seddir. ‘Aklını bırakıp insân-ı kâmilin yanına varmazsan, anla ki sedd-i ma‘nevî niçe metîn imiş. “ (180b)

“Akl dediğim nedir, dersen insân-ı kâmilin ‘aklı küllîdir. ‘Akl-ı cüzî dahi ‘akıldır ammâ zayıf ve bî-çâredir. Ve ‘akıl demeğe lâyıf bile değildir. “ (183a)

“... sen dahi insân-ı kâmilden vahşet ve nefret üzere olur isen, senin katlin helâldir. “ (183b)

“Bunun gibi insân-ı kâmile, a‘lâ melek müvekkil oldu. Ve orta kimesneye, vasat melek müvekkil oldu demektir. “ (198a)

“Eğerçi nân-ı sûri senin orucunu kırdı ise ve savma mâni‘ oldu ise, sınık bağlayıcı insân-ı kâmile gel ve sarıl ki; senin savmını kırılmış iken dürüst etsin. Ve seni ehl-i savm etsin. Çünkü insân-ı kâmilin eli, kırık bağlayıcı oldu. Böyle olunca yakîn bil ki; onun elinin yapmak oldu kırması. Eğer sen insân-ı kâmilini kırar isen ve

⁹⁴ "Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir." Fetih, 10

⁹⁵"Sana bîat edenler ancak Allah'a bîat etmiş olurlar." Fetih, 10

kalbini hoşnûd etmez isen sana der ki; gel kırığına sen bütün eyle. El ve ayak tutmazsın ve kırığına sağ edemezsin. Sonra iş müşkül olur. “ (207b-208a)

Kalb (gönül) :

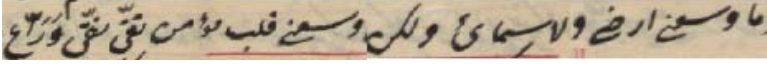
Tasavvufta gönül, bir ayna olarak ele alınır. Bu aynada Allah’ın tecellisi zuhûr eder. Tasavvufta gönle çok önem verilir. İnsan bütün âlemin özü olduğu için insanın hakikati de gönüldür.⁹⁶ Eğer kalp, metalden yapılmış bir ayna ile temsil edilirse, pas da günahları temsil eder. Aynanın cilalanıp temizlenmesi de, kalbin günahlardan arınmasına işarettir.⁹⁷

“Niçe hâne-i kalbe ve Ka‘be-i Hüdâ’ya dâhil olursun? Çünkü kendindesin. Libâs-ı vücûddan geç ki; harîm-i Ka‘be-i kalbe dühûl, müyesser ve tavâfın sahîh olsun. “ (131b)

“Değil mi ki, benim kalbim ve kalıbım Allah Te‘âlâ’nın hükmündedir. (144b)

Eğer her yâreye kalbi muztarib olursan ve firâr edersen, âyine-yi kalp mücellâ olmaz. Böyle olunca nerede cilâsız âyine olursun? Zîrâ mücellâ olmadıkça âyine olmaz. Ve ta‘b ve zahmetsiz maksûd ele girmez. “ (169a)

“Fahr-i ‘Âlem *sallallahu ‘aleyh ve sellem* efendimiz buyurdu ki: "Cenâb-ı Hakk *celle ve ‘âlâ* buyurmuştur ki: "Ben semâya ve arza sığmam." Hadîs-i kudsî

budur: ⁹⁸ Yere ve göğe ve

‘arşa dahi bunu yakîn bil ki ey ‘azîz, ben sığmam. Ey kimse, ‘arz u semâya sığmaz iken ta‘accüb olunur ki, mü’minin kalbine sığarım. Ve eğer beni istersen o gönüllerde iste. ‘Arş, o nûr ile ve kendi vüs‘ati ile çünkü insân-ı kâmilin kalbini gördü. Kendi yerinden gitti. Ve lâ-yâkil oldu. Zîrâ ‘arşda o vüs‘at yoktur. Hazret-i

⁹⁶ Pala, a.g.e. s:169

⁹⁷ Yusuf Çetindağ, Ayna Kitabı, Karam Yay, Çorum, 2005, s:15

⁹⁸ "Yarattığım yerime ve göğüme sığmam, lakin şüphelilerden korunan takva sahibi müminin kalbine sığarım."

Mısırî *kuddise sırrûhu* buyurur, mısırâ': "Yere, göğe sığmayan; bir mü'minin kalbindedir." “ (153b)

“Güzel yüz, âyineye ‘âşık olur. Zîrâ âyine cânına cilâ ve kalbin ferah ve sürûruna ve pâklığınâ sebep geldi. “ (176b)

“Zikirde ve fikirde sînelerine cilâlar vurmuşlardır. Hattâ gönül âyinesi bıkır olan nakşı kabûl eyleye. “ (176b)

“Her kimesnenin kalbinde şek ve ıztırâb vardır. Dünyâda o bir gizli felsefidir.“ (182a)

“Sıfât ve esmâ-yı ilâhiyyeye vukûftan ne hâsıl olur? Kalbde fakat bir hayâl hâsıl olur ve o hayâl dahi visâl-i Bârî’ye delâlet eder. “ (189b)

“Lîkin kalblerine cilâ eylemişlerdir. Hırsdan ve neclen ve ‘adâvetten sînelerini pâk eylemişlerdir. O âyinenin safveti, gönlünün vasfıdır ve çok sûretlere kâbildir. ‘Âlem-i gaybın bî-nihâyet ve sûretsiz olan sûreti, gönül âyinesine vurdu. Ondan Mûsâ ‘*aleyhi's-selâm* cebinden parladı ve yedinde zâhir oldu.... gerçi o sûret feleğin içine sığmaz ve ‘arşa ve yere ve deryâya ve balığa sığmaz ve lîkin sûret-i bî-müntehâya kâbil olan gönle sığar. “ (190b-191a)

“Bir kimesne ‘âriflerin kalbine zafer bulmaz. Ziyân sadef üzerine gelir, inci üzerine gelmez. Ya‘ nî bir kimesne gâlib olsa, evliyânın cismine gâlib olur ve kalbine gâlib olmaz, demektir. “ (191a)

“...Hâsılı ‘âriflerin kalbinde ve sekiz cennetin lezzeti ve nukûşu ve her bir hâli mevcûddur. “ (191a)

“Senin âyine-i kalbin kabından çıktı. Ve her nesneyi gösterecek âyine ve terâzi, kanda hilâf söyler? Belki her şeyin hakikatini beyân eder. “ (193b)

“Lîkin âyineyi gılâfına çek. Eğer nûr-ı ‘âli kalbine tecellî etti ise de. “ (194a)

“Gönül hem perdesini ve hem koltuğu yırtar; gönlün önünde ne ‘akl kalır ve ne cünûn kalır. Resûl-i Ekrem ‘*aleyhi's-selâm* buyurdular ki: "Bir parmağı çünkü bir göz üzere vaz‘ edersen, güneşten ‘âlemi tehî görürsün. Bir parmak makûlesi, bir çeşm rûşeni görmez eder. Bunun gibi âyine-yi kalbi koltuk muhafaza eder." “ (194a)

“İnsânın eli, bir gizli elin elinde kalmıştır. O mahfî el ki, murâd kalbdır, içeridedir. Taşraya teni nasb etmiştir. Herkes hareket eden el zanneder; o ise kalbin fermânıyla yürür. “ (194b)

“Gönül me’mûldur ki, mühr-i Süleymân’ı bulmuştur. Zîrâ havâs-ı hamsenin mihârını ve yularını eline almıştır. Bir beş his taşradan onun mahkûmudur. Yine bir beş içeriden onun mahkûmudur. Ve’l-hâsıl havâs zâhire ve batineye gönül mutasarrıfıdır. On his ve yedi a’zâ ve dahi şol nesne ki sayılmaz. Vücûd-ı insânide olarak cümle gönlün mahkûmudur. Çünkü ey gönül, sen Süleymân ‘*aleyhi’s-selâm* gibisin ululukta ve hükmü nâfîz olmakta... Bundan sonra ‘âlemi senin ismin tutar; iki cihân senin mahkûmun olur, cismin mahkûmun olduğu gibi. “ (194b)

“Gönül tahtı, çünkü ma’ mûr oldu. Ve hevâdan pâk oldu. O gönlün üzerine Cenâb-ı Hakk’ın istilâ ve galebesi vardır. Bundan sonra vâsitasız Cenâb-ı Hakk o gönle hükm eder. Çünkü gönül Hakk’a bu râbitayı buldu. Gayri ara yerde şeyh ve mürşid olmaz. “ (199a)

“İşte kalbin letâfetini seyreyle ki, bir mikdâr gül makûlesi olan lokmadan, o kalbin ayı niçe perişân olur. “ (213a)

Mürid:

Kelime anlamı “irade eden, emreden, buyuran” demek olan mürid, bir şeyhe bağlı olan kimsedir. Mürid kendi iradesinden geçip Allah’ın mutlak iradesine boyun eğmiştir. Mürid gerçek şeyhe mürid olmalıdır, yoksa hali kötü olur.

“Sen ise, ol kimesnenin mürid ve mihmânı olmuşsun ki; denâ’etinden senin hâsılını elinden alır ve seni, sûrî ve ma’nevî soyar. Râh-ı Hakk’da tez değildir ki; seni dahi tez ü çabuk ede. Bî-çâre sana, nûr vermez. Tahkîk muzlim ve kara eder. “ (134b-135a)

“Bunun için ‘ârifler fenleri sebebiyle dediler ki: "İhsân edici kimesnelerin misâfiri olmak lazımdır ki, kerem u lutf göre. Eğer, böyle aç gözlü fakirlere mihmân olursa; soyarlar ve ziyân görür. Bunun gibi, mürîd olacak kimesne, kâmil ve mükemmel şeyhlere, mürîd olmak lazımdır. Yoksa, müzevvir şeyhlere mürid olursa; zâhiren, bâtinen onu harâb ederler." “ (134b)

“Bir mürid, yalancı ve tezvîr sâhibi şeyhe, i‘tikâdını sıdkla bağlar. O şeyh, gerçek şeyhdir deyu ve bu i‘tikâd ile bir ma‘kama ilişir ki; onun şeyhi, o makâmı rü’yâsında görmemiştir. Ve âb u âteş, ona ziyân etmez. Ya‘ nî, ne su boğar ve ne ateş yakar. Ve şeyhini hem yakar ve hem boğar. Ve lîkin bu iş, ziyâde nâdir vâki‘ olur. “ (135b)

“O mürid, kendi kasdıyla ve hüsn-i i‘tikâdı sebebiyle bir rütbeye erer. Eğerçi onu, cân zannetti ve benim şeyhim, rûh gibidir, dedi. O şeyh ise, hakikatde cesed geldi. “ (135b)

“Bu sûrette mürîdler, mürşidleri taklîd etmek olamaz. Mürîd dahi mürşîdin rütbesine yetişsin, ba‘ de onun ettiğini etsin, buyurmak murâd ederler. “ (151a)

“Mürşid-i kâmil dahi mürîdin bedenini yıkar, lîkin ba‘ de yapar. Bu cihetten mürîde teslîm lâzım gelir. “ (208a)

Nefs-i Emmâre:

Nefs; ruh, can, hayat anlamlarına gelir. İnsanın iç alemi anlamında kullanılır. Yedi çeşit olan nefsdan nefs-i emmâre; insanı daima kötülüğe sevkeden, kötülüğü emreden nefsidir. Her kul râh-ı Hakk’da nefesine hakim olmalı, nefesine uymamalıdır. Akıl ve nefis daima mücadele ederler. Nefs kimi zaman köpeğe ve şeytana benzetilir.

“Merdden murâd, ‘akl; ve zenden murâd, nefsidir. Merd-i ‘Arâb ile ‘avrata niçe mücâdele ettiler ise, ‘akl ile nefs-i emmâre dahi dâimâ mücâdele etmektedirler. Zîrâ ‘akl Hakk *celle ve ‘âlâya* mâyildir. Ve nefs-i emmâre dahi, dünyâ tarafına

mâyildir. Binâen ‘aleyh iklim-i tende mu‘ârızaları eksik olmaz... Zîrâ iyiyi ‘akl bilir ve kötüyü nefsi-i emmâre bilir. Bu iki lâzım, bu beden-i insâniyyede gece gündüz cenk ve mu‘ârızadadırlar. Zen-sîret olan nefsi-i emmâre, vücûd tekyesinin muhtaç ve malzemesini ister. Malzemesi ki; şeref ü hürmet ve ekmek ve sofrâ ve mansıbdır. Nefsi-i emâre, çâre edicilikten için ‘avrat gibidir. ‘Avrat dâ’imâ intizâm-ı hâneye mâ‘ildir. Nefsi-i emmâre sâhibine, gah tevâzu‘ edici ve gah ululuk isteyicidir. ‘Avratların hâli dahi böyledir; zevcine gah tevâzu‘, gah ta‘azzüm eder. “ (152a)

“Kendine âlet-i sayd nefsi-i emmâre kelbinin gayrisini bilme. Ziyâde az önüne kemik at; burada murâd, sayyâd-ı hayırdır. “ (164a)

“Eğer ey gönül nefsin mekrinden ve şeytânın hîlesinden berî olur isen; mührü ve saltanatı senin elinden şeyâtin-i selese almaya kâdir olamazlarsa. Dîvden murâd, nefsi-i emmâre ve hevâ ve şeytândır. “ (195a)

“... hevâ-yı nefsi-i emmârenin kesreti vardır. İnsân odur ki; her hevâ onu tahrîk etmeye. Eğer tahrîk ederse, hâr u has makûlesi olmakla insândan sayılmaz. “ (204a)

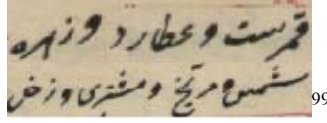
“Çünkü benim yüzüme tükruk attın; nefsi-i emmârem hareket etti ve benim huyum ve ihlâsım zâyî‘ oldu. “ (212a)

Seb‘a-i Seyyâre:

Seb‘a-i Seyyare; Kamer, Utarid, Merih, Şems, Zühre, Müşteri, ve Zühal isimli yedi gezene denir. Dünya, âlemin merkezi kabul edilir. Dünyanın etrafında bulunan bu yedi gezegen ise insanlara tesir eder.

“Yedi yıldız ki seb‘a-yı seyyâre ta‘bîr ederler. Her rahm-ı mâderde olan tıfla bir müddet, ey benim cânım nöbetle hizmet ederler. Çünkü vakt gelir, cenin cân tutar. Âfitâb o zamân, ol cenine mu‘in olur. Seb‘a-yı seyyâreyi, şöyle beytle cem‘ etmişlerdir. Beyt:

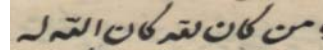

Rahimdeki yürü; âfitâbın terbiyesinden harekete gelir. Zîrâ âfitâb ona, sür'atle cân bağışlar. Şemsin gayri yıldızlardan, cenin nakışlardan ma'adâ bir şey bulmadı. Hattâ âfitâb ona parlamadıkça vaktâ ki, âfitâb cenine ta'alluk etti. Cân bulup harekete şürû' eyledi. “ (203a-203b)

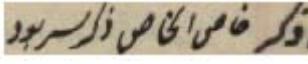
Sır (esrar):

Sır, gizli tutlan, kimseye söylenmeyen şeydir. Allah'ın akıl ermeyen hikmetine de sır denilir.

“Sırsın sen ve vücûdun 'ayn-ı sırrım olmuştur. Sırr sâhibi sensin demenin, sana ne yeri vardır, belki hiç yeri yoktur. Çünkü sen, kemâl-i 'aşktan *kâne lillah* oldun. Ben dahi senin olurum zîrâ kânellahu lehdîr. Ya'nî bir kimesne Allah Te'âlâ'nın olsa Hakk Te'âlâ Hazretleri dahi onun olur. Nitekim Fahr-i 'Âlem sallallahu 'aleyhi ve sellem hadîs-i şerîfnde buyurmuştur.“ (116b)

“Ağaçlar, yeşil lisânla, ki yapraktır ve uzun el ile, ki dallardır; yerin içinden sır u haber söyler ve yerin kuvve-i nâmiyesini beyân ederler. “ (121b)

“Zikr ve bir fikr eyledim, zahmetden ve dimâğdan fâriğ olduğum hâlde. Buna zikr-i rûhani ve zikr-i sırr derler ki, melekleriyle duymazlar. Hazret-i Şeyh 'Attâr

kuddise sırruhunun pendinde: buyurduğu, bu zikrdir. “ (125a)

⁹⁹ Ay, Utarid, Zühre, Güneş, Merih, Müşteri ve Zûhaldır.

¹⁰⁰ Kim olursa şüphesiz o, Allah'a olur.

¹⁰¹ Hasların hasının zikri, sırlı zikirlidir.

"... "Ol kimse, ona esrâr-ı ilâhiyyeden bir nesne i' tâ olunmadı. Ve ' ârif-i sırr-ı Hüdâ değildir. Kaçan cemâdın nâlesini tasdîk eder?" " (127a)

"Ebû Cehil'in elinde ufak taşlar var idi. Dedi ki: "Yâ Ahmed, çabuk söyle bu elimde olanlar nedir? Eğer Peygamber isen, elimde olan nedir, bil. Çünkü semânın sırrından haber tutarsın. Ve esrâr-ı âsumânı biliyorum deyu da'vâ edersin. " " (129a)

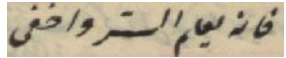
"...ne güzel ve ne hoşsun, ey sırrına kimesneyi vâkıf etmeyen Mevlâ. " (130a)

"Benim önüme otur ve benden mehcûrlük düzme. Hattâ senin kulağına devlet ü ikbâlden sırr söyleyim." Hâlife, o esrârın beyânına şürû' edip buyururlar ki: "Hakk sana selâm eyler ve senin hâtırını su'âl eder. Niçesin rencden ve bî-had olan gamlardan, buyurur." dedi. " (130a)

"Çok vakit lâzımdır ki; insânın sırrı azdan ve çoktan âşikâre ola. İnsânın divâr-ı bedeni altında, defîne-i esrâr-ı hüddâmı vardır. Yâhûd, yılan hânesi midir? Ve karınca ve ejderha hânesi midir? Ya' nî ahlâk-ı zemîne ile mi doludur? " (135b)

" "...Sırr-ı hafnin 'âlimi olan Cenâb-ı Hakk'a yemîn ederim ki; turabdan Âdem-i Sâfi'yi yarattı. " (153a)

"...o kelâm, sırr-ı vahdet kendiye nümâyân olan zâtlara yakışır, sana yakışmaz. " (161b)

"Zîrâ o Hüdâ sırrınızı ve fikrinizi ve talebinizi görür; hâlis sût içinde kıl telini sizin gördüğünüz gibi. Nitekim Kurân-ı 'Azîmde ¹⁰² buyrulmuştur. Ol kimse ki, sînesi nukûs-ı mâsivâdan sâde oldu. ' Âlem-i gaybdan nakışlarına âyine oldu ve esrâr-ı gayba vâkıf oldu. Kul böyle vâkıf-ı esrâr olunca Cenâb-ı Hakk'ın vâkıf-ı esrâr olması evlâ olur. Zîrâ esrârın hâlıkı Hakk *celle ve 'alâ* Hazretleri'dir. " (176a)

"Hakikat deryâsını Cenâb-ı Kibriyâ insânın mahkûmu eyledi. Ve aslâ hakikatten bir şey söyleme; zîrâ sırr-ı Bârî'yi keşf, câ'iz değildir. " (194a)

¹⁰² "Şüphesiz O, hem sırrı bilir, hem de gizlinin daha gizlisini." Ta-ha, 7

“...defineyi kimesnenin mâ'mûl etmeyeceği çöl yere defn ederler. Nitekim Cenâb-ı Hakk, esrârını ahyânen zâhiri salâh ve takvâdan ‘âri zâtlara vaz‘ buyurduğu gibi. “ (145a)

“Çünkü o sâf-ı beşeriyeden halâs oldun; esrâr deryâsı seni başının üzerine kor. “ (163a)

“A‘lâ baht ve tali‘a pîr nâmını iletmişim ve pîrden murâdım iyi baht sâhibi demektir. Öyle a‘lâ bahtlı ki Cenâb-ı Kibriyâ’nın esrârına vukûfdan nâşi pîrdir. “ (167b)

“Her kimesne ki, esrâr arslânı olur ve pâdişâh olur; gönül her ne ki fikreder, o onu keşfeder. “ (171a)

Tecellî:

Bir şeyin açıkça belirmesine tecelli denir. Tasavvufta tüm varlıkların değişik ölçülerde tecelli ettiği düşünülür.

“Zîrâ Allah Te‘âlâ’nın tecellisine şol kimse mazhar olur ki; dünyânın gamı ve ferahı ‘inde bir olur. “ (108b)

“Hikmet-i ilâhiyyenin ‘aksi, o kâtibi zâyî‘ eyledi. Kendini görme, hattâ o kendiyi görmek senden yukarı toz kaldırmaya ve seni yakıp harâb etmeye. “ (181a)

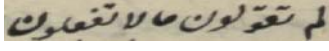
“ "Bir ma‘sumluk ki sizin teninizdedir; o ‘ismet, benim ‘ismetimin ve hıfzımın ‘aksidir. Sizler onu kendinizden bilmeyiniz." “ (185a)

Tevekkül:

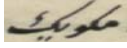
Tevekkül, Kur’an-ı Kerim’de şöyle ifade edilir. “O vakit Allah’tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi. Şu halde onları affet; bağışlanmaları için dua et; iş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven.

Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever.”¹⁰³ Her türlü tedbiri aldıktan sonra işi Allah’a havale etmeye tevekkül denir.

“...Zîrâ Kurân-ı Kerîm’de, Mevlâ-yı Müte‘âl Hazretleri:

 ¹⁰⁴ buyurmuştur. Ma‘nâsı: "Niçin kendi fi‘l ü ‘ameliniz

olmayan nesneyi halka söylersiniz ve kendiniz işlemezsiniz?" demektir. Yine

 ¹⁰⁵ ‘illeti olarak, zîrâ bu sözler ki söylerseniz, şüphesiz doğrudur. Lîkin sa‘y

u kesbi terk ederek; makâm-ı tevekkül, senin makâmın değildir. Ve bu sözü

söylemek, kendi makâm ve mu‘âmelesinin fevkinde, kişiye zarar tutar. Ve

 ¹⁰⁶ olur. “ (137a)

Vatan-ı Aslî:

İnsanın asıl vatanı ruhlar âlemidir ve dünyada sürgün hayatı yaşamaktadır. İnsanın emeli aslî vatanına rücû etmektir.

“Ey yiğit, benim mevtimde bana hayât vardır. Niçeye dek vatan-ı aslîmden dûr olurum. Ve bu dünyâ zindanında karar ederim. Şu dünyâda olan sükûnda, eğer benim firkatim ve vatan-ı aslîmden cüdâlığım olmayaydı vakt-ı mevtt

 ¹⁰⁷ denmez idi. Rücû‘ edici ona derler ki; şehre gele ve vatân-ı

aslîsine ‘avdet ede. Dehrin tefrîkinden ve perişânlığından birlik tarafına gele. “

(210a)

¹⁰³ Âl-i İmrân, 159

¹⁰⁴ "Yapmadığınız şeyi niçin soylersiniz?" Sâf, 2

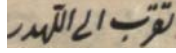
¹⁰⁵ Söylersiniz.

¹⁰⁶ "Yapmayacağınız şeyi söylemeniz Allah yolunda çok iğrenç ve menfurdur." Saf, 3

¹⁰⁷ "Biz nihayet Allah’a döneceğiz." Bakara, 156

Vuslat:

Vuslat; bir şeye ulaşma, yetişme halidir. Kulun muradı vuslat-ı Hakk'tır.

“Ömürden murâd, vuslat-ı Hakk'tır ve ¹⁰⁸. Yüz 'ömrü hevâ ile geçse, bu işi bir günde görse, o yüz yıl telef olmamış olur. “ (130b)

“Cüzden geçmedikçe, külle vuslat mümkün olmaz, iyi bil. “ (161a)

“Sıfât ve esmâ-yı ilâhiyyeye vukûftan ne hâsıl olur? Kalbde fakat bir hayâl hâsıl olur ve o hayâl dahi visâl-i Bârî'ye delâlet eder. “ (189b)

“Çünkü ism-i Bârî'yi okudun ve zikrettin sa' y eyle, müsemâyı bul. Zîrâ ayı yukarıda bil, ırmak suyunda bilme. Hâsılı ey zâkir, zikirde kalma. Mezkûr olan zât vardır; ona vuslata gayret eyle, demektir. “ (189b)

Yakîn:

Yakîn mertebesi, visale erişmek için gidilen yolların nihayetidir.

“İnsân-ı kâmilin germ ü serd olan kelâmları, hayât-ı ebediyyenin nevbahârıdır. Mertebe-i sıdk u yakînin ve kulluğun mâyesidir. “ (123b)

“Çünkü mü'mîn-i kâmil, bizim nakd-ı hâlimizi mihekk-i kalbine vurur. Böyle olunca yakîni şekden âşikâre bilir. Karşısında olan ehl-i yakîn mi ve ehl-i şek mi kendiye nümâyân olur. “ (176a)

“Bu kıyâsları ve talepleri, bulutlu günde yâhûd gecede ehl-i 'ilm kıbleyi bulmak için etmişlerdir. Sâ'ir husûsta yakîn lâzımdır. Kıyâs işe yaramaz. “ (187b)

“...şemsin vuzûhunda ve makâm-ı yakînde aslâ 'inâd etme. Benim dahi söylediğim mansûs ve mahsûs olmakla yakîniyettendir... “ (189a)

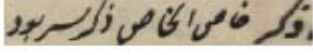
¹⁰⁸ Allah'a yaklaşımdır.

“Sa‘y eyle, tâ yüz zan doksan ola ve makâm-ı yakîne terakkî ile gece Hakk’a git ve eğer sen uyursan ve ihyâ-yı leyâli etmezsen gece gider. “ (199b-200a)

“İctihâddan ve talebden kurtulmuşuzdur. Yenimizi Hakk Te‘âlâ’nın dâmenine bağlamışızdır. Ya‘nî makâm-ı yakîne erişmez, demekten kinâyedir. “ (204b)

Zikir:

Zikir, Allah’ı anmaktır. Zikir, insanı Hakk’a ulaştırmaya yardım eder. Zikir kalpleri cilalar, kalbi günahlardan temizler.

“Zikr ve bir fikr eyledim, zahmetden ve dimâğdan fâriğ olduğum hâlde. Buna zikr-i rûhani ve zikr-i sırr derler ki, melekleriyle duymazlar. Hazret-i Şeyh ‘Attâr *kuddise sırruhunun* pendinde: ¹⁰⁹ buyurduğu, bu zikirdir. “ (125a)

“Ya‘nî ehl-i ‘ilm ü ‘irfân, böyle *kûn* demekle bu mevcudât vücûd bulmaz ve cemâd olanlar zikretmez, deyu reddederler idi. “ (127a)

“...sifâta ‘ilm ü nâm-ı Bârî’yi zikir, seni dahi Hakk’a delâlet eder. “ (189b)

“Zikirde ve fikirde sînelerine cilâlar vurmuşlardır. “ (176b)

B. MUHTEVAYA BAĞLI DİĞER UNSURLAR

1. ‘Âşık-Zâhid:

Zâhid, kaba sofı manasına gelir. Allah’ın emirlerini yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçınan kişidir. Zâhidler dinî konularda anlayışı kıt, her işin dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen; ilim ve iman dış

¹⁰⁹ Hasların hasının zikri, sırlı zikirdir.

görünüşiyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip, topluma düzen sağladıklarını sanan kişiler olarak ele alınır. İmandan hiçbir zaman hakikate ulaşmamışlardır ve samimiyetleri yoktur. Şairler zâhidin karşısında daima âşığı görürler. Zâhide olanlar âşıkta yoktur. Bu bakımdan geçinemezler. Zâhid aşkı inkâr ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emelleri cennete kavuşmaktır.¹¹⁰ Âşık ise cennet için değil Allah'ı ibadete lâyık buldukları için ibadet eder.

“Evliyâ-yı kirâm dergâh-ı Hakk'a vâsıl oldukda, dünyâ ve 'ukbâdan geçip, İlahi ente maksûdî ve rezzâk matlûbî nağme-i lezîzesin, terennüm ederler. Zâhidler vâsıl-ı dergâh-ı Hüda olmamakla cennet ni' metlerini terke kâdir olamazlar. Dünyâda harekette ve tâ'at ve 'ibâdetinde olmaz, garaz ve matlûbsuz. İllâ 'âşıkların cismi ve cânı, bilâ 'ivaz ve lâ-garaz mücerred rızâ-yı zât-ı Bârî için devr eder. Cennetle ve sâ'ir ni' metle mükâfât, 'âşıkların matlûbu değildir. Ammâ ehl-i dünyâ, Cenâb-ı Hakk onlara mâl vermese namâz kılmaz ve oruç dahi tutmaz. Ve zâhid, cennete girmeyeceğini anlasa; 'ibâdetini terk edip, lezzât-ı dünyâsıyla meşgûl olurdu. Ammâ 'âşıklar, mısra': "Diler isen ko cahime, diler isen cennete" nağmesini vird-i zebân etmişlerdir.

قال على كرم الله وجهه والله ما عهدتكم حتى من نارك وطعا لجتك بنو
جدتك أهل العبادة فبعدتكم كذا في نان و صلوا لهما الدين العاصلي

¹¹¹ (160b)

“Bunda işâret vardır ki zâhidler 'amelini dergah-ı Hakk'a 'arz ederler ve o 'amel cân getirmiş 'âşıkın 'ameli gibi makbûl olup bundandır ki; şâh-ı hakikate 'arz olunsun diyemezler. “ (161b-162a)

“...her zâhid 'amelini ve hüsn-i hâlini senâ eder. Zîrâ bilir ki hâlini anlar yoktur. Ammâ evliyâullah içinde mahşer yerinde kendini medhe kâdir olmaz. Zîrâ

¹¹⁰ Pala, *a.g.e.* s:488

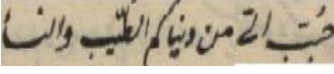
¹¹¹ ""Hz. Ali kerremallahu veche buyurdu: " Allah'a yemin ederim ki, senin ateşinden (cehennem) korkarak sana ibadet etmedik. Ve cennetine tamah ederek de sana ibadet etmedik. Seni ibadete lâyık bulduk. Ve sana ibadet ettik. "" Keza Bahaddin Amil'in, Nan u Hülva adlı eserinde de (böyle ifade ediliyor.) "

su’i hâli gerek ‘ârifler ‘inde ve gerek mahşerde izhar mine’l-şemsdir. “ (182a-182b)

2. Misk (Müşg):

Misk, makbûl ve pahalı bir kokudur. Çok zor aşamalardan sonra elde edilir. Güzel koku her yeri kaplar ve insanı kendinden geçirir.

“Miski, Cenâb-ı Hakk ‘abes yere hoş kokulu eylemedi. Belki ehl-i his için ve ehl-i şemm için eyledi. Ve burnu râyha almayanlar için değildir. “ (140b)

“...Ve dahi ¹¹² hadîs-i şerîfi pertev-i Hakk olmasına delâlet eder. “ (143a)

3. SadeF (inci):

SadeF, deniz kaplumbağasına benzeyen, inci yapan bir çeşit istiridyedir. Nisan yağmurlarını yutarak inciye dönüştürmüştü. Değerli şeyler inciye benzetilir, onların saklandığı kılıf ise sadeFe benzetilir. SadeF, inciyi koruyan bir kalkan görevi görür.

“...sadeFi kırarlar ve inciyi saklarlar. Velînin dahi mutazarrır olan cismi olabilir rûhuna ve kalbine bir düşmanı gâlib olmağa kâdir olmaz. “ (147a)

“Tahkîk ey melekler, ne söyleyeyim benim inci gibi hilmimin önünde, sadeF gibi olan nâsın hilmi değildir; illâ köpük köpüğünün köpüğünün köpüğüdür. “ (154b)

“... Bu cevâhir-i kelâm-ı evliyâdan, gönül bahri inci ile dolmuştur. “ (123b)

“Eğer cihânı, dürr-i meknûn ile dolu eylessem; çünkü senin o dürr-i mahfiden nâsibin yoktur, nice eyleyim? Dürr-i meknûn, gizli inciye derler. Murâd, A‘ râbînin kelimâtıdır. “ (141a)

¹¹² Bana dünyada güzel kadın ve koku sevimli kılındı.

“Deryânın suyunun letâfeti ki, o deryâ Kevser suyu gibi lezîzdir. Onun ufak taşı bile, cümlesi dürr ü gevherdir. “ (162a)

4. Zünnar:

“Papazların bir alâmet olmak üzere bellerine bağladıkları uçları püsküllü örme kuşak... Tasavvufta kendini Tanrı’ya adamak, hizmet, sülûk ve riyâzet alâmetidir.”¹¹³

“Ol cengdeki pehlivân, Hazret-i ‘Ali’den bu kelâmı işitti. Onun gönlünde tâ ki zünnâra mensûb olan kesildi ve kalbî imâna meyl eyledi. “ (212b)

C. TELMİHE KONU KISSA-MENKİBE TAHKİYELERİ

a) Peygamber Kıssaları

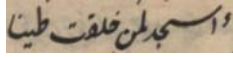
1. Hz. Âdem:

İlk insan ve ilk peygamber olan Hz. Âdem, ‘İnsanlığın Babası’ ve ‘Safiyullah’ isimlendirilmiş ve Allah tarafından ilim ve kemal sahibi bir insan olarak yaratılmıştır. Hz. Âdem’in yaratılmasına kibirlenen İblis, kibirinden ona secde etmemiş ve Allah tarafından lanetlenerek kovulmuştur.

“Âdem ‘*aleyhi’s-selâm* O Hüdâ kendisi t’ alîm-i esmâ eyledi. Gayrilere Âdem ‘*aleyhi’s-selâmdan* o esmâyı açtı. Ya’ nî gayrılara ta’ lîm-i esmâ Âdem yüzünden oldu. Bu sûrette istersen o Hüdâ’nın nûrunu ya’ nî ta’ lîm-i esmâsını Âdem’den tut ve ger ister isen bizzât Hüdâ’dan tut Âdem’deki başka değildir. “ (116b)

¹¹³ Pala, *a.g.e.*, s. 509.

“Şeytân, Âdem ‘*Aleyhi’s-selâmın* mücerred cesedini görüp;

¹¹⁴ deyip secdeden i‘raz eyledi. “ (129b)

“Müzevvirin, ne Hakk’dan bir rayihâsı var; ne bir eser-i da‘vâsı. "Hazret-i Şît ve Hazret-i Âdem’dan yukarı, ya‘nî bunlardan efdâlim." der. Ebu’l-beşer; Âdem ‘*aleyhi’s-selâm*’ın künye-i şerifleridir. Ve Şît ‘*aleyhi’s-selâm*, oğullarıdır. “ (135a)

“... "Sırr-ı hafninin ‘âlimi olan Cenâb-ı Hakk’a yemîn ederim ki; turabdan Âdem-i Sâfi’yi yarattı. Üç arşın cesede ki; Hakk Te‘âlâ Hazretleri, Âdem’e verdi. Ve ona her nesne ki levhâlarda ve rûhlarda idi, âşikâre gösterdi." Ebede dek her ne olur ise, o Mevlâ ileri ileri ve kendi ‘allame’l-esmâsından ders verdi ve Hazret-i Âdem’e biz-zât ta‘lîm buyurdu. Hattâ nev‘-i melek, onun ders vermesinden lâ-yâkil oldu ve Âdem ‘*aleyhi’s-selâmın* takdîs ve melekleri pâklaşmasından, melâyike ahir pâklık buldu. O açıklık ki, onlara Âdem’dan yüz gösterdi; melekler semâda iken, o küşâdı bulmadılar. “ (153a-153 b)

“Âdem ‘*aleyhi’s-selâmın* ‘ilmini ve kemâlini çünkü melâyike gördü ve dedi ki: "Bundan evvel bize, yer yüzünde zemîn ile bir ülfet var idi... Ey Âdem, meğer o hakle ülfet senin kokundan idi. Zîrâ yer senin cisminde argâc ve ârîş idi. Ve senin libâs-ı bedenini, Cenâb-ı Hakk ondan dokudu. Senin hak olan cismini, bu zemînden dokudular. Senin pâk olan nûrunu, bu cesede buldular. “ (153b-154 a)

“Buğday ağacının salkımı, Âdem ‘*aleyhi’s-selâma* dâm oldu. Tâ ki, onun cesed-i şerîfi insân salkımı ola ve evlâd u ensâbı cihânı ihâta ede. Hûşe-i gendûmun dâm olması girye gibi lîkin sonra sulb-i pâkinden bu kadar Enbiyâ-yı ‘izâm gelip ebû’l-enbiyâ ve ebu’l-beşer olmak şerefi, on cenneti terk buyursalar değer mevâddandır. Nitekim ba‘zı ehl-i edeb buyurur. Beyt:

Duyunca sulb-i pâkinden cihâna teşrîfin Âdem

Değişti habbeye bağ-ı cinânı Yâ Resûlullah “ (159b)

¹¹⁴ "(Şeytân) dedi: "Ben, çamur(dan şekillendirip beşer) hâlinde yarattığın kimseye, secde mi ederim?" İsrâ, 61

“Ekmek Âdem ‘*aleyhi’s-selâmin* yere nüzûlüne sebep oldu. Nân, beni cennete yoğurdu. “ (160a)

“İbtidâ ol kimesne ki; bu alçak ve hakîr kıyâsları getirdi, Hüdâ’nın envârının önünde; şeytân idi. Cenâb-ı Kibriyâ secdeyi terk edince, iblise su’âl eyledi,

ما منعك ان تسجد لما خلقك بيدي اشكرت ام كنت من العالين¹¹⁵

buyurarak. İblis dahi cevâbında

انا خير منه خلقته من نار و خلقته من طين¹¹⁶

dedi. Ve ‘âlinin, sâfile secde etmesini revâ

görmedi. Çünkü zâhirde, nârdan mahlûk olmakla kendiyi ‘âlî gördü. Âdem ‘*aleyhi’s-selâm*, hâkdan mahlûk olmakla onu sâfil gördü. Binâen ‘aleyh, kıyâs-ı ‘aklî düzüp secdeyi terk etti. Ve kendinin kıyâsı, tardına sebep oldu. Sâ’ir kıyâs-ı ‘aklîler dahi, hatâ olmada buna kıyâs oluna. Ve şeytânın kıyâsı onu netice verdi ki, bu emr yerinde değildir. Hâl bu ki emr-i Bârî yerinde idi. Zîrâ Âdem ‘*aleyhi’s-selâmin*, iblis hakikatini görmedi. Eğer hakikat-i Âdem’i müşâhede edeydi emr-i Bârî’nin mahallinde olduğunu görüp, emre imtisâl ederdi. Şeytân dedi ki: "Âteş, topraktan ziyâde iyidir. Zîrâ küre-yi nâr-ı felek kamere muttasıldır ve bu şüphesizdir. Ben nârdan halk olundum ve Hazret-i Âdem muzlîm ve sâfil olan hâkdan halk olundu. Böyle olunca fer‘i aslâ kıyâs eyleyelim. Âdem ‘*aleyhi’s-selâm* zillet sâhibi olan hâkden mahlûkdur. Ve biz rûşen olan nûrdan mahlûkuz. Bu sûrette biz Âdem den hayırlı ve efdal olmamız lâzım geldi ve ona secdemiz dahi münâsib değildir." diyerek Vâcib Te‘âlâ Hazretleri’ne mu‘âraza eyledi. “ (187a)

“Âdem ‘*aleyhi’s-selâmin* mübârek gözü, şeytân üzerine ki o şakîdir. Hakâret ve kalblık cihetiyle baktı. Kendiyi görücülük eyledi ve kendiyi ihtiyâr edici geldi. İblis-i la‘inin hâline hande vurdu. Gayret-i İlâhiyye; ey Âdem-i muhtâr diyerek sâdâ vurdu. Sen esrâr-ı mahfiyyeden bilirsin. Niçin böyle iblise ta‘accüb ettin, bunun dalâleti kaderimden değil midir?... Âdem ‘*aleyhi’s-selâm* buyurdu ki: "Yâ Rab, bu

¹¹⁵ "(Rabbin ona): "Ey iblis!" buyurdu: "O benim iki elimle yarattığıma secde etmene ne mani oldu sana? Kibirlemek mi istedin, yoksa ali’ –yüksek- lerde mi bulunuyorsun?" Sad, 75

¹¹⁶ "(İblis dedi) : "Ben ondan hayırlıyım; beni bir ateşten yarattın, onu ise bir çamurdan yarattın." Sad, 76

nazardan tövbe eyledim. Bunculayın bî-edeb olarak gayri bir şey fikr etmem." “ (208a-208b)

“Görmez misin bir buğday dânesi, Hazret-i Âdem’in âfitâb-ı ‘aklına tutukluk oldu. Çünkü günâh, bedrin tutulmasına sebep oldu. Keennehu mâhın husûfu günâh ve ‘isyândan imiş. “ (213a)

2. Hz. İbrahim:

Halil lakabıyla da bilinen Hz. İbrahim, put yapıp satmakla geçinen Âzer’in oğlu olarak yetişmiş ve puta tapanlara hayret ederek onlara putların hiçbir işe yaramadığını söylemiştir. Hatta bir gece önce yıldızları, yıldızlar kaybolunca ayı ve sabah da güneşi Yaratıcı zannetmiş, ancak o da batınca “Ben daim ve sabit olmayanları sevmem.” diyerek Allah’ı bulmuştur. Birgün puthaneye girerek bütün putları kırdığı için Nemrut onu cezalandırmış ve ateşe atmıştır. Ancak Allah’ın ateşe emretmesiyle ateş ona selametli olmuş ve gül bahçesine dönmüştür:

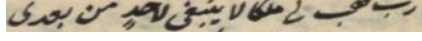

“Âteş, İbrahim ‘*aleyhi’s-selâma*, kal’a oldu değil mi? Hattâ Nemrûd’un gönlünden, gamından nâşi tüten yukarı götürdü, böyle değil mi? “ (111b)

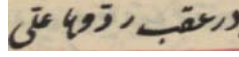
“İbrahim ‘*aleyhi’s-selâmın* nûrunu hoca kıl ve ondan anla ki, nûr nârı itfâ eder imiş. Hattâ senin Nemrûd gibi nefsinin nârından, bu ağaç gibi cismin yanmaktan halâs ola. “ (200a)

3. Hz. Süleyman:

Hz. Süleyman, Davut peygamberin oğludur ve on iki yaşında babasının yerine tahta geçerek padişah olmuştur. Allah tarafından pek çok mucizelerle donatılan ve çok büyük orduları olan Hz. Süleyman, İsm-i Azam’ın yazılı olduğu yüzüğü vesilesiyle kuşlarla, hayvanlarla konuşmuş, cinlere ve rüzgara emretmiştir. Hüdhüd adlı kuş onun postacılığını yaparak Belkıs ile Hz. Süleyman arasındaki muhavereyi sağlamıştır.

“Belkıs encâm-ı kârı mülâhaza edip, Hazret-i Süleymân ‘*aleyhi*’s-*selâma* muhâlefet etmedi. Ve dünyâ ve ‘âhîret de necât buldu. “ (146b)

“Süleymân ‘*aleyhi*’s-*selâmdan* ¹¹⁷ diyerek, du‘â vârid olmuştur ki; "Benim gayrime bu mülk ve kudreti verme." "Yâ Rabb, sen benim gayrime bu lütûf ve cûdu verme." buyurdu. Bu du‘ânın zâhiri hasede benzer, lîkin hased olmayıp; mücerred ‘ibadullaha terahhümdür zîrâ. ¹¹⁸ nüktesini cân ile oku. *Min ba‘dî* sırrını Süleymân ‘*aleyhi*’s-*selâmın* buhlünden bilme. Dünyâyı deniyye nedir ki, kendinden sonra verilmeye haset buyursunlar? Belki mülkte ve gınâda Süleymân ‘*aleyhi*’s-*selâm* çok korkulu nesne gördü. Zîrâ cihân mülkü, bütün bütün baş gitme havfı idi. “ (151b)

“Bunculayın kuvvet ile ki Süleymân ‘*aleyhi*’s-*selâmda* idi, o mülk bahrının temevvücünde nefsinı bağladı. Zîrâ atları seyr ederken, şems baktı ki gurûb edecek ve salât-ı ‘asr fevt olacak ¹¹⁹ buyurup ve şems geri reddolunup salât-ı ‘asrı edâ buyurdular. Çünkü Süleymân ‘*aleyhi*’s-*selâm* üzerine bu mülkten gam ve toz oturdu. ‘Âlemin şâhlarının cümlesi üzerine rahm eyledi. Şefi‘ oldu ki ve dedi ki bu mülk velev iyi bir kemâl ile şâhlara ver ki o kemâli bana verdin. Zîrâ şâhlara yazık olur buyurdu. Kime ki bu bu mülkü verirsen ve o keremi eylesen o Süleymân’dır. Ve o benim, ona da zarar etmez. O kimesne Süleymân’ın ba‘dî olmaz. O benimle beraber olur. Tahkîk benim ile beraber ne olur. Belki o, benim ve beynimizde aslâ fark olmaz. Bu böyledir, nizâ‘ edici olmaksızın. “ (151b)

“Şeytân onun mülkünden gitti ve tahtından kaçtı. Süleymân ‘*aleyhi*’s-*selâmın* bahtının kılıcı, o dîvin kanını döktü. Süleymân ‘*aleyhi*’s-*selâm* kendi parmağına mührünü aldı ve eyledi. Şeyâtin ve cin ‘askeri cem‘ geldi ve birikteler. Süleymân

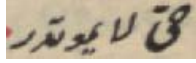
¹¹⁷"Süleyman, "Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk (hükümranlık) bahşet! Şüphesiz sen çok bahşedicisin!" dedi." Sad, 35

¹¹⁸"Layık olmasın." Sâd, 35

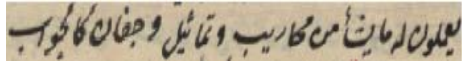
¹¹⁹"Ayat-i kerime olan "rudduha eleyye" ("Onları bana getirin" Sad, 33)'den hemen sonra."

‘*aleyhi’s-selâmu* görmeye halk cem‘ oldu. O şek eden adam dahi onların içinde idi. Çünkü o zan eden, parmağında mührü gördü. Endişesi ve onun gümânı bütün bütün gidip yakîn geldi ki; o gördüğü Süleymân imiş. “ (196b)

“O ‘adem, dâ’im Mevlâ’ya kuldur. Sa‘y eyle ey dîv nefis, Süleymân-ı hakikî

¹²⁰ Şeytân çanaklar düzer, havuzlar gibi. Cesâreti yok ki, Süleymân ‘*aleyhi’s-selâma* def‘ söyleye yâhûd emr edince cevâb söyleye ve yapmam diye. *Cifân*, cimin kesriyle cefnenin cem‘idir; çanak ve kap ma‘nâsına. Ve cevâb, câbiyenin cem‘idir; havuz ma‘nâsına. Nitekim Kurân-ı Kerîm’de

¹²¹ buyrulmuştur. Ma‘nâsı; Süleymân ‘*aleyhi’s-selâm* için cinler dilediği şeyi yaparlar idi. O şey de mescidlerden ve sûretlerden ve havuzlar gibi kaplardan, demektir. Hâsıl-ı kelâm cinleri Süleymân ‘*aleyhi’s-selâm* dilediği gibi kullanır idi. “ (199b)

4. Hz. Nuh:

Hz. Nuh, Hz. İdris’den sonra gelen peygamberdir. Büyük tufandan, müminleri bir gemi yaparak kurtarmıştır. Hz. Nuh’un oğlu Kenan inanmayıp, gemiye binmemiş ve boğulmuştur.

“Hazret-i Nûh ve Hazret-i Mûsa ‘*aleyhi’s-selâma* deryâ, yâr oldu değil mi? Onların düşmanlarına deryâ, kin ile kakhâr oldu, böyle değil mi? “ (111b)

“...Ken‘ân Hazret-i Nûh ‘*aleyhi’s-selâma* ne mertebe zıd olduğu Kurân-ı Kerîm’de musarrahdır. “ (145a)

“Nûh ‘*aleyhi’s-selâm* buyurdu ki: "Ey itâ‘atsizler, ben cândan oldum ve kendimden geçtim, cânân ile dirilirim." Çünkü havâs-ı insâniyyeden geçtim. Cenâb-ı Hakk, bana sem‘ ve idrâk ve basar oldu. Öyle ise sem‘im sem‘-i Hüdâ ve basarım

¹²⁰ "Ölmeyen diri." Furkan, 58

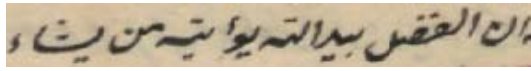
¹²¹ "Onlar, ona mihraplar, timsaller ve havuzlar gibi ne isterse yaparlardı." Sebe, 13

basar-ı Hüdâ oldu. Çünkü ben, ben değilim; bu dem ondandır ve bu kelâm Hüdâ'nındır. Her kimesne ki bu kelâmın önünde dem vurdu ve i' tirâz etti; o kâfirdir. Zîrâ Vâcib Te'âlâ'ya i' tirâz olur... Eğer Nûh 'aleyhi's-selâm'a Hakk'dan bir yed olmayaydı; böyle olunca cihânı niçin birbirine vururdu? Hattâ cümle halk 'âleme gâlib oldu. Belki o, bir tende niçe bin arslân idi. Hazret-i Nûh âteş gibi idi. Ve 'âlem bir harman gibi idi, cümlesini yaktı. Çünkü 'âlem harmanı onun 'öşrini vermediler. Hazret-i Nûh dahi, ancılayın şu'leyi o harman üzere havâle eyledi. “ (175a-175b)

“Görmez misin Nûh 'aleyhi's-selâm için, cihân halkını Mevlâ suya boğdu. “ (183a)

“Gâh olur ki enbiyâ sûlbünden gelenlerde bulunmaz, Nûh 'aleyhi's-selâmın oğlu Ken'ân gibi. Ve gâh olur ki küffâr sûlbünden gelir ve müttakî olur, İbrâhim 'aleyhi's-selâm gibi; âzer babası olduğu kavî üzere. “ (187a-187b)

“Hazret-i Nûh 'aleyhi's-selâmın oğlu kâfirlerden olup, vâlid-i mâcidine 'adâvet eyledi. Bundan ma'lûm oldu ki, takvâ ve dîn mirâs değildir. Belki

122 nazm-ı celîli müfâdınca Mevlâ dilediğine ihsân buyurur imiş. “ (187b)

5. Hz. Yakub:

Hiz. İbrahim'in torunu ve Hiz. İshak'ın torunu olan Hiz. Yakup, Hiz. Yusuf'un babasıdır. Lakabı İsrail'dir. Edebiyatta daima Hiz. Yusuf ile birlikte anılan Hiz. Yakup, kardeşlerinin Hiz. Yusuf'u ondan ayırmaları sonucu yıllarca ağlamış, gözleri görmez olmuştur. Hiz. Yusuf'un gömleğinin kokusunu uzaklardan duyan Hiz. Yakup'un gözleri açılmıştır:

“Koku, göze nûr düzücü devâdır. Bir kokudan Ya'kûb 'aleyhi's-selâmın gözü açıldı. “ (114b)

¹²² "Doğrusu fazl lutf Allah'ın elindedir, onu dilediğine verir." Al-i İmran, 73

“Niyâz ve Ya‘kûb’a mensûb âhın gayrisini eyleme. “ (114b)

“Mervîdir ki, Ya‘kûb ‘*aleyhi’s-selâma* firâk-ı Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâm* te’sîr edip, şeb u rûz, bükâ vü nâle ederler idi. Vahyullah vârid oldu ki: "Benden mi şikayet edersin?" Hazret-i Yakûb ‘*aleyhi’s-selâm*: "Tövbe olsun Rabb’im, bir dahi âh u bükâ etmeyim." buyurdular. Ve nâle vü feryâd etmeyip, sabr buyurdular idi. Bir gece rü’yâsında Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâm* görüp, nevminden bî-dâr oldukda *min gayri ihtiyar* âh buyurdular. Münfehim oldu ki; Cenâb-ı Hakk, âh etsin için gösterdi; evvelki mülâtafa imiş. “ (109a)

6. Hz. Yusuf:

Hz. Yakup’un oğlu olan Hz. Yusuf, kardeşleri tarafından kuyuya atılmış ve kervancı tarafından kuyudan çıkarılarak satılmıştır. Mısırlı kadınların Hz. Yusuf’un güzelliğini gördükleri anda ellerini kesmeleri Hz. Yusuf’un güzelliğini ortaya koymaktadır. Hz. Yusuf’a güzelliği dolayısıyla ayna hediye edilmiştir.

“Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâmın* rahiyası, göze cilâ verir ve rü’yetine yardım eder. “ (114b)

“Yûsuf’un önünde iftihâr ve güzellik eyleme. “ (114b)

“Vaktâ Hazret-i Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâm* kova ile beraber çıktı. Âb-ı hayâtı rûh-ı Yûsuf’tan tattı ve suyu ferâmûş eyledi. “ (159b)

“Etrâfından bir yâr-ı mihrîbân ve muhabbetli dost-ı sâdık olan, Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâm* cânibine geldi. “ (176b)

“Ol mihmân Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâma* dedi ki: "Zindan ve çâhdan niçe idin?" Cevâbında buyurdu ki: "Ayın muhâk ve noksân olması niçe ise öyle idim. Ya‘nî mâha noksân olmaktan bir ziyân olmadığı gibi bana dahi ihvânımın kuyuya atmasından ve Zelihâ’nın zindana vaz’ etmesinden bir zarar olmadı." *Muhâk*, mim’in zımmıyla âhir-i şehirden üç geceye derler. “ (177a)

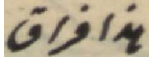
“Hazret-i Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâm* ba‘ zı hâllerini ona ba‘ del-beyân dedi ki: "Ey benim yârim, âgâh ne getirdin bize hediye?" “ (177a)

“Hazret-i Yûsuf buyurdu ki: "Âgâh ol armağan getir." O mihmân, bu ilhâh ile olan talebden feryâd vurdu. Dedi ki: "Ben armağan için çok cüst u cû ettim. Ve ne getireyim deyu tefekkür eyledim; bir nesne hediye olarak sana getirmeye nazarıma gelmedi. “ (178b)

“Lâyık onu gördüm ki bir âyine sana getireyim; göğsün nûru gibi parlak olsun. Hattâ kendi güzel yüzünü onda göresin. Ey Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâm* sen güneş gibi âsumânın şem‘ isin. Sana âyine getirdim ey rûşen olan zât, hattâ çünkü kendi vechini göresin. Ve beni yâd edesin." Âyineyi o yâr koltuğundan çekti. Güzele âyine, mahall-i şugl olur. Hazret-i Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâm* âyineyi alıp, onunla meşgûl oldu. “ (178b)

7. Hz. Hızır:

Âb-ı hayatı içerek ölümsüzlüğe kavuşan Hz. Hızır, daha ziyade Hz. Musa ile birlikte anılmaktadır. Birgün Hz. Musa, Hz. Hızır’a hiçbir şey sormamak şartıyla yol arkadaşlığı etmiştir. Yolda Hz. Hızır, Allah’ın emri ile gelecekte şer işler yapacak olan çocuğu öldürmüş, zalimlerin eline geçecek olan gemiyi sahibine kalması için kırmış ve altında hazine olan duvarı oradaki yetimlere yardım amacıyla onarmıştır:

“Hazret-i Mûsâ ‘*aleyhi’s-selâm* gibi, Hızır ‘*aleyhi’s-selâmın* hükmü altında yürü. Sabr eyle, Hızır’ın işinde nifâksız olduğun halde. Hattâ Hızır sana ¹²³ demeye. “ (168b)

“Yed-i Hızır yedullahdır. Tıflı Hakk’ın eli öldürür. Sonra onu diri eyler. Diri nedir, onu ebedî cân sâhibi eder. “ (168b)

¹²³ "Bu seninle benim aramın ayrılmasıdır.. " Kehf, 78

8. Hz. Musa:

Hz. Musa, Mısır hükümdarı olan Firavun ile mücadele etmiştir. Hz. Musa'nın imana davetini reddeden Firavun tanrılık iddiasında bulunur ve kavmini de buna inandırır. Sihirde, çok ileri bir zamandır. Firavun, sihirde yetenekli sihirbazları toplayarak değnekleri yılan haline getirmiştir. Buna mukabil Allah da Hz. Musa'nın asasını ejderha suretine getirmiş ve asa diğer sihirbazların bütün yılanlarını yutmuştur. Ve tüm sihirbazlar onun gerçek peygamber olduğunu anlamışlardır.

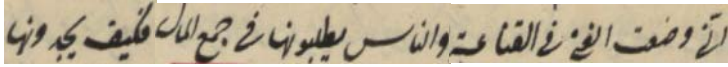
Allah, bir bulutla Hz. Musa'nın kavmine gökten sofrayı indirir. Ancak gönderdiği nimetler karşısında şükürsüzlük eden Hz. Musa'nın kavminden ceza olarak nimetlerini esirgemiştir.

Hz. Musa Allah'ın cemalini görmeyi çok isteyince Allah Tur Dağı'na nurundan bir parça yansıtmıştır. Dağ parçalanmış ve bu nuru gören Hz. Musa kendinden geçmiştir. Bu mülakattan sonra Hz. Musa'ya "Kelimullah" denildi.

Musa peygamber bir mucize olarak elini koynuna sokup çıkarınca elibembeyaz bir nur olurdu. Buna Yed-i Beyzâ denir.

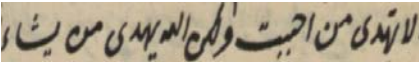
Ayrıca Hz. Musa ve çevresindekiler Kızıldeniz'in ikiye yarılmasıyla karşıya geçmişler. Fakat Firavun ve çevresindeki kafirler geçmek isteyince denizin dalgaları birbirine karışmış ve helak olmuşlardır.

"İmtihân eyle fakrî, bir iki gün hattâ fakrda gînâ göresin, iki kat. Zîrâ fakirde, 'azîm gînâlar vardır. Mûsâ 'aleyhi's-selâma, Allah Te'âlâ Hazretleri buyurdu ki: Yâ

Mûsâ ¹²⁴ " (140b)

"...Hazret-i Mûsâ 'aleyhi's-selâm ve düşman-ı Hüdâ olan Fir'avn, her ikisi Cenâb-ı Hakk'ın dilemesinin musahharıdır. Ancılayın ki zehir ve panzehir

¹²⁴ Ülfetimi makamda bıraktım. İnsanların emel ve isteği malın tümündedir. Onu nasıl buluyorlar.

musahhardır. Dilerse zehre Hüdâ te'sir verir, dilemez ise zehir kâr etmez. Ve panzehir dahi Allah Te'âlâ dilerse semmi kat' eder ve dilemez ise okkasıyla yese fa'ide olmaz. Ve zulmetler ve nûr dahi musahhardır; murâd buyurur ise, nûr ziyâ verir ve delâlet eder. Murâd buyurmaz ise, râh-ı reşâda delâlet etmez. Nitekim Kurân-ı Kerîm, kefere-i Kureyş'i tarîk-i hidâyete delâlet etmedi. Ve Nebî 'aleyhi's-selâm onun ¹²⁵ âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Ve dahi Fir'avn'ın tenhâda münâcaat eylemesi beyânındadır. Allah Te'âlâ Hazretleri, onun 'âr ve nâmusunu kırmaya ve rüsvâ etmeye. “ (143b)

“Mûsâ 'aleyhi's-selâm ve Fir'avn 'âlem-i ma'nânın kulu ve musahharıdır. Zâhirde Mûsâ 'aleyhi's-selâm yol tutar, Fir'avn yolsuz ise de, Fir'avn Allah Te'âlâ'yı bilir idi. Ve tenhâsında amân der idi ve kendinin Tanrı olmadığını ra'nâ bilir idi. Nitekim beyân buyururlar. Gündüz Mûsâ 'aleyhi's-selâm, Cenâb-ı Hakk'ın önünde nâlân oldu. Gece yarısı dahi Fir'avn giryân oldu. Fir'avn'ın münâcaatı çünkü gece idi. Binâ berîn Mûsâ 'aleyhi's-selâma gündüzü verdiler. Öyle diyerek Fir'avn ağlardı ki: "Ey Hüdâ, ne 'aceb ve ne 'azîm bukağı vardır benim gerdanım üzere? Ve ben niçin mü'min olmuyorum? Ve Hazret-i Mûsâ 'aleyhi's-selâma niçin ittibâğ etmiyorum, hakikatini bilirken? Eğer bukağı olmaydı kim der idi ki; ben benim, ya'ni benlik ve ulûhiyyet da'vâsını etmez idim." Ol nesneden ki, Mûsâ 'aleyhi's-selâmı münevver ettin; beni dahi ondan siyah ve müzlim ettin. *Ankîden* murâd, irâde-i ilâhiyyedir. Ol nesneden ki, Mûsâ 'aleyhi's-selâmı ay yüzlü eyledin. Benim dahi cânımın mâhını kara yüzlü eyledin. Ve ikisi dahi senin irâde ve kaderindedir. “ (143b-144a)

“Fir'avn der ki: "İlâhi, Mûsâ 'aleyhi's-selâm ile kapı yoldaşı idik. Ama senin bıçağın ormanda bir dalı yarar." .... Mûsâ 'aleyhi's-selâmı mü'min ettin ve nübüvvet verdin ve beni böyle kâfir edip, ulûhiyyet da'vâsına kaldırdın, demek ister... Dahi Fir'avn kendiyeye dedi ki: "Ey kimesne ta'accüb olunur, ben cümle gece "Yâ

¹²⁵ "Doğrusu sen sevdiğine hidayet veremezsin; ve lakin Allah kimi dilerse (ona) hidayet verir ve hidayete erecekleri o daha iyi bilir." Kasas, 56

Rabbenâ' diyerek du'âda değil miyim? Böyleyim. Gizlide mütevâzî' ve mevzûn ve hâli iyi değil miyim? Çünkü Mûsâ '*aleyhi's-selâm* gündüz vâsıl olurum, ben ne olurum ve neden böyle mütekebbir olurum ve 'inâd ederim." Kalp altının rengi, hâlis altından on kat ziyâde olur. Âteşin önünde görmez misin niçe kara yüzlü olur? Bunun gibi Fir'avn dahi, bir kalp altına benzer. Mûsâ '*aleyhi's-selâm* yanına vardıkda kalp olduğu zâhir olur. Bu beyt Hazret-i Mevlânâ tarafından Fir'avn'ın şüphesine cevâbdır. Fir'avn'a gece gelen iyi hâl, 'ârizî imiş; kalp altının ziyâsı 'ârizî olduğu gibi. “ (144a-144b)

“... Meselâ Mûsâ '*aleyhi's-selâm*; Hâdî ism-i şerîfine mazhardır ve Fir'avn; Muzil ismine mazhardır. Biri biriyle kavgada olurlar. Bunda Mûsâ'dan murâd, mazhar-ı ism demektir. Çünkü bî-renklik 'âlemine yetişirsin ki, aslından o 'âlemde idin. Orada Mûsâ '*aleyhi's-selâm* ve Fir'avn, barışmak tutarlar. “ (144b)

“Ey ahmak, Fir'avn'ın imândan ve dînden ve Hazret-i Mûsâ '*aleyhi's-selâmdan* nefretini, Hazret-i Mûsâ'dan bil. Eğer onu Mûsâ '*aleyhi's-selâm* istese idi, kendiye elbette cezb eder idi. “ (145b)

“Hazret-i Mûsâ '*aleyhi's-selâm* gitti ki, o eline âteş getire. Bir âteş gördü ki, o âteş-i sûriden kurtuldu. Zirâ kelâm-ı Bârî ve nübüvved ile müşerref oldu ve Fir'avn'a o gece ta'yîn olundu. Gördü ki nâr şeklinde nûr idi. “ (159b)

“Binâen 'aleyh Cenâb-ı Kibriyâ harfsiz ve savtsız ve kelimesiz tekellüm buyurur. Ve muhâtaba onu esmâ' eder. Mûsâ '*aleyhi's-selâma* Cebel-i Tûr'da kelâm-ı ilâhi bu vechledir. “ (174a)

“Âlem-i gaybın bî-nihâyet ve sûretsiz olan sûreti, gönül âyinesine vurdu. Ondandır Mûsâ '*aleyhi's-selâm* cebinden parladı ve yedinde zâhir oldu. “ (190b-191a)

“El ve ayak âşikârede kalbin emrinde olduğu o 'asânın Mûsâ '*aleyhi's-selâmın* yed-i şerîfesinde hâli niçe ise öyledir. “ (194b)

“Mürüvvette, Tiye sahrâsında Mûsâ '*aleyhi's-selâmın* zamânında zâhir olan bulutsun ki, ondan sofrâ ve bî-nazîr ekmek geldi. Nitekim Kurân-ı Kerîm'de

وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ مِنَ السَّمَاءِ

¹²⁶ buyrulmuştur. *Men helvâ ve selva*, bıldırcın kuşuna derler; yufkaya sarılmış ve kebâb olmuş olarak nâzil olur idi. Bulutlar buğday verir ki, onu sa‘yla insân pişmiş ve tatlı eder bal gibi. Mûsâ ‘*aleyhi’s-selâmin* bulutu, rahmet kanadını açtı; pişmiş ve tatlı olarak zahmetsiz verdi... Kerem-i İlâhi’nin pişmişini, yiyiciler için Hakk Te‘âlâ’nın rahmeti, ‘âlemde ‘alemini kaldırdı. Kırk seneye kadar o vâzife ve o ihsân-ı İlâhi, o ehl-i recâdan bir gün eksik olmadı. Hattâ onlar dena‘atlerinden için kalktılar. Cenâb-ı Kibriyâ’dan pırasa ve tere ve bunun emsâli denî şeyler istediler. Nitekim Kurân-ı ‘Azim’de Cenâb-ı Kibriyâ buyurmuştur.

وَأَذَقْتُمُ يَا مُوسَى لَنْ نَضْرِبَ عَلَى طَيْمٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنْ رَبِّكَ يَخْرُجُ لَنْ مَا تَنْتَبِ

الارض من بعثها وقتها و قوتها و قوتها و قوتها و قوتها قال استبدلون الذي هو أدنى

بالتى هو خير ايطوا مصر قات لكم حاساء لتم الالهة ¹²⁷ “ (201b)

“Eğer o sâhirlerin sihri olmayaydı ve o ‘inkârları olmayaydı; ‘inâd edici Fir’avn, onları kendüye kaçan çeker idi? Ve onlar dahi Mûsâ ‘*aleyhis’-selâma* niçe imân edebilirler idi? Ve ‘asâ-yı şerîfeyi kande görürler idi? Kaçan görürler idi, ‘asâ ve mu‘cize-i Mûsâ’yı? Ma‘siyet ki sihrdir. Ey ‘âsi kavmler ta‘at oldu. “ (205b)

9. Hz. İsa:

Hız. İsa, İsrailoğullarının son peygamberidir. Bir mucize olarak Hız. Meryem’den babasız olarak doğmuştur. Hız. İsa, Cebraîl’in Hız. Meryem’e üflediği ruhtur. Bu nedenle neye dokunsa can verir, ölüleri diriltir.

¹²⁶ "Ve üzerinize kudret helvası ve bıldırcın indirdik." Ta-ha, 80

¹²⁷ "Ve bir vakit : "Ya Musa, biz bir türlü (tek çeşit) yemeğe kabil değil, katlanamayacağız, artık bizim için Rabb’ine duat et, bize arzın yetiştirdiği şeylerden, sebzesinden, kabağınan, sarımsağınan, mercimeğinden, soğanından, çıkarsın." dediniz. (Musa): "Ya! O hayırlı olanı, o daha aşağı olanla değiştirmek mi istiyorsunuz? (Öyleyse) bir kasabaya inin, o vakit size istediğiniz şeyler var." " Bakara, 61

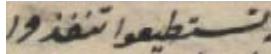
“Ondan için ki, bir ‘Îsâ nefesli seni ihyâ eyleye. Kendi gibi, seni güzel ve mübârek kıla. Eğer kendini mürde etmez isen ve mütekebbir olur isen; ‘Îsâ nefesli olanlar sana himmet ve gayret etmezler ve insan olmazsın. “ (115a)

“Âvâz-ı Hüdâ, gerek perde içinde ve gerek perdesiz onu verir ki; Hazret-i Meryem’e Cibril yakasından verdi idi. Hicâbda olan âvâz-ı Hüdâ’dan murâd, kulûb-ı evliyânın nağmesidir. Ya‘nî Hazret-i Meryem’e, Cibril’in feyzini verir ve onu Îsâ-sıfât evlâd-ı ma‘neviyye sâhibi eder. “ (116a)

10. Hz. Muhammed (s.a.v):

Son, İslam peygamberi Hz. Muhammed Mustafa, âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir. Bir çok mucizesi vardır. Bunlardan biri Mirac hadisesidir. Bu yolculuk bizim bilgi sınırlarımızı aşan gayb âleminde cereyan etmiştir.

Ebû Cehil, bir çok mucizesine şahid olduğu halde Hz. Muhammed’e inanmak için direnmiştir.

“Nitekim etrâf-ı semâdan Leyle-i Mi‘râc’da, Hazret-i Muhammed Mustafâ *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* geçtiler ve yine İdris ve Îsâ *‘aleyhimü’s-selâm* geçtiler. Mısra‘-ı sâninin ma‘nâsı: Bu âyetdeki ¹²⁸ nazımının ma‘nâsı âşikâre bil demektir. “ (115b-116a)

“Mustafâ *‘aleyhi’s-selâm*, bir gün, yârândan bir merdin cenâzesiyle, gûristâna gitti. Toprağı, onun kabrine Fahr-i ‘Âlem dolu eyledi. Lîkin onun dâne-i vücûdunu, zîr-i hakde, zinde eyledi. Hâsılı, sûreti defn idi. Ve hakikati, ihyâ vü neşv ü nümâ sâhibi kılmak idi. “ (121a)

“Çünkü, makbereden Hazret-i Fahr-i Kâinât *‘aleyhi ekmelü’t-tehayât* rücûc buyurdu. Ve ‘Aişe’nin hânesini teşrîf etti. Ve ‘Aişe Hazretleri’yle musâhabete şürûc

¹²⁸ "Gücünüz yetiyor ve nüfûz ediyorsunuz."

buyurdu. Hazret-i ‘Aişe’nin gözü, çünkü Sultân-ı Kevneyn’in yüzüne ve vech-i şerîfine karşı geldi. İleri gelip, elini Resûl-i Kibriyâ’nın üzerine koydu. ‘Îmâme-i Şerîfeleri üzerine ve Nebî-i Zîşân’ın vech-i şerîfi üzerine ve mübârek saçları üzerine ve yakası ve sînesi üzerine ve mübârek kolları üzerine. Fahr-i ‘Âlem *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* buyurdular ki: " ‘Acele ile Yâ ‘Aişe ne ararsın?" Hazret-i ‘Aişe buyurdular: "Bugün yağmur buluttan geldi. Esvâbınızı talebde olduğum halde ararım, yağmurdan yaş göremem. Bu hâl, ta‘accüb edecek hâldir, Yâ Resulullah!" dedi. Hazret-i Muhammed Mustafâ *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* buyurdu ki: "Baş örtüsü olarak, başın üzerine ne bıraktın?" Hazret-i ‘Aişe buyurdu ki: "Sizin ridâyı şerîfenizi hımar ettim." Hımar; *hânın* kesriyle, nisânın baş örtüsü olan şeyin adıdır. Sultân-ı Enbiyâ buyurdu ki: "Anınçün, ey yakası pâk olan sıddıka, senin pâk gözüne, Hüdâ ‘âlem-i gayb yağmurunu gösterdi. O gördün yağmur, sizin bulutunuzdan değildir. O bulut, gayri buluttur. Ve o semâ, gayri semâdır." “ (122a)

“Ebû Cehil’in elinde ufak taşlar var idi. Dedi ki: "Yâ Ahmed, çabuk söyle bu elimde olanlar nedir? Eğer Peygamber isen, elimde olan nedir, bil. Çünkü semânın sırrından haber tutarsın. Ve esrâr-ı âsumânı biliyorum deyu da‘vâ edersin. " Sultân-ı Enbiyâ Muhammed Mustafâ *‘aleyhi’s-selâm* buyurdular ki: "Niçe istersin? Elinde olanlar nedir, onu mu söyleyim? Yâhûd elinde olanlar, bizim hak ve doğru olduğumuza, şehâdet etsinler." Ebû Cehil dedi ki: "Bu ikinci, ziyâde nâdirdir. "Resûl-i Ekrem buyurdu ki: "Belî, nâdirdir. Lîkin Hakk Te‘âlâ, ondan büyüğüne ziyâde kâdirdir." Onun yumruğunun ortasından, her bir pâre taş, bilâ-tevakkuf şehâdet söylemeye geldi. Ve Resûl-i Kibriyâ’nın hakikatini haber verdi. Ebû Cehil, avcunu açmadan, hâsılı nâdir dediği oldu. *Lâ ilahe*¹²⁹ dedi *illallâh*¹³⁰ dedi. Ahmed Resûlullah, incisini deldi. Ya‘nî kelimeteyn-i şehâdeteyn getirdiler, demektir. Çünkü taşlardan, Ebû Cehil bu şehâdeti işitti; gazabından o taşları yere vurdu. Taşları yere vurduktan

¹²⁹ İlah yoktur.

¹³⁰ Ancak Allah vardır.

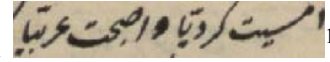

b) Dînî Şahsiyetlere Ait Menkıbeler

Ebu'l-Vefâ-yı Bağdâdî:

11. yy'da Irak'ta doğan, Bağdat'ta ve Buhara'da tahsil gören Ebu'l-Vefâ-yı Bağdâdî şeyhine gösterdiği vefadan ötürü bu adı almıştır. Hüsameddin Çelebi'nin atası da Ebu'l-Vefâ'dır. Okuma-yazma bilmediğini 'Kürdî olarak yattım, Arabî olarak uyandım.' diyerek ifade etmiştir:

“Şeyh Ebû'l-Vefâ *kuddise sırrûhu* Hazretleri'nin

¹³³

kelâmını ve sırrını bil, nitekim bâlâda dibâcede beyân olunmuştur. “ (190a)

Hüsameddin Çelebi:

Mesnevî-i Şerîf'in ilk 18 beyitini Hz. Mevlânâ yazmış, sonraki beyitleri Hz. Mevlânâ söylemiş Hüsameddin Çelebi yazmıştır.

“Subh oldu, ey sabâhın melce'i olan Mevlâ, ma' lûm ola ki, Cenâb-ı Mevlânâ *kuddise sırruhu*, Mesnevî-i Şerîf'i te'lîf buyurur iken, Çelebi Hüsâmeddîn Hazretleri karşılarında oturur ve tahrîr eder idi. Bir gece, salât-ı ' aşâyı edâdan sonra oturdular ve te'lîfe meşgûl oldular. Nâ-gâh fecr tulû' etti. Hazret-i Mevlânâ, sabâhı görünce, çünkü beş altı sâ' at mikdârı Hüsâm Çelebi yazı yazdılar ve çok zahmet çektiler. Hâllerine terahhum edip, du' â mevki'inde bu beyti buyurmuşlar. Mısrâ'-ı sâninin ma'nâsı, mahdûma mensûb Hüsâme'd-dîn'in 'özüne sen dile, benim tarafımdan ya' ni ta' ab çektin, sana mükâfât ederimdi, benim yüzüm yoktur. Ben söyleyemem, sen i' tizâr eyle ve mükâfâtını benim tarafımdan sen eyle, demektir. Şârih-i mevlevînin subh-ı maneviye hamli ve îrâd ettiği su'âl u cevâb, hayret-efzâ-yı ' ukûl-ı beşerdir. “ (109b-110a)

¹³³ Kürt olarak geceledim, Arap olarak sabahladım.

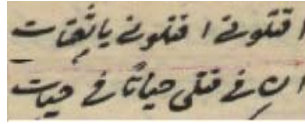
“Sabr, insânın arzusunu getirir, ‘acele arzuyu getirmez. Böyle olunca ey Hüsâm, bir mikdâr sabr eyle ve yine söyle deyu ‘acele etme. Benim bildiğim budur. Allah Te‘âlâ sevâba a‘lemdir. Meşhûrdur ki, iki sene mikdârı sabr buyurmuşlar. Ba‘de cild-i sâniye şürû‘ buyurmuşlar. Bunda işâret vardır ki, bir kimesneye kabz geldikde; bast zamânına dek te’hîr ede ve kesel ü ‘acz ile ol işi göreyim deyu ikdâm etmeye. “ (213a)

Hallâc-ı Mansûr:

İran’da doğan Hallâc-ı Mansûr’un bazı kerametleri görülmüştür. Tasavvuf yolunda ilerleyince fenâfillaha ulaşmış ve “Ene’l Hakk” demiştir.

“Hazret-i Hallâc-ı Mansûr "*Ene'l-Hakk*"¹³⁴ buyurdular. Ona lâyük idi zîrâ o kelâmın ehli idi. “ (144a)

“Hallâc-ı Mansûr *kuddise sırrûhu* buyurmuştur. Beyt:

¹³⁵ “ (209b)

D. TARİHİ OLAYLAR

1. “Beyzâvi mahşîsi, Konevi İsmâ‘îl Efendi Hazretleri gâyet zâhid olduğundan, tütün içmek ‘indeinde günâh-ı kebâyir gibi imiş. Bir gün meşhûr hoca Münîb Efendi ziyâretine varmış. Lîkin mûmâileyh, intisâb için bir cüzî zamân Konevî tefsîr okutur iken dersine hazır olur imiş. O gün Konevî’nin ziyâretine medürisinden bir sağır kimesne var imiş, o dahi gelmiş. Esnâ-yı mükâlemede

¹³⁴ "Ben Hakk' (in nefhasıy)ım."

¹³⁵ Ey adaletli geçinen kişiler, beni öldürün, beni öldürün; Benim katlimde, hayatta hayat vardır.

Konevî, Münîb Efendi'ye hitâb edip demiş ki: "Molla Münîb, bir duhân râyıhası şemm ederim. Ayâ nereden gelir ola?" Münîb Efendi (sahh)¹³⁶ dahi sağır gösterir imiş ki, bundan gelir. O ise kendi duhân içmekle, kendinin râyiha-i kerîhesi imiş. Konevî dahi sağır istiskâl edip, sağır gider iken: "Sen duhân içip, bir dahi söyle bizim yanımıza gelip beni ta'cîz etme." der imiş. Sağır anlar imiş ki: "Bizi unutma, yine gel." diyor. Sağır: "Hiç ben efendimi terk eder miyim? Yine gelirim." der imiş. Konevî: "Gelme, istemem." deyu çağırır imiş. Sağır der imiş ki: "Bu def a şûglum sebebiyle gelemedim, 'afv buyurun. Gayri tez tez gelirim." “ (186a)

2. “Târih-i Naîmâ'da muharrerdir ki; bilâd-ı 'acemden bir 'acem gelip, şeyhülislâm şâ'ir-i mâhir Yahyâ Efendi'ye ziyârete gitmiş ve niyâz eylemiş ki; kademini takbîl eyleye. Hikmetinden su'âl eyledikde: "Bilâd-ı 'acemde bir mecliste şu'arâ-yı 'acem ile müşâ'are eder iken, birisi bir beyt okudu. Gûş edince lâ-yâkıl oldum ve özümden gittim. Ve bir hayli müddet bî-hûş olmuşum, sahve geldikde su'âl ettim ki: "Benim medhûş eyleyen iş bu beyt-i garrâ kangı şâ'ir-i bî-nazîrindir, ben 'ömrümde böyle beyt işitmemişim." Cevâb verip dediler ki; "Bu beyt-i garrâ Rûm'un 'allâme-i 'asrı ve müftüyü'l-enâmı şâ'ir-i bî-misl Yahyâ Efendi Hazretleri'nindir." O zaman nezr etmişim ki; varıp pâ-y-pûsıyla o zâtın, müşerref olayım." Yahyâ Efendi Hazretleri, kemâliyle 'irfân sahibi iken ve 'acemin müdâheneden bir garazı olduğunu hissederken, bir derece bu müdâheneden memnûn olmuştur ki; 'acemi hânesinde mihmân edip ve kendüye küllî 'atiyyeler verip şeb u rûz meclisinde ik'âd ve nedîm-i hâs ve cümle yârânına takdîm etmiş. Herkese Efendi'nin bu hâli 'aceb gelip, kimse bir kelâm etmeye cesâret edemez idi. 'Acem, Efendi'nin hatrı için abdestsiz namâz kılar imiş. Yahyâ Efendi'ye ifâde etmişler, i'timâd etmemiş. Sonra kenîften çıkıp, abdest almadan namâza gelip, imâma iktidâsına göstermişler. Nâ-çâr böyle mülhide i'tibâr ediyor deyu ta'cîz ederler, havfindan reddetmiş. “ (112a-112b)

¹³⁶ Bu kısım der-kenârda yer almaktadır.

3. “Hikâye-yi meşhûredir ki: Bir ‘avratın zevci, yek-çeşm imiş. Eve geldikte, elinde olan nesneye tama‘ından ve o nesneyi almak ile iştigâlinde, ‘ıyâlinin yek-çeşm olduğunu bilmez imiş. Bir gece, eli boş gelince ve o gece zevcinin ‘aybına vâkıf olup; "Hay sen yek-çeşm imişsin." demiş. “ (139a)

4. “Sultân ‘Osmân *rahimallah* rü’yâsında görmüş ki; tahtta Mushaf-ı Şerîf okur imiş. Fahr-i ‘Âlem *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* efendimiz teşrîf buyurup, elinden Mushâf-ı Şerîf’i alıp, tahttan aşağı almışlar ve arkasından cübbesini dahi almışlar. Her ne kadar kadem-i sa‘adet-i Muhammediyyeye yüz süreyim deyu eğilmiş ise, nasîb olmamış. Havf ile bîdâr olup, hocası ‘Ömer Efendi’yi çağirtmiş. Ve ta‘bîr etmiş ki; Hacc-ı şerîfe gitmeye tereddüdden neş’et etmiştir. Rü’yâda kadem-i şerîflerine yüz sürmek müyesser olmadı ise Ravza-yı Mutahhara’sına yüz sürersiniz. Merhûma kana‘at gelmeyip, binip Üsküdarî ‘Azîz Mahmûd Efendi Hazretleri’ne gidip rü’yâyı nakletmiş. Ta‘bîrinde buyurmuşlar ki; Mushâf-ı Şerîfe’ndir elinden almışlar; hal‘iniz görünür, cübbe vücûddur, onu dahi almışlar. Katliniz görünür; var merâkıt-ı evliyâyı ziyâret eyle ve du‘â eyle ve tasadduk eyle. Eğer mübrem değilse, me’mûl ki ‘afv oluna. İşte ‘âriflerin hâli budur. Târih-i Na‘imâ’da musarrahdır. “ (193b-194a)

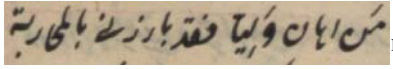
E. FELSEFÎ DÜŞÜNCELER

“Felsefî-meşreb olanların haddi ve cesâreti yoktur ki; din hakkında bir şey söyleyemez. Eğer söylerse; din-i Hakk, onu birbirine vurur ve helâk eder. “ (128b)

“Ey felsefî, eğer şeytânı görmedin ise kendini gör, zîrâ senden iyi iblis olmaz... Her kimesnenin kalbinde şek ve ıztırâb vardır. Dünyâda o bir gizli felsefidir. Ba‘zı evkâtta böyle kimse i‘tikâd gösterir. Sonra yine felâsefe damarı

hareket edip, onu kara yüzlü eder. Hazer ediniz ey mü'mînler, bu felsefilik câyı sizde dahi vardır. Zîrâ nihâyetsiz 'âlemler vardır sizde. " (182a)

"Ya'nî felâsefe-meşreb ve dehrî-mezheb olanlar bu nâle-i cemâdı tasdik etmezler. Felsefi-meşreb olan tesbîh-i cemâdât sohbeti oldukda: "Belî, cemâdâtın tesbîhi haktır." derler. Lîkin gönülden değildir. Belki halka muvâfakat içindir. Hattâ demeyeler ki; "Bu münâfıktır, yâhûd tâ vifâkın 'illetidir." Eğer cemâdât, *kün* emrine vâkıf olmayalar idi ve Cenâb-ı Hakk'ın *kün* hitâbını işitmemeleri, bu söz cihânda merdûd olur idi. Bu sözden murâd; yâ tesbîh-i cemâdât, yâhûd vakt-i icâdda olan *kün* hitâbı. Ya'nî ehl-i 'ilm ü 'irfân, böyle *kün* demekle bu mevcudât vücûd bulmaz ve cemâd olanlar zikretmez, deyu reddederler idi. Ammâ reddetmediler, belki kabûl ettiler. Öyle ise müdde'â sâbit oldu. " (127a)

"Çünkü Hakk'ın verdiği 'asâ, evliyâsıyla kavga ve nizâ'a sebep oldu. Ve onlar ile kavga ve münâzağa; Mevlâ ile kavgadır. Nitekim hadîs-i kudsîde ¹³⁷ buyurulmuştur. O 'asâyı, ufak ufak ey kör; kır. Zîrâ senin be'is-i telefindir. Mevlâ-yı Müte'âl o suyûf-ı kıyâsât ve edilleyi sana verdi ki; dehrî ve felsefi ve sa'ir milel-i bâtıla ile ceng edesin. Yoksa evliyâsıyla nizâ' edesin deyu vermedi. " (128a)

¹³⁷ "Kim bir veliye ihânet ederse, benimle muharebe için karşı karşıya gelmiş olur."

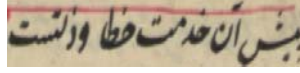
III. BÖLÜM

METİN

KAYNAKLAR

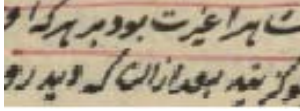
EK-1: TIPKIBASIMDAN ÖRNEKLER

(107 b)

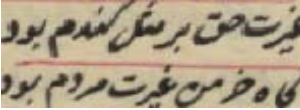
Gerçi, başını kadem-i pâdişâhiye komak, hizmettir. Ammâ hizmetine göre, hatâ ve zülldür. Zîrâ el öpmek mertebesini bulmuş idi.

1790.

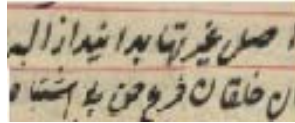
Padişâha gayret olur, her kimesne üzerine ki; o şâhın kokusu ile iktifâ eder. Ondan sonra ki; yüzünü görmüş idi. Yüzünü gören, râyihasıyla iktifâ etmemeli. Ya' nî Cenâb-ı Kibriyâ, herkesten kendi rütbesine göre tâ' at ister. Rütbesinden dún olan tâ' atı eder ise, pek râzı olmaz.

1791.

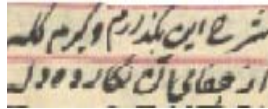
Hâlık-ı bîçûnun, gayûr olduğunu ve kendi gayretinden kullarına gayret verdiği ba' de-l-beyân; Hakk Te'âlâ'nın gayreti ile nâsın gayretini tefhîm için, temsîl ve teşbîh buyurmaya şürû ederler. Hakk'ın gayreti, meselde buğday olur. İnsanın gayreti, harmanın samanı olur. Buğday ile samanın beyni niçe ise; Hakk Te'âlâ'nın gayreti, nâsın gayreti böylece dir.

1792.

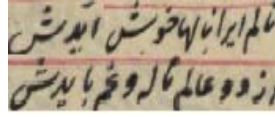
Kullarda olan gayretlerin aslını, Allah Te'âlâ'dan biliniz. Nâsa lâyıık olan gayret, Mevlâ'nın gayretinin, şüphesiz fer' idir. "Ân" lâyıık ma' nâsınadır.

1793.

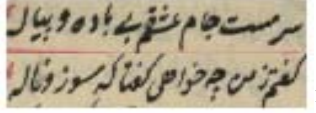

Bu gayretin beyânını terk ederim. Ol şîveli ve çok 'âşıkı yârin cefâsından şikâyete şürû ederim. *Deh dile*; on gönüllü demektir. Gâyet güzel ve nâzlı ve 'âşıkı çok güzellere ıstılâh olmuştur.

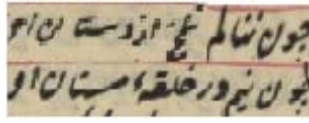
1794.

İnlerim, zîrâ ona nâleler hoş gelir. İki ‘âlemin ehlinden, ona nâle ve gam lâzımdır. Ve onu ister. Nitekim bir gazelinin matla‘ında buyrulur. Beyt:

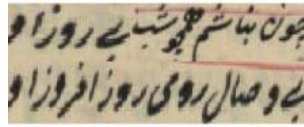

1795.

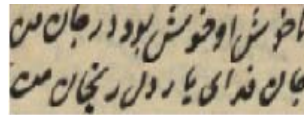
Niçin acı inlemeyim, onun hikâye ve hâlinden? Çünkü, onun ‘âşıkları halkasında değilim. Bil ki; kendi cemâlinden dûrum.

1796.

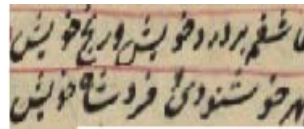
Onun kendüzi ve tecellîsi olmadığından, gece gibi niçe olmayım? Onun kendüzi, parlatıcı visâle olmaksızın hâlîm niçe iyi olur?

1797.

O yâr-ı hakikînin nâ-hoş olan şeyleri, ‘aşk sebebiyle benim cânımda hoş olur. Benim cânım, benim gönül incitici yârime fedâ olsun.

1798.

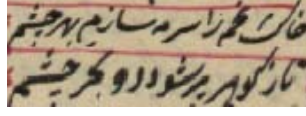

Ben ‘âşık ve râzıyım, kendi derdime ve kendi zahmetime. Ferd u bî-nâzir olan ma‘şûkumun rızâsıçün.

¹ Şarapsız ve kadehsiz aşk kadehiyle sarhoşum, Dedim; "Benden ne istersin?" Dedi ki: "Yanma ve inleme"

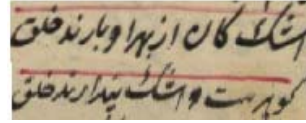

1799.

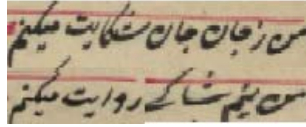
Gözüm için, gam turâbını; sürme düzerim. Tâ ki gevherden, bahr gibi olan iki gözüm dolu ola. Gözlerini, bahre teşbîh buyurmaları, gözyaşının kesreti i' tibâriyledir. (108a)

1800.

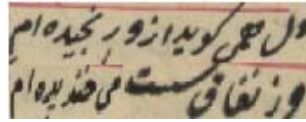
Gözyaşı ki, Allah Te'âlâ'nın yolunda halk, onu gözlerinden yağdırırlar. O incidir; nâs onu, gözyaşı zan ederler.

1801.

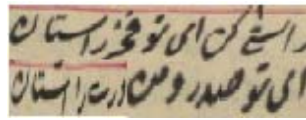
Ben cânların cânı olan zâttan, suretâ şikâyet ederim. Lîkin hakikâtte şikâyet edici değilim. Belki rivâyet ve hikâyet-i hâl eylerim.

1802.

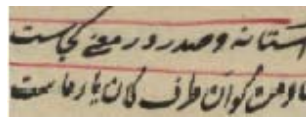
Gönül der ki; o cânândan incinmişim. Şu kalbin incindiği yok iken ve dilberinden hoşnûd iken, za'îf-i nifâkımdan gülmüşüm.

1803.

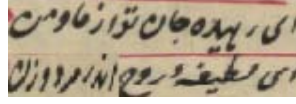
Ey doğruların fahri olan Sultanu'l-Enbiyâ; hakkımda lûtf u ihsân eyle ve beni feyzinle feyz-yâb eyle. Ey zât-ı 'âli-kadr, sen sadrsın ve ben, senin kapının eşiyim. Sadr, odanın a' lâ yerine derler.

1804.

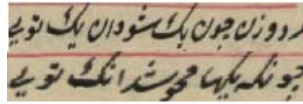
Âsitâne ve sadr ma' nâda kandedir? Ya' nî beynleri, gayet ba'iddir. Biz ve ben, kanı o taraftadır ki; bizim yârimiz vardır. Ya' nî nezd-i Hakk'da, ben ve biz olmaz.

1805.

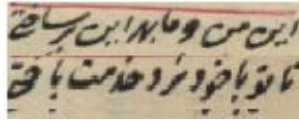
Ey zât, senin rûh-ı şerîfin, biz ve men kaydından kurtulmuştur. Ya' nî vahdet-i mutlaka sizin içindir. Ey merd ü zende rûh-ı latîfesi olan zât, siz 'ayn-ı rûh gibi olmuşsunuz.

1806.

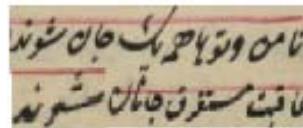
Merd ü zenin ta' ayyünleri çünkü gider, bir olur. O bir, sensin. Hitâb; Nebi 'aleyhi's-selâmadır. Çünkü bizler mahv oldu. Ve a' dâd u zât ve ta' ayyün kalmadı. Oncağız sensin. Zîrâ cümlemiz, nûr-ı Muhammediyyeden halk olunduk. Ta' ayyün ber-taraf olunca, yine hakikât-i Muhammediyye olur.

1807.

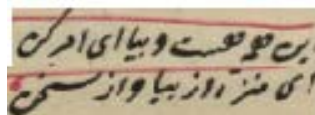
Bu ben ve bizi onun için düzdük. Hatta sen kendine hizmet tavlasını oynatasın; ya' ni bizlere ta' ayyün verdin ki, 'ibâdet-i tâ' at ettiresin. Nerd, tavla ta' bîr olunan oyundur.

1808.

Ol gâyete dek kulluk ettiresin ki, hatta ben ve senler cümle bir olsunlar. Encâmında, cânânın deryâ-yı 'aşkında müstağrak ü mahv olsunlar.

1809.

Bu cümlesi vardır. Ya'ni ta' ayyünde olup, kulluk etmek sonra mahv ve müstağrak-ı deryâ-yı ehadiyyet olmak, hak ve sâbittir. "Gel ve bize teveccüh eyle, ey "kûn" emriyle 'ibâdını vücuda getiren Mevlâ" buyurlar. Çünkü gelmek, cismin hâlidir. Cenâb-ı Hakk dahi, cism değildir. Binâberîn tenzîh ederler ve buyurlar ki: "Ey gel demeden ve bu misüllü sözden berî ve münezzeh olan Mevlâ, sana gel denmez. Ama ben, galeyân-ı 'aşk ile gel derim." Benim kusuruma bakma, demektir.

جسم جسمانه تواند دیدت
در حیاں ارد غم و خدیت

1810.

Biyâ münâsebetiyle, mücessime mezhebini ve hâllerini beyâna şürû' edip buyurlar ki: Ehl-i cism olanlar, seni cisimlere lâıyk görmeye kâdir (108b) olurlar. Cisimden ve mekândan münezzeh olduğunu derk edemezler. Senin gamını ve gülmeni hayâle getirirler. Ya'nî hadîs-i şerîfde senin hakkında vârid olan gam ve ferah kelimelerini, zâhirine haml ederler. Meselâ;

صلى الله البارحة والله يغرب توبة محمد المومنين

² gibi ki, mücessem asla bunları te'vil etmezler. Ma'lûm ola ki, mücesseme; Hakk Te'âlâ Hazretleri cisimdir ve insan suretindedir derler. Allah Te'âlâ ³ خلق آدم على صورته hadîs-i şerîfini te'vil etmeyip, zâhiri üzerine terk edip, bununla istidlâl ederler. Ve mekânı dahi, 'arşdır derler.

الرحمن على العرش استوى

⁴ nazm-ı celîli delilleridir. Bunların 'inde bunlar, müteşâbihâtdan değildir. Velîkin içlerinde bir ta'ife vardır; Allah ⁵ الله جسمه كالأجسام derler. Bunlar tekfir olunmazlar, ⁶ كالأجسام dedikleri için. Ve bir ta'ifesi, bildiğiniz cisim gibidir, derler. Bu fırkası tekfir olunur. Zîrâ cisim olmaktan, çok fesâd hâsil olur.

² Açıkçası Allah Te'âlâ güler. Allah Te'âlâ mü'mîn kulunun tövbesiyle ferahlanır.

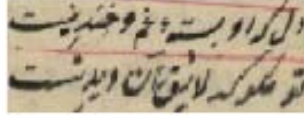
³ "Allah Te'âlâ, Adem 'aleyhi's-selâmı kendi sûreti üzerine yarattı."

⁴ "O Rahmân arş üzerine istivâ buyurdu." Tâ-hâ 5

⁵ Allah cisimdir, bildiğimiz cisimler gibi değildir.

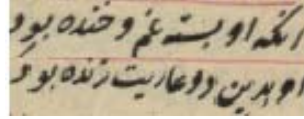
⁶ Bildiğimiz cisimler gibi değildir.

1811.

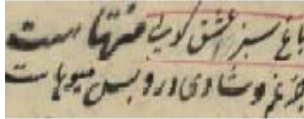
Mücessemenin ahvâli münâsebetiyle, ehl-i gam ve ehl-i ferahın zemmine şürû‘ buyurup derler ki: Şol gönül ki; gam ve feraha bağlanmıştır. Ve gamla ferahın ‘inde farkı vardır. Sen deme ki, Hakk Te‘âlâ Hazretleri’ni görmeye o lâyıktır. Zîrâ Allah Te‘âlâ’nın tecellisine şol kimse mazhar olur ki; dünyânın gamı ve ferahı ‘inde bir olur.

1812.

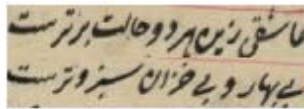
Ol kimesne ki; dünyânın gamına ve ferahına bağlanmış olur. O kimesne, bu iki ‘âriyet hâlde bir zinde olur. Onda, bu iki ‘âriyeti olan hâlden mâ‘adâ bir nesne yoktur. Ve böyle zindenin zindeliğine, asla i‘tibâr olunmaz ve âdemden bile sayılmaz. Amma ‘âşık böyle değildir. Nitekim beyân buyururlar:

1813.

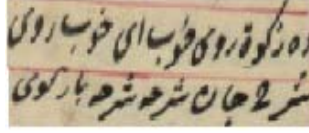
‘Aşkın yeşil bağı ki; o, nihâyetsizdir. Gam ve sürûrdan gayri, onda çok meyveler vardır. Hâsılı ehl-i dünyâda olan haslet, ancak ferah-ı dünyâ ve gam-ı dünyâdır. Bunlar dahi, bir şey-i mu‘teddün-bih değildir. Amma ‘âşıkda gam ve ferahdan mâ‘adâ, niçe hisâl-i hâmede vardır. Ve ‘âşıkda olan gam ve şâdî dahi, dünyânın gam ve şâdîsi olmayıp, Allah Te‘âlâ’nın gam ve sürûrudur. Böyle olunca ‘âşık ile ehl-i dünyâ beyinde, fark-ı ‘azîm hâsıl oldu.

1814.

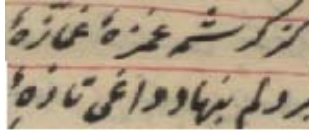
‘Âşıklık, bu her iki hâlden ki, dünyânın gam u şâdîsidir, yukarıdır. Ve ‘âşıkda bu hâller olmaz. Bahârsız ve hazânsız ‘âşık da‘imâ yeşil ve tâzedir. Ve

‘âşıkın ter ü tâzeliği, bahâr ve hazâna muhtâç değildir. Yâhûd bağı-ı ‘aşk, bahârsız ve hazânsız tâzedir.

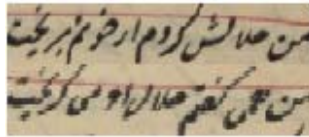
1815.

Ey benim güzel yüzlüm, güzel yüzünün zekâtını ver; bana ‘arz-ı cemâl eyleye. Şerha şerha olan cânın şerhini, âşikâre söyle. Ya‘nî ‘âşıkların beyânını ve hâllerini vasf u nakl eyle deyu (109 a) cânâna böyle niyâz eylerim.

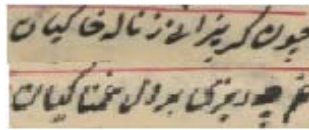
1816.

Ben yârin zekât-ı rûy-ı hûbunu istediğim için, mekkâre olan gözünün şîvesinden, al sana zekât, deyu gönlüme bir tâze dağ koydu.

1817.

Ve ben, bu dağdan kemâliyle hoşnûdum. Hatta ben, yâre helâl eyledim; eğer kanımı döker ise. Ve ben: "Beni katl eyle, kanım helâl olsun." deyu feryâd eder idim. Yâr, beni katl etmeden istinkâf eder idi.

1818.

Çünkü, bizi istersen ve öldürmezsen; biz, hâkîler ve hâkîrleriz. Feryâdımıza niçin infî‘âl edersin? Çünkü feryâd istemezsin. Gamlıların ve ‘âşıkların kalbine niçin gam döküyorsun? Bu beyt-i şerîf, mukaddem geçen beyitlere mu‘âriz ve münâkîd olmaz. O beytlerden; "Cenâb-ı Kibriyâ ‘âşıkın nâlesini ister" çıkar idi ve bu beyitten "istemez" çıkıyor, denmez. Zîrâ cevâbında deriz ki; bazı kere şîve ve nâz mâşuk-ı hakikî olarak, ‘âşık Hâkk’dan hitâb gelir ki: "Ne feryâd edersin ve benden mi şikâyet edersin?" ‘Uşşâk, böyle lâtîfe olunurlar. Hâlbuki nâle vü feryâdı makbûl,

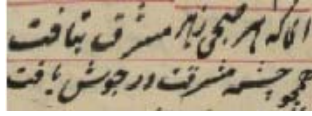
dergâh-ı Hüdâ'dır. Nitekim şâ'ir-i mâhir Bâkî Efendi *rahmetullah*, buyurmuştur.

Beyt:

Hem yakarsın berk-i şimşîr-i sitemle 'âlemi

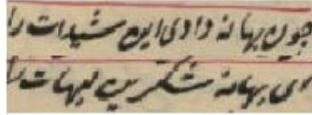
Hem de dersin kim sırr köyümde gavga olmasın

Mervîdir ki, Ya'kûb 'aleyhi's-selâma firâk-ı Yûsuf 'aleyhi's-selâm te'sîr edip, şeb u rûz, bükâ vü nâle ederler idi. Vahyullah vârid oldu ki: "Benden mi şikayet edersin?" Hazret-i Ya'kûb 'aleyhi's-selâm: "Tövbe olsun Rabb'im, bir dahi âh u bükâ etmeyim." buyurdular. Ve nâle vü feryâd etmeyip, sabr buyurdular idi. Bir gece rü'yâsında Yûsuf 'aleyhi's-selâm görüp, nevmden bî-dâr oldukda *min gayri ihtiyar* âh buyurdular. Münfehîm oldu ki; Cenâb-ı Hakk, âh etsin için gösterdi; evvelki mülâtafa imiş.

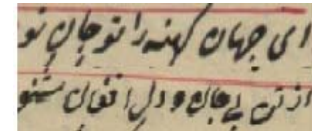
1819.

Ey şol zâtı cell ü a'lâ olan Mevlâ ki; her bir subh ki, maşrık ve ufuktan leme'ân eyledi. Maşrık çeşmesi gibi, seni cûş u hurûşda buldu. Çeşme-i maşrıkdan murâd, güneştir. Ya'nî ihsân u lûtfunu, cümle halk-ı 'âleme vâsıl buldu.

1820.

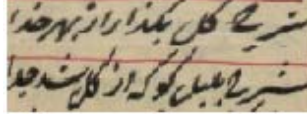
Niçin benden lûtf u ihsânını dirig tutarsın, cümleye lûtf etmiş iken? Şeydâdan murâd, kendileridir. Ey şeker gibi leblerine pahâ ve kıymet olmayan zât; beni dahi, visâlinle mesrûr eyle, demektir.

1821.

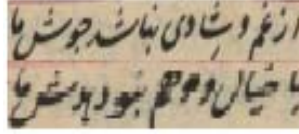
Ey köhne cihâna yeni cân olan Mevlâ; cânsız ve gönülsüz tenden feryâd dinle. İşte ben, bî-cân u dil böyle söylenirim.

1822.

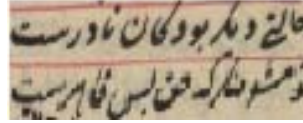
Mâ' şûkun vasfını terk eyle, Allah rızasıçün ' âşıkın şerhini söyle, zirâ (109b) gülden ve ma' şûkundan cüdâ oldu. Binâberîn söylemeye ehakdır. ' Âşıkın vasfını beyâna şürû' edip buyururlar ki:

1823.

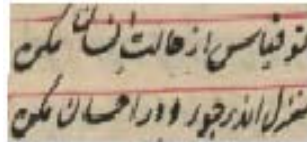
Gamdan ve sūrûrdan olmaz, nâs gibi cûş u hurûşumuz. Belki tecelliyât-ı ilâhiyyeden olur. Ve dahi bizim aklımız, nâsın aklı gibi hayâl ü vehm ile karışmış olmaz. Belki ' akl-ı selîm ü sâfidir.

1824.

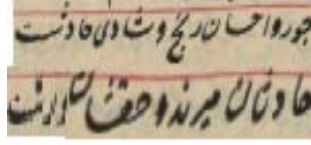

' Uşşâk-ı ilahîyenin hâli, bir gayri hâl olur ki; onadır dersen, ' âşıkların hâlini inkâr edici olma. Zîrâ Vâcib Te'âlâ Hazretleri, cümleye çok gâlibdir. Ve her şey elinden gelir. Öyle olunca ' âşıklara bir başka hâl yaratmaya kâdir olur.

1825.

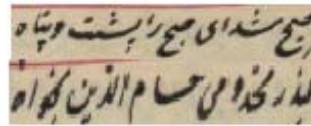
Sen ' âşıkların hâlini, sâ'ir insanın hâlinden kıyâs eyleme, menziline cevri ü ihsân mertebesinde eyleme ya'nî. ' Âvam ki merâtibden, fakat cevri u ihsân rütbelerini bilirler ve yukarıda ' uşşâkın ne mertebeleri vardır, ondan aslâ haberleri yoktur. O rütbelerde kalma, ' âvam-ı nâs ilerisini bilmediğinden, ' uşşâkın hâllerini inkâra kalkarlar. Ve râh-ı Hüdâ'da ise, bu mertebelerden bâlâ-ter ne rütbelere vardır. ' Âşıklar, o rütbelere kadem-nihâde olmuşlar. Binâberîn hâlleri, nâsa agreb gelir.

1826.

Cefâ vü ihsân, gam u sūrûr hadîs-i mahlûkdurlar, hadîsler olurlar. Hakk, onlara vârisdir. Ammâ ‘âşıkların hâli, hadis değildir. Belki ‘âşık, kadîm olmakla hâlleri dahi kadîm ve kendilerine de kadem gelir. Anınçün ölmezler ve ‘âşkın ölmediğine ayât u ahâdis mürûr eyledi. Nitekim Hazret-i Mısırî *kuddise sırruhu* divânının evvelinde buyururlar:

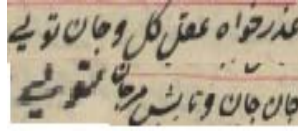
Ey gönül, gayriden geç ‘aşka eyle iktidâ
 Zümre-i ehl-i hakikât anı kılmış muktedâ
 Cümle mevcûdât u ma‘lûmâta ‘aşk akdem durur
 Zîrâ ‘aşkın evveline bulmadılar ibtidâ
 Hem dahi cümle fenâ buldukda ‘aşk bâkî kalır
 Bu sebepten dediler kim ‘aşka yoktur intihâ

1827.

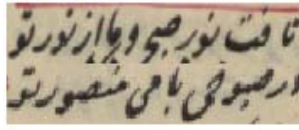
Subh oldu, ey sabâhın melce’i olan Mevlâ, ma‘lûm ola ki, Cenâb-ı Mevlânâ *kuddise sırruhu*, Mesnevî-i Şerîf’i te’lîf buyurur iken, Çelebi Hüsâme’d-dîn Hazretleri karşılarında oturur ve tahrîr eder idi. Bir gece, salât-ı ‘aşâyı edâdan sonra oturdular ve te’life meşgûl oldular. Nâ-gâh fecr tulû‘ etti. Hazret-i Mevlânâ, sabâhı görünce, çünkü beş altı sâ‘at mikdârı Hüsâm Çelebi yazı yazdılar ve çok zahmet çektiler. Hâllerine terahhum edip, du‘â mevkî‘inde bu beyti buyurmuşlar. Mısırâ‘-ı sâninin ma‘nâsı, mahdûma mensûb Hüsâm (110a) e’d-dîn’in ‘özüünü sen dile, benim tarafımdan ya‘ni ta‘ab çektin, sana mükâfât ederimdi, benim yüzüm yoktur. Ben söyleyemem, sen i‘tizâr eyle ve mükâfâtını benim tarafımdan sen eyle, demektir. Şârih-i mevlevînin subh-ı maneviye hamli ve îrâd ettiği su’âl u cevâb, hayret-efzâ-yı ‘ukûl-ı beşerdir.

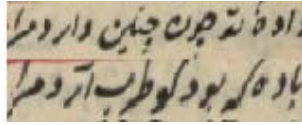
1828.

‘Akl-ı küllün ‘özü dileyicisi ve cânın ‘özü dileyicisi, ey Mevlâ sensin. ‘Akl-ı küllüden murâd, Nebi ‘aleyhi’s-selâmdir. Ve ‘özü dilemekten murâd; küffârın ezâ ve cefâsına, Cenâb-ı Hakk’ın habîbine tesellî vermesidir. Cânın cânı ve tahkîk-i cânın ziyâsı sensin. Zîrâ cânlar, seninle kâ’imdir ve ziyâyı dahi senden alırlar.

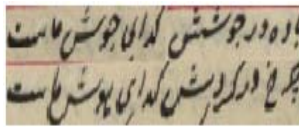
1829.

Sabâh nûru parladı ve biz, senin nûrundan; senin mânsur olan bâde-i ‘aşkının sabûhunda, bâde-nûş olmaktadır. Hâsılı sabâh oldu; hâla biz, tecellî bâdesiyle mest ü lâ-ya‘ kılız.

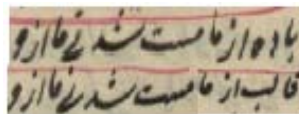
1830.

Senin ihsânın yâ Rabbi, çünkü beni bunculayın tutar ve böyle mest eder. Bâde-i dünyâ nedir ki, beni taraba getire? Bâdeden murâd, nefis-i dünyâ olmak ziyade ensebdir, yâhûd hamr ola.

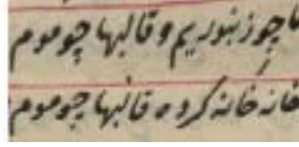
1831.

Bâde kaynamakta, bizim kaynamamızın dilencisidir. Ve kaynamayı bizden öğrendi. Felek dönmekte, bizim ‘aklınızın fakîridir. Ya‘nî felek, devrânı bizim ‘aklımızdan öğrendi.

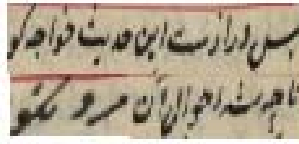
1832.

Bâde, bizden mest oldu ve kuvveti bizden aldı; biz ondan değil. Dünyâda olan sûretler, bizden mest oldu. ‘Avâm gibi sûretlerden biz mest olmadık.

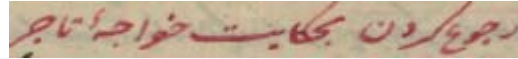
1833.

Biz, arılar gibiyiz ve cesetler mum gibidir. Bizler, kalıpları hâne hâne edip içine ‘asel doldurduk. Yâni şey’e halâveti biz verdik, demektir.

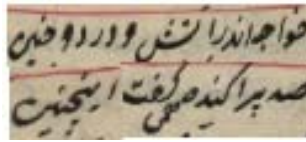

1834.

Çok uzundur, bu kelâmlar. Bâzergânın kıssasını söyle; ta ki, o merd-i nikûnun ahvâli ne oldu bilinsin.

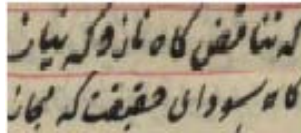

Bâzergânın hikâyesine rücû‘ eylemektir.

1835.

Bâzergân, kendi tûtîsinin öldüğünü görünce, tûtîye kemâl-i muhabbetinden, âteş içinde ve derd ü âvâz-dih oldu. Çok perişân ve serveti yok, bunculayın kelâma âgaz etti.

1836.

Ba‘ zı biri birine muvâfık değil ve kelâm ve gâh tûtîden istiğnâ ve gâh tûtîye ihtiyâç izhâr eder idi. Gâh Vâcip Te‘âlâ’ya izhâr-ı ‘aşk ve gâh tûtîye izhâr-ı ‘aşk eyler idi. Bu beytle gerçi (110b) bâzergânın hâlini söylediler. Likin murâd-ı şerîfleri zımnında, ehl-i ‘aşkın hâlini ifadedir. Zîrâ ehl-i ‘aşk, gâh tenâkuz eder ve gâh Mevlâ’ya nâz eder ve gâh niyâz eder. Bu muhtelif, ahvâl ile vaktini geçirir. Nitekim

kişi, sevdiğine gâh nâz eder ve gâh niyâz eder ve gâh infi'âl eder. Muhabbet böyle şeyler yapar.

1837.

‘Âşıkın hâlini, denize düşenin hâline teşbîh edip buyururlar ki: Deryâyâ batmış kimesne cân çekişir. Elini, o halde her çör çöp makûlesine vurur. ‘Arab

7 derler. Ve lisân-ı Türkî’de dahi: "Denize düşen, yılanı sarılır." derler.

1838.

Hattâ o giyâhın kangısı, o mehlekede onun elini tutar ve necat bulur? Ve hem cân u başı korkusundan, yine el ve ayak vurur ve çabalar.

1839.

Yâr-ı hakikî, sever ve râzı olur. Bu, sa‘yden her ne kadar fâ`idesiz ise de; zîrâ beyhûde sa‘y, yatıp uyumaktan efdâldir.

1840.

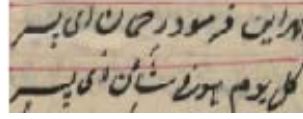
Ol kimesne ki; o pâdişâhdır, işsiz değildir. Ya‘nî Mevlâ, sultân iken ve bir şey’e ihtiyâcı yok iken dâ’imâ kârda bir hâldedir. Kul ise muhtâçtır. Öyle sa‘ya

ehak olur. 8 Nâle vü feryâd o kimesneden garîbdir ki, o hasta değildir. O ki, hasta ve mecrûh’ül fuaddır. Elbette feryâd u sa‘y etmek lâzımdır.

⁷ "Boğulmak üzere olan Arap, her türlü çer çöpe tutunmaya çalışır." Arap atasözü.

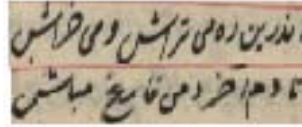
⁸ Böylece denildi ki; Allah başıboş aylakları sevmez.

1841.

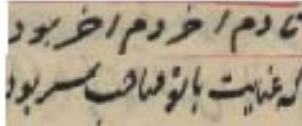
Ey oğul, bunun için ve Cenâb-ı Kibriyâ kârda olduğundan, Kurân-ı Kerim'de Mevlâ: **کل یوم هر روز شکر**⁹ buyurdu. Ma' nâsı: "Hergün bir haldedir." demektir.

1842.

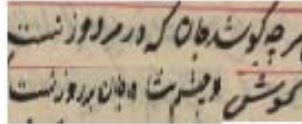
Cenâb-ı Hakk'ın yolunda yevn u salın ahir vaktine dek, bir nefes Hakk'dan fârig olma ve hiç boş durma.

1843.

Hattâ ahir vakitte bir nefes olur ki; 'inâyet-i ilâhiye, seninle sırr sahibi olur. Ya' nî îmân ile o sa' yın sebebine dünyâdan gidersin.

1844.

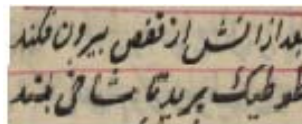

Her ne şey'e ki cân sa'y eder, öyle cân ki; merd ü zendedir. Şâh-ı hakikînin gözü ve kulağı, pencere üzerinedir. Ve Hakk, onu görür.

بیرون انداختن مرد تاجر طوطی را از قفس و پریدن طوطی و مرد

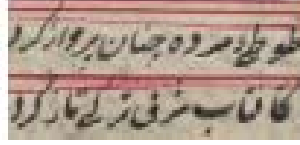
Bâzergânın tûtîyi kafesten taşra atması ve mürde olan tûtînin uçması beyânında olucudur.

1845.

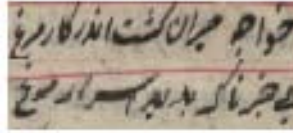
⁹ "O, her ân bir iştedir."Rahman, 29

Bundan sonra bâzergân, tûtîyi kafesten taşra bıraktı ve o tûtîcik, bir ‘âlî dala dek (111a) uçtu.

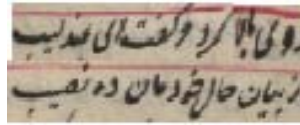
1846.

Ölmüş tûtî, ancılayın uçmak eyledi ki; güyâ âfitâb, maşrıktan seğirtti. Şems, maşrıkindan gâyet sür‘atle çıkmak cihetiyle; tûtînin uçmasını, şemsin maşrıkindan çıkmasına teşbîh buyurdular. Türkî "tâz" seğirtmek ma‘nâsındır.

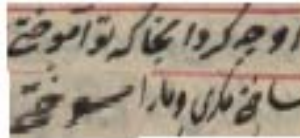
1847.

Bâzergân, kuşun işinde hayrân oldu. Ve murgun hîlesine ta‘accüb etti. Habersiz, ansızın kuşun esrârını ve hâlini çünkü gördü.

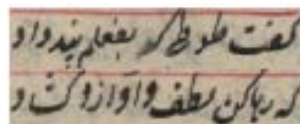
1848.

Bâzergân, yüzünü yukarı eyledi ve dedi ki: "Ey bülbül gibi hoş-nevâ olan tûtî; kendi hâlini beyândan bize nasîb ver ya‘nî. Ya‘ni hâlini bize tefhîm eyle ki, bu ne gûne mekrdir bilelim."

1849.

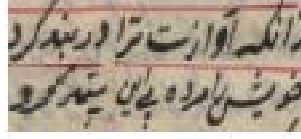
O tûtî, Hindistân’da ne eyledi ki; sen, ondan bu hîleyi öğrendin ve bize bir mekr düzdün. Ve firâkınla bizi yaktın.

1850.

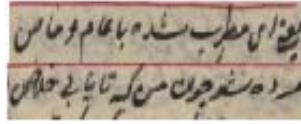
Tûtî dahi, cevâbında dedi ki: "Hindistân’daki tûtî, bana fi‘li ile pend verdi. Öyle deyu ki, letâfeti ve güzel âvâzı ve ihsânı terk eyle.

1851.

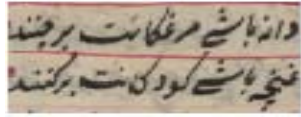
Zîrâ senin âvâzın, seni bende eyledi. Kendini, bana bu nasihati eylemekten için mürde eyledi."

1852.

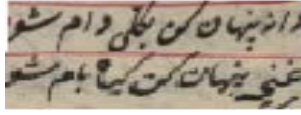
Tûtî bana demek ister ki; ey 'âm u havâss, mutrib olan olmuş, ol benim gibi, ta ki kafesden halâs bulasın.

1853.

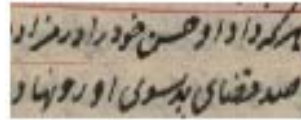
Dâne olursun; kuşlar, seni düşürdüler. Gonca olursun; çocuklar, seni koparırlar. Ne dâne ol, ne gonca ol.

1854.

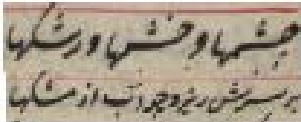
Dâneyi gizle ve bütün bütün tuzak ol. Goncayı pinhân eyle. Ve dâmların yabanî otu ol. Hattâ nâsın şerrinden mahfûz olasın.

1855.

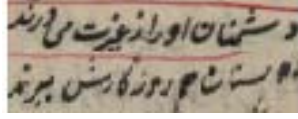
Her kimse ki, o kimse kendi hüsnünü mezâda verdi. Çok kazâ-yı asumânı, onun tarafına teveccüh etti.

1856.

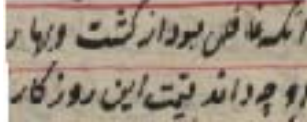
Kemâlini izhâr edenlere, kazâ-yı Bârî'nin teveccühü şundan olur ki; nazarlar ve gazablar ve hasetler onun başı üzerine nâss dökerler, kırbalardan suyu döktükleri

gibi. O kimesne de, sû'-i nazar sebebiyle ve haset ile envâ'-i belâyâ mübtelâ olur. Böyle olunca, iyisi kemâlini ketm ü ihfâ eylemektir.

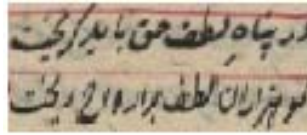
1857.

Düşmanlar, kemâlini görünce gâyetden onu yırtarlar. Dostlar dahi, onun zamânını başına cem' olmakla izâ'e ederler. Hakk Te'âlâ'ya ta'âte ve kulluğa vakti kalmaz.

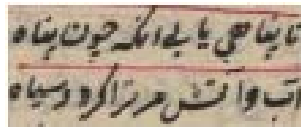
1858.

Ol kimse ki; ekin ekmekten ve bahâr mevsiminden gâfil idi. O kimesne, bahârın kıymetini ne bilir? Bu kimesne mevsim-i (111b) bahârın kıymetini bilmediği gibi, o adam dahi halk ile meşgûl olup, tohm-ı 'amel ekmemekle 'ömrünün zamanının kıymetini bilmemiş olur.

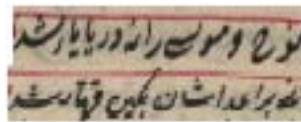
1859.

Nâsın şerrinden, Vâcib Te'âlâ'nın lûtfuna ve ihsânına kaçmak lâzımdır. Zirâ o Hüdâ, ervâh üzerine çok lûtufta dökü.

1860.

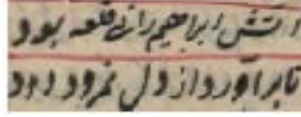
Hattâ bir melce' bulasın. O zaman göresin ki, niçe penâh imiş bilesin. Su ve âteş, sana o zamân 'asker olur. Ve cümle a'dâya gâlib olursun.

1861.

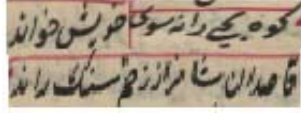
Hazret-i Nûh ve Hazret-i Mûsa 'aleyhi's-selâma deryâ, yâr oldu değil mi? Onların düşmanlarına deryâ, kin ile kakhâr oldu, böyle değil mi?

1862.

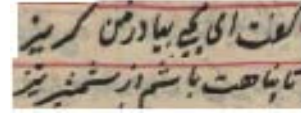
Âteş, İbrahim ‘*aleyhi’s-selâma*, kal’a oldu değil mi? Hattâ Nemrûd’un gönlünden, gamından nâşi tüten yukarı götürdü, böyle değil mi?

1863.

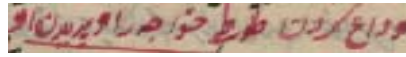

Dağ, Hazret-i Yahyâ ‘*aleyhi’s-selâm* kendi tarafına da‘vet etmedi mi? Belki, "Gel Yahyâ seni saklıyam." dedi. Hazret-i Yahyâ’nın kasd ediciler, cebel-i seng yarasından tard etti. Böyle değil mi? Belli böyledir.

1864.

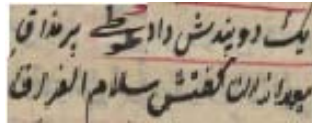

Cebel dedi ki: "Ey Yahya, gel bana kaç; hattâ seni keskin kılıçtan halâs edeyim ve sana melce’ olayım."

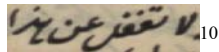

Tûtînin hocaya vedâ‘ eylemesi ve uçması beyânındadır.

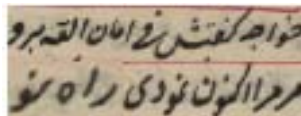
1865.

Tûtî, hocaya bir iki nasihat verdi. Öyle tûtî ki, zevk u lezzet ile dolu. Bundan sonra, hocaya iftirâk selâmını söyledi ve gitti. Vakt-i iftirakta dahi selâm meşrû‘ dur. Gelmek ve mülakât vaktinde meşrû‘ olduğu gibi. Selâmın *mimine* bir kesre-i zarûriyye verilip, *elfirak* lafzının hemze-i vaslı dahi, fethile vezin telaffuz oluna.

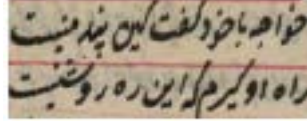
1866.

¹⁰ Bundan gâfil olma.

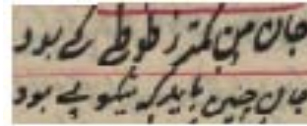

Hoca, tûtînin bu hâlini görüp, yediğin ekmek sana helâl olsun, fehvâsınca tûtîye dedi ki: "Hakk Te'âlânın emânında olduğun hâlde var git. Mevlâ, sana selâmet versin." dedi. "Bana tahkîk-i tarîk-i Hak'da bir iki yol gösterdin. Ve beni, tarîkât-ı Hakkâya irşâd ettin" dedi.

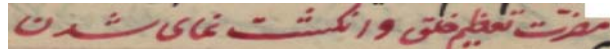
1867.

Hoca kendüye dedi ki: "Bu bana nasihattir, o tûtînin yolunu tutayım. Ve ben dahi böyle olayım. Ve kafes-i tenden âzâd olayım. Ve zindân-ı dünyâdan kurtulayım. Zîrâ bu yol iyidir."

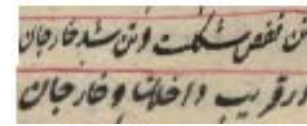

1868.

Benim cânım, tûtînin cânından kaçan kemter olur? Cân-ı âdemi böyle gerektir ki, nîkû tavr ola.

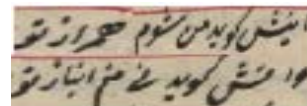

(112a) Halkın, ta'zîm u tekrîm etmesinin mazarratı ve müşârün bi'l-benân olmanın ziyânı beyânındadır.

1869.

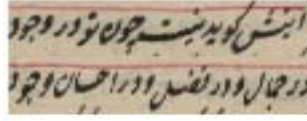
Vücûd-ı insânî, kafes şekillidir. Ve vücûd, cânın dikenidir ki; ten-i insânî dâhillerin ve hâriçlerin aldanmasındadır. Dâhilden murâd, kuvve-i bâtnadır. Ve hâriçden murâd, nâs ve chibbâdır.

1870.

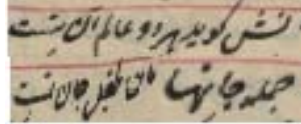
Hâriçler der ki; senin sırdaşın biziz. Ve dâhiller der ki; yok, senin ortağın biziz. Hâsılı, onlar der, dostun biziz; bunlar der, dostun biziz.

1871.

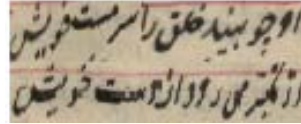
Hâriç ona der ki; senin gibi bu ‘âlem-i vücûdda kimesne yoktur. Gerek hüsnde ve gerek fazl u kemâl ve gerek ihsân u ‘atâda.

1872.

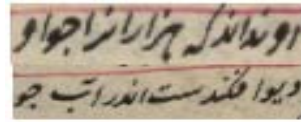
Dâhil olanlar ona der ki; her iki ‘âlem senin lâıyıkındır ve senindir. Cümle bizim cânlarımız, senin cânına tâbi‘ dir. Ve sen, bize muktedâ-bihisin.

1873.

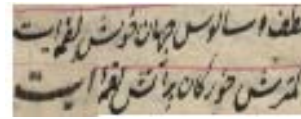
O bî-çâre, çünkü halkı kendüye ‘âşik görür. Kibrinden elden gider ve ‘inân-ı ihtiyârını salıverir.

1874.

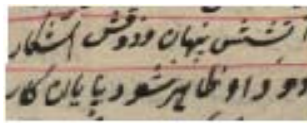
O bilmez ki; onun gibi niçe bin kimesneleri, böyle nâsın senâsına mağrûr olanlardan şeytân, ırmak suyuna ilkâ etti ve onda gark etti.

1875.

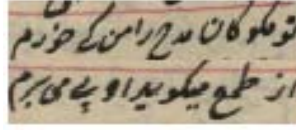

Dünyânın riyâseti ve letâfeti bir güzel lokmadır. Onu ziyâde az ye, zîrâ o bir âteş dolu lokmadır. Sonra içerini yakar. Hiç yeme, demekten kinâyedir. Medh u senâyâ aldanmak, o cihân lokmasından sayılır. Böyle senâlara aldanmayasın.

1876.

Senâ ve medhe aldanmanın mazarratı gizlidir. Ve zevki ve ferâhı aşikâredir. Likin tütünü ve kubhu işin encâmında zâhir olur. Şimdi belli olmaz.

1877.

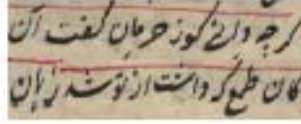
Sen söyleme ki, o mehdi ben kaçan alırım. Ve ona nice mağrûr olurum. Mâdih, onu benden bir nesne ümîdi ile söyler. Ben ona iz iletirim. Ve vâkıf olurum, her ne kadar mâdihin mehdi garaz zımnında olduğu ma'lûm olur ise. Tabi'at-ı insanîye senâ ve medhe mağrur olur. Târih-i Naîmâ'da muharrerdir ki; bilâd-ı 'acemden bir 'acem gelip, şeyhülislâm şâ'ir-i mâhir Yahyâ Efendi'ye ziyârete gitmiş ve niyâz eylemiş ki; kademini takbîl eyleye. Hikmetinden su'âl eyledikde: "Bilâd-ı 'acemde bir mecliste şu'arâ-yı 'acem ile müşâ'are eder iken, birisi bir beyt okudu. Gûş edince lâ-yâkıl oldum ve özümden gittim. Ve bir (112b) hayli müddet bî-hûş olmuşum, sahve geldikde su'âl ettim ki: "Benim medhûş eyleyen iş bu beyt-i garrâ kangı şâ'ir-i bî-nazîrindir, ben 'ömrümde böyle beyt işitmemişim." Cevâb verip dediler ki; "Bu beyt-i garrâ Rûm'un 'allâme-i 'asrı ve müftüyü'l-enâmı şâ'ir-i bî-misl Yahyâ Efendi Hazretleri'nindir." O zaman nezr etmişim ki; varıp pâypûsıyla o zâtın, müşerref olayım." Yahyâ Efendi Hazretleri, kemâliyle 'irfân sahibi iken ve 'acemin müdâheneden bir garazı olduğunu hissederken, bir derece bu müdâheneden memnûn olmuştur ki; 'acemi hânesinde mihmân edip ve kendüye küllî 'atiyyeler verip şeb u rûz meclisinde ik'âd ve nedîm-i hâs ve cümle yârânına takdîm etmiş. Herkese Efendi'nin bu hâli 'aceb gelip, kimse bir kelâm etmeye cesâret edemez idi. 'Acem, Efendi'nin hatırı için abdestsiz namâz kılar imiş. Yahyâ Efendi'ye ifâde etmişler, i'timâd etmemiş. Sonra kenîften çıkıp, abdest almadan namâza gelip, imâma iktidâsına göstermişler. Nâ-çâr böyle mülhide i'tibâr ediyor deyu ta'n ederler, havfindan reddetmiş. İşte böyle müdahenenin te'sir-i 'azîmi olduğundan Cenâb-ı Mevlânâ kuddise sıruhu bu beyti buyurdular.

1878.

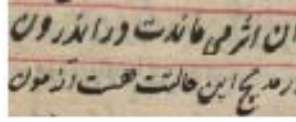
Bundan sonra insan, medhe aldanmam sanıp ve aldandığını bilmediğini ve ba' de zaman anladığını beyâna şürû' edip buyurlar ki: "Senin mâdihin eğer seni halk yanında zemmeder ise ve senin sem' ine vâsıl olursa niçe günler senin gönlün o harâretlerden yanar ve muztarib olursun."

1879.

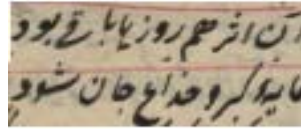
Gerçi bilirsin ki; o söylediği bühtân ve mahrûm olduğundan söyledi o nesneyi ki o senden tama' tuttu. Ümîdi ziyân oldu ve maksûdunu ona vermedin.

1880.

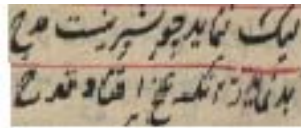
O eser, senin içinde kalır, bunu bana niçin söyledi deyu. Medhde dahi bu hâl vardır, tecrübe eyle.

1881.

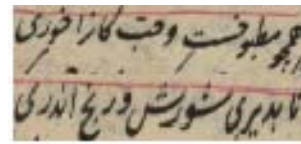
O mehdin eserleri dahi, nice günler kalbinde kalır. Sonra senin kibrine mâye ve canının aldanmasına mâye olur. Bundan nâşî; "Rû-be-rû bir kimesneyi medh; bıçaksız boğazlamak gibidir."¹¹ deyu hadîs-i şerifte vârid olmuştur.

1882.

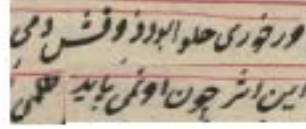
Lîkin medh tatlıdır; eseri görünmez. Kötünün eseri görünür. Ondan için ki kadh u ta' n acıdır. O dahi iyi şey değildir. Binâen 'aleyh, eseri zâhir olur.

1883.

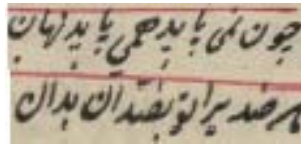
¹¹ Sahihi Buhari Muhtasârı, Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, Diyânet İşleri Başkanlığı Yay, Ankara, 1984, c:12, S:123-9, s:140

Zemm, matbûh gibidir ve habb gibidir. Öyle habb ki; onu yersen bir hayli vakte dek ihtilâl (113 a) ve zahmet içinde olursun.

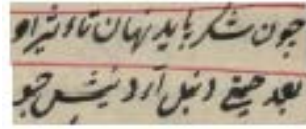
1884.

Eğer helvâ yersen, onun zevki bir dem olur ve tez gider. Helvânın eseri habbin eseri gibi mustakırr olmaz.

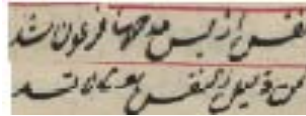
1885.

Helvânın eseri, zâhirde sâbit olmaz. Ama velîkin, bâtında sâbit olur. Her bir zıddı, zıddından bil. Beyt-i evvelde olan zevkden murâd dahi, eserdir. Hâsılı, tatlı şey'in eseri zâhirde belli olmaz. Ve acı şey'in eseri belli olur. Medh dahi tatlıdır, eseri sonra nümâyân olur.

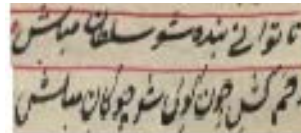
1886.

Çünkü şekerin te'siri, gizli sâbit olur. Bir müddetten sonra nîştere muhtâç çıbân getirir.

1887.

Nefs, çok medhlerden Fir'âvn oldu. Hakîr olduğun halde zelil'ün-nefs ol ve ulu olma.

1888.

Kâdir olduğun kadar kul ol, pâd-şâh olma. Top gibi yâre çekici ol, çevgân olma. Hâsılı, ednâ ol; a' lâ olma. Mazlûm ol; zâlim olma, demektir.

1889.

Eğer müdâhinler sözüne aldanırsın, çünkü senin lûtfun ve cemâlin kalmaya. Ve senden ne ümîd ederler ise, o zâil ola. Senden o müsâhiblere usanmak gelir ve seni medh ederken zemme başlarlar.

1890.

O müdâhin cema'ati ki, sana mekr u şîve verirler idi. Çünkü ümîdleri münkat' oldu. Seni görünce işte şeytân derler.

1891.

Cümlesi anlar seni gördükde derler ki; bir meyyit kendi kabrinden başını yukarı eyledi ve ölüden firâr ettikleri gibi, senden firâr ederler.

1892.

Şol taze gibi ki; gulâm-ı pâreler, onun ismini Hüdâ korlar ve onu kemâliyle senâ ederler, hatta bu rüya ile onu sayd edeler.

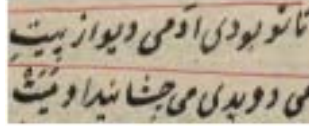
1893.

Çünkü, bed-nâmlıkda ve ibnelikde onun sakalı geldi. Onu aramaktan şeytân, 'âr eder, kanda kaldı ki gulâm-pâre araya.

1894.

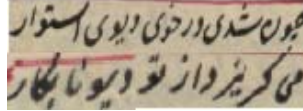
Şeytân, insan tarafına geldi şer ettirmek için. Amma, senin tarafına gelmez ki, iblisten betersin.

1895.

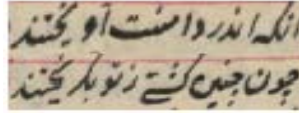
Mâdem ki, sen âdem idin; şeytân, senin ardından koşar idi ve sana bâde-i ‘ isyan tattırır idi.

1896.

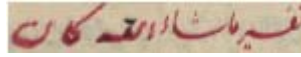

(113b) Çünkü sen, şeytânet huyunda metîn oldun ve kemâl buldun, uğursuz şeytân, senden firâr eder.

1897.

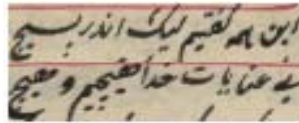

Onlar ki, senin dâmına asıldılar, murâd şeytânlardır. Çünkü böyle oldun, ya‘nî sen de iblis oldun, senden firâr ettiler. Ve’l-hâsıl fâsiklar, kendileri şeyâtin gibi olmakla, şeytân onların semtine varmaz olur, demektir.

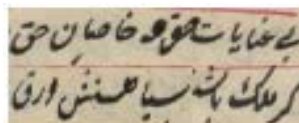
Mâşâllah kân, kelâmının tefsiridir ve ma‘nâsına müte‘allık ebyât-ı şerîfe vardır.

1898.

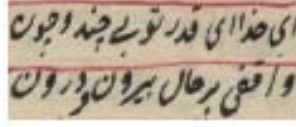

Yukarıdan beri gelen kelâmın ve nesayhın cümlesini ki dedin. Likin Cenab-ı Mevlanın yoluna ‘azm etmekte Hakk Te‘âlâ’nın ‘inayetleri olmaksızın bir şey’ değiliz ve elimizden bir nesne gelmez. Pîç ü bâ-yı ‘acemiyyenin fethiyle yola hazırlanmak.

1899.

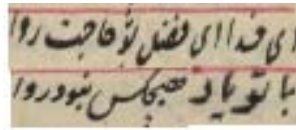

Hakk Te‘âlâ’nın keremleri ve evliyâullâhın lûtufları olmayınca, eğer melek dahi olur ise, nâme-i a‘ mâli siyahdır. Melek dahi, eltaf-ı ilâhîyeye muhtâcdır.

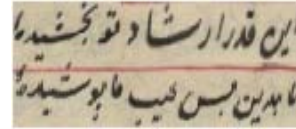
1900.

Ey Mevlâ, senin kadrin mikdârsız ve nitesizdir. Yâ Rab sen, kulunun içine ve taşrasına vâkıfsın, her halde keremine muhtâcız, bize lûtf eyle.

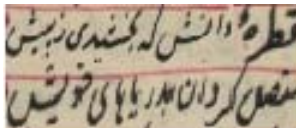
1901.

Ey Mevlâ; senin fazl u keremin, kulun hâcetini hâsıl edicidir. Böyle olunca seninle hiç kimesneyi anmak revâ değildir. Ancak kul, murâdını senden istemek lâzımdır. Ve gayriyi teşrik etmeye.

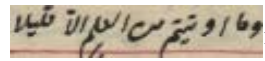

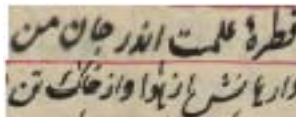
1902.

Ya Rabbi, kullarını râh-ı Hakk’a bu kadar irşâd bağışlamışsın. Bu irşâd ile bizim çok ‘aybımızı setr etmişsin.

1903.

Bir ‘ilm katresini ki, evvelden bize bağışladın. Onu kendi deryâlarına muttasıl eyle ki, işimize yaraya. Kurân-ı Kerim’de ¹² buyrulmuştur.

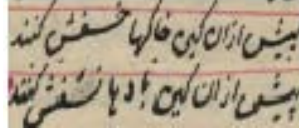

1904.

¹² "Ve size, ilimden ancak az bir şey verilmiştir." İsrâ, 85

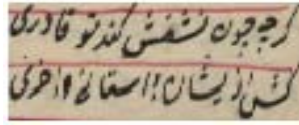

Benim cânımda ‘ilm katresi vardır. Onu hevadan ve tenin hâkinden halâs eyle ki, hevâ vü hâk-i ten ol katreyi içmesinler.

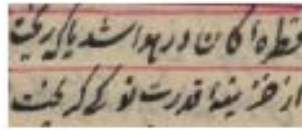
1905.

Ondan evvel halâs eyle ki, bu beden toprakları onu yutarlar. Ve yine ondan evvel halâs eyle ki, vücûdda olan hevâ, onu sorarlar.

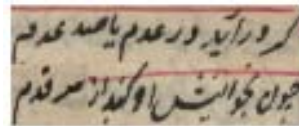
1906.

Her ne kadar çünkü heva vü hâk onu neşf (114 a) ederlerse, sen kâdirsin ki; o katre-i ‘ilmi, onlardan geri alırsın.

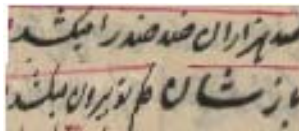
1907.

Bir katre ki, o hevâda oldu, yâhûd döküldü; senin kudretinin hazinesinden kaçan firâr eyledi.

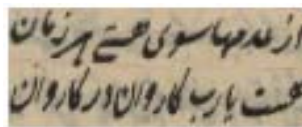
1908.

Eğer o katre, ‘ademe yâhûd yüz ‘ademe gelir ise; çünkü onu sen okursun, o baştan ayak eder. Ve senin emrine râm olur.

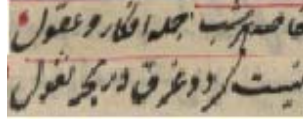
1909.

Bu ‘âlemde nice zıddlar, zıddını aldırır. Yine onları, senin hükmün geri alır ve taşra çeker. Evvelki *keşed*, *kâf*’ın fethiyle ve ikinci zammladır.

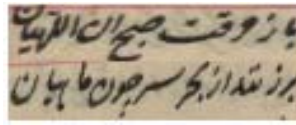
1910.

Yokluklar diyârından vücûdlar tarafına, her an, kervân kervâna muttasıldır ve her gün diyâr-ı ‘ademden vücûdlar tarafına, bî-pâyân mahlukât gelmektedir.

1911.

Bâhusus, her gece cümle efkâr u ‘ukûller yok olur. Derk u ‘amîk deryâya müstağrâk oldukları hâlde.

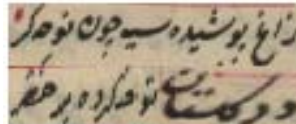
1912.

Geri sabâh vakti, o Hüdâ’ya mensûb olan ‘ukûller ve fikirler, gark oldukları deryâ-yı chadiyyetten, balıklar deryâdan baş gösterdiği gibi zâhir olurlar.

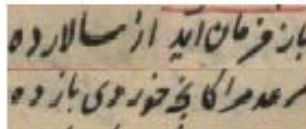
1913.

Hazân zamânı, o niçe bin dallar ve yapraklar bozulmaktan nâşi, deryâ-yı mevte gitmiştir. Ve diyâr-ı ‘ademde mekân tutmuştur.

1914.

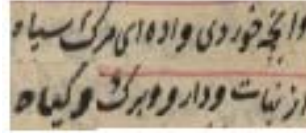
Karga dahi, bostânın bu hezîmetini görüp, ehl-i mâtem gibi siyâh giymiştir. Ve gülistânda fevt olan yeşil ki, nevha ve feryâd etmiştir.

1915.

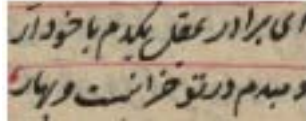
Geri fermân gelir, karye-i dünyâ sâhibi olan Mevlâ’dan. Tahkîk; diyâr-ı ‘ademe öyle diyerek ki: "Ol nesneyi yedin geri ver ve onun mislini ağaçlara reddeyle.

1916.

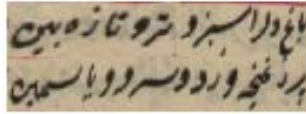
"Ve ol nesneyi ki yedin ey kara mevt, geri ver, gerek nebâttan ve gerek 'ilâç nev' inden ve yapraktan ve ottan ve'l-hâsıl 'ademden." Yine onların misli mevsim-i bahârda, emr-i Bârî ile zâhir olur.

1917.

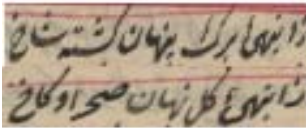
Kevn 'âleminde ve âfâkda olan bahâr u hazânı bildin ise, ey karındaş; 'aklını bir dem kendine getir ve cem' eyle. Her anda dahi, sende hazân u bahâr vardır. Meselâ, sıhhat bahâr ve hastalık hazân, ferah-ı bahâr ve gam-ı hazân ve bunun emsâli nesnelere.

1918.

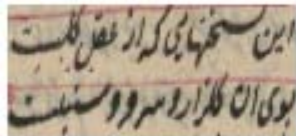
Gönül bağınyı yeşil ve taze gör. Gül goncasından ve ma'rifet servîsinden ve yâseminden dolu gör. Bunlar enfesde olan (114 b) bahârdır.

1919.

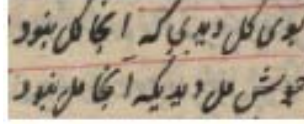
Vücûd-ı insanîde berk-i ma'rifetin kesretinden, gönül dalı görünmez olmuştur. Ve yine hikmet güllerinin çokluğundan, gönül sahrâsı ve gönül köşkü nihân olmuştur. Şu iki beytle, vücûd-ı insanîde olan bahârı beyân buyurlar.

1920.

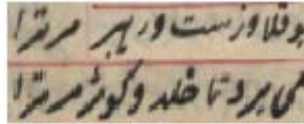
Bu sözler ki, 'akl-ı küll olan 'akıldandır. Ol gönül gülzârının ve gönül serv ü sümbülünün râyiha-yı tayyibesidir. Çünkü bu kelâmları gülzâr u serv ü sümbül

râyihası oldu ise, gönülde gülzârın ve serv ü sünbülün vücûdunu isbât için buyururlar:

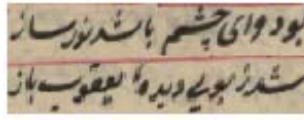
1921.

Bir yerde gül râyihası istişmâm ettin mi ki, onda gül olmaya. Nezde gül râyihası var ise; onda elbet gül olur. Bâdenin kaynamasını bir yerde gördün mü ki, onda mey olmaya. Nezde bâde cûş eder ise elbet onda mey vardır. Zîrâ râyiha ve gerek cûş ‘ arzdir. ‘ Arz ise cevhersiz olmaz.

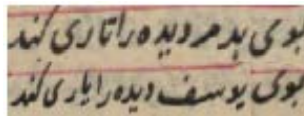
1922.

Bu benim kelâmımın râyihası kılavuzdur ve sana rehber ü mürşiddir. Eğer bu kelâmım şemm eder isen, seni tahkîk-i cennet ve kevsere iletir.

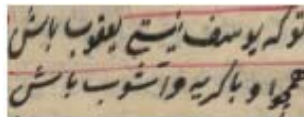
1923.

Koku, göze nûr düzücü devâdır. Bir kokudan Ya‘kûb ‘aleyhi’s-selâmin gözü açıldı.

1924.

Çirkin koku, insanın gözüne karanlıklık verir. Kişi iyi kelâmlar ve gülzâr-ı hakikât râhiyasını istişmâm lâzımdır ki, dîde-i basîreti müncele ola. Ammâ Yûsuf ‘aleyhi’s-selâmn rahiyası, göze cilâ verir ve rü’yetine yardım eder.

1925.

Sen ki Yûsuf değilsen, Ya‘kûb ol ve onlar gibi bükâ vü âh u enîn ile ve perişânlık ile ol.

1926.

Bu nasihati Hakîm Senâyi'den dinle; tâ ki, eski tende bir yenilik bulasın.

1927.

Nâza güzel yüz lazımdır, gül gibi. Çünkü gül gibi güzel yüz tutmaz. Sen, bed-huyluk etrâfında dolanma ve nâz etme.

1928.

Çirkin olur, güzel olmayan yüz, nâz ile beraber. Nitekim müşkil olur, kör göz hırs ile beraber. Gözü olmamak hasebiyle, mâl-ı firâvân cem' edemeyip, hırsını teskîn edemez ve dâ'im ıztırâb-ı hâl üzere olur.

1929.

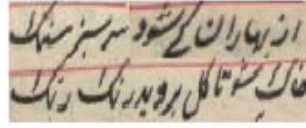
Yûsuf'un önünde iftihâr ve güzellik eyleme. Niyâz ve Ya'kûb'a mensûb âhın gayrisini eyleme.

1930.

Tûtîden ölmenin ma'nâsı niyâz idi. (115 a) Hakk'a niyaz etmeyi ta'lîm idi. Niyâzda ve fakrda kendini ölmüş düz. Ya'nî bâlâda kafesde tûtî öldü demekten murâdım; Vâcib Te'âlâ Hazretleri'ne tazarru' ve niyâz lâzım olduğunu ifâdedir.

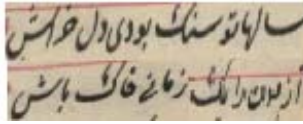
1931.

Ondan için ki, bir 'Îsâ nefesli seni ihyâ eyleye. Kendi gibi, seni güzel ve mübârek kıla. Eğer kendini mürde etmez isen ve mütekebbir olur isen; 'Îsâ nefesli olanlar sana himmet ve gayret etmezler ve insan olmazsın.

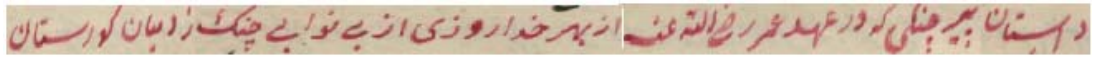
1932.

Bahâr mevsimlerinden, taş kaçan başı yeşil olur ve taşın bahârdan nice nef' i olur? Olmaz demektir. Kâne taş, salâbeti sebebiyle bahâra kibr eyledi. Ve bahâr dahi onu feyzinden mahrûm eyledi. Ammâ eşcâr u nebatat bahara mülâyemet göstermekle feyzine nâ'îl oldular. Toprak ol ve tevâzu' eyle hattâ bahâr senden türlü türlü renkli gül bitirsin.

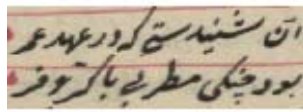

1933.

Nice yıllar sen gönül mecrûh edici taş oldun ve kibr sâhibi oldun tecrübe için bir zaman mütevâzî' ol. Hattâ göresin ki kibr mi iyidir yoksa tevâzu' mu? O zaman anlarsın. Nitekim pîr-i çengî 'âciz olup ve tevâzu' edip Cenâb-ı Kibriyâ'dan gördüğü iltifâtların beyânına şürû' edip buyurlar.

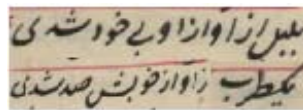

Burası, çeng ta' bîr olunan sazı çalıcı, pîr-i nâ-tüvânın hikâyesidir. Öyle pîr-i çengî ki; bir gün nasîbsizlikten nâşî, Cenâb-ı Hakk için makbere ortasında saz çaldı.

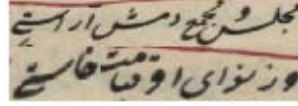
1934.

Onu işitmişindir ki; Hazret-i 'Ömer radiyallahu Te'âlâ anh Hazretleri'nin hilâfeti zamanında, bir çeng çalıcı kerr ü fer ile mutrib var idi. Kerr, ululuk ve fer, revnak ma' nâsınadır. Ya' nî, halkın beyninde makbûl ve sazını istima' ve sadâsını dinlerler idi.

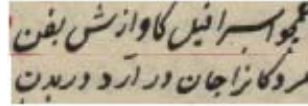
1935.

Bülbül, onun âvâzının letâfetinden bî-hûd olur idi. Müstem‘inin bir safası, onun güzel âvâzından yüz olur idi. Ya‘nî işitenler, kemâliyle zevk-yâb olurlardı demektir.

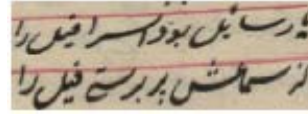
1936.

Meclîs ü mecmû‘ı, onun nefesi tezyîn eder idi. Ve dahi onun nağmesinden, kıyâmet kalkar idi. Ya‘nî herkesin derdi hareket etmekle, âh u enîn meclîsde hâsıl olur idi.

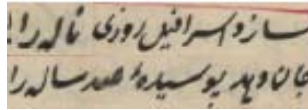
1937.

İsrâfil ‘aleyhi’s-selâm gibi, onun âvâzı fen u san‘at ile mürdelerin cânını bedenine getirir idi.

1938.

İsrâfil ‘aleyhi’s-selâm (115 b) su‘âl edici ve ondan nağme isteyen bir mukarin ve dost idi. Keennehû, nağmeyi İsrâfil ‘aleyhi’s-selâmdan almış idi. Zîrâ onun semâ‘ından ve saz çalmasından filin kanadı biter idi ve uçar idi. Filin kanadı bitmesi, vücuda gelmesinden ‘ibârettir.

1939.

İsrâfil ‘aleyhi’s-selâm bir gün sûr içinden nâle kılar yüz yıllık ölmüş ve çürümüşe cân verir. Yüzden ta‘dâd murâd olmayıp kesret murâd olunur. Ma‘lûm ola ki İsrâfil ‘aleyhi’s-selâm iki kerre sûr üfürse gerektir evvelki üfürmesinde cümle

rûh sâhibi olanlar ölür ikincisinde ölümler dirilir. Nitekim Kurân-ı Azîm'de:

وَنفخ في الصور فصعق من في السموات ومن في الارض الا من شاء الله ثم نفخ فيه اخرى فاذا هم قيام ينظرون ¹³

انبيا را در درون هم نغمه است
طالبان اران حیات بی بهاست

1940.

Peygamberân-ı ‘izâm ‘aleyhimü’s-selâmın dahi kalb-i pür-enverlerinde, nağme-i ma‘neviyyeler vardır. Tâliblere, ondan bahâsız hayât-ı ebediyye vardır. O nagamât-ı kulûb-ı enbiyâyı işiten, hayât-ı sermediyyeye vâsıl olur. Evliyâ-yı kirâmın dahi böyledir, zîrâ onlar verese-i enbiyâdır.

شنودان نغمه را گوش حسن
از مسکن گوش حسن با تکیس

1941.

Ol nağmeleri his kulağı dinlemez. Zîrâ sitemlerden his kulağı murdâr olur belki onu akl kulağı ve bâtın kulağı istima‘ eder.

شنودنغمه بری آدمی
کو بود اسرار بر بیان اعجب

1942.

Cin nağmesini insan dinlemez ve işitmez. Zîrâ insan perilerin esrârından a‘cemî olur.

گرچه نغمه بری زمین عالمست
نغمه اول برتر از هر دو ان

1943.

Her ne kadar, perinin nağmesi bu ‘âlemden ise de, yine işitmez. Likin gönül nağmesi bu her iki nağmeden ‘âlî ve münezzehdir. Nağmenin biri insan nağmesi ve biri cin nağmesidir.

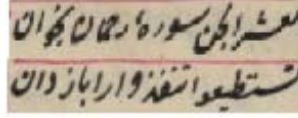
کبری و آدمی زندانینند
هر دو زندان این نادانینند

1944.

¹³ "Ve sûr üflenmiştir de göklerde kim var? Yerde kim varsa çarpılıp yıkılmıştır, ancak Allah'ın dilediği müstesnâ. Sonra ona bir daha üflenmiştir, bu kere de hep onlar kalkmışlar bakıyorlardır." Zümer, 68

Perinin nağmesi bu ‘âlemden olduğunu isbât için buyururlar ki zîrâ peri ve insan zindâna mensûbdurlar her ikisi bu cehl u gaflet zindânındadır. Zindân(dan) murâd dünyâdır kendisi bu ‘âlemden olunca nağmesi dahi bu ‘âlemden olur.

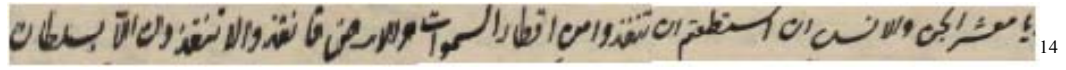
1945.

Kurân-ı

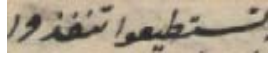
Kerîm’de,

sûre-i

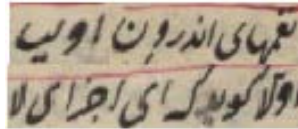
Rahmân’da

âyetini oku. Bu âyetden; cinn ü insin, bu ‘âlemde mahbûs olduklarını anlarsın. Âyet-i kerîmenin ma‘nâsı: "Ey ins ü cinn cemâ‘ati, eğer kâdir olursanız semavât u arzın etrâfindan geçmeye, ‘âlemde ne var ne ve ne yok bilmek için, yâhûd bu dünyâdan kurtulmak için geçin, geçmezsiniz. Likin, Mevlâ’nın kudretiyle ve yardımıyla geçersiniz. Nitekim etrâf-ı semâdan Leyle-i Mi‘râc’da, Hazret-i Muhammed Mustafâ *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* geçtiler ve yine İdris ve İsâ ‘*aleyhimü’s-selâm* geçtiler. Mısra‘-ı sâninin ma‘nâsı: (116 a) Bu âyetdeki

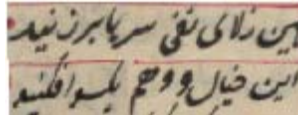

¹⁵ nazımının ma‘nâsı âşikâre bil demektir.

1946.

Evliyâullahın içinin nağmeleri evvelâ bize derler ki: "Ey *lânın* eczâsı ya‘nî ey *lâ* olacaklar ve ‘ademe gidecekler.

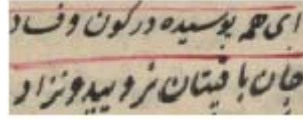
1947.

Âgâh olun nefy *lâsından* ve yok olmaktan başlarınızı yukarı götürün. Bu kalbinizde olan hayâlâtı ve vehmi bir tarafa bırakınız.

¹⁴ "Ey cin ve insin maşeri topluluğu, gücünüz yeterse geçin gidin, yer tabakalarına ve göklere. Geçemezsiniz Allah’ın fermânı olmazsa." Rahmân, 33

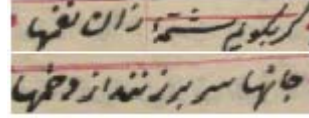
¹⁵ "Gücünüz yetiyor ve nüfûz ediyorsunuz."

1948.

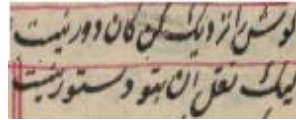
Ey ehl-i dünyâ, cümleliz ‘âlem-i kevn ü fesâdda çürümüşsünüz. Sizin bâkî cânınız bitmedi ve doğmadı. Ve bu dünyâyâ beyhûde geldiniz. "

1949.

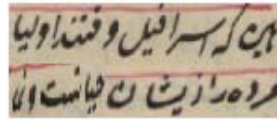
Eğer evliyânın derûnunda olan nağmeden, bir cüz'ice söylersem; ervâh-ı beden, lahdlerinden başlarını yukarı vururlar. Dahme, kebîr lahd ki bilâ-defn içine ölü korlar.

1950.

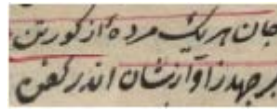
Kulağımı o nağmeye yakîn eyle; o, dûr değildir. İşitirsin, likin benim sana naklime izin yoktur. Ben söyleyemem sen dinlemeye himmet eyle.

1951.

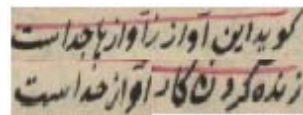
Âgâh ol ki, vaktin evliyâullaha İsrâfilî derler. Mürde dillere, bunlardan dirilik ve büyüme vardır.

1952.

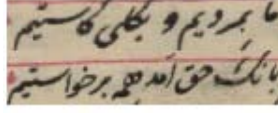

Her bir mürdenin cânı, cesedi, kabrinden; evliyânın kelâmını gûş edince, kafen içinde onların âvâzından sıçrar.

1953.

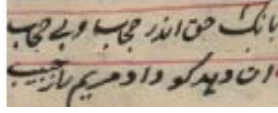

Evliyâ-yı kirâmın bâtınında olan nağmelerini dinleyip ve hayât bulanlar derler ki: "Bu âvâzlar, sâ'ir âvâzlardan cüdâdır. İhyâ, Hakk Te'âlâ'nın âvâzının işidir. Bu âvâz dahi, âvâz-ı Hüdâ'dır." derler.

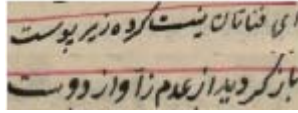
1954.

Yine derler ki: "Biz öldük ve bütün bütün eksildik. Kulağımıza, Hakk'ın sadâsı geldi. Murâd, nağme-i kulûb-ı evliyâdır. Cümlemiz kalktı."

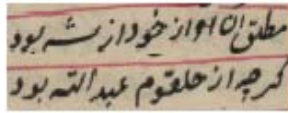
1955.

Âvâz-ı Hüdâ, gerek perde içinde ve gerek perdesiz onu verir ki; Hazret-i Meryem'e Cibril yakasından verdi idi. Hicâbda olan âvâz-ı Hüdâ'dan murâd, kulûb-ı evliyânın nağmesidir. Ya'nî Hazret-i Meryem'e, Cibril'in feyzini verir ve onu Îsâ-sifât evlâd-ı ma' neviyye sâhibi eder.

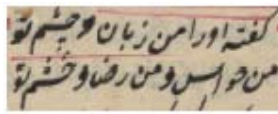
1956.

Ey ehl-i dünyâ, fenâsızları post altında yok etmiş, ya'nî vücudunuz için kendinizi yok etmişsiniz ki; bu, işe yarar yokluk değildir. Dost-ı hakikînin, kulûb-ı evliyâdan âvâzını işitmek sebebiyle, bu yokluktan geri rücu' ediniz ve mu'teber yokluğa teveccüh ediniz.

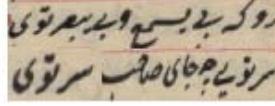
1957.

Mutlakâ o âvâz-ı tahkîk Hakk (116 b) Te'âlâ'dan olur. Gerçi Hakk Te'âlâ'nın kulunun boğazından olur ise de.

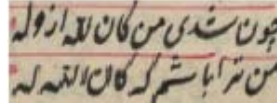
1958.

İnsan-ı kâmile, Cenâb-ı Kibriyâ buyurmuş: "Ben, senin lisânın ve gözün olmuşumdur. Ben, senin hislerin ve ben, senin rızân ve gazabın olmuşumdur." Ya' nî sen, bir kimseden râzı isen; ben dahi ondan râzıyım. Ve sen, bir kimesneye hışm edersen; ben dahi ona hışm ederim, demektir.

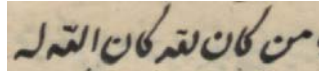
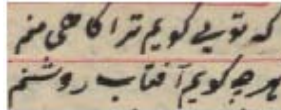
1959.

Yürü ki; benimle işitir ve benimle görürsün sen. Ve sana sem' imden sem' ve basarımdan basar vermişimdir. Sırsın sen ve vücûdun ' ayn-ı sırrım olmuştur. Sırr sâhibi sensin demenin, sana ne yeri vardır, belki hiç yeri yoktur.

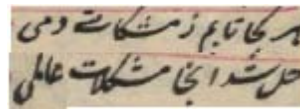
1960.

Çünkü sen, kemâl-i ' aşktan *kâne lillah* oldun. Ben dahi senin olurum zîrâ kânellahu lehdir. Ya' nî bir kimesne Allah Te' âlâ'nın olsa Hakk Te' âlâ Hazretleri dahi onun olur. Nitekim Fahr-i ' Âlem sallallahu ' aleyhi ve sellem hadîs-i şerîfinde

¹⁶ buyurmuştur.

1961.

Ba' zı kerre sana, ta' ayyün-i sûrın sebebiyle, sensin derim. Gâhi sana, benim derim. Her ne söylersem rûşen olan âfitâbım. Ve bir sözümde hatâm yoktur.

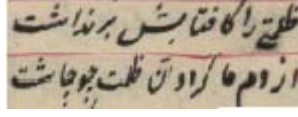

1962.

Her kandeki bir vakt bir mişkâtdan parlarım ve zâhir olurum. Mişkât, duvarda olan kandîl için vaz' olunan deliğe derler. Bunda murâd, evliyâ-yı kirâmın cesedleridir. Ya' nî her kandeki bir velînin mişkât-ı vücûdunda tecellî ederim ve ondan zâhir olurum. O mişkâtta ' âlemin müşkülli hallolur.

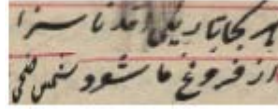
¹⁶ Kim olursa şüphesiz o, Allah'a olur.

1963.

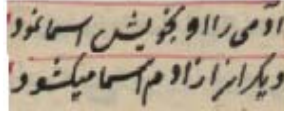
Bir zulmeti ki afıtab-sûri onu kaldırmadı; bizim nefesimizden o zulmet kuşluk gibi olur. Böyle olunca evliyâmızın mişkât-ı vücûduna tecellî edince müşkülât-ı âlem hallolması lâzım gelir.

1964.

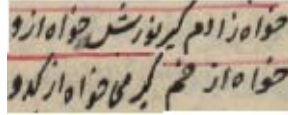
Her kanda bir lâyıq olmayan zulmet gelir ise bizim ziyâmızdan o zulmet kuşluk güneşi gibi nûrlu olur. Güneşin nûrânî vakti kuşluk vaktidir.

1965.

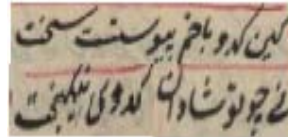
Âdem ‘*aleyhi’s-selâm* O Hüdâ kendisi t’alîm-i esmâ eyledi. Gayrilere Âdem ‘*aleyhi’s-selâm*dan o esmâyı açtı. Ya‘nî gayrilere ta‘lîm-i esmâ Âdem yüzünden oldu.

1966.

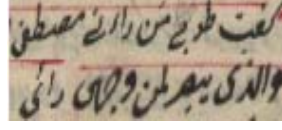
Bu sûrette istersen o Hüdâ’nın nûrunu ya‘nî ta‘lîm-i esmâsını Âdem’dan tut ve ger ister isen bizzât Hüdâ’dan tut Âdem’daki başka değildir. İkisi birdir mısra‘-ı sâni irsâl-i mesel olarak getirilmiştir. İstersen bâdeyi küpten (117 a) al ve iç. İstersen kabaktan al ve nûş eyle. Kabaktan murâd, sürâhîdir. İkisi müsâvidir. Zîrâ sürâhîye dahi küpten konmuş idi.

1967.

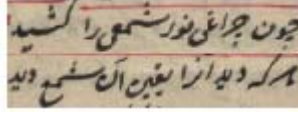
Zîrâ bu kabak, küpe muttasıldır ziyâdesiyle. Ve bâde ondan gelir. İyi bahtlı olan kabak ki, murâd; insân-ı kâmil, senin gibi şâdân değildir. Onun sürûru var ise senin hevâ-yı nefse değildir.

1968.

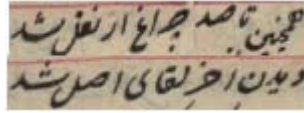
Âdem'den olmak Hakk'tan olmak gibi olduğunu isbât için buyururlar ki, Hazret-i Fahr-i Kâ'inât 'aleyhi efdalü's-salavât buyurdu ki: "Devlet ü sa'âdet şol kimesne içindir ki, beni gördü, zamânıma idrâk ile ve bana imân eyledi. Ve yine sa'âdet şol kimesine içindir ki, benim vechimi göreni gördü ya'nî ashâbımın zamânını idrâk eyledi; zîrâ o dahi beni görmek gibidir. Ve Resûl-i Ekrem'i görmek dahi Hakk'ı görmek gibidir. Hadîs-i şerîfde ¹⁷ buyurmuştur.

1969.

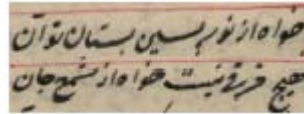
Çünkü bir çerâğ bir şem'in nûrunu çekti ve ondan yandı. O çerâğı kim gördü ise o şem'i görmüş oldu. Zîrâ o çerâğın nûru o şem'in nûru olduğunda kat'â şüphe yoktur.

1970.

Bunun gibidir; eğer yüz çerâğa naklolduysa, âhirde olan çerâğı görmek, aslına mülâkât ve evvelki çerâğı görmek oldu.

1971.

İstersen sonraya mensûb olan nûr ve çerâğdan şem'ini yak. Ve onun nûrundan al. İstersen cânın şem'inden al, ikisi beyinde aslâ fark yoktur. Şem'-i cândan murâd, Vâcib Te'âlâ'dır.

¹⁷ "Kim beni görürse Hakkı (gerçekten) görmüş olur. " Sahihi Buhari Muhtasârı, Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, Diyânet İşleri Başkanlığı Yay, Ankara,1984, c:1, S:123-9, s:30-31

1972.

ضواہ بین نور از چراغ آخرین
ظواہ بین نور از چراغ غابریں

İstersen nûru, sonra gelenlerin çerâğ-ı vücûdundan gör. İstersen nûr-ı Hüdâ'yı geçmiş zâtların çerâğ-ı vücûdundan gör musâvîdir.

در بیان این حدیث کہ ان زکمت فی ایام دہکم نفحات الا فقروضوالہا

Râvi Ebû Hûreyre radiyallah Te‘âlâ ‘anh Hazretleri’dir. Nefha, hây-ı mehle ile râyihayı tayyîbeye derler. Ta‘arruz teveccüh ma‘nâsınadır. Tahkîk sizin Rabb’inizin eyyâm-ı dehrinizde nefhaları vardır. Âgâh olun, âgâh olun. Ona teveccüh edin ve o nefhalara vâsıl olun o nefhadan füyûzât-ı ilâhiyye murâd olunur.

گفت پیغمبر کہ نفحاتی حوت
اندرین ایام می آرد سبق

1973.

Fahr-i ‘âlem Hazret-i Muhammed Mustâfa sallallahu ‘aleyhi ve sellem buyurdu ki: "Cenâb-ı Hakk’ın feyzleri bu günlerde geçer.

نوش و حش دارید این اوقات را
در ریاضت ایمن جبین نفحات را

1974.

Kulak ve ‘akl tutunuz, bu vakitlere. Boş bulunmayın buncalayın (117 b) nefhaları kapınız."

نقی آمد مر شمارا دید و رفت
مرکز ای خواست جان بخشید و رفت

1975.

Nefha-yı ilâhî tahkîk geldi ve sizi gördü ve kendi, her kimesneye ki diledi, cân bağışladı ve gitti. Dilediği kimesneler, nefhaya müterakkıb olan kimesnelerdir.

نقی، دیگر رسید ای ما بشن
تا ازین هم و انما، خواجہ تاشن

1976.

Bir gayri feyz-i ilâhî dahi geldi âgâh ol. Hattâ bundan dahi, ey kapı yoldaşı geri kalmayasın. *Hâcetâş*, ikisi bir efendili demektir. Türkî’de kapı yoldaşı derler.

جان ناری یافت زو آتش کشته
جان مرده یافت از روی جسته

1977.

Nâra mensûb olan cân, ondan nârını öldürdü. Ve gazabını ve şehvetini izâle etti. Ve mürde cân, ondan hareket buldu.

جان ناری یافت از روی انطفای
مرده پوشید از بقای او قبا

1978.

Nâri olan cân ondan intifâ ve soyunmak buldu. Mürde olan cân onun bekâsından hil' at-ı bekâ vü hayât giydi.

مازکے و جنبش طو بسبت این
چو جنبشهای خلقان نیست این

1979.

Bu zâtların tazeliği ve letâfeti ve hareketi; şecere-i tûbânın letâfeti ve hareketi gibidir. Bu halkın hareketleri gibi değildir.

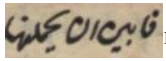
کرد را فقدر زمین و آسمان
زهره پاشان آب کرد در زمان

1980.

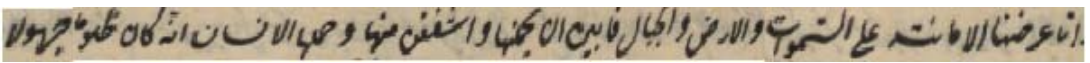
Eğer ehlullahın hâli, zemîn ü âsumâna düşse; onların odları, o zamân su olur. Ve onların ahvâl-i batınıyelerine, yer ve gök tahammül edemez.

خود ز بیم این دم بے دستها
باز خوان فابین ان یکلنها

1981.

Tahkîk bu bî-müntehâ olan nefha'ül ilâhîyenin havfından, semavât u arzın ve cibâl dehşetlenip kabûlünden i'raz ettiler. Kurân-ı 'Azîm'de ¹⁸

nazmını âşikâre oku. Anlarsan ayet-i kerime budur:

¹⁹ Ma'nâsı; tahkik biz 'Azimü'sh-şân, emânetleri ya'nî teklifleri ve 'aşk u

¹⁸ "Onu yüklenmeleri için beyânda bulundum. " Ahzâb,72

¹⁹ "Evet, biz o emaneti göklere, yere ve dağlara arzettik; onlar, onu yüklenmeye yanaşmadılar, ondan korktular da onu insan yükledi. (Fakat görevini yerine getirmeyip, kendine yazık ediyor.); o cidden

muhabbetimizi, göklere ve yerlere ve dağlara ‘arz ettik. Onlar kabûlünden i‘raz ettiler. Ba‘de, insana teklif ettik, insân onu kabûl eyledi. Tahkîk insân, nefesine tahmîli cihetinden mübâlağa ile zâlim ve câhil oldu. Zîrâ, emr-i ‘asîr olduğunu bilmedi.

ورنه خود اشفقن منها چون بدلی
کرناز بيمش دل که خون شدی

1982.

Eğer i‘raz olmayaydı, ²⁰ ne gûne Kurân-ı Kerîm’de olur idi. Ve

dahi dağın gönlü kân olmayaydı, o emânetler havfindan, ²¹ kaçan olurdu. Bu beytin iki mısra‘ı, başka başka semavât u arzda ve cibâlde havf olduğuna delildir.

دوشن دیکر لون این بیداد دست
لقمہ چندی در اندر رہ بپست

1983.

Dün gece, bu kelâm gayrı levnde el verdi idi. Birkaç lokma geldi ve biz dahi yedik, yolu bağladı.

بدر لقمہ کشته لقمہ ز کرو
وقت لقمانت ای لقمہ برو

1984.

(118 a) Lokma için, lokmâna mensûb olan rûh-ı insânî, kafes-i tende mahbûsdur. Hikmet vaktidir ey lokma yürü. Zîrâ sen mâni‘ -yi hikmetsin ve tokluk, ma‘ârif ü hükm-i ilâhîyyeye mâ‘ni olur.

از هو ای لقمہ این خار خار
از کف لقمان برون آید خار

1985.

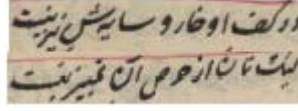
Bu gam lokması muhabbetinden, lokmân-ı rûhun elinden dikenî taşra getirin.

çok zâlim çok câhil bulunuyor, çünkü (kendisini nasıl bir âkıbetin beklediğini düşünmüyor. Oysa emâneti yüklenmenin neticesi şudur)." Ahzâb, 72

²⁰ Yanaşmaya korktular.

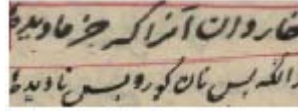
²¹ Yanaşmaya korktular.

1986.

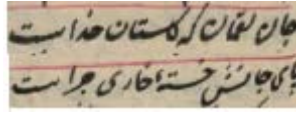
Lokmân-ı rûhun eline, diken batmıştır ve onun sâyesi dahi yoktur. Likin size hırstdan, onu temyiz dahi yoktur. Ve diken battığını bilmezsiniz. Zîrâ bütün bütün batmakla, sâyesi dahi kalmamıştır.

1987.

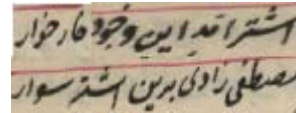
Diken bil onu ki; hurma ve meyve görmüşsün. Zîrâ çok *kâfirü'n-ni'am* ve çok körsün. Nânkör, münkîr-i ni'am olan kimesneye denir. Keenne-hu, bir sâ'il dediki: "Kanı batmış diken? " Cevâb buyururlar ki: "O diken dediğim; heva vü heves ve ni'am-ı dünyâdır. Ammâ senin çeşmine, hurma-yı ter gibi görünür. "

1988.

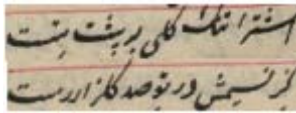
Lokmân gibi sâhib-i hikmet olan zât ki; Hakk Te'âlâ'nın gülistânıdır. Onun cânının ayağı, niçin bir hârın hastasıdır? Niçin bir hâr makûlesi, hubb-ı mâsivâyı, rûhunun ayağından çıkarmaz?

1989.

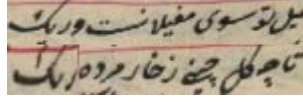
Bu diken yiyici vücûd, deve gibi geldi. Hazret-i Mustafâ 'aleyhi's-selâmdan bir doğmuş ve vücûda gelmiş bu devenin üzerine binicidir. Mustafâ-zâddan murâd, rûh-ı insânîyedir ki; rûh-ı Muhammediyyeden yer olmuştur.

1990.

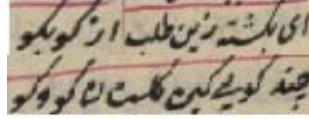
Ey deve sîret olan ten; senin sırtında bir gül-tengi vardır ki onun rayihâ-yı tayyîbesinden, sende yüz gülistân hâsıl oldu. Teng deyu, devenin iki cânibine vurulan çuvalın birine ta' bir olunur.

1991.

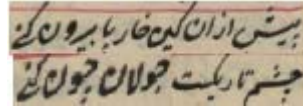
Senin meylin, mugaylân ağacı tarafındadır ve kum tarafındadır. ‘Acaba ne gül devşirirsin, bu arta kalası mugaylân dikeninden? Hitâb, ten-i insânîyyedir.

1992.

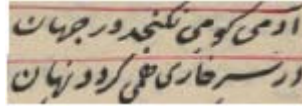
Ey dünyâ talebinden için, mahalle mahalle dönen ve dolaşan adam, niçe bir dersin ki, dediğin gülistân kandadır? Aradığın yok ki, o gülistânı göresin.

1993.

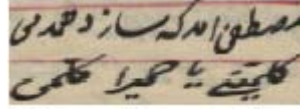
Ondan evvelki ayağından bu dikenini çıkarırsın ya‘nî ayağından diken çıkmazdan evvel gözün karanlıktır. Râh-ı Hakk’da niçe cevân edersin cevâna kâdir olmazsın demektir. Hâr münâsebetiyle insân-ı kâmilin ahvâlini beyâna şürû‘ edip buyururlar: (118 b)

1994.

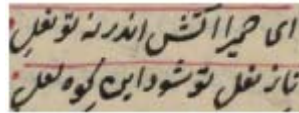
Bir adam ki; cihâna sığmaz ve kevn u mekân, onun hakîkâtini ihâta etmez. Bir diken sevdâsında gizli olur ve hakîkatini ve büyüklüğünü ‘avâm-ı nâsın gözünden mahfî kılar. Hattâ onlar anlarlar ki; bu dahi bizim gibidir ve kendinde hazz-ı beşerîyyet vardır. O meyden murâd, insân-ı kâmilidir. Ve hârdan murâd, kendini sakladığı şeydir. Büyüklerden bu misilli şey çok vuku‘ bulur. Menkûldür ki; Hacı Bayrâm Velî *kuddise sırruhu* Hazretleri agniyâdan akçe ister imiş. Eğer vermez ise yine ister imiş ve hâh u na-hâh alır imiş. Ba‘zı kimesnelere, bu vazı‘lar sakıl görünüp ta‘n ederler imiş. Ve ba‘zısı, ezvâc-ı müte‘addide sâhibi olur ve ba‘zısı elbise-yi fâhire giyer ve ba‘zısı ebniye-i refi‘a ihdâs eder. Ve bu eşyâ-yı mezkûrede, kendini pinhân edip saklar. Niçe kimesneler bu hâli görünce, bu nice velîdir derler ve nefretlerine sebep olur. Ama kendüye muhabbeti olanların ve

kadrini bilenlerin gözüne, bu şeyler aslâ hicâb olmaz. Bu husûsu isbât için, bu beyti buyurdular:

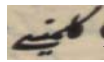
1995.

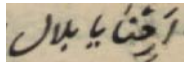
Hazret-i Resûl *sallallahu ʿaleyhi ve selem*, saʿadet hânesine Mescid-i Şerîf'ten teşrîf buyururlar idi ki; Hazret-i ʿAişe ile hemdemlik ve musâhabet buyuralar. Ve buyururlar idi ki: "Ya Hümeyrâ, bana sohbet ve kelâm söyle." Hümeyrâ, hamrânın musaggarıdır ve Hazret-i ʿAişe-i sıddıkanın lakabıdır.

1996.

"Ey ʿAişe, ateş içine sen naʿli vazʿ eyle. Yaʿnî beni kendine cezb eyle. Hattâ senin nalʿinden ve cezbinden bu dağ laʿl olsun." Beşeriyet ʿâleminde dahi niçe görülecek menafiʿ ve fevâʿid vardır. Onlar, görülmek hasebiyle beşeriyete; laʿl taʿbîr buyurdular. Ezcümle ikâme-i salavat-ı mefruze ve irşâd-ı nâs u cihâd ve vaʿaz ve nasihat gibi ve melekiyyet hâlinde dahi kezâlik, menafiʿ-i ʿazîme vardır. Binâen ʿaleyh Nebî Muhterem *sallallahu ʿaleyhi ve selem*, bu iki hâl beyninde olurlar idi. Her ne vakit ki, melekiyyet hâli galebe kılsa ve beşeriyet hâline gelmek murâd buyursalar; nisâ-yı dünyadan olmakla, Hazret-i ʿAişe'ye beşeriyete cezb etsin için:

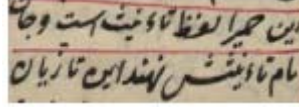

²² "Ya Hümeyrâ" buyururlar idi. Ve beşeriyet hâli kelâl u melâl verince, ol dağdağadan âzâde olmak için, melekiyyet tarafına ʿazimet ve Hakk ile olmakla teveccüh buyurup ²³ buyururlar idi. Murâd-ı şerîfleri; ezân oku ve

²² "Konuş da konuşalım."

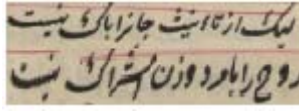
²³ "Bizden yana gönlünü ferah tut, ya Bilâl! "

namâza şürû' edelim ve Hakk ile olalım ve beşeriyet u sahv âlâmından halâs olalım, demek idi.

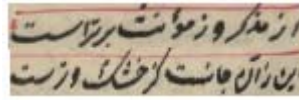
1997.

Bu Hümeyrâ mü'ennes lafzıdır. Ve cân dahi müennesdir. Bu 'Araplar bu cânâ te'nîs lafzını korlar ve rûha müennes derler. Ve müennes zamiri ircâ' (119 a) ederler.

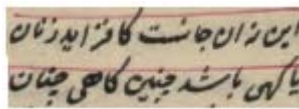
1998.

Lîkin rûha te'nîsden ve 'Arab'ın, rûh mü'ennesdir, demesinden rûha havf yoktur. Ve rûhun müzekker ve mü'ennes ile ortaklığı yoktur.

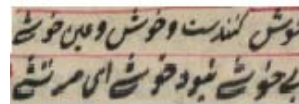
1999.

Zîrâ rûh, müzekkerden ve mü'ennesden bir ter ü 'âlidir. Bu dediğim rûh, ol rûh değildir ki, huşk u terden hâsıl olmuştur. Belki bu rûh, rûh-u sultânîdir. Huşk u terden hâsıl olan rûha, rûh-ı hayvânî derler.

2000.

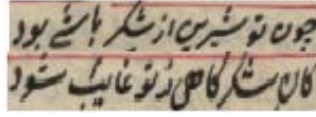
Bu, cân değildir ki ekmekten artar. Yâhûd ba' zı kerre bunculayın olur, ba' zı kerre ancılayın olur. Buna, rûh-ı hayvânî derler. Ammâ rûh-ı sultânî, yek-nesak olur. Ve gıdâ-yı sûrîden tezâyüd etmez.

2001.

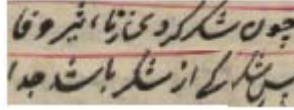
Ol dediğim cân, insânı hoş edicidir ve hoşdur. Ve 'ayn-ı hoşlukdur. Hoşa mensûb olan bî-hoş olmaz, ey maksûduna vesîle isteyici kimesne.

2002.

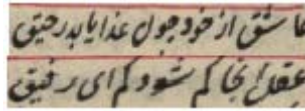
Çünkü sen, şekerden şîrin olursan, olur mu ki o şeker, gâhi senden gâ'ib ola ve o halâvet gide? Bu olmaz. Bunun gibi, rûh-ı sultânînin hoşluğu dahi gitmez.

2003.

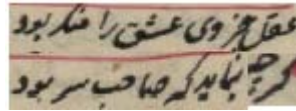
Çünkü, emr-i Bâri'ye vefâ ettin. Ve vefânın te'sîrinden, şeker gibi oldun. Böyle olunca şeker ve halâvet kaçan şekerden ayrılır? Elbette cüdâ olmaz ve senden dahi halâvet ayrılmaz.

2004.

‘Âşık kendinden, çünkü bâde-i ‘aşkı gıda bulur. ‘Akl, orada kem ve zâyî‘ olur. Ey benim refikim, zîrâ bu ‘aşk ile ‘akl-ı ma’âş imtizâc etmezler.

2005.

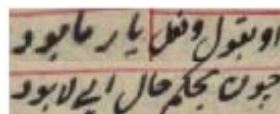
‘Akl-ı ma’âş, ‘aşkı münker olur. Zîrâ zıddîn olduklarından, bir zâtta cem‘ olmazlar ki; ‘akl, ‘aşkı anlaya ve makarr ola. Her ne kadar ‘akl, sırr sâhibi görünür ise de yine ‘aşka ‘aklı ermez.

2006.

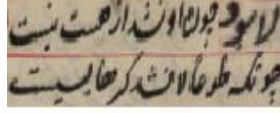

‘Akl-ı ma’âş, zeyrek ü ‘ârifdir. Ammâ yok değildir. Belki kendüde, varlık vardır. Varlık ol kadar çirkin şeydir ki; melek mâdem ki yok olmadı, cindir. Ya‘nî varlık, melekde dahî olsa ona melek denmeyip nev‘-i âhir denir.

2007.

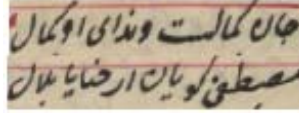

‘Akl-ı ma’âş, sözde ve işte bizim yârimiz olur. Çünkü ‘aşk u hâl hükmüne gelirsen, onda yok olur ve hâl, nedüğün bilmez.

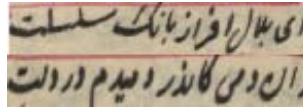
2008.

‘Âkıbet yok (119 b) olur. Çünkü o, varlığından yok oldu. Zîrâ, çünkü bir kimse, isteyerek yok olmadı. İstemeyerek yok olmak ona, mukarrer ve sabittir. ‘Akl-ı ma’âşın yok olması, sâhibinin yok olmasından ‘ibârettir.

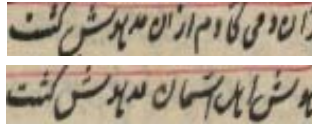
2009.

Rûh-ı hakikî, kemâl sâhibidir. Ve onun nidâsı dahi kemâldir. Nitekim Sultân-ı Enbiyâ ve Resûl-i Kibriyâ *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* Hazretleri, dâ‘vetden ve söz anlamaz kimesnelere muztarib oldukda: ²⁴ buyururlar idi. Ve Hakk’a gidip, Hakk ile olmaya tâlip olurlar idi. Ma‘nâsı: "Ey Bilâl, hûb sadân ile bize rahât ver." demektir.

2010.

Ey Bilâl, kaldır âvâz-ı bülendinin zincirini, ezân ve temcîd ve tesbîh oku. Ol nefesden ki, senin gönlüne nefh eyledim, ondan oku. Ya‘nî ‘aşk u şevkle demektir.

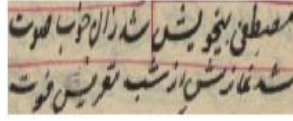
2011.

Ol demden ki, âdem ondan medhûş oldu.

Ehl-i semânın ‘aklı, mütehayyir oldu. "O demden oku, yâ Bilâl!" buyurur idiler. O demden murâd, yine dem-i ‘aşkıdır.

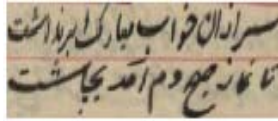
²⁴ "Bizden yana gönlünü ferah tut, ya Bilâl!"

2012.

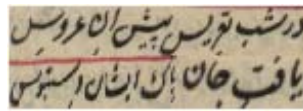
Yine bir gece, böyle esnâ-yı seferde, âhir-i leyde **ارحنا**²⁵ emrine imtisâlen, mübârek sadâ-yı lâtifeleriyle, ezân ve temcîd okuyunca, sultân-ı Kevneyn o güzel savttan nâşi, makâm u vahdet u hüviyyete varıp; o ta' rîs gecesinden namâz-ı Fahr-i 'Âlem'i, fevt oldu. Hattâ istiğrâk-ı Resulullah, cümleye sirâyet edip, ma'iyette olan yârânın bile fevt oldu. Ta' rîs; evvel-i leyde yürüyüp, âhir-i leyde istirahat için bir mahalle inip ve onda dinlenmeye derler. 'Ulemâ-yı zâhir, adetâ Muhammed Mustafâ *sallallahu 'aleyhi Te'âlâ 'aleyhi ve sellem* Hazretleri'ni uyutup sabâh kalkamadı derler. **خدا قسم الله**²⁶ Ve Fahr-i 'Âlem'i kendilerine kıyâs ederler, i'tikâdlarını da. Kendülerden farkı, "Cibril gelir ve haber getirir." Böyle derler. Ve sâir husûsta, Resûl-i Kibriyâ ile beyenlerinde, aslâ fark yoktur.

2013.

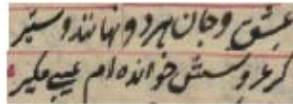
Mübârek re's-i şerîfini o hâb şeklinde istiğrâktan yukarı kaldırmadı. Hattâ sabâh namâzı kuşluğa kaldı. Vakt-ı duhâda Hazret-i Bilâl *radiyallahu 'anh* ezân okuyup ve sünnet-i fecr dahi kılınp ba' de cemâ' at ile salât-ı subh edâ olundu.

2014.

Ta' rîs gecesini, o 'arûsun önünde, Resûl-i Ekrem'in ve sahâbe-yi kirâmın pâk olan ervâhı, el öpmek buldu.

2015.

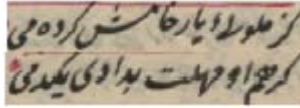

²⁵ Rahatlatıver.

²⁶ Onları Allah için tut.

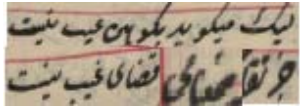

‘Aşk u cân, her ikisi gizlidirler ve mestûrdurlar. Eğer onlara gelin der isem, beni ta‘yîb eyleme. Zîrâ gelin dahi mestûr olur. (120 a) Bunda ‘aşk u cân dan murâd Mevlâ-yı Müte‘âl’dir. Gerek muhabbet ve gerek rûh, mahfidir. Hakk Te‘âlâ dahi mahfi olmakla ‘aşk u cân dan Mevlâ’yı murâd eder. Bu surette Allah Te‘âlâ’ya gelin demiş olmakla ‘aybı megîr diyerek i‘tizâr buyurdular.

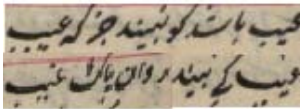
2016.

Aybı megîrin ‘illeti olarak buyururlar ki: "Zîrâ yâr-ı hakikî, eğer benim bu gûne kelâmımı istememiş olsa, yârin melâletinden kendimi sükût edici eylerdim. Eğer yâr sükûta bana mehl vereydi, yine sükût eylerdim. Ammâ mehl vermeyip, söyle deyu emreyler. Mısra‘-ı sâniide âdât-ı şartın cezâsı mahzûfdur. Yine *hâmuş kerdemî* takdîr olunur.

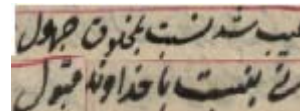
2017.

Lîkin, yâr bana emreder ki; söyle, âgâh ol, bu ‘ayb değildir. Ve bu misüllü kelimâtı Cenâb-ı Hakk’a itlâka, ben Hakk tarafından me‘zûnum. Ve böyle kelimâtı tekellüm eylediğim, ‘âlem-i gaybın hükmünün talebinin gayri değildir.

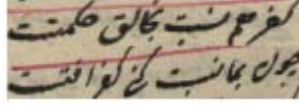
2018.

Bu kelâm, eğer ‘ayb ise ‘ayb olur, ol kimesneye ki, ‘aybın gayriyi o kimesne görmez. Ya‘nî ‘avâm-ı nâsa mu‘âyyebden olur. ‘Aybı kaçan görür, ‘âlem-i gaybın pâk rûhu? Ya‘nî görmez, öyle ise, havâsa ‘ayb değildir. Zîrâ onlar ‘ayb u kusûr görmez. Ve ‘indlerinde ‘ayb yoktur. Fakat ‘avâma ‘ayb olunca, bizler dahi ‘avâmı kayd etmeyiz ve böyle kelimât söyleriz.

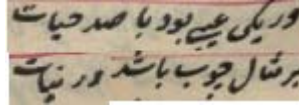
2019.

Bu ‘ayb olduysa, câhil ve ‘avâm-ı nâsdan olan mahlûka nisbet, ‘ayb olur. Kabûl sâhibi olan hüdâvende nisbet, ‘ayb değildir.

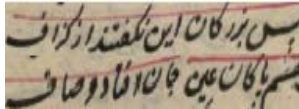
2020.

Hattâ küfr dahi Hâlık’a nisbet, ‘ayb olmayıp belki ‘ayn-ı hikmettir. Çünkü bize nisbet eylersen, o zamân küfr âfettir. Velhâsıl Cenâb-ı Hakk’a itlâk eylediğim kelimât, ‘indallah ‘ayb u kabîh değildir. Bâhusûs ki Cenâb-ı Hakk bana, kendüye ne itlâk edersem izn vermiştir.

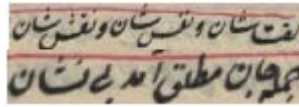
2021.

Farzedelim ki ‘indallah ‘ayb imiş ve havâs ‘indinde dahi ‘ayb imiş. Ben dahi cevâbında derim ki: "Eğer bir ‘ayb olursa, yüz hayât u kemâl ile beraber, nebât şekeri içinde olan çöp gibidir. Hattâ çöp, şeker ile beraber vezn olunup, tâzesi dahi ihrâc olunmaz. Ve nebât şekerini, çöpü vardır deyu, kimesne almamak etmez. Bunun gibi, bu kitapta benim ba‘zı ‘aybım var ise, nebât şekerinin çöpü gibidir. Sâ’ir mahallenin ve benim kadr u i‘tibârıma halel vermez. "

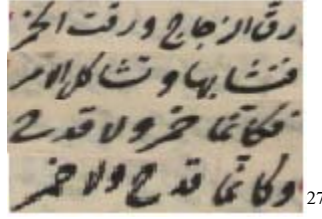
2022.

Böyle olduğundan ulular bunu ‘abes yere söylemediler. Uluların söylediği budur ki pâkların cismi ‘ayn-ı cân u sâf vâki‘ oldu. (120 b)

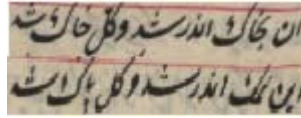
2023.

Onların kelâmı ve onların nefesi ve onların nakşı cümlesi mutlakâ cân geldi. Hâsılı kelâm evliyâullahın cemi‘-i eczâ-yı vücûdu ve her bir nesnelere, aynı rûhları hükmündedir. Çöp, nebât hükmünde olduğu gibi belki hükmünde olmayıp çöp ile nebâta makîs olmayarak ‘ayn-ı rûh olmuştur. Nitekim Cüneyd-i Bağdâdî *kuddise sirruhu*’s-sâmi Hazretleri’nin bu rubâ‘ilerinden müstebân olur. Rubâ‘ i:

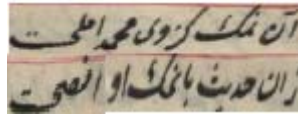
2024.

Bunun ‘aksi olarak, evliyâullahı sevmeyip, düşman tutucu cân; cân olmayıp, belki kuru cisimdir. Tavla oyunundan vurulup, hânesi olmayan pul gibi, bir kuru ismdir. Ziyâd, zânın kesriyle şol pula derler ki; tavlanın hâneleri kapanıp ve pul meydana kalır. Onu bir hâneye koymadıkça, oyun oynamaz, belki hasmı oynar. O pul, bir kuru ism olmuş olur. Bunun gibi, evliyâullahı sevmeyenlerin rûhu dahi, hakikatde rûh olmayıp, bir kuru ism olmuş olur.

2025.

Evliyâ-yı kirâmı sevmeyenler, toprağa gitti ve toprak oldu. Evliyâ-yı kirâmı sevenler, her ne kadar murdâr ise, tuz içine gidip, bütün bütün pâk oldu. Meşhûrdur ki; memluhaya her ne düşer ise, velev ki lâşe olsun, tuz olur imiş. Bu beytde, evliyâullahın muhabbetini, memluhaya teşbîh buyurdular. Evliyâ-yı Kirâmı seven kimesneler, her ne kadar lâşe gibi olsalar, onların hubbları memluhe gibi olmakla mâhiyetlerini tahvîl edip, kendilerini necislikten kurtarıp pâk eder.

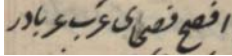

2026.

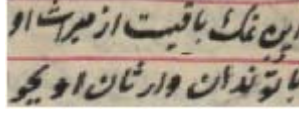
Bu pâkların gittiği ve muhibb-i ehlullahın düştüğü memluhe, ol memluhedir ki; Hazret-i Muhammed *sallallahu ‘aleyhi ve selam*, memluheden emlâh oldu. Bu beytde nemekten murâd, memluhedir. Su‘âl olunur ise ki; Sultân-ı Enbiyâ ‘*aleyhi*

²⁷ "Şişenin sesi ve içkinin saflığı sözleri şekillendirmeye benziyor. Sanki bardaksız içki ve sanki içkisiz bardak gibi oluyor. "

ekmelü't-tehâya evliyâ-yı kirâmı sevmekten mi emlâh oldu? El-cevâb, kendilerinin eslâfi olan enbiyânın hubbundan, Hüdâlarına iktidâdan emlâh oldular, demekte bir be'is mütehakkik değildir. Ol memluheden halâvetli hadîs kesbiyle, o Resûl-i

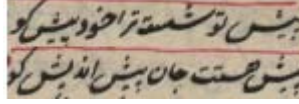
Kibriyâ ²⁸

2027.

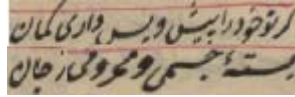
Bu nemek, onun mirâsından kıyâmete dek bâkîdir. Ol Nebî-i Zîşânın vârisleri, seninle beraberdirler. Onları ara ve talep eyle.

2028.

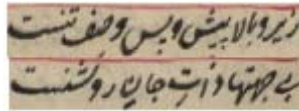
Senin önünde oturmuştur, ol varisân-ı Muhammedî olan zâtlar. Ammâ senin önün kanı? Ya' nî önün yoktur ki, onları önünde göresin. Senin vücûdunun önünde, ileriye tefekkür eyleyen cânın (121 a) kanı? Ya' nî pîşin yoktur, demekten murâd; cân-ı pîş-endişîn yoktur, demektir. Yoksa cisminin önü yoktur, demek değildir.

2029.

Eğer sen, kendin için pîş ü pes zan tutar isen, cisme bağlanmışsın. Ve cismin pîş ü pesini, tahayyül edersen ve cândan mahrumsan ve cânın ne idüğünü bilmezsin. Ve benim pîşin yok, demekten murâdım; cisminin pîşi bu kadar, demek değil idi. Belki, cân-ı pîş-endişînden haberin yoktur, demek idi.

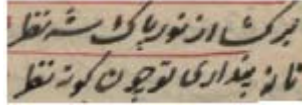
2030.

Aşağı ve yukarı ve; ön ve ard tenin vasfıdır. Tarafsızlar olan, rûşen olan cânın zâtıdır.

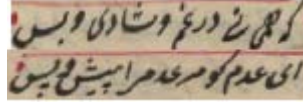
²⁸ En açık şekilde Arab u urbadır.

2031.

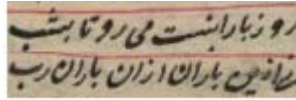
Şâhın pâk olan nûruna, gözünü aç; tâ ki, kûteh nazarlar gibi zannetmeyesin.

2032.

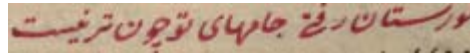

Sen bu adamsın ki, ancak gam u sūrûdasın. Ve bunların ehlisin. Bu sûrette, cândan ve cânın ahvâlinden âgâh değilsin. Ve cânın dahi pîş ü pesi vardır zannedersin. Ey ‘adem olan kimesne, tahkîk ‘ademin pîş ü pesi olur mu? Bunun gibi, cânın dahi pîş ü pesi olmaz.

2033.

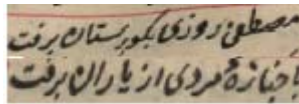

Yağmur günüdür ve feyz-i ilâhî günleridir. Yürü akşama kadar ve sa‘y eyle. Bu yağmur, ol dünya yağmuru değildir. Belki, Cenâb-ı Kibriyânın bârân-ı feyzidir.

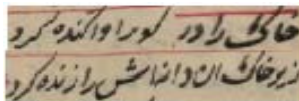
Ümm’ül-mü’minîn, zevce-i Resûl-i Rabb’ül ‘âlemin, Hazret-i ‘Aişe *radiyallahu ‘anha* Hazretleri’nin, Hazret-i Muhammed Mustafâ *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* Hazretleri’nden su‘âl etmelerinin kıssasıdır. Öyle diyerek ki: "Bugün yağmur yağdı, çünkü siz kabristân tarafına teşrîf ettiniz. Niçin libâslarınız yaş değildir?"

2034.

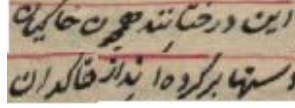

Mustafâ ‘*aleyhi’s-selâm*, bir gün, yârândan bir merdin cenâzesiyle, gûristâna gitti.

2035.

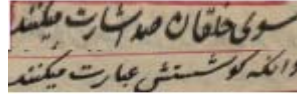

Toprağı, onun kabrine Fahr-i ‘Âlem dolu eyledi. Lîkin onun dâne-i vücûdunu, zîr-i hakde, zinde eyledi. Hâsılı, sûreti defn idi. Ve hakikati, ihyâ vü neşv ü nümâ sâhibi kılmak idi.

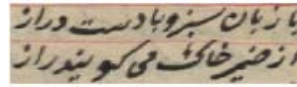
2036.

Bu ağaçlar, hikâye ediciler gibidir. Ellerini, küre-i arzdan yukarı eylemişlerdir. Nitekim, hikâyet edenin hâli budur ki, elini sallar ve kaldırır.

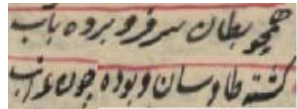
2037.

Ağaçlar, nâsın tarafına, yüz işâret ederler elleriyle ki; (121 b) bizler ba‘de’l-mevt hayât bulduk. Onun ki, kulağı vardır ve işitir. Evliyâ-yı Kirâm gibi, ona ‘ibâret eyleyler ve lisânla söylerler.

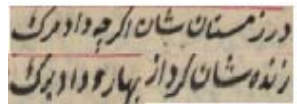
2038.

Ağaçlar, yeşil lisânla, ki yapraktır ve uzun el ile, ki dallardır; yerin içinden sırr u haber söyler ve yerin kuvve-i nâmiyesini beyân ederler.

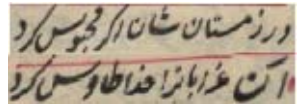
2039.

Ağaçlar, kazlar gibi mevsim-i şitâda, başını suya iletmiş ve başsız kaz gibi, yapraksız kalmış. Ba‘de bahâr zamânı, tâvuslar gibi müzeyyen olmuş. Hâlbuki mevsim-i şitâda karga gibi geldi ve siyâh idi.

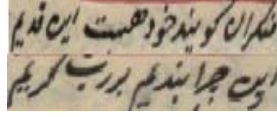
2040.

Hazret-i Kakhâr-ı Mutlak, mevsim-i şitâda eğer, onlara mevt verdi ise; mevsim-i bahârın kudûmuyla, onları ihyâ eyledi ve onlara yaprak verdi.

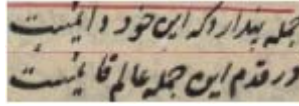
2041.

Kış vakti Hüdâ, onların meyve ve yemişini habs olunmuş etti ise; o karga gibi siyâh ağaçları, bahâr vakti, tâvûs gibi müzeyyen eyledi.

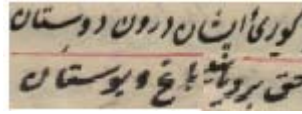
2042.

Felasife ve dehrîler derler ki: "Bu 'âlem, yâhûd bu eşcârın nev'î, kadîmdir. Bunu kerîm olan Mevlâ'ya, niçin nisbet edelim? Bahârın gelmesiyle, bu 'âlemde bu, böyle olmuştur. Bunda Hakk'ın sun'ı yoktur."

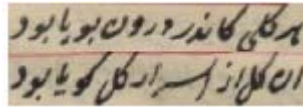
2043.

Cümle münkerler zannederler ki, bu eşcârın nev'î dâimdir. Kademde olarak bu cümle 'âlem, kâ'im ü bâkîdir.

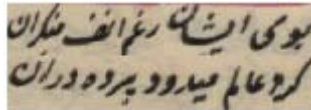
2044.

Münkerlere körlük, dostların içinde ve kalbinde, Cenâb-ı Kibriyâ, imân bahçesi ve imân bostânı bitirdi. Ve bunları, onlara muhâlif ve mu'âriz edip, meclis-i mübâheseler tertîb ettirdi.

2045.

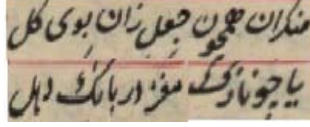
Her gül ki; içerde ve bağ-ı kalbde kokucu; o gül, gül-i hakikînin esrârından söyleyici olur.

2046.

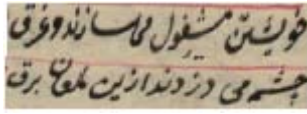
Gönül bahçesinin gülünün râyhâsı, münkerlerin ünfüne rağmen, 'âlemin etrafında perde yırtıcı olarak yeler ya'nî kâmillerin imân güllerinin kokusu, cihân etrafında döner ve herkesi irşâd eder.

2047.

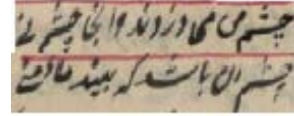
Kâfirler, o gül kokusundan, necâset böceği gibidir ki, aslâ hazzetmezler; necaset böceği, gülden sâfâ-yâb olmadığı gibi. Yâhûd bîni yufka olan kimesne, davul sadâsında niçe ise, onun gibidir. Davul sesinden, nazik mizaclar ta'cîz olur, ammâ bahâdırlar hoşlanır.

2048.

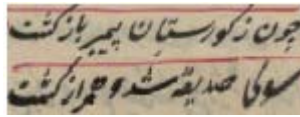
Davul sadâsını işitmeyelim deyu, kendilerini meşgûl düzerler ve başka şey'e müstağrak düzerler. Bu yıldırım leme'ânından, gözünü yumarlar. Nitekim, yıldırım vakti göz yumarlar.

2049.

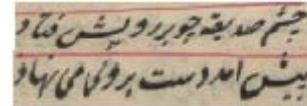
(122 a) Felâsife, hakikat ü ma'rifet kelâmılarından göz yumarlar. Orada, onların gözleri yoktur. Göz, hakikatte ona derler ki; kendiye bir me'men göre, 'âriflerin gözü gibi. Ya'nî emîn olacak bir mertebeye ere, demektir.

2050.

Çünkü, makbereden Hazret-i Fahr-i Kâinât 'aleyhi ekmelü't-tehayât rücû' buyurdu. Ve 'Aişe'nin hânesini teşrîf etti. Ve 'Aişe Hazretleri'yle musâhabete şürû' buyurdu.

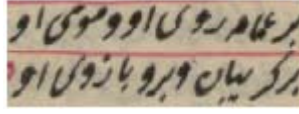
2051.

Hazret-i 'Aişe'nin gözü, çünkü Sultân-ı Kevneyn'in yüzüne ve vech-i şerîfine karşı geldi. İleri gelip, elini Resûl-i Kibriyâ'nın üzerine koydu.

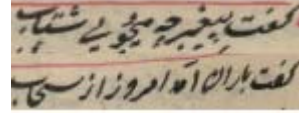

2052.

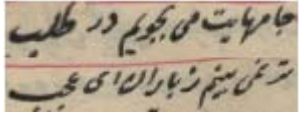
‘İmâme-i Şerîfeleri üzerine ve Nebî-i Zîşân’ın vech-i şerîfi üzerine ve mübârek saçları üzerine ve yakası ve sînesi üzerine ve mübârek kolları üzerine.

2053.

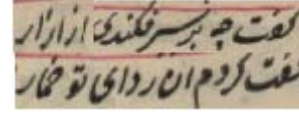
Fahr-i ‘Âlem *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* buyurdular ki: " ‘Acele ile Yâ ‘Aişe ne ararsın?" Hazret-i ‘Aişe buyurdular: "Bugün yağmur buluttan geldi.

2054.

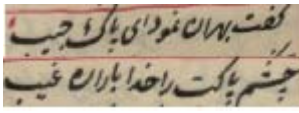
Esvâbınızı talebde olduğum halde ararım, yağmurdan yaş göremem. Bu hâl, ta‘accüb edecek hâldir, Yâ Resulullah!" dedi.

2055.

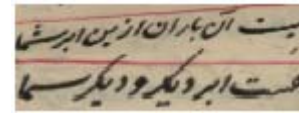
Hazret-i Muhammed Mustafâ *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* buyurdu ki: "Baş örtüsü olarak, başın üzerine ne bıraktın?" Hazret-i ‘Aişe buyurdu ki: "Sizin ridâ-yı şerîfenizi hımar ettim." Hımar; *hânın* kesriyle, nisânın baş örtüsü olan şeyin adıdır.

2056.

Sultân-ı Enbiyâ buyurdu ki: "Anınçün, ey yakası pâk olan sıddıka, senin pâk gözüne, Hüdâ ‘âlem-i gayb yağmurunu gösterdi.

2057.

O gördün yağmur, sizin bulutunuzdan değildir. O bulut, gayri buluttur. Ve o semâ, gayri semâdır."

تفسیر حکیم سنائی روح المعانی

Bâlâda ismi mürûr eyleyen, Hakîm Senâyi Hazretleri'nin beytinin tefsîridir. Ba'zı nüshâda, Hakîm-i Gaznevî vâki' olmuştur, yine bunlardır. O beyitler, şu beyitlerdir:

آسمانهاست از وایت جان
کار فرمای آسمان جرمیان ²⁹

در ره روح است و بالهاست
گوهرهای بلند و دریاهاست ³⁰

Cân vilâyetinde gökler vardır. Öyle gökler ki; cihânın göklerine, iş buyurucudur. Rûh yolunda, alçak ve yüksekler vardır. Ve dahi 'âlî dağlar ve denizler vardır, zâhir yolunda bunlar olduğu gibi. Pest ü balâdan murâd, merâtib-i ervâhdır.

غیب را ابری و آبی دیگر است
آسمان و آفتاب دیگر است

2058.

'Âlem-i gaybın bulutu ve başka bir yağmuru vardır. Ve başka bir göğü ve bir gayri âfitâbı vardır.

نایدان آلاک بر خالصان بدید
باقیان آله بس من خلق جدید

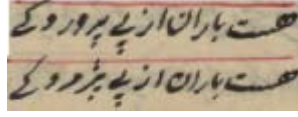
2059.

(122 b) Bu umûr-ı mezkûre zâhir gelmez. İllâ ki hâslara zâhir gelir ve görünür. Hâsların gayri, bu halk-ı cedîdden şüphededir. Ya'nî, bu halk-ı cedîdi, 'âvâm görmezler ve bilmezler. Zîrâ Mevlâ, gözlerinden nihân etmiştir. Halk-ı cedîdden murâd bunda, 'âlem-i gaybın bulutu ve yağmuru ve göğü ve güneşidir. Zâhir yağmurunun ba'zısı nâfi', ba'zısı muzır olduğu gibi ve 'âlem-i gaybın yağmurunun dahi hâli böyle olduğunu beyâna şürû' edip, buyururlar ki:

²⁹ Beytin anlamı, metin içerisinde verilmiştir.

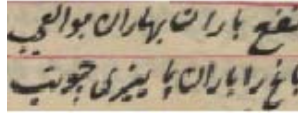
³⁰ Beytin anlamı, metin içerisinde verilmiştir.

2060.

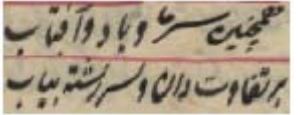
Zâhirde yağmur vardır; terbiye için. Ve yine yağmur vardır; soldurmak için. Meselâ bahâr yağmuru, büyütür. Ve güz yağmuru, soldurur. Nitekim beyân buyururlar.

2061.

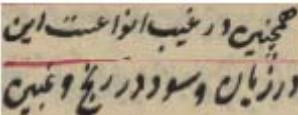
Bahârların yağmurunun nef'i, 'aceb sâhibidir ve nef'ine şaşılır. Bağa, güze mensûb yağmur, sıtma gibidir ve bağı perişân eder.

2062.

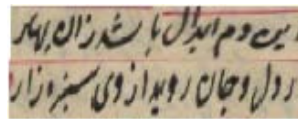
Kış dahi böyledir. Ve soğuk ve rüzgar ve güneş dahi böyledir. Bunları musâvî bilme ve iplik ucunu gâib etme.

2063.

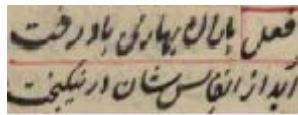
Dünyâ yağmuru gibi, 'âlem-i gaybın yağmuru dahi türlü türlüdür; zararda ve fâ'idede ve zahmette ve aldanmakta.

2064.

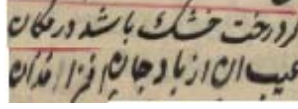
Bu abdâlin ve evliyânın nefesi dahi, o bahârdandır ve nâ'fidir. Gönül bostânında ve cân bahçesinde, ondan yeşillik biter.

2065.

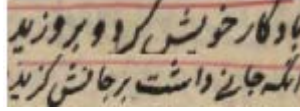
Bahâra mensûb yağmurun işi, şecere-i vücûd-ı insânîye gelir, onların enfâsından, lîkin bahtı iyi olana gelir. Hâsılı bahâr yağmuru, ağaca nef' hâsıl eder ise, ehl-i sa'adetin dahi şecere-i vücûdu, evliyâ-yı kirâmın nefesinden öyle müntefi'

olur. Ama eşkiyâ, kelâm-ı evliyâdan fâ'ide-mend olmaz. Nitekim, bu beyt ile beyân ederler:

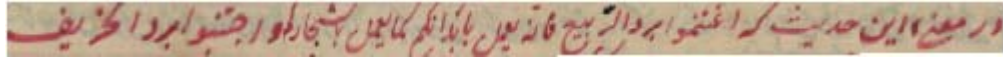
2066.

Eğer bir kuru ağaç, bir mekânda olur ise, onun 'aybını ve kuruluşunu, cân artırıcı rüzgârdan bilme. Zîrâ, ağacın kuruluşuna rüzgâr sebep değildir. Belki göğünden bil. Bunun gibi, kelâm-ı evliyâ kime te'sir etmez ise; kusûr, kelâmın olmayıp; belki kusûr, kendi nefesinden olur.

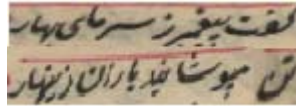

2067.

Rüzgâr, kendi işini eyledi ve esti. Ol ağaç ki, cân tuttu; onu cânına ihtiyâr eyledi. Ve onun ki, cânı yoktur; rüzgârın esmesini kabul etmedi. Kelâm-ı evliyâ dahi kimin cânı vardır; ona tesir eyledi. Ve kimin ki, cânı yok ve mürdedir; ona aslâ te'sir etmedi.

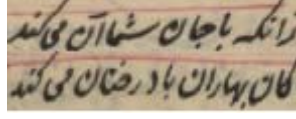
Bu hadîs-i (123 a) şerîfin ma' nâsındadır ki Resûl-i Ekrem sallallahu 'aleyhi ve sellem buyurmuştur. Bahâr rüzgârını ganimet ü ni' met biliniz, zîrâ bedenlerinize işler, ağaçlarınıza işlediğini. Ve dahi güz mevsimi rüzgârından, ihtirâz ediniz, zîrâ bedenlerinize işler, ağaçlarınıza işlediğini. Bu hadîs-i şerîf ile: "Bâlâda rüzgârın nâfi' i ve muzırını vardır. " buyurmuşlar idi. Onu isbât buyurdular.

2068.

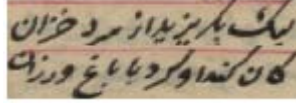
Sultân-ı Kevneyn buyurdular ki: "Bahâr rüzgârından ey yârlar, elbette vücûdunuzu setr etmeyiniz.

2069.

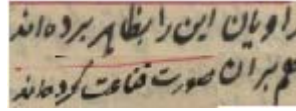
Zîrâ sizin cânınıza, bahâr soğuşu onu eyler ki, o bahârlar ve o soğukları ağaçlara onu eyler. " Sermâ ve bahârdan murâd, rüzgârdır.

2070.

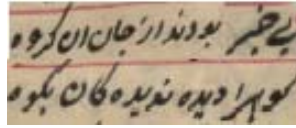
Lîkin, hazân zamânında olan soğuklardan korkunuz ve hazer ediniz. Zîrâ o soğuklar, bağa ve asmaya ne eder ise, onu sizin bedenlerinize eder.

2071.

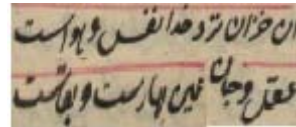
Bu hadîs-i şerîfin şârihleri, bunu zâhire iletmişlerdir ve ma' nâ-yı zâhiri ile iktifâ etmişler ve o sûrete kana' at göstermişlerdir zîrâ.

2072.

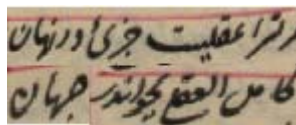
O cema'at cândan habersiz idiler. Binâen 'aleyh dağı gördüler ve dağdaki ma' deni görmediler. Çünkü 'ulemâ-yı zâhiri, hadîs-i şerîfin bâtınını ve cebelin ma' denini görmediler deyu ta'n buyurdular. Binâen 'aleyh kendileri, beyâna tasaddi edip buyururlar ki:

2073.

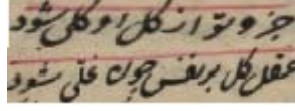

O hazân, Hüda ' indinde nefes ve havanın emrine ittibâ' dır. ' Akl u cân yoluna gitmek, bahârın ve bekânın ' aynıdır. İşte hadîs-i şerîfde, rebî' ve hazânın ma' nâ-yı bâtınîsi budur.

2074.

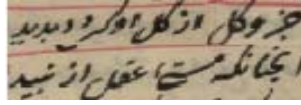

Tahkîk senin, bir ‘akl-ı cüzün ve ‘akl-ı ma‘aşın vardır. Gizlide bunun ile iş olmaz. Böyle olunca bir kâmilü’l-‘aklı, cihânda taleb eyle.

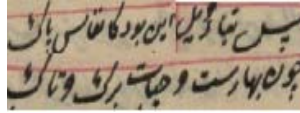
2075.

Senin ‘akl-ı cüzün, o kâmilin ‘akl-ı küllîsinden küllî olsun. Ve senin ‘akl-ı küllün, nefes üzerine bir bukağı gibi olsun.

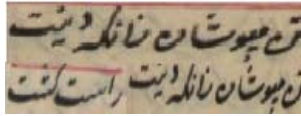
2076.

Küllün cüzü, o cüzünin küllünden zâhir olur. Ancılayın ki ‘aklın mestliğı, nebîd-i ‘aşk-ı ilâhîden zâhir olur.

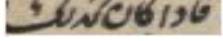

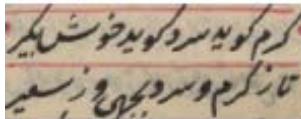
2077.

Böyle olunca, ma‘nâ-yı bâtinîsinde hadîs-i şerîfin te’vîli böyle olur ki; evliyânın pâk nefesleri ve kelâmları bahâr gibidir. Ve şecere-i vücûd-ı insânînin yaprağının ve asmasının, hayât u neşv u nemâ bulmasına sebep olur.

2078.

(123 b) ³¹ evliyaullahın yumuşak ve valis ve katı kelâmlarından vücûdunuzu setr etmeyin ondan için ki senin dînin için muayyendir.

2079.

Eğer velî-yi kâmil, sıcak ve tab‘ına mülâyim söyleyse, hoş tut. Ve tab‘ının râzı olmayacağı kelâmları söyleyse; yine incitme ve müfârekat etme. Ta ki sıcaktan ve soğuktan ve cehennemden sıçrayasın ve âzâd olasın. Sa‘ir lafzı, germ ü serdin ‘atf-ı tefsiridir.

³¹ Yine onun gibi oldu.

2080.

İnsân-ı kâmilin germ ü serd olan kelâmları, hayât-ı ebediyyenin nevbahârıdır. Mertebe-i sıdk u yakînin ve kulluğun mâyesidir.

2081.

Ondan için ki; evliyânın kelâmından, cânların bahçesi diridir. Bu cevâhir-i kelâm-ı evliyâdan, gönül bahri inci ile dolmuştur.

2082.

‘Âkîlin kalbi üzerine niçe bin gam u elem olur. Eğer gönül bağından bir helâl-ı nâkıs olursa evliyâdan müfârekat bostân-ı kalbi bütün bütün yıkmaktır. Bu surette kâr-ı ‘âkîl olmaz ki bana galiz söylüyor deyu ehlullahı terk ede.

Hazret-i ‘Aişe vâlidemizin Sultân-ı Enbiyâ ‘aleyhi efdalü’s-salavât ve ekmelü’t-tehâya Hazretleri’nden su‘âl etmesi beyânındadır ki bu güne mensûb olan yağmurun sırrı ve hakîkati ne idi?

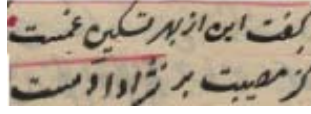
2083.

Bu günkü yağmur, rahmet yağmurlarından mıdır, yâhûd tahvîf için midir? Ve Cenâb-ı Hakk’ın ‘adâleti, yağmuru mudur? Ya‘nî matar-ı rahmet midir, yoksa matar-ı gazab-ı Bâri midir, demektir.

2084.

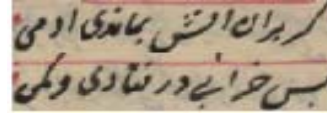
Bu bârân-ı ma‘nevî, o bahârların lutf sâhibi yağmurundan mıdır? Yoksa âfet ve zararlar ile dolu olan, güz yağmurundan mıdır?

2085.

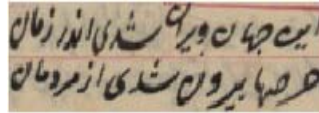
Sultân-ı Kevneyn buyurdu ki: "Bu yağmur, gam u kederi teskîn için olan yağmurdur. Öyle gam ki, musîbetten adamın tab'ı üzerine nâzildir."

2086.

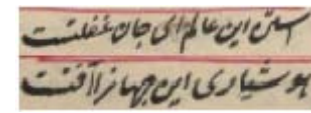
Eğer o gamın ateşi ve ıztırâbı üzerine insân dâim olaydı. Çok harâblık ve noksan insân düşer ve vâki' olurdu. Binâen 'aleyh âsumân-ı gaybdan bârân-ı lutf u rahmet nâzil olur ki adamı helâk ve telefe gitmeye.

2087.

İrsâl-i mesel tarîkiyle buyururlar ki, görmez misin bu dünyâ o anda virân ve harâb olur idi. Hırslar eğer merdümelerden taşra olaydı ya' nî kulüb-i nâsdan eğer hırs gitse ve kana'at gelse cihân harâb olur. Anınçün ³² demişlerdir. Bunun gibi gam dâim olsa, insânın helâki (124 a) mukarrerdir. Zîrâ tahammül edemez.

2088.

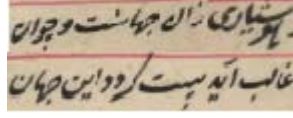

Bu 'âlemin direği; ey cân, gaflettir. Ayıklık, bu cihâna muzırr ve harablığına sebeptir. Zîrâ herkes ayık olsa, terk-i dünyâ olur. Sonra dünyâyâ kim bakar? Menkûldür ki, Hazret-i Musâ 'aleyhi's-selâm, Cenâb-ı Kibriyâ'ya niyâz eylemiş ki; halktan gafleti kaldıra. Vâcib Te'âlâ Hazretleri, du'âsını kabul buyurmuş ve gafleti ref' etmiş. Herkes ta'at ile meşgûl olmuş ve emr-i dünyâyâ nazar eder kalmamış. Kimse ekin ekmez ve san'at işlemez olmuş. Görmüş ki Musâ 'aleyhi's-selâm olmayacak; yine duâ buyurmuş ki, gaflet-i sâbıkalarını red buyura.

³² Ahmaklar olmasaydı, dünya bozguna uğrayacaktı.

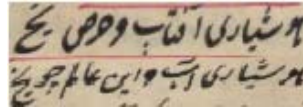

Gaflet red olunca, herkes yine işine, sa‘ya şürû‘ etmiş. Bu beytte *asitinden* murâd, ‘âlemin ve dünyânın bekâsına sebep olacak şey demektir.

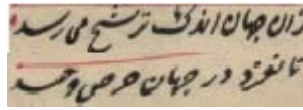
2089.

Âgâhlık, ‘âlem-i gaybdandır, çünkü o galebe ede. Bu cihâna müte‘allık olan gaflet, mağlûb olur.

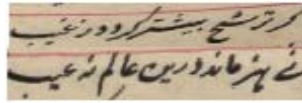
2090.

Ayıklık güneştir ve hırs buz gibidir. Güneş, buza gâlib olduğu gibi; âgâhlık dahi, dünyâ hırsına gâlib olur. Ve yine ayıklık, su gibidir. Ve bu ‘âleme müteallık olan umur, kir ve pas gibidir. Su, çirkleri izale ettiği gibi; basîret dahi, vesah makâmında olan hubb-ı dünyâyı giderir.

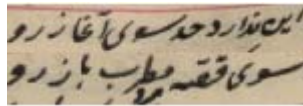
2091.

‘Âlem-i gaybdan, azcık sızıntı erişir. Hatta bu ‘âlemde, hırs u hased arslanı, homur homur etmeye ve azmaya. Tereşşuh, sızmak ma‘nâsınadır. Ammâ bunda, sızıntı murâd olur.

2092.

Eğer tereşşuh, ‘âlem-i gaybdan ziyâde olsa; bu ‘âlemde ne hüner kalır ve ne ‘ayb kalır. Ya‘nî herkes, mustağrak-ı deryâ-yı ehadiyyet olur, demektir.

2093.

Bu bahs nihâyet tutmaz ve söyledikçe uzar. Pîr-i çengînin hikâyesi tarafına geri git ki, hikâyeye tamam ola.

بقية قصه پيرچکی و بیان مخلصان

Hikâyesine şürû‘ olunan mutrîbin kıssâsının bakîyesidir. Ve hikâyenin bitimi ve mahall-i halâsı beyânında kâ’indir.

مطر بے زوی جهان شد پرور
رسته ز او ارش حیات عجب

2094.

Bir mutrîb idi ki cihân olun âvâzının hubluğundan safâ ve zevk ile dolu idi. Ve yine onun âvâzından efkâr-ı ‘acebiyye kişinin kalbinde bitmiş idi. Nagamât-ı lezîze ile ‘âşığın gönlünde ahvâl-ı ‘acebiyye hâsıl olduğuna işaret buyururlar.

از نوا پیش مرغ دل بران شدی
وز صدایش پرورش جان جیران شدی

2095.

Onun nağmesinden gönül kuşu, ‘âlem-i ervâha uçucu olur idi. Ve bu ‘âlemi, bilkülliyeye terk eder idi. Ve yine onun sedâsından, cânın ‘aklı hayrân olur idi. Ve kendisinden geçip, (124 b) makâm-ı fenâya erer idi. Nağmede bu hâller olduğu, ‘uşşâk ‘indinde; müttefekkun ‘aleyhdir. Evliyâ-yı kirâmdan çok kimesnelerin meclisinde, nây u rebâb çalındığının hikmeti budur.

جهان براند روزگار و پریش
باز جانس از غم پریش کرد

2096.

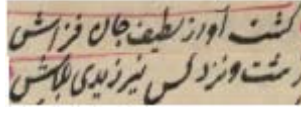
Çünkü ezmine-i kesîre mürûr eyledi ve mutrîb, mürûr-i zamân ile pîr oldu. Onun doğan gibi cânı, ‘acizden kuş tutamayıp, sivrisinek sayd etmeye başladı. Ve umûr-u hakîreye kâni‘ oldu. Câneşde olan nun, zarûret-i vezn için, sâkin okunur.

بست اوتم گشت چون بست هم
بروان بر چشم چون بالدم

2097.

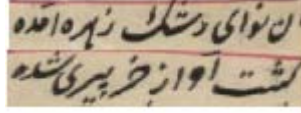
O mutrîbin arkası büklüm oldu. Köpek arkası gibi kaşları, gözünün üzerine pâldem gibi oldu. Ya‘nî hayvânın sağırsı üzerinde, pâldem niçe sarkar ise; kaşı, gözünün üzerine öyle sarkar idi. Ve şabların kaşı gibi, düz durmaz idi.

2098.

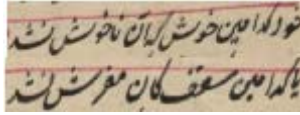
O mutrîbin cân artırıcı olan güzel âvâzı, pîrlik sebebiyle çirkin oldu. Ve kimsenin ‘indeinde, lâşi bile denmez idi.

2099.

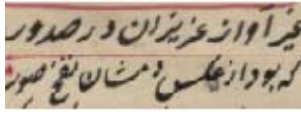
O mutrîbin, zührenin hased ettiği nağmesi; pîrlik belâsıyla, bir ihtiyâr eşek âvâzı gibi oldu.

2100.

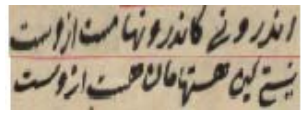
Tahkîk, kangı güzeldir o güzel ki çirkin olmadı. Yâhûd kangı doğandır, o doğan ki; mahall, ferş olmadı ve zemîne, müstevî olmadı.

2101.

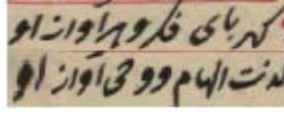
İllâ ‘azizlerin âvâzı ki, sâdrlarındadır. O âvâz-ı hoş, hoşlukda dâim oldu. Ve ona, pîrlik sebebiyle çirkinlik geldi. Öyle âvâz ki; sûrun nefh olduğu vakitte, zâhir olan âvâzı, evliyânın nefesinin ‘aksinden olur. Ve âvâz-ı sûr ki; niçe mürdeleri ihyâ eder. Ondan bir şemme olur. Var kıyâs et ki, âvâz-ı derûn-ı evliyâ, ne mertebe ihyâ eder.

2102.

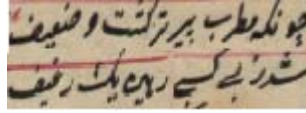
Evliyânın bâtını, bir bâtıdır ki; nâsın kulübü, ondan mesttirler. Yoklukları, bir yokluktur ki; bizim varlıklarımızı ondan vardır. Zîrâ onların makâm-ı fenâya varmaları, bizi vücûd-ı mecâzîden kurtarıp, vücûd-ı hakikî ile mevcûd eder. Ve bizim, insân-ı kâmil olmamıza sebep olur.

2103.

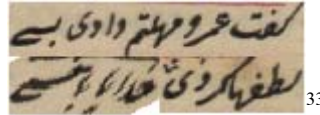
Ehlullah, nâsın fikrini kapıcıdır. Ve onun bătınında olan her âvâz, Hakk Te'âlânın ilhâm u vahyinin lezzetidir ve onun râzıdır.

2104.

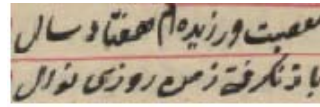
Çünkü mutrîb, ziyâde pîr oldu ve zayıf oldu. Kârsızlıktan, bir çöreğe muhtâç oldu. Rehin; bunda muhtâç ma' nâsınadır.

2105.

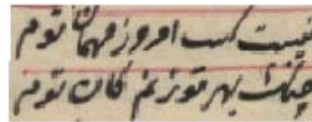
Mutrîb dedi ki: "Yâ Rabbi, bana çok 'ömr ü mühlet verdin. (sahh)³⁴ (125 a) Ey Hüdâ; bir hasa, lütûflar eyledin." Has, denî kimesneye derler, murâd kendisidir.

2106.

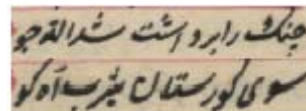
"Ben dahi yetmiş sene, taâat yerine ma' siyete özenmişim. Bir gün benden rızkı; bana ' isyân ediyor deyu, vermemek etmedin.

2107.

Bugün, bir habbe kesbim yoktur. Senin mihmânınım, sazı senin için çalarım. Zîrâ sana layığım ki; senin kulunum." Yâhûd benim sazımı, senden gayri kimesne dinlemez, belki sen dinlersin, demektir.

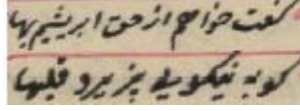
2108.

³³ 2. beytin son kısmı, der-kenârdadır.

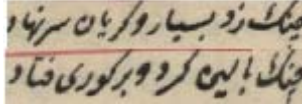
³⁴ Burası der-kenârdadır.

Sazını aldı ve Hakk Te‘âlâya tâlib oldu. Medîne-yi Münevvere’nin makberesi tarafına, âh söyleyici olduğu halde ‘âzm oldu.

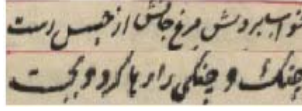
2109.

Dedi ki: "Hakk'dan ibrişim pâresi isterim. Zîrâ o Hüdâ, kalpleri iyi yerine kabûl eder. Her ne kadar saz çalmak çirkin ise; Mevlâ, ibâdet yerine sayar murâd ederse."

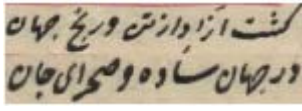
2110.

Sazı çok çaldı ve ağlayıcı olduğu hâlde, başını koydu ve sazı yastık eyledi ve makberede, bir kabrin üzerine düştü.

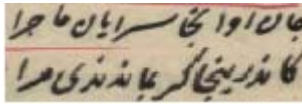
2111.

Uyku, onu kendüden aldı. Onun cânı, ten habsinden kurtuldu. Sazı ve sazcılığı terk eyledi ve bu ‘âlemden, ‘âlem-i ma‘nâya sıçradı.

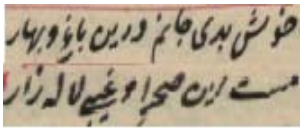
2112.

Ten habsinden âzâd oldu ve dahi cihânın rencinden sâde olan cihânda ve cân sahrâsında olduğu halde.

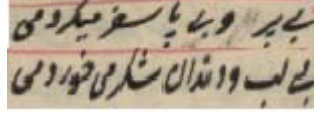
2113.

O mutrîbin cânı, cân sahrâsında vâki‘ olan nesneyi, terennüm edici idi. Öyle diyerek ki: "Beni, bu yerde keşke ibkâ edeler idi."

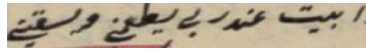
2114.

Hoş olur idi, benim cânım; bu bağ u bahârda, bu sahrânın ve ‘âlem-i gaybın lalezârının mesti olduğu halde.

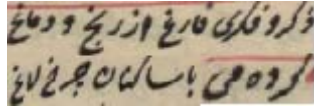

2115.

Beni bu ‘âlemde ibkâ edeydiler de kanatsız ve ayaksız sefer edeydim. Ve dudaksız ve dişsiz şeker ekl edeydim. Nitekim Nebî Zîşân buyurmuştur:

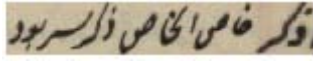

³⁵ bu ta‘am u su, bî-leb ü dendân ekl olur. Zîrâ ta‘am-ı rûhanî ve âb-ı ma‘nevîdir.

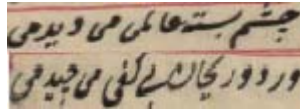

2116.

Zikr ve bir fikr eyledim, zahmetden ve dimâğdan fâriğ olduğum hâlde. Buna zikr-i rûhani ve zikr-i sırr derler ki, melekleriyle duymazlar. Hazret-i Şeyh ‘Attâr

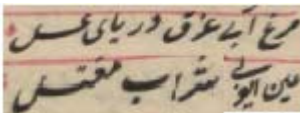
kuddise sırruhumun pendinde: ³⁶ buyurduğu, bu zikrdir.

Ba‘zı nüshâda, vâv-ı ‘âtıfe olmayıp renc-i dimâğ izafetle vâki‘ olmuştur. Dimâğ zahmetinden fâriğ olarak, demektir. Ve dahi ‘arş u eflâk sekencesiyle latife edeydim.

2117.

(125 b) Göz ile olmayarak ‘âlemler göreydim, elsiz gül ve fesleğen devşireydim.

2118.

O hâlde pîr-i çengî, halâvet ve lezzet deryâsına müstağrak idi. O deryâ-yı halâvet, Eyyüb ‘aleyhi’s-selâm’ın pınarı gibi, içecek ve yıkayacak ve cemi‘ emrâzına şifâ bula bir lezzet deryâsı idi. O hâli, Eyyüb ‘aleyhi’s-selâm’ın tarafullah

³⁵ "Beni yedirip içirmesi için Rabbime misafirim."

³⁶ Hasların hasmın zikri, sırlı zikirdir.

ihsân olunan, pınara teşbîh buyurdular. Zîrâ o hâl ve lezzet cemi'-i emrâz-ı ma'nevîyyelere şifâ olur. Menkûldür ki; Eyyüb 'aleyhi's-selâm mübtelâ olduğu marazına, yedi sene sabrettiler. Yevm-i Aşûre'de vahy olundular ki; ayaklarını yere vura. Mübarek kadem-i şerîflerini yere vurunca, bir pınar zâhir oldu. Cenâb-ı Kibriyâ emr eyledi ki: "Bu sudan iç ve gusl et."³⁷ Eyyüb 'aleyhi's-selâm dahi içip ve gusl etti. Derhâl marazından şifâ buldu. Hattâ 'ıyali gelip bilemediler. Nitekim beyân buyururlar.

که بدو ایوب از پائین بفرق
پاک شد از رختها چون نور شرق

2119.

Öyle pınar ki, onunla Eyyüb 'aleyhi's-selâm, baştan ayağa dek, renclerden pâk oldu, afitâbın nûru gibi. Şark, burada afitâb demektir.

مشغول در جم کر بودی جو جریح
در نیکبندی در روزین نیم برح

2120.

Kitâb-ı Mesnevî, eğer kalınlıkta felek gibi olaydı; bu kitâba, o 'âlemin ahvâlinden yarısının ba'zısı sığmaz idi. O 'âlemin lezzeti çokdur ve bu felek dardır.

کان زمین و آسمان بس فراخ
کرد از نیکبندی و علم استغاثه شایع

2121.

Direngîcidinin 'illetidir, zîrâ o çok geniş olan zemîn ü âsumân; darlığından, benim gönlümü pâre pâre eyledi. Şah, dal demektir. Bunda pâre, murâd olur; zîrâ dal dahi ağaçtan bir pâredir.

وین جهانے کاندین خوابم نمود
از ستایش پر و بالم را کشود

2122.

Mutrîb dedi ki: "Bu cihân, bir cihândır ki; bana rüyamda göründü. Bu 'âlemin küşâyışinden, benim per ü bâlim açıldı."

³⁷ Sâd, 42

2123.

این جهان و راهش را پیدا بیدی
کم کسی یک لحظه اینجا بیدی

Yine mutrîb dedi ki: "Eğer bu, benim şimdi olduğum ‘âlem ve bunun yolu zâhir olaydı; az kimse, bir ân bu ‘âlemde sâkin olurdu. Ya‘nî kimesne, bu dünyâda sâkin olmayıp; herkes o ‘âleme giderler idi."

2124.

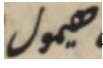
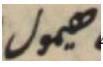
امری آمد کہ نے طمع مستو
جون ز پابیت خاریران سند برو

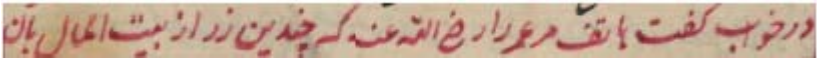
Mutrîbin rûhuna emr geldi ki: "Olmaz, bu ‘âlemde durmağa tâmi‘, çünkü senin ayağından diken, taşra oldu. Ve bu ‘âlemdeistirâhât ettin, ‘âlem-i dünyâyâ yürü."

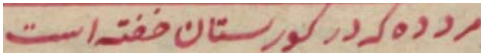
2125.

مول مولے میزدانی جان او
در نضای حجت و احسان او

‘Âlem-i ervâhda lenger-endâz olan, keşti-yi vücûdu demir aldı.

 ³⁸ "demir aldı" ma‘nâsına ıstılâh olunmuşdur. Zîrâ demir alınırken ³⁹ derler. Anca’dan murâd, o ‘âlemdir. Anca’dan bedel, Cenâb-ı Hakk’ın rahmeti sahrâsında ve onun ihsânı sahrâsında rûhu, sâkin ve müsterih iken; mutrîb ⁴⁰ diyerek demir alıp, bu ‘âleme geldi demektir.

 (126 a)

Hâtif-i gaybînin, uyku içinde; halîfe-i vakt, Hazret-i ‘Ömer *radiyallah Te‘âlâ anhu* ‘ya demesi ki; "Şu kadar mâl, beytü’l-mâldan o adama ver; o adam, makberede uykudadır."

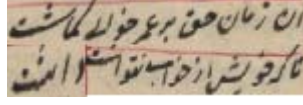
³⁸ Demir aldı.

³⁹ Heymol

⁴⁰ Heymol

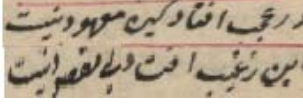

2126.

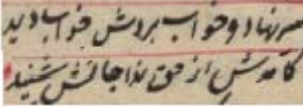
O zaman Rabbi'l-âlemîn, Hazret-i 'Ömer'e bir uyku havâle eyledi. O mertebede ki, kendini uykudan tutmaya kâdir olamadı.

2127.

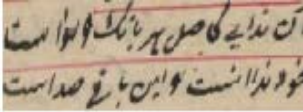
Ta'accübe düştü ki; bu zamân, uyku müte'ârif değildir. Bu uyku, 'âlem-i gaybandandır ve hikmetsiz değildir.

2128.

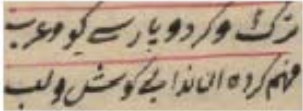
Nâ-çâr kalınca, başını yastığa koydu ve onu uyku iletti ve rü'yâ gördü. Rü'yâsı şu ki; Hakk'dan nidâ geldi ve Hazret-i 'Ömer'in cânı, o rüyayı işitti.

2129.

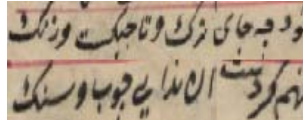
O bir nidâdır ki; her sadânın ve her nağmenin aslıdır. Tahkîk nidâ odur; mâ' adası, sadâ kabîlindendir.

2130.

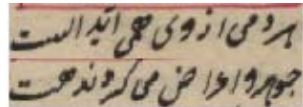
Türk ü Kürd ü 'Acem ü 'Arab ve cemi' milel-i muhtelif; kulaksız ve dudaksız, o nidâyı ezelde anladı.

2131.

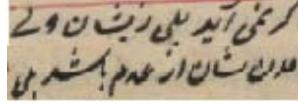
Tahkîk, Türk'ün ve 'Arab'ın ne yeridir ve zencinin? O nidâyı, ağaç u taş fehm eylemiştir.

2132.

O ⁴¹ nidâsı dâ'ima gelir cevâhir ve a' raz ondan var olur.

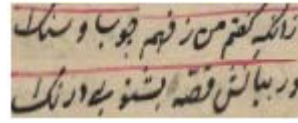
2133.

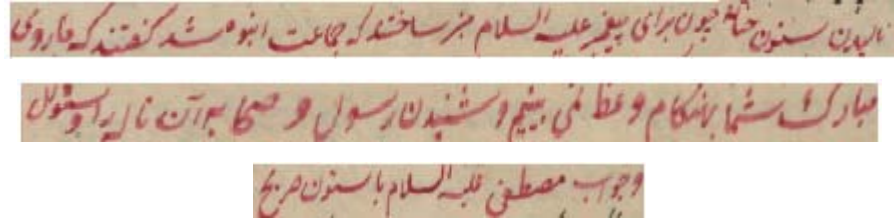
Eğer onlardan, zâhirde ⁴² lafzını tekellüm yok ise; onların diyâr-ı 'adn

gelmesi, ⁴³ olur. Ya' nî lisân-ı hâl ile, vücûd-pezîr olmak ⁴⁴ demektir.

2134.

Ol nesneden ki, ben dedim; o da ağaç ve taş fehminden, bunun beyânında bir kıssâ dinle, tevakkufsuz. Hattâ çöp ü sengin, haberdâr olduğunu bilesin. Ve hitâb-ı ilâhî, derk edeceğini anlayasın.

Burası, *hânnane* ismiyle müsemâmâ direğin inlemesi beyânındadır. Hannâne; savtlanıcı ma' nâsınadır. Çünkü Nebî 'aleyhi's-selâm için minber yaptılar, zîrâ cema'at çok oldu. Ve o minber-i şerîf, üç basamak imiş ve zâc ağacından imiş. Ve dahî Resûl-i Kibriyâ'nın ve sahabe-i kirâmın, ol direğin nâlesini işitmesi beyânındadır. Ve dahi Resûl 'Aleyhi's-selâmın, direğe su'âlî ve direğin cevâbı beyânındadır. Bu hikâye, Şifâ-i Şerîf'de⁴⁵ ve sâir kütüb-i mü' teberede dahi beyân

⁴¹ "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" A'raf,172

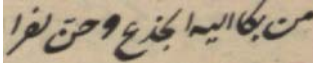
⁴² Evet A'raf, 172

⁴³ Evet

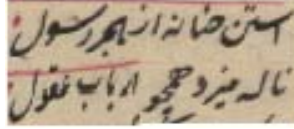
⁴⁴ Evet

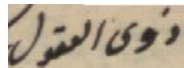
⁴⁵ Eş-Şifâ bi Tarîf-i Hukukî-l Mustafâ kitabın tam adıdır. *Şifâ-i Şerîf*, Endülüslü İslam âlimi Kadî İyaz tarafından yaklaşık bin yıl önce kaleme alınmıştır. Hz. Peygamber'in şemâli, davranış örnekleri, olaylar karşısındaki tutumları ve belli başlı özelliklerini ele alan eser, alanının başucu kitapları arasında gösterilmektedir. Kitabın başlıca özelliği ise hadisler, ayetler ve çeşitli sahih rivayetlerin ilgili konu başlığı altında (Hz. Peygamber'in vefakârlığı, zühdü, şecaati vb.) sınıflandırılarak belli bir bütünlüğe sahip olmasıdır.

olunmuştur. Ve Delâilü'l-Hayrât'ta dahi, (126 b)

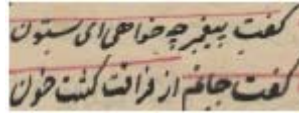
 ⁴⁶ lafzıyla salavat-ı musarrahtır.

2135.

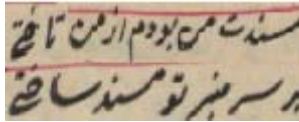
Hannâne ismiyle müsemmâ olan direk, Hazret-i Resûl 'Aleyhi's-selâmin direği terkinden, ⁴⁷ gibi nâle vururdu. Çünkü nâlesi haddi tecâvüz etti; Nebî 'aleyhi's-selâm minberden inip ve direğin yanına gelip;

2136.

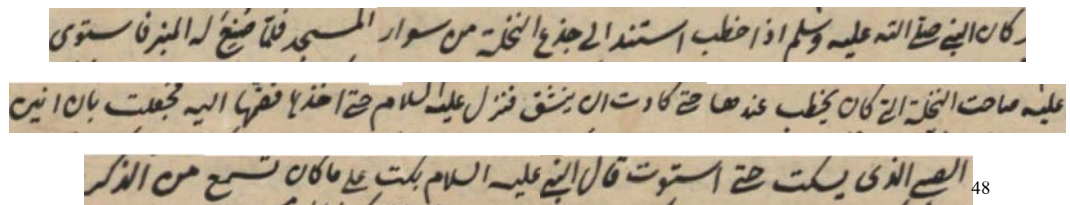

Peygamber 'aleyhi's-selâm buyurdu ki: "Ey direk ne istersin?" Direk dedi ki: "Cânım senin firâkıdan kan oldu ve muztarib oldu."

2137.

"Yâ Resulullah, evvel senin mesnedin ben idim; şimdi benden caydın ve müfârekat ettin. Minber başı üzerine mesned düzdün. Bu iftirâka ve bu şerefden dür olmaya benim tahammülüm yoktur." dedi. Zîrâ minberden evvel, ol direğe i' timâd ile hutbe okurlar idi. Nitekim Hazret-i Cabîr *radiyallahu 'anhdan* rivâyet olundu kim, buyurmuşlardır:

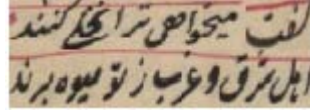
 ⁴⁸

⁴⁶ Direğin Peygamber Efendimizden ayrılışından inlemesine (duyup) kim güler?

⁴⁷ Akıl sâhipleri.

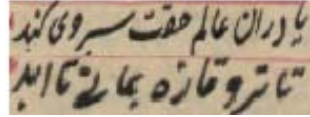
⁴⁸ Ma' nâsı metin içerisinde verilmiştir.

tercümesi budur: Resûl-i Ekrem *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* hutbe eylediği zamânda, mescid-i şerîfin direklerinden, bir hurma ağacı direğine i‘timâd eder oldu idi. Vaktâ ki, cema‘at çok olup ve hutbe için minber yapıldı ise ve o minberin üzerine, hutbe için Nebî-i Zîşân kâ‘im oldu ise, o nahle ki; ona istinâd ile hutbe okurlar idi. Sayha eyledi, hattâ yarılmaya karîb oldu. Nebî *‘aleyhi’s-selâm* minberden sa‘adete nüzûl buyurdu ve direği tuttu ve kendiye zamm eyledi. Ve direk, sabî gibi inlemeye şürû‘ eyledi. Öyle sabî ki; bükâ eyledikde, vâlidesi onu taltîf ederek susturur. Hattâ direk sükût eyledi. Resûl-i Ekrem *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* buyurdu ki: "Zikrden işittiği şey’in iftirâkına ağladı."

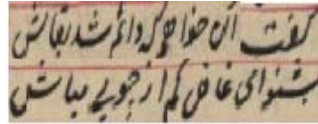
2138.

Resûl *‘aleyhi’s-selâm* buyurdu ki; "İster misin ki; bu istinâda bedel seni, bir hurma ağacı edeler, şark ve garb ehli senin hurmanı ekl edeler?"

2139.

Yâhûd bu dünyâda hurma ağacı olmaya bedel, -o ‘âlemdeki murâd, cennettir- Cenâb-ı Hakk seni, bir serv eyleye; eli gayrû’l-nihâye, ter ü tâze kalasın." Serv lafzı, hakikati üzerine hamli mümkün olur. Yahud servden, hurma ağacı murâd etmek dahi mümkün olur.

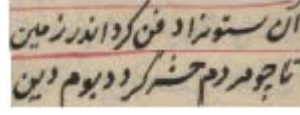

2140.

Ağaç dedi ki: (127 a) "Onu isterim ki, onun bekâsı dâim oldu." Ya‘nî cennette servi olmayı istedi ve dünyâda hurma ağacı olup, kıyâmete dek mu‘ammer olmayı talîb olmadı. Zîrâ ‘âkibetinde fenâ muhakkaktır. Cenâb-ı Mevlânâ *kuddise sirruhu*, illâ ‘ali pend ü nush için buyururlar ki: "Ey gâfil; ağacın söylediğini dinle

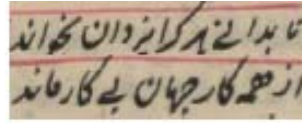
ve bir ağaçtan aşağı olma. Çünkü sen, fâniyi ihtiyâr edesin; ağaçtan aşağı olmuş olursun."

2141.

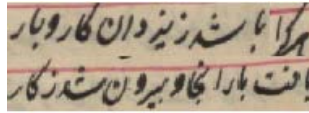
O direği, Resûl-i Ekrem *Sallallahu Te'âlâ 'aleyhi ve selem*, 'âlem-i âhreti ihtiyâr edince yere defn eyledi. Hattâ insân gibi, kıyamet gününde haşr u cem' ola.

2142.

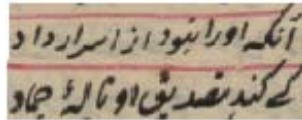
Defn kerd cümlesine âdet olarak buyururlar ki; bilesin için her kimi ki, Cenâb-ı Hakk kendiye okudu ve da'vet etti; dünyânın cümle işini terk edip, işsiz kaldı. Ammâ onu ki, Cenâb-ı Hakk tard eyledi; dünya işine meşgûl olup, bâbından teb'id eyledi.

2143.

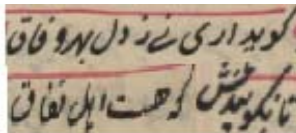
Her kime ki, Hakk Te'âlâdan iş güç olur, ya'nî ta'at u 'ibâdet ile meşgûl olur; bâb-ı Hüdâ'ya izn oldu ve dünyâ kârından halâs oldu. Hâsılı sevdiğini, 'ibâdetle ve sevmediğini, dünyâ umûruyla meşgûl eder, demektir.

2144.

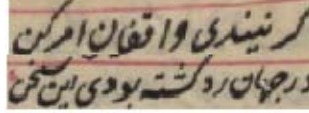
Çünkü direğin firâk-ı Resulullah ile, feryâdını beyân buyurdular ve buna i'timâd eyleyen kimlerdir? Onun beyânına şürû' edip buyururlar ki: "Ol kimse, ona esrâr-ı ilâhiyyeden bir nesne i'tâ olunmadı. Ve 'ârif-i sırr-ı Hüdâ değildir. Kaçan cemâdın nâlesini tasdik eder?" Ya'nî felâsefe-meşreb ve dehrî-mezheb olanlar bu nâle-i cemâdı tasdik etmezler.

2145.

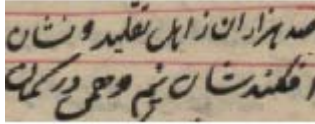
Felsefî-meşreb olan tesbîh-i cemâdât sohbeti oldukda: " ⁴⁹ cemâdâtın tesbîhi hakır." derler. Lîkin gönülden değildir. Belki halka muvâfakat içindir. Hattâ demeyeler ki; "Bu münâfıktır, yâhûd tâ vifâkın ‘illetidir."

2146.

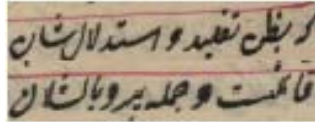
Eğer cemâdât, *kün* emrine vâkıf olmayalar idi ve Cenâb-ı Hakk'ın *kün* hitâbını işitmemeleri, bu söz cihânda merdûd olur idi. Bu sözden murâd; yâ tesbîh-i cemâdât, yâhûd vakt-i icâdda olan *kün* hitâbı. Ya‘nî ehl-i ‘ilm ü ‘irfân, böyle *kün* demekle bu mevcudât vücûd bulmaz ve cemâd olanlar zikretmez, deyu reddederler idi. Ammâ reddetmediler, belki kabûl ettiler. Öyle ise müdde‘â sâbit oldu.

2147.

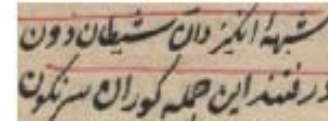
Taklîd ehlinden ve ‘alâmet ehlinden niçe bin kimesne vardır ki yarım vehm onları gümâna bırakır.

2148.

Zîrâ onların taklîd ve istidlâlî zan ile kâ’imdir. Ve bütün kanatları ve ‘alemleri zannîdir. Binâen ‘aleyh, ednâ vehmle (127 b) zanna giriftâr olurlar.

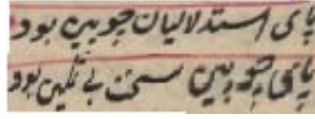
2149.

Ol alçak iblis; kalbine bir şüphe, ihdâs ü icâd eder. O şüpheden, bu cümle körler, başı aşağı düşerler. Ba‘de o şüphe ve zan için nazm-ı celîli te‘vîl ederler. Meselâ şüphe ve şu olur ki; hiç cemâd söyler mi ve cemâdın ‘aklı varmı?

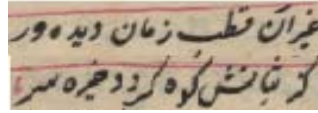
⁴⁹ Evet.

2150.

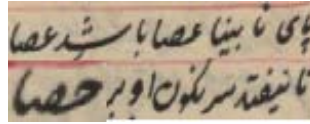
Ehl-i istidlâlin ayağı, ağaçtan olur. Ağaçtan olan ayak, ziyâde kudretsiz olur. Hâsılı ehl-i ‘akl; pâ-y-ı çöpün sâhibi gibi çok düşerler demektir.

2151.

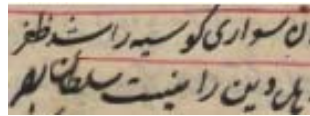
İllâki o basîret sâhibi, zamânın kutbu olan zât, o düşmez. Zîrâ onun sebâtından dağ mütehayyir olur ve taşar.

2152.

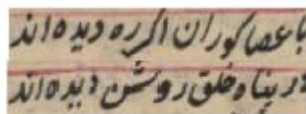
Körün ayağı ‘asâ; tâ ki, başı üzere; o kör, hasâ üzerine düşmeye. Körden murâd, basîreti olmayanlardır. ‘Asâdan murâd, delilleridir. Hassâdan murâd, hezeler u dalâlettir. Ya‘nî ulemâ-yı zâhir, hakikat-ı hâle ‘adem vukufı sebebiyle istidlâl ederler ki, hatâ vü dalâlete düşmeyelim. Ve lîkin yine delilleri ma‘kûs olmakla, hatâ-yı ‘azimde vâki‘ olurlar demektir.

2153.

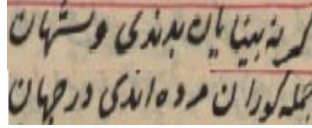
Ol bir atlı ki, o ‘askere mu‘in oldu. ‘Askerden bedel, din ehline mu‘in oldu. O kimdir dersen; basarın sultanı olan zâttır. Ya‘nî ümmet-i Muhammede ‘aleyhi’selâm mu‘in olan, dünyâ ve ahrette velî-yi kâmilidir. Yoksa ‘ulemâ-yı zâhir, ‘ilm ü istidlâlleri sebebiyle yardım edemezler. Zîrâ ‘ilmi, kendiye necât vermez değil ki, ahiri dalâletten kurtara.

2154.

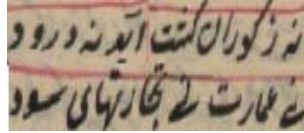
‘Asâ ile, körler eğer yolu bulurlar ise ve görürler ise; gözü rûşen olan halkın hıfzındadırlar. Kör, her ne kadar ‘asâsıyla gider ise; yine onu bir gözlüedir, yâhûd

sa'ir umurunda gözlüye muhtaçtır, demek ola. Bunun gibi 'ulemâ-yı zâhir dahi, her ne kadar istidlâl ile yolu bulsalar; yine 'ulemâ-yı bâtına, ihtiyâçtan rehâ bulamazlar ve kâffe-i umurunda, ehlullaha muhtâç olurlar.

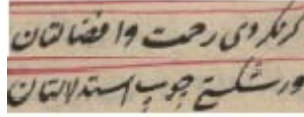
2155.

Eğer ashâb-ı bâsiret ve şâhlar olmayadı; cümle körler, dünyâda ölmüşler idi. Zîrâ onları idâre edecek kimse olmaz idi.

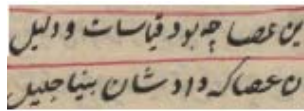
2156.

İhtiyâcı beyân edip buyururlar ki; körlerden ne ekin ekmek gelir ve ne vakti geldikde ekini biçmek gelir. Ne bir hâne binâ etmek elinden gelir ve ne fa'ideli ticâretler elinden gelir. Bunlar bütün gözlülerin işidir. (128 a)

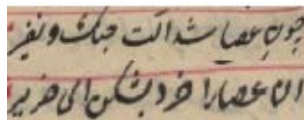
2157.

Ey kör-dil olan 'ulemâ-yı zâhir; eğer Cenâb-ı Hakk size rahmet ü fazl etmeyeydi, sizin istidlâlinizin ağacını kırar idi.

2158.

Bu 'asâ ne olur ve ne demektir? 'Ulemâ-yı zâhirin kıyâsları ve delilleridir. O 'asâyı, onlara kim verdi? Görücü ve Celîl olan Mevlâ verdi. İki mısra' dahi, su'âl u cevâbı mütefennindir.

2159.

Çünkü Hakk'ın verdiği 'asâ, evliyâsıyla kavga ve nizâ'a sebep oldu. Ve onlar ile kavga ve münâzağa; Mevlâ ile kavgadır. Nitekim hadîs-i kudsîde

من ان وایا فقد بارزنی بالمحاربة⁵⁰

buyurulmuştur. O ‘asâyı, ufak ufak ey kör; kır. Zîrâ senin be’is-i telefindir. Mevlâ-yı Mütê‘âl o suyûf-ı kıyâsât ve edilleyi sana verdi ki; dehrî ve felsefî ve sa’ir milel-i bâtıla ile ceng edesin. Yoksa evliyâsıyla nizâ‘ edesin deyu vermedi. Mesela; bir göynün ve celbinin ve çûy-zâdenin seyf-i ‘ilmlerini Cenâb-ı Şeyh Ekber *kuddise sirruhu ethar* Hazretleri’ne çekmeleri gibi, her biri dünyâda belâsını buldular. Ahrette hâllerini Allah Te‘âlâ bilir.

او عصا تان داد تا پیش آمدید
ان عصا از خشمم بروی زدید

2160.

O ‘asâyı size verdi Mevlâ ki; ileri gelesiz ve Hakk’a takarrib edesiz. Ve ‘ilm dahi Cenâb-ı Hakk’a âlet-i kurbdur. O ‘asâyı siz, hışmınızdan Hakk’a vurdunuz. Ve Cenâb-ı Hakk’ı agzâb ettiniz. Evliyâsına vurmak, kendine vurmak gibidir.

حقیقه کور این چیه کاراندرید
دیدم بارزادرمیانه اورید

2161.

Ey körler cema‘ati; ne işteseniz, ettiğiniz işi iyice tefekkür ediniz. Bir gözlüyü, ortanızda götürün ve bu körlükten halâs olunuz. ‘Ulemâ-yı zâhire, bir mürşîd-i kâmile intisâb ediniz, demektir.

دامن اولر کور اودت عصا
درنگ کادم جهادید از عصا

2162.

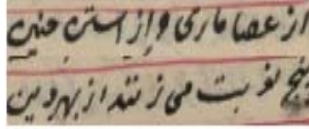
Onun eteğini tut ki; O, sana ‘asâ verdi. Murâd, Vâcib Te‘âlâdır. Likin ehlullah, murâddır. Nazar eyle ki, Âdem ‘aleyhi’s-selâm ictihâd u istidlâlden ne ziyân gördü? Sen dahi ‘ilmine mağrur olup, dâmen-i evliyâyâ temessükü terk edip, hatâ etmiş olmayasın.

معجزة موسى واحمد رانگر
چون عصا شد مار دامن با حفر

2163.

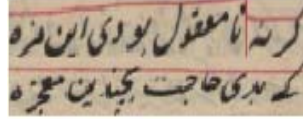
⁵⁰ "Kim bir veliye ihânet ederse, benimle muharebe için karşı karşıya gelmiş olur."

Musâ ‘*Aleyhi’s-selâmin* mu‘cizesine ve Hazret-i Ahmet *Sallallahu ‘aleyhi ve sellem* mu‘cizesine nazar eyle. ‘Asâ niçe yılan oldu? Ve asitin-i hannâne niçe Resûl-u Kibriyâ’dan âgâh oldu? Evliyâsı dahi, vereseleri olmak cihetiyle, bu kerâmetlere mazhâr düşmüşlerdir. Hemen dâmenlerine yapışmaya bakasın.

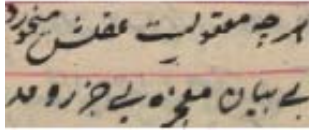
2164.

‘Asâdan yılan oldu diyerekten âvâz oldu. (128b) Her gün din için, beş nöbet mü’ezzinler vururlar. Murâd, ezân-ı şeriftir.

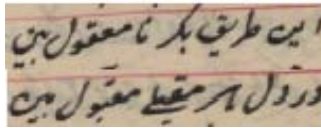
2165.

Eğer bu din, nâ-ma‘kûl olmayaydı; bu kadar mu‘cizeye kaçan ihtiyâç olur idi? Olmaz idi, demektir. Hâsılı umûr-ı dünyâ, nâ-ma‘kûl olmakla; bir mürşîd-i kâmile muhtâftır.

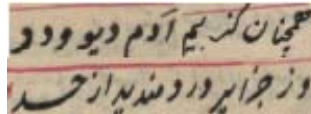
2166.

Her ne ki ma‘kûldür ve ‘akla mülâyimdir; ‘akl onu yer ve kabûl eder. Mu‘cize beyânı ve mu‘araza olmaksızın, cezr ü med; deryânın içeri çekilip ve yine yerine gelmesine derler. Bu makâmda, mu‘araza murâd olur.

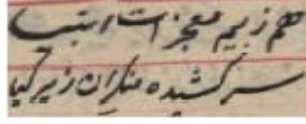
2167.

Bu bozulmamış yolu ve din-i Muhammediyeyi, ‘akl almaz ve ihâta etmez. Böyle gör ve bil. Lîkin her mukbilin önünde makbûl gör. Ya‘nî ehl-i ikbâl ve ehl-i sa‘adet, her ne kadar nâ-ma‘kûl ise, reddetmeyip kabûl etmişlerdir.

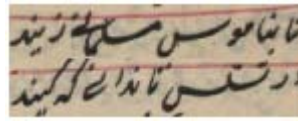
2168.

Ancılayın ki, insândan; şeytân ve yırtıcı hayvân, atalara havfdan ve hasedden nâşi kaçarlar idi.

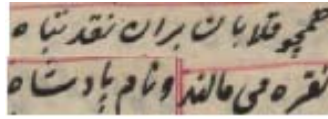
2169.

Dahi enbiyâ-yı ‘izam ‘aleyhi’s-selâmın mu‘cizelerinden firâr edip, ot altına saklanmışlar idi. Ve evliyâyı istemezler idi.

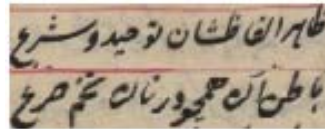
2170.

Hattâ Müslümanlık ‘arzıyla ve nâmıyla, mu‘ammer olsunlar. Mürâyilik içinde, onların ne olduğu bilinmesin. Eğer evliyânın yanına gelseler, kalp oldukları ve mürayi oldukları ma‘lûm olur. Binâen ‘aleyh, iyilerden firâr edip, zemine şürû‘ ederler.

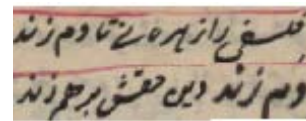
2171.

Şol kalpzenler gibi ki; ol kalp akçeye, gümüş sürerler ve sikke basarlar. Onlar bunlara benzerler; akçeden anlar sarrafa, akçelerini göstermezler. Zîrâ sarraf kalp akçeyi bilir ve izhâr eder. Hâsılı mürâyileri, kalpzene ve evliyâyı, sarraflara teşbîh buyurdular.

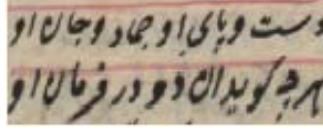
2172.

Onların elfazının zâhiri, tevhîd ü şer‘dir. Onların bâtını, ekmek içinde delice buğdayı gibidir. Delice buğdayı, insânı medhûş eder imiş. Elhâsıl ehl-i riyânın zâhiri, bâtınına muvâfık gelmez, demekden ‘ibârettir.

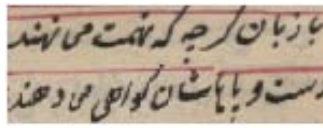
2173.

Felsefî-meşreb olanların haddi ve cesâreti yoktur ki; din hakkında bir şey söyleyemez. Eğer söylerse; din-i Hakk, onu birbirine vurur ve helâk eder.

2174.

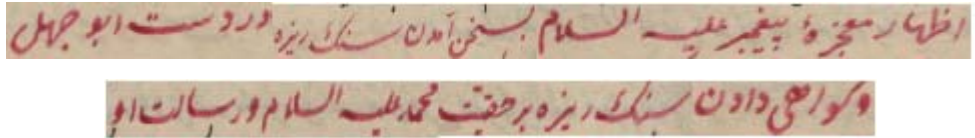
Münkirin eli ve ayağı, cemâddır. Ve onun cânı her ne söylerse, o iki cânın fermânında ve taht-ı (129 a) itâ' atindedir. İkidenden murâd, dest ü pâdır.

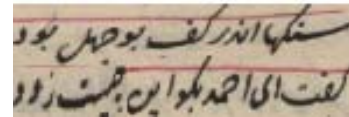
2175.

Münkirler, lisânları ile din üzerine töhmet korlar ise; kudret-i Bâri ile, elleri ve ayakları rûz-i cezâda şehâdet ederler. Cenâb-ı Kibriyâ; tesbîh cemâdâtı inkâr ettikleri için, ⁵¹رخا لهم makâmında olan ellerine ve ayaklarına ve senelere ve günlere ve gece ve sa'atlere ve dakikalara şehâdet ettirse gerektir. Nitekim Kurân-ı

Kerîm'de: ⁵²و تكلمنا ايديهم و تشهد ارجلهم بالانوار يكون buyurulmuştur.

Peygamber 'Aleyhi's-selâmin, mu'cize izhâr etmesi beyânındadır. Ufak taşların söze gelmesiyle; Ebû Cehil'in elinde dahi seng-i rîzenin Muhammed 'aleyhi's-selâmin hak olduğuna ve risâletine şehâdet vermesiyle.

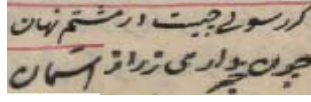
2176.

Ebû Cehil'in elinde ufak taşlar var idi. Dedi ki: "Yâ Ahmed, çabuk söyle bu elimde olanlar nedir?"

⁵¹ Cemâd.

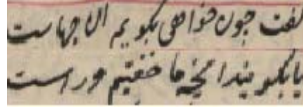
⁵² "Bize elleri ve ayakları şehâdet eyler, neler yapıyorlar ve kesbediyorlar ise." Yâ-sin, 65

2177.

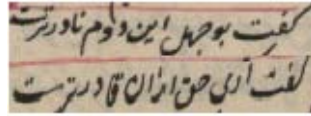
Eğer Peygamber isen, elimde olan nedir, bil. Çünkü semânın sırrından haber tutarsın. Ve esrâr-ı âsumânı biliyorum deyu da' vâ edersin. "

2178.

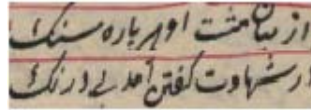
Sultân-ı Enbiyâ Muhammed Mustafâ 'aleyhi's-selâm buyurdular ki: "Niçe istersin? Elinde olanlar nedir, onu mu söyleyim? Yâhûd elinde olanlar, bizim hak ve doğru olduğumuza, şehâdet etsinler."

2179.

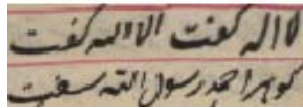
Ebû Cehil dedi ki: "Bu ikinci, ziyâde nâdirdir. "Resûl-i Ekrem buyurdu ki: "Belî, nâdirdir. Lîkin Hakk Te'âlâ, ondan büyüğüne ziyâde kâdirdir."

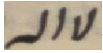
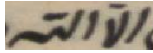
2180.

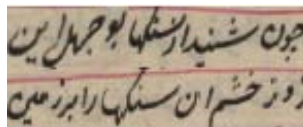
Onun yumruğunun ortasından, her bir pâre taş, bilâ-tevakkuf şehâdet söylemeye geldi. Ve Resûl-i Kibriyâ'nın hakikatini haber verdi. Ebû Cehil, avcunu açmadan, hâsılı nâdir dediği oldu.

2181.

⁵³ dedi ⁵⁴ dedi. Ahmed Resulullah, incisini deldi. Ya' nî kelimeteyn-i şehâdeteyn getirdiler, demektir.

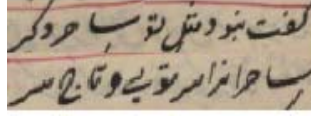
2182.

⁵³ İlâh yoktur.

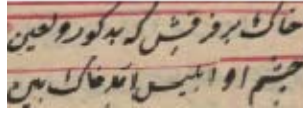
⁵⁴ Ancak Allah vardır.

Çünkü taşlardan, Ebû Cehil bu şehâdeti işitti; gazabından o taşları yere vurdu.

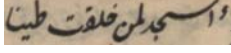

2183.

Taşları yere vurduktan sonra dedi ki: "Senin gibi –hâşâ- sâhir olmaz. Ve sihirde, sana mûmâsil bulunmaz. Sâhirlerin (129 b) re'isi sensin ve başlarının tacısın."

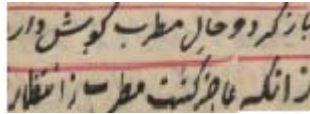

2184.

Toprak, onun başına olsun ve kabre girsin. Zîrâ bâtmı kör idi. Ve mel'un-ı dergâh-ı Bâri idi. Ve onun gözü, şeytânın gözü gibi toprak görücü idi. Şeytân, Âdem 'Aleyhi's-selâmın mücerred cesedini görüp; ⁵⁵ deyip secdeden i'raz eyledi. Bu dahi Sultân-ı Kevneyn'in zâhirini görüp, hakikat-ı Muhammediyyeden gâfil idi. Binâberîn imâna muvaffak olamadı.

Mutrîbin kıssâsı bakiyesidir. Ve dahi Hazret-i 'Ömer Radiyallahu Te'âlâ 'anh Hazretleri'nin mutrîbe haber eriştirmesi ol nesneyi hâtif-i gaybî âvâz verdi.

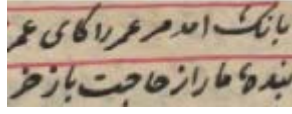

2185.

Bu kelâmdan rücû' eyle ve mutrîbin hâlini dinle. Ondan için ki; mutrîb, benim hikâyemi tekmîl etsinler deyu, intizârdan 'âciz oldu. Hitâb, Yâ Çelebi Hüsame'd-din Hazretleri'nedir. Yâhûd her bir tâleb-i mesnevî olanlardır. Böyle yerler geldikde, bu vechle tevcîh oluna.

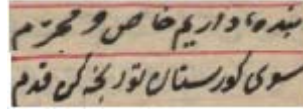
⁵⁵ "(Şeytân) dedi: "Ben, çamur(dan şekillendirip beşer) hâlinde yarattığın kimseye, secde mi ederim?" İsrâ, 61

2186.

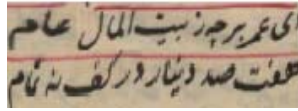
Rü'yâda, Hazret-i 'Ömer'e katı nidâ geldi. Ve âvâz-ı bülend ile çağıldılar ki: "Ey 'Ömer, bizim kulumuzu ihtiyâçtan kurtar.

2187.

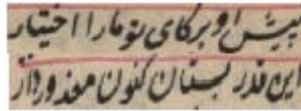
Hürmetli ve has bir kulum var, makbere tarafında. Sen ayağını incitip, ol kul tarafına kasdeyle.

2188.

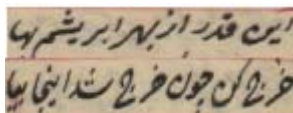
Yâ 'Ömer kalk, cümlelerin beyt'ül malından, eline yediyüz altın tamama vaz' eyle.

2189.

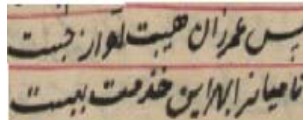
Onun önüne ilet, öyle diyerek ki: "Sen bizim ihtiyârımızsın. Şimdik bu kadar al ve bizi mağrûr tut.

2190.

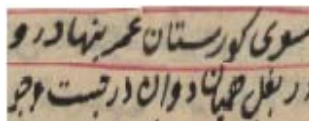
Bu kadar ibrişim bâhâ al, harc eyle; çünkü harc oldu. Bu mahalle yine gel."

2191.

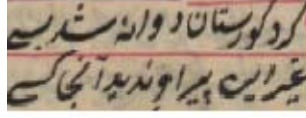

Bu sadâyı işitince Hazret-i 'Ömer, bu sadânın heybetinden sıçradı. Hattâ belini, bu hizmet için bağladı.

2192.

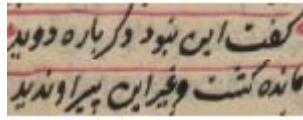

Makbere tarafına, Hazret-i ‘Ömer teveccüh eyledi. Koltuğunda altın kesesi, seğırtici ve talebinde olduğu halde.

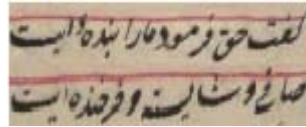
2193.

Makbere etrâfında çok seğırtici oldu. Bu pîrden gayri orada bir kimesne görmedi.

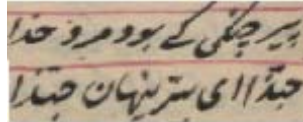
2194.

Kendi kendiye dedi ki Cenâb-ı Hakk’ın buyurduğu bu değildir. Bir gayri kerre dahi makbereyi yeldi ve ‘âciz oldu. Ve bu pîrin gayrisini o görmedi. (130 a)

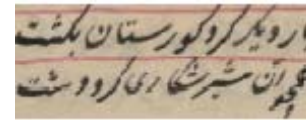
2195.

Yine Hazret-i ‘Ömer *radıyallahu Te‘âlâ ‘anh*, buyurdu ki: "Hakk Te‘âlâ buyurdu ki o bir bendedir sâfi ve bize şâyeste ve kutlu."

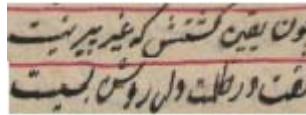
2196.

Pîr-i çengî: "Merd-i Hüdâ niçe olur?" dedi. Mısra‘-ı sâni, Hazret-i Mevlânâ’nın olarak; ne güzel ve ne hoşsun, ey sırrına kimesneyi vâkıf etmeyen Mevlâ.

2197.

Bir gayri kerre gûristânın etrâfında döndü. Ol şikâra mensûb olan arslan ova etrâfında yeldiği gibi.

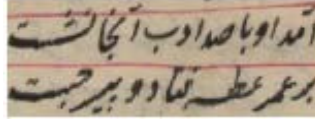

2198.

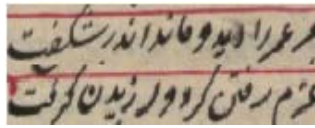
Çünkü Hazret-i ‘Ömer’e yakîn oldu ki; makberede pîrin gayrisi yoktur. Dedi ki: "Zulmette dil-i rûşen çoktur."

2199.

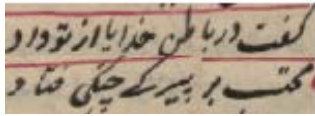
‘İndinde ba‘del tahakkuk hâlife o mahalle geldi. Ve yüz edeble oraya oturdu. Ve hâlifeye aksırmak vâki‘ oldu. Ve pîr-i çengî sıçradı.

2200.

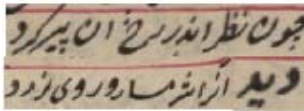
Pîr-i çengî, Hazret-i ‘Ömer’i gördü ve bu nereden gelmiş deyu, ta‘accübde kaldı. Havfindan gitmeye kasd eyledi ve kendini titremek tuttu.

2201.

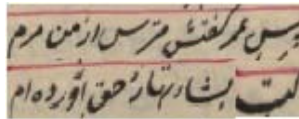
Kalbinde dedi ki: "Ey Hüdâ, senden meded, hâlife pîr-i çengîye vâki‘ oldu ve rast geldi." *Pirek*’de kâf, tasgîr içindir.

2202.

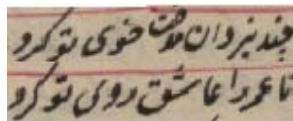
Çünkü Hazret-i ‘Ömer Efendimiz, ol pîrin yüzüne nazâr eyledi. Onu mahcûb gördü. Rûy-ı zerd, sarı yüzlü demektir; mahcûb ma‘nâsına ıstılâh olmuştur. Ve şerm-sâr dahi mahcûb ma‘nâsınadır.

2203.

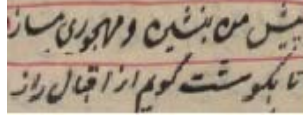
Havf ettiğini görünce, Hazret-i ‘Ömer *Radiyallahu Te‘âlâ ‘anh* buyurdu ki: "Korkma ve benden ürkme, zîrâ sana Hakk Te‘âlâ’ dan beşâretler getirmişim.

2204.

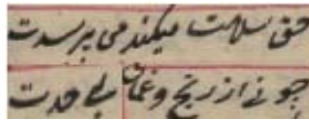
Cenab-ı Hakk, senin mehdini çok etmiştir. Hattâ 'Ömer'i, senin yüzüne 'âşık etmiştir.

2205.

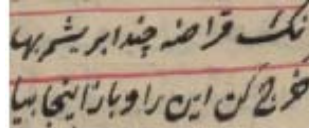
Benim önüme otur ve benden mehcûrluk düzme. Hattâ senin kulağına devlet ü ikbâlden sırr söyleyim."

2206.

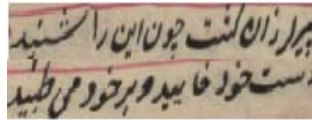
Hâlîfe, o esrârın beyânına şürû' edip buyururlar ki: "Hakk sana selâm eyler ve senin hâtırını su'âl eder. Niçesin rencden ve bî-had olan gamlardan, buyurur." dedi.

2207.

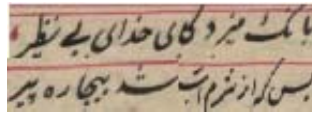
İşte sana birkaç altın gönderdi, sazına ibrişim bahâ olarak.

2208.

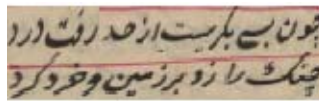
Pîr-i çengî lertzân oldu, çünkü bunu dinledi, (130 b) elini çekindi ve muztârib oldu.

2209.

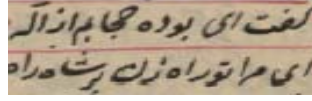
Ve sadâ vurdu. Öyle diyerek ki ey şerik ü nazîrden münezzezh olan Mevlâ bîçâre pîr kulun, hayâsından eridi ve mahvoldu.

2210.

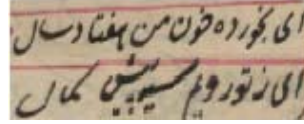
Çünkü çok ağladı ve derdi hadden geçti. Sazını yere vurdu ve kırdı.

2211.

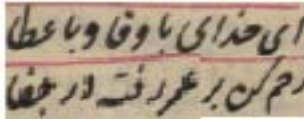
Ve dedi ki: "Ey bana Hakk'dan hicâb olan saz beni Mevlâ'dan dûr ettin. Ey saz, sen bana cadde yola gitmeye rehzensin.

2212.

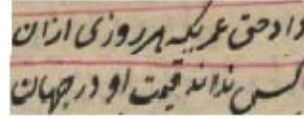
Ey saz, benim kanımı yetmiş yıl içmişsin ve benim sebab-i helâkım olmuşsun. Ey saz senden, benim yüzüm ehl-i kemâlin önünde karadır ve senin için beni, ehl-i kemâl; sazcıdır deyu reddettiler. Hâsılı, bana külli 'özü etti demektir.

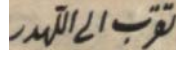
2213.

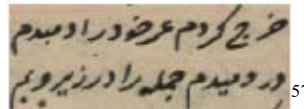

Ey kullarına vefâ ve 'atâ ile olan Mevlâ; beyhûde gitmiş 'ömre rahmet eyle. Ve bakiye-yi 'ömrümü, ta'atına sarf ettir ki; beyhûde gitmiş 'ömre rahmetin ma'nâsı budur. " Nitekim beyân buyururlar.

2214.

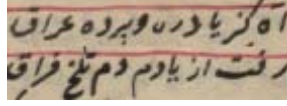
Pîr-i çengînin du'âsını, Hakk *celle ve 'ala* kabûl edip; ona bir 'ömr-i 'aziz verdi ki; o 'ömürden her bir gün, kimesne onun kıymetini cihânda bilmez. Ya'nî bakiye-yi 'ömründe çok iş gördü, güyâ yetmiş sene 'ömrü hebâ olmamış oldu. 'Ömürden murâd, vuslat-ı Hakk'tır ve ⁵⁶. Yüz 'ömrü hevâ ile geçse, bu işi bir günde görse, o yüz yıl telef olmamış olur.

⁵⁶ Allah'a yaklaşımadır.

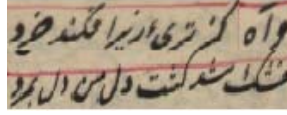
⁵⁷ Beytin anlamı, metin içerisinde verilmiştir.

Kendi ‘ömrümü nefes-be-nefes sarf eyledim. Cümle nefesimi, sazın ince teline ve kalın teline ufaladım. Hâsılı, saz çalmakta ‘ömrümü geçirdim.

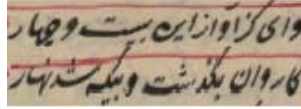
2215.

Mutrîb der ki: "Âh makâm yollarını anmaktan ve ‘ırâk makâmının perdesini yâddan, hâtırımından gitti; eyyâm-ı firâkın acılığı." Eyyâm-ı firâktan murâd, ömr-i zenânîdir ki; yâr-ı hakikî ile vakt-i firkattir.

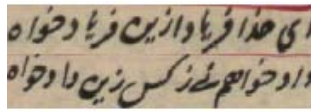
2216.

Vâh, yine *zîr efkend-i hord* makâmının tazeliğinden ve letâfetinden beni mağrûr eyledi. Hattâ kalbimin ekini kurudu ve gönlüm aldı.

2217.

Vâh, bu yirmi dört şu‘benin âvâzından, ömr geçti. Ve gündüz, vakitsiz oldu. Bu ebyât-ı selese, mûsikî; fenn-i lâtif iken, onun dahi tahsîline sarf olunan ‘ömrün, telef olduğunu beyândır. Zîrâ ‘ind-i şerîflerinde, ‘aşktan mâ‘adâ, ‘ömr her neye harcolunsa, hebâ olduğunu aşağıda tasrîh buyuracaklardır.

2218.

(131 a) Ey benim Rabb’im, el-amân! Bu feryâd u meded isteyiciden murâd, kendileridir. Ya‘nî sana benim ancak, sana kendimdir. Bu mazmûnda, ba‘zı şâ‘ir demiştir. Mısrâ‘: Gönüldendir şikâyet, kimseden feryâdımız yoktur. Ve ba‘zılar dahi kaderden bilip ve Cenâb-ı Tevhîd’e nazar edip, şu beyti söylemişlerdir:

Ne sendendir, ne bendendir, ne çarh-ı kineverdendir.

Bu derd-i ser, hûmâr-ı neş‘e-i cam kaderdendir.

Ammâ bu makâmda Cenâb-ı Mevlânâ *kuddise sırrûhu* tarîku'l-beyân için kendimden şikâyet ederim buyurdular.

2219.

Kendime 'adl ü ihsân kimesneden bulmam. İllâ umarım ki, Rabb'imden bulurum. Ondan için ki, benden bana ziyâde yakındır.

2220.

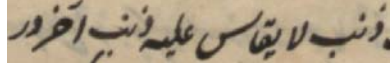
Zîrâ bu varlık bana, behr-i ân ondan yetişir. Ve bu vücûd-ı mecâzi onundur, böyle olunca. Çünkü, benim bu vücûd-ı mecâzim mahvolur, onu görürüm.

2221.

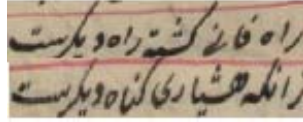
Ne ten gibi Hakk'tan isterim ve ona bakarım, ol kimesne gibi ki; o kimesne sana altın saçar, sen onun tarafına bakarsın, aslâ kendi tarafına bakmazsın. Zîrâ sana altın ondan gelir. Bu beyt, hem teşbîhdır ve hem ' illettir.

2222.

Bunun gibi, o mutrîb dahi bükâ vü feryâdda idi. Ve bu kadar yıllık cürmünü, Cenâb-ı Kibriyâya ta'dâd eder idi. Bunun gibi demek; böylece, benim gibi, demektir.

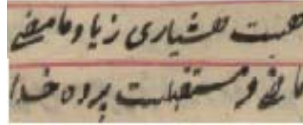
Pîr-i çengî bükâ vü vâh u enîni artırınca, ona Hazret-i ‘Ömer *radıyallahu ‘anh* buyurdu ki: "Bu senin zâr-ı vâhın, senin ayıklığın ‘alâmetidir. Ve bu ayıklık dahi, bir zenb-i ‘âzimidir." Zîrâ vücûdun ⁵⁸

2223.

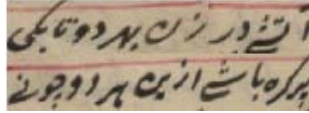
Fânîfillah olanın yolu, kendinde olan kimesnelerin ve vücûd sâhiblerinin yolunun gayridir. Zîrâ kendide olmak dahi, bir ism-i âhirdir.

2224.

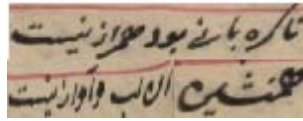
Mâzi yolu yâd u tezekkürden, ayıklık vardır ve kendide olmaya delâlet eder. Mâzi ve muzâr‘i yâd, Vâcib Te‘âlâya perde vü hicâbdır. Allâme-yi zâhir, bunlarla iştigâlden Hakk’tan kaldılar.

2225.

Âteş-i tevhîdi, bu her ikiye vur. Ve mâzi ve müstakbel kaydından geç. Niçe bir ney gibi ‘ukde eyle. Dolu olursan, neyin ‘ukdeleri bu gamlarıdır. Hâsılı bu ‘ukde-i ma‘nevîlerden halâs olmaya bak.

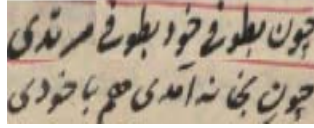
2226.

Madem ki, nâyı bu ‘ukdelerle muttasıfdır; nâyzen ile sırdaş değildir. Nâyzenin lebine ve âvâzına mukârin ve musâhib ve onu anlar değildir. Kerre bânide olan, bân lafzı a’dât-ı nisbettir ve yâ’sı zâ’iddir. Sâlik dahi, bu ‘ukde-i ma‘nevîlerden kurtulmadıkça (131 b) mürşid-i kâmilin sırdaşı olmaz ve leb ü âvâzına mahrem olmaz.

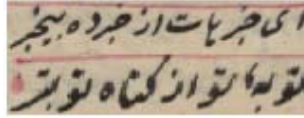
⁵⁸ "Günaha layıkasın. Onun üzerine sonuncu günahıdır."

2227.

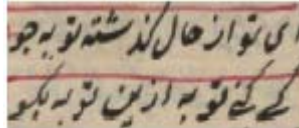
Sen niçe tavâfdasın? Tahkîk tavâfda, libâs burucu ve ridâ giyicisin. Tavâfda ise ridâ giyilmez. Zîrâ tavâf, ihrâm ile olur denilmiş. Urba, esnâ-yı tavâfda giymek câiz değildir. Niçe hâne-i kalbe ve Ka'be-i Hüdâ'ya dâhil olursun? Çünkü kendindesin. Libâs-ı vücûddan geç ki; harîm-i Ka'be-i kalbe dühûl, müyesser ve tavâfın sahîh olsun.

2228.

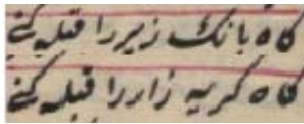
Ey pîr-i çengî; senin haberlerin, haber verici olan Mevlâ'dan habersizdir. Haberin, haberi olmamasını ta'bir buyurdular ki, kemâl-i mübalağa hâsıl ola. Zîrâ haber vericinin, hiç haberi olmaz. Murâd, o pîrdir. Bu sûrette senin tövbe ve nedâmetin, senin günâhından beterdir. Zîrâ ayıklıkla olan tövbe dahi, mâ' siyetden sayılır.

2229.

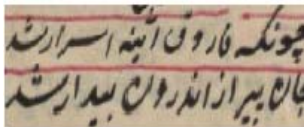
Ey pîr, sen eyyâm-ı gûzeşteden tövbe isteyicisin. Kaçan, geçmiş günlerinden tövbe etmiş olursun? Bu gûne varlık ile tövbe etmekten söyle. Ya'nî böyle kendinden olarak, sâbık olan günâhlara tövbe, 'indallah makbûl değildir.

2230.

Ey pîr, gâh sazın ince telinin sedâsını, kible ettin ve onunla meşğûl oldun. Gâh, inleyici olan bükâyı, kible eyledin. Bunun ikisi de lâşî kabîlindedir.

2231.

Çünkü Hazret-i ‘Ömer, esrâr-ı ilâhiyeye âyine oldu. Ve ol hazretde, esrâr-ı ilâhiyyeyi seyr eyledi. Pîrin cânı, içerisinde uyanık oldu.

عجب جان بے کریم و بے خدو شد
جان رفت و جان دیگر زنده شد

2232.

Ol pîr, rûh gibi bükâsız ve gülmeksiz oldu. Onun cânı, elden gitti ve gayri cân diri oldu. Ya‘nî ona, cânın yerine başka cân geldi.

حیرت آمد در روشن ان زمان
که بر او شد از زمین و آسمان

2233.

Pîr-i çengînin derûnuna o zaman bir hayret-i makbûle geldi ki o hayret sebebiyle zemîn ü âsumândan taşra oldu. Ve ‘avâlim-i gaybiyyeler kendiye münkeşif oldu.

حیرت بود از وراي حیرت
من نمیدانم تو میدانے بگو

2234.

Ve bu hâlde, yârini talebe başladı. Bu talep, cemi‘ taleplerin verâsından olarak bir taleptir. Ben bunun keyfiyyetini beyân etmeyi bilemedim. Sen, vasf edebilirsen söyle.

حال و قائلے از وراي حال و قائل
عز و کشته در حال و قائل

2235.

Bu ‘âlemin hâli ve gerek makâli, nâs beyninde olan hâl ü kâle benzemez. O ‘âleme giden, Allah Te‘âlâ’nın nûruna gark olmuştur. Keyfiyyeti, vasf u beyân olunmaz.

عز و کشته در حال و قائل
یا بجز دریا کی شناسدش

2236.

Bir garka değildir ki, halâsı (132 a) mümkün ola, yâhûd onu deryâ-yı hakikatden gayri kimesne anlaya.

عقل جزو ازل کل کو یا نیست
کر نقض بر نقض نیست

2237.

‘Akl-ı cüzi külliden söyleyici değil idi; eğer taraf-ı Hakk’tan ilhâh ile talep üzere olmaydı.

چونکہ قصہ حال پیرا بیچار سید
پیر و حالش روی در پرده کشید

2238.

Çünkü pîrin hâlinin kıssası buraya yetişti. Gerek pîr ve gerek hâli, yüzünü perdeye çekti. Buradan ileri, pîrin vasfı olmaz ve hâlinin dahi vasfı olmaz. Zîrâ ‘akl, beyâna kâdir olmaz.

پیر دامن راز گفتگو فتنه
سیم گفت در وہان جا ماند

2239.

Pîr-i çengî, dâmenini kıyl ü kâlden çekti ve silkti. Kıssası dahi yarım söylenmiş olarak, bizim ağzımızda kaldı.

از بیان بلند و عشت ساقی
صد ہزاران جان بشا با حق

2240.

Bu safâ ve zevke ermek için; ve bu zevki düzûp ve müheyyâ etmek için, niçe yüz bin olsa, fedâ etmek lâyıktır.

در شکار بیش جان باز باش
همچو خورشید جهان جان باز باش

2241.

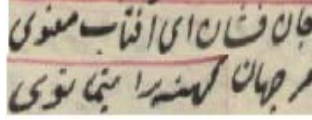
Cân mîşesi onda doğan, ol dünyânın güneşi gibi, cân fedâ edici ol. Güneşin, cânını fedâsı; gurûbundan ve ziyâ-pâş olmasından ‘ibârettir.

جان فشان افنا و خورشید بلند
ہر دمی نے بیشہ د پیر میکنند

2242.

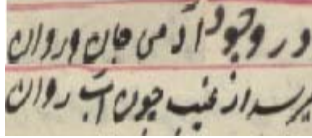
Cân saçıcı düştü, ‘âli olan güneş her dem ki, boş olur. Nûr saçmak ile, yine ferdâsı dolu ederler.

2243.

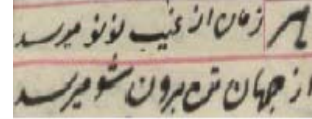
Ey âfitâb-ı ma' nevi olan insân, Allah Te'âlâ'ya cân fedâ eyle. Sonra sana, bir cân verirler ki; onun nûruyla, eski dünyâyâ yenilik göster.

2244.

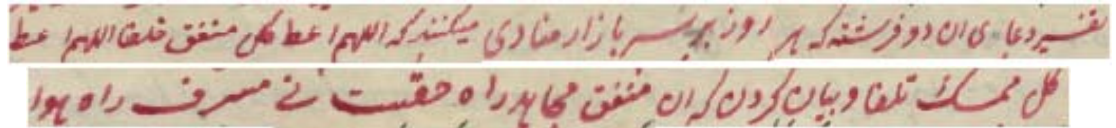

İnsânın vücûduna rûh; 'âlem-i gaybdan, âb-ı revân gibi erişir. Sen hemen, cân nisârından korkma.

2245.

Her ân, 'âlem-i gaybdan insâna, rûh u ihsân yeni yeni vâsıl olur. O gelenlere ten 'âleminden yine taşra olup, 'âlem-i gayba olmak erişir. Ya' nî ihsân-ı ilâhi gelir; kul, o ihsânı bezl eder. Yine, yeni ihsân gelir. İşte gerek câna ve gerek mâla, sehâ böyle büyüktür. Ve sehânın büyüklüğüne ve eshiyâ her ne verir ise, yerine yine gelicinin beyânı için, bu hadîs-i şerîfin beyânına şürû' buyurdular.

O iki meleğin du'âsının tefsîridir ki; her gün çâr su başında nidâ ederler ki: "Ya Rabbi, her bir infâk ediciye, 'ivaz ve bedel ver." O bir melek (132 b) dahi der ki: "Ya Rabbi her bâhil olanın mâlına telef ver." Ve dahi ve beyân etmektedir ki: "O münâfık, râh-ı Hakk'da mücâhid olandır. Yoksa hevâ vü hevesi, yolunun müsîrfî değildir. Bu sûrette havâşçün hazineler sarf etse, o kimse münâfık tahtında dâhil değildir. Ve bu du'âda dahi, dâhil olmaz." Münâdi, nidâ ma' nâsımadır. Ebû Hureyre *radıyallah Te'âlâ 'anh* Hazretleri, rivâyet eder ki: "İki cihânın fahri, Muhammed Mustafâ *sallallahu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem* buyurdular:

بما من يوم يصوم العبد فيه الا ملكان يترافقان فيقول احدهما لربك كل منفق خلفا ويقول الاخر اللهم اعط كل ممك ثلثا

"⁵⁹ Ma' nâsı; bir gün yoktur ki; o günde kullar sabâha dâhil olurlar. İllâ iki melek nâzil olurlar, birisi der ki: "Yâ Rabbi, senin yolunda mâlını sarf edenlere, muzâ'af olarak 'ivâz ver." Ve birisi der ki: "Yâ Rabbi, senin rızâ-yı şerîfin için mâlını harc etmeyenlere, telef ver ve mâlını elinden al." Bu meleklerin du'âsı, dergâh-ı Hüdâ'da kabûl olup, eshiyânın mâlî arttığını ve hasislerin mâlî, 'akıbet ya ihrâk ile, ve ya igrâkla; telef ü 'ademe gittiğini dâima müşâhede etmekteyiz.

معوذ بالله تعالى من البخل ومن البخل ومن البخل ومن البخل ومن البخل

كفت بغيره دائم بهر بيد
دو فرشته خوش سادای بیلند

2246.

Peygamber 'aleyhi's-selâm buyurdu ki: "Dâima nush için, iki melek güzel nidâ ederler." Yine münâdi, nidâ ma' nâsınadır.

کای خدا یا منقار اسیر دار
هر درشت از او صد ده هد هزار

2247.

"Öyle diyerek ki: "Ey Hüdâ, infâk edicileri tok tut ve mâl-ı firâvân ver. Onların her verdiği bir direm sadakaya, yüz bin 'ivaz ve bedel ver.""

ای خدا یا مسکینان در جهان
تو صد ده آرزایان اندر زیان

2248.

Ey Mevlâ, bâhillere dünyada sen verme. İllâ ki zarar içinde zarar ver, ya' nî çok ziyânları olsun. Fâzilet-i infâkı ba'de'l-beyân 'indallah makbûl olan, infâk kangı infâk olduğunu beyâna şürû' edip, buyururlar ki:

⁵⁹ "Kulların sabaha erdiği her günde, iki melek semadan iner ve bunlardan biri şöyle dua eder: "Ey İlahımız! İnfâk edene halef (devam) ver." Diğeri de şöyle du'â eder: "Ey İlahımız! Cimriye de telef ver." Buhari, Zekat 28; Müslim, Zekat 57,

⁶⁰ Cimrilikten Allah'a sığınırız. Allah Teala'dan cömertliği ve dağıtmayı isteriz.

2249.

ایک با اسکا کر انفا قباہ
حال حق را جز با مرحق عدہ

Ey kimse, çok buhl vardır ki, infâktan iyidir. Meselâ, tavşan ve gökçek oğullarına verilen mâl gibi; ve meyhânede sarhoşlara ziyafet gibi; ve çalgıcılara verilen akçe gibi. Bunlar hakkında sehâdan, buhl Hakk Te‘âlâ’nın ‘indeinde hayırlıdır. Böyle olunca, Hakk’ın sana verdiği mâlî, Hakk’ın rızâsının gayrisine verme.

2250.

تا عوصی با بے ز کینج بے کران
تا نباشے از عدد کافران

Medeh, kelimesine ‘illettir. Zîrâ nihâyetsiz hazineyi, ‘ivaz bulasın. Ve Hüdâ’dan sûrî ve ma‘nevî ihsânlar göresin. Ve dahi kâfirler sâyesinden olmayasın. Eğer mahalline vermez ise, isrâf olur. Ve müsrîfîn hakkında

کانتوا حیوانا شیئا طین⁶¹ buyuruldu. Binâberîn bu ta‘bîr ile, ta‘bîr buyurdular.

2251.

مرحق را باز جواز و اصل
مرحق را در دنیا بد هر دو لے

Keennehu suâl olundu ki: "Hakk’ın emrini neden bileyim?" Cevâb buyururlar ki: "Hakk’ın emrini vâsıldan isteme. Zîrâ her gönül, Hakk’ın (133 a) emrini bilmez."

2252.

در بنی انداز اهل عقلت
کان ہما انفا فہاشان حسرت

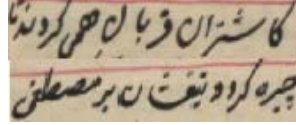
Kurân-ı ‘Azîm’de, ehl-i gafleti korkutmak vardır. Öyle buyurarak ki; onların cümle infâkı ve harcı, hasretine sebeptir.

2253.

سروران مکہ در حوب رسول
بودشان قربان با امید قبول

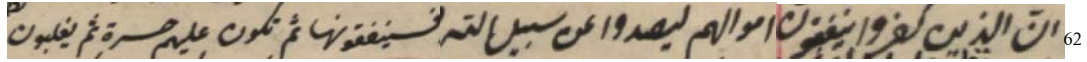
⁶¹ Şeytanların kardeşleridirler. İsra, 27

Kureyş'in agniyâsı, Resûl-i Kibriyâ ile harb esnâsında, onların kabûl ve galebe ümidiyle Lât ve 'Uzzâ'ya kurbânları var idi. Ve lahmını, fukarâya tasadduk ederler idi. İşte dünyâda; mâlları gitmekle ve ahretde; ecr ü sevâb olmamakla, bu iş bunların hasretine sebep oldu.

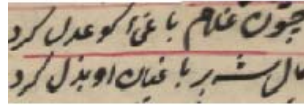

2254.

Onun için, develer kurbân ederler idi ki; hattâ onların kılıcı, Hazret-i Muhammed Mustafâ *sallallahu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem*'e keskin ola. Bu beytte

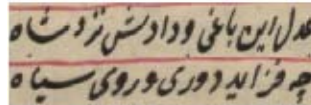

nazm-ı celîline işâret vardır. (Sahh)

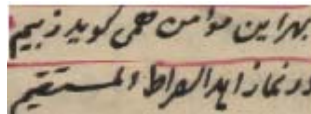
2255.

Küffâr Kureyş'in hilâf-ı rızâullah-ı tasadduku; şol bâgi kölenin hâli gibidir ki; zu'munca 'adâlet edip, şâhın mâlını padişâh, bâgi ve 'âsi olanlara harc eyledi. Buna şâh, râzı değildir. Kezâlik, Cenâb-ı Hakk dahi, râzı değildir.

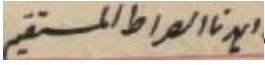

2256.

Bu bâgi kölenin 'adli ve onun ettiği, şâhın 'inde ne artırır? Bu suâldir, aşağısı cevâbdır. Şâhdan bu' d ve kara yüz artırır.

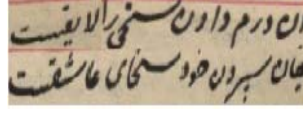
2257.

İşte böyle rızâ-yı Bâri mahfî olduğundan; mü'min, havf u haşyetinden namâzda ta'lim-i ilâhi ile ⁶³ deyu du'â eder.

⁶² "Şüphe yok ki, Allah yolundan men etmek için mallarını sarfeden kafirler, onu yine sarf edecekler. Sonra bu kendilerine yürek acısı olacak, nihayet mağlub olacaklardır. Ve nihayet küfürlerinde ısrar edip de öylece ölenler toplanıp cehenneme sevkedilecekler." Enfal, 36

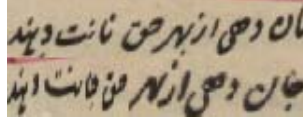
⁶³ "Yâ Rab, bizi doğru yola hidayet et." Fatiha,5

2258.

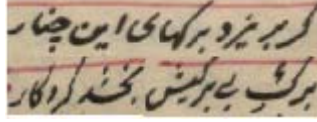
O gümüş vermek, sehâya lâyıktır. Ve eshiyâ Hakk yoluna, sim ü zer verirler. Cân ısmarlamak, tahkîk âşığın sehâsıdır. Agniyânın cân vermek, kârı değildir.

2259.

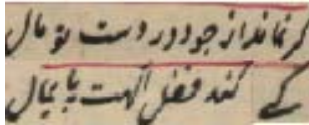
Eğer sen, Allah Te'âlâ'nın rızâsıçün ekmek verirsen; sana ekmek verirler. Eğer cân verirsen, cân verirler.

2260.

Eshiyânın verdiği bedel verileceğine, mesel irâd ederek buyururlar ki; eğer çınar ağacının yaprağı dökülür ise, yerine Cenâb-ı Kibriyâ yapraksızlık ki -o dahi bir nev' yapraktır- onu bağışlar. O dahi, ağaca bir nev' ziynet ve letâfetdir. Bunun gibi agniyâ, bezl-i mâl ile fakir olurlarsa, libâs-ı gınâya bedel libâs-ı fakr giyerler. O dahi bir nev'-i latîf libâstır, zîrâ libâs-ı enbiyâdır. Nitekim Resûl-i Muhterem ⁶⁴ buyurmuştur. Ve lîkin Allah Te'âlâ yoluna mâl sarf edenlerde, aslâ fakir olmuş yoktur. Olsa bile, o dahi ni' mettir ve bir libâs-ı iftihârdır. Nitekim beyân buyururlar:

2261.

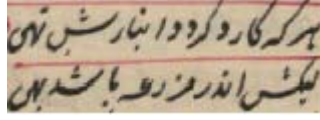

(133 b) Eğer senin elinde, sehâdan nâşi mâl kalmadı ise, Cenâb-ı Kibriyâ'nın fazlı, seni kaçan ayak altında sürülmüş eder? Etmez, demektir. Ya evvelinden ziyâde mâl verir. Yâhûd fakr verir ise; bir ' izzet ü şeref ü şân verir ki,

⁶⁴"Fakirlik iftihâr vesîlemdir." Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ

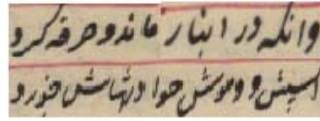
"Fakirlik iftihâr vesîlesidir, onunla iftihâr edip övünmekteyim." "Hadîsi bâtıldır. Huffâzdan Askalânî ve başkalarının tasrîh ettiği üzere bunun müteber bir aslı yoktur." İbrahim Canân, Hadîs Ans. Kütüb-Sitte, c: 6, s: 486-487, Akçağ Yay., İst

agniyâda o olmaz. Ve o fakr ile, bir lezzet ve safâ-yı ma‘nevî ihsân eder ki, gınâda onu bulamazdı.

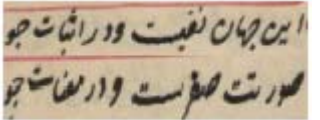
2262.

Görmez misin her kim ki; ekin eker, anbarı boş olur. Lîkin onun tarlasında iyilik olur. Ba‘d zamân eline ni‘met firâvân girer.

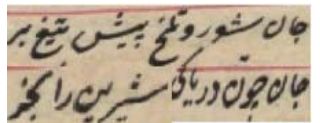
2263.

Ol kimse ki; tohmu, anbarda kaldı ve ekmedi ve onu iddihâr eyledi. Havâdisler faresi ve kehlesi onu yedi. Ya‘nî bir cihetle, o buğday-ı anbar da telef ve ‘ademe gider demektir.

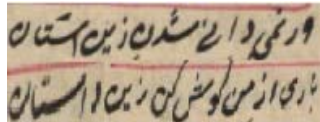
2264.

Bu dünyâ, hakîkatte yoktur ve varlığı mecâzîdir. Varlığı, ‘âlem-i isbât ve ‘âlem-i ma‘nâda iste. Senin sûretin, safir gibi zâhirde vardır ve hakîkatte yoktur. Varlığı, ‘âlem-i ma‘nâ ve bâtında iste.

2265.

Tuzlu ve acı cânını, mücâhede kılıcı önüne ilet. Tatlı deryâ gibi olan cânı ve rûh-ı hakikîyi al.

2266.

Eğer sen, bu dünyâdan gitmeyi bilmez isen ve fariğ olamaz isen; bâri benden bu hikâyeyi dinle ki, acı suyu verip, yerine tatlı su almaya, sana belki bir suhûlet gelir.

نصیب خلیفه که در کرم در زمان خود از حاتم طائی گذشته بود و نظر خود نداشت

Halîfe-i Bağdâd'ın kıssasıdır ki; keremde, kendi zamânında sehâ ile meşhûr olan hâtemden geçmiş idi. Vücûd u 'atâda, kendi nazîrini tutmuş idi.

یک خلیفه بود در ایام پیش
کرده حاتم را علام خود خویش

2267.

Geçmiş zamânda bir halîfe var idi. Hâtemi, kendi 'atâsına köle etmiş idi. Vücûd-ı hâtem, yanında bir şey değil idi.

رایت اکرام و داد افرشته
فقر و حاجت از جهان برداشته

2268.

İkrâm u ihsân bayrağını kaldırmış idi ve herkese ni'et ü devlet bağışlar idi. Fakr u ihtiyâcı dünyadan kaldırmış idi. Ve fakr u ihtiyâç, 'Ankâ gibi

موجود الهم معدوم الجسم

⁶⁵ olmuş idi.

بجو در از بخشش صاف آده
داواوار قاف تا قاف آده

2269.

Deryâ ve inci, onun ihsânından nâşi, sâf gelmiş idi. Ya'nî bunlar dahi, safveti ondan bulmuşlar idi. Onun 'adâleti, Kâf Dağı'ndan Kâf Dağı'na gelmiş idi.

در جهان حاکم ابرو آب بود
منظر کتبش وها آب بود

2270.

Bu 'âlem-i hakde, bulut ve yağmur idi. Ve cümleye menfa'at-i 'azîmesi mevcûd idi. Vehhâb olan Mevlâ'nın, 'atâ ve ihsânına mazhâr idi.

از عطایش بچو کمان در زلزله
سوی جودش قائله بر قافله

2271.

⁶⁵ İsmi mevcud olması cisme mağdumdur.

(134 a) Onun ihsânından deryâ ve ma' den titremekte idi. Ve bunlar, ihsânına reşk ü gıptâ ederler idi. Zîrâ padişâhın ihsânı, deryâ ve ma' denin ihsânına fayik idi. Onun keremi semtine nâs, kervan kervâna muttasıl idi.

2272.

O şâhın kapısı, hâcet kıblesi idi ve cümle nâsın haceti, onda revâ olur idi. Cudû sebebiyle, ' âleme sedâsı gitmiş idi.

2273.

Şu milel-i muhtelif, bu şâhın cûd u sehâsından ta' accübde kalmış idi.

2274.

O şâh, âb-ı hayât idi. Zîrâ ondan, hem ' Arab ve hem ' Acem, diri olmuş idi.

Fakr-ı A' râbînin kıssasıdır ve 'ıyâlinin kendi ile mâcerâ ve mu' ârazasıdır. Kıllet ü fakir sebebiyle ki, A' râbî' de mevcûd idi.

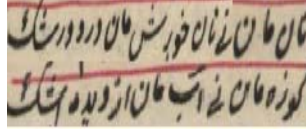
2275.

Bir gece, bir çöl ' Arabının 'ıyâli, zevcine dedi. Ve kâl ü kıyli, hadden ilettili.

2276.

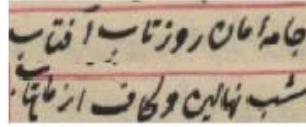
Öyle diyerek ki: "Bu cümle fakr ü cefâyı biz çekeriz." Hem fakrdan murâdı, mübtelâ oldukları belânın envâ' ıdır. Ve yine dedi ki: "Herkes hoşdur. Hemen dünyâda biz hoş değiliz, ba' de'l-yevm ben dahi çekmem." dedi.

2277.

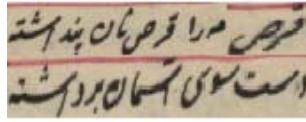
Bizim ekmeğimiz yoktur. Bize katkı, derd ve nâsın ni‘etine haseddir. Bize, su içmeye bardak yoktur. Ve suyumuz dahi yoktur. İlla bizim suyumuz, kûzeden gözyaşıdır. Ve suya bedel, eşk-i çeşm nûş ederiz.

2278.

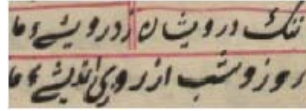
Bizim gündüz libâsımız, âfitâbın ziyâ ve harâretidir. Gece kalacağımız ve yorganımız, mâhtâbdandır.

2279.

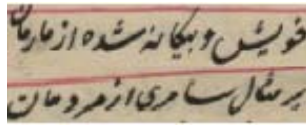
Aydın cirmini, ekmek cirmi zannetmişizdir. Elimizi, gök tarafına kaldırmışızdır.

2280.

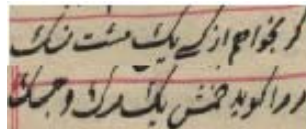
Bizim fakrımızdan, fukarânın ‘ârı vardır. Gündüz ve gece bizim rızık düşünmemizden, yine fukarâ ‘âr ederler.

2281.

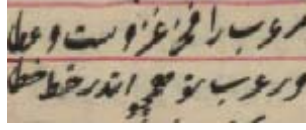
Hasm u ahıbbâ, bizden nefret edici olmuş; Sâmiri’nin halktan nefreti gibi.

2282.

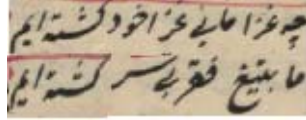
Eğer bir kimesneden bir avuç mercimek ister isem; cevâbında bana der ki: "Sus, sana mevt u derd olsun." Hâsılı vermez.

2283.

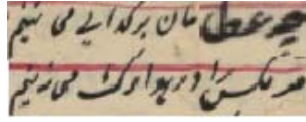
Tahkîk ‘Arab için, gazâ ve ‘atâ ile iftihâr vardır. Sen, ‘Arabın içinde yazıda olan (134 b) galat gibisin ki; galatdır deyu, onu çizerler.

2284.

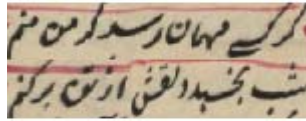
Gazâ ne, biz tahkîk gazâsız olmuşuz. Biz, fakr kılıcı ile başsız olmuşuz.

2285.

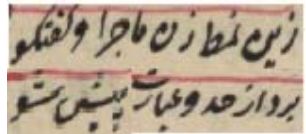
Bizim ‘atâ ve ihsânımız, sâ’ir ‘Arab gibi nerede? Zîrâ biz sâ’ilin üzerine döneriz. Tahkîk, sineğin havada uçarken, damarını âlet-i câriha ile vururuz.

2286.

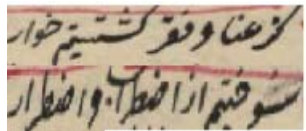
Eğer bir kimse, bize mihmân yetişirse; eğer ben, ben isem gece uyudukta, onun köhne libâsını teninden soyarım.

2287.

Bu üslûbdan ‘Arabın ‘ıyâli, kavgâyı ve kâl ü kıyl ve ta‘birât-ı garîbeyi, hadden ileri, zevcenin önüne ilettili.

2288.

Öyle diyerek ki: "Zahmetden ve fakrdan, hor ve hakîr olduğumuz halde ölmüşüzdür. Iztırâp ve muztar olmaktan yanmışızdır.

تابکی ما اینجین خواری کنیم
عزیزه اندر بحر ژرف انیم

2289.

Niçeye dek, biz bu horluğu çekeriz? Zîrâ biz, âteşin derin deryâsına mustağrâkız. Çekecek hâlimiz kalmadı." dedi.

مفوز شدن مریدان تشنه و محتاج بدعیان مزد و ایش زایش و محنت و دهر
پنداشتن و نقل را از نقد فرقا ندانستن و بر بسته مجاز را از بر بسته

Fakir çöl ‘Arabına, meşâyih-ı müzevvirini ve onlara mürîd olanları ziyân görmekte, onlara mihmân olanlara teşbîh edip, buyururlar ki: "‘ Âlem-i bâtına, teşne ve muhtâç olan mürîdlerin, irşâd du‘âsı eden müzevvir şeyhlere aldanmış olması; ve onları şeyh ve ulu ve dahi vâsıl-ı Hakk zannetmeleri; ve nakl makûlesi kelâmıların, kendi nakd-ı hâli olan zâtların kelâmından farkını bilmemeleri; ve mecaza bağlanmış olanları, mecazdan kurtulmuşlardan fark u temyîz etmemeleri beyânında olucudur."

بدر این گفتند دامیان بعن
میهمان کسبان باید شدن

2290.

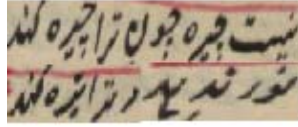
Bunun için ‘ârifler fenleri sebebiyle dediler ki: "İhsân edici kimesnelerin misâfiri olmak lazımdır ki, kerem u lutf göre. Eğer, böyle aç gözlü fakirlere mihmân olursa; soyarlar ve ziyân görür. Bunun gibi, mürîd olacak kimesne, kâmil ve mükemmel şeyhlere, mürîd olmak lazımdır. Yoksa, müzevvir şeyhlere mürîd olursa; zâhiren, bâtinen onu harâb ederler."

تو مرید و میهمان ان کس
کوستاند فاهلت را از حس

2291.

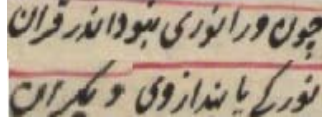
Sen ise, ol kimesnenin mürîd ve mihmânı olmuşsun ki; denâ`etinden senin hâsılını elinden alır ve seni, sûrî ve ma‘nevî soyar.

2292.

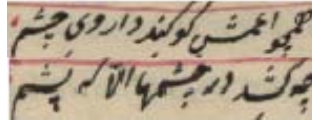
Râh-ı Hakk'da tez değildir ki; seni dahi tez ü çabuk ede. Bî-çâre sana, (135 a) nûr vermez. Tahkîk muzlim ve kara eder.

2293.

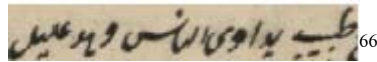
Çünkü o şeyhin bir nûru olmadı. Gayriler ona, mukârenet vakti ondan kaçan nûr bulurlar?

2294.

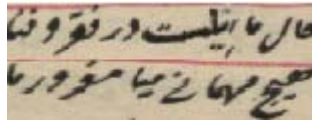

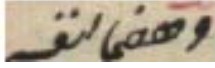
A^çmeş; gözünün kirpikleri mahalli kırmızı ve kirpikleri dökülmüş olan kimesneye derler. Bunda murâd olan, gözü ^çalil demektir. Ma^çnâsı; meşâyih-ı müzevvinin şol gözü, ^çalil olana benzer ki; gözü ^çalillere ^çilâç eyler. Ne çeker ^çalilin gözüne? Hiçbir şey çekmez. İllâ ki yük çeker; yük dahi göze çekilmez. Öyle olunca aslâ, göze bir ^çilâç edemez, demek olur. Çâresi olsa, kendi gözüne olur idi, demektir. Darb-ı mesel-i meşhûrdur ki; "Kelin tırnağı olsa, başını kaşır." derler.

Mısrâ' :

⁶⁶

2295.

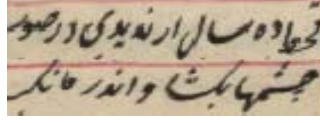

Yine hikâyeye ^çavdet edip, buyurlar ki; avrat, zevcine der: "Bizim fakr u fenâda, hâlimiz budur. Böyle olunca, bize hiç mihmân gelmesin, bize mağrûr olarak yâhûd yine me^çârif olur. ⁶⁷ Kendilerini, meşâyih-ı müzevvinin silkine düzmüş olurlar."

⁶⁶ Ma^ç nâsı metin içerisinde verilmiştir.

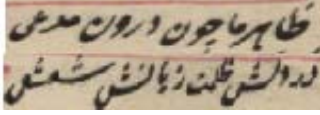
⁶⁷ Nefsinin eriyip yok olması.

2296.

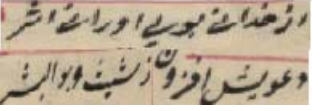
On yıllık kaht, eğer sûretlerde görmedin ise; gözlerini aç ve bize bak. On senelik kaht-ı 'âzimiz. Gayet mürâyiye riyâ-yı mücessem dendi, nîk nazîridir.

2297.

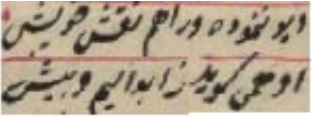
Bizim zâhirimiz, müdde^çinin içi gibi, gönlünde zulmet lisânı şa^ç şa^ç lıdır.

2298.

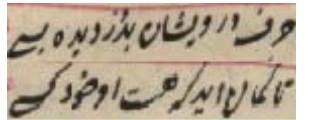
Müzevvin, ne Hakk'dan bir rayihâsı var; ne bir eser-i da^ç vâsı. "Hazret-i Şît ve Hazret-i Âdem'den yukarı, ya^ç nî bunlardan efdâlim." der. Ebu'l-beşer; Âdem 'aleyhi's-selâm'ın künye-i şerifleridir. Ve Şît 'aleyhi's-selâm, oğullarıdır.

2299.

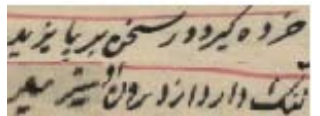
Şeytân, ona dahi kendi nakşini göstermemiş ve şeytânı bile görmemiş. Kanda kaldı ki, melâyik-i kirâmı ve enbiyâ-yı 'izâmı göre? Böyle iken der ki: "Biz, abdâl-ı ilâhiyyedeniz ve dahi ziyâdeyiz."

2300.

Gerçekten, dervişlerin kelâmını çok çalmıştır. Ve onları ezber etmiş ve nakl eder. Hattâ, Sâmi^ç lere zan gele ki; bu, onlardan birisidir.

2301.

Kelâm söylerken, Bayezid-i Bestâmî'ye ta^ç rîz eder ve onu beğenmez. Ve zu^çmunca güyâ, ondan büyük ve lîkin onun bâtınını Yezîd-i Habeşî görse;

ma‘âzallah bu ne bâtıdır, deyu hicâb eder. Ya‘nî bätını, Yezîd’in bätüninden kabihdir, demektir.

2302.

‘Âlem-i gaybın sofrasından ve ekmekten haberi yoktur. Onun önüne Hakk *Te‘âlâ Hazretleri*, bir kemik dahi atmadı; hân u nân şöyle dursun.

2303.

(135 b) O nidâ etmiş ki: "Sofra kodum, Cenâb-ı Hakk'ın nâ'ibiyim ve halîfesinin oğluyum."

2304.

Gelin ey ahmaklar, muztarib muztarib. Hattâ, benim hân-ı cûdumdan, hiç tok olarak yiyiniz.

2305.

Niçe seneler, yarının va‘desi üzerine, çok kimesneler onun kapısının etrafında dönmüş; o şeyhin yarınki va‘desine yetişmeyici olduğu halde.

2306.

Çok vakit lâzımdır ki; insânın sırrı azdan ve çoktan âşikâre ola.

2307.

İnsânın divâr-ı bedeni altında, defîne-i esrâr-ı hüddâmı vardır. Yâhûd, yılan hânesi midir? Ve karınca ve ejderha hânesi midir? Ya' nî ahlâk-ı zemîne ile mi doludur?

جو نغمه بیدالشت کو چیزی نبود
عمر طاب رفت اکا حل هر سود

2308.

Çünkü zâhir oldu ki; o şeyh, bir şey değil imiş. Tâlibin 'ömrü gitti ve bu kadar zamân, telef oldu. Ve *ba' de harabü'l-basra* oldu. Şeyhin hâline âgâh olmak ne fâ'ide? Zîrâ eyyâm-ı fa'iteyi i'âde mümkün değildir.

در بیان آنکه نادرافتد که مریدی در مدعی غرور را اتفاقاً ابدق بدد که او کسیت و بدین اعتقاد
بقامی برسد که شیخش در خواب ندیده باشد و آب و آتش او
را کز نذکنند و شیخش را کز نذکنند و همین نادرافتد

Burası, onun beyânındadır ki; nâdir vâki' olur. Bir mürîd, yalancı ve tezvîr sâhibi şeyhe, i' tikâdını sıdkla bağlar. O şeyh, gerçek şeyhdir deyu ve bu i' tikâd ile bir ma' kama ilişir ki; onun şeyhi, o makâmı rü'yâsında görmemiştir. Ve âb u âteş, ona ziyân etmez. Ya' nî, ne su boğar ve ne ateş yakar. Ve şeyhini hem yakar ve hem boğar. Ve lîkin bu iş, ziyâde nâdir vâki' olur.

لیک نادراطاب آید کز فروغ
در حق او نافع آید ان در روغ

2309.

Lîkin nâdir gelir ki; tâlib o i' tikâdın ziyâsından nâşi, onun hakkında o yalan, nâfi' gele.

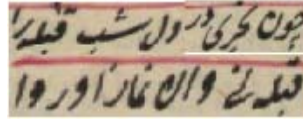
او بقصد نیک خود جای رسد
اگر چه جان بد است وان امدت بد

2310.

O mürîd, kendi kasdıyla ve hüsn-i i' tikâdı sebebiyle bir rütbeye erer. Eğerçi onu, cân zannetti ve benim şeyhim, rûh gibidir, dedi. O şeyh ise, hakikatde cesed geldi.

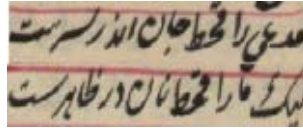

2311.

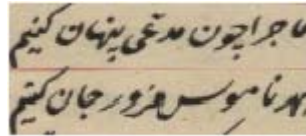
Vasât-ı leyde, kibleyi taharrî ve taleb gibi. Meselâ, gece muzlim olup, bir kimesne namâz kılacak olsa ve ictihâd ile ki; kible bu tarafadır. Ba‘d-ı edâ’üs-salât nümâyân ola ki; kible, gayri tarafa imiş. Gerçi kibleye isâbet etmeyip, kible yok. Amma salât, sahih olur. Bunun gibi gâhi olur ki; şeyh yoktur ammâ, namâz gibi olan sülûk, sahih olur.

2312.

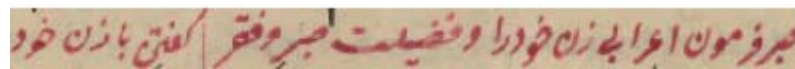
Yine ‘avrat zevcine (136 a) der ki: "Müdde‘inin başında, cân kahtı var. Lâkin bizim zâhirimizde, ekmek kahtı vardır. Ve zâhir kahtından ma‘ada, bâtın kahtı dahi der-kârdır. Hâsılı bizler, müzevvir ve müdde‘iden dahi ednâyız, demek ister.

2313.

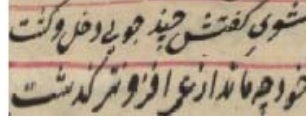
Fakrimizi, müzevvir gibi gizli ederiz. Ba‘del-yevm ihfâ etmeyelim ve herkes hâlimize vâkıf olup, bize ikrâm etsinler. Meşâyıh-ı müzevirin, ‘âr edip hâlini saklarlar ve kâmillerin yanına varmazlar. Ve onlar ile müsâvât da‘vâsın ederler ve feyzlerinden mahrûm olurlar. Bizler dahi, onlar gibi ‘âr edip, izhâr-ı fakr etmiyoruz. Ve zahmet-i belâ-yı fakr ile mübtelâyız; ‘âr etmeyelim ve ‘arz-ı ihtiyâç edelim." dedi.

"Müzevvirde olan ‘âr için, cân çekişiriz. Böyle ıztırâba düşmek, ne lâzımdır?" dedi. (Sahh)⁶⁸

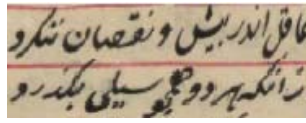
⁶⁸ Bu kısım, der-kenârda yer almaktadır.

Burası, Â' râbî'nin kendi 'avratına sabır buyurması; ve sabrın ve fakrın şeref ü fazlını zenine beyân etmesi beyânında olucudur.

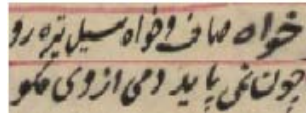
2314.

Â' râbî zenine dedi ki: "Nice bir îrâd ve ekin istersin? Tahkîk, 'ömürden ne kaldı, ziyâdesi geçti."

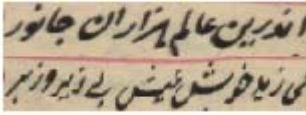
2315.

'Âkil kimesne, dünyâ mâlının azına ve çoğuna bakmaz. Zîrâ bilir ki; her ikisi dahi, sel gibi seri' üs-seyr olarak geçer.

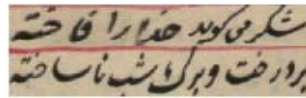
2316.

İsterse akan sel sâf olsun, isterse bulanık olsun. Çünkü bir dem ve cüz'i zamân dahi, sâbit değildir, ondan bahsetme.

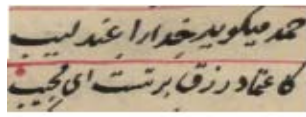
2317.

Â' râbî yine 'avratına der ki: "Bu 'âlemde nice bin canlı hayvân, bilâ-kesb güzel ma'îşet ile yaşar. Bî-zîr ü zeber; alt ve üst olmaksızın, demektir. Burada kesb, murâddır.

2318.

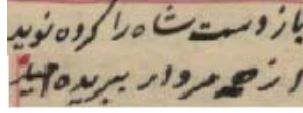
Evin kuşu, Mevla'ya şükür söyler. Ağaç üzerinde hâl bu ki, gece zâhiresini düzmüştür. Senin kuş kadar gayretin yok mudur?

2319.

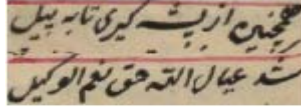
Bülbül, Cenâb-ı Kibriyâ'ya hamd eder. Öyle diyerek ki: "Rızık için i' timâd sanadır, ey kulların du' âsını kabul edici Mevlâ."

2320.

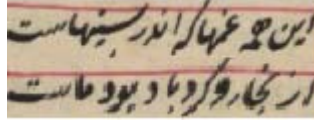
Doğan, padişâhın elini, rızıkına ümit etmiş. Ve cümle lâşe ve murdârdan kat'-ı ümid etmişsen; niçin padişâhlar padişâhı olan Mevlâ'dan ümîd etmeyip, mahlûka rabt-ı kalp edersin? "Doğan kadar yok musun? Vâh sana!" der.

2321.

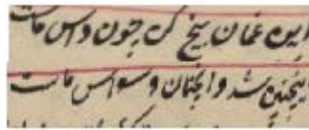
Bunculayın, sivri sinekten file kadar cümle mahlûkât, 'ıyalullah oldu. Farzet ve böyle tut. Cenâb-ı Hakk, kullarının umûruna (136 b) ne güzel vekildir.

2322.

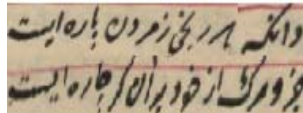
Bu cümle gamlar ki, bizim sînelerimizdedir. Bizim vücûdumuzun kasırgasından ve buharındandır. Ve bu gamları, beden yapar ve rûhtan dünya ma' aşı için, elem ü keder olmaz.

2323.

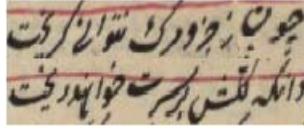
Bu, her nesneyi kökünden koparıcı gamlar, bizim orağımızdır. Ve bizi, biçer ve helâk eder. Böyle oldu ve ancılayın oldu. Bizim vesveselerimizdir. Zîrâ emr-i rızka mukadderdir. Her ne *kasemnada* Mevlâ taksim ettiyse ol olur.

2324.

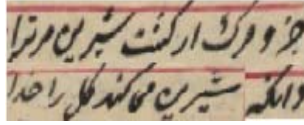
Dünyâ için mağmûm olma. Ve bil ki; her gam mevttten bir nebzedir. Mevttin cüzi olan gamı, def' eyle ve kendinden sür, eğer çâre var ise. Ve dünyâ için aslâ gam çekme. Kader-i ilâhiyi iyice tefekkür eyle.

2325.

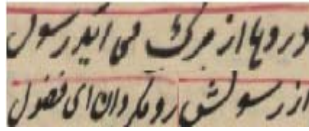
Çünkü mevtin cüzünden, firâra kâdir olamazsın. Onun küllünü senin başına dökmek isterler. Ammâ evliyâ, cüzünden kurtulmuştur. Küllisi dahi, onların başına gelmez.

2326.

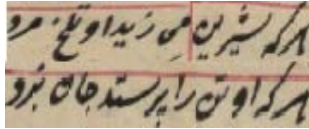
Eğer mevtin cüzü olan gam, sana tatlı olursa bil ki; küllünü dahi Mevlâ, sana şîrin eder.

2327.

Dertler ve ‘illetler, mevtten elçi gelir ve haber verir. Onun Resûlü olan ‘illetten, yüz çevirme ki; cüzüyle ülfet ederek küllî zarâr vermez.

2328.

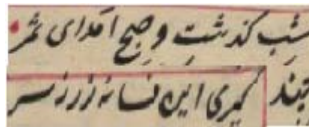
Her kimesne ki, dünyâda tatlı yaşar, o kimse acı öldü. Her kimesne ki, tenine tapar ve tenini besler, cânını selâmete iletmedi.

2329.

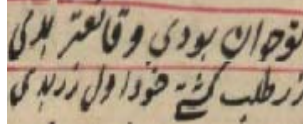
Koyunları sahrâdan şehre çekerler. O ki, semizdir. Onu, bıçakla zebh ederler.

2330.

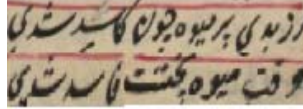
Â‘râbî ‘avratına der ki: "Ey benim gönlümün meyvesi, gece geçti ve sabâh oldu. Niçe bir, bu akçe ve altın mislini tutarsın?"

2331.

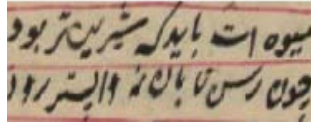
Â' râbî der ki: "Sen civân idin ve ziyâde kâni' idin. Şimdi altın taleb edici oldun ve harîs oldun. Evvel kana' atin sebebiyle sen, altın idin.

2332.

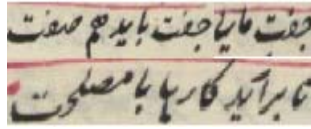
Meyve dolu bir asma idin, niçin kâsid ve geçmez oldun? Senin meyvenin pişmesi vakti fâsid oldun. Ya' nî vakt-ı şebâbında, güzel hâlin var idi. İktizâ eder idi ki; pîrlikte dahi a' lâ olmalı idin."

2333.

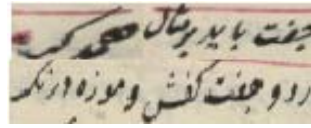
Senin gerektir ki, meyven ziyâde tatlı ola. İp (137 a) bükücüler gibi ziyâde geri gider ola, böyle değildir. Ve böyle olmamak iktizâ eder idi.

2334.

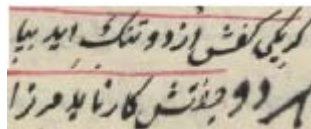
Sen bizim eşimizsin, eş gerektir ki; eşiyile sıfatı ve hâl u hulkı beraber ola. Hattâ işler, iyilikle hâsıl ola.

2335.

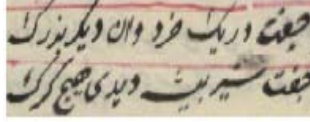

Çift gerektir ki, çiftinin nazîri ola. Papûşun ve çizmenin her bir eşine nazâr eyle ki; biri birine niçe musâvidir. Eğer musâvi olmasa, sâhibi yürüyemez ve maslahât-ı meşî tamam olmaz.

2336.

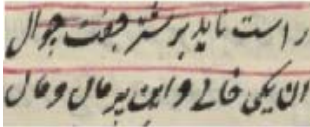

Eğer papûşun birisi, ikisinden ayakkabda dar gelir ise; her iki çifti tahkîk senin işine gelmez. Zîrâ ayağına münâsip geleni dahi, bir işine yaramaz.

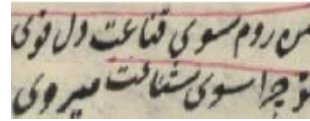
2337.

Kapının ikisinin birisi ufak ve o birisi iri gördün mü? Ormanda arslana eş kurdu gördün mü? Ya' nî kapının iki kanadı müsâvi olur. Ve arslana eş, yine arslan olur, demektir.

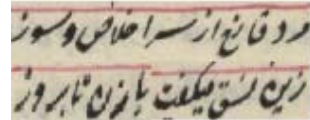
2338.

Rast gelmez; deve üzerine iki çuval ki, birisi yarım dolu ve birisi ağzına dek dolu ola. Belki ikisi, dolulukta müsâvi olmak lazımdır.

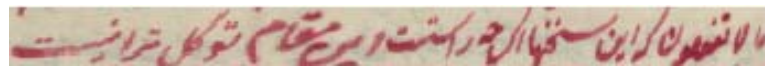
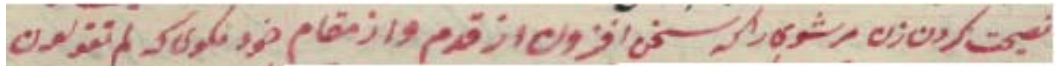
2339.

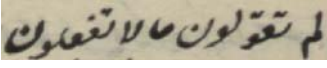
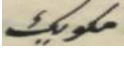
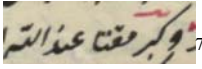
‘Arabî der ki: "Ben giderim kana' at tarafına, gönlüm kavî olarak. Niçin beni teşni' tarafına ve dahl cânibine gidersin?"

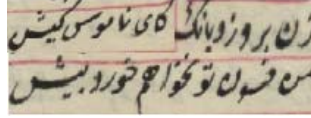
2340.

Ol kani' mert ki, â' râbîdir. İhlâs ve harâret cihetinden ve riyâsız olarak, bu üslûbdan 'avratına sabâha kadar söyler idi. Ve pend ü nush ile tarîk-i kana' ata tergîb eder idi.

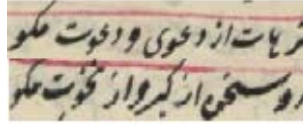
Ebyât-ı atıye, ‘avratın zevcine nush etmesi beyânındadır ki; sözü kendi mertebe ve makâmından ziyâde söyleme. Zîrâ Kurân-ı Kerîm’de, Mevlâ-yı Mütê‘âl Hazretleri: ⁶⁹ buyurmuştur. Ma‘nâsı: "Niçin kendi fi‘l ü ‘ameliniz olmayan nesneyi halka söylersiniz ve kendiniz işlemezsiz?" demektir. Yine ⁷⁰ ‘illeti olarak, zîrâ bu sözler ki söylerseniz, şüphesiz doğrudur. Lîkin sa‘y u kesbi terk ederek; makâm-ı tevekkül, senin makâmın değildir. Ve bu sözü söylemek, kendi makâm ve mu‘âmelesinin fevkinde, kişiye zarar tutar. Ve ⁷¹ olur. Makt; *mim*in fethiyle gazâb demektir.

2341.

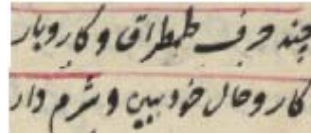
‘Avrat, zevcinin üzerine (137 b) âvâz-ı bülent ile çağırır. Öyle diyerek ki; "Ey ‘âr dinli; ben, senin efsûnunu bundan ziyâde yemek istemem."

2342.

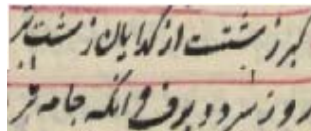
Da‘vâ yüzünden ve da‘vedet yüzünden hezyân söyleme, yürü. Kelâmı kibirden söyleme. Nohvet dahi, kibir ma‘nâsına.

2343.

Niçe bir müzeyyen harf ve ta‘azzüm u tekebbir, kendinin işine ve hâline nazar eyle ve hayâ eyle.

2344.

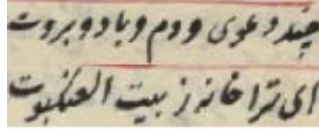

⁶⁹ "Yapmadığımız şeyi niçin söylersiniz?" Sâf, 2

⁷⁰ Söylersiniz.

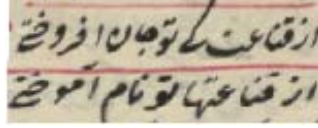
⁷¹ "Yapmayacağımız şeyi söylemeniz Allah yolunda çok iğrenç ve menfurdur." Saf, 3

Kibir, çirkindir; fakirlerden dahi ziyâde çirkindir. Sen fakirsen, bu varlığı terk eyle. Gündüz soğuk ve kar var, ondan sonra libâs-yaş. Böyle olunca; hâl, müşkül olur.

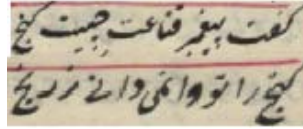
2345.

Niçe bir da'vâ ve kelâm ve kibir ve 'özür sende vardır. Ey benim zevcem, senin hane ve beytin, örümcek evi gibidir. Ya' nî yıkılmaya karîbtir.

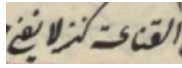

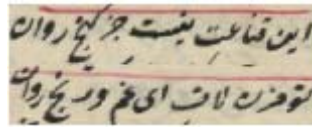
2346.

Sen, kana'atten kaçan canını ziyâlandırırsın? Zîrâ kana'atlerden fakat nâm öğrendin.

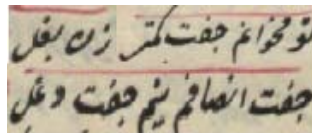
2347.

Hazret-i Muhammed Mustafâ *sallallahu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem* buyurdu ki: "Kana'at nedir, hazînedir. Hazîneyi, renkten fark etmezsen ve genci, renc sanırsan ⁷² hadîs-i şerîfine işâret vardır.

2348.

Bu kana'at nedir deyu, su'âl edersen râyicli hazîneden gayri bir şey değildir. Sen, i'tirâz için lâf vurma, ey 'ayn-ı gam ve rûha sıklet ve dert olan kimesne.

2349.

⁷² "Kana'at tükenmez bir hazînedir."

Sen, bana ba' de'l-yevm eş deme. Ve bana, az koltuk vur. Zîrâ ben, ehl-i insâfın çiftiyim. Senin gibi kalp kimesnenin çifti değilim. Koltuk vurmak, musâhabetten kinâyedir.

چون قدم با میرو با بک میزد
چون عازا در پوارک می زد

2350.

Niçe kademini bana vurursun ve bunlarla nice mu'âraza edersin? Çünkü kemâl-i fakrinden, havadaki çekirgenin damarını vurursun. Ve çekirge sayd edip, onunla te' ayyüş edersin. Hakikat beyleriyle da' vâ-yı berberî eylemek, ne demektir?

با سکان بر استخوان در جان
چون بی اشکم تهنی در لاله

2351.

Kelbler ile bir kemik üzerine mu'ârazadasın ve ney gibi. Ney inlemekte, içi boşsun ve boş yere feryâd edersin. Ya'nî söylediğin bâtınında yoktur. Fakat lisânındadır.

سوی من ندر کجاری سست
تا نگویم آنچه در رکهای سست

2352.

Benim tarafıma hakâret ile gevşek bakma. Ve beni, bir şey bilmez zannetme. Hattâ, senin damarlarında ne vardır ve kalbinde ne rüzgâr eser söyleyeyim.

عقل خود را از من افزون دیده
مرمت کم عقل را چون دیده

2353.

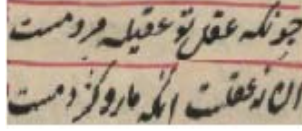
Kendi 'aklını benden ziyâde görmüşsün, tahkîk ben 'aklı azı nice gördün ve hiç birşey yerine koymadın.

عجیب کورت عاقل اندر ما چه
ای ز ننگ عقل تو بے عقل بے

2354.

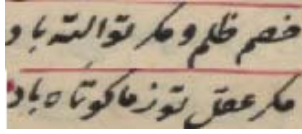
Gâfil kurt gibi (138 a) bize sıçrama, ey benim zevcim; senin 'aklının 'ârından mecnûn olmak yeğdir. Yâhûd bî-'aklı olanlar iyidir. Zîrâ, senin cinsin

olmamış olur. Sen sûret-i ‘ukalâda olmakla, gören seni ‘âkil sanıp, ‘âkiller zâhirde cinsin olmakla hayâ ederler.

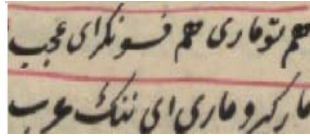
2355.

Çünkü senin ‘aklın, halkın ayak bağıdır ve kişiyi edeceğinden bağlar. O, ‘aklı değildir. O, yılan ve ‘akreptir.

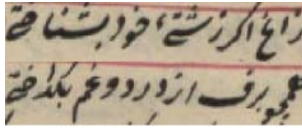
2356.

Senin zulmünün ve hilenin hasmı, Allah Te‘âlâ olsun. Senin ‘aklının hilesi, bizden kısa olsun.

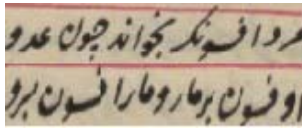
2357.

Ey kimse, ‘acceptir hem yılansın ve hem efsûncusun ve hayyâlsin. Hem efsûn ile yılan tutucusun ve hem yılan dahi sensin.

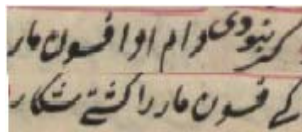
2358.

Karga kendi çirkinliğinden anlayaydı, kar gibi derdinden ve gamından erir idi. Lâkin çirkinliğini bilmeyip, onun sebebiyle yaşıyor.

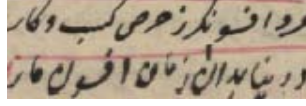
2359.

Efsûn okuyucu âdem, düşman gibi o yılanı efsûn okur. Ve yılan dahi ona efsûn okur.

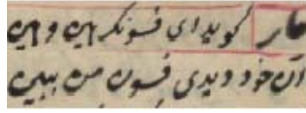
2360.

Eğer efsûn okuyucuya, mârın dahi efsûnu olmayaydı; efsûnger, mârın efsûnuna kaçan şikâr olur idi? Ve onun saydına nice iştigâl eder idi? Saydına sa'y ettiğinden münfehîm oldu ki; mâr dahi onu şikâr etmiş.

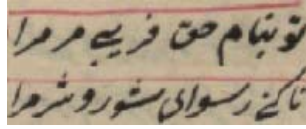
2361.

Efsûn okuyucu âdem, kesb ü kârın hırsından mârın efsûnunu o zamân anlayamaz.

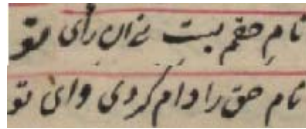
2362.

Yılan der ki: "Ey efsûncu, âgâh ol. Âgâh ol, kendini lâyük olan efsûnu gördün. Benim efsûnumu dahi gör ki, seni nice sayd eyledim."

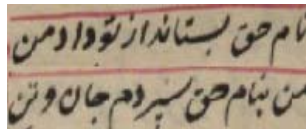
2363.

Sen, beni Hakk Te'âlâ'nın nâmıyla öldürsen, tâ ki; beni şerre ve nâsın mecmu' na rüsvây edesin.

2364.

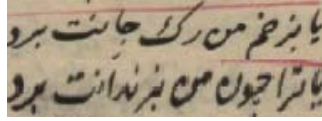
Hakk Te'âlâ'nın nâmı, beni bağladı, senin re'yin değil. Hakk'ın nâmını tuzak edip, beni tuttun. Yazık sana, nâm-ı Hüdâ ile Hakk'a takarrüb iktizâ eder idi; beni sayd eylemek, iktizâ etmez idi. Bunun için, vay sana deyu, mâr-gîre takrîf eder.

2365.

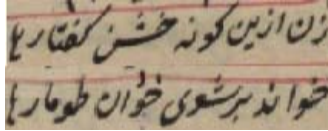
Hakk Te'âlâ'nın ism-i şerîfi, Hallâk-ı rızâ-yı Bârî hareket ettiğinden benim intikâmımı senden alır. Ben nâm-ı Hüdâ'ya cân u tenimi ısmarladım, sana değil.

2366.

Ya benim zahmım ve ıztırâbım sebebiyle, ismullah senin cânının damarını keser. Yâhûd benim gibi, seni zindana iletir.

2367.

(138 b) ‘Avrat bu gûne galîz sözlerden, zevcinin üzerine o tomarları, ya‘ nî bu kelimâtı okudu. Ve mâr-gîr gibi, beni kuru efsûn ile ve hâlin olmayan kelimât ile ilzâm murâd edersin, demek istedi. Ben böyle efsûn-ı huşk mağrur olmam ve buna rızâ-yı Hakk dahi yoktur dedi. Bu beytlerden işâret buyururlar ki; dünyâ celbiçün, sûre-i Vâkı‘a gibi ve ikbâl ü bahtı küşâde olsun için, ba‘ zı esmâ vü evrâd okumak gibi nesnelere câ‘iz değildir. Zîrâ, tilâvet-i Kurân ve kırâ‘at-ı delâilü’l-hayrât ve evrâd-ı sâ‘ire, ancak rızâ-yı Bârî ve takarrüb-i ilâhi içindir. Sâ‘ir şey için, bunları okumaya izin ve ruhsat yoktur. Eğer okur ise, gerek Kurân-ı ‘Azîm ve gerek esmâ-yı şerîfe, rûz-ı cezâda da‘vâcı olurlar. Ve Cenâb-ı Hakk’a şikâyet ederler ki: "Yâ Rabbi bu kimse bizi, senin rızâ-yı şerîfin için okumayıp bizi, celb-i dünyâyâ âlet etti idi." derler. Eğer Cenâb-ı Bârî, afv buyurmaz ise ‘itâb eder ve ba‘de ‘azâb ile emreder. Bu sûrette, sûre-i Vâkı‘a’yı, tevsi‘-i rızk niyetine okumayıp, belki rızâ-yı Bârî için okuyup, tekmîlinde du‘â eder ki; Cenâb-ı Kibriyâ bu sûre-i celîle hürmetine onun rızkını artırsın. Du‘â etmese bile, sûre-i Vâkı‘a’nın hâssesi zuhûr eder. Ve sâ‘ir evrâd ü ezkâr ve kelime-i tevhîd dahi buna kıyâs oluna.

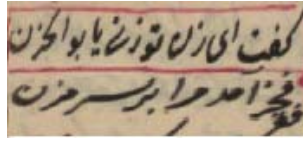
73 ما حفظه ولا تمكن من الغافلین

نصحت کردن مرد زنی که در فقران بخواری مگر در کار حق بجان کمال نکر و طعنه نکر

فقرو فقیران بخیال و کمال بی نوبه خویش

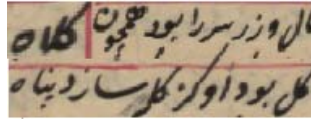
⁷³ Korun ve gafillerden olma.

‘Arâbînin zenine nasihat eylemesi beyânındadır. Öyle diyerek ki: "Fakirlere hakâret nazarıyla bakma. Zîrâ fukarâ, ‘indallah-ı Te‘âlâ büyüktür. Ve dahi Cenâb-ı Hakk’ın işine, kemâl zannıyla bak ve dahi ta‘na vurma. Nefs-i fakre ve fakirlere, kendi fakrinin hayâli ile, ya‘nî sen fakrinde lezzet bulmayıp ‘inde fakr-hor olmakla, bir fakirin ‘inde fakr böyle mezmûm ve hiçbir fakir, fakrından hoşnûd değildir, hülyâsını etme. Belki ne fakir vardır ki; fakri, gınâya değişmezler. A‘râbînin fakirândan murâdı; kendisi ve sâ‘ir fukarâ-yı sâbirîndir.

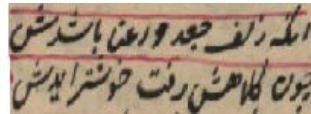
2368.

A‘râbî ‘avratına dedi ki: "Sen zen misin, yâhûd bû'l-hüzn müsün?" Ebu'l-hüzn; keder ve gam babası demektir. Bu derece fakr ile mükedder olduğundan, güyâ pür-hüzn olmakla, binâ berîn yâ bû'l-hüzn müsün, dedi. Ve senin ‘inde makbûl olmayan fakr, bana fahr geldi. Benim fakrimi, başıma kakma dedi.

2369.

Mâl ve altın, insânın başına külâh gibidir. Kel olur o kimse ki, külâhı kendiye melce‘ düzer. Zîrâ, külâhını başından çıkarmaz ve korkar ki, başım açılır.

2370.

Ol kimse ki, ona kıvrıcık ve güzel zülf olur. Çünkü onun başından külâhı düşer. Sûretâ, cânı (139 a) sıkılır ise de, içinden zülf-i müce‘addim çıktı deyu, memnûn olur. Fi‘l-vâki‘ erbâb ü kemâle, mâl lâzım değildir, ona kemâli kifâyet eder. Ammâ, ceheleye mâl lâzımdır ki, cehli setr oluna. Hem câhil ve hem fakir pek

mezmûm olur. Ve kimesnenin ‘inde kadri olmaz. Nitekim demişlerdir:

العالم وانما فيستران كل عيب وارجيدو الفقير كيشان كل عيب 74

مرد حق باشد مانند بصر
بس برهنه بپوشیده نظر

2371.

Merd-i Hüdâ, göz gibidir. Böyle olunca gözün ‘üryân olması, mestûr olmasından iyidir ki, göre.

وقت عرضه کردن آن برده فروش
برکنند از بندگی با دم عیب پوشش

2372.

Kavl satıcı, esîrini müşteriye ‘arz vaktinde ‘ayb örtücü câmeden soyar ve çıplak, müşteriye gösterir. Ve müşteri, ‘aybsız onu gördükte, mâl değil cânını bile verir.

ور بود عیب برهنه اش کے کند
بل بیجاہ خدمت باوئی کند

2373.

Eğer bir ‘aybı olursa; bâyi‘, câriyeyi kaçan soyar? Belki libâs ile ona hud‘a eder ve soymak istemez.

کوید این سزنده است از نیک و بد
از برهنه کردن او روز تور حد

2374.

Der ki: "Bu, câriye-yi mahcûbedir. İyiden ve kötüden ‘üryân eylemekten o, senden hayâ eder ve ürker."

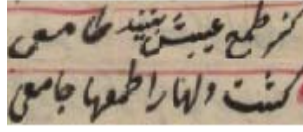
خواجہ اعطیت نرقتے تا بکوش
خواجہ رعالت و عالت عیب پوشش

2375.

Mal sâhibi, ‘ayba garktır. Kulağına kadar hocanın mâlı vardır ve onun mâlı, ‘ayb-ı pûşdur.

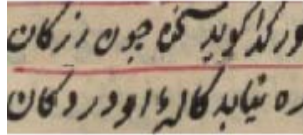
⁷⁴ İlim ve mal bütün ayıpları örter. Cehalet ve fakirlik ise bütün ayıpları açığa vurur.

2376.

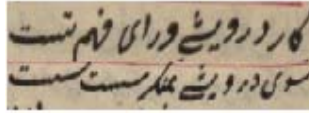
Zîrâ, hocanın mâlına tama' dan, onun 'aybını bir tâmi' görmez. Ehl-i tama', kapacağı nesneyi tefekkür eder. Hikâye-yi meşhûredir ki: Bir 'avratın zevci, yek-çeşm imiş. Eve geldikde, elinde olan nesneye tama'ından ve o nesneyi almak ile iştigâlinde, 'ıyâlinin yek-çeşm olduğunu bilmez imiş. Bir gece, eli boş gelince ve o gece zevcinin 'aybına vâkîf olup; "Hay sen yek-çeşm imişsin." demiş. Ve tama'lar gönülleri muhît geldi, binâ berîn kalp başka şey'e bakmaz.

2377.

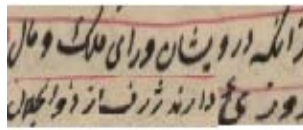
Eğer fakir, altın ma'deni gibi makkûl ve nefis söz söylese, onun kumaş ve metâ'ı ki; murâd, kelâmıdır. Dükkan-ı 'akl u kalbe yol bulmamakla, kimesne beğenmez.

2378.

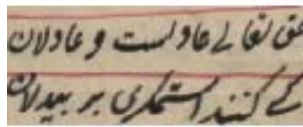
Dervişin işi, senin fehminin verâsındadır ve sen, fukarânın hâlini bilmezsin. Dervişin tarafına, gevşek gevşek bakma.

2379.

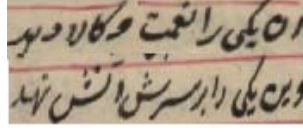
Zîrâ fukarâ, mülk ü mâlın verâsında Cenâb-ı Hakk'tan bir 'azîm rızık tutarlar.

2380.

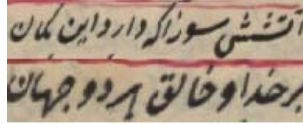
Cenâb-ı Hakk, 'âdildir. Ve 'âdiller kaçan fukarâ vü zü'afâ ya zulm edicilik eylerler?

2381.

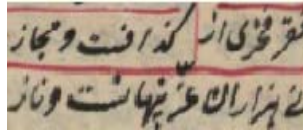
Ol, bir kuluna ni‘ met versin (139 b) ve kumaş versin; bu birinin başına âteş kosun ve ona mütesellî olacak bir nesne vermesin. Bunu Mevlâ kaçan eder?

2382.

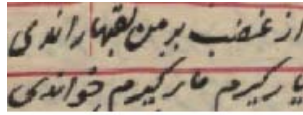
O âteş onu yakıcı olsun. Bu su’i zannı, her iki cihânın halkına kim eder?

2383.

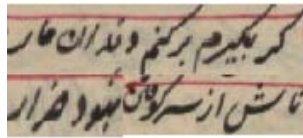
⁷⁵ hadîs-i şerîfi, beyhûde ve mecâz mıdır? Değildir. Nice ‘izz ü nâz, fakrda pinhân değil midir? Pinhândır.

2384.

Gazâbından bana lâkablar sordun ve vaz‘ ettin. Ben dost tutucuyum, bana mâr-gîr dedin.

2385.

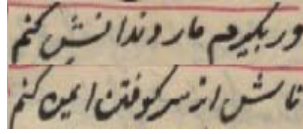

"Eğer yılan tutar isem, dişini koparırım. Hattâ, ona başı döğölmekten ziyân olmasın. Tuttuğum mârın benden hayrı olur, zararı olmaz." dedi. Ba‘zı nüshâda, böyle vâki‘ olmuştur.

⁷⁵ "Fakirlik iftihar vesilemdir." Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ "Fakirlik iftihâr vesilesidir, onunla iftihâr edip övünmekteyim." "Hadîsi bâtıldır. Huffâzdan Askalânî ve başkalarının tasrih ettiği üzere, bunun müteber bir aslı yoktur." İbrahim Canân, Hadîs Ans. Kütüb- Sitte, c: 6, s: 486-487, Akçağ Yay., İst

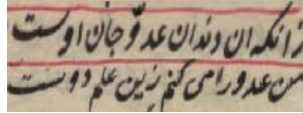

2386.

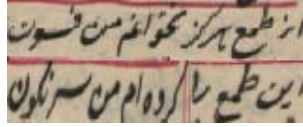
Ma^ʿ nâsı; eğer yılanı tutar isem dişini koparırım, tâ ki ona, başı döğölmekten ziyân olmaya, demektir.

2387.

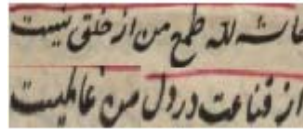
Ondan için ki; o diş, onun cânının düşmanıdır. Ben, bunu bildiğinden dişini koparıp, mârı cümleye sevgili eylerim. Zîrâ, dişi olmayan yılanı, nâs öldürmezler ve ondan, bizi ısırır deyu, havf etmezler ve mârın selâmetine sebep olur.

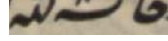
2388.

Tama^ʿ imdan nâşi ben, hergiz efsûn okumam. Zîrâ bu tama^ʿ ı ben, başı aşığa etmişim.

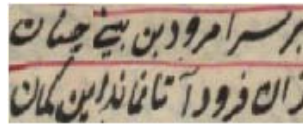
2389.

Ma^ʿ azallah, benim halktan tama^ʿ ım yoktur. ⁷⁶ bu makâmda, ma^ʿ azallah ma^ʿ nâsına müsta^ʿ meldir.

Kana^ʿ atten benim kalbimde, vası^ʿ bir ʿ âlem vardır.

2390.

İmrûd ağacının tepesinde, ancılayın görürsün. İmrud ağacından aşağı gel, tâ ki bu zan, senden za'il ola. İmrûd ağacı hikâyesi, karîben gelir inşa'allah Te^ʿ âlâ.

⁷⁶ Allah'ı tenzih ederim.

2391.

چونکہ ہر کردی تو سرگشتہ ستوی
خانہ را کردندہ بیخے وان تو یے

Çünkü dönersen ve ser-geşte olursan, hâneyi dönücü eylersin ve o, sensin.

در بیان آنکہ جنید بن ہرکے از آنجاویست ہر کسے را از جنبہ موجود خود

بیند تابد کہ بود آفتابرا بود می تھے سیر و سرخ سرخ می نماید چو

تا بہ از رنگہا بیرون آید سپید شود از ہمہ رنگہای دیگر اور است کو تر باشد و امام می باشد

Burası onun beyânındadır ki; herkesin hareketi ve hâli, ne mertebede ise ol mertebededir ve herkesi kendi vücûdu çemberesinden görür. Ve kendisi ne ise, cümleyi öyle bilir. Görmez misin, mâi şişe (140 a) güneşi mâi gösterir. Ve kırmızı şişe, güneşi kırmızı gösterir. Hâl böyle ki, güneş ne maîdir ve ne kırmızıdır. Belki mâilik ve kırmızılık şişedendir. Çünkü şişeler, renklerden taşra gelir, beyaz olur. Gayri renklerin cümlesinden, o beyaz renk ziyâde doğru söyleyicidir ve cümle elvânın beyaz, imâmıdır. O zamân, o şişeden nazar eylersen, güneş doğru ve kendi hâli ile görünür. Nitekim, bu hikâyeden bu ma' nâ nümâyân olsa gerekir.

2392.

عبد احمد ابو جهيل وكفت
رشت نقتے كرنے ہاشم شگفت

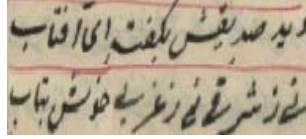
Hazret-i Ahmet *sallallahu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem* efendimizi, Ebû Cehil mel'un gördü ve dedi ki: "Benî Hâşim'den -sümme hâşâ- bir nakş zâhir oldu ki, biz onu nâ-hoş görürüz." Hazret-i Hâşim, 'Abdu'l-muttalip Hazretleri'nin *radiyallah Te'âlâ anha* vâlid-i mâcidleridir ve medfenleri Kudüs-i mübârektir. Haccâc geldikde, serîd ile ziyâfet ederler idi. ⁷⁷ فضائل سائرہ سے الزمن ان مجھ در

2393.

كفت احمد ورا کہ راستے
رست کفے کہ چہ کار افزاستے

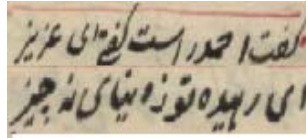
⁷⁷ Sair üstünlükleri, noksanlıklarından çoktur.

Hazret-i Ahmet *'aleyhi's-selâm* dahi buyurdular ki: "Ona doğrusun ve doğru dedin. Gerçî işi arttırdın ve bââd belki zâhirde bana söylemen ile, haddi tecâvüz ettirdin ise de."

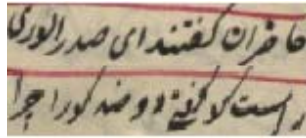
2394.

Ba'd zamân yâhûd o gün, Sadık-ı Ekber *radiyallah Te'âlâ 'anh* buyurdular ki: "Ey âfitâb gibi enver olan, sen âfitâbsın ve şarkî ve garbî dahi değilsin. Bu âfitâb-ı sûri gibi, hemen 'âlemde güzel parla ve ziyâ ver ki; doğmaz ve gurûb etmez bir güneşsin." dedi.

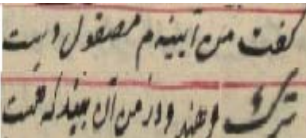
2395.

Hazret-i Ahmet *sallallahu 'aleyh ve sellem* Sadık-ı Ekber'e buyurdu ki: "Doğru dedin, ey 'azîz. Fi'l-vâki' dediğin gibidir. Ey zât sen, nâçiz olan dünyâ-yı deniyenin hubbundan kurtulmuşundur."

2396.

İki mecliste dahi hazır olanlar dediler ki: "Ey halkın sadr u 'âlâsı olan zât-ı şerîf, iki zıt söyleyiciye "doğrusun" buyurdun. İkisi de doğru niçe olur? Niçin böyle buyurdunuz?"

2397.

Resûl-i Ekrem *sallallahu 'aleyhi ve sellem* buyurdu ki: "Ben, dest-i Hüdâ'nın mücellâ âyinesiyim. Gerek Türk ve gerek Hindû, bende onu görür ki; o,

odur. Ya' nî herkes bende, kendiyi görür." Nitekim

المؤمن من مرآت المؤمن⁷⁸

2398.

ای زن اگر طهارت بینی مرا
زیر کف زنی نه بر ترا

Ey ' avrat, eğer beni tamâ' görür isen; bu karılara lâyük talebten yukarı gel ve fâriğ ol. Ben, senin anladığın değilim.

2399.

ان طبع را مانند رحمت بود
کو طبع انجا که ان نعمت بود

Benim hâlim, sûrette tama'a benzer ve rahmet olur. Ya' nî cümleye ' ayn-ı rahmettir. Kani hırs ve tama' ol yerde ki, orada ni' met olur.

2400.

امتحان کن فقراروزی دونو
تا بفقر اندر سخن بینی دونو

(140 b) İmtihân eyle fakrı, bir iki gün hattâ fakrda gınâ göresin, iki kat. Zîrâ fakirde, ' azîm gınâlar vardır. Mûsâ ' aleyhi's-selâma, Allah Te'âlâ Hazretleri

buyurdu ki: Yâ Mûsâ

انّ وصف الفقه في القناعة والناس يطوبونها في جمع المال فكيف يجدها⁷⁹

2401.

صبر کن با فقر و بگذار از ممال
زانکه در فقرت عزت و اجمال

Ey zen, fakra sabr eyle ve fakrdan fütûru terk eyle. Ondan için ki, Hakk Te'âlâ'nın ' izzet ü devleti fakrdadır. Ve fukarâ, fakrıyla devlete ererler.

2402.

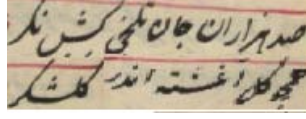
سرکه مغزوش و هزاران جان بین
از قناعت غرق بحر اکمین

Yüzünü ekşi eyleme ve nice bin cânı, kana' at sebebiyle bal deryâsına gark olmuş gör.

⁷⁸ Mü' mîn, mü' mînin aynasıdır.

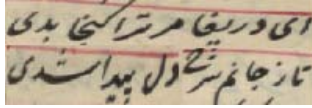
⁷⁹ Ülfetimi makamda bıraktım. İnsanların emel ve isteği malın tümündedir. Onu nasıl buluyorlar.

2403.

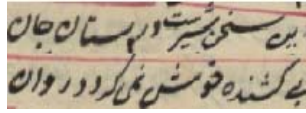
Niçe bin açlık çekici cânı gör, gül gibi gülşekerin içinde ıslanmıştır. Ya' nî nice gül, şeker ile imtizâç ederse ve gülşeker olursa; niçe zâtların dahi cânı, fakr ile imtizâç edip gülşeker olmuştur.

2404.

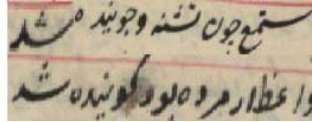
Ey kimse, hayf tahkîk sana havsala olaydı ve benim cânımdan gönül şerhi sana zâhir olaydı, hattâ kalbimde neler vardır bilmiş olaydın.

2405.

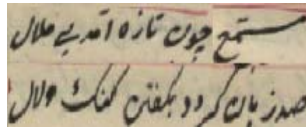
Bu söz, süttür; cân memesinde emici olmayınca, güzel revân olmaz ve tâlip ister.

2406.

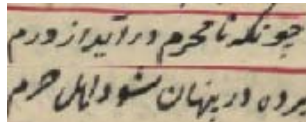
Muhâtab, çünkü tâlip ve râgıp oldu. Vâ' iz mürde dahi olursa söyleyici olur. Zîrâ muhâtabın şevki, mütekellime te' sîr eder.

2407.

Muhâtab, çünkü tâze ve bî-melâl geldi. Dilsiz olan mütekellim, kelâm söylemede yüz dilli olur.

2408.

Çünkü nâ-mahrem, benim kapımdan gelir. Harem ehli, perde içinde pinhân olur.

2409.

Eğer zarar u ziyândan ba' id bir mahrem gelir ise; o mestûr olan ehl-i harem, yüzünün nikâbını açarlar.

2410.

Her neyi ki, güzel ve hoş ederler; görücü göz için ederler, kör için değildir. Hâsılı her nesne, erbâbı içindir.

2411.

Kaçan olur çeng sadâsı ve sazın alt ve üst telinin sadâsı, sağırın bî-his olan kulağı için?

2412.

Miski, Cenâb-ı Hakk ' abes yere hoş kokulu eylemedi. Belki ehl-i his için ve ehl-i şemm için eyledi. Ve burnu râyhâ almayanlar için değildir.

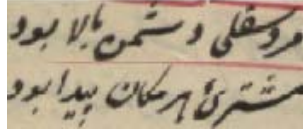
2413.

(141 a) Cenâb-ı Kibriyâ, zemin ü gök düzmüştür. Meyânında çok âteş ve nûr kaldırmıştır.

2414.

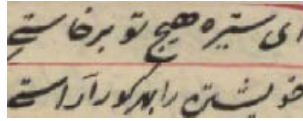
Bu yeri, hâkîler için halk eylemiştir. Ve göğü ' âlem-i bâlâ ehline mesken olsun için halk eylemiştir.

2415.

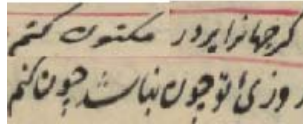
Denî olan âdem, ‘âlem-i bâlâ ehlinin düşmanı olur. Her mekânın müşterisi, bu ‘âlemde zâhir olur. Ve ehl-i cennet ve ehl-i cehennem, bu dünyâda ‘amelinden ma‘lûm olur.

2416.

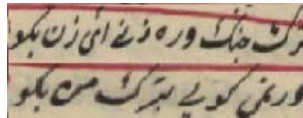
A‘râbî zenine der ki: "Ey mestûre hâtun, hiç sen kalktın mı ve kendini kör için tezyîn ettin mi?"

2417.

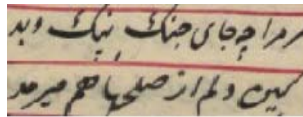
Eğer cihânı, dürr-i meknûn ile dolu eylersem; çünkü senin o dürr-i mahfiden nâsibin yoktur, nice eylerim? Dürr-i meknûn, gizli inciye derler. Murâd, A‘râbînin kelimâtıdır.

2418.

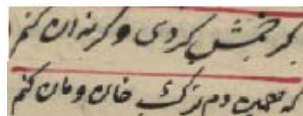
"Kavgayı ey zen, terk söyle ve yol vuruculuğu dahi terk et. Eğer bunları terk söylemez isen, beni terk eyle." dedi.

2419.

Tahkîk, bana nîk ü bed ile ne kavga yeridir. Zîrâ benim gönlüm, sulhlardan öğer.

2420.

Eğer sükût eder isen ne güzel ve illâ onu eylerim ki; evi ve barkı terk ederim.

زن جو دید اور کہ تندر تو سنت
گفت کریان کریم دادم دست

2421.

‘Avrat çünkü zevcini gördü ki serttir, bükâyâ başladı ve ağlayıcı oldu. Zîrâ bükâ, karıların dâmıdır ve bükâ ile zevclerine merhamet ve şefkat verirler. Hadd-i zâtında gözyaşı dahi merhameti câlîptir. Ağladıkda, ne kadar zâlim olursa acır.

مراعات کردن زن شوهر را و استغفار کردن از بگفتن او

Zenin, mürâ‘at eylemesi beyânındadır. Zevcine ve kendi güftesinden istiğfâr eylemesi beyânındadır.

گفت از تو که جنین پیدا شتم
از تو من امید دیگر داشتم

2422.

Zen dedi ki A‘râbîye: "Senden kaçan bunculayın ümîd eder idim, senden ben gayri ümîd tutar idim."

زن در احد از طریق بنیست
گفت من خاک استمام بنیست

2423.

‘Avrat, zevcine tevâzu‘ yüzünden dedi ki: "Ben, ayağının toprağıyım. Senin ‘ıyâlin değilim." *Setti, sîn* kesriyle kadın demektir.

جسم و جانم هر چه هست آن توست
حکم و فرمان جملہ کے فرمان توست

2424.

Cism ü cânım her ne vardır; senin lâyıkındır. Emr ü fermân, bütün bütün senin emrindir.

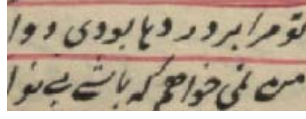
کز دروینے دلم از صبر جنت
بهر خویشم نسبت ان بهار توست

2425.

Eğer fakrdan benim gönlüm sabr etmez olduysa, kendim için değildir. O, senin içindir.

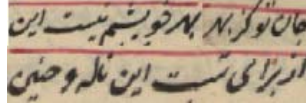

2426.

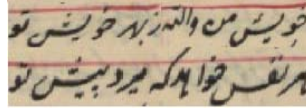
Sen, benim dertlerime devâ oldun. Ben istemem ki; sen, bî-nasîb olasın.

2427.

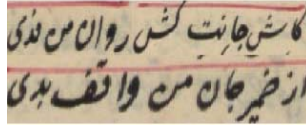
(141 b) Senin cânına yemîn ederim ki; bu sana söylediğim, kendi nefsim için değildir. Belki bu nâle vü âvâz senin içindir.

2428.

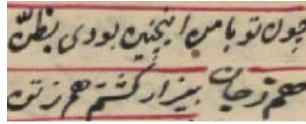
Benim kendim Hakk'a yemîn ederim ki; senin kendin için, her nefis ister ki; senin önünde cân vere.

2429.

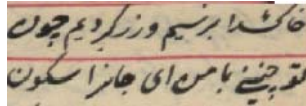
Keşke senin cânın, benim zamîrimden vâkîf olaydı ki; ona benim cânım fedâdır.

2430.

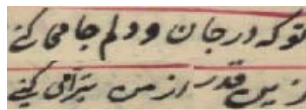
Çünkü sen, bana zanda böyle oldun. Hem cânndan ve hem tenden usandım.

2431.

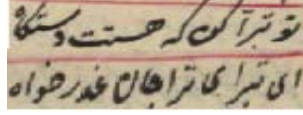

"Toprağı sîm ü zerr üzerine eyledim. Ya' nî dünyâ mâlını yere gömdüm. Ve fâriğ oldum. Ey cânıma sebab-i sükûn olan zât; çünkü sen, bana bunculayın sen ba' de'l-yevm bana dünyâ lâzım değildir." dedi.

2432.

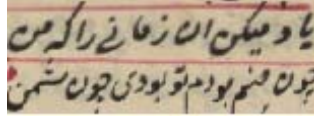

"Sen ki, benim canımda ve gönlümde yer edersin ve benim gâyet sevgili mahbûbumsun. Bu miktâr kusûr ile benden teberrâ edersen, lâıyk mıdır?" dedi.

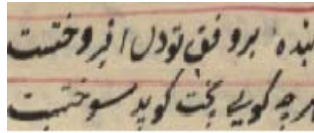
2433.

Sen teberrâ ile ve bana talâk vermeyi mülâhaza ile, zîrâ senin kudretin vardır. Ey benim zevcim; senin teberrâna cân, 'özü dileyicidir. Ve benden teberrâ etme deyu, cân niyâz edicidir.

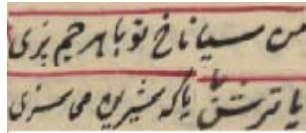
2434.

Tefekkür eyle ol zamânı ki; ben büt gibi idim ve senin ma'şûkun idim. Ve sen, büt-perest gibi idin ve bana 'âşık idin. Şimdi ihtiyâr oldum, binâ berîn beni tahkîr edersin, revâ değildir.

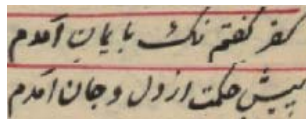
2435.

Bu kul, senin muvâfakatın üzerine senin kalbini ziyâlandırmıştır. Ve senin derûnuna, ferah u sürûr ilkâ eylemiştir. Her nesne ki, pişti dersin, der idi ki yanmıştır. Ya'ni bu vechle, sana kemâliyle muvâfakat ve müdâhene etmiştir demektir.

2436.

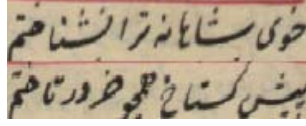
Ben senin ıspanağınım, beni her ne pişirir isen kâdirsin. Zîrâ ta'amin aşçıya bir vechle muhalefeti olmaz. Ya ekşi çorba, yâhûd tatlı çorba pişirmeye layıksınız. Ve'l-hâsıl bende, ne vechle murâd edersen; tasarrufa kâdirsin demektir.

2437.

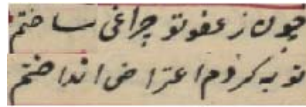
"Küfr söyledim, işte imâna geldim." dedi. "Senin hükmünün önüne, cânım tarafından inkiyâd ederek geldim." dedi.

2438.

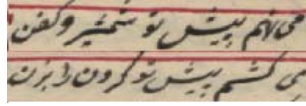
Senin pâdişâhlara lâyük huyunu anlamadım. Senin önüne bî-edeb, merkep gibi sıçradım.

2439.

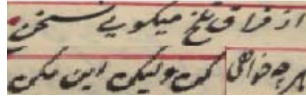
Çünkü senin 'afvından bir çerağ düzdüm. (142 a) Tövbe eyledim ve agrâzı terk ettim.

2440.

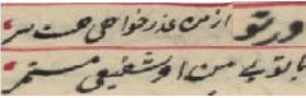
Senin önüne, kılıç ve kefen korum ve boynumu vur derim.

2441.

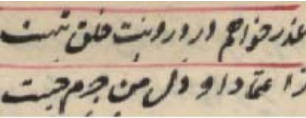
Acı firâkdan söz söylersen, her neyi dilersen eyle ve onu eyleme.

2442.

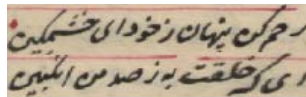
Sende mahfî, benden için bir 'özü dileyici vardır. Sana bensiz o bir dâ'imî şefî' dir.

2443.

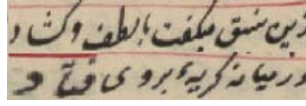

Benim 'özü dileyicim, senin derûnunda senin güzel huyundur. Ona i'timâddan, benim gönlüm günaha tâlip oldu.

2444.

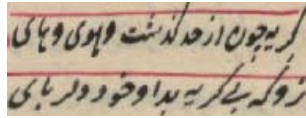

Kendinden gizli merhamet eyle, ey gazablı zât, ey benim ‘ıyâlim, senin huyun yüz tümen baldan hayırlıdır.

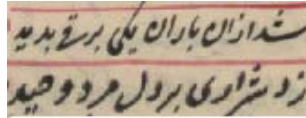
2445.

Bu üslûbdan mülâyemetle ve lâtîfe ile zen söyledi ve kelâm esnâsında bir bükâ, zen üzerine vâki‘ oldu.

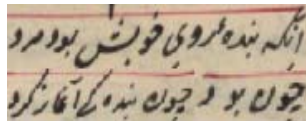
2446.

Bükâ, çünkü haddinden geçti ve na‘ra ve feryâd dahi mikdârından tecâvüz etti. Ol kimesneden ki, bükâsız o tahkîk dil-rûbâ idi. Binâ berîn a‘râbinin ciğeri yandı ve söylediğine nâdim oldu ve ‘ıyâlini taltîfe başladı.

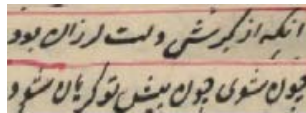
2447.

Zenin gözü yaşı yağmurundan bir yıldırım zâhir oldu. O yıldırımdan bir kıvılcım o merd-i vâhidin gönlü üzerine vurdu ve onun derûnunu yaktı zîrâ.

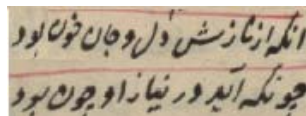
2448.

O a‘râbî ki onun güzel yüzünün bendesi idi. *Ankiden* ve merdden murâd zevcdir. Niçe olur ma‘şûkası, çünkü ‘ubûdiyete agâz ede, elbette ‘inân-ı ihtiyârı elinden gider.

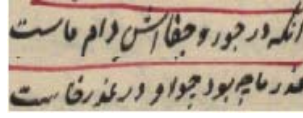
2449.

Ol kimesne ki, onun kibriden kalbin titreyici idi. Ve bana, kibir eder deyu dâ’im havf eder idin. Niçe olursun, çünkü senin önünde ağlayıcı olur.

2450.

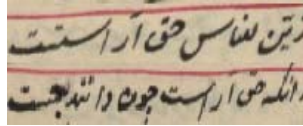
Ol kimse ki, onun nâzından gönül ve cân titrer idi, çünkü o sana niyâza gelir, hâl niçe olur?

2451.

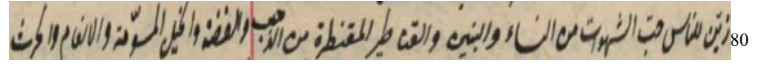
Ol kimse ki, onun cevr ü cefâsı bizim dâmımızdır. Ve bize muhabbetimiz sebebiyle, onun cefâsından halâs yoktur ve çekeriz.

Bizim ‘özü ü ‘inâdımız ne olur, çünkü o bize i‘tizâr ede. Ya‘nî o anda infî‘âl ve ‘adâvetimiz mahv olsa gerektir, demektir.

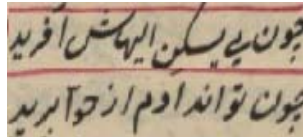

2452.

Kurân-ı Kerîm’de

buyrulmuştur. Ve bu eşyâ-yı halkın (142 b) gözüne Vâcîb Te’âlâ tezyîn buyurmuştur. Ol nesneden ki, Hakk onları tezyîn etti nâs ondan sıçramayı niçe bilirler ve halâsın tarîkini ne gûne bulurlar. Ma‘nâsı insâna tezyîn olundu, müştehiyât-ı nefsâniyyesine muhabbet o müştehiyât ‘avratlârdan ve evlâtan ve emvâl-i kesîreden öyle emvâl-i kesîre ki; sikkelenmiş zeheb ve fizeden dahi o müştehiyât sahrâda ra‘i olunmuş fers nev‘inden ve dahi deve ve sığır ve koyundan dahi ekinden habbenin tezyîn olunmasına bu mezkûrâtın tezyîni lâzım gelir.

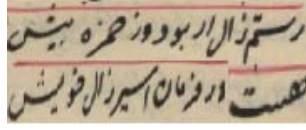

2453.

Çünkü nisâyı Cenâb-ı Hakk, erkeğe sükûn ve ârâm için yarattı. Nice kâdir olur? Âdem ‘aleyhi’s-selâm Hazret-i Havvâ’dan münkatı‘ olmaya.

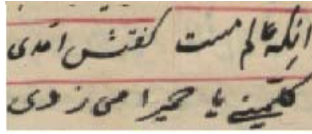
⁸⁰ "İnsanlara kadınlar, oğullar, yüklerle altın ve gümüş yığınları, salma atlar, davarlar, ekinler kabilinden şehavet sevgisi bezendi. Fakat bunlar dünya hayatının geçici meta’ıdır. Halbuki Allah’ın yanındaki nimetler öyle mi? Akibet güzelliği onun yanındadır." Al-i İmran, 14

2454.

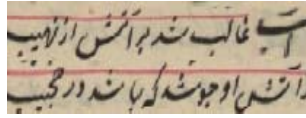
Meselâ bir kimesne, Zâl oğlu Rüstem pehlivân olsa ve dahi Hazret-i Hamzâ *radiyallah Te'âlâ 'anh* Hazretleri'nden şecâ'atde ziyâde olsa emrinde kendi koca karısının esîridir. Ya' nî 'avratı ne derse onu etmeye mecbur olur.

2455.

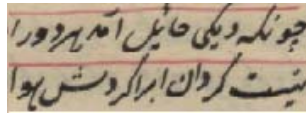
Ol zât ki, onun kelâmının halk-ı 'âlem mestî geldi. Hazret-i 'Aîşe *radiyallah Te'âlâ 'anha* Hazretleri'ne: "Bana söyle." buyururlar idi. Hümeyrâ, hamrânın musaggiri olarak 'Aîşe-i Sıddîka Hazretleri'nin lâkablarıdır.

2456.

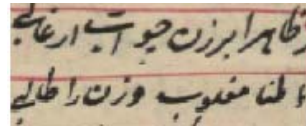
Su, âteş üzerine şiddeti sebebiyle gâlib geldi. O su, âteşten kaynar çünkü hicâb ve perdede oldu.

2457.

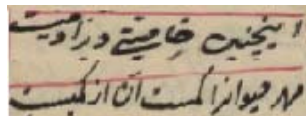
Çünkü bir çömlek, her ikisinin beyinde hâil geldi. Âteş o suyu kaynarak yok eyledi. Ve havaya münkalib eyledi. Gâlib iken mağlûb oldu demektir.

2458.

Zâhirde zen üzerine su, nâra gâlip olduğu gibi gâlib isen; bâtında mağlûbsun ve zeninin tâlibisin.

2459.

Bunculayın hâsa ancak insânda olur, hayvânın dışına muhabbeti azdır. Ve o hayvânın kemliğindedir. Hâsılı bundan enbiyâ-yı ʿizâmın şân-ı şerîflerine büyüklük gelir ve naks gelmez.

بیان آنکه انهن تغلبن العاقل و تغلبن الجاهل

Bu hadîs-i şerîfin beyânındadır ki: Nisâ ʿâkil kimesneye gâlib olurlar ve câhil olan kimesne onlara galebe eder. Câhilden murâd, ahmak ve hakdan gâfil demektir.

كفبت بيوتكم من زين برجا حداث
عالم ايدسنى و بر صاحب دلا

2460.

Fahr-i ʿÂlem *sallallahu ʿaleyhi ve sellem* buyurdu ki: "Avrat ʿâkîller üzerine ve sâhib-i diller üzerine ziyâde gâlib olur."

باز بر زن قاهمان چیره شوند
زانکه ایشان نداد بس چره روند

2461.

(143 a) Dahi ʿavrat üzerine câhiller gâlib olurlar. Ondan için ki câhiller serttir. Ve çok hâli perişân giderler. Ve merhametleri olmamakla ya darb ederler ve ya katl ederler ve yâhûd talâk verirler. Binâen ʿaleyh, nîsâ bunlardan korkarlar ammâ ʿukalâ dûr-endîş ve merhametli olmakla eşyâ-yı mezkûrenin birisini etmekle kâdir olmazlar. Zümre-i nîsâda dahi insâf olmamakla, benden korkar deyu envaʿ-ı cefâyı ve ihâneti ederler. Ve nîsânın mağlûbu olurlar.

کم بودشان رقت و لطف و عوداد
زانکه چو انیت غلب برینا و

2462.

Câhillerin rikkat-ı kalbi ve lutf ve muhabbeti az olur. Ondan için ki, hayvânlık onların tabʿı üzerine gâlibtir.

هر وقت وصفانے بود
خشم و سهوت اصف چو انے بود

2463.

Muhabbet ve rikkat-ı kalb, insâna mensûb vasıfıdır. Gazab ve şehvet, hayvâna mensûb vasıftır.

بر تو وقت ان مشوق نیت
خالفت ان کو بیا مخلوق نیت

2464.

O nîsâ Hakk'ın ziyâsıdır. Mazhar-ı cemâl-i Hakk olmak cihetiyle ma'şuk-ı sûri değildir. Veled doğurması i'tibâri ile keenehû hâlıkdır, mahlûk değildir. Bundan için enbiyâ-yı 'izâm ve evliyâ-yı kirâm ri'ayet ede gelmişlerdir. Ve dahi

حُبُّ الٰه من دنیا کم العطب والناس

⁸¹ hadîs-i şerîfi pertev-i Hakk olmasına delâlet eder.

سليم کردن مرد خود را با آنچه انما پس زن بود از طلب معیشت وان اجتراضی ز نمر

اشارت حق دانستن

Beyt:

بجز عقل هر دانه است
که با کردنده کرداننده است

⁸²

Merd-i a' râbînin kendüyi teslîmi beyânındadır, ol nesneye ki, zenin iltimâsı idi. Ma'îşet talebinden ve âvâzının i'tirâzını Hakk'ın işâreti bilmesi beyânında, zîrâ ba'zı 'ârifin şu beyti buyurmuşlardı ki ma'nâsı budur: Her 'âlimin 'aklı, 'indeinde vardır ve sâbittir. O ki, dönücü ile bir döndürücü vardır. Eğer bir müteharrik olmasa kendi kendiye dönmez idi.

مردان گفتن پشیمان ش چنان
اگر عوا له نسا عت هر وان عواک

2465.

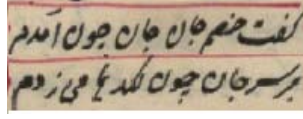
Merd-i ' arab o söylemekten öyle pişmân oldu ki, 'ivânlıktan ölürlen 'ivân nâdim olduğu gibi. 'Avân, elyevm beynimizde kavâs ta'bir olunan zâlimedir.

⁸¹ Bana dünyada güzel kadın ve koku sevimli kılındı.

⁸² Beytin anlamı, metin içerisinde verilmiştir.

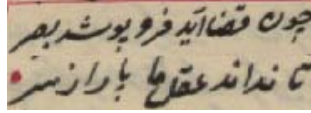

2466.

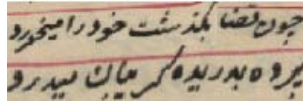
Zevce dedi ki: "Cânımın cânına niçin düşman geldim? Cânımın başı üzerine niçin tepme vurdum?" Cândan murâd, 'ıyâlidir.

2467.

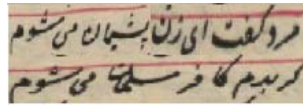
Çünkü kazâ-yı ilâhi gelir. Bizim gözümüzü setreder. Hattâ bizim 'aqlımız, ayağı baştan fark etmez.

2468.

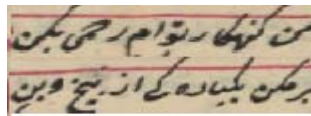
Çünkü kazâ geçer, 'aql kendüye niçin böyle ettim deyu perde-i nâmusu yırtılmış olduğu hâlde yakasını yırtar.

2469.

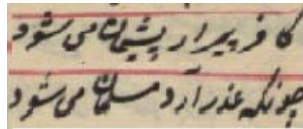
A'rabî dedi ki: "Ey hâtun söylediğime nâdim oldum. Eğer sana serkeş olursam muti' olurum. Ve şimden sonra sana muhâlefet (143 b) etmem kusûruma bakma.

2470.

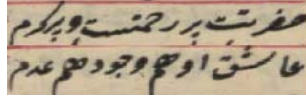
Ben senin günahkârınım, bana bir rahm eyle. Beni bütün bütün kökümnden ve dibimden çıkarma ve benden teberrî-i küllî ile teberrî etme."

2471.

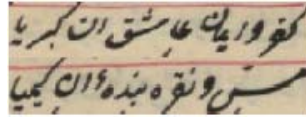
Niçe senelik kâfir, eğer küfrüne nâdim olsa, çünkü 'özl getirir 'indallah mü'min olur ve ettiği küfrü Mevlâ bağışlar.

2472.

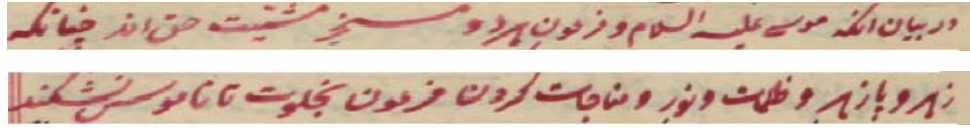

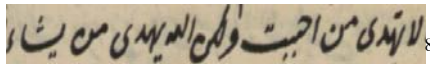
Îlâhi senin hazretin rahmet doludur ve kerem doludur. Onun ‘âşıkıdır; hem ‘âlem-i vücûd ve hem ‘âlem-i ‘adem. Bu münâcaat Mevlânâ *kuddise sırruhu* efendimizindir.

2473.

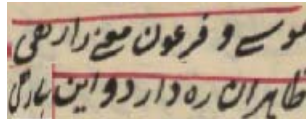

Gerek küfr ve gerek imân ol, ‘azamet sâhibi Mevlâ’nın ‘âşıkıdır. Bakır ve gümüş, o iksir gibi Mevlâ’nın kuludur.

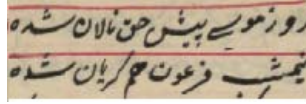
Bu ebyât-ı şerîfe onun beyânındadır ki; Hazret-i Mûsâ ‘*aleyhi’s-selâm* ve düşman-ı Hüdâ olan Fir‘avn, her ikisi Cenâb-ı Hakk’ın dilemesinin musahharıdır. Ancılayın ki zehir ve panzehir musahhardır. Dilerse zehre Hüdâ te’sir verir, dilemez ise zehir kâr etmez. Ve panzehir dahi Allah Te’âlâ dilerse semmi kat‘ eder ve dilemez ise okkasıyla yese fa’ide olmaz. Ve zulmetler ve nûr dahi musahhardır; murâd buyurur ise, nûr ziyâ verir ve delâlet eder. Murâd buyurmaz ise, râh-ı reşâda delâlet etmez. Nitekim Kurân-ı Kerîm, kefer-i Kureyş’i tarîk-i hidâyete delâlet etmedi. Ve Nebî ‘*aleyhi’s-selâm* onun ⁸³ âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Ve dahi Fir‘avn’ın tenhâda münâcaat eylemesi beyânındadır. Allah Te’âlâ Hazretleri, onun ‘âr ve nâmusunu kırmaya ve rüsvâ etmeye.

2474.

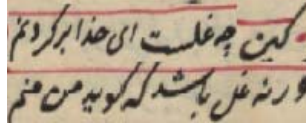
⁸³ "Doğrusu sen sevdiğine hidayet veremezsin; ve lakin Allah kimi dilerse (ona) hidayet verir ve hidayete erecekleri o daha iyi bilir." Kasas, 56

Mûsâ ‘*aleyhi’s-selâm* ve Fir‘avn ‘âlem-i ma‘nânın kulu ve musahharıdır. Zâhirde Mûsâ ‘*aleyhi’s-selâm* yol tutar, Fir‘avn yolsuz ise de, Fir‘avn Allah Te‘âlâ’yı bilir idi. Ve tenhâsında amân der idi ve kendinin Tanrı olmadığını ra‘nâ bilir idi. Nitekim beyân buyurlar.

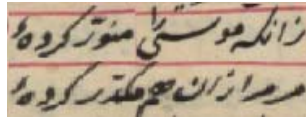
2475.

Gündüz Mûsâ ‘*aleyhi’s-selâm*, Cenâb-ı Hakk’ın önünde nâlân oldu. Gece yarısı dahi Fir‘avn giryân oldu. Fir‘avn’ın münâcaatı çünkü gece idi. Binâ berîn Mûsâ ‘*aleyhi’s-selâma* gündüzü verdiler.

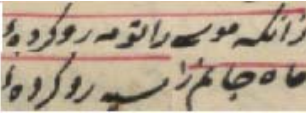
2476.

Öyle diyerek Fir‘avn ağlardı ki: "Ey Hûda, ne ‘aceb ve ne ‘azîm bukağı vardır benim gerdanım üzere? Ve ben niçin mü‘min olmuyorum? Ve Hazret-i Mûsâ ‘*aleyhi’s-selâma* niçin ittibâğ etmiyorum, hakikatini bilirken? Eğer bukağı olmaydı kim der idi ki; ben benim, ya‘ni benlik ve ulûhiyyet da‘vâsını etmez idim."

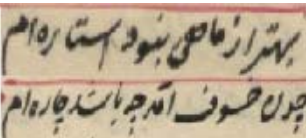
2477.

(144 a) Ol nesneden ki, Mûsâ ‘*aleyhi’s-selâmı* münevver ettin; beni dahi ondan siyah ve müzlim ettin. *Ankîden* murâd, irâde-i ilâhiyyedir.

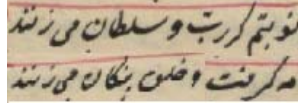
2478.

Ol nesneden ki, Mûsâ ‘*aleyhi’s-selâmı* ay yüzlü eyledin. Benim dahi cânımın mâhını kara yüzlü eyledin. Ve ikisi dahi senin irâde ve kaderindedir.

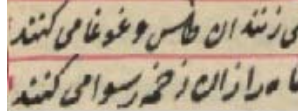
2479.

Benim yıldırım bir mâhdan ziyâde iyi değil idi. Ve mâh, elbette benim sitâremden koyudur. Çünkü sitâre-i tâli‘ me tutukluk geldi. Benim ona ne çârem olur ve tali‘ m ona ne etsin? Mâh dahi husûfa çâre bulamadı.

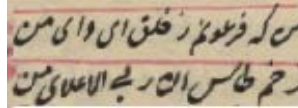
2480.

Eğer benim mehtârhânıma Rabb ve sultân deyu çalunur ise, keennehu ay tutuldu. Halk tas çalarlar ve ayın tutukluğunu izhâr ederler zâhiren tası ay için çalınır. Bu ise rezâlet-i ‘uzemâdır. Ben dahi mâh gibi tutulmuşum. Bana sultân deyu tabl çalarlar. Zâhiri ta‘ zîmdir ve bâtını beni terzîl ve mahcûp etmektir.

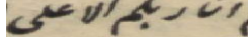
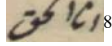
2481.

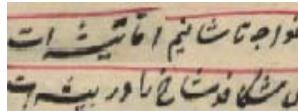
Vakt-i husûfda tas çalarlar ve cemi‘ yet ederler. Mâhı, o tas vurmada rezil ederler ve yüzü karalığını tasa fâş ederler.

2482.

Ben ki Fir‘avn’ım, halkın meyânından ey kimse, vay bana, yazık bana.

Benim ⁸⁴ demekliğim ehl olmayarak bana tas çalmaktır. Bana rezâlettir. Ben bu rezâleti irtikâb ediyorum. Hazret-i Hallâc-ı Mansûr ⁸⁵ buyurdular. Ona lâyük idi zîrâ o kelâmın ehli idi. Ama Fir‘avn ehli olmayarak söyledi. Dünyâ ve ahiretin ‘azâbı kendini aldı. Nitekim karîben beyânı gelir İnşa‘ allah Te‘ âlâ.

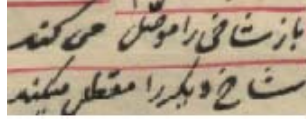
2483.

⁸⁴ " (Firavn): Ben, sizin en büyük Rabbinizim" dedi." Naziat, 24

⁸⁵ "Ben Hakk' (ın nefhası)ım."

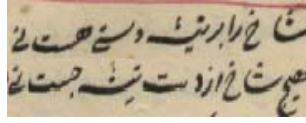
Fir'avn der ki: "İlâhi, Mûsâ 'aleyhi's-selâm ile kapı yoldaşı idik. Ama senin bıçağın ormanda bir dalı yarar."

2484.

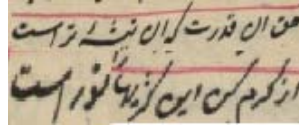
Dahi ona bir dalı aşlar ve başka dalları keser nitekim bahçivânlar ederler.

2485.

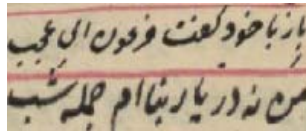
Dalın bıçak üzerine bir kudreti var mıdır? Yoktur. Hiçbir dal tîşenin elinden sıçradı mı? Sıçrayamadı. Hâsılı, sen dilediğin kulunu iyi ve sâlih edersin ve dilediğini iyi etmezsin, demektir. Mûsâ 'aleyhi's-selâmı mü' min ettin ve nübüvvet verdin ve beni böyle kâfir edip, ulûhiyyet da' vâsına kaldırdın, demek ister.

2486.

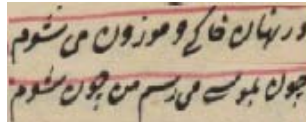
Ol kudret hakkı için ki, senin tîşenden vardır; kereminden benim eğriliklerimi doğru eyle.

2487.

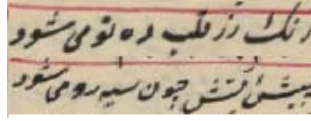
Dahi Fir'avn kendiye dedi ki: "Ey kimesne ta' accüb olunur, ben cümle gece "Yâ Rabbenâ" diyerek du'âda değil miyim? Böyleyim.

2488.

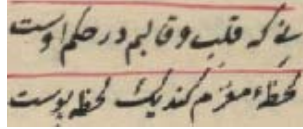
Gizlide mütevâzı' (144 b) ve mevzûn ve hâli iyi değil miyim? Çünkü Mûsâ 'aleyhi's-selâm gündüz vâsıl olurum, ben ne olurum ve neden böyle mütekebbir olurum ve ' inâd ederim."

2489.

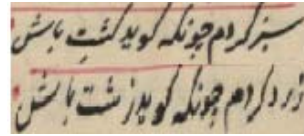
Kalp altının rengi, hâlis altından on kat ziyâde olur. Âteşin önünde görmez misin niçe kara yüzlü olur? Bunun gibi Fir‘avn dahi, bir kalp altına benzer. Mûsâ ‘aleyhi’s-selâm yanına vardıkda kalp olduğu zâhir olur. Bu beyt Hazret-i Mevlânâ tarafından Fir‘avn’ın şüphesine cevâbdır. Fir‘avn’a gece gelen iyi hâl, ‘ârizî imiş; kalp altının ziyâsı ‘ârizî olduğu gibi.

2490.

Değil mi ki, benim kalbim ve kalıbım Allah Te‘âlâ’nın hükmündedir. Murâd ederse bir anda beni iç eder ve a‘lâ olurum; murâd ederse bir anda beni derî ve çirkin eder. Hülâsası cümle ahvâl-i meşîyyet-i ilâhiyyededir.

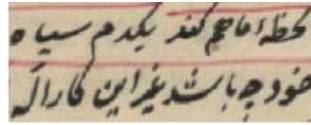
2491.

Yeşil olurum, çünkü ekin ol buyurur.

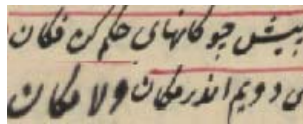
Çünkü çirkin ol buyurur, sarı olurum.

2492.

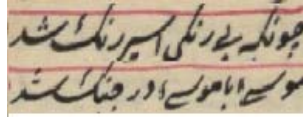
Murâd ederse, bir anda ay eder ve bir anda kara eder. Bundan gayri Mevlâ’nın fi‘li ne olur.

2493.

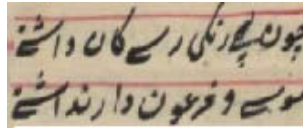
Hakk Te‘âlâ’nın çevgân gibi olan emrinin önünde, ‘âlem-i mekânda ve ‘âlem-i lâ-mekânda yeleriz.

2494.

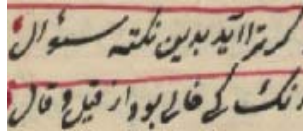
Çünkü mertebe-i ‘ayn-ı sâbite ki; bî-renklik ‘âlemdir, renk esîri oldu. Ya‘ nî mertebe-i ta‘ ayyüne geldi ve vücûd buldu. Bir ismin mazharı, âhir ismin mazharıyla niza‘da oldu. Meselâ Mûsâ ‘aleyhi’s-selâm; Hâdî ism-i şerîfine mazhardır ve Fir‘avn; Muzıl ismine mazhardır. Biri biriyle kavgada olurlar. Bunda Mûsâ’dan murâd, mazhar-ı ism demektir.

2495.

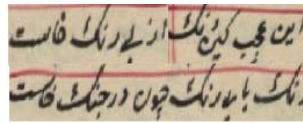
Çünkü bî-renklik ‘âlemine yetişirsin ki, aslından o ‘âlemde idin. Orada Mûsâ ‘aleyhi’s-selâm ve Fir‘avn, barışmak tutarlar.

2496.

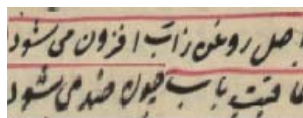
Eğer sana bu nükteye bir su‘âl lâzım gelir ise, su‘âl mısra‘-ı sâni ile beyt-i âtîdir. ‘Âlem-i renk ki, bu ‘âlemdir. Kıyl u kâlden niçe hâli olur? Ve olmuyor ve dâim mu‘ârazalar oluyor, görüyoruz.

2497.

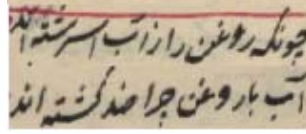

Bu ‘acebdır ki, bu ‘âlem-i renk, bî-renk olan ‘âlemden kalktı ve hâsıl oldu. ‘Âlem-i renk, kendi aslı olan bî-renk ‘âlemiyle, ‘ilmiyle niçin kavgaya kalktı. Ya‘ nî ‘âlem-i bî-rengîde kavga olduğu gibi, bu ‘âlem-i renkde dahi niza‘ ve kavga olmamalı idi. Zîrâ onun fer‘idir. Aslına tâbi‘ olmak lâzım gelir idi. Su‘âl tamâm oldu. Cevâp buyururlar ki:

2498.

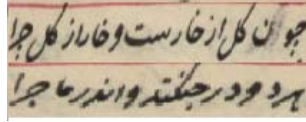

Yağın aslı ki, mesela zeytin ağacıdır. Sudan neşv ü nemâ bulur. Âbın rugan mertebe-i sânde fer' iken 'âkibet âb ile niçe zıd olur ve rugan-ı zeyt âb ile aslâ ihtilât (145 a) etmez. Ne kadar halt olursa yine üzerine çıkar. Hâsıl-ı cevâb fer' in asl gibi olması lâzım gelmez. Nitekim Ken'ân Hazret-i Nûh 'aleyhi's-selâma ne mertebe zıd olduğu Kurân-ı Kerîm'de musarrahdır.

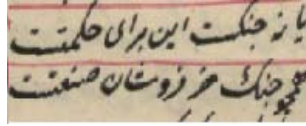
2499.

Çünkü yağı âbdan yoğurdular ve ondan hâsıl oldu. Âb u rugan niçin zıd oldular. Bu mahalde şârih-i Mevlevî ne su'âli ve ne cevâbı anlamıştır. Ve ağzından çıkanı bilmemiştir.

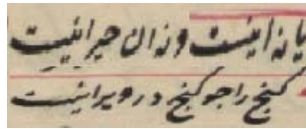
2500.

Çünkü sâlih adam, bir fâsık kimesneden olur; ve bir fâsık adam bir sâlihden olur ve beyenlerinde usûllük ve fûrû'luk câri olur. Her ikisi niçin muhâsemede olurlar? Fehmolundu ki, fer' in aslına zıddiyeti câiz imiş.

2501.

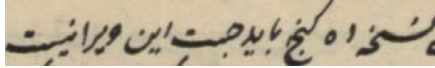
Yâhûd bu ceng değildir de bir hikmet için midir? Eşek satıcıların cengi gibi bir san'at mıdır ve sûri midir?

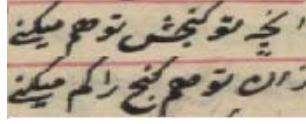
2502.

Yâhûd ne odur ve ne budur. Hemen kulun hayrân ve medhûş kalması için midir? Ve harâb olup 'aklı zâil olsun diye midir? Bu harâblıkda hazîne ara, genc

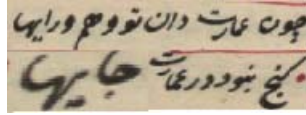
virânlıkdadır. Ya' nî ⁸⁶ vâki' dir. Ma' nâsı; bu hayret virânlıktır. Bunda hazîne aramak lâzımdır, demektir.

2503.

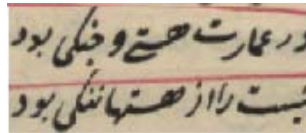
Bu beyt su'âl-i mukaddere cevâbdır ki, güyâ dendi ki; "Ben genci buldum, aramak lâzım değildir." Cevâb buyururlar ki: "Ol nesneyi ki, sen hâzine tevehhüm eylesin ve buldum zannedersin. Heyhât, bî-çâre o tevehhümde buldum zannıyla hâzineyi gâ'ib edersin."

2504.

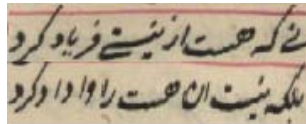
Sen kendi vehmini ve râyını ma' mûrluk gibi bil. Ma' mûr mekânlarda hazîne olmaz. Zîrâ 'âdet, defineyi kimesnenin mâ'mûl etmeyeceği çöl yere defn ederler. Nitekim Cenâb-ı Hakk, esrârını ahyânen zâhiri salâh ve takvâdan 'ârî zâtlara vaz' buyurduğu gibi.

2505.

Ma' mur olmakta varlık ve kavga olur. Yok olmuş zatlara varlıktan 'âr olur. Ehl-i vahdet, ehl-i vücudu sevmezler. Binâ berîn, ma' mûrlukda genc-i vahdeti defn etmezler.

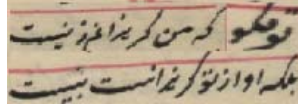
2506.

Öyle değildir ki; var yoku istemedi. Belki yok, o varı geriye redd eyledi ve 'adem vücudu istemedi.

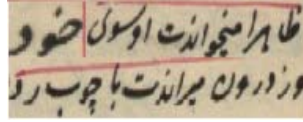
⁸⁶ Ma' nâsı metin içerisinde verilmiştir.

2507.

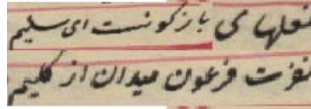
Sen deme ki, ben yoktan kaçıcıyım; belki o, senden kaçıcıdır. Dur ve iyi bak, nazara-yı humekâyı terk eyle.

2508.

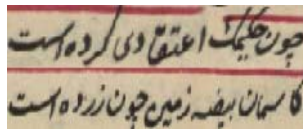
Münâsebetle ‘ariflerin hâlini beyâna tasaddî edip buyururlar ki: "‘Ârifler zâhiren seni gül deyu okurlar. Ve lîkin bâtınından seni redd ü tard değneği ile sürerler. Sen zannedersin ki, da‘vet etti, ben gidemedim, o ise bâtınından seni kovdu.

2509.

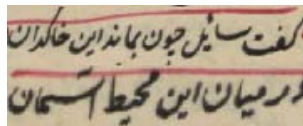
Gûne gûne ‘âriflerin mekri vardır. (145 b) Ey ahmak, Fir‘avn’ın imândan ve dînden ve Hazret-i Mûsâ ‘aleyhi’s-selâmdan nefretini, Hazret-i Mûsâ’dan bil. Eğer onu Mûsâ ‘aleyhi’s-selâm istese idi, kendiyelbette cezb eder idi. Nemrûd ve Ebû Cehil dahi buna kıyâs oluna.

2510.

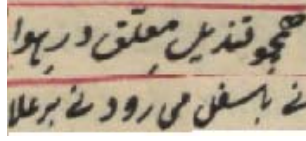
Çünkü hakîr hakîm i‘tikâd etmiştir. Gök, yumurta gibidir. Yer, yumurtanın sarısı gibi vasatındadır. Ve ‘âlem kürri’l-şekl olup, haymî değildir.

2511.

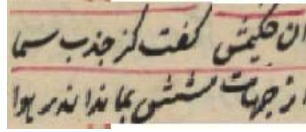
Bir sâ‘il dedi ki: "Bu kurre-i arz, bu mûhit olan esmânın meyânında niçekaldı?

2512.

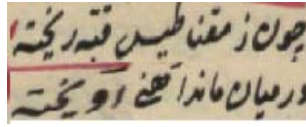
Havadaki kandil-i mu' allak gibi ne esfele gider, ne yukarı gider. Ve küre-i ' arz, niçin semânın bir tarafına varıp dayanmaz. Ve bir askısı olmayarak böyle niçe durur?" dedi.

2513.

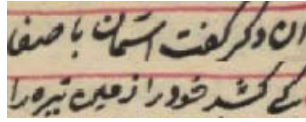
Hakîm-i mezkûr, sâ' ile dedi ki: "Semânın altı taraftan cezbinden küre-i arz havada kaldı."

2514.

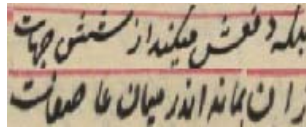
Çünkü mıknatısdan bir kubbe dökülmüş olsa ve miyân-ı kubbeye bir demir konsa, o demir asılmış olduğu hâlde kaldı.

2515.

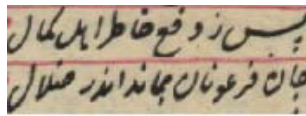
Bir gayri hakîm, "uydur uydur söyle" fehvâsınca dedi ki: "Safvet ile olan gök, kendiyi zemîn-i tîreyi kaçan çeker? Elbette onu def' eder." Nitekim buyururlar:

2516.

Belki altı taraftan, âsumân onu def' eder. Bundan için riyâh-ı şedîde miyânından kaldı. ' Âsıf, şedîd olan rüzgâra derler, bunda murâd semânın def' idir.

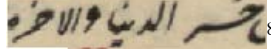
2517.

Böyle olunca ehl-i kemâlin hatırının def' inden, Fir'avn-sîretlerin cânı delâl içinde kaldı.

2518.

بس زدفع این جهان وان جهان
عنده اند این بے زبان بے این وان

Ehl-i kemâlin hâtırı def' edince, bu cihânın ve o cihânın def' inden bu yolsuzlar dünyâsız ve ahretsiz kaldılar. Ve dahi ⁸⁷ sırrına mazhar oldular.

2519.

سرکشے از بندگان ذوالجبار
وانکه دارند از جواهر طلال

Allah Te'âlâ'nın has kullarından i' râz edersen, belki senin vücûdundan fütûr tutarlar da senin i' râzın ondandır.

2520.

کدر با دارند چون پیدا کنند
گاه صحنه اتر اسفید کنند

Ehlullah kehribâ tutarlar, çünkü o kehribâyı izhâr ederler. Senin saman gibi olan vücûdunu deli ederler. Ve seni kendilerine cezb-i küllî ile cezb ederler.

2521.

کدر بایه خویش چون پنهان کنند
زود تسلیم ترا طغیان کنند

Çünkü kehribârlarını gizlerler. Çabuk senin teslimini zâyî' ederler.

2522.

ایچنانکه مرتبه حیوانیت
کوسیر و سفیانیت

Ancılayın ki, civânlık rütbesi vardır. O rütbe esîr ve insânlığın mağlûbudur.

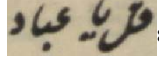
2523.

مرتبه انسان بدست او
سغده چون حیوان شناسش ای کیا

(146 a) Kezalik insânlık rütbesi dahi evliyânın elinde onu hayvânlık gibi zebûn bil.

⁸⁷"Dünyası da ahreti de hüsrân olur." Hac, 11

2524.

Hazret-i Muhammed ‘*aleyhi*’-s-*selâm*, makâm-ı da‘vet ve irşâdda cümle nâsa kendi kavli okudu. Kurân-ı Kerîmde ⁸⁸ nazm-ı celîlini oku, anlarsın.

2525.

Senin ‘aklın deveci gibidir. Sen dahi deve gibisin. Her tarafa acı hükm içinde ‘aklın çeker ve ona tâbi‘ olursun. Ve aslâ ‘aklına muhâlefet etmezsin.

2526.

Evliyâ dahi ‘akılların akıllarıdır. Ve ‘akıllar nihâyete dek, develer gibidir.

2527.

‘İbret yönünden ‘akıllara bak. Yüz bin ‘aklın cânı bir klâvuzdur. Ya‘nî ‘aklı-ı ‘aklı olan evliyâ da bir rehber uymuşlardır. Ondan murâd kutb-ı vakt ve mazhâr-ı sırr-ı Muhammediyye olan zâtıdır. Hâsılı evliyâ, kutb-ı vaktin mağlûbu ve ‘âvâm-ı nâs dahi evliyânın mağlûbu ve sâ‘ir hayvânât dahi ‘âvâm-ı nâsın mağlûbu olmakla, cümle kutbun mağlûbudur. Ve mutasarrıf ve cümleye kutb-ı vakt gâlibtir.

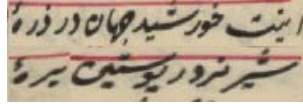
2528.

Klâvuz, ne deveci o kutb bir gözdür ki; afitabı görmüştür.

2529.

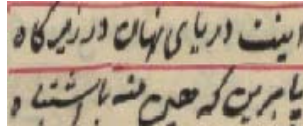
⁸⁸ " (Ey Muhammed) de ki: "Ey kullarım... "" Zümer, 53

İşte cihân, ekser ile çakılmış olarak zulmette kalmıştır. Muntezardır, güneşe ve gündüze mevkûfdur. Münevver ve aydınlık olması ya' nî cihânı zulmetten kutb kurtarır. Ve kutbun nûruyla dünyâ münevver olur.

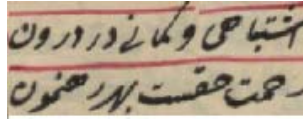
2530.

İşte sana bir güneş dünyâyı münevver kılmaya zerrede gizlenmiş işte sana bir erkek arslan gözü derisi içinde.

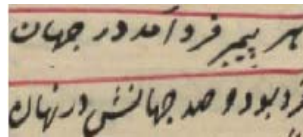
2531.

İşte sana saman altında gizli bir deryâ. Samandan murâd, cesedir. Ayağını bu samanın üzerine, altında bir şey yoktur zannedip koyma, sonra pişmân olursun.

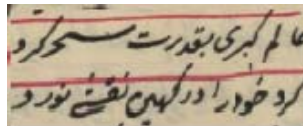
2532.

Bir şüphe ve zan ki, derûndadır. Evliyâ için o dahi rahmet-i Hakk'tır. Eğer şüphe olmasa, her gördüğü şeyhe inanıp bi'at eder idi. Belki tezvîr sâhibine rast gelir idi.

2533.

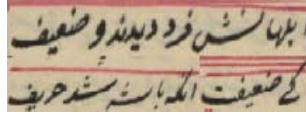
Her nebî, dünyâyâ 'askersiz geldi. Sûrette ferd idi. Ve onun bâtnında yüz cihânın 'askeri var idi. Böyle olmasa Hazret-i İbrahim 'aleyhi's-selâm, Nemrûd ile ve Hazret-i Mûsâ 'aleyhi's-selâm Fir'avn ile muhâsemeye kâdir olamazlar idi.

2534.

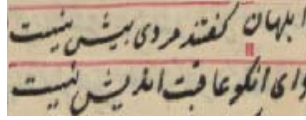
'Âlem-i kübrâ olan velî-yi kâmil, kudretiyle sihr eyledi. Ve hakikati, izhâr etmeyip belki kendiyi bir küçük nakş (146 b) ve sûret içine durdu. Murâd, bedenidir.

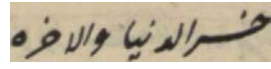
2535.

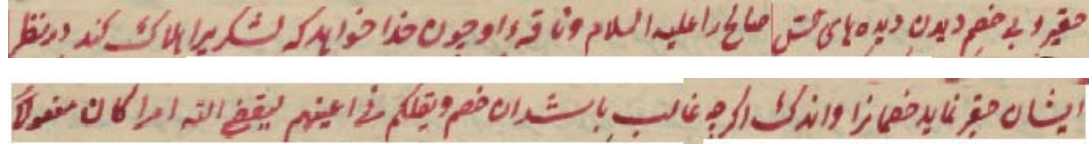

Küffâr, enbiyayı ‘*aleyhimü’s-selâm* yalnız ve za‘îf gördüler, zâhirine nazar ile. Kaçan za‘îf olur o kimse ki, Allah Te‘âlânın musâhibi ve mükârinidir?

2536.

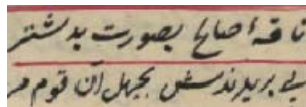

Hattâ küffâr dediler ki: "Bu bir âdemdir, ziyâde değildi." Vay ona ki, o kimse ‘âkibeti mülâhaza edici değildir. Belkıs encâm-ı kârı mülâhaza edip, Hazret-i Süleymân ‘*aleyhi’s-selâma* muhâlefet etmedi. Ve dünyâ ve ‘âhiret de necât buldu. Muhâlefet edenler Nemrûd ve Fir‘avn ve Ebû Cehil gibi ⁸⁹ nazm-ı celîline mazhar oldular.

Hakîr ve bî-mu‘in görmesi beyânındadır, his gözünün Hazret-i Sâlih ‘*aleyhi’s-selâmı* ve onun devesini. Zîrâ kavmi, Sâlih ‘*aleyhi’s-selâmı* bir adam yerine saymazlar idi. Çünkü Cenâb-ı Hakk murâd buyurur ki, "Bir kavmi helâk ede, onların nazarında hasımlarını hakîr ve az gösterir. Her ne kadar hasımlar çok ve gâlib ise de." Nitekim Kurân-ı Kerîm’de ashâb-ı kîrama ve Resûl-i Muhterem *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve selleme* hitâben Bedir gazâsı hakkında, "Sizi onların gözünde kalîl ve bî-kudret eder. Rabbiniz ki, ezelde mef‘ûl olan işi kazâ etsin ki, helâk-ı küffârdır."

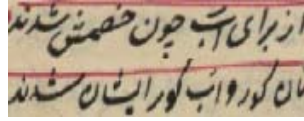
2537.

Sâlih ‘*aleyhi’s-selâmın* devesi, sûrette deve idi. Binâ berîn o acı kavim cehâleti sebebiyle devenin, ölsün deyu sinirini kestiler.

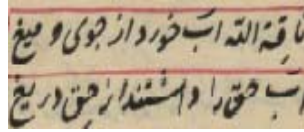
⁸⁹ "Dünyası da ahireti de hüsrân olur." Hac, 11

2538.

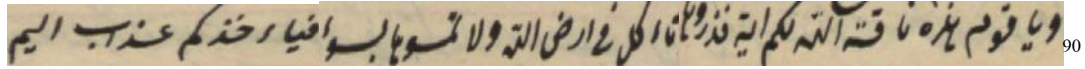

Su için; çünkü deveye hasm oldular ve helâk ettiler Vâcib Te‘âlâ Hazretleri’ne kâfiru’n-ni‘am oldular. Zîrâ deve, çok süt verip intifa‘ ederler idi. Gerek nan-kör ve gerek âb-kör, münkîr-i ni‘ete denir.

2539.

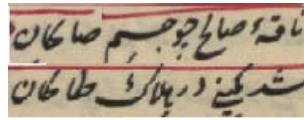

Mevlâ’nın kudretiyle, taş içinden çıkardığı devesi yine Mevlâ’nın halk ettiği ırmağından su içti. Bunlar Hakk’ın suyunu Hakk’tan diriğ tutarlar. Deve niçin bu suyu içer ve bu otu yer? Güyâ bunlar yaratmış gibi hased ettiler. Ve deveyi ottan ve sudan men‘ ettiler. Bunlara Sâlih ‘aleyhi’s-selâm pend ü nush buyurdu. Kabûl etmediler. Nitekim Kurân-ı Kerîm’de beyân olunmuştur:

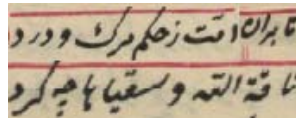
(147 a)

2540.

Sâlih ‘aleyhi’s-selâmın devesi sâlihlerin cismi gibi, fâsıkların helâkında bir pusu oldu. Sulhânın cisminde şerâr-ı nâs musallat olsa, helâk olmalarına sebep olduğu gibi, nâke dahi helâklerine sebep oldu. Ve helâkleri sayha-i Cibril ‘aleyhi’s-selâm ile olmuştur.

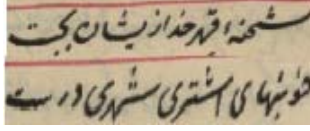
2541.

⁹⁰ "(Salih sözlerini şöyle sürdürdü.): "Ey kavmim! İşte şu, Allah’ın nakası (dişi devesi) size ayet. Bırakın onu Allah’ın arzında yayılsın ve ona kötü bir maksadla el sürmeyin, sonra sizi yakın bir azab yakalar." Hud, 64

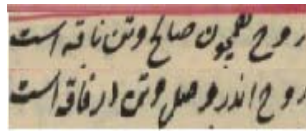

Hattâ o cema'atin üzerine mevt ve derd hâlinden Hakk Te'âlâ'nın devesi ve onun ta'âmı neler eyledi ve kavm-i Semûd'un başına ne işler getirdi.

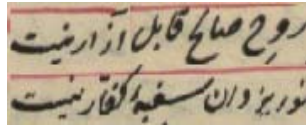
2542.

Hüdâ'nın şahne gibi olan kahır, onlardan bir devenin han-bahâsı için bütün bir şehir istedi.

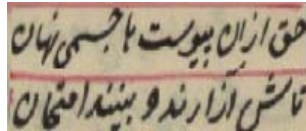
2543.

Rûh-ı insânî, Sâlih 'aleyhi's-selam gibidir. Ve ten-i insânî, deve gidibir. Rûh, dâ'imâ vaslda ve ten, dâ'imâ ihtiyâcdadır.

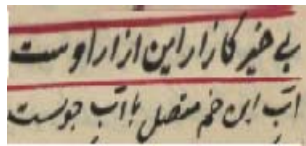
2544.

Sâlihin rûhu, küffârın ezâsını kabûl edici değildir. Zîrâ sâlihin rûhu, nûr-ı Hüdâ'dır. Nûr-ı Hüdâ ise küffârın zebûnu değildir.

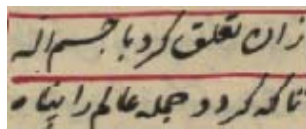
2545.

Cenâb-ı Hakk için Sâlih'in cisminde intikâl-i ma'nevî ile muttasıl oldu ki, Hakk'ı inciteler ve imtihân-ı ilâhîyi halk görelere yâhûd zamir-i velîye râcî'dir.

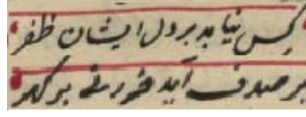
2546.

Haberi yok ki, onu incitmek Hakk'ı incitmektir. Bu küpün suyu, o ırmağın suyuna muttasıldır. Zîrâ velînin, Cenâb-ı Hakk'ın nehrine ittisâli vardır.

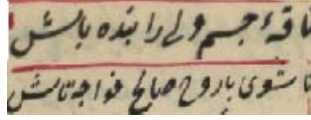
2547.

Ondan için, velînin cismine Cenâb-ı Hakk te‘alluk eyledi. Ta ki, cümle ‘âleme velînin cismi sığınacak yer olsun.

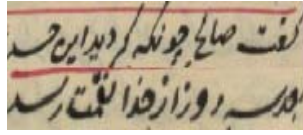
2548.

Velînin gönlü üzerine kimse zafer bulmaz. Zîrâ zarar sadefe gelir. Güher üzerine gelmez. Ya‘nî sadefi kırarlar ve inciye saklarlar. Velînin dahi mutazarrır olan cismi olabilir rûhuna ve kalbine bir düşmanı gâlib olmağa kâdir olmaz.

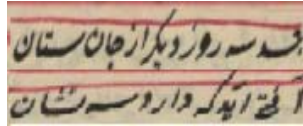
2549.

Çünkü Cenâb-ı Kibriyâ velînin cismine te‘allük eyledi ise, deve gibi olan velînin cismine kul ol, tâ ki sâlih rûh ile kapı yoldaşı olasın.

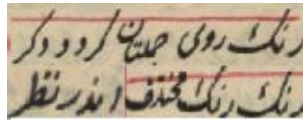
2550.

Sâlih ‘*aleyhi*’s-*selâm* buyurdu ki: "Çünkü nâkeye, bu hasedi eylediniz; üç günden sonra Hüdâ’ dan size (147b) ‘azâb gelir."

2551.

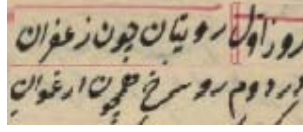
Üç günden sonra gayri cân alıcıdan bir âfet gelir ki; o gelecek âfetin üç ‘âlameti vardır. Hâsılı bu günden sâyesiz üç gün mürûrunda size ‘azâb-ı ilâhi gelse gerektir. Beyt-i evvelde olan *se rûz* ve beyt-i sâniide olan *se rûz*, ikisi bir şeydir. Diğer lafzından başkalık zannolunmasın.

2552.

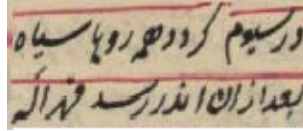
O nişânın beyânına şürû‘ edip buyururlar ki: "Cümlenizin yüzünün rengi, her gün başka olur. Nazarda muhtelif size türlü türlü renk olur.

2553.

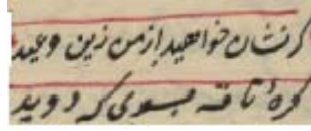
Evvelki gün yüzünüz za‘ferân gibidir, ya‘nî sarıdır. İkinci gün yüzünüz erguvân gibi kırmızıdır.

2554.

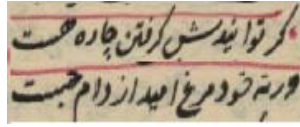
Üçüncü günü cümle yüz kara olur. Bundan sonra kahr-ı Hüdâ erişir. Hulâsâyı kelâm yarın yüzünüz sarı ve ferdâsı kırmızı ve ferdâsı siyah olur. Bunlar ‘azâb ‘alâmetidir. Ferdâsı ‘azâb-ı Hüdâ gelir demektir."

2555.

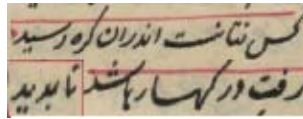
Eğer elvân-ı muhtelifeye dahi nişân isterseniz, devenin yavrusu dağ cânibine gitti ve gâ'ib oldu.

2556.

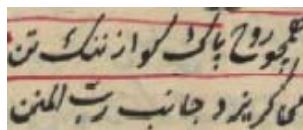
Eğer onu tutmaya kâdir iseniz, ‘azâbın def‘ine çâre vardır. Eğer tutulmaz ise, ümîd kuşu tuzaktan sıçradı ve helâkınız mukarrerdir.

2557.

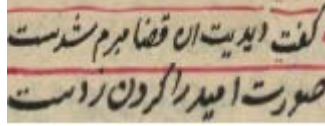

Sâlih ‘aleyhi’s-selâmdan bunu işitince devenin yavrusunun arkasına düştüler. Kimesne o yavruya yetişmeye kâdir olmadı. Dağ içine gitti ve belirsiz oldu. Bir rivâyette nâkenin çıktığı taş olup, ona ilticâ eyletmiş.

2558.

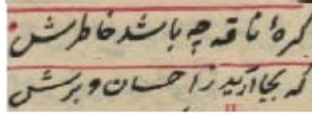

Pâk olan rûh gibi ki, o neng ü ‘ârından ihsânlar sâhibi olan Mevlâ’nın semtine firâr eder. Rûh görür ki, bedeninin işi Hakk’la değildir. ‘Âr eder kavm-i Semûd çünkü kerre-i nâke bulmadılar.

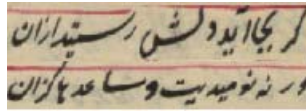
2559.

Sâlih ‘*aleyhi’s-selâm* dedi ki: "O kaza maktû‘ u muhakkak imiş. O kaza ümîdin boynunu vurmuştur. Ümîd öldü, çâre yoktur, belâya hazır olunuz."

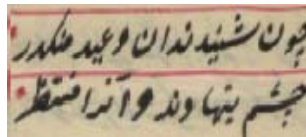
2560.

Hazret-i Mevlânâ *kuddise sırrûhu* buyururlar ki: "Ey kavm-i Semûd, vay onun kaymakâmı olanlar, devenin yavrusu nedir ve ne olur? Sâlih ‘*aleyhi’s-selâmın* kâlb-i şerîfini ihsân ile yerine getiriniz ve imân ediniz, iş biter."

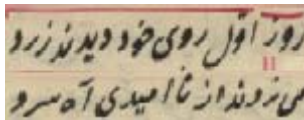
2561.

(148 a) Eğer Hazret-i Sâlih’in kalbi yerine gelir ise, o ‘azâbdan halâs oldunuz. yoksa me’yûssunuz ve hasretten bilmenizi ısırsınız.

2562.

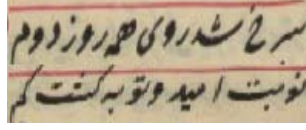
Çünkü Sâlih ‘*aleyhi’s-selâmdan* o bulanık korkutmayı işittiler, göz koydular ve ‘azâba muntazır oldular.

2563.

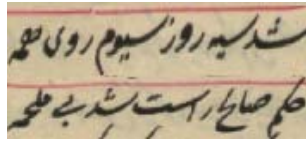
Sâlih ‘*aleyhi’s-selâmın* haber verdiği gibi ferdâsı ki rûz-ı evveldir; kendi yüzlerini sarı gördüler ve ümîd ve ricâlarının inkita‘ından nâşi, soğuk âh ederler idi. Sertliği ez-dil ü cân olmaktan kinâyedir.

2564.

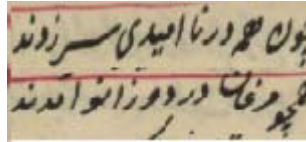
Cümlesinin yüzü, ikinci gün kırmızı oldu. Ricâ ve tövbe ümîdi dahi zâyî^c oldu. Eğer o gün amân deyip tövbe ve imân etseler idi, makbûl olur idi. Ama mukaddeme-i ^c azâb zâhir oldu. İmânın fâ'idesi olmaz. Güneş magribden tulû^c ettiği gibi oldu.

2565.

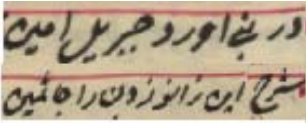
Üçüncü günü, cümlesinin yüzü kara oldu. Sâlih ^c 'aleyhi's-selâmin ettiği hüküm melhamesiz doğru oldu. Melhame, şol kitabın ismidir ki; tecrübe ile yapılmıştır. Meselâ filân ayda gün görülse ve yağmur yağsa hükmü şudur, deyu yazar.

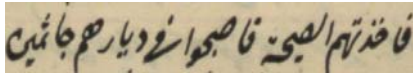
2566.

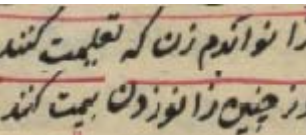
Çünkü cümlesi ye'ise başvurdular. Ve ümîdlerini kat^c ettiler. Kuşlar gibi diz üzere çöktüler. Gâhice kuşlar dallarda ve sahrâlarda diz üzere çöküp otururlar.

2567.

Kurân-ı Kerîm'de, Cebrâil ^c 'aleyhi's-selâm bu diz çökmenin şerhini *câsimin* lafzıyla getirdi. ⁹¹ nazm-ı celîlidir. Casim, diz üzere çökücü demektir.

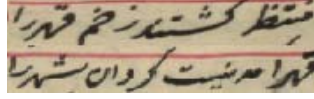
2568.

⁹¹ "Bunun üzerine onları bir sarsıntı tutuverdi (de) vatanlarında çökekaldılar." A'raf, 78

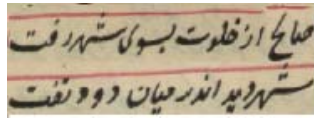
Diz ol zamân vur ki, sana ta'lim ederler böyle diz çökmekten seni korkuturlar. O diz çökmekten fâ'ide olur. Yoksa ba'd-ı harabü'l-Basra diz çökmüşsen ne fâ'ide hâsıldır?

2569.

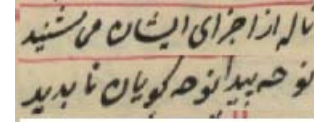
Kavm-i Semûd muntazır oldular, kahr-ı Hüdâ'nın zahmetine. Kahr-ı Bârî geldi ve yok eyledi, onların şehrini.

2570.

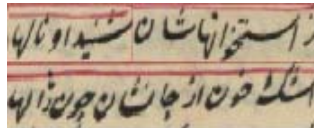
Sâlih 'aleyhi's-selâm halvetten çıkıp temâşâ için şehir tarafına gitti. Şehri gördü ki, sıcak tütün kaplamış ve şehir duhâna mustağrâk olmuş.

2571.

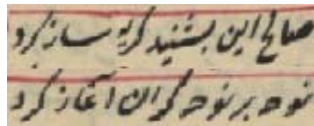
Helâk olanların eczâsinan nâle vü feryâd işitir idi. Feryâd zâhir; lîkin feryâd ediciler belirsiz, zîrâ kahrolmuşlar idi.

2572.

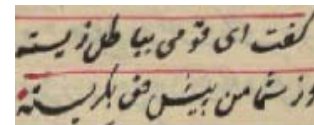
(148 b) Onların kemâllerinden Sâlih 'aleyhi's-selâm figânlar işitti. Kanlı gözyaşı onların cânlarından çiğler gibi akar idi.

2573.

Sâlih 'aleyhi's-selâm çünkü bâtın kulağıyla bu nâleyi işitti. Kendileri dahi kavmine terahhümen, bükâyı düzdü. Feryâd edicilere, feryâda şürû' eyledi.

2574.

Ve buyurdu ki: "Ey i'tikâd-ı bâtil ile yaşamış kavim, ben sizden Rabbime çok ağlamış ve şekvâ etmiş idim.

2575.

Rabbim dahi bana buyurmuş idi ki: "Onların cevrine sabr eyle ve onlara nasihat ver. Zîrâ onların devrinden çok kalmadı. Yakında belâlarını bulsalar gerektir. ""

2576.

Yine Hazret-i Sâlih 'aleyhi's-selâm buyururlar idi ki: "Ben dahi Rabbime demiş idim ki: "Ettikleri cevr ü cefadan nushun yolu bend oldu. Nasihat sütü muhabbetden ve safvet-i kalbten kaynar. Bende onlara sevgi kalmadı.""

2577.

Cefâdan benim hakkımda çok nesne ettiniz. Nasihat sütü damarlarımda dondu.

2578.

"Yine Rabbim bana buyurmuş idi ki: "Sana bu cefâlar mukâbelesinde lütûf veririm. O yaraların üzerine merhem korum, ya'nî dünyâda ve ahrette mükâfât-ı ilâhîyyeme nâ'il olursun. "

2579.

Teselliye ile Hakk *celle* ve 'âlâ, kalbimi gök gibi kederden sâfi etmiş idi. Ve sizin ezânızın sıkletini, kalbimden sürmüş idi.

2580.

Yine gayri kere, ben size nasihate gitmiş idim. Emr-i Bârî'yle ve size darb-ı meseller ve şeker gibi sözler söylemiş idim.

2581.

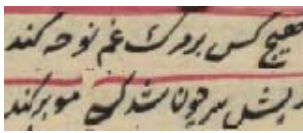
Şekerden latîf, sût gibi sözler koparmış idim. Sözüme, bal ve şeker karıştırmış idim.

2582.

Sizde zehir gibi oldu o sözler. Zîrâ hilkâtınızdan, zehir ma' deni idiniz.

2583.

Niçin helâkınıza keder edeyim? Zîrâ gam u keder, başı aşağı oldu. Bükâ, gam siz ediniz ey azgın kavim!"

2584.

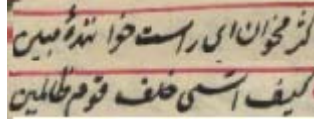
Hiçbir kimesne, gamın yok olmasına feryâd eder mi? Etmez. Baş yarası çünkü gitti. Bir kimse başından kıl koparır mı? Koparmaz. Zîrâ kelin başını yolarlar.

2585.

Ba' de yine Sâlih (149 a) 'aleyhi's-selâm kendiye müteveccih olup buyurdu ki: "Ey feryâd ü nevhâ edici, senin feryâdını o cema' at değmezler."

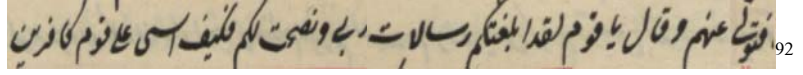

2586.

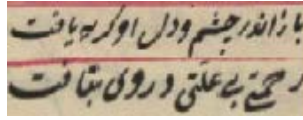
Eğri o kavme, ey doğru okuyucu galat bakma, Hazret-i Şu' ayb 'aleyhi's-selâm kavmi helâk olduktan sonra; "Niçin ağlayım ve hüzn edeyim, bir zâlim kavmin arkasında?" buyurdular. Sâlih 'aleyhi's-selâm dahi o vâdiye gidip kendi kendiye böyle buyurdu. Bu beyt, niçin Hazret-i Sâlih kavmine ağlamadı diyenlere, Hazret-i Mevlânâ tarafından cevâbdır ki, ağlamaya ve terehhüme lâyük değil idiler. Hattâ Şu' ayb 'aleyhi's-selâm dahi böyle buyurdular ve şefkat etmediler. Nitekim

Kurân-ı Kerîm'de:

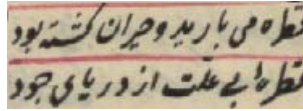
buyurulmuştur.

2587.

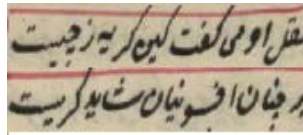
Yine Sâlih 'aleyhi's-selâm her ne kadar kavmine böyle 'itâb buyurdularsa ma' den-i rahm u şefkat olduklarından, hâllerine terehhüm edip geri gözünde ve kalbinde ağlamak ve rahmet buldu. Ve sebepsiz merhamet onda parlardı.

2588.

Gözyaşı katreleri yağdırır idi ve hayran olmuş idi, kendi hâline. İhsân deryâsı olan Hazret-i Sâlih 'aleyhi's-selâmdan bî-sebep bir gözyaşı idi. Zîrâ o zâlimler, bükâyı değmezler idi hattâ.

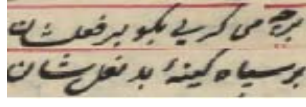
2589.

Hazret-i Sâlih'in 'akl-ı şerîfi buyurur idi ki: "Bu bükâ nedir? Ancılayın müstehzilere ağlamak lâyük müdür?"

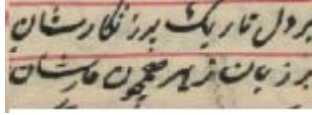
⁹² " (Salih, yüz çevirip) döndü de onlardan, "Ey kavmim!" dedi. "Ben, size Rabbimin risâletini tamamıyla bildirdim ve nasihat ettim. Ve lakin (siz) nasihat edenleri sevmezsiniz." A'raf, 79

2590.

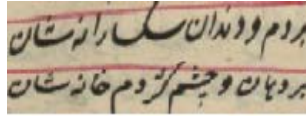
Yine ‘akl-ı latîfi buyur idi ki: "Yâ Sâlih, söyle bunların ef‘âl-i kabihâsına mı ağlarsın, yâhûd bunların na‘li çirkin ‘adâvetleri ‘askerine mi ağlarsın?"

2591.

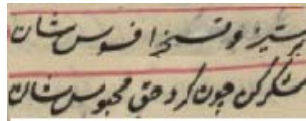
Onların pas ile dolu müzlim gönüllerine mi ağlarsın, onların yılan gibi acı lisânlarına mı ağlarsın?

2592.

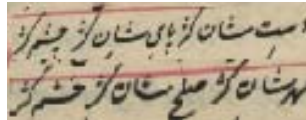
Onların külbe şebîh seksâr ta‘bîr olunan hayvâna layık olan kuyruğuna ve dişine mi ağlarsın?

2593.

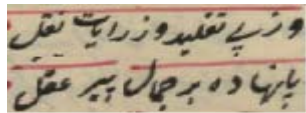
Onların ‘inâd ve masharaya almasına ve istihzâlarına mı ağlarsın? Şükr eyle, çünkü Cenâb-ı Hakk, onları ‘ademde habsetti. Bu bükâ, mahalli değildir. Belki sürûr u ‘ıyd yeridir." deyu ‘aklı böyle der idi.

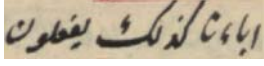
2594.

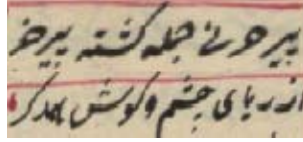
Onların elleri eğri ve ayakları eğri ve gözleri eğri ve muhabbetleri eğri ve sulhları eğri ve gazabları eğri. Ya‘nî birisi aslâ bir şey’e yaramaz.

2595.

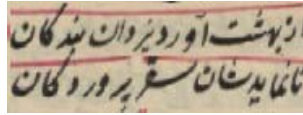
Taklîd yüzünden ve dahi abâ ve ecdâdından, nakl ve rivâyet bayrağını ref' cihetinden (149 b) pîr olan 'aklın cemâline ayak komuş. Ya' nî nedir bu hâliniz dense, vicdânen ⁹³ derler.

2596.

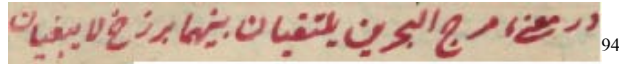

Bunlar nefis elinden azâd olmuş, hürrolan ihtiyâr değildir. Belki cümlesi ihtiyâr ve yaşlı merkeb olmuştur, biribirlerine göz ve kulak riyâsından. Ya' nî her biri abâ ve ecdâdı dini üzere olduğunu göstermeden ve işittirmekten. Riyâ göze nisbetle göstermek ve kulağa nisbetle işittirmektir. Ve ben, dinimden dönmedim deyu fahr etmektir.

2597.

Cennetten Cenâb-ı Mevlâ kullar getirdi. Ta ki, onlara cehennemlik için beslenmişleri göstere. Bendegândan murâd, enbiyâ-yı 'izâm 'aleyhimü's-selâm ve evliyâ-yı kirâm *kaddesallahu Te'âlâ esrarhüm* Hazretleri'dir.

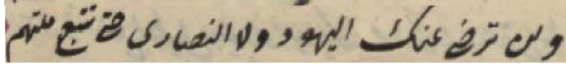

Şu nazm-ı celîlin ma' nâsı beyânındadır. *Merec* irsâl etti, Allah Te'âlâ Hazretleri, *el Bahreyn*, tatlı su deryâsını ve acı su deryâsını. Biri Nil'dir, ve biri denizdir. *Yeltakiyan*, ikisi mülâki olurlar. *Beyne hüme*, ikisinin arasında vardır. *Berzah*, bir men' edici, *lâyabgıyân* biri birine muhtelit olmazlar. Bu ma' nâ-yı zâhirisidir. Ama bâtın ma' nâsı; dünyâya tatlı su gibi olan mü' mîni ve acı su gibi olan kâfiri irsâl eyledi. Dâimâ birbirisine mülâkât ederler. Ve bir mahallede sâkîn olurlar. Ve lîkin beynlerinde muhabbet ve meveddet olmaz. Zîrâ ne mü' mîn kâfiri

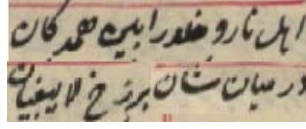
⁹³ "Atalarımızı (bulduk) böyle yapıyorlardı." Şuara, 74

⁹⁴ "Salmış iki deryayı demadem çatışır, aralarında bir an bir engelle karşılaşmazlar. " Rahman, 19-20 Manasındaki gibi.

sever ve ne kâfir mü'mîni sever. Nitekim Kurân-ı Kerîm'de Cenâb-ı Kibriyâ

buyurur: ⁹⁵

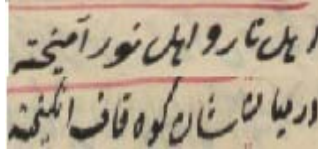
2598.

Ehl-i nâri ve ehl-i cenneti bir dükkanda gör ve lîkin onların beyinde bir

mâni^ç vardır. Gönülden ⁹⁶ mâ'il olmaz.

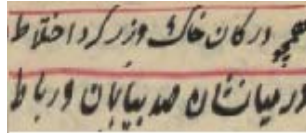
2599.

Âteş ehli ki küffârdır ve nûr ehli ki, mü'mîndir dünyâda karışmışlardır.

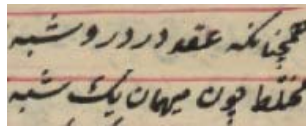
Lîkin onların aralarına kâf dağı koparılmıştır. Ve vaz^ç olunmuştur.

2600.

Adem-i ihtilâtı temsîl olarak buyururlar ki; ma^ç dende olan altın ve toprak gibi ki ihtilât-ı sûri ile ihtilât ettiler. Lîkin onların meyânında yüz konak merhale ve nice kervansarâyılar vardır.

2601.

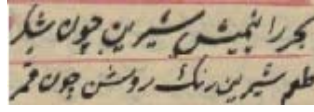
Ancılayındır ki; meselâ bir düğüm onda inci ve boncuk vardır. O inci ve boncuk bir gecelik misâfir gibi karışmışlardır. Elbette o düğümü çözerler ve inciyi boncuktan tefrîk ederler. Ve o inci ile boncuk sûrette muhtelit iseler dahi, hakikatte değildir.

⁹⁵ "Sen dinlerine tabi olmadıkça, ne Yahudiler ne Hristiyanlar senden asla hoşnud olmazlar."

Bakara,120

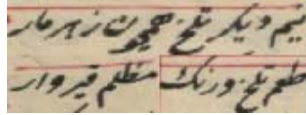
⁹⁶ İkisinin sonu, biridir.

2602.

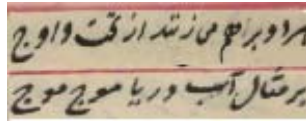
Yine *bahreynin* beyânına şürûc buyururlar ki; o bahrın (150 a) yarısı tatlı şeker gibi, ta‘amı şîrin ve rengi ay gibi münevver.

2603.

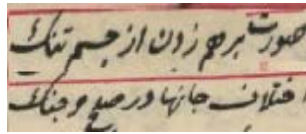
O bahrın bir yarısı acıdır, yılan zehri gibi, ta‘amı da acı ve rengi dahi karadır zift gibi.

2604.

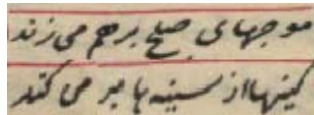
Her ikisi altından ve üstünden biri birine vururlar. Deryâ suyu gibi mevc mevc, ya‘nî dögüşürler.

2605.

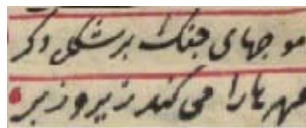
Tatlı su ve acı su ceng ettikleri gibi, mü‘mîn ve kâfir dahi ceng ederler. Tenk olan cisimden, biri birilerine vurmanın sûreti; cânlarının ezelde birbirlerine barışmakta ve cengde ihtilâflarındandır. Mü‘mînin rûhu, mü‘mîn ile ezelde barışmıştır. Ve kâfirin rûhu, mü‘mînler ile barışmamıştır. Binâ berîn bu ‘âlemde dahi muhtelif olurlar.

2606.

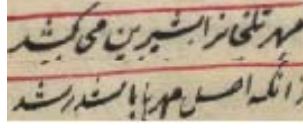
Ezelde olan sulh bahri temevvüç eder. Mü‘mînlerin kalplerinden ‘adâvetleri koparır.

2607.

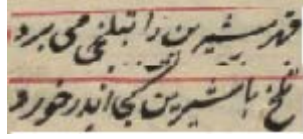
Ezeldeki ceng bahrının mevçleri bunun hilâfinadır. Muhabbetleri altına ve üstüne eder.

2608.

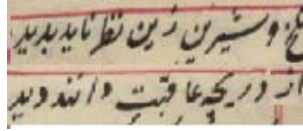
Muhabbet, acıları tatlıya çeker. Ondan için ki muhabbetlerin aslı Hüdâ'dır.

2609.

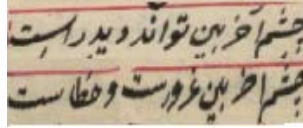
Kahr u gazab, tatlıyı acılığa iletir. Acı, tatlı ile kanda imtizâc eder? Deryâyâ her ne kadar şeker ve 'asel dökülse, o anda acılığa munkalip olur.

2610.

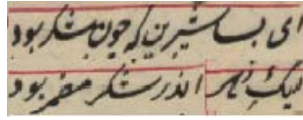
Acı ve tatlı bu nazardan zâhir gelmez. Ehl-i basîret, bunu kalp gözünden görmeyi bilirler.

2611.

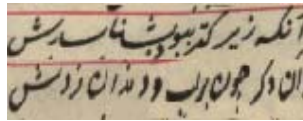
Zîrâ 'âkîbet görücü göz, doğru görmeye kâdir olur. Dünyâ âhirini görücü göz, gurur ve hatâ sâhibidir.

2612.

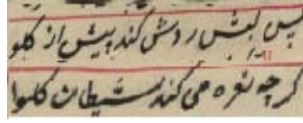
Ey kimse, çok tatlılar vardır ki şeker gibidir. Lîkin o şeker içinde, zehir muzmerdir.

2613.

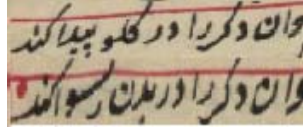
O ki ziyâde 'âkildir; şekerdeki zehri kokusundan anlar. Ve ol gayrısı, çünkü o şekeri dudağına ve dişine vurdu, o zamân anlar.

2614.

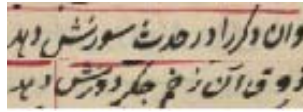
Böyle olunca onun lebi reddeder, o semli şekeri. Boğazından ol her ne kadar şeytân "yiyiniz" deyu na' ra vurursa da.

2615.

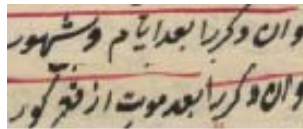
Ol bir kimesnenin, o şeker mesmûm olduğunu boğazında izhâr eder. Ve ol gayri kimesnenin mi' desine gider ve te'sîr eder. Ve onu rüsvâ eder. Hülâsa-yı makâl (150 b) gerek dünyâ ve gerek sâ'ir müştehiyât ki; zâhiri tatlı ve bâtını acıdır. Gâyet 'âkil olanlar, râyihâsından fehm etmekle tebâ'ud ederler, enbiyâ-yı izâm ve evliyâ-yı kirâm gibi. Ve ba'zı nâs, râyihâsıyla anlayıp ağzına alınca anlar ve geri reddeder, bu dahi selâmet bulur zühhâd gibi. Ve ba'zı kimesnelere, 'akılda bunlardan dûn olmakla; boğazına girdikte anlar ve yine geri reddeder. Bu da selâmet bulur. Ve ba'zılar hiç anlamayıp yerler ve o şekerin semmi eser eder. Ve mevt emâreleri zâhir olur. O zamân anlarlar, lîkin bir fâ'ide hâsıl olmaz. Nâsın ednâsı bunlardır. Vaktâ ki ahrete varır, anlar ki hubb-ı dünyâ ve müştehiyâta ittibâ' iyi şey değil imiş.

2616.

O zehir, o gayrisine kazâ-yı hâcet vaktinde yakmak verir. Onun zevki ona ciğerini yarıcı ve dikici yara verir.

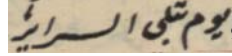
2617.

Ve ol gayri kimesneye bir hayli günler ve aylardan sonra vukûf verir. Ve bir nev' kimesnelere ba' de'l-mevt mezarın dibinde vukûf ve itlâ' verir.

2618.

ورد هدهش مهلت اندر قور
لابدان پيدا شود يوم المتور

Eğer ona müvekkiller ‘azâb etmemekle mezar içinde mühlet verirler ise, elbette kıyâmet gününde o zâhir olur. Zîrâ ⁹⁷ buyrulmuştur, o gününün hakkında.

2619.

هر نبات و شکر برادر جهان
مهلت پيدا کند در روز زمان

Keennehu su‘âl olundu ki, şeker mesmûmu herkes niçin bir vakitte keşf etmez. Belki o evkât-ı müte‘addidede keşf ederler. Cevap buyurlar ki, her nebâtın ve her şekerin dünyâda zamânın devrinde bir mühleti zâhirdir. O vakit gelmedikçe nebât olmaz ve şeker mertebe-yi sükkeriyi bulmaz.

2620.

سایه باید که اندر آفتاب
لعن باید رنگ و درخت و آفتاب

Görmez misin, seneler lâzımdır ki; âfitâb karşısında la‘l cevheri renk ve parlamıcılık ve revnâk bula.

2621.

باز تزه در دو ماه اندر رسد
یا تا تاب که گل احمر رسد

Yine tere ve sâ‘ir yeşillik iki ayda erişir. Yine bir sene de kırmızı gül erişir.

2622.

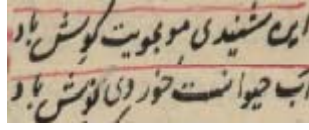
به این فرمود حق عزوجل
سورة الانعام در ذکر اجل

Bunun için Hazret-i Hakk ‘azze ve celle Sûre-i En‘âm’da, ecel zikrinde ve ecel-i müsemmâ buyurdu. Her şey’in vakt-i merhûnu var imiş. Binâen ‘aleyh herkese dahi o semmi bilinmeye bir vakt-i mu‘ayyen ta‘yîn buyurmuştur. Onun için o vakitte bilir, ol bilemez.

⁹⁷ "Yoklanacağı gündeki sırlar." Tarık, 9

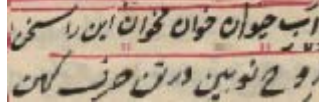

2623.

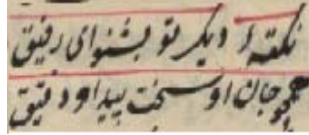
Bu kelâmları işittin, her kılın kulak olsun. Bu söylediğim âb-ı hayâtıdır, içtin, nûş olsun. Nûş, bala derler, şifâ murâd olunur.

2624.

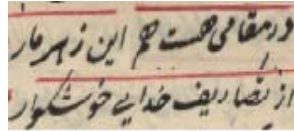
(151 a) Bu kelâmlarıma âb-ı hayât oku, buna söz okuma. Yeni rûhu, eski ten harfinde seyr eyle, köhne hurûfa niçe hayât verdim iyi nazar eyle.

2625.

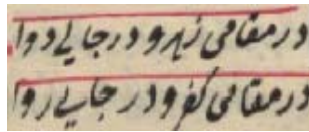
Bir gayri nükte dahi sen dinle ey benim refikim, o nükte cân gibi zâhirdir ve likin gâyet dakîktir.

2626.

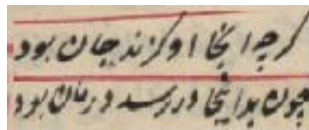
Bu yılan zehri ‘âriflerin makâmlarından bir makâmda tebdilât-ı ilâhîyyeden nâşi hazmı âsân ve helâldir. Ya‘nî dünyâ ve müştahiyât-ı nefsâniyyeye ittibâ‘ onlara zarar vermez.

2627.

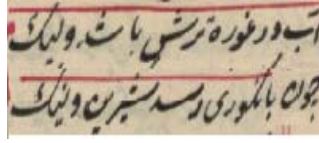
Müştehiyât bir makâmda zehirdir. Ve bir makâmda ‘ilâçtır. Bir makâmda küfüdür ve bir makâmda câ’izdir.

2628.

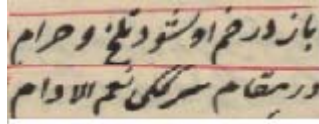
Gerçî orada o câna zarardır. Çünkü buraya erişir, ‘ilâç olur.

2629.

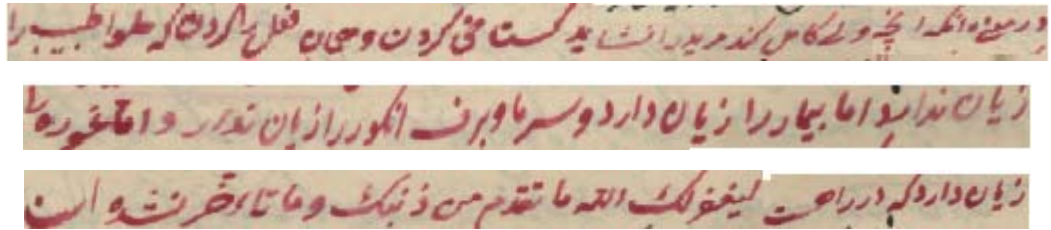

Su, korukda ekşi olur ve lîkin üzümlüğe erişir; tatlı ve şîrin olur.

2630.

Yine belki küpte üzüm suyu harâm olur ve acı olur. Sonra hamrlıktan tuz vâsıtasıyla sirke olunca, sirkelik makâmında hakkında "ne güzel katıktır" buyuruldu. Bunun gibi 'âvâma nisbet olunca dünyâ ve mâfiha hakkında muzırr olur. Ammâ evliyâ-yı kirâma nisbet, aslâ kendiye ziyânı olmaz. Nitekim Hazret-i Şeyh 'Attar'ın *kuddise sırrûhu* beyt-i şerîfinden bu mâ'iller dahi müstebân olmuş idi. Ve evliyâ-yı kirâm bu husûsa ittifâk buyurmuşlardır.

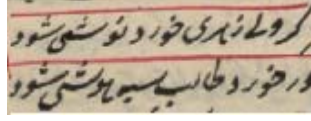

Burası onun ma' nâsındadır ki; ol nesneyi ki velî-yi kâmil ileri işler, mürîde lâyıq olmaz ki bî-edeblik ederek o fi'li ede. Zîrâ helva hekime zarar tutmaz. Ama hastaya muzırr olur. Ve dahi soğuk ve kar üzüme ziyân tutmaz, ama kuruğa zarar tutar. Zîrâ koruk, üzüm olmak yolundadır ve üzüm olmadı. Ve dahi senin Rabbin

ما تقدم و ما تا آخرت و ان⁹⁸ afv etsin nazm-ı celîli sırrına ermedi. Bu sûrette mürîdler, mürşidleri taklîd etmek olamaz. Mürîd dahi mürşîdin rütbesine yetişsin, ba' de onun ettiğini etsin, buyurmak murâd ederler.

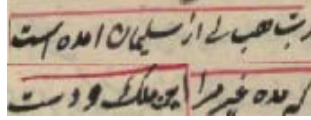
⁹⁸ Eski ve son işlediği günahları afv etsin. Fetih, 2'deki Allah Teala'nın bu nazm-ı celîli aslında "Li yağfira lekallahü ma tekaddeme min zembike ve ma teahhara" şeklindedir. Bunu tashih etmiş oldum. Ma' nâsı: "Allah senin geçmiş ve gelecek hatalarını mağfîret buyuracak."

2631.

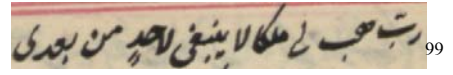

Eğer velî-yi kâmil zehir gibi elezz-i et‘imâyı yer ise; ‘asel-i musaffî olur. Eğer sâlik yer ise ‘aklı kara olur ve ‘irfânı mahvolur.

2632.

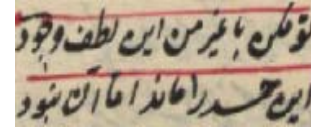

(151 b) Süleymân ‘aleyhi’s-selâmdan

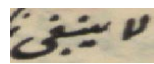
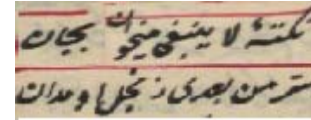
diyerek, du‘â vârid olmuştur ki; "Benim gayrime bu mülk ve kudreti verme."

2633.

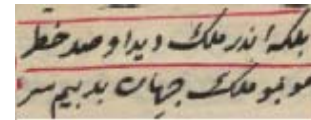
"Yâ Rabb, sen benim gayrime bu lütûf ve cûdu verme." buyurdu. Bu du‘ânın zâhiri hasede benzer, lîkin hased olmayıp; mücerred ‘ibadullaha terahhümdür zîrâ.

2634.

¹⁰⁰ nüktesini cân ile oku. *Min ba‘di* sırrını Süleymân ‘aleyhi’s-selâmın buhlünden bilme. Dünyâ-yı deniyye nedir ki, kendinden sonra verilmeye haset buyursunlar?

2635.

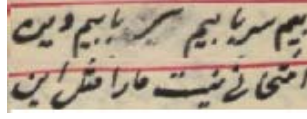

Belki mülkte ve gınâda Süleymân ‘aleyhi’s-selâm çok korkulu nesne gördü. Zîrâ cihân mülkü, bütün bütün baş gitme havfı idi.

⁹⁹"Süleyman, "Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk (hükümrânlık) bahşet! Şüphesiz sen çok bahşedicisin!" dedi." Sad, 35

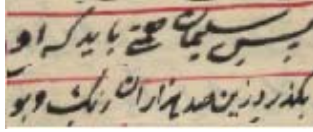
¹⁰⁰"Layık olmasın." Sâd, 35

2636.

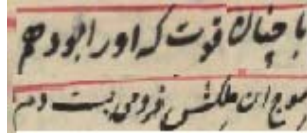
Gınâda baş korkusu var, lîkin yalnız değil. Belki bâtnın ve dinin zevâlî havfî ile bize mâl u câh misüllü bir imtihân yoktur. Cemi^ç imtihânların asab^ı mülktür.

2637.

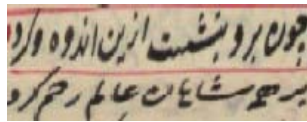
Böyle olunca bir Süleymân himmetli lâzımdır ki, bu nice bin renk u bûdan geçe.

2638.

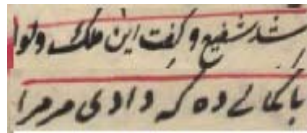
Bunculayın kuvvet ile ki Süleymân *'aleyhi's-selâmda* idi, o mülk bahrının temevvücünde nefsinî bağladı. Zîrâ atları seyr ederken, şems baktı ki gurûb edecek ve salât-ı ^çasr fevt olacak ¹⁰¹ buyurup ve şems geri reddolunup salât-ı ^çasrı edâ buyurdular.

2639.

Çünkü Süleymân *'aleyhi's-selâm* üzerine bu mülkten gam ve toz oturdu. ^çÂlemin şâhlarının cümlesi üzerine rahm eyledi.

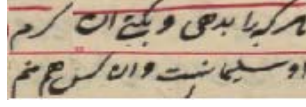
2640.

Şefi^ç oldu ki ve dedi ki bu mülk velev iyi bir kemâl ile şâhlara ver ki o kemâli bana verdin. Zîrâ şâhlara yazık olur buyurdu.

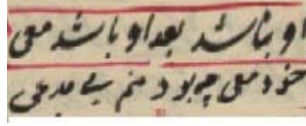
¹⁰¹ "Ayet-i kerime olan "rudduha eleyye" ("Onları bana getirin" Sad, 33)'den hemen sonra."

2641.

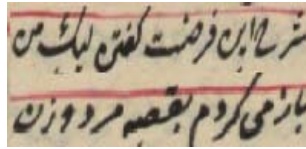
Kime ki bu bu mülkü verirsen ve o keremi eylersen o Süleymân'dır. Ve o benim, ona da zarar etmez.

2642.

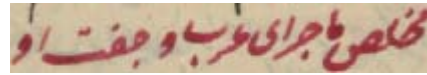

O kimesne Süleymân'ın ba' di olmaz. O benimle beraber olur. Tahkîk benim ile beraber ne olur. Belki o, benim ve beynimizde aslâ fark olmaz. Bu böyledir, nizâ' edici olmaksızın.

2643.

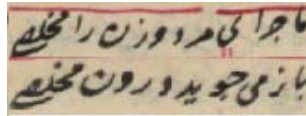

Bu ma' iyyetin beyânını şerh eylemek, üzerime lâzımdır. Lîkin ben geri merd-i 'Arâb ve zenin hikâyesine döneceğim. Bunu beyân etsem o kalır, onun için ma' iyyet beyânını terk ettim.

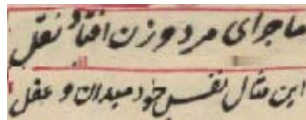
Merd-i 'Arâb'ın hikâyesinin ve zeninin mahâll-i halâsı beyânındadır.

2644.

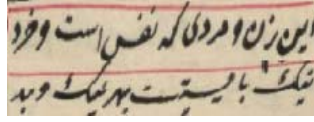
Merd-i 'Arâb'ın ve zeninin hikâyesine (152 a) bir mahâll-i halâs yine bir muhlisin kalbi ister. Murâd, Çelebi Hüsamed-dîn Hazretleri'dir.

2645.

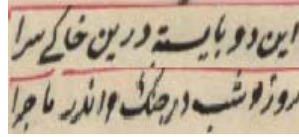
Merd ü zenin hikâyesi nakl vâki' oldu. Bunu kendi nefsinin ve 'aklının nazîri bil. Merdden murâd, 'akl; ve zenden murâd, nefsidir. Merd-i 'Arâb ile 'avrata niçe mücâdele ettiler ise, 'akl ile nefs-i emmâre dahi dâimâ mücâdele etmektedirler.

Zîrâ ‘akl Hakk *celle ve ‘âlâya* mâyildir. Ve nefsi emmâre dahi, dünyâ tarafına mâyildir. Binâen ‘aleyh iklim-i tende mu‘ârızaları eksik olmaz.

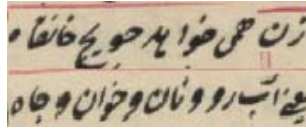
2646.

Bu zen ü merd ki, hikâyede söyledik murâd nefsi ile ‘akldır. İyiyi ve kötüyü temyîz için ikisi dahi bedende lâzımdır. Zîrâ iyiyi ‘akl bilir ve kötüyü nefsi emmâre bilir.

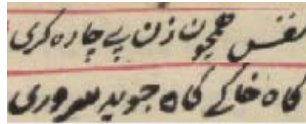
2647.

Bu iki lâzım, bu beden-i insâniyyede gece gündüz cenk ve mu‘ârızadadırlar.

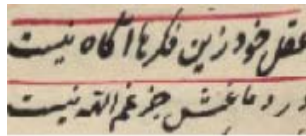
2648.

Zen-sîret olan nefsi emmâre, vücûd tekyesinin muhtaç ve malzemesini ister. Malzemesi ki; şeref ü hürmet ve ekmek ve sofrâ ve mansıbdır.

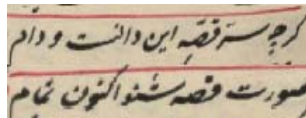
2649.

Nefsi emâre, çâre edicilikten için ‘avrat gibidir. ‘Avrat dâ’imâ intizâm-ı hâneye mâ’ildir. Nefsi emmâre sâhibine, gah tevâzu‘ edici ve gah ululuk isteyicidir. ‘Avratların hâli dahi böyledir; zevcine gah tevâzu‘, gah ta‘azzüm eder.

2650.

‘Akl-ı ma‘âd, kendi bu fikirlerden ve bu hilelerden âgâh değildir. Onun dimâğında Hakk Te‘âlâ’nın gamının ve ‘aşkının gayrisi yoktur.

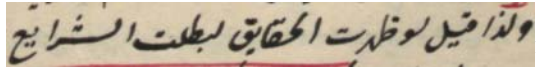
2651.

Gerçi kıssânın hakikatı bu dane gibi olan, ‘akl ve tuzak gibi olan nefsi-
emmâredir. Lâkin kıssanın sûretini dahi tamâm dinle.

کربان معنوی کار فرستی
خلق عالم عاقل و باطل شدی

2652.

Eğer hakikat ve ma‘nânın beyânı kâfi olaydı ve sûret lâzım olmayaydı;

cümle halk mu‘attal ve bâtil olurdu ¹⁰²

Hâsılı fakat hakikatle olmaz, sûret dahi lâzımdır.

کر محبت فطرت و معینست
صورت روزه و نمازت نیست

2653.

Eğer muhabbet fikrullah ve ma‘nâdan ‘ibâret olaydı ve muhabbete delâlet
edecek ef‘âl-i zâhirenin ve ‘amâlin lüzûmu olmayaydı; sûret-i savm ve sûret-i
salavât-ı hams olmaz idi. Lâzım imiş ki, Mevlâ farz eyledi, fûrûz-ı hamse
muhabbetullaha delâlet eder. O emre imtisâli olmayan ben, Mevlâ’yı severim
 demiş, isgâ olunmaz. Sûretin lâzım olduğunu temsîl için buyururlar ki:

با یک ذکر هدیه های دوستتان
نیت اندر دوستی آلا صور

2654.

(152 b) Ehibbânın biri birine hediyeleri muhabbetin hakikatinde dâhil
değildir. Fakat sûretlerdir. Lâkin lâzımdır, zîrâ muhabbete delâlet eder.

تا کواصی داده باشد هدیه های
بر محبت های مصروف در حق

2655.

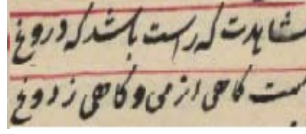
Hediye onun içindir ki, şehâdet vermiş olanlar, bâtında gizli olan
muhabbetler üzerine.

زانکه احسانهای ظاهرشانند
بر محبت های سرای ارجمند

2656.

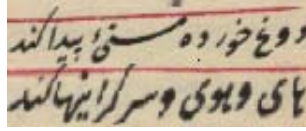
¹⁰² Böylece denildi ki; eğer gerçekler zâhir olursa yürürlükteki kurallar bâtil olur.

Zîrâ zâhir hediyeleri mahfî olan muhabbetler üzerine ey 'âkil şâhidlerdir.

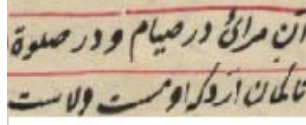
2657.

Lîkin şâhidin ki doğru olur, gâh yalan olur; zîrâ şâhid-i zor dahi vardır. Mest olan ba'zı meyden olur ve ba'zısı dahi, ayran içip sarhoşluk satar. Ya'nî ba'zı zevât ihlâs sâhibi olup a'mâli şâhid-i sâdık gibidir. Ve ba'zı zevât mürâyi olup 'ameli şâhid-i zora benzer.

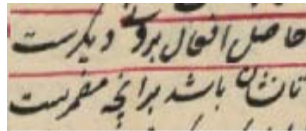
2658.

Mürâi dahi muhlîsler gibi Cenâb-ı Hakk'a 'âşıklık izhâr eder. Ve na'ra vurur. Ve başı ağırlıklar eder.

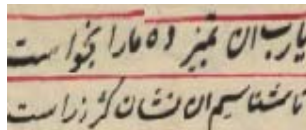
2659.

O mürâyi ehl-i hulûs gibi oruç ve namâzda olur hattâ nâs zannederler ki; o muhabbet-i ilâhîyyenin mestidir.

2660.

Hâsıl-ı kelâm ef'âl-i zâhir muhabbetten başkadır ve onun içindir ki kalbde olan muhabbete 'alâmet ola.

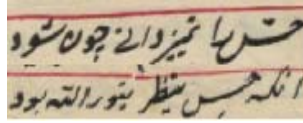

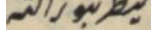
2661.

Çünkü şâhid-i sâdık ve şâhid-i zor vardır. Beynlerini bir mümeyyiz bize lâzım olmakla Cenâb-ı Hakk'a münacaat edip buyururlar ki; "Yâ Rabbi, bize talebimiz ile ol temyîzi ver, hattâ eğri olan 'alâmet-i doğrudan fehm edelim ve muhlîs ile mürâyiği fark edelim."

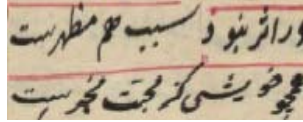

2662.

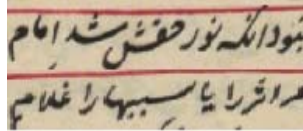
Hiss-i insâniyyenin temyiz biliciliği nice olur? Öyle olur ki his ¹⁰³ olur. O zamân muhlîsi mürâyiden fark edici olur.

2663.

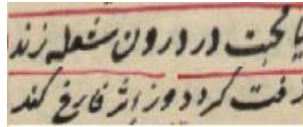
Eğer eser olmaz ise sebep dahi mazhardır. Sebep ten murâd, evliyâyı ve sülehâyı sevmektir. Bu sebep, karâbet gibi muhabbetten haber vericidir.

2664.

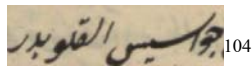

Ol kimse ki, nûr-ı Hüdâ ona imâm oldu. Tahkîk halkın muhabbetini bilmekte onun eserlere sebeblere ihtiyacı olmaz. Ve a' mâle nazar etmez.

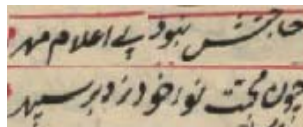
2665.

Yâhûd nûr-ı Hakk kendiye imâm olmamış ve bu rütbeye vâsıl değil likin muhabbet-i Hüdâ izhâr ve derûnunda şu' le vurur. Ve muhabbet gittikçe kalbinde büyümüş olur. Bu mertebeye vâsıl ise yine muhlîs mi ve mürâyî mi onu bilmek için esere ve sebebe (153 a) muhtaç olmaz. Zirâ bu iki makâmın sâhibleri dahi,

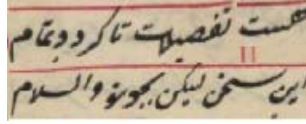
2666.

¹⁰³ O, Allah'ın nuruyla bakıyor.

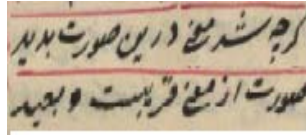
¹⁰⁴ Kalpleri gözetleyendir.

Onun bir kimsenin kalbinde olan muhabbetini kendiye bildirmek için eser ve sebebe ihtiyacı olmaz. Ya' nî ne 'ameline bakar ve ne evliyâyı sever mi ona bakar. Belki def' a-i ulâda o kimsenin kalbine bakar. Ve ne olduğunu bilir.

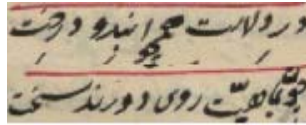
2667.

Çok tafsiller vardır, hattâ bu söz tamâm ola, lîkin sen hikâyeyi iste, sohbet burada tamâm oldu.

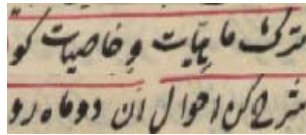
2668.

Gerçî ma' nâ ve hakikat sûrette zâhir oldu. Lîkin sûret, ma' nâdan hem karîbdir, hem ba' iddir.

2669.

Sûret ma' nâya delâlette, ağacın âba delâleti gibidir. Eğer âbın vücûdu olmayaydı, ağaç neden olur idi? Çünkü hakikate gidersen ve nazar edersen âb ile ağaç ziyâde ba' iddirler.

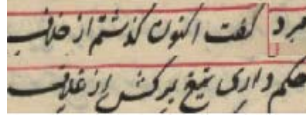
2670.

Hakâyık-ı eşyânın ve hassâlarının terkinî söyle ve şerh ve beyân eyle, o iki ay yüzlünün hâllerini.

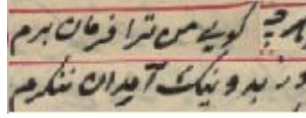

Merd-i 'Arâb'ın, kendi dilberinin talebi üzerine gönül koymasî ve yemîn eylemesi ki; bu teslîmde bana bir hîle ve seni bir imtihân yoktur. Ya' nî bu ebyât-ı atîye bunların beyânındadır, demektir.

2671.

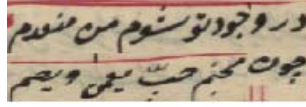
Merd-i ‘Arâb dedi ki: "Şimdi sana muhalefetten geçtim, eğer emredersen tiğini kından çek ve beni öldür.

2672.

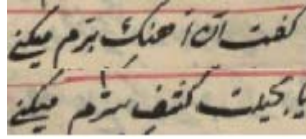
Her ne söylersen, ben senin emrine mûti‘im; onun iyi ve kötü gelmesine nazar etmem.

2673.

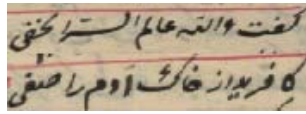
Senin vücûdunda, ben mûna‘dim olurum. Çünkü sana ‘âşığım; ‘aşk insânı kör ve sağır eder."

2674.

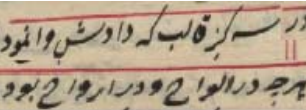
‘Avrat dedi ki: "Bana ihsânı mı kasd edersin, yoksa hîle ile benim sırrımı mı keşf edersin?"

2675.

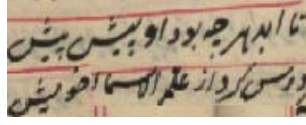
Zen dedi ki: "Sırr-ı hafnin ‘âlimi olan Cenâb-ı Hakk’a yemîn ederim ki; turabdan Âdem-i Sâfi`yi yarattı.

2676.

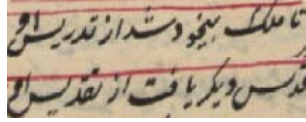
Üç arşın cesede ki; Hakk Te‘âlâ Hazretleri, Âdem’e verdi. Ve ona her nesne ki levhâlarda ve rûhlarda idi, âşikâre gösterdi."

2677.

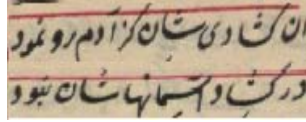
Ebede dek her ne olur ise, o Mevlâ ileri ileri ve kendi ‘allame’l-esmâsından (153 b) ders verdi ve Hazret-i Âdem’e biz-zât ta’lîm buyurdu.

2678.

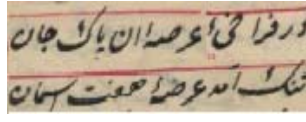
Hattâ nev‘-i melek, onun ders vermesinden lâ-yâkil oldu ve Âdem ‘aleyhi’s-selâmin takdîs ve melekleri pâklamasından, melâyike ahir pâklık buldu.

2679.

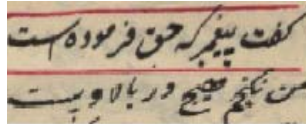
O açıklık ki, onlara Âdem’den yüz gösterdi; melekler semâda iken, o küşâdı bulmadılar.

2680.

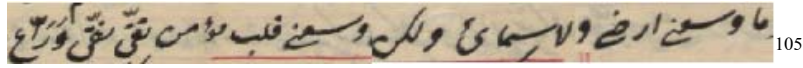
Zîrâ o pâk olan cânın meydanına nisbetiydi. Esmânın ‘arsası dar geldi.

2681.

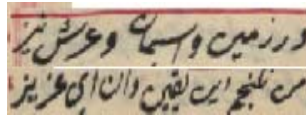
Fahr-i ‘Âlem *sallallahu ‘aleyh ve sellem* efendimiz buyurdu ki: "Cenâb-ı Hakk *celle ve ‘âlâ* buyurmuştur ki: "Ben semâya ve arza sığmam." Hadîs-i kudsî

budur:

105

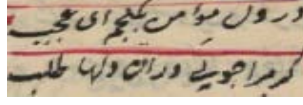
2682.

Yere ve göğe ve ‘arşa dahi bunu yakîn bil ki ey ‘azîz, ben sığmam.

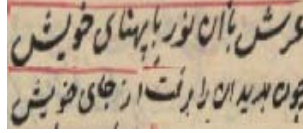
¹⁰⁵ "Yarattığım yerime ve göğüme sığmam, lakin şüphelilerden korunan takva sahibi müminin kalbine sığarım."

2683.

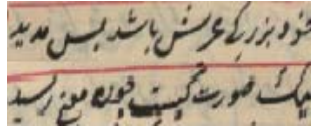
Ey kimse, ‘arz u semâya sığmaz iken ta‘accüb olunur ki, mü’minin kalbine sığarım. Ve eğer beni istersen o gönüllerde iste.

2684.

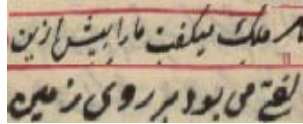
‘Arş, o nûr ile ve kendi vüs‘ati ile çünkü insân-ı kâmilin kalbini gördü. Kendi yerinden gitti. Ve lâ-yâkil oldu. Zîrâ ‘arşda o vüs‘at yoktur. Hazret-i Mısırî *kuddise sırrûhu* buyurur, mısırâ‘ : "Yere, göğe sığmayan; bir mü’minin kalbindedir."

2685.

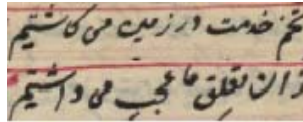
Tahkîk ‘arşın ululuğu ve vüs‘ati çok enlidir. Lîkin sûret kimdir? Çünkü ma‘nâ erişti. Ya‘nî vüs‘at-ı ma‘nevîyyenin yanında, vüs‘at-ı sûriyye bir nesne değildir.

2686.

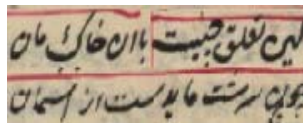
Âdem ‘aleyhi’s-selâmin ‘ilmini ve kemâlini çünkü melâyike gördü ve dedi ki: "Bundan evvel bize, yer yüzünde zemîn ile bir ülfet var idi.

2687.

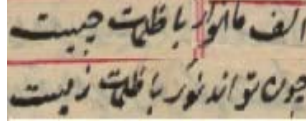

Ta‘at tohmunu yerde eker idik ve zemîne bu ta‘allükten biz ‘aceb tutar idik."

2688.

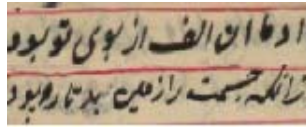

Öyle diyerek ki, bu ta' allük nedir? Bize o toprak ile çünkü bizim hilkatimiz âsumândan olmuştur ve 'alî nûrdandır.

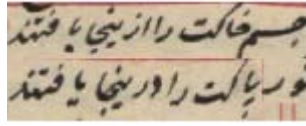
2689.

Biz, nûrların ülfeti zulmetler ile nedir? Ve bu zemînden niçin mahzûz oluyoruz, zulmetler ile dirilmeye ve imtizâca?

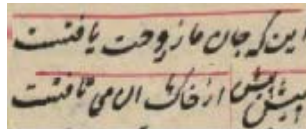
2690.

(154 a) Ey Âdem, meğer o hakle ülfet senin kokundan idi. Zîrâ yer senin cismine argâc ve âriş idi. Ve senin libâs-ı bedenini, Cenâb-ı Hakk ondan dokudu.

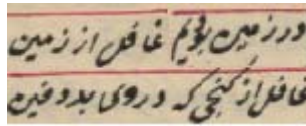
2691.

Senin hak olan cismini, bu zemînden dokudular. Senin pâk olan nûrunu, bu cesede buldular.

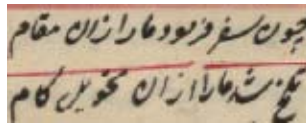
2692.

Bunu ki, bizim cânımız senin rûhundan bulmuştur. Ve bu feyzi ki, senden almıştır. Meğer ise makdem-i hakden o feyz bize leme'ân etmiştir.

2693.

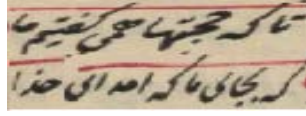
Yerde idin ve yerden gâfil idin. Ve dahi bir hazîneden ki, yerde medfûn idi.

2694.

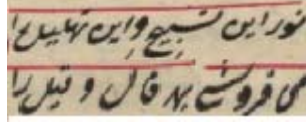
Çünkü bize Mevlâ, zemînden âsumâna sefer buyurdu. Bize o zemînden adımlarımızı tahvîl acı oldu ve gitmeyi istedik.

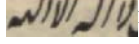
2695.

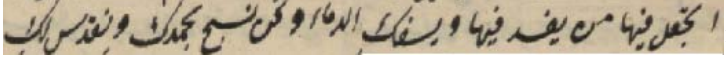

Gitmeyi istemediğimizden, yerde durmanın iyiliğine deliller getirdik. Öyle diyerek: "Bizim yerimize kimi getireceksin ey Mevlâ?" dedik.

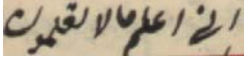
2696.

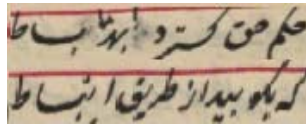
Bizim subhanallah ve dahi ¹⁰⁶ demekliğimizin nûrunu kâl u kıylden mürekkeb olan ‘ilme satar ve tebdil eder misin dedik. Nitekim Kurân-ı

Kerîm’de buyrulmuştur: ¹⁰⁷

"Yâ Rabbi, yerde halk eder misin şol kimseyi ki; yerde fesâd eder ve kanlar döker. Hâl bu ki biz, rû-yı zemînde senin hamdine mukârin, seni tesbîh ederiz ve dahi seni noksan sıfatlarından berîleriz." Hakk *celle ve ‘âlâ* dahi cevâbında:

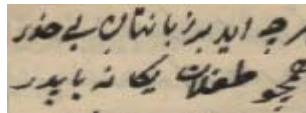
¹⁰⁸ buyurdu. Ve meleklerin bu kelâmlarını, istimâ‘ ve kabûl buyurmadı.

2697.

Emr ve irâde-yi ilâhiyye, bizim için latîfe dōşeğini yaydı. Söyleyiniz ey meleklerim, latîfe-yi küstahî yüzünden

2698.

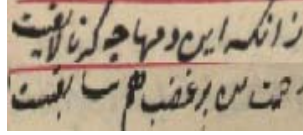

¹⁰⁶ Allah’dan başka ilah yoktur.

¹⁰⁷ "Orada fesadlık edecek ve kanlar dōkecek bir mahluk mu yaratacaksın? Biz hamdinle tesbih ve seni takdis edip dururken." dediler. Bakara, 30

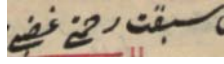
¹⁰⁸ "Allah Teala: "Her halde ben sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim." buyurdu." Bakara,30

Her ne ki, lisânınıza gelir ise; bilâ hazer bir babanın bir oğlu gibi söyleyiniz. Oğul bir olunca, babasının yanında nazlı olup dileğini söyler. Ama müte^ç addid olsa, ol kadar nâz edemez.

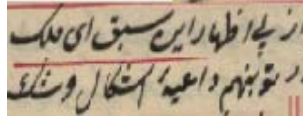

2699.

Ma kablinâ^ç illet olarak buyururlar ki: "Zîrâ bu kelâmlar, her ne kadar lâıyk değıl ise, benim rahmetim, gazabım sâbıktır. Ne dilermeniz söyleyiniz." buyurdu.

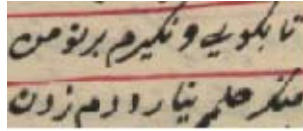

¹⁰⁹ hadîs-i kudsîsine işâret vardır.

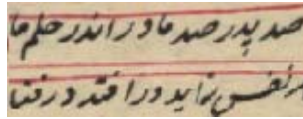
2700.

Ey melekler, bu sebkât-ı rahmeti izhâr için; sizde bu şüphenin bâ^ç isini vaz^ç ederim.

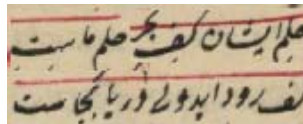
2701.

Hattâ sizler böyle söyleyemez ve ben dahi sizlere gazab etmeyim ve benim hilmime münkîr olanlar, kelâm söylemeye (154 b) kâdir olmasınlar.

2702.

Çok baba ve çok ata, hilmi ve şefkati her ân bizim hilmimizde hâsıl olur ve ^ç ademe gider.

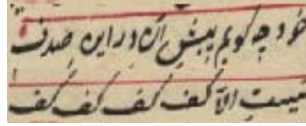
2703.

¹⁰⁹ Benim rahmetim gadabımı geçti.

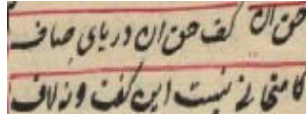
Onların Hilmi, bizim hilmimizin deryâsının köpüğüdür. Köpük gider ve gelir ve lîkin deniz yerinde sâbittir. Fi'l-vâki' şefkat-i ebeveyn zâ'il olur. Ama Cenâb-ı Hakk'ın hilm ü ref'eti dâ'im durur.

2704.

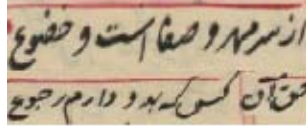
Tahkîk ey melekler, ne söyleyeyim benim inci gibi hilmimin önünde, sadef gibi olan nâsın hilmi değildir; illâ köpük köpüğünün köpüğünün köpüğüdür.

2705.

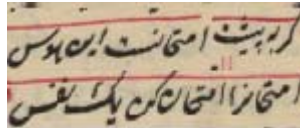
Yine hikâyeye 'avdet ile buyurur ki: "Merd-i 'Arâb 'avratına dedi ki: "Hakk'ın hilminden hâsıl olan nâsın hilmi hakkıçün ve ol deryâ-yı sâf gibi olan hilm-i Hüdâ hakkıçün; benim bu kelâmım seni aslâ bir imtihân değildir, ve dahi lâf ve ma' nâsız nesne dahi değildir."

2706.

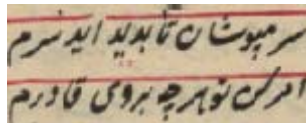
Belki bu kelâm, muhabbet yüzündendir ve hülus cihetindedir. Ve sana tevâzu' ve inkıyâd tarîkindendir. Böyle olduğuna ol zâta yemîn ederim ki, ona rücû' ederim.

2707.

Eğer senin önünde benim bu izhâr-ı muhabbetim, seni imtihân ise ben imtihân mı ediyorum seni, beni bir ân tecrübe eyle.

2708.

Bâtınında olan sırrını setr etme ki, hattâ benim sırrım zâhir gele ve emr eylesen bana her nesneyi ki, onun üzerine ben kâdirim. O zamân ma' lûmun olur ki imtihân mıdır?

دل جہوت ن تا بدیدر اید و لم
تا قبول آرم ہر آنچه خائیم

2709.

Kalbinde olanı setr etme, hattâ benim kalbimde olan zâhir ola. Ve her neye ki kâbil isem onu kabûl edeyim.

چون کم دردست من چہ چارہ است
در نکتہ جان من چہ کارہ است

2710.

Niçe edeyim, benim elimde ne vardır nazar eyle. Hattâ bilesin benim cânımda ne kâr vardır ve ne mertebede sana ' âşıktır. Gör cânımın hâlini, demektir.

تعیین کردن زن طریق طلب روزی کہ خدای خود را قبول کردن او

' Avratın ta' yîn etmesi beyânındadır. Kendi zevcine rızık talebinin yolunu ve dahi onun kabûlü beyânındadır.

گفت زن یک آن بے تافتت
عالمی و دوستی یار یافتت

2711.

' Avrat dedi ki bir güneş parlamıştır ve ' âlem ondan aydınlık bulmuştur.

نایب رحمان خلیفہ کردگار
شہر بغداد است از وی چون بہار

2712.

Hakk Te' âlâ'nın nâ'ibi ve hâlifesidir. Bağdâd şehri, ondan bahâr gibi olmuştur. Ve şehri-i Bağdâd'ı ve sekinesini ferah sâhibi etmiştir.

کریم پیوندی بدان شہر شہسوی
سوی ہر ادبار تا کی میروی

2713.

Eğer o şâha vâsıl olursan, sen dahi şâh olursun ve devlet (15 a) bulursun. Murâd, şâh-ı ma' nevîlerin visâline terğıbdır. Her idbâr ve fakr sâhibinin yanına niçe

bir gidersen ya‘nî ehl-i dünyâ ki, idbâr-ı hakiki sâhibi derler, semtlerine yine varma, demektir.

2714.

Ehl-i ikbâl ile beraber oturmak, kimyâ ve iksir gibidir. Onların nazarı gibi bir kimyâ tahkîk kandedir. Nazar-ı ‘ârifinın iksîr olduğunu beyâna şürû‘ edip buyururlar ki:

2715.

Hazret-i Ahmet *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* mübârek gözü, Ebû Bekir *radiyallah Te‘âlâ ‘anh* Hazretleri’ne isâbet eyledi. Ve Sultân-ı Kevneyn’i tasdîk etti ve siddîk geldi. Ve o tasdîk feyz-i nazar-ı Resûl-i Kibriyâ ile oldu.

2716.

Merd-i ‘Arâb dedi ki: "Ben şâhı niçe kabûl edici olayım ve bahanesiz yanına ne gûne gideyim? Maslahatsız padişâh yanına varılmaz."

2717.

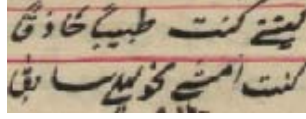
Bana bir münâsebet lâzımdır, yâhûd bir hîle lâzımdır. Hiç bir san‘at, âletsiz rast geldi mi?

2718.

Bir mecnûn gibi ki, bir kimesneden işitti. Leylâ cüz’i nâ-mîzaç olmuş.

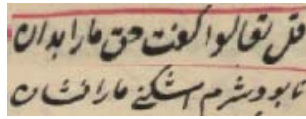
2719.

Dedi ki: "Eyvâh, sebepsiz niçe gideyim? Eğer 'iyâdetten kalırsam, ben nice 'âşık olmuş olurum."

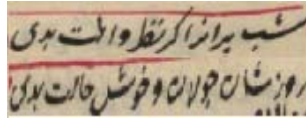
2720.

Ne olur idi, bir tabîb-i hâzık olaydım; şimdi cümleyi sâbık olduğum hâlde yürür olur idim.

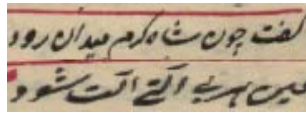
2721.

Cenâb-ı Hakk, geliniz buyurdu bize, bil onun için ki; bizim hayâmızın zevâline sebep olsun ve da'vet-i ilâhîyyeye gitmeye vesîle ve âlet olsun. Zîrâ vesîlesiz gidilmez.

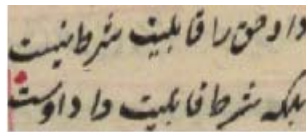
2722.

Yarasalar, eğer göz ve uçmak âleti olmayaydı; gündüz onlara cevelân ve tayarân hoş olurdu. Lîkin za'if basarları olmak cihetiyle, âletleri olmadığından neharda uçmaya kâdir olmadılar. Hâsılı zevc vesîle ve âlet lâzımdır, demek ister.

2723.

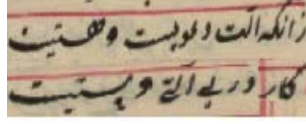
'Avrat zevcine dedi ki, çünkü kerem sultânı meydana gider ve kereme şürû' eder. Her âleti olmayan zâtın 'aynı ve kendi vücûdu âlet ve kereme vesîle olur. Ya'nî kerîmin keremine sebep ve vâsita ve isti'dâd lâzım değildir, demekten kinâyedir. Nitekim ba'zı 'ârifin, bu ma'nâyı bu beyt ile edâ buyurmuşlardır. Beyt:

110

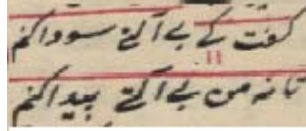
¹¹⁰ Hakk'ın ihsanı için kâbiliyet şart değildir. Belki kabiliyetin şartı, Hakk'ın ihsânıdır.

Ve lisân-ı Türkî'de dahi bu mazmun söylenmiştir. Beyt: Kuvvet-i tâli' a bak istemez isti' dâdı. Yağsa bârân-ı 'âtâ, bahr ile sâhil birdir.

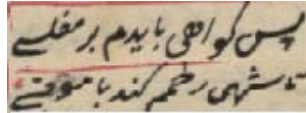
2724.

Kerîmin keremine âlet lâzım olmadığına 'illet olarak buyururlar ki (155 b) zîrâ âlet da'vâdır ve varlıktır. Cenâb-ı Kibriyâ ise kuldan da'vâyı ve varlık istemeyip belki ancak tezellül ve tevâzu' matlûb buyurur. İş âletsizlikde ve alçaklıktadır.

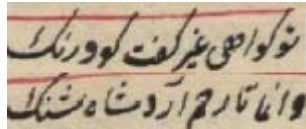
2725.

Zevc dahi 'ıyâline dedi ki: "Ben âletsiz, padişâhtan niçe fâ'ide ederim? Mâdem ki ben âletsiz ve varlıksız olduğumu izhâr etmedikçe. Ya' nî bende vücûd yoktur. Ve kerem-i Hüdâ'ya vâsıl olmaya istihkâkım yoktur. Kelâmını isbât etmedikçe isgâ olunmaz.

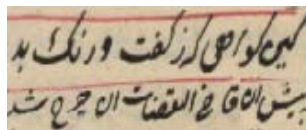
2726.

Böyle olunca bana müflislik üzerine bir şâhid lâzımdır. Hattâ padişâha münîslığe ve nedimliğe bana rahm edip kabûl buyura.

2727.

Sen kâl u kıylin gayri ve sûretin gayri bir şâhid göster, tâ ki şîveli olan mahbûb-ı hakîki bize rahm u şefkat etsin. Lîkin kâl ü kıyl ve sûret şâhidlerini kabûl buyurmaz. Şeng, şın'ın fethiyle, şîveli mahbûb ma' nâsınadır.

2728.

Zîrâ bu şehâdet ki, kâl u kıylden ve sûretten idi. Kadıyu'l-kuzzâd olan Cenâb-ı Kibriyâ'nın huzûrunda mecrûh ve merdûd oldu. Zîrâ şâhid-i 'âdil değildir. Güft u gû ve sûret münâfiklarda dahi ola gelmiştir.

2729.

Belki Hakk *celle ve 'âlâ* iflâsa şâhid-i sıdk denilen nesnelere ister, hattâ o sıdkın nûru şakk-ı şefesiz parlaysa.

Merd-i 'Arâb'ın, yağmur suyu testisini çöl ortasından Bağdâd tarafına iletmesidir. Ol şey zannı üzerine ki; Bağdâd'da dahi âbın kahtı vardır.

2730.

'Avrat dedi ki: "İflâsın sıdkı o olur ki, kendi vücudundan ve kudretinden pâk kalkasın ve berî olasın ve yokluğunu padişâha izhâr edesin."

2731.

Bizim testide yağmur suyumuz vardır. Senin mülkûn ve sermâyen ve esbâb-ı ta' ayyüşündür. İşte bu suyu padişâha götür ki, senin fikrine delâlet eder ve gitmeye dahi bir vesîle olur. "Eğer fakir olmayaydı başka hediye getirir idi." derler.

2732.

Bu yağmur suyu ve testisini yukarı kaldır ve git; ve bunu hediye kıl ve ulu sultânın önünde ol.

2733.

Padişâha söyle ki: "Bizim esbâb-ı ma'âşımız bu sudan gayri değildir. Çölde bundan iyi su yoktur."

2734.

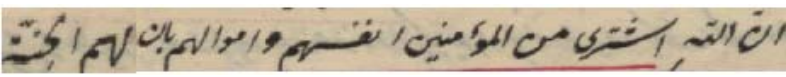
(156 a) Eğer şâhın hazînesi â'lâ metâ' ile dolu ise, bunculayın su o şâhın bulunmaz, zîrâ nâdirdir.

2735.

O testiden murâdım, bizim mahbûs olan tenimizdir. Zîrâ onda bizim perişân tozlu âb-ı hislerimiz vardır.

2736.

Beden-i insâniyeyi merd-i 'Arâbın testisine teşbih buyurduktan sonra Cenab-ı Hakk *celle ve 'âlânın* bizim âbdânımızı ve muhtel olan 'akl u hevâsımızı ve 'âmâlimizi kabûle şâyân olmamakla kabûlü için; Cenâb-ı Kibriyâ'ya münacaat edip buyururlar ki: "Ey bizim mâlik ve sâhibimiz olan Mevlâ, biz dahi merd-i 'Arâb gibi küstahlık edip, sana sebû-yı âbdânımızı götürdük. Halîfe 'Arab'dan sebû-yı ab-ı bârânı kabûl buyurduğu gibi, kemâl-i kereminden ve lütfundan kabul eyle. Zîrâ Kurân-ı Kerîm'de, kabûlünle va'd buyurup;

 ¹¹¹ deyu va'd-ı kerîm buyurmuşsun."

¹¹¹ "Allah müminlerden canlarını ve mallarını, cennet muhakkak kendilerinin olmak pahasına satın aldı." Tevbe, 111

2737.

Beş lüleye benzer beş hisli bir bardaktır. Bu tenimiz ve menfezi çoktur ve teneccüsü gâlibtir. Yarab bu kûzenin âbını her necisden sen hıfz eyle.

2738.

Ol gâyete dek hıfz eyle ki, bu kuze-i vücûdumdan bahr-i hakikat cânibine bir menfez olsun. Hattâ benim kûze-i tenim, deryâ huyunu tutsun.

2739.

Hattâ hediye gibi, onu sultânın önüne iletisin. Mükellemden, hitâba iltifât buyurdular. Pâk görsün de şeh ona müşteri olsun.

2740.

O kûze suyu, nihâyetsiz olsun. Bahre menfezi olduktan sonra ve yüz cihân onun âbından dolsun.

2741.

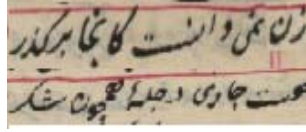
Havâs lülelerini bağla ve onu dolu tut, hakikat küpünden. Zîrâ Cenâb-ı Kibriyâ buyurdu ki: "Hevâ vü hevesden gözlerinizi yumunuz."

2742.

Onun sakalı kibir doludur ki, bu hediye giymektir ve kimde vardır onun gibi bir şâhın lâıyıkı, doğrusu budur.

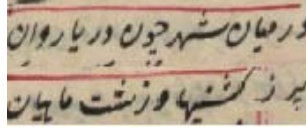

2743.

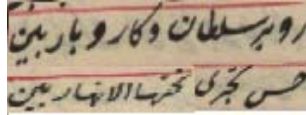
‘Avrat bilmez idi ki, Bağdâd’da bir ırmak vardır. Ona Dicle derler ve şeker gibi tatlıdır ve câridir. Çöl gibi Bağdâd’da dahi su yoktur zanneder idi.

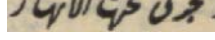
2744.

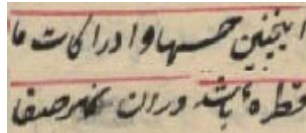
Şehr vasatında Dicle, deryâ gibi akıcıdır ve gemiler ile doludur. Ve balıklar ağı ile memlûdur.

2745.

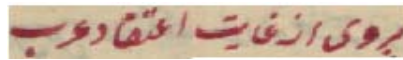
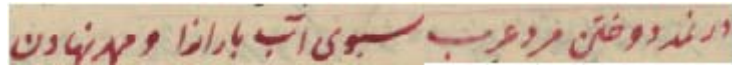

(156 b) Yürü sultânın önüne ve ‘azametini gör. ¹¹² sırrını seyr eyle ki cennet köşkleri hakkında buyrulmuştur.

2746.

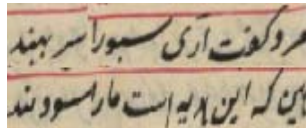

Bunculayın hisler ve bizim idrâklerimiz, o safvet nehrinin bir katresidir.

Merd-i ‘Arab’ın yağmur suyu testisini keçe içine dikmesi ve kemâl-i i‘tikâd u ‘inde şey’-i ‘azîm olduğundan, mühr vaz‘ etmesi beyânındadır.

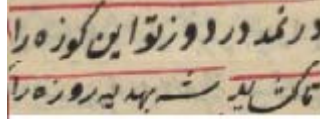
2747.

¹¹² "Altında ırmaklar akan cennetler." Tevbe, 100

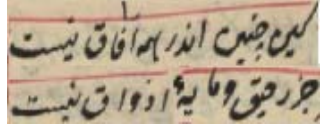
Merd-i ‘Arab zenine dedi ki: "Ni‘am bu suyu pâdişâha götürüyüm, testinin başını iyi bağla ve âgâh ol. Bu hediye bize fâ’idelidir. Ve gâyet makbûl olur ve mukâbelesinde ‘azîm ikrâm olunuruz.

2748.

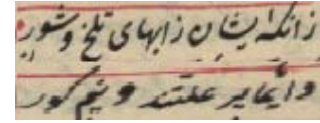
Keçeye bu testiği dik, götürüyüm. Hattâ şâh, bundan iftâr etsin, keennehu ‘inde zemzem-i şerîf gibi.

2749.

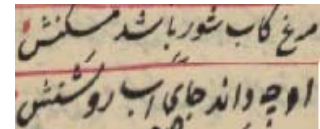
Bunculayın su, cümle etrâfta yoktur. Cennet bâdesinin ve zevkler bâdesinin gayri değıldir. *Rahîk*, cennet şarabına derler.

2750.

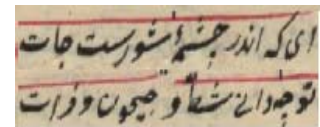
Böyle demesinin hikmeti budur ki; onlar da’im acı ve tuzlu sulardan ‘illet dolu ve yarım körlerdir. Onun için yağmur suyu ‘indlerinde ziyâde kıymetlidir.

2751.

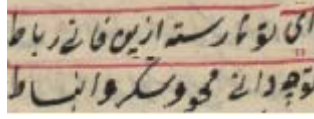
Kuş ki, acı su olan mahal onun meskenidir. O ne bilir ki, tatlı su vardır. Ve tatlı suyun meskeni kendinin ma‘lûmu değıldir. Bunun gibi ni‘am-i sûri ile ülfet eden ni‘am-ı ma‘nevî ne olduğunu bilmez binâ berîn buyururlar.

2752.

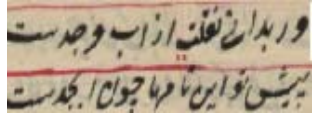
Ey ol kimesne ki, senin mekânın acı su çeşmesi olan yerdedir. Sen ne bilirsin, bu enhâr-ı seleseyi. Murâd ehl-i dünyâya ta‘ndır ki, dünyâ lezzetiyle ülfet etmişlerdir. Ve evliyâullahın vâsıl olduğu evzâktan haberleri yoktur.

2753.

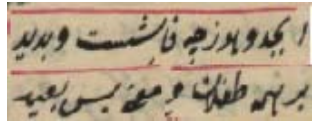
Ey şol adam ki, sen bu fânî olan kervânsarâyın muhabbetinden kurtulmamışsın. Sen ne bilirsin evliyânın mahv u sekr u bast makâmlarında olan lezzet ve halâvetini.

2754.

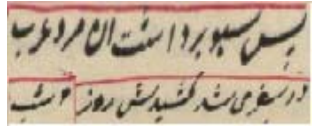
Eğer bunları bilersen, nuklun babadan ve dededendir. Ve bu tâmlar senin önünde ebced gibidir ve mahfûzdur. Lîkin ne olduğundan haberin yoktur.

2755.

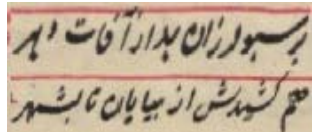
Ebcedin elfâzı cümleye zâhirdir. Lîkin ma' nâsı çok uzaktır. Gâyat az (157 a) kimesne ma' nâsına vâkıftır.

2756.

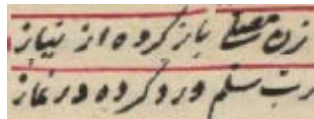
Ba' de testiyyi o merd-i 'Arab kaldırdı. Ve yolda oldu. Ve onu gece ve gündüz pâdişâh tarafına çekti.

2757.

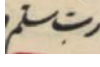

Dehrin âfâtından, testi üzerine titreyici idi. Ve hem onu çölden şehr-i Bağdâd'a dek çekti.

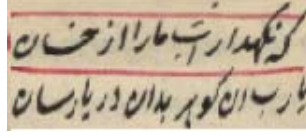
2758.

‘Avrat dahi seccâdesini niyâz ve tazarrû‘dan için yaymış ve namâzda

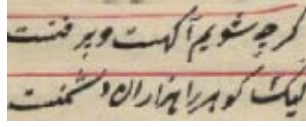
 ¹¹³ du‘âsını vird etmiş.

2759.

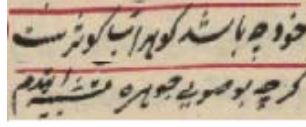
Öyle diyerek ki: "Bizim suyumuzu, alçakların şerrinden sakla Yâ Rabbi! Ol gevher gibi olan âbımızı, o deryâ-yı ihsân olan şâha ulaştır."

2760.

Zen der ki: "Gerçi zevcem âgâh ve fûnûn-ı ‘ilm u ‘akl ile doludur. Lîkin cevherin nice bin düşmanı vardır. Zâyî‘ olmaması imdâd-ı ilâhîye muhtâçtır."

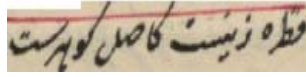
2761.

Ama cevher nedir? Hata ettim, belki kevserdir.

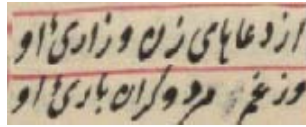
¹¹⁴ خود چه باشد گوهر آب کوثر است

2762.

Bu sudan bir katre cemî‘-i gevherin aslıdır.

2763.

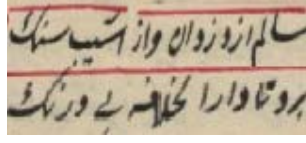

‘Avratın du‘âlarından ve zârilîğinden ve merd-i ‘arabın gamından ve sıklet ve ıztırâbindan.

¹¹³ Ey Rabbim, dünya ve ahrette esenlik ihsan eyle.

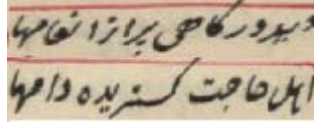
¹¹⁴ Bu mısra, eserde yazılmadığı için buraya ekledik. Ma‘ nâsı: Hoş, gevher ne ola, ab-ı kevserdir. (Mevlânâ Celâleddîn Rumî, Mesnevî-i Şerîf Şerhi, Tercüme ve Şerh: A. Avni KONUK, haz: Selçuk Eraydın- Mustafa Tahralı, Kitabevi Yay., 2005, İstanbul, II. Cilt, s:234)

2764.

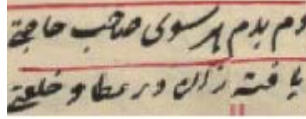
Hırsızların şerrinden sâlim olarak ve taş dokunmasından emîn olarak dâru'l-hilâfeye kadar bilâ tevakkuf iletti.

2765.

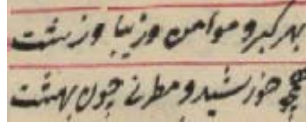
Gördü ki bir ulu dergâh el-ni'amlardan dolu, ehl-i hâcet tuzaklarını ve ihsâna sebep olacak nesnelere yaymışlar.

2766.

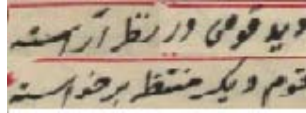
Her an her tarafta bir hâcet sâhibi, o kapıdan bir ihsân ve kaftan bulmuş. Murâd bâb-ı Hüdâ'dan dâ'imâ erbâb-ı hâcet nâ'il-i merâm olduğunu beyândır.

2767.

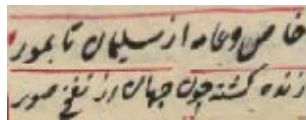
O şâhin dergâhı, kâfir için ve mü'min için ve güzel için ve çirkin için ihsân ve ikrâmı güneş ve yağmur gibi idi. Ve cümleye şâmil idi. Cennet gibi değil idi. Zîrâ onun ikrâmı mü'mine ve sâlihe hâsır.

2768.

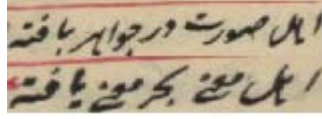

A'rabî gördü ki; bir kavim, şâhin nazarında müzeyyen ve mahbûb. Bundan murâd, mukarrebân-ı hazrettir. Bir gayri kavim, emre muntazır ayakta durmuş. Bundan murâd, 'abîdlerdir ki mukarreb olmamışlar.

2769.

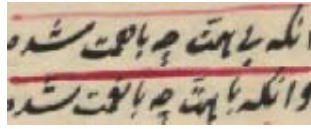

‘Âvâm u havâs, a‘lâdan ednâya varınca hayât bulmuş; dünyâ nefh-i sûrdan hayât bulduğu gibi

2770.

Yine şâhın huzûrunda, ehl-i zâhir cevâhire vurulmuş ve müstağrâk olmuş. Ma‘nâ, ehl-i ma‘nâ deryâsını bulmuş (157 b) ve şâhdan murâdına ermiş.

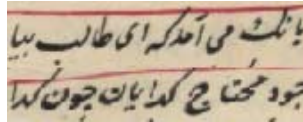
2771.

O ki, himmetsizdir ne ‘aceb şâhın feyziyle himmet sâhibi olmuş.

O ki, himmet sahibidir, ne ‘aceb ni‘met ile olmuş.

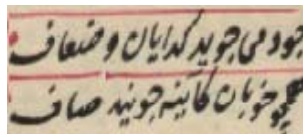

Burası onun beyânıdır ki; ancılayın ki fakir keremin ve kerîmin ‘âşıkıdır; kerem ve kerîm dahi gedânın ‘âşıkıdır. Eğer fakire, sabr ziyâde olursa, kerîm fakirin kapısına gelir. Ve eğer kerîme sabr ziyâde olursa, fakir onun kapısına gelir. Ama fakir sabrı, fakire kemâldir. Ve kerîmin sabrı, kerîme noksandır. Belki kerîm bile değildir, eğer kerîm olaydı fukarâyı arar idi.

2772.

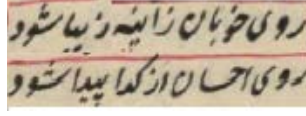
‘Âlem-i gaybdan âvâz geldi ki: "Ey tâlib-i kerem gel ve sana müjdeler olsun. Kerem ve sehâ gedâlara muhtaçdır. Gedâlar cûd u ‘atâya muhtâç olduğu gibi."

2773.

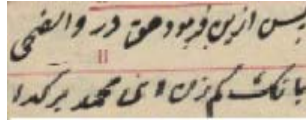
Cûd, fukarâ ve zu‘afâyı ister; güzeller sâf âyine istedikleri gibi.

2774.

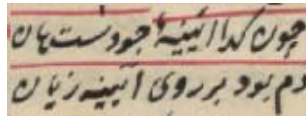
Güzellerin yüzü, âyineden güzel olur. Zîrâ âyine ile yüzünü yolar ve kaşına nizâm verir ve yanaklarını al eder. İhsânın dahi yüzü fakirden zâhir olur. Fukarâ olmayaydı, keremin dahi kadri bilinmez idi.

2775.

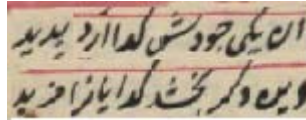
Fukarâ 'indallah büyük olduğundan ve keremin kadr u şerefine fukarâ sebep olduğundan Kurân-ı Kerîm'de Vedduhâ sûresinde Hakk *celle ve 'âlâ* buyurdu ki: Habîbim fukarâya 'ünf ü ta'abbüs etme ¹¹⁵ *واما اب فی فدا تنه* nazm-ı celîli olacaktır.

2776.

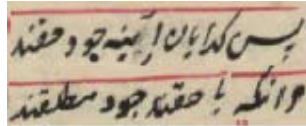
Çünkü fukarâ, cûdun fazlının zuhûruna sebeptir. Nefes, âyinenin yüzüne ziyân getirir. Fukarâya dahi şiddet âyine-i keremi mükedder eder ve âyine-yi keremin mükedder olmasına, keremi 'azîz ve şerîf eden Mevlâ gazab eder.

2777.

Cenâb-ı Hakk'ın ol bir cûdu, 'ademden gedâları âşikâreye getirir. Bu gayri cûdu, gedâlara ziyâdelik bağışlar.

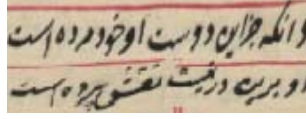
2778.

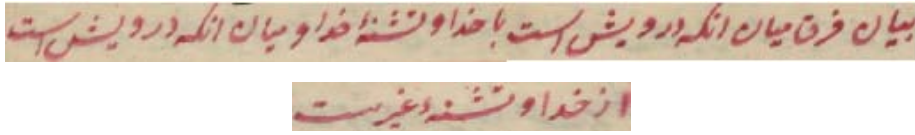
Böyle olunca gedâlar, Hakk'ın cûdunun mazharıdır. O ki, Hakk ile dir ya' nî velî-yi kâmilidir, Hakk'ın cûd-ı mutlakıdır.

¹¹⁵ "Saili (ihtiyacını arzedeni) azarlama." İnşirah, 10

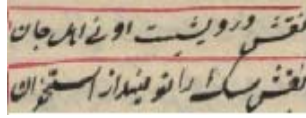
2779.

O kimse ki bu ikinin gayridir tahkîk o mürdedir. O bâb-ı Hakk'da değildir. Kapı perdesinin sûretidir ya' nî ne fakirdir ve ne velîdir. Belki 'âvâm-ı nâsdandır. Hemen sûreti âdem olup, hakikatte ona insân denilmeyip duvarda ve perdede masnû' olan nukûş kabîlindedir.

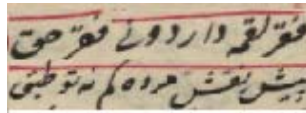

(158a) Burası fark beyânındadır. Onun beyânını ki, Hüdâ'ya dervîştir ya' nî Allah Te'âlâ'nın dervîşidir. Ve Hakk'ın teşnesidir ve dahi Hakk'tan fakirdir. Ya' nî Allah Te'âlâ'dan bir şey bilmez ve 'îrfânı yoktur. Ve gayr u mâsivâya 'âşıktır. Hâsıl-ı kelâm dervîş-i sâdık ile dervîş-i kâzibin mâbeynini fark buyuracaklar.

2780.

Beyt-i sâbıkda buyurdıkları, bu ikisinin gayrısı olan kimesne dervîş kıyafetinde ise de hakikatte dervîş değildir. Ve dervîş sûretidir ve dahi o dervîş ehl-i cân değildir. Ve rûhânî olan şeylerden aslâ hayrî yoktur. Böyle olunca kelb sûretine sen kemik atma. Ve böyle dervîşin sûretine bakıp, ona 'îrfân ve hakikat yüzünden kelâm söyleme, zîrâ bilmez. Belki külah giymesi i'tibâr bulmak içindir. Onun kasdı nezr u niyâz almaktır.

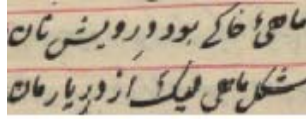

2781.

Sûret dervîşinde olan fakr, lokma fakridir. Yoksa fakr-i hakikî değildir. Mürdenin nakşı önüne, ta'âm ile dolu tabağı aslâ koyma. Zîrâ rûhu yoktur, ekle kâdir olmaz.

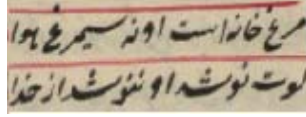

2782.

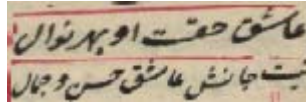
Kara balığı olur, ekmek dervişi olan kimesne balık sûretidir; ammâ deryâdan ürkücüdür.

2783.

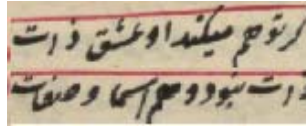
Orda toktur, hevâda tayaran eden ‘ankâ değildir. Dünyâ azığı yer, Hakk’tan hiçbirşey içmez.

2784.

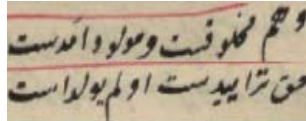
Me’kûlât-ı dünyevî için Hakk’a ‘âşık ve ‘âbidir. Onun cânı, cemâl-i ilâhî ‘âşığı değildir.

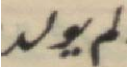
2785.

Eğer o derviş tevehhüm eder ise ki zât-ı Hüdâ’nın ‘âşığıdır. Onda olan ‘aşk zât-ı Bârî’nin ‘âşkı olmaz, belki esmâ ve sıfât-ı vehmîdir. Ya‘nî mazhar esmâ ve sıfât-ı ilâhî olmuştur. Ve mazhar-ı zât olmamıştır. Böyle kimesnede ‘aşk-ı zât nice olur, olmaz demektir.

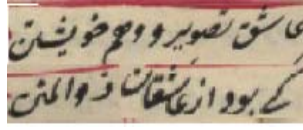
2786.

Vehm-i mahlûk u mevlûd gelmiştir. Hakk Te‘âlâ Hazretleri kimseden doğmamıştır. O Hüdâ ¹¹⁶ ‘dir. O, *Iemyûledest* cümlesini, *Hakk nizâyidest* cümlesini te’kittir.

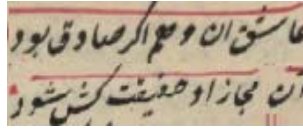
¹¹⁶ "Doğurulmadı." İhlas, 3

2787.

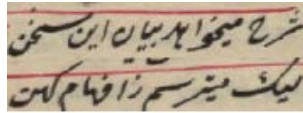
Gerek sûret ‘âşığı ve gerek kendi vehminin ‘âşığı, Hakk Te‘âlâ’nın ‘âşıklarından olmaz. Bu sûrette derviş olan kimesne dahi, kendi tasvirât u vehminin ‘âşığı olmakla, ‘âşıkân-ı Hüdâ’dan olmamış olur.

2788.

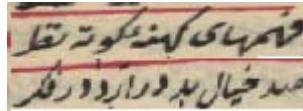
Kendi vehminin ‘âşığı ve esmâ ve sıfât-ı ilâhiyyenin mazharı olan derviş eğer kendi vehminde sâdık ise ve gerçekten mazhar olmuş ise; o mecâz onu hakikate ve ‘aşk-ı zâta çeker.

2789.

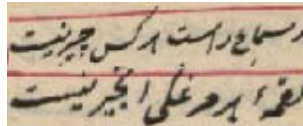
(158 b) Bu sözün beyânı şerh ister. Lîkin eğri fehmlerden korkarım ki, galat fehmler ederler. Binâen ‘aleyh bununla iktifâ eyledim.

2790.

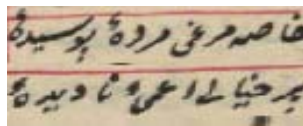
Nazarı kısa olan kimesnelerin za‘if fehmleri, fikrine yüz hayâl-i bâtul getirir ve kâ’ilin murâdını idrâke kâbil olmaz.

2791.

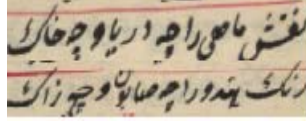
Doğru işittim ki, herkes kâdir değildir. İncir, kaçan her kuşun lokması olur, olmaz demektir. Zîrâ her kuş, bir incir yemeğe kâdir olmaz. Ba‘zı kuşun gıdâsı darı gibi ufak şeyler olur.

2792.

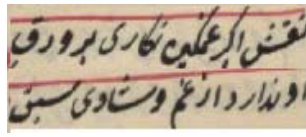
Bâhusûs şol kuş ki, ölmüş ve çürümüşdür ve hayâl ile dolmuştur. A^c mâdır ve bî-basîrettir.

2793.

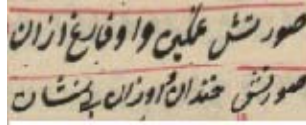
Balık sûretine deryâ ve kara müsâvîdir. Hindûnun rengine sabun ve zâk müsâvî olduğu gibi. *Zâk*, bir nev^c kir ve pâsı izale edici şeydir.

2794.

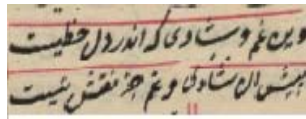
İnsân nakşını, varak üzere eğer gamlı nakş edersen; o sûret gamdan ve sürûrdan bir ders bilmez. Bunun gibi ifhâm-ı za^c if sâhipleri dahi, söz anlar görünür ve bir şeyden anlamaz.

2795.

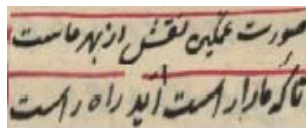
Gamli sûretin zâhiri, gamlı görünür. Lîkin o gamdan fâriğdir ve gam ne idiğün bilmez. Mesrûr olan sûretin zâhiri, ferahlıdır. Ve sûret ferah ve sürûrdan bî-nişân ve bî-haberdir.

2796.

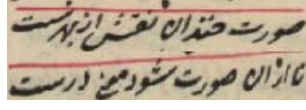
Bu gam u sürûr ki, gönülde haz ve nasîbi vardır. Ya^cnî insânın kalbinde olur. Âhiretin sürûru ve gamı yanında sûretin gayri değildir. Ya^cnî hakikatte gam u sürûr âhiretin gam u sürûrudur.

2797.

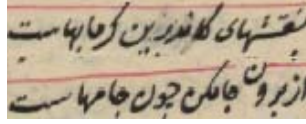
Gamgîn olan nakşın sûreti bizim içindir. Hattâ bizim hatırımıza sırat-ı müstakîmi getire ve gamlı sûreti görünce âhiret gamı hâtırımıza gele.

2798.

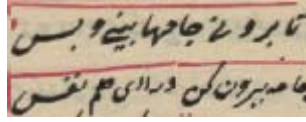
Handân olan nakşın sûreti, senin içindir. Hattâ o sûretten ma' nâ ve hakikatin dürüst ola.

2799.

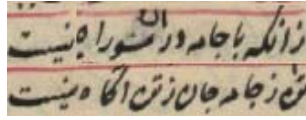
Şol suver-i insâniyyede ki bu hamâmlara benzeyen dünyâdadır. Hamamın soyunacak yerinde olan esvâb gibidir.

2800.

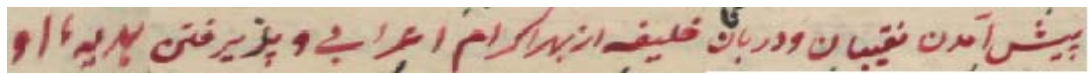

Mâdem ki hamâm-ı dünyânın taşrasındasın ancak sûret gibi olan câmeleri görürsen ve insânın hakikatinden gafilsen vücûd câmesinden tecerrüd edip ey benim refikim hamamın içine dâhil ol ki insânı göresin.

2801.

Zîrâ câme-i tenden tecerrüd etmedikçe hakikat-i insâniyyeyi (159 a) anlamaya ruhsat yoktur. Nitekim soyunmayınca hamâma duhûl olmadığı gibi insânın teni, cânından ve urbası teninden âgâh ve haberdâr değildir. Hâsıl-ı kelâm onlar ki ehl-i sûret ve ten-perverdirler. Rûh-ı insâniyyeden ve hakikatten gâfildirler ve bunlar hamâm camekânında oturan kimesneler gibidir. Ve onlar ki ten-perverlikten halâs olup ve terk-i vücûd etmişlerdir. Onlar soyunup hamamın içerisine dâhil olan adamlar gibidir ki, onlar insânı çıplak görmekle hakikati ne olduğunu bilirler.

Pâdişâhın nakîblerinin ve kapıcılarının A' râbîye ikrâm için ileri gelmesi ve istikbâl etmesi ve onun hediyesini kabûl etmesi beyânındadır.

2802.

O A^ç râbî ba^ç id olan beyâbândan, dâru'l-hilâfe olan melikin sarâyına çünkü erişti.

2803.

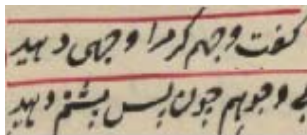
Böyle olunca pâdişâhın hâdimleri onun önüne âşikâre geldiler. Çok lûtf u ihsân gülâbını, onun yakasına saçtılar.

2804.

A^ç râbînin hâceti, onların söylemeksiz ma^ç lûmu oldu. Zîrâ onların işi istememeksiz ^ç atâ idi.

2805.

Pes ona dediler ki: "Ey ^ç Arabın ulusu, kandansın ve yolundan ve yolun zahmetinden nicesin?"

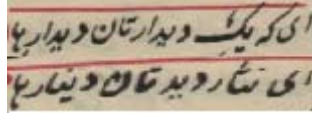
2806.

A^ç râbî dedi ki: "Ben vechim eğer bana yüz verirseniz, vechisizim. Çünkü beni arka cânibine korsunuz."

2807.

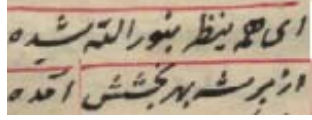
Ey nakîbler, sizin yüz gözde ululuk alâmeti vardır. Ve sizin revnak u letâfetiniz zerr-i ca^ç ferîden a^ç lâdır. *Zer-i ca^ç ferî*, bir nev^ç hâlis altının adıdır.

2808.

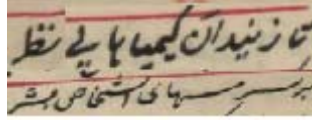
Ey nakîbler, sizi bir kerre keremin niçe iyi kimesneleri kat kat görem ki, mukâbildir. Ve ey nükebâ, sizi görmeye çok altınlar fedâ olsun.

2809.

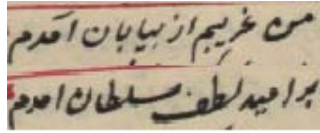
Ey nükebâ, cümleiniz Hakk'ın nûruyla nazar eder olmuşsunuz. Şâhın 'indinden halka ihsân için gelmişsiniz. Nükebâdan murâd, ricâl-i gaybdır.

2810.

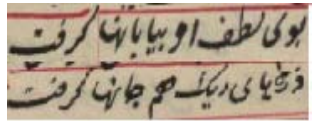
İnsândan bedel, ol kimyâ gibi olan nazarınızı; insânın bakır gibi şahısları üzere vurasınız ve onları altın edesiniz için gelmişsiniz.

2811.

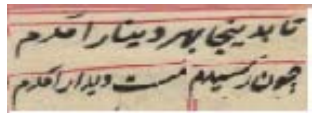
Ben garibim, uzak sahrâdan gelmişim, pâdişâhın lûtfu ümîdi üzerine gelmişim.

2812.

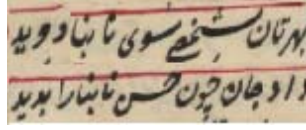
Onun lûtfunun rayihâsı, çölleri (159 b) tuttu. Zerre gibi olan kumlar dahi cânlar tuttu.

2813.

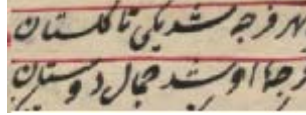
Buraya kadar altın için geldim. Çünkü bu mahale yetiştim; mahbûbun rû'yetine mest geldim; direm ve dinâr mülâhazası hâtırımdan çıktı.

2814.

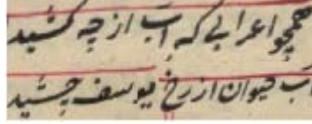
Ekmek için bir şahıs, ekmekçi dükkânı tarafına seğirtti. Çünkü ekmekçinin hüsn-i cemâlini gördü ekmek kaydından geçti ve ekmekçinin hüsnüne meftûn oldu.

2815.

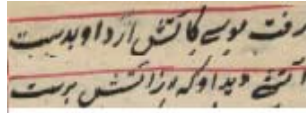
Meselâ teferrüc için bir kimesne gülistânda oldu yâhûd gülistâna gitti. Onun teferrücü dostların cemâli oldu ve gül seyrinden geçti.

2816.

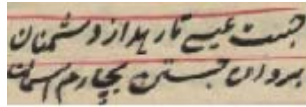
Şol A^ç râbî gibi ki kuyudan su çekti ve su kasdıyla kovasını, kuyuya ilkâ eyledi. Vaktâ Hazret-i Yûsuf ‘*aleyhi*’s-*selâm* kova ile beraber çıktı. Âb-ı hayâtı rûh-ı Yûsuf’tan tattı ve suyu ferâmûş eyledi. Bu dâru’l hilâfeye gelen merd-i ‘Arab dahi bu kimesnelere döndü.

2817.

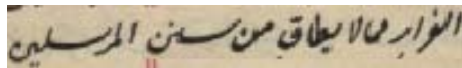

Hazret-i Mûsâ ‘*aleyhi*’s-*selâm* gitti ki, o eline âteş getire. Bir âteş gördü ki, o âteş-i sûriden kurtuldu. Zîrâ kelâm-ı Bârî ve nübüvved ile müşerref oldu ve Fir‘av’na o gece ta‘yîn olundu. Gördü ki nâr şeklinde nûr idi.

2818.

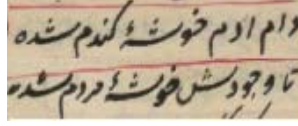
Hazret-i ‘İsâ ‘*aleyhi*’s-*selâm* tâyife-yi Yehûd kendiye kâsd edince,

¹¹⁷ fehvâsınca bir hâneye ihtifâ için seri‘ân

¹¹⁷ Gücünün yetmediğinin karşısında, geçici olarak susmak peygamberlerin metodlarındandır.

yürüdüler ki; a' dâsının şerrinden halâs bulalar. O sir' atle teşrîf-i hâne buyurmaları kendiyi dördüncü göğe iletti.

2819.

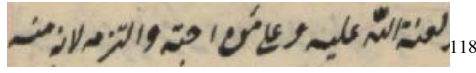
Buğday ağacının salkımı, Âdem 'aleyhi's-selâma dâm oldu. Tâ ki, onun cesed-i şerîfi insân salkımı ola ve evlâd u ensâbı cihânı ihâta ede. Hûşe-i gendûmun dâm olması girye gibi lîkin sonra sulb-i pâkinden bu kadar Enbiyâ-yı 'izâm gelip ebû'l-enbiyâ ve ebu'l-beşer olmak şerefi, on cenneti terk buyursalar değer mevâddandır. Nitekim ba' zı ehl-i edeb buyurur. Beyt:

Duyunca sulb-i pâkinden cihâna teşrîfin Âdem

Değişti habbeye bağ-ı cinânı Yâ Resûlullah

Fi'l-vâki Sultân-ı Enbiyâ Muhammedü'n-Mustafâ 'aleyhi mine's-salâvât *etemmeha* Hazretleri'ne cedd-i 'alâ olmak, bin cennet değer. Ey 'âkil-i münsîf ba' zı gaddâr ve bî-'irfân olan 'ulemânın ebeveyn-i Resulullah'a ettiği hezeyân ve türrehata sakınıp, kulak vermeyesin. Güyâ zarûret-i dîniyeden gibi risâleler dahi yapmışlar. Siyyemâ, 'aliyyü'l-kârî dedikleri kimesne ebeveyn-i Resûl-i Kibriyâ'yı zemm u ta' n edip ve bu habâset ve hayâsızlık hadden tecâvüz etmiş iken kurre-i 'ayn-ı Resûl-i Kibriyâ (160 a) Hazret-i İmâm Hüseyin-i şehid-i deşt-i kerbelâ *radiyallahu Te'âlâ 'anh* Hazretleri'nin şehâdetine sebep olan Yezîd'in; Mu' âviye'yi tasâhib edip ve amâli sâhibi ki, bakır-tıynet ve hımâr-sîret harif ile beraber olup

la' ni tecvîz etmediler.

¹¹⁸

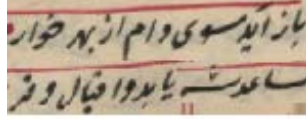
Ba' zı sikadan

mesmu'um oldu ki, Şâm civârında *Dürzî* ta' bîr olunan kavm derler imiş ki; "Aliyyü'l kârî bizdendir." Hattâ içlerinde bir cema'at var imiş ki, onlara *Kârîzâdeler* derler imiş. Bize de lüzûmu yok, varsın onların olsun.

¹¹⁸ Allah'ın laneti, onun, onu sevenlerin, onu iltizam edenlerin üzerine olsun; çünkü iltizam edenler de ondandır.

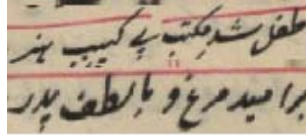

2820.

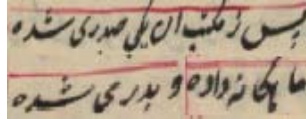
Doğan gelir tuzak tarafına, yemek için ve giriftâr olur. Bu doğana giriyedir. Lîkin sonra şâhın bileğine oturur ve ikbâl ü revnak bulur.

2821.

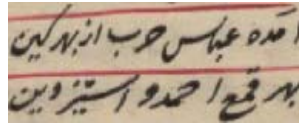
Çocuk mektebe gitti, ma'rifet kazanmak için; lîkin babam bana kuş alsın ve pâre versin ümîdi üzerine.

2822.

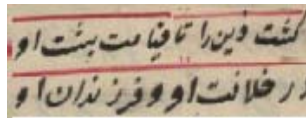
Sonra mektebe gitmekten, büyüdükte 'ulemâdan olmakla bir 'âli kimesne olmuş. Gerçî hocasına aylık vermiş ve büyüp bedr olmuş. Mektebe gitmek tıfla girye idi, ammâ sonu iyi geldi.

2823.

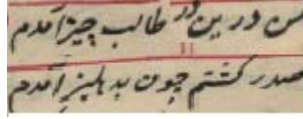
'Amr-i Resûlullah 'Abbâs *radiyallah Te'âlâ 'anh* 'adâvet için Bedir gazâsına ehl-i İslâm ile çünkü geldi ve hem Hazret-i Ahmed *sallallahu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem* zelîl ve dînine 'inâd için geldi.

2824.

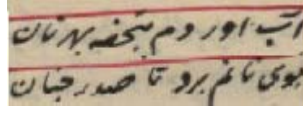
Dîn-i Ahmediyye'ye kıyâmete dek arka ve mu'in oldu. Hilâfette olarak kendi ve kendinin evlâdı, Hazret-i 'Abbâs'ın hilâfet-i sureyyeleri yoktur, Allahu a'lem. Murâd-ı şerîfleri hilâfet-i ma'neviye olmak gerek. Ammâ evlâdı altı yüz sene hilafet ettiler. Benî ümeyye devletini muzmahil ettilten sonra, evlâd-ı 'Abbâs'dan ibtidâ halîfe olan 'Abdullah Seffâh Hazretleri'dir. Ve âhiri Mu'tasım

Billah'dır ki; Hulâgû hurûc ettikte onu şehîd etmiştir. Ve dâru'l-hilâfeleri şehri Bağdâd'tır. Ve Hârûnu'r-Reşîd dahi bunlardandır. Mecmu'ı 'alâ kavî, kırk sekiz halîfe imişler.

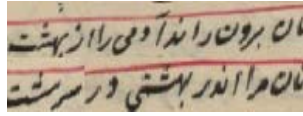
2825.

Ben bu kapıya, dünyanın metâ'ını tâlib olarak geldim. Çünkü henüz dehlîze geldim; ulu kimse oldum.

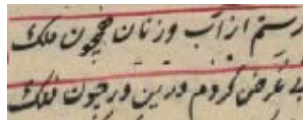
2826.

Hediye olarak, ekmek için su getirdim. Ekmek ümîdi beni cennetlerin sadrına ilettiler.

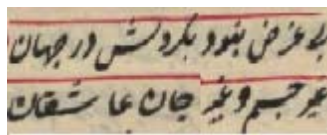
2827.

Ekmek Âdem 'aleyhi's-selâmın yere nüzûlüne sebep oldu. Nân, beni cennete yoğurdu.

2828.

"Melek gibi âb u nândan kurtuldum. Bilâ garaz şimden sonra bu kapıda felek gibi devr ederim." dedi. (160 b) Evliyâ-yı kirâm dergâh-ı Hakk'a vâsıl oldukda, dünyâ ve 'ukbâdan geçip, İlahi ente maksûdî ve rezzâk matlûbî nağme-i lezîzesin, terennüm ederler. Zâhidler vâsıl-ı dergâh-ı Hüdâ olmamakla cennet ni'etlerini terke kâdir olamazlar.

2829.

Dünyâda harekette ve tâ'at ve 'ibâdetinde olmaz, garaz ve matlûbsuz. İllâ 'âşikların cismi ve cânı, bilâ 'ivaz ve lâ-garaz mücerred rızâ-yı zât-ı Bârî için devr

eder. Cennetle ve sâ'ir ni'etle mükâfât, 'âşıkların matlûbu değildir. Ammâ ehl-i dünyâ, Cenâb-ı Hakk onlara mâl vermese namâz kılmaz ve oruç dahi tutmaz. Ve zâhid, cennete girmeyeceğini anlasa; 'ibâdetini terk edip, lezzât-ı dünyâsıyla meşgûl olurdu. Ammâ 'âşıklar, mısra': "Diler isen ko cahime, diler isen cennete" nağmesini vird-i zebân etmişlerdir.

قال على كرم الله وجهه والله ما عبدتك خوفاً من نارك وطعاً لجناتك بل و

حجرتك أهل العبادة فعبدتك كذا في نان و حلوا لهما الدين العاصي ¹¹⁹

در بیان آنکه عاشق دنیا بر مال دیوار است که بر و تاب آفتاب تافت و جهد و جهاد نکرد

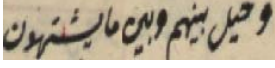
تا فهم کند که آن تاب و رونق از دیوار نیست بلکه از قرص آفتاب است در آسمان

چهارم لاجرم کلی دل بردیوار نهی جو پرتو آفتاب بافتاب پیوست او محروم

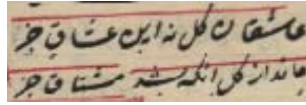
ماند ابد او حیل بینم و بین ما بسم اول

Burası onun beyânındadır ki, dünyânın 'âşığı; şol duvarın 'âşığı gibidir ki, güneşin ziyâsı o duvara vurmuş ve lem'e'ân etmiş. Ve bu kimesne bir iyi fikir ve mülâhaza dahi etmemiş ki; anlaya bu revnak ve bu ziyâ duvardan değildir. Belki felek-i râbî' de olan güneşdendir. Bu ecilden ya'nî mülâhazasızlıktan, ne parlak duvar deyu, bütün bütün duvara rabt-ı kalp etmiş ve 'âşık olmuş. Çünkü şemsin gurûbu sebebiyle, âfitâbın ziyâsı yine âfitâba muttasıl oldu, ya'nî zâ'il oldu. Ve duvarın ziyâsı 'âriyet olduğunu anladı. Mahrûm kaldı ve nâdim oldu. Ammâ ne çare, gurûba dek duvarın seyr ü temâşâsıyla meşgûl olup, iza'a-yi 'ömr etti. Ve harmân-ı ebedî ile mahrûm oldu. Ehl-i dünyâ dahi, dünyânın hüsn ü cemâline aldanıp bu güzellik dünyânındır zannederler; o ise Hakk'ındır. Çünkü mevt geldikde dünyânın kubhı zâhir olur. O zamân nâdim ve pişmân olur. Ammâ bir

¹¹⁹ ""Hz. Ali kerremallahu veche buyurdu: " Allah'a yemin ederim ki, senin ateşinden (cehennem) korkarak sana ibadet etmedik. Ve cennetine tamah ederek de sana ibadet etmedik. Seni ibadete layık bulduk. Ve sana ibadet ettik. "" Keza Bahaddin Amil'in, Nan u Hülva adlı eserinde de (böyle ifade ediliyor.) "

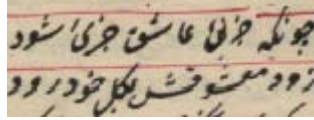
nesneyi müfîd olmaz. Zîrâ ‘ömr gitmiş ve dünyâyâ sarf olmuş. Geri dönmez ki çâre ola. Nitekim ¹²⁰ buyrulmuştur. Ya‘nî bize gelmeye, dünyâ ehl-i dünyânın beynine hâ’il ve perde kılındı. Zîrâ onlar dünyâyı bir iyi şey zannettiler. ‘Âriyet-i hüsnî olmak hasebiyle ve ona mağrûr oldular ve likâmızdan mahrûm kaldılar.

2830.

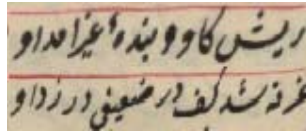
Külle ‘âşık olan ‘ârifler bu cüzün ‘âşıkları değildir. ol kimesne ki (161 a) cüze ‘âşıktır küllün ‘aşkından kaldı; nitekim ‘âşık-ı duvar şemsin ‘aşkından kaldığı gibi. Bu surhdan ve bu beytten müstebân olur ki, eşyâ-yı hasenenin hüsnü, Cenâb-ı Kibriyânın hüsnünden bir cüzdür. Öyle ise ha dünyâyı sevmişsin; ha Allah’ı sevmişsin, ikisi de müsâvîdir demesin. Nitekim ba‘zı derviş geçinir zâtlardan böyle mesmû‘um olmuştur. Cüzden geçemedikçe, külle vuslat mümkün olmaz, iyi bil. Olsa bize de olur idi.

2831.

Çünkü cüzî olan, insân cüzünün ‘âşığı olur. Tez ve çabuk onun ma‘şûka kendi küllesi tarafına gider. Sonra bu ‘âşık, nâdim ve pişmân olur ki; bunu niçin sevdim.

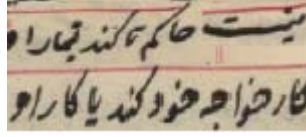
2832.

Hakk’ın gayrisine muhabbet eden, gayrin kulu ve masharası geldi. Rişt-i gâv mashara ve udhûke olana derler. Gayrin ‘âşığı şol adama benzer ki; deryâyâ gark

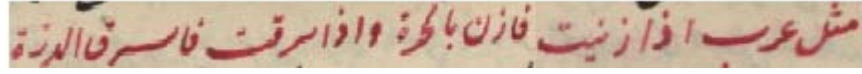
¹²⁰ (Ve böylece), artık kendileriyle arzularının arasına set çekilmiştir. Tıpkı bundan evvel emsallerine yapıldığı gibi; çünkü hepsi de işkilli bir şek (ve şüphe) içinde bulunuyorlardı." Sebe, 54

oldur. Ve elini bir za'ife vurdu. Buna necât ihtimâli olmadığı gibi Allah Te'âlâ Hazretleri'nin dahi gayrisine 'âşık olana, ahrette halâs yoktur.

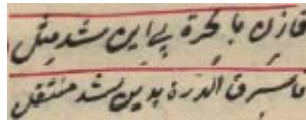

2833.

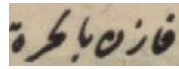
O mahbûbu olan, gayri bir nesneye kâdir değildir ki, ona tımar eyleye. O dahi külldür. Kendi ma'şûkunun ve hocasının işini mi eylesin, yoksa kendine 'âşık olanın mı maslahatını görsün?

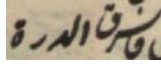
Burası evlâd-ı 'Arabın darb-ı meselidir. Eğer ma'şûka ittihâz edecek isen, câriye olmayıp hürre olanı ittihâz eyle. Zîrâ câriyenin Mevlâsı vardır. Sana mı ri'âyet etsin, yoksa Mevlâsına mı? Ve eğer tama' edersen, inciye tama' eyle ve a'lâ nesnelere tâlib ol. Zîrâ şey-i hakîr tama'a lâayık değildir, demektir. Şârih-i Mevlevî'nin îrâd eylediği su'âl, mürûr eyleyen rîş-i gâv makûlesindedir. Zîrâ darb-ı meselden ma'nâ-yı hakikî murâd olmaz ki; Hazret-i Mevlânâ *kuddise sırrûhu* zinâyâ ruhsat vermiş ola.

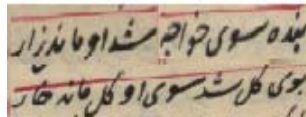

2834.

¹²¹ Sever isen, kimsenin memlûkunu sevme, demekten darb-ı

mesel oldu. ¹²² şeyin a'lâsına tama' ol, demeğe nakl olunmuş oldu.

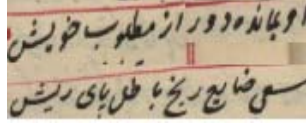

2835.

¹²¹ Muhayyerlikle izin ver.

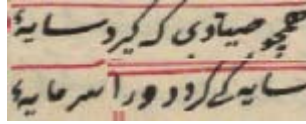
¹²² İnci çalan.

Kul, efendisi tarafına gitti. O ‘âşık-ı zâr kaldı. Gülün kokusu, gül tarafına gitti. Ve gül solup diken gibi kaldı. Ve diken niçe ‘indeinde sakîl ise, gülün renk ü bûyu gidince onun gibi oldu.

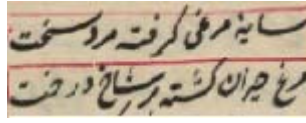
2836.

O bî-çâre matlûb-ı hakikîden dûr kalmış; mâsivâya meyl ü muhabbetten sa‘yî zâyî‘; renci ve zahmeti ‘abes; ve dünyâ yolunda (161 b) koşmaktan ayakları mecrûh olduğu halde.

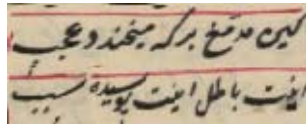
2837.

Ma’îl-i mâsivâ şol avcıya benzer ki, bir sâye tutar, o sâye-yi girifte ona kaçan sermâye-yi mâl olur ve ondan fâ’ide görür.

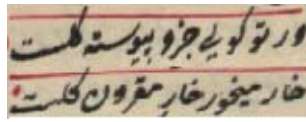
2838.

Bir adam kuşun sâyesini iyi tutmuş ve kuş dahi ağaç dalında hayrân olmuş ki bu bî-çâre bu sâyeyi ne edecek?

2839.

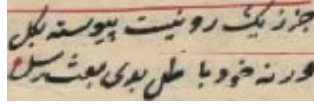
Bu sersem ‘aceb ne için mesrûr olur? Al işte sana beyhûde iş; işte sana çürük sebebe yapışmak.

2840.

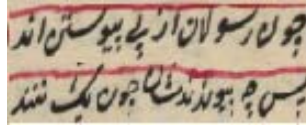
Eğer dersen ki cüz, külle muttasıldır. Ha cüzi sev, ha küllî sev; ikisi dahi birdir. Cevâbında demeğe diken dahi, güle mukârindir. Dikeni sevsene ve kokulasana, ona iltifât etmezsin ve güle seğirdirsin. Böyle olunca bu kelâm senin

tarafından hezeyândır. Ve o kelâm, sırr-ı vahdet kendiye nümâyân olan zâtlara yakışır, sana yakışmaz.

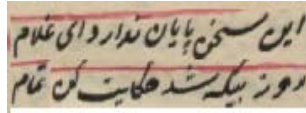
2841.

Bir cihetten külle muttasıl ise; bir cihetten küllden cüdâdır. Eğer böyle olmasa irsâl-i rûsül ‘abes olurdu; çünkü külle muttasıldır ve cüdâ değildir. Enbiyâyı ‘izâm ‘aleyhimü’s-selâm Hakk’a getirmek içindir. İttisâl-i küllî ile muttasıl olanın, ne seni Hakk’a getirmeli? Hâsılı tahsîl lâzım gelir, tahsîl el-hâsıl bâtıldır.

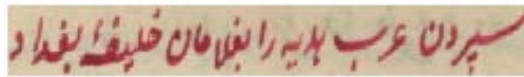
2842.

Çünkü resûller ittisâl içindir. Böyle olunca onlar neyi muttasıl etsinler. Çünkü bir vücûddurlar.

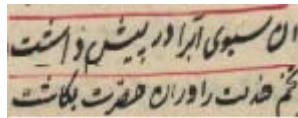

2843.

Bu söz ey oğul, nihâyet tutmaz; yürü akşâm oldu. Merd-i ‘Arab’ın hikâyesini tamâm eyle

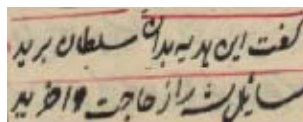

Merd-i ‘Arab’ın hediyesini, halîfenin gulâmlarına teslîm eylemesi beyânındadır.

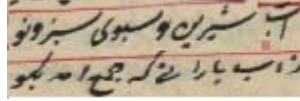
2844.

O su testisini merd-i ‘Arab bu kelâmlardan sonra önüne tuttu. Ve tohm-ı ‘ubûdiyetini onun huzûrunun mezra‘ına eğdi.

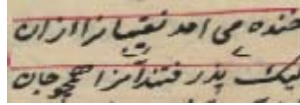
2845.

Dedi ki: "Bu hediyeyi, o sultâna iletiniz. Ve şâhın gedâsını, ihtiyâçtan halâs ediniz ve beni tavsiye ve hâlimi beyân ediniz.

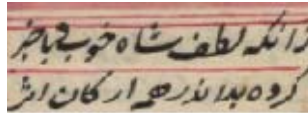
2846.

Bu su, zîrâ tatlıdır. Ve testi yeşil ve yenidir. Bu su çukurlara cem^ç olmuş yağmur suyudur, ondan cem^ç ettim." dedi.

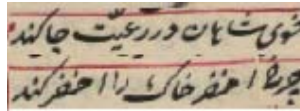
2847.

Nükebâya bu kelâmdan gülmek geldi. Lîkin cân getirmiş gibi, onu kabûl eylediler. Bunda işâret vardır ki zâhidler ^çamelini dergah-ı Hakk'a ^çarz ederler ve o ^çamel cân getirmiş ^çâşıkın ^çameli gibi makbûl (162 a) olup bundandır ki; şâh-ı hakikate ^çarz olunsun diyemezler.

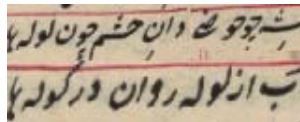
2848.

Zîrâ âgâh ve güzel olan şâhın lûtfu, cemi^ç-i erkânına eser etmiş idi. Binâ berîn istihkâr etmeyip kabûl ettiler.

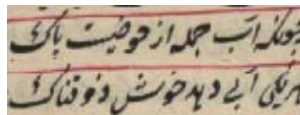
2849.

Pâdişâhların ahlâkı, ra^çıyyeye sirâyet eder. Yeşil felek, toprağı yeşil eder. Hâki yeşil etmesi, nebâtât bitirmesi ile dir.

2850.

Sultân bir havuz gibidir. Etbâ^ç ı lüleler gibidir; su lülelerden güllere câri olur.

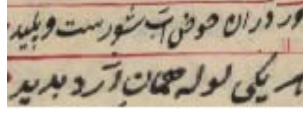

2851.

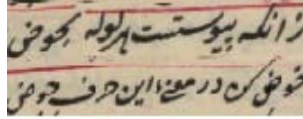
Çünkü cümle lülelerin suyu pâk ve tâhir olan havuzdandır. Her bir lüle hoş ve zevkli bir su verir, içenler sâfâ-yâb olurlar.

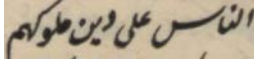
2852.

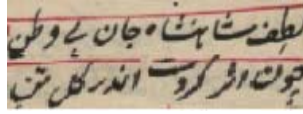
Eğer o havuzda tuzlu ve acı ve murdâr su var ise, her bir lüle hemen onu zâhir getirir.

2853.

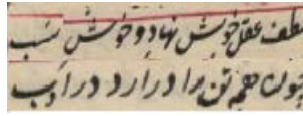
Zîrâ her lüle, havuza muttasıldır. Bu havuz temsiline ve havuz harfinin ma' nâsına iyice dal ki; güzel fehm edesin. ¹²³ kelâmı dahi bu mazmûnu te'kid eder.

2854.

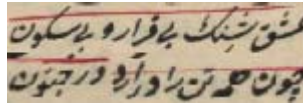
Vatansız olan cân şâhının lûtfu, cesede mukârenetle mecmû'ı, bedene niçe te'sîr etmiş ve ne gûne letâfet vermiştir, görsene.

2855.

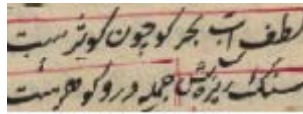
Tab'ı güzel ve nesebi güzel ' aklın letâfeti, niçe cemi'-i bedeni edebe getirir.

2856.

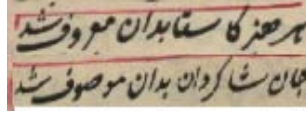
Güzel ve cilveli ve karar ve sükûnsuz olan ' aşk ve muhabbetullah, cemi'-i beden-i insâniyeyi niçe deliliğe getirir.

2857.

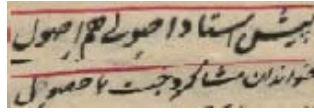
¹²³ İnsanlar, mülklerinin dini üzerine.

Deryânın suyunun letâfeti ki, o deryâ Kevser suyu gibi lezîzdir. Onun ufak taşı bile, cümlesi dürr ü gevherdir.

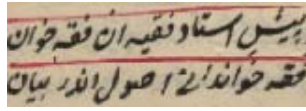
2858.

Her hüner ki, üstâd onunla ma' rûfdur. Şâkirdin cânı, o üstâda mukârenetle sıfâtlanmış oldu.

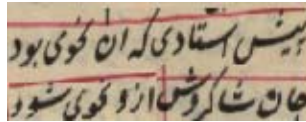
2859.

Usûle mensûb olan üstâdın önünde, 'ilm-i usûlü tahsîle ehl olan çabuk şâkird okudu. Ve o üstâddan 'ilm-i usûl ahz eyledi.

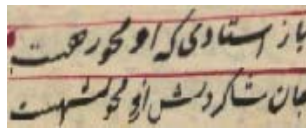
2860.

Fıkıh hocasının önünde, ol fikh okuyucu şâkird 'ilm-i fikh okudu; o üstâdın beyânında 'ilm-i usûl okumadı.

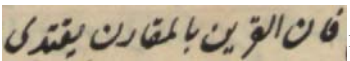

2861.

(162 b) Bir üstâdın önündeki o nahve mensûb olur. Onun şâkirdinin cânı, ondan nahve mensûb olur. Ve 'ilm-i nahvî ta' allüm eder.

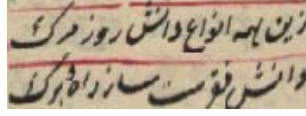

2862.

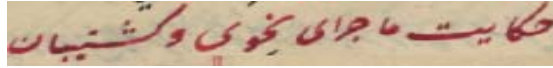
Dahi bir üstâd ki; 'ilm-i mahve 'âlimdir. Ve Cenâb-ı Hakk'ın yolunda mahv u fânî olmuştur. Onun şâkirdinin cânı, o üstâddan Cenâb-ı Kibriyâ'nın yolunun mahvıdır. Hâsıl-ı kelâm kişi kime mukârin olur ise, onun hükmünü ve hâlini ahz eder. Nitekim ¹²⁴ denmiştir.

¹²⁴ Padişahın sarayında çalışan gözdele padişahın emirlerine tabidirler.

2863.

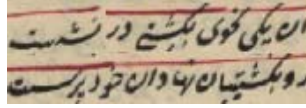

Bu beyân olunan envâ¹-i ²ilmiden, cümlesi mevt günü işe gelen ve yolun nizâmına ve zâhiresine sebep olan fakr u hakikat ³ilmidir. Mâ⁴adası hayât-ı dünyâda intifâ⁵ olunur.

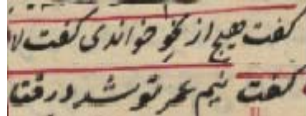
⁶İlm-i nahve ⁷âlim olan kimesne ile gemicinin muâraza ve mülâtefelerinin beyânında olucudur. ⁸کل جواب بخالدیم فرعون¹²⁵ mantıkınca ⁹ilm-i nahv, ¹⁰âliminin ¹¹indinde büyük nesne olmakla; gemiciyi nahv okumaması için ta¹²cîz etmiş idi.

2864.

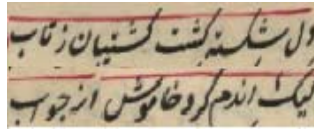
Ol nahv bilici, sefer-i deryâ için gemide oturdu. Ve sefineye râkib oldu. Derûnunda olan cevher-i ¹³ilm temevvüc etmekle; yüzünü mellâha o, kendini büyük bilici teveccüh ettirip.

2865.

Dedi ki: "¹⁴İlm-i nahvdan hiçbir kitap okudun mu?" Mellâh dahi: "Okumadım." dedi. Nahvî dedi ki: "¹⁵Ömrünün yarısı fenâya gitti." Şimden sonra okumak ihtimâli olmakla, böyle ta¹⁶bîr etti.

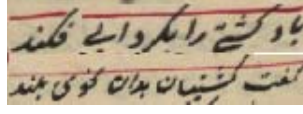
2866.

Mellâh, nahvînin tekdîrinin harâretinden mahzûn oldu. Lîkin o demde cevâbından kendiyi hâmuş eyledi. Ve intikâma vakt-i fırsat gözledi.

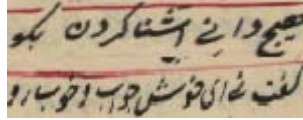
¹²⁵ Her hizib kendilerininkine güveniyor. Müminun, 53

2867.

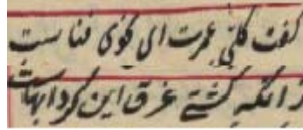
Rüzgar, gemiyi bir girdâba ve mehlekeye ilkâ eyledi ve intikâm vakti geldi. Gemici o kadr-i bülend olan nahvîye dedi:

2868.

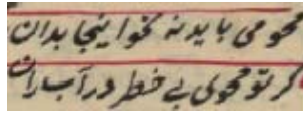
"Hiç bilir misin yüzmeyi, ey nahvî söyle? Nahvî dedi ki: "Ey benim su'âlîme vaktiyle cevâb-ı hoş verici ve güzel yüzlü gemici, bilmem." dedi.

2869.

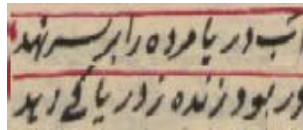
Mellâh dahi dedi ki: "Ey nahvî, 'ömrünün cümlesi fenâdır, zîrâ gemi bu mehlekelerin garkı olur ve bu fırtınalardan kurtulmaz."

2870.

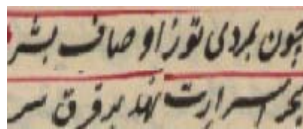
Mahv gerekir, nahv gerek değildir. Ten gemisi dahi girdâb-ı mevte giriftâr olduğu vakitte, eğer sen mahv isen ve 'ilm-i fakri bildin ise, korkusuz kendini girdâb-ı mevte sür, helâk (163 a) olmazsın.

2871.

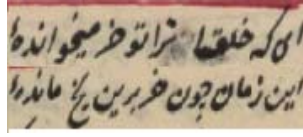
Deryâ-yı mevt, müdeleri ve mahvolanları başı üzerine kor. Zâhir deryâsı gibi, eğer diri olursa; deryâdan kaçan kurtulur, belki gark olur.

2872.

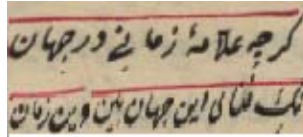
Çünkü o sâf-ı beşeriyeden halâs oldun; esrâr deryâsı seni başının üzerine kor.

2873.

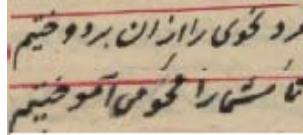
Ey şol kimse ki; nâslar cehl ü humkî sebebiyle ¹²⁶ dersen; mevt zamânı geldikde, ‘ilmin fâ’ide vermeyip; buz üzerinde merkeb dönüp helâk olduğu gibi, sen dahi mahv u helâk olursun.

2874.

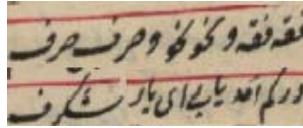
Eğer sen zamânın ‘allâmesi isen, işte bu cihânın fenâsını bu zamân gör ve dünyâya meyl etme.

2875.

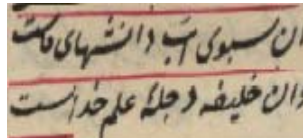
Merd-i nahvînin hikâyesini, bu hikâyeye zım eyledik. Hattâ size mahv ‘ilmîni tefhîm edelim ve tahsîle şâyân ancak o ‘ilm olduğunu ta‘lîm edelim.

2876.

Fıkhın fıkhını ve nahvîn nahvîni ve sarfın sarfını yok olmaya gelmekte ve mahv olmakta; ey ulu yâr bulursan, ya‘nî ‘ilm-i hakikat ta‘lîm edersen, ‘ulûm-i sâire ona tâbî olmakla, cümlesi sana keşf olunmuş olur, demektir.

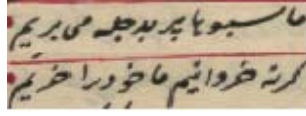
2877.

Merd-i ‘Arab’ın su testisi gibidir, bizim ‘ilmimiz. O halîfe-i Dicle gibi olan ‘ilm-i Hüdâ’dır.

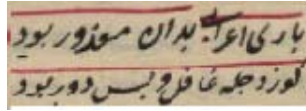
¹²⁶ Eşek anlamaz.

2878.

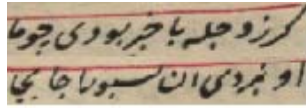
Biz kendi ‘ilmimizi ve ‘amelimizi, bilâ hicâb Vâcib Te‘âlâ Hazretleri’ne ‘arz ederiz. Eğer kendimizi eşek bilmez isek, hakikatte eşeğiz. Ve bu cehlimize, cehl-i merkep ta‘bîr olunur.

2879.

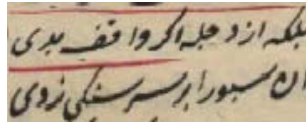
Hele A‘râbî onunla mâ‘zûr idi ki; o A‘râbî Dicle’den gâfil ve çok uzak idi. Gerçî cehl, ‘özl olmaz ise de.

2880.

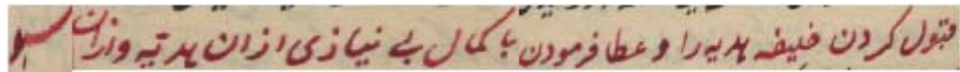

Eğer A‘râbî Dicle’den gâfil olmayaydı ve bizim gibi Dicle’yi bileydi; menzîl-be-menzîl o testiye halîfeye hediye diyerek getirmez idi. Ama bizler A‘râbî’den ahmak olmakla Cenâb-ı Hakk’ın ‘ilmini ve sıfât-ı sâiresini bilir iken, yine sebû-yı âb gibi olan ahvâlimizi ‘arz ederiz. Nitekim beyân buyururlar.

2881.

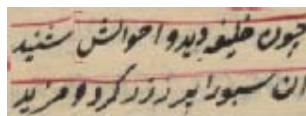

Belki Dicle’den A‘râbî vâkıf olaydı, o testiye taşa vurur idi ve getirmeye hayâ eder idi.

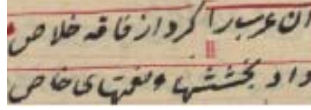
Halîfenin hediyeyi kabûl eylemesi ve ihsân verin deyu emr eylemesi. O hediye (163 b) ve o testiden, niyazsızlığın kemâliyle. Nitekim kerîmlerin hâli budur.

2882.

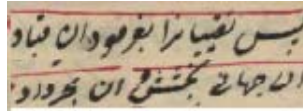
Çünkü halîfe bu hâli gördü ve merd-i ‘arabın ahvâlini işitti. O testiye altın ile dolu eyledi ve dahi ziyâde ihsân eyledi.

2883.

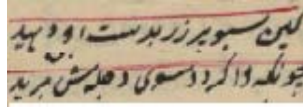
O ‘Arab’ı ihtiyâçtan halâs eyledi; ona ‘atıyyeler ve hâs ni‘metler verdi.

2884.

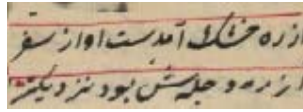
Ba‘de nakîblere, o şâh buyurdu, o cihân bağışlayıcı ve o ihsân deryâsı.

2885.

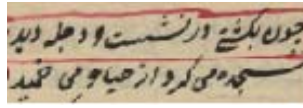
"Bu testiye altın ile dolu onun eline veriniz, çünkü rücû‘ eder; Dicle tarafından getiriniz." dedi.

2886.

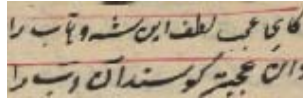
O A‘râbî kara tarafından gelmiştir ve yoldan gelmiştir. Dicle yolundan vilâyetine, ona ziyâde yakın olur.

2887.

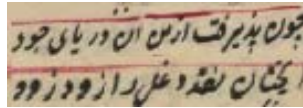
Çünkü gemiye oturdu ve Dicle’yi gördü; hayâsından secde eyledi ve iki kat oldu.

2888.

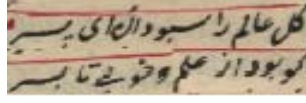
Öyle diyerek ki: "Ey kimse ‘aceb lütûf ve ihsânı vardır bu hîbe edici sultânın ve bu dahi ziyâde ‘acebdır ki; böyle nehr-i Dicle kendinin iken bu suyu kabul eder."

2889.

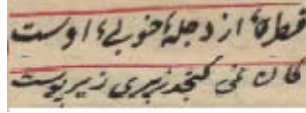
Niçe kabul etti, benden o ihsân deryâsı; ancılayın kalp nakdi tez tez?

2890.

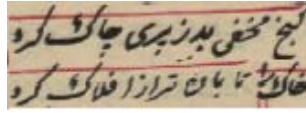
Cümle ‘âlemi ey oğul testi bil, öyle testi ki; ‘ilmden ve güzellikten başına kadar dolu olur.

2891.

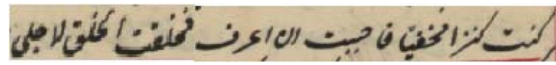

Cenâb-ı Kibriyâ’nın güzelliği, Dicle’sinden o testi bir katredir. Öyle Dicle-yi hüsn-i Hüdâ ki kesret ve vefretinden, bir zarfa ve bir kaba sığmaz.

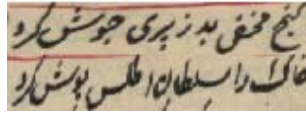
2892.

Hüsn ü cemâl-i Bârî, bir kenz-i mahfî idi. Kesretinden yırttı ve zâhir oldu. Ve toprağı eflâkden ziyâde enver eyledi. *Çâk kerd*, zâhir oldu demektir. Bu beytte

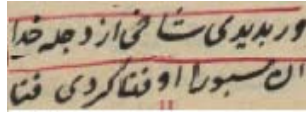
 ¹²⁷ hadîs-i kudsîsine işâret buyururlar. (sahh)

2893.

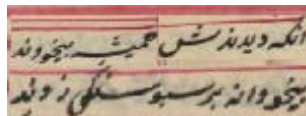
Vâcib Te‘âlâ genc-i mahfî idi; hüsn ü cemâl ve sıfât-ı ilahiyyesinin kesretinden cûş eyledi ve rû-yı zemîni atlas giyici sultân eyledi.

2894.

Eğer da‘vâ-yı kemâl eyleyen Hüdâ-yı Müte‘al Hazretleri’nin, Dicle-yi evsâfından bir nebze görmüş olaydı, kendi testisini mahv u fâni eder idi.

2895.

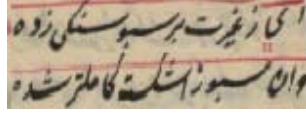

¹²⁷ Ben gizli bir hazine idim. Tanınmak, bilinmek ve bir bilinmek istedim. Yarattılmışları bunun için yarattım.

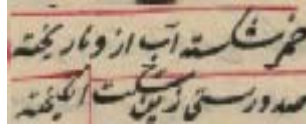
(164 a) Ol kimesne ki Dicle-yi evsâf-ı Hüdâ'yı gördüler, dâ'imâ lâ-ya'kil ve hayranlardır. Mütehayyirler gibi testilerine taş vurdular.

2896.

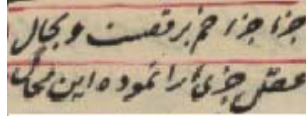
Ey gayretinden testisine taş vuran, ma'lûmun olsun ki o testi kırılmış olmaktan mahv olmaz, belki dahi ziyâde kâmil olur.

2897.

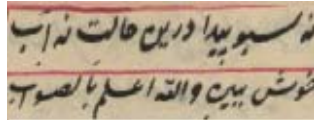
Testi kırılmış, su lîkin ondan dökülmemiş ve ba'de kırıldıktan çok bütünlük hâsıl olmuş.

2898.

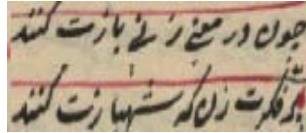
Köpek her bir cüzi raksda ve hâldedir. Ve lîkin 'akl-ı cüziye bu mahâl görünmüştür.

2899.

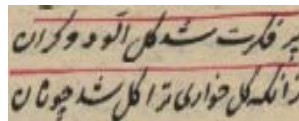
Bu hâlde ne testi zâhirdir, ne su. İyi gör ve güzel bak. Benim bildiğim budur, Allah Te'âlâ sevâba a'lemdir.

2900.

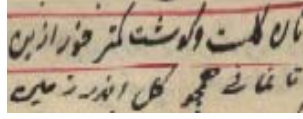

Çünkü ma'nâ ve hakikat kapısını vurursan, sana açık eyerler. Fikrinin kanadını vur ki, seni doğan etsinler.

2901.

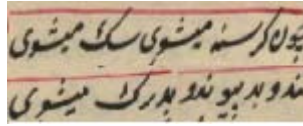

Senin fikrinin kanadı gül-âlûd oldu ve ağır oldu. Ondan için ki, çamur yiyicisin. Sana çamur, ekmek gibi oldu.

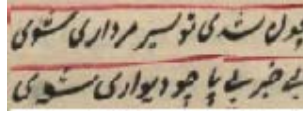
2902.

Ekmek güldür ve et dahi böyledir. Bundan ziyâde az ekl eyle, hattâ çamur gibi yerde kalmayasın.

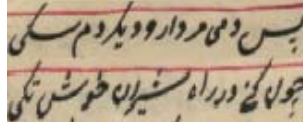
2903.

Çünkü aç olursan, kelp gibi herkesi ısırırsın. Sert ve ittisâli çirkin ve damarı çirkin olursun.

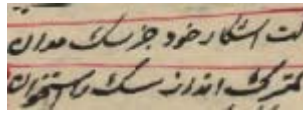
2904.

Çünkü tok oldun; bir murdar ve lâşe olursun. Habersiz ve ayaksız bir duvar gibi olursun. Açlığında işe yaramaz ve tokluğunda işe yaramazsın.

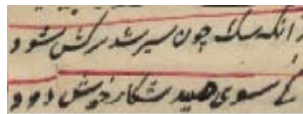
2905.

Böyle olunca bir dem cîfe verdim. Kelb gibisin, bu hâlde arslanların yolunda güzel hamle niçe edersin? Hâsılı sana merdân-ı Hüdâ'nın yoluna gitmek olamaz. Zîrâ her hâlde hamle lâzımdır.

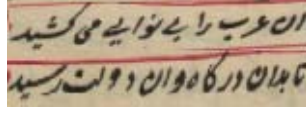
2906.

Kendine âlet-i sayd nefs-i emmâre kelbinin gayrisini bilme. Ziyâde az önüne kemik at; burada murâd, sayyâd-ı hayırdır.

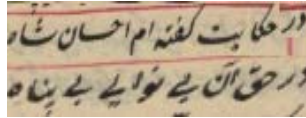
2907.

Ondan için ki kelb tok oldu, itâ' atsız olur. Kaçan latîf olur? Tarafına koşar, belki aslâ sayda gitmez.

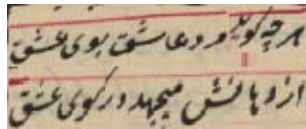
2908.

(164 b) Görmez misin o merd-i 'Arab'ı fakr çekti. O dergâha kadar ve o devlete vâsıl oldu.

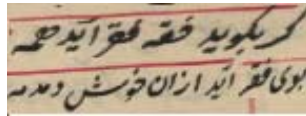
2909.

Hikâyede şâhın ihsânını, o bî-nevâ ve melce'siz merd-i 'Arab'ın hakkında söylemiş idik.

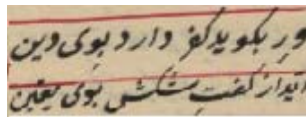
2910.

'Âşık olan merd, her ne söylese 'aşkullah râyihası onun ağzından 'aşk mahallesinde sıçrar. Ve onun kelâmı, her ne kadar 'aşk kelâmı değil ise ve ma'şûkunun gayrisine ise yine onun murâdı, 'aşka ve ma'şûkuna mute'allıktır.

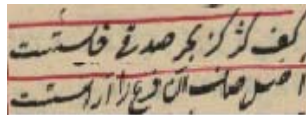
2911.

Eğer 'âşık mesâil-i fikhıyye söylese 'ilm-i fakr ü hakikat mes'elesi olur. O savtı hoş 'âşıktan, fakr râyihası nümâyân olur.

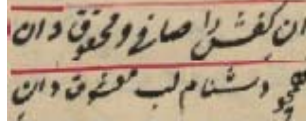
2912.

Eğer 'âşık kelime-yi küfr söylese, dîn kokusu tutar. Ve onun şekl-i kelâmından yakîn kokusu hâsıl olur. Hâsılı 'uşşâk-ı ilahıyyenin kelime-yi küfrü dahi 'ayn-ı imân olur. Ve hatâsı 'ayn-ı sevâb olur.

2913.

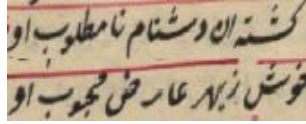
Eğri köpük ki sıdk deryâsından kalkmıştır ve hâsıl olmuştur. Sâf olan asl ki, bahrdır. O fer'î tezyîn etmiştir. Binâen 'aleyh 'âşığın küfründen imân ve sevâb rayihâsı fehm olunur.

2914.

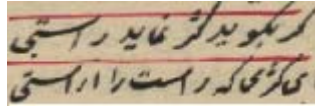
'Âşığın köpüğünü ve nâ-hemvâr kelâmını sâfi ve saklanmış bil. Ma'şûkun lebinin düşnâmı gibi bil. Söğmek her ne kadar tab'a mülâyim gelmez ise çünkü

ma'şûkdandır. ¹²⁸ fehvâsınca 'âşıka hoş gelir. Nitekim beyân buyururlar.

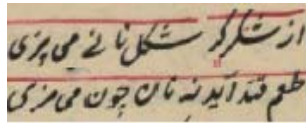
2915.

O ma'şûkun matlûb olunmayan söğmesi, onun mahbûb olan yanağından için 'âşıka hoştur.

2916.

Eğer 'âşık eğri söylese doğruluk gösterir; ey kimse 'âşığın kelâmı bir eğridir ki, doğruyu tezyîn eder.

2917.

Meselâ şekerden ekmek şeklini pişirir isen, ondan şeker ta'amı gelir, emer isen ekmek ta'amı gelmez. Zîrâ şekerdir. Ekmek sûretinde olmakla, ekmek lezzeti vermesi lâzım gelmez. Kezâlik 'âşığın kelâmı dahi 'ayn-ı tevhîddir. Küfr sûretinde olmakla, küfr lâzım gelmez.

¹²⁸ Sevgilinin dokundurması aşığa hoş gelir.

2918.

Yine sûrete i' tibâr olmadığımı (165 a) beyân hakkında buyurlar ki, eğer bir mü'mîn altından bir büt bulsa; bu büttür deyu onu büt-pereste kaçan terk eder?

2919.

Belki mü'mîn, ol bütü alır ve âteşe bırakır. Onun 'âriyet sûretini izale eder.

2920.

Hattâ zehep üzerine büt nakşı kalmaz. Zîrâ sûret mâni' dir ve yol vurucudur. Binâen 'aleyh sûreti izale edip altınını sarf eder.

2921.

O bütün zât-ı zerrî ihsân-ı Bârî'dir. Büt nakşı zerr-i nakd üzerine 'âriyettir. Bunun gibi evliyâ-yı kirâmdan, ulemânın küfür dedikleri kelimâtın sûretine bakma ve hakikatine nazar edip ondan i' râz etme.

2922.

Bir pire için bir kilimi yakma. Sinek sesinden için, gündüzü istisgâl etme.

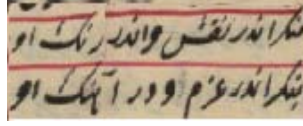
2923.

Çünkü sûretlerde kalırsan; sen dahi bir büt-perestsin. Sûreti terk eyle ve evliyânın kelâmının hakikatine nazar eyle.

2924.

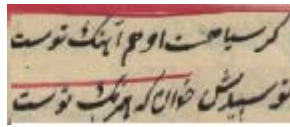
Sen hac adamı isen, bir hacı yoldaşı iste. O refik Hindli olsun, isterse Türk olsun, yâhûd ‘ Arab olsun.

2925.

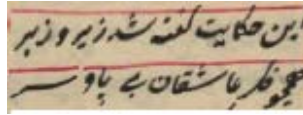
Refikin sûretine ve rengine bakma, onun kasdına bak. Zîrâ sûrete i‘tibâr yoktur.

2926.

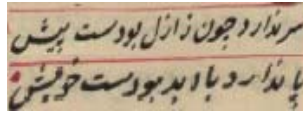
Eğer kara ise, o refik seninle kasdı birdir. Sen ona beyaz söyle, çünkü senin hem-rengindir.

2927.

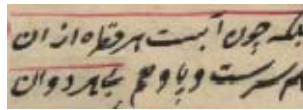
Bu hikâye alt ve üst söylenmiş oldu; ‘ âşıkların fikri gibi başsız ve ayaksız.

2928.

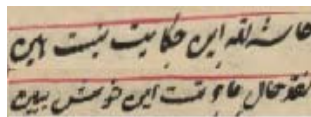
Bu hikâyenin başı yoktur; zîrâ ezelden ileri olmuştur. Bu hikâyenin ayağı yoktur; zîrâ ebed ile hısm olmuştur.

2929.

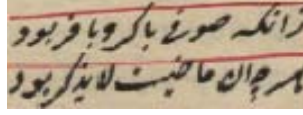

Belki bu hikâye su gibidir. Bundan her katre hem baştır ve hem ayaktır ve hem her ikisi de değildir. Katre; min vech başa benzer ve min vech ayağa benzer ve min vech başsız ve ayaksıza benzer. Hikâye dahi böyle olmakla âba ve âbin katresine teşbîh olundu.

2930.

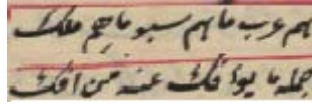

Buna hikâye dedim ama bu hikâye değildir. Âgâh ol belki bizim ve sizin nakd-ı hâlimizdir, buna iyi bak.

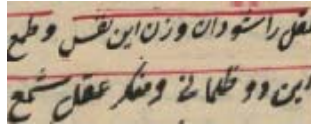
2931.

Niçin hikâye değildir? Zîrâ (165 b) sûfî, ululuk ile ve revnak ile olur. Her nesne ki geçmiştir, anlamaz. Biz dahi sûfîyiz; öyle ise geçeni yâd etmeyiz. Bu sûrette kendi hâlimiz olur. İşte böyle sebû-yı âb gibi, a‘mâlimizi Cenâb-ı Hakk’a ‘arz ederiz.

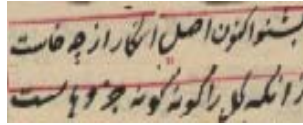
2932.

Merd-i ‘Arab’dan murâd, biziz. Testi dahi biziz. Melîk ve halîfe yine biziz. A‘mâlimizi kendimize ‘arz ederiz. Ve yine kabûl edip, kendimize âferin ederiz. Bunların cümlesi biziz. Bu ma‘nâyı iz‘ândan sarf olunan sarf olundu; ya‘nî anlamayan anlamadı.

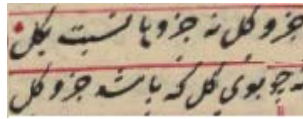
2933.

‘Aklı, zevc bil ve bu nefis ü tam‘ı ‘avrat bil. Bu ikisi zülmânî ve menkirdir. ‘Akl, mum gibidir, bunlara ziyâ verir.

2934.

Dinle, şimdi bu işin aslı nedendir ve ‘akl ile nefsin beyinde bu zıddiyet nedir? Bu ihtilâf ve zıddiyet ondandır ki, küllün türlü türlü cüzleri vardır.

2935.

Vâcib Te'âlâ Hazretleri'ni; küll dedik ve 'akl u nefse; cüz dedik. Bu küll ve bu cüzün beyinlerinde nisbeti, sâ'ir cüzlerin külle nisbeti gibi değildir. Gül kokusu ki gülün cüzüdür, onun nisbeti gibi de değildir. Belki bir külle ve cüze kıyâs olunmaz.

لطف سبزہ جزو لطف کل بود
بانگ ذی جزو ان میں بود

2936.

Belki şu ma'nâda külliyyet ve cüziyyetdir ki, meselâ sebzenin letâfeti gülün letâfetinin cüzüdür. Zîrâ gülün letâfeti cemi'-i letâfetleri câmi'dir. Kumrunun sâdâsı, bülbülün sâdâsının cüzüdür. Zîrâ bülbülün sâdâsı, cümle kuşların sâdâsının letâfetini câmi'dir. Câmi' ve onu muhît olmasıyla cüzü olmuş olur. Zîrâ bâlâda beyân olunan vech üzere, Hakk Te'âlâ'da külliyyet olmaz ve bu nesnelere dahi Hakk'ın cüzü olmak muhâldir.

اگر شوم مشغول اشکال و جواب
کے تو اتم تشنگانرا دواب

2937.

Misâlimden iyi anla, eğer bundan ziyâde su'âl ve cevâb ile meşgûl olursam susamışlara su vermeğe kâdir olamam. Bu kadar temsîl kifâyet eder, buyururlar.

کرتو اشکالے بلکی و جواب
میرکن کا بصیرت معراج العزج

2938.

Eğer sen eşkâl isen, bütün bütün ve harc isen sabr eyle. Zîrâ sabr, miftâh-ı ferecdir.

ا حقا کن ا حقا ز اندیشہ
خاک شیر و کور و دلہا بیشہ

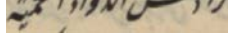
2939.

Perhîz eyle ve perhîz lâzımdır. Fikirlerden endîşeler arslân ve humâr-ı vahşî gibidir. Ve kalpler ormanlar gibidir. Ormanda şîr de bulunur, gûr da bulunur. Hâsılı cemi'-i mâsivâ mülâhazasından tahliye-yi dil lâzımdır.

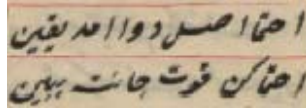
احقا برد و ایا سہ و راست
زانکہ خاریدن فر و ز کزست

2940.

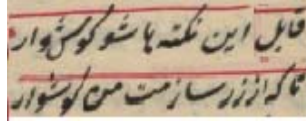
Perhizler devâlara fâ'ikdir. (166 a) Hadis-i şerifde: ¹²⁹ buyrulmuştur. Zîrâ kaşımak, uyuzu müzdâd eder. Kaşımaktan perhiz etmesi, uyuzların tez gitmesine sebep olur. Lîkin sabr edemez, kaşır ve uyuzlar tezâyüd eder.

2941.

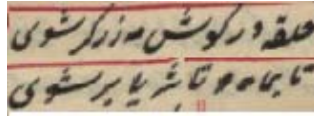
Perhiz, devâların a' lâsı geldi, bunu yakîn bil ve perhiz eyle. Ve cânının kuvvetini tecrübe eyle.

2942.

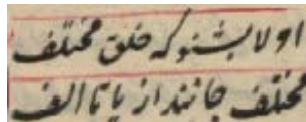
Kulak gibi bu nükteleri kabûl edici ol. Hattâ sana, ben altından küpe düzeyim.

2943.

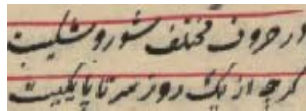
Kuyumcu gibi olan ayın kulağında halka olursun. Hattâ mâh ve Süreyyâ yıldızına dek ref olunursun. Ya' nî perhiz-i mâsivâ eyler isen, kadrin a' lâ olur, demektir.

2944.

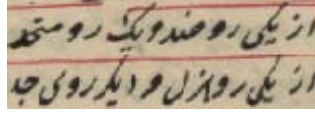
Afâkta olan ihtilâfı, ba' de'l-beyân enfüsdeki ihtilâfı dahi beyâna şürû' edip buyururlar ki; evvelâ bunu dinle. Muhtelif olan mahlûkâtın, rûhları dahi muhtelifdir; yâ'dan elif'e varınca hurûf-ı hecâln ihtilâfı gibi.

2945.

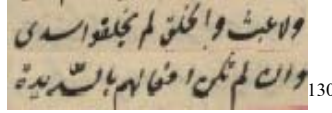
¹²⁹ İlacın başı hamiyettir.

Hurûf-ı muhtelifede ihtilâl ve ihtilâf vardır; gerçî bir yüzden cümlesi birdir. Hurûfun ihtilâfî şekilde ve ba' zısının münkat ve ba' zısı gayr münkat olmasındadır.

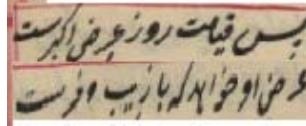

2946.

Hurûf bir cihetten muhtelif ve bir cihetten mettehid olduğu gibi bu ' âlemde olan mevcudât dahi, bir yüzden zıd ve bir yüzden müttehiddir ve bir yüzden lağv ve bâtil ve ' abes; ve bir yüzden cidd ü hakikatdır. Her ne kadar, sûrette ' abes ise dahi nitekim İbn-i Fariz *kuddise sırrûhu* Hazretleri buyurmuştur. Beyt:

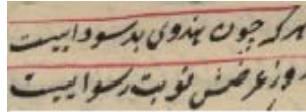

130

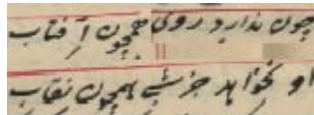
2947.

Mevcudât muhtelif olduysa; kıyâmet günü ' arz-ı ekber günüdür. Ve o günde herkesin hâli hayr u şerr ne ise zâhir olur. Ve herkes kendi hâlini, Vâcib Te'âlâ Hazretleri'ne ve cümleye ' arz etse gerektir. Lâkin kendiyi ' arz, ol kimse ister ki revnak u letâfet iledir. Binâen ' aleyh sâlihler, rûz-ı kıyâmete teşnedirler. Ve fâsıklar, mevttten ve kıyâmet gününden korkarlar. Zîrâ su'i hâli zâhir olsa gerektir.

2948.

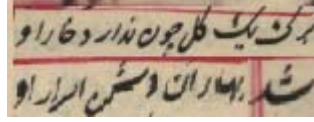
Her kimse ki, Hind adamı gibi ziyâde karadır. Kıyâmet günü onun rezâleti zamânıdır.

2949.

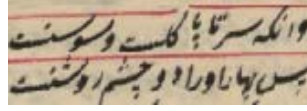
¹³⁰ Yaratıklar bir nem rutubeti dahi yaratmadılar, bu abes değildir. Her ne kadar davranışları disiplinli olmasa da.

Çünkü bir kimse güneş gibi yüz tutmaz ve güzel değildir. O kimse nikâb gibi olan gecenin gayrisini istemez. Zîrâ gece, onun hâlini setr eder ve çirkinliği ma' lûm olmaz.

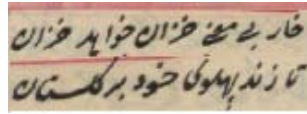
2950.

(166 b) Çünkü onun hâr-ı vücûdu, bir gül yaprağı tutmaz. Baharlar onun esrârının düşmanı ve keşf edicisidir. O dahi bahârı sevmez.

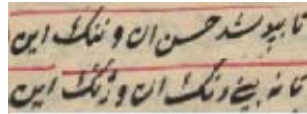
2951.

O ki başdan ayağa kadar gül ve zanbâktır. Bahâr onun iki rûşen gözüdür; ya' nî 'ârifler bahâr-ı mahşeri iki gözü gibi severler. Zîrâ mahşer, hüsn ü cemâlini mazhardır.

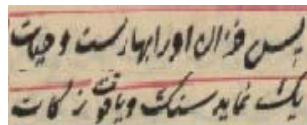
2952.

Bî-ma' nâ olan diken hazân ister; hattâ gülistâna gitti, yanını vura. Ya' nî mûra'îler ve fâsıklar dünyâyı isterler ki, sırrımız mektûm olsun ve 'ârifler ile musâvât da' vâsın edelim.

2953.

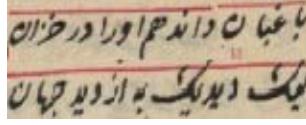
Hattâ onun hüsnünü ve bunun pasını hazân setr etsin tâ ki; bunun rengini ve onun karalığını görmeyesin.

2954.

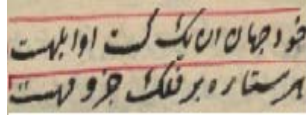
Böyle olunca hazân ona bahârdır. Ve hazânı ister. Zîrâ taş ve pâk yâkut bir görünür. "Kurd, dumanlı günü sever." fehvâsınca ona dünyâdan a' lâ mekân olmaz.

2955.

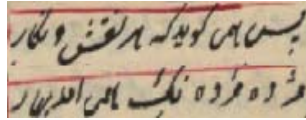
O diken ağacını hazânda bağcı hem bilir, lîkin bahârda ‘âlem bilir. Bir kimesnenin bilmesi, ‘âlemin bilmesinden ehven olur. Binâ berîn diken ağacı hazânı sever. Bağbândan murâd, Hakk Te‘âlâ Hazretleri’nin sevgili olan kuludur.

2956.

Gerçî bilen bir kişidir. Lîkin dünyâ demekde o bir kişiden ‘ibârettir. Ve o zât dahi kendiyi bilmez gösterir. Ve onun diken ağacı olduğunu izhâr etmez. Eblehden bu makâmda kendiyi bilmez gösterir demek, murâd olunur. Felekte olan her bir yıldız, o mâh-ı hakikînin cüzüdür. Ya‘nî eflâkte olan yıldızlara dahi o nûr verir, demektir. Gerçî ehl-i ‘irfân dünyâda hayli var ise, killetine binâen *yek kes* ta‘bîr buyurdular. Şârih-i Mevlevî’nin ettiği tafsilât, makûle-i türrehâtan olmakla isgâ olunmaya.

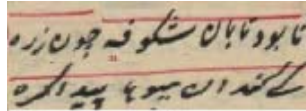
2957.

Bahâr ba‘zı eşcârın hünerini ve ba‘zı eşcârın ‘adem hünerini izhâr edici. Her bir nakkaş ve nigâr sâhibi olan, eşcâr-ı müsmire derler ki:

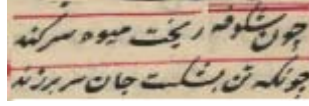
"Müjdeler olsun işte bahâr geliyor." Murâd, evliyâ-yı kirâmın mevte teşneliğini beyândır.

2958.

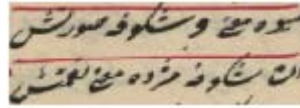
Evliyâ-yı kirâmın mevte teşneliğinin hikmetini beyâna şürû‘ edip buyururlar ki: "Çiçek zerre gibi ağaçta parladıkça ve durdukça, kaçan ol meyveler ‘akdlerini izhâr ederler?" Ya‘nî düğüm gibi olan meyveler zâhir olamazlar. Bu beytte bedeni çiçeğe ve rûhu meyveye teşbîh buyurdular. Beden fânî olmadıkça rûh-ı insânî

kemâlâtın âşikâre (167 a) edemez. Binâ berîn mehâsinimiz zâhir olsun deyu, ehlullah mevтин hasretindedirler.

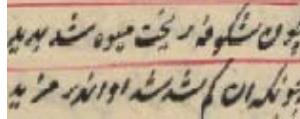
2959.

Çünkü çiçek döküldü, meyve zuhûr eder. Çünkü ten kırıldı mı, cân dahi baş gösterir.

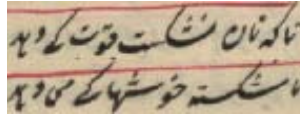
2960.

Meyve hakikattir; çiçek sûrettir, o çiçek müjdedir. Meyve onun ni' metidir. Böyle olunca müjdecideye ve sûrete bakma, hakikate bak ki rûhtur.

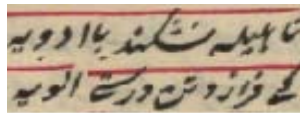
2961.

Çünkü çiçek döküldü, meyve zâhir oldu. Çünkü çiçek kem ve zâyî' oldu. O meyve artmada oldu.

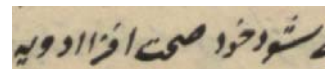

2962.

Ekmek diş ve damak ile kırılmadıkça ve mi'deye gitmedikçe, beden-i insâniyyeye kaçan kuvvet verir. Üzüm salkımları saklamadıkça niçe ondan mey hâsıl olur, olamaz demektir.

2963.

Helîle ta' bîr olunan devâ, sâ'ir devâlar ile sıhhat olmadıkça hastaya sıhhat ve 'âfiyet kaçan bayraklarını kaldırır? Ba' zı nüshâdaki ¹³¹ vâki' olmuştur. Devâlar kaçan sıhhat efvâ olur? demektir. Ta' rîb olundukda, *helîleç* derler.

¹³¹ Ma' nâsı metin içerisinde verilmiştir.

صفت پیر و مطاوعت او

Burası insân-ı kâmilin vasfı ve onun inkıyâdı beyânındadır.

2964.

ای ضیاء الحق حرم الدین بیکر
بک او کاغذ برقرار و وصف پیر

Ey Hakk'ın ziyâsı Hüsame'd-dîn, bir iki kağıd eline al ve insân-ı kâmilin vasfında artır.

2965.

اگر جسم نازکت و از نور نیست
لیکن بے نور شد ما را نور نیست

Gerçî senin nâzenin cismin için kuvvet yoktur. Ve sana tahmîl dahi lâyük değildir. Gayrısı yazmak lâzım olur. Lîkin bize de sensiz nûr yoktur. Binâ berîn yine sen tahrîr edersin.

2966.

اگر چه معصای و زجا چه گشته
لیکن سر عقل و نه سر رشتہ

Gerçî kandil gibi olmuşsun. Misbâh, fitile-yi müşte' ileye derler ve züccâce sırçasına derler. Mecmû'undan kandil demek murâd olunur. Lîkin ehl-i dil cema'atinin başısın ve murâd ipliğinin ucusun her kim seni tutarsa murâdına erer.

2967.

چون سر رشتہ بدست و کام است
در پای عقده دل و زانعام است

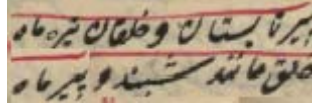
Çünkü ipliğin ucu senin elinde ve senin murâdındadır. Gönül 'akdinde olan inciler; senin in'âmındandır. Ya' nî ehl-i dil dureri, ma'ârif-i ilahiyyeyi senden alırlar demektir.

2968.

بر نو کس احوال پیر راه دان
پیرا بلزین و عین راه دان

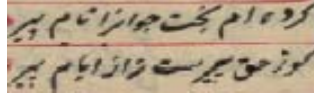
Yol bulucu pîrin ahvâlini yaz ve beyân eyle. Pîri ihtiyâr et ve onu 'aynı yol bil.

2969.

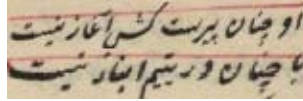
İnsân-ı kâmil yaz gibidir ve sâ'ir nâs güz ayı gibidir. Halk gece gibidir ve insân-ı kâmil ay gibidir.

2970.

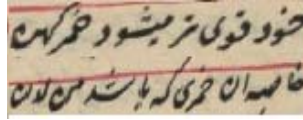
(167 b) A'âlâ baht ve tali'a pîr nâmmı iletmişim ve pîrden murâdım iyi baht sâhibi demektir. Öyle a'âlâ bahtlı ki Cenâb-ı Kibriyâ'nın esrârına vukûfdan nâşi pîrdir. Yoksa mürûr-ı eyyâmıdan ve mürûr-i ezmineden pîr değildir.

2971.

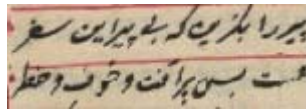
O ancılayın pîrdir ki, onun pîrliğinin evveli yoktur. Ve ancılayın Dürr-i Yetîm'in ortağı yoktur.

2972.

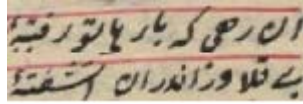
Tahkîk eski şarap, ziyâde kavî olur. Bâhusûs ol hamr ki, Cenâb-ı Hakk'ın 'indindedir. Var onun kuvvetini mülâhaza eyle.

2973.

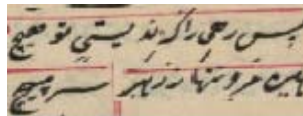
Şeyhi ihtiyâr et ki; şeyhsiz bu sefer çok âfet ve korku ile doludur.

2974.

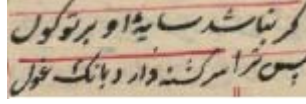

Ol yol ki, niçe kerre sen gitmişsin; kılâvuz olmadıkça bildiğin yol iken mütehayyir olmuşsun.

2975.

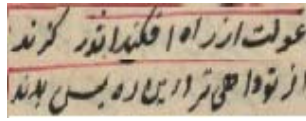

Böyle olunca bir yolu ki aslâ sen görmedin; âgâh ol rehbersiz gitme ve rehberden baş çevirme, zîrâ dalâlette kalırsın.

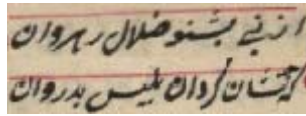
2976.

Eğer sen ahmak üzerine insân-ı kâmilin sâyesi olmaz ise; seni idlâl edicilerin sâdâsını mütehayyir ve perişân tutar ve seni râh-ı Hakk'tan çıkarırlar. Lîkin sâye-yi mürşîde cemi' belâdan ümîd olursun.

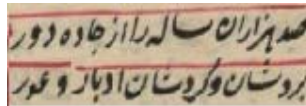
2977.

Gûl seni mürşîdsiz yoldan çıkarıp zarar u ziyâna ve dalâlete bırakır. Gûldan nefis ve şeytân ve sâ'ir muzıllar murâd olunur. Senden 'âkiller bu yolda çok oldular. Ve mürşîd ittihâz etmediler. Ve yolu gâib edip perişân oldular.

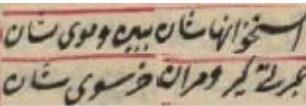
2978.

Kurân-ı 'Azîm'den yolcuların dalâlini dinle. Cenâb-ı Kibriyâ buyurmuştur: "O rûhu habis olan şeytân onlara neler etmiştir."

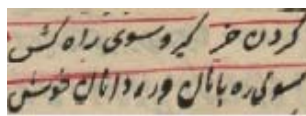
2979.

Niçe yüz bin yıllık yol, onları *sırât-ı müstakîm*den bâ'id iletti. Ve onları idbâr ve mehâsinden 'üryân eyledi.

2980.

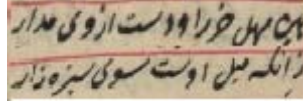
Onların kemiklerini ve saçlarını ya'nî âsâr ve 'alâmet-i helâklerini gör. Eğer i'timâd etmez isen ve bir 'ibret al. Ve merkebini onların gittiği yola sürme.

2981.

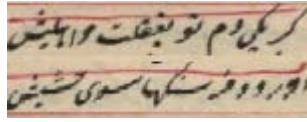

Merkebin boynunu tut. Ve yol tarafına çek. Yolcuların tarafına ve yol bilicilerin cânibine güzel çek.

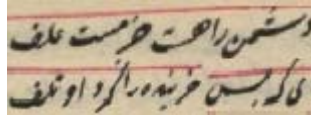
2982.

Âgâh ol, eşğini kendi hâline terk etme ve elini ondan kaldırma. Hardan murâd nefsdır. (168 a) Zîrâ merkebin meyli yeşilin tarafınadır. Ve yük götürmeyi istemez.

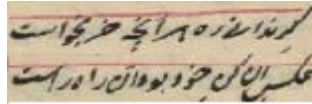
2983.

Eğer bir dem gaflet ile onu geri terk edersen; ot tarafına niçe fersahlar har-ı nefis gider.

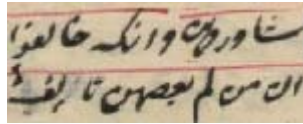
2984.

Eşek yolun düşmanıdır ve otun mestidir. Ey kimse, nefis çok kendiye kulluk edenleri mahv u telef etti. Gözünü aç, sen de telef olursun.

2985.

Eğer yol bilmez isen, her nesneyi ki har-ı nefis istedi. Onun ' aksini eyle, sırât-ı müstakîm odur.

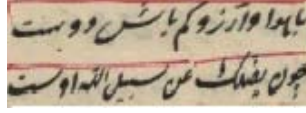

2986.

Te'lif-i ism-i fâ' il müfred-i mezkûr, telef olucu demektir. Okunur iken tenvini hazf edip, işbâ' ile okumak lâzımdır ki; kâfiye mustâkim ola. Fâ' ili tahtında müstetir râcî' dir. *Men* lafzına *minhü*.¹³²

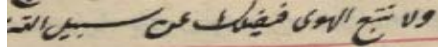
¹³² Burası der-kenârdadır.

Zîrâ hadîs-i şerîfde: "Kimesneyi meşveret etmeye bulamaz isen, nisâ ile meşveret ediniz. Ba‘ de ‘ aksini ediniz." buyruldu. Nefs dahi ‘ avrat gibi olmakla her ne der ise, onun zıddını işle ki, hak odur. Tahkîk şol kimesneler ki, nisâyâ ‘ âsi olmadılar telef oldular.

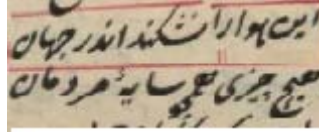

2987.

Hevâ-yı nefis ile hiç dost olma; çünkü seni idlâl eden odur

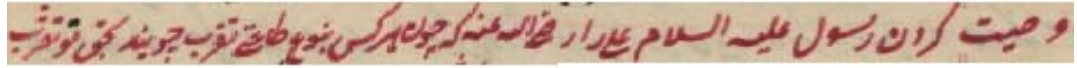

¹³³ nazm-ı celîline işarettir.

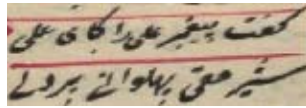

2988.

Bu hevâ-yı nefsi cihânda bir şey kırmaz, insân-ı kâmillerin sâyesi gibi, belki o cümleden ziyâde kesre sebep olur.

Hazret-i Resûl-i Ekrem *sallallahu ‘aleyhi ve sellem*in vâsiyet eylemesi beyânındadır. Hazret-i ‘Ali *radiyallahu ‘anh* efendimize öyle buyurarak ki: "Herkes bir nev‘ tâ‘at ile Cenâb-ı Hakk’a takarrüb gösterir. Sen ‘ âkilin ve hâs kulun sohbeti ile takarrüb iste. Tâ ki halkın cümlesinden ayağı ileri olasın."

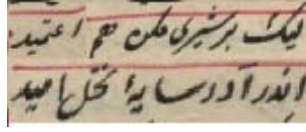

2989.

Hazret-i Peygamber *‘aleyhi’s-selâm*, İmâm ‘Ali Hazretleri’ne buyurdu ki: "Yâ ‘Ali, sen Hüdâ’nın arslânısın ve bahadırsın ve yiğitsin.

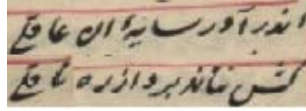
¹³³ "Ve heva vü hevase tabi olma ki; seni Allah yolundan sapıtmasın. Çünkü Allah yolunda sapanlar hesap gününü unuttukları cihetle kendilerine pek şiddetli bir azab vardır." Sad,26

2990.

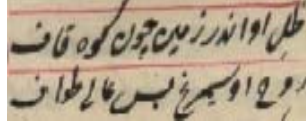
Lîkin yâ ‘Ali arslânlığına i‘timad etme. Ümîd ağacı gibi olan kâmillerin zıllını terk etme.

2991.

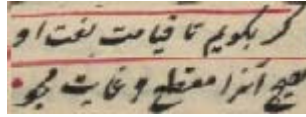
Yâ ‘Ali gel, ol ‘âkilin sâyesine ki; onu azdırmaya bir nâkil, kıyl u kâl ile kâdir olmaz.

2992.

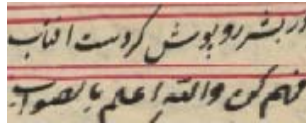
İnsân-ı kâmilin zıllı yerde Kâf Dağı gibidir. Ve onun rûh-ı şerîfî tavâf u tayarânı ‘âlî bir ‘ankâ gibidir.

2993.

Eğer kıyâmete dek onun vasfını söyler isem aslâ onun na‘atına bir makta‘ ve gâyet isteme. Zîrâ vasfı (168 b) tükenmez.

2994.

İnsân-ı kâmilde âfitâb-ı hakikat tesettür etmiştir. Ve vücûdunda dâ’imâ cilveger ü mütecellîdir. Bu remzi iyi anla, Allah Te‘âlâ sevâba ‘âlemdir. Ya‘nî

134

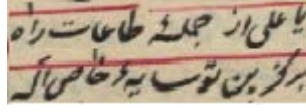
demektir. Nitekim Eşrefzâde-i Rûmî *kaddesallahu sırrûhu’s-sâmi* bu ma‘nâda buyururlar. Beyt:

Sanarlar Eşref oğluyum ne Rûmîyim ne İznikî.

Benim ol dâ’im ve bâkî göründüm sûretâ insân.

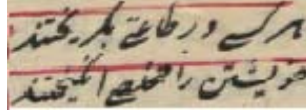
¹³⁴ Bu benim görüşüm değildir. bu konudaki gerçek ilm, Allah Te‘âlâ’nın indindedir.

2995.

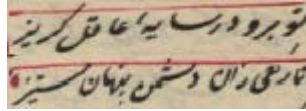
Ey ‘Ali, Hakk Te‘âlâ’nın yolunun tâ‘atlerinin cümlesinden Hakk Te‘âlâ’nın hâs kulunun sâyesini ihtiyâr eyle. Zîrâ ondan büyük takarrüb Hüdâ’ya vesîle olmaz.

2996.

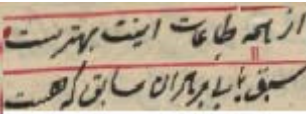
Her bir kimse bir nev‘ tâ‘ate kaçtılar ve ona ilticâ eylediler. Kendilerine bir mahall-i halâs tedârik ettiler.

2997.

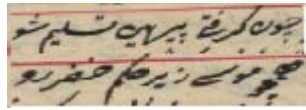
Sen yürü bir ‘âkilin gölgesine kaç, hattâ ol ‘inâdı gizli düşmandan halâs olası.

2998.

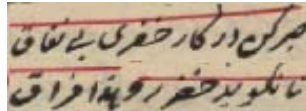
Cemi‘ ta‘atlerden insân-ı kâmilin sâyesine ilticâ sana iyidir. Böyle edersen her ol sâbık ki, vardır; ona sebk olursun.

2999.

Çünkü şeyhi buldun âgâh ol ve şeyhe teslîm ol. Hazret-i Mûsâ ‘aleyhi’s-selâm gibi, Hızır ‘aleyhi’s-selâmın hükmü altında yürü.

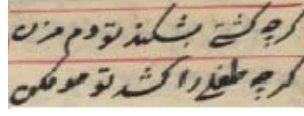
3000.

Sabr eyle, Hızır’ın işinde nifâksız olduğun halde. Hattâ Hızır sana demeye.

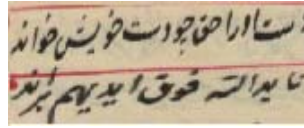
¹³⁵ "Bu seninle benim aramın ayrılmasıdır.. " Kehf, 78

3001.

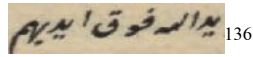

Her ne kadar şeyh gemiyi harâb ederse, ya' nî şeyhden nâ-ma' kûl umûr zuhûr ederse i' tirâz etme. Eğerçi çocuğu öldürür ise ya' ni şeyhden hilâf-ı şer' bir nesne sâdır olur ise saçını koparma.

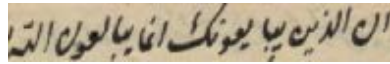
3002.

İnsân-ı kâmilin eline, Cenâb-ı Hakk çünkü kendi eli okudu. Hattâ

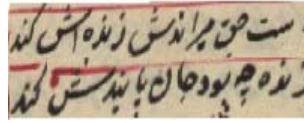

¹³⁶ nazm-1 celîline dek Kurân-ı Azîm'de sordu. Bu beytte

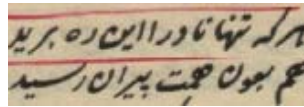
¹³⁷ nazm-1 celîline işâret vardır.

3003.

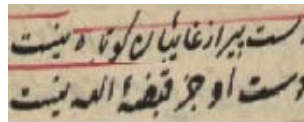
Yed-i Hızır yedullahdır. Tıflı Hakk'ın eli öldürür. Sonra onu diri eyler. Diri nedir, onu ebedî cân sâhibi eder.

3004.

Her şol kimesne ki, mürşîdsiz nâdir olarak büyüdü iletti. Yine pîrlerin himmeti yardımıyla Hakk'a yetişti. Ehl-i tarîkin 'inde bunlara veysî derler.

3005.

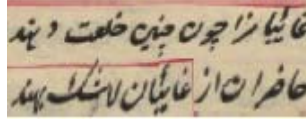

Pîrin eli, gâ'iblerden kıssa değildir. Pîrin (169 a) eli Hakk Te'âlâ'nın kabzasının gayri değildir. Yedullah her yere eriştiği gibi, insân-ı kâmilin eli dahi cümle yere yetişir.

¹³⁶ "Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir." Fetih, 10

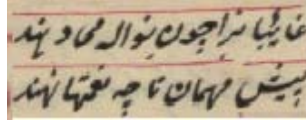
¹³⁷ "Sana bîat edenler ancak Allah'a bîat etmiş olurlar." Fetih, 10

3006.

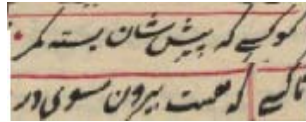
Ehlullah ga‘iblere çünkü böyle hil‘at verirler ve feyz-yâb ederler. Hâzırlar gâ‘iblerden feyz almaya huzûru sebebiyle ziyâde iyi derler.

3007.

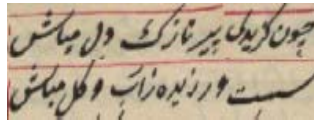
Gâ‘iblere çünkü ‘âtıyye verirler. Misâfirlerin önüne ‘acaba, ne ‘âtıyye ve ni‘metler verirler ve korlar. Murâd mürîdlerdir. Ni‘metden murâd, ni‘am-ı ma‘nevîyedir.

3008.

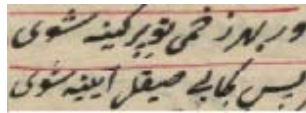
Kanı ve ne mertebededir, bir kimesne ki; onların önünde hizmet eder bir kimesneye dek ki o âdem kapı tarafında taşradadır? Ya‘nî nerededir ol kimesnenin bîniyle ki, o kimesne hizmet-i devlet ile müşerrefdir. Ol kimesnenin bîni ki, huzûrlarından dûrdur.

3009.

Çünkü bir şeyh buldun, şeyhine nâzeninlik satma. Ve sulûk hakkında çamur ve su gibi gevşek ve yavaş olma. Belki sa‘y ve cid eyle.

3010.

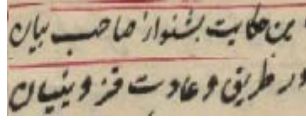

Eğer her yâreye kalbi muztarib olursan ve firâr edersen, âyine-yi kalp mücellâ olmaz. Böyle olunca nerede cilâsız âyine olursun? Zîrâ mücellâ olmadıkça âyine olmaz. Ve ta‘b ve zahmetsiz maksûd ele girmez. Nitekim bu hikâyeden müstebân olur.

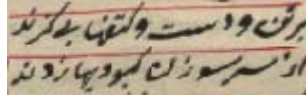
Bir Kazvin şehrine mensûb olan, âdetleri üzere iken omuzlarının arasına arslân sûreti dövürmesini murâd etmesi; ba‘de iğnenin yarasına tahammül edemeyip pişmân olması beyânındadır. Bizim zamânımızda dahi yeniçeri tâ’ifesinin âdetleri böyle idi. *Şângâh*, iki ketfin beynine ta‘ bir olunur.

3011.

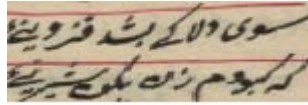
Bu hikâyeyi dinle ehl-i beyândan, Kazvin şehrine mensûb olanların tarîkinde ve ‘âdetinde.

3012.

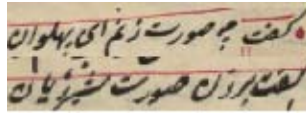
Cesedi ve eli ve omuzları üzere bedenine zararı olmaksızın iğne ucundan mavilikler vururlar idi.

3013.

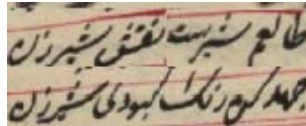
Hamâmda bir tellâk tarafına bir Kazvinî gitti. Öyle diyerek ki: "Bana bir nişân vur. Ve bana bir şîr-i neylik eyle. Ya‘nî emsâlim meyânında nişân sâhibi olmaklık eyle. Beni nâm ve şân sâhibi eyle." dedi.

3014.

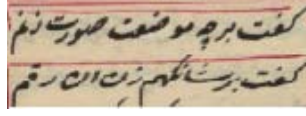
Tellâk dedi ki: "Ey bahadır, ne sûret vurayım?" Kazvinî dedi ki: "Bir mehîb arslân sûreti vur."

3015.

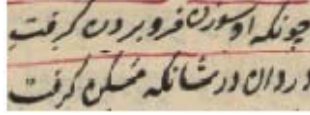
Yıldızım eseddir. Esed nakşı (169 b) münâsibdir. Onu vur, sa‘y eyle, şîrin kebûdlük rengini iyi vur.

3016.

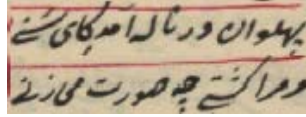
Tellâk dedi ki: "Ne mevzu^ç üzere arslân sûretini vuralım?" Kazvinî dedi ki: "İki omuzlarım arasına ol şîr sûretini darb eyle."

3017.

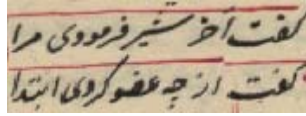
Çünkü tellâk iğneyi batırmaya şürû^ç eyledi. İğnenin acısı küreklerinde mesken tuttu.

3018.

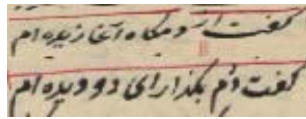
O Kazvinî feryâda geldi ki: "Ey ^çâlî olan tellâk, beni öldürdün, ne sûret vuruyorsun?"

3019.

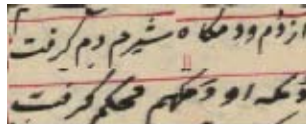
Tellâk dedi ki: "Bana arslân sûretini darb eyle, deyu buyurdun. Şîr sûreti darb ederim." dedi. Kazvinî dedi ki: "Kangi ^çuzûvdan bed' ettin."

3020.

Tellâk dedi ki: "Kuyruk mahalinden şürû^ç etmişim." Kazvinî dedi ki: "Kuyruğu, ey iki gözüm terk eyle."

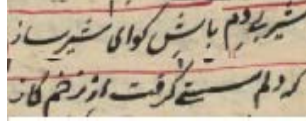
3021.

Arslânın kuyruğundan ve kuyruk mahalinden nefesim tutuldu. Onun kuyruk mahalli benim nefesimin mahallini muhkem tuttu.

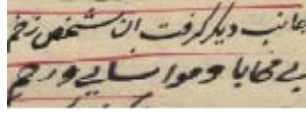

3022.

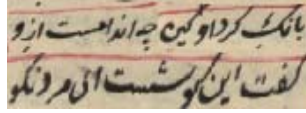
Ey arslân düzücü, söyle ki bu arslân kuyruksuz olsun. Zîrâ mikrâzın zahmından gönlümü za'af tuttu."

3023.

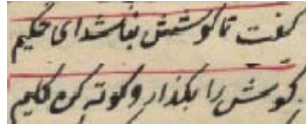
Tellâk gayri cânibi tuttu, mecrûh etmeye kayırmaksız ve merhametsiz.

3024.

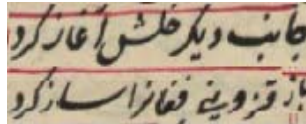
Kazvinî çağırdı ki: "Bu, şîrin kangı 'uzvudur?" Dedi ki: "Ey yiğit adam, bu kulaktır."

3025.

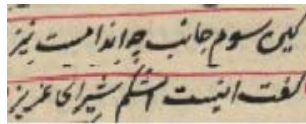
Dedi ki: "Ey hakîm, kulağı dahi olmasın. Kulağı dahi terk eyle ve arslânın kelîm vücûdunu kısa eyle."

3026.

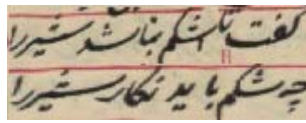
Gayri cânibe saplamaya şürû' eyledi. Kazvinî yine figâmı düzdü.

3027.

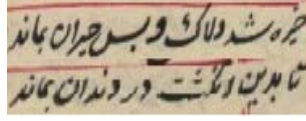
"Bu üçüncü taraf, ne endâmıdır?" Dedi ki: "Arslânın karnı budur, ey 'azîz."

3028.

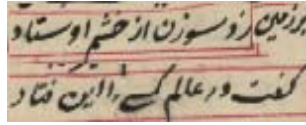
Dedi ki: "Arslâna karın dahi olmasın, nakş arslânına karın ne lâzımdır."

3029.

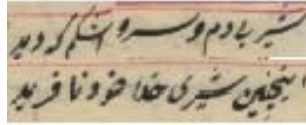
Tellâk mütehayyir oldu. Ve çok hayrân kaldı ve ne edeceğini bilmedi. Hattâ bu sebebe hayretinden, parmağı dışında kaldı. Nitekim mütehayyirler parmağını ısırırlar.

3030.

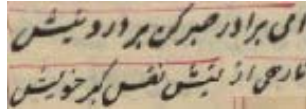
İğneyi gazabından (170 a) tellâk yere vurdu. Dedi ki: " Âlemde kimesneye böyle iş vukû^ç bulmuş mudur?"

3031.

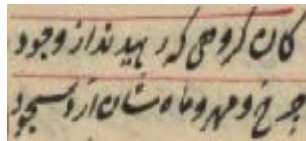
Kuyruksuz ve başsız ve karınsız arslân kim gördü? Bunculayın arslân tahkîk Hüdâ yaratmadı.

3032.

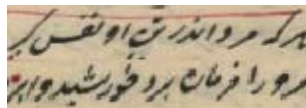
Ey kardaş, neşter derdine sabr eyle; hattâ kendinin kâfir nefsinin neşterinden kurtulasın.

3033.

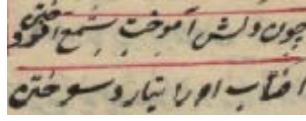
Zîrâ o cema^çat ki vücûd ve varlıktan halâs oldular. Felek ve güneş ve ay onlara secde getirir.

3034.

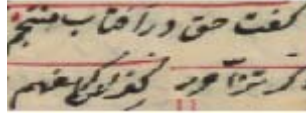
Her o kimesne ki, onun teninde kâfir nefsi aldı. Onun emrine güneş ve bulut inkıyâd eder.

3035.

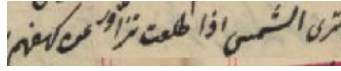

Çünkü onun kalbi şem^ç gibi yanmayı öğrendi. Ve mum gibi gönlü zîyâ verdi. Şems-i sûri onu yakmaya kâdir olmaz.

3036.

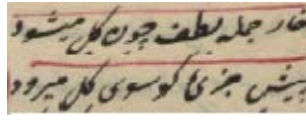

Hakk Te^ç âlâ Hazretleri necmden ma^ç dūd âfitâb hakkında

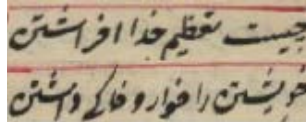
¹³⁸ buyurdu. Eğer habîbim o vakit olaydın, şemsi onların mağarasından tâli^ç oldukda meyl eder görür idin. Ve onlara isâbet etmez ve incitmez görür idin.

3037.

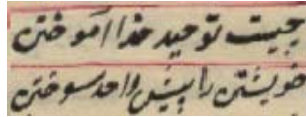
Cümle dikenler gül gibi lûtf olur, şol cüzînin önünde ki küllîsi tarafına gider. Ya^ç nî evliyâ-yı kirâmın ^çinde kazâlar ve hârlar ^çayn-ı lûtf olur. Ve ondan istikrâh etmez.

3038.

Hakk Te^ç âlâ'nın ta^ç zîmini kaldırmak nedir ve kemâl-i ta^ç zîm nedir? Kendini hor ve hakîr eylemektir. Ve Cenâb-ı Hakk'a secde ve tezellül eylemektir.

3039.

Mevlâ'nın tevhîdini bilmek nedir ve muvahhidlik neye derler? Kendiyi vâhid-i hakikînin önünde yakıp ve mahv eylemektir.

¹³⁸ "Güneşi görüyorsun, ya doğduğu vakit kehflerinde sağ tarafa meyl eder; battığı vakit de, onları sol tarafa makaslar. Ve onlar, onun içinde bir geniş sahadadır." Kehf, 17

3040.

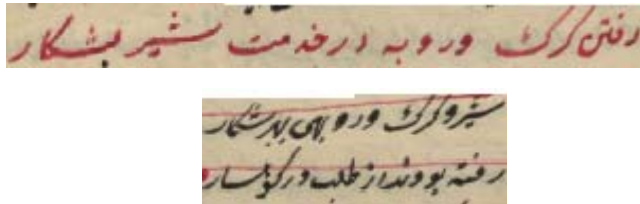
Eğer istersen ki, gündüz gibi parlayasın; kendinin gece gibi varlığını mahv eyle.

3041.

Varlığını, ol varlık mahv edici zâtın varlığında bakır gibi kimyâ içine ilkâ eyle, var et.

3042.

Ben ve biz demeye ziyâde el vurmuşsun. Bu cümle harâblık bütün bu iki varlıktandır ki birisi *men* ve birisi *mâdır*. Varlığın âfetini beyân hakkında bu hikâyeye şürû^ç buyururlar.

3043.

Arslân ve kurd ve tilki, ormana av talebinden için gitmişler idi. *Kuhsâr*, dağ mekânı demektir ki, orman murâd olur.

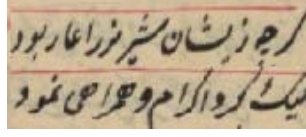
3044.

Hattâ biri (170 b) yardımıyla avlar üzere yolu ve yolun bend yerlerini iyi bağlayalar. *Bâr*, bunda yol ma^ç nâsınadır. Ve *kayd*dan murâd, yolun bağlanacak yerleridir.

3045.

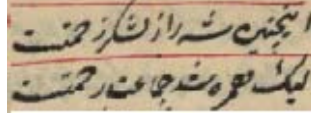
Her üçü, biri birinin imdâdıyla, o derin sahrâda çok ve ^ç azîm avlar tutsunlar.

3046.

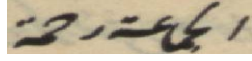

Gerçî onlar ile refâkatten, erkek arslâna ‘âr var idi. Lîkin onlara ikrâm eyledi ve refâkate kabûl eyledi.

3047.

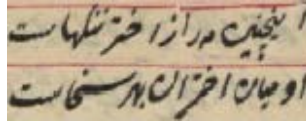

Bunculayın sultâna ‘askerden zahmet vardır, zîrâ ‘askere ihtiyâcı yoktur. Lîkin ‘askerle refik oldu, zîrâ cema‘at rahmettir. Hadîs-i şerîfde:

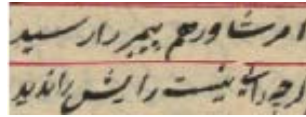
¹³⁹ buyrulmuştur.

3048.

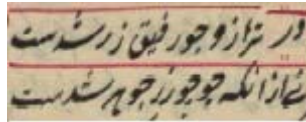
Bunculayın aya, yıldızlar ile refâkatten ‘ârlar vardır. O mâh yıldızlar içinde sehâ içindir. Bunda işâret vardır ki, Nebî-i Zîşân sahabe-i kirâmı cenge getirmesi onların menfa‘ati içindir. Yoksa kendiye imdâd etsinler deyu değildir; zîrâ Fahr-i ‘Âlem, onların imdâdından müstağnîdir.

3049.

Ashâbınla şûri eyle emri Peygamber-i Zîşân’a vâsıl oldu. Gerçî Fahr-i ‘Âlem’in râyına, bir kimesnenin râyı mesel değil ise de; bunda hikmet ‘akl u meşveret öğrensinler. Yoksa Sultân-ı Enbiyâ onlardan istifâde etsin için değildir.

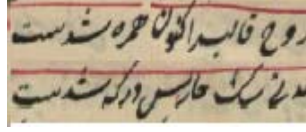
3050.

Terâzide arpa, altına refik olmuş ondan için değil ki; arpa altın gibi olmuş.

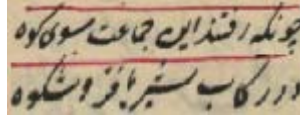
¹³⁹ Cemaat rahmettir.

3051.

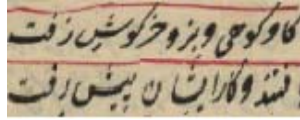
Rûh-ı insânî, cesede şimdi refik olmuş. Cesed rûh gibi olduğundan değildir. Bir zamân kelb, kapıda bekçi olmuş kelb insân gibi olduğundan değildir.

3052.

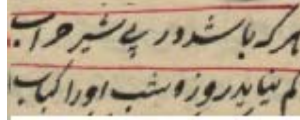
Çünkü bu cema'at revnak u 'azimetli olan arslânın rikâbında, dağ tarafına sayd u şikâr için gittiler. Fer ü revnak u şükûh, ululuk ma'ânâsınadır, arslânın vasfıdır.

3053.

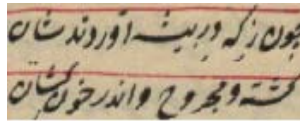
Dağ sığırı ve dağ keçisi ve semiz tavşan sayd ettiler ve onların işi ileri gitti.

3054.

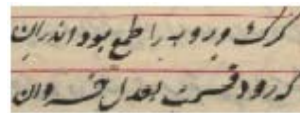
Her kimesne ki, ceng arslânı izinde olur ve ona mutâba'at eder. Gece ve gündüz, ona kebâb eksik gelmez. İşâret buyururlar ki, mürşid sâyesinde olan; ma'ârif-i ilâhiyeden mahrûm kalmaz.

3055.

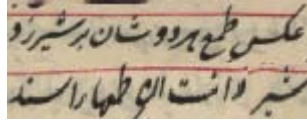
Çünkü dağdan ormana onları getirdiler; ölmüş ve yaralanmış ve kan içinde sürüyerek. (171 a)

3056.

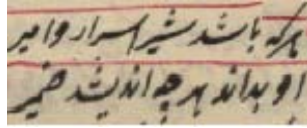
Kurda ve tilkiye tama' var idi ki; bu avlarda taksîm ola ki, pâdişâh-ı 'âdilîn 'adl üzere taksîmi gibi ola ve arslân bize dûn yerinden bir miktar nesne vermeye.

3057.

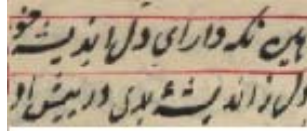
Her ikisinin tam'ının 'aksi arslân üzere vurdu. Ol tam'ın hikmeti ne olduğunu arslân bildi. Ya' nî kurd ve tilki murâd ederler ki zahmette ve meşakkette beraber idik, taksîmde dahi 'adâlet vaki' olup arslân bize zulm etmeye.

3058.

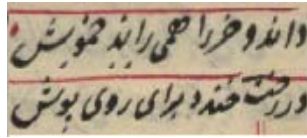
Her kimesne ki, esrâr arslânı olur ve pâdişâh olur; gönül her ne ki fikreder, o onu keşfeder.

3059.

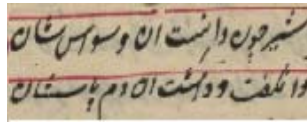
Âgâh ol ey endîşe huylu, kalbini kâmillerin önünde çirkin fikirden hıfz eyle. Zîrâ mahcûb olursun.

3060.

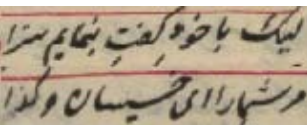
Büyükler, senin kalbinde ne var bilir ve merkebinin sâkit olarak sürer, hîle için ve bildiğini bildirmemek için senin yüzüne güler.

3061.

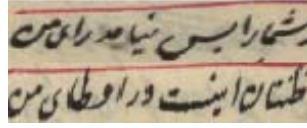
Arslân çünkü onların vesveselerini bildi ve hatîrâlarına vâkıf oldu. O zamân âşikâre söylemedi ve onları hıfzında tuttu.

3062.

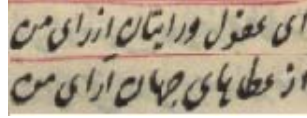
Lîkin kendi kendiye dedi ki tahkîk size lâyıkınızı gösteririm, ey denîler ve gedâlar.

3063.

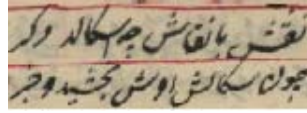
Tahkîk size benim râyım kâfi gelmedi mi, sizin zannınız bu mudur benim i' tâm hakkında?

3064.

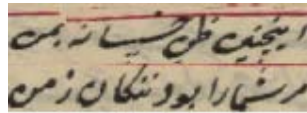
Ey kimesne, sizin 'ukûl u râylarınız benim râyımdandır. Ve benim dünyâyı ziynetleyici 'atâlarımıdır. Her nesneniz benden iken ve lûtf u keremime müstağrak iken bu su'i zan bana nedir?

3065.

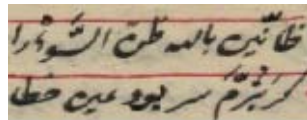
Nakış, nakkâş ile gayri ne 'inâd eder? Çünkü ona efkârı o nakkâş bahş eyledi ve her şeyden âgâhlığı o verdi.

3066.

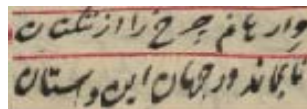
Bunculayın alçaklara lâyık zan, tahkîk sizden bana mı oldu? Ey zamânenin 'âr ve belâları hoş imdi ben size gösteririm ve lâyıkınızı veririm. Bu kelâmlar ile işâret buyururlar ki, Allah Te'âlâ Hazretleri'ne su'i zan lâyık değildir. Zîrâ mazhar-ı gazab-ı Bârî olunur.

3067.

Hakk Te'âlâ'ya kötü zan edicilerin, eğer başını kesmez isem 'ayn-ı hatâ olur. Bana dahi su'i zan, Cenâb-ı Hakk'a su'i zan gibidir. Zîrâ şîrden murâd evliyâdır.

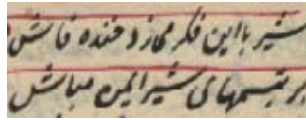
3068.

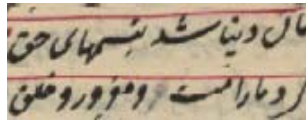
Kurtarayım feleği sizin ‘ârınızdan; hattâ dünyâda bu hikâyê kalsın ve yâd olunsun. (171 b)

3069.

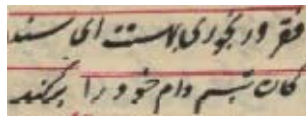
Arslân bu fikriyle âşikâre bunları taltîf için, bu fikr ile âşikâre güler idi. Âgâh ol, arslânın gülmelerine emîn olma.

3070.

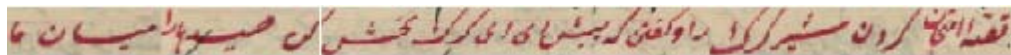

Dünyâ mâlı dahi Hakk’ın tebessümleridir ki, der-‘akab belâsını verecektir. Bizi mest ü mağrûr ve köhne eyledi. Hâsılı dünyâ mâlı bizi harâb ve berbâd eyledi, demektir.

3071.

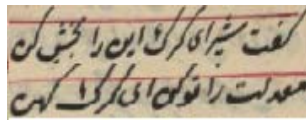

Fakr u hastalık, ey benim mu‘temidim iyidir. Zîrâ o tebessüm kendi dâmını koparır.

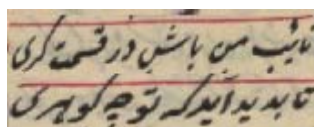
Arslânın kurdu imtihân eylesininin kıssasıdır ve demesidir ki: "Ey kurd ileri gel ve bu avları bizim beynimizde taksîm eyle." *Bahş kün*, bu makâmda kısmet eyle demektir.

3072.

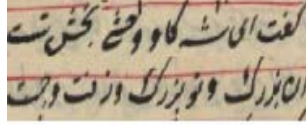

Arslân dedi ki: "Ey kurd gel, bunu taksîm eyle. Ey eski kurd sen ‘âdilsin; ‘adalet dedikleri nesneyi tecdîd et."

3073.

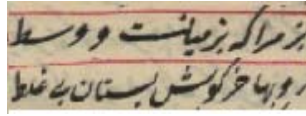

Benim nâ'ibim, ol taksîm edicilikte hattâ zâhir gele ki mâhiyetin nedir ve ma' rifetde ne rütbede oldun.

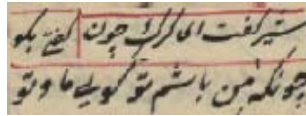
3074.

Kurd dedi ki: "Ey pâdişâh, yaban öküzü senin nasîbindir ve sana lâyıktır. Zîrâ o ulu ve sen dahi ulusun ve ziyâde ve tezsın.

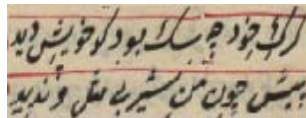
3075.

Dağ keçisi bana; zîrâ keçi vasattır ve ben dahi vasatım." Ba' de dedi ki: "Ey tilki sen sagîrsin, tavşan dahi sagîrdir; sen de onu al. Bu kısmet galatsız ve hatâsızdır." dedi. Fi'l-hakîka ehl-i zâhir 'indinde, kısmet-i 'adl buna derler. Lîkin böyle değildir. Bunda işâret vardır ki, kul benim dahi irâde-i cüzîyem var diyerek Vâcib Te'âlâ'ya vücûd izhâr etmeye. Zîrâ Mevlâ yokluk ister, irâde-i cüzîyem var demek nev'ân izhar-ı vücûddur. Şîr, hakikati gazaba getirir. Nitekim Seyyid Nizamzâde *kuddise sırrûhu* buyurur: "Yâ İlâhi cümle sensin, cümle sensin. Dururken demezim kim bana ben." İşte böyle der ise necât bulur, çünkü şîr bu taksîmi ve zo' munca taksîm i 'adl olduğunu kurddan istimâ' edince.

3076.

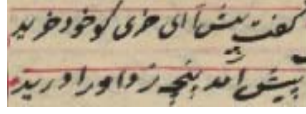
Arslân dedi ki: "Ey kurd ne dedin bir dahi söyle, çünkü ben varım. Sen, biz ve sen dersen bu nice kelâmdır?"

3077.

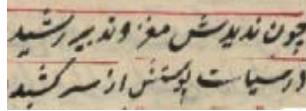
Kurd ne köpektir ki, kendiyi göre benim gibi bî-mesel ve nazîr şîrin önünde. Hiç arslânın yanında kurd lakırdısı olur mu?

3078.

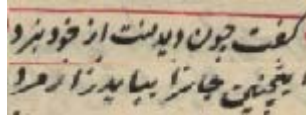
(172 a) Arslân dedi ki: " İleri gel ey ol eşek ki, kendini aldı." Kurd, nâçâr huzûr-ı şîre geldikde, pençe vurup onu parladı. Bu beytte işâret buyururlar; irâde da^ç vâsı edenler har-sîrettirler.

3079.

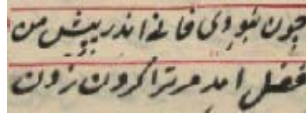
Çünkü şîr onun ^çaklını ve tedbîr-i reşîdini görmedi. Siyâsette onun derisini başından çekti ve yırttı.

3080.

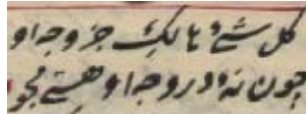
Arslân dedi ki: "Çünkü beni görmek, seni kendinden iletmedi ve yok etmedi. Bunculayın câna, zâr olarak ölmek lâzımdır.

3081.

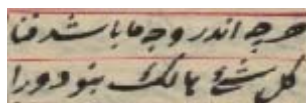
Çünkü benim önümde fânî olmadın. ^çAynı lafz geldi. Tahkîk senin boynunu vurmak, ba^ç zı nüshâda fazl yerine farz vâki^ç olmuştur.

3082.

Her şey helâk olucudur. Zât-ı Bârî eşyânın içinden müstesnâdır. Çünkü sen onun zâtında yok olmadın varlık izhar etme. Eğer fenâfi'z-zât rütbesini bulursan ba^ç de bekâbillah ile muttasıf olur isen, o zamân izhâr-ı vücûda be'is yoktur. Zîrâ varlığın Hakk varlığıdır.

3083.

Cenâb-ı Kibriyâ buyurur ki: "Her kimesne ki, bizim vechimizde fânî oldu, ve vücûdumuzdan vücûd buldu, *küllü şeyin hâlıkın* onun cezâsı olmaz. Belki illâ veche istisnâsında dâhil olur."

3084.

Zîrâ illâdır, lâ'dan geçti, lâ'dan murâd ¹⁴⁰ lafzıdır. İllâdan murâd, illâ vechedir. Her kimse ki ilâdadır, o fânî olmadı. Zîrâ vücûdu, vücûd-ı Hakk'tır.

3085.

Her şol kimse ki, bâb-ı Hakk'da ben ve biz lafzını söyler ve varlık izhâr eder. Bâb-ı Hakk'ın o kimse merdûdudur. Ve kendiyi helâke ve telefe dolandır.

Bu şerh-i şerîf ol kimsenin kıssası beyânındadır ki, bir yârinin kapısını kaktı.

İçeriden ol sâhib-i hâne: "Kimdir?" dedi.

Ol dakk-ı bâb eyleyen kimse dedi ki: "Benim."

Sâhib-i hâne dedi ki: "Çünkü sen, sensen kapıyı açmazım."

Zîrâ yârândan hiçbir kimseyi anlamazım ki, o benlik mertebesinde olup ben diye yürü dedi ve onu reddeyledi. Kâle Câbir *radıyallahu ‘anh*

¹⁴⁰ "Her şey yok olur." Kasas, 88

قال جابر رضي الله عنه اتيت باب النبي عليه السلام فدفقت الباب فقال من ذأفقت أنا يا رسول الله فقال

أنا نأ كما نأ كورها ولم يرخص بهذا اللفظ

141

ان يكي امدكه در ياری بزود
گفت بارش کیست ای معتمد

3086.

(172 b) Bir kimesne geldi. Bir yârin kapısını vurdu. Onun yâri içeriden dedi ki: "Kimsin, ey i' timâd olunmuş zât?"

گفت من گفتن برو هنگام نیت
بر چنین خوانی مقام خام نیت

3087.

Dakk-ı bâb eden dedi ki: "Benim." Sâhib-i hâne ona dedi ki: "Git, ülfet vakti değildir. Bunculayın sofa-yı muhabbet, senin gibi ham ve nâ-puhtelerin makâmı ve yeri değildir."

خام راجز آتش حجو و فراق
کے بزود کے وار ہاند از نفاق

3088.

Çiğleri terk ve ayrılık âteşinin gayrisi şey, kaçan pişirir? Ve onları nifâkdan ne kurtarır? Bir şey hâmları ıslâh etmez. İllâ ki tard, ıslâh eder.

رفت ان مسکین و سالے در سفر
در فراق دو سب سوزید از شر

3089.

O matrûd bî-çâre gitti ve bir sene sofrada, dostun firâkında nâr-ı hicrânın kıvılcımından yandı.

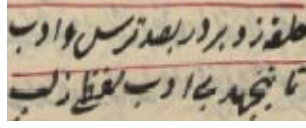
بخت گشت ان سوخته بس باز گشت
باز کرد خانه همه جا و گشت

3090.

O nâr-ı firâkda yanmış olan zât, pişmiş oldu. Sonra rücû' etti. Ve yârinin hânesine teveccüh etti.

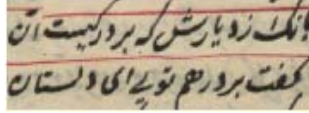
¹⁴¹ Cabir dedi ki: "Resûlullah'ın kapısına geldim ve kapıyı çaldım. Resulullah buyurdu ki: "O kim?" Dedim: "Benim ey Allah Te'âlâ'nın Resûlü." Dargın ve bu sözden memnun olmamış gibi idi."

3091.

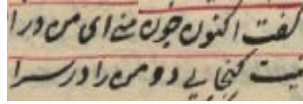
Kapı üzerine olan halkayı, yüz havf u edeb ile vurdu. Hattâ lebinden edepsizliğe müte' allık bir lafz sıçramaya.

3092.

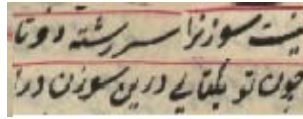
Sâhib-i hâne içeriden çağırdı ki: "Kapı üzerinde kim vardır?" O dedi ki: "Kapıda olan sensin, ey dilber."

3093.

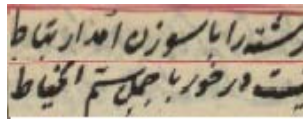
Dedi ki: "Şimdi çünkü bensin, ey ben gel içeri." dedi. "Zîrâ iki kimesneye bu evde sığınca yer yoktur.

3094.

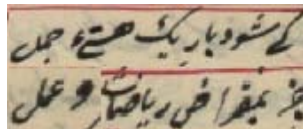
İki kat iplik için, iğnenin gözüne duhûl yoktur. Çünkü bir katsın, gel bu iğneye dâhil ol." dedi.

3095.

İpliğin iğne ile irtibâtı vardır, lîkin deve iğne yurdusuna lâyıq değildir. Zîrâ çeşm-i sûzen küçük ve deve büyüktür. Sıgmak mümkün değildir.

3096.

Devenin vücûdu kaçan ince olur? Ya'nî deve gibi azîm varlığı olanın varlığı, ne gûne zâ'il olur? Belki olmaz. Lîkin riyâzatlar mikrâziyla ve 'amel ile olur ve incelik gelip iğne yurdusundan geçmeye isti' dâd hâsıl olur.

3097.

Hakk'ın kudreti lâzımdır ona, ey falan kimesne. Zîrâ o dest-i Hakk, her mahale *kün* diye buyurur, o mahal vücûd bulur.

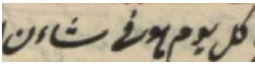
3098.

Her emr-i muhâl onun elinden mümkün olur. Her tez ve sert (173 a) olan onun havfından mülâyim olur.

3099.

Gözsüz ve bâhikli ne olur? Ölmüş kimesne dahi o azîzin efsûnundan diri olur.

3100.

Kurân-ı Kerîm'de ¹⁴² ayetini oku. Cenâb-ı Hakk'ı işsiz bilme. Belki her gün Mevlâ bir kâr u ' amelledir.

3101.

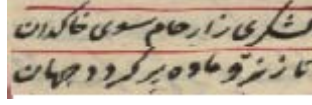
O Hüdâ'nın ziyâde ednâ işi o olur ki; her gün üç nev' askerî revân eyler.

3102.

Bir bölük asker, babaların belinden anaların rahimleri cânibine gidicidir. Onun için ki, rahmde nebât bite ve veled hâsıl ola

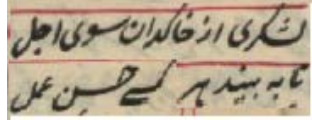
¹⁴² "O her an bir iştedir." Rahman, 29

3103.

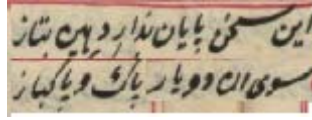
Bir nev^ç asker dahi, mâderlerin rahmlerinden kÛrre-i ^çarza revân eyler. Hattâ erkekten ve dişiden cihân dolu ola.

3104.

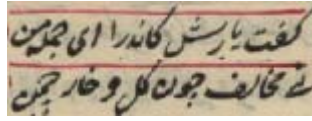
Bir bölük ^çaskeri dahi, yeryüzünden mevt tarafına revân eyler, hattâ herkes hÛsn-i ^çamelinin mücâzâtını göre.

3105.

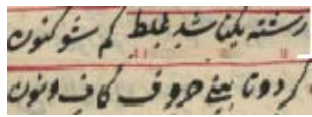
Bu söz nihâyet tutmaz. Âgâh ol, o iki pâk yârin tarafına ve pâk oyun oynayıcı yârin hikâyesi semtine seğirt ve onu tamâm eyle.

3106.

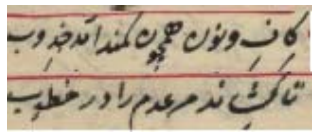
Sâhib-i hâne gelen dostuna dedi ki: "İçeri gel, ey cümle ben olmuş; birbirimize bahçenin gülü dikenini gibi muhâlif değiliz."

3107.

İplik bir kat oldu ikilik gitti. Ey galat git, eğer sûrette *kÛn* kelimesinin kaf'ını ve nun'unu iki kat görür isen gördüğün gibi değildir; o ikilik sûrettedir. Tegâyür-i sûri zarar vermez, bunun gibi bu yârlar dahi sûrette iki ise, hakikatte o birdir. Niçer bir imiş deyu i^ç tiraz vâdisine gitme.

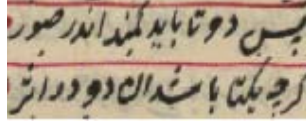
3108.

KÛn emri kemend gibi çekici geldi. Hattâ ^çademi emr-i ^çazîme çeke. Bu sûrette kaf ve nun bir imiş, başka değil imiş.

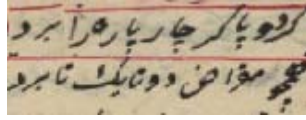

3109.

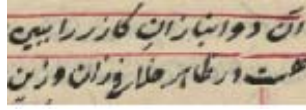
Böyle olunca, sûretlerde kemend iki kat olur gerçî o ikisi eserde bir iseler de.

3110.

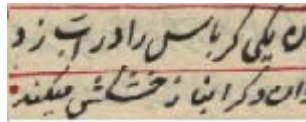
Eğer iki ayaklı hayvân ve eğer dört ayaklı hayvân her kangısı kat^ç-1 mesâfe eder ise; iki kat makas gibi bir kat keser. Bu sûretde iki ayak ve yâhûd dört ayak bir sayılır. Ve makas dahi gerçî, iki kat ise bir sayılır. Sûretâ mütâ^çaddid olduğuna bakıp iki yâhûd dört zannemeyesin. Hakikatte nazar olundukda cümlesi vâhiddir. Bunun gibi iki kimesne hem-hâl ve hem-meşreb olduğu sûrette zâhirde (173 b) iki iseler hakikatinde birdir ve ikilik yoktur.

3111.

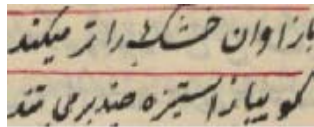
Bu ittihâd-ı hakikîyi temsîl için buyururlar: Ol iki ortak olan bez ağartıcıları gör. Zâhirde bundan ve ondan birbirlerine muhâlefet vardır. Nitekim muhâlefeti beyân buyururlar.

3112.

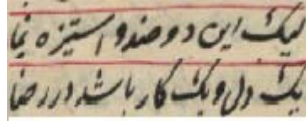
O iki ortağın birisi, bezi suya vurdu ve ıslattı. Ve ol gayri ortak, o bezi kuruttu. Bu sûretde ^çamelleri muhâlif oldu.

3113.

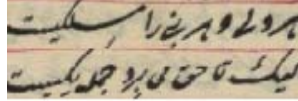
Yine o bir ortak, o kuruyu ıslatır. Keennehu o bir ortağa nisbet ve ^çinâd ederek onun zıddına dolanır.

3114.

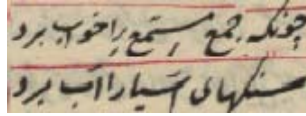
Her ne kadar sûrette muhâlif görünür ise; lîkin bu iki zıd ve ‘inâd gösterici ortaklar yek-dil ve yek-kâr olurlar, rızâda oldukları hâlde.

3115.

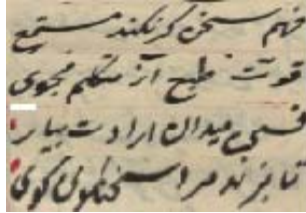

Her peygamber ve her velînin bir yolu vardır. Lîkin mâdem ki, Hakk’a iletir, cümlesi birdir, gayrilik yoktur.

3116.

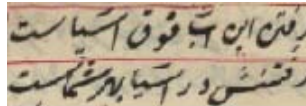
Çünkü muhâtab cema’atini gaflet aldı, değirmenin taşlarını su ilette. Ya’ nî müstemi’de istimâ’a şevk ü muhabbet olmamakla, bizde dahi tekellüme kudret kalmadı. Fi’l-vâki’ muhâtabda şevk olmayınca mütekellime fûtûr gelir. Nitekim Şeyh Sa’di, Gülistân’da buyurur. Kıt a:

143

Eşyâdan murâd, vücûd ve taşlarından murâd, şefeteyn ve yâhûd dişler ola.

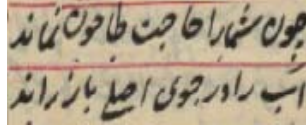
3117.

Bu suyun değirmenin üzerine çıkıp döndürmesi vardır. O suyun değirmene gitmesi ve çevirmesi sizin içindir. Sudan murad, kalb-i şerifine ilhâm olunan

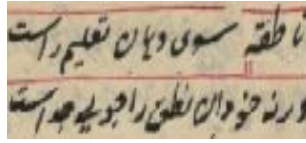
¹⁴³ "Eğer dinleyici söz anlamıyorsa, söyleyenin ruhunda kuvvet arama. Sen istek meydanında genişlik ver ki; konuşan, top çelsin. (Gülistân, Şeyh Sâdî-i Şirâzî, Çeviren: Hikmet İlâyдын, MEB Yay., 2005, İstanbul s: 89.)

kelimat-ı kuddisiyedir ki, âsiyâb-ı vücûdu söyletmeye cebr eder. Âb değirmeni idâreye cebr ettiği gibi.

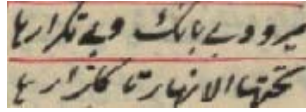
3118.

Çünkü sizin değirmene ihtiyâcınız kalmadı ve size nân-ı ma'nevîyenin lüzûmu olmadı. Cenâb-ı Kibriyâ suyu, cû-yı aslîsine sevk eyledi.

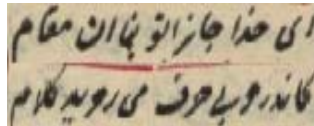
3119.

Lisân ağız tarafında ta'lim için tekellüm eder. Yoksa tahkîk o nutkun başka ırmağı vardır. İhtiyâç olmadığı zamânda kendi ırmağına gitmekle ner ne kadar lisân nutka kâdir ise kudreti kalmaz.

3120.

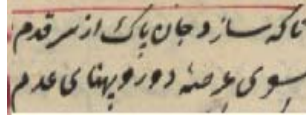
Kuvve-i nâtikanın âbı, sâdâsız ve ceryân-ı sûrisi olmaksızın cû-yı aslîsine gider. Kuvve-i nâtika ırmağının tahtında (174 a) enhâr-ı ma'nevîyeler vardır, hakikat gülizârlarına dek. Ya'nî kuvve-i nâtikanın tahtında, 'âlem-i hakikatten mu'ârif-i kesîre ırmakları olmakla; lisân dâ'imâ hükm-i ilâhiyyeyi söylemekte olur. Tahthâda olan zamir, kuvve-i nâtıkaya râci'dir.

3121.

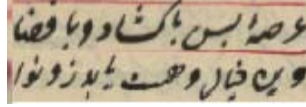
Ey Mevlâ, sen cânımıza ol makâmı göster ki, onda harfsiz kelâm biter ve zâhir olur. O makâmdan murâd, Cenâb-ı Kibriyâ'nın makâm-ı kelâmıdır. Binâen 'aleyh Cenâb-ı Kibriyâ harfsiz ve savtsız ve kelimesiz tekellüm buyurur. Ve muhâtaba onu esmâ' eder. Mûsâ 'aleyhi's-selâma Cebel-i Tûr'da kelâm-ı ilâhi bu vechledir. Ve yine Peygamberimiz *sallallahu 'aleyhi ve sellem* Hazretleri'ne Leyle-i Mi'râç'da olan kelimât-ı ilâhiyye dahi bu kabîldendir.

3122.

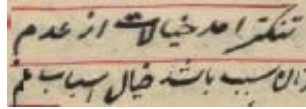
Hattâ bizim pâk olan cânımız, başdan ayak üzre ‘ademin enli ve uzak sahrâsı tarafına gide.

3123.

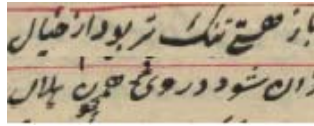
Çok küşâd ve vüs‘at ile bir ‘arsadır. Bizim bu hayâlimiz ve vücûdumuz ondan nasîb bulur ve ol ‘arsadan dâ’imâ her bir şeyimiz feyz alır.

3124.

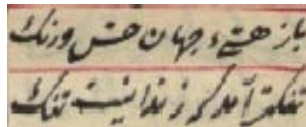
‘Âlem-i hayâl ‘ademden ziyâde dardır. O sebebden hayâl gam u kedere sebep olur.

3125.

Dahi ‘âlem-i vücûd, ‘âlem-i hayâlden ziyâde dar geldi. Bundan için ‘âlem-i vücûdda kamer hilâl gibi olur.

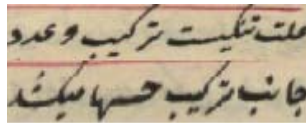
3126.

Dahi hiss ü renk cihâtının varlığı; murâd bu dünyâdır. Mutlaka ‘âlem-i vücûddan ziyâde dar geldi, zîrâ bir dar zindandır. Nitekim hadîs-i şerîfde

الدنيا سجن المؤمن¹⁴⁴ buyrulmuştur.

3127.

¹⁴⁴ Dünya müminin hapisanesidir.

Darlığının sebebi mürekkebe ve ma' dūd olmasındır. Bu mürekkebe olan cihânın cânibine hislerimiz mürekkebe olduğundan bizi çeker.

زان سوی حسن عالم تجید دان
بر کی حواصی بدان جانب بران

3128.

Ol mahsûs olan cihân tarafından 'âlem-i vahdeti anla. Zîrâ 'ârifler, bu 'âlem-i kesretten vahdeti anladılar. Eğer Hakk ile birlik istersen; 'âlem-i vahdet cânibine kendini sür ve sevk eyle.

اولن بیک فعل بود و نون و کاف
در سخن افاد و مع بود صاف

3129.

Kesretin vahdetle muttasıf olduğunu ve kesret vahdete mûzır olmadığını temsîl için buyururlar ki: *Kün* emri bir fi' l idi. Ve nun ve kaf sözde vâki' oldu. Lîkin ma' nâ sâf idi. Keennehu kaf ve nun, iki olmak cihetiyle kesrettir. *Künde* olan vahdet ve ma' nânın sâf olması o şeyin vücûda gelmesidir ki; bu şey vahdettir ki kesret kaf ve nun ile vücûd buldu. Fehm olundu ki, kesretten vahdet hâsıl olur (174 b) ve kesret vahdete mûzır olmaz imiş.

این سخن باین نادر و عجز کرد
تا چه شد احوال کونک اندر نبرو

3130.

Bu söz nihâyet tutmaz. Geri rücû' eyle ve hikâyeyi tamâm eyle. Hattâ o mu' ârazada kurdun ahvâli ne oldu, ma' lûm ola.

ادب کردن مشیر کونک را که در قسمت به ادب کوردی

Arslânın, kurdu te'dîb eylemesi beyânındadır. Zîrâ taksîmde edebsizlik eyledi.

کونک را بر کند سر فرار
تا نماند دو سوری و اقباز

3131.

O 'âlî arslân, kurdun başını kopardı tâ ki, iki vücûd ve fark kalmaya. Bunda işâret vardır ki, her kimesne ki yokluk tarafına gitmez ve varlık izhar eder. 'Âkibet şîr-i hakikat ikilik ref' olsun için onun vücûdunu koparır.

3132.

Kurân-ı 'azîmde ¹⁴⁵ buyrulmuştur. Ey köhne pîr kurd, çünkü sen emr-i hakikînin önünde mürde olmadın, olacağı budur.

3133.

Bundan sonra arslân yüzünü tilkiye eyledi. Ve dedi ki: "Bu saydılar taksîm eylemek için karnımızı doyuralım."

3134.

Tilki secde eyledi ve dedi ki: "Bu semiz öküz ey makbûl olan şâh, kuşluk vakti yemek için sana lâyıktır. Bunu cenâbınız kuşluk ta'âmı edersiniz.

3135.

O dağ keçisi, gündüzün vasatından için muzaffer ve mansûr olan sultâna bir yahni olur.

3136.

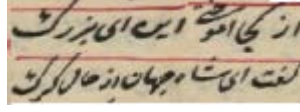
O gayri olan tavşan, akşâm için bu lûtf u kerem sâhibi şâhın gece ekl edeceği nesne olsun."

3137.

Arslân dedi ki: "Ey tilki, sen bu 'âdelete zîyâ verdin. Bunculayın taksîmi kimden öğrendin?"

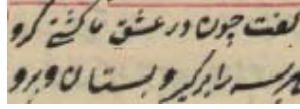
¹⁴⁵ "Kendilerinden intikam aldık." Araf, 136

3138.

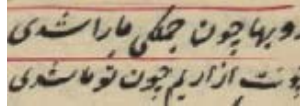
"Kandan öğrendin, bu hak taksîmi ey ulu tilki?" Dedi ki: "Ey şâh-ı cihân, kurdun hâlinden öğrendim."

3139.

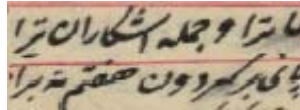
Arslân dedi ki: "Çünkü bizim 'aşkımızda rehin ve habs oldun. Her üçünü kaldır ve al ve git." dedi. "Zîrâ benim bunlara aslâ ihtiyâcım yoktur."

3140.

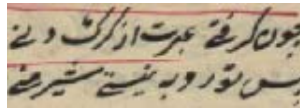
Ey tilki, çünkü sen bütün bütün bizim oldun. Ve bizde mahvoldun. Seni nice incitelim? Çünkü sen, biz oldun. Kişi kendini incitmek olmaz.

3141.

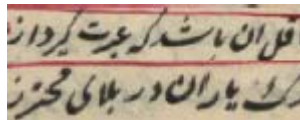
Böyle olunca biz, senin olduk ve cümle avlar senindir. Ayağımı yedinci göğe koy ve yukarı gel.

3142.

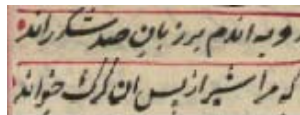
Çünkü alçak (175 a) kurddan 'ibret tuttun. Böyle olunca sen tilki değilsin; belki benim arslânımsın. Bunda işâret vardır ki; her kimesne ki ehl-i 'ibretidir. Eğer sûrette tilki gibi hakîr ise, hakikatte arslân gibi hem ulu ve hem makbûldür.

3143.

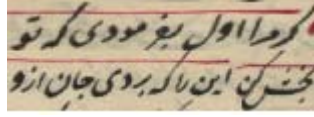

'Âkil o olur ki, ihtirâz olunacak belâda emsâlinin mevtinden 'ibret alır.

3144.

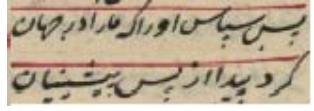

Tilki, o demde lisânı üzerine yüz şükür sürdü ona ki; arslân beni kurddan sonra çağırdı.

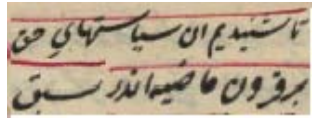
3145.

Eğer ol beni çağırıp buyuraydı ki: "Sen bunu taksîm eyle." Cânını arslânın elinden kim halâs eder idi? Zîrâ ben dahi kurdun taksîmi gibi eder idim ve kurdun başına gelen benim başıma gelir idi.

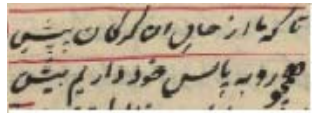
3146.

Böyle olunca çok şükür ol Allah Te'âlâ'ya olsun, bizim tarafımızdan ki; bizi ümem-i sâlifeden sonra getirdi. Ve onların helâk ve telefinden bize 'ibret aldırıldı ve 'aksini eyletmedi.

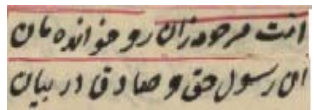
3147.

Hattâ biz o siyâsetlerini işittik, dersler de geçmiş cema'at üzerine

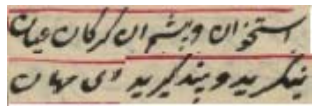
3148.

Tâ ki ol mütekaddim olan kurdların hâlinden, tilki gibi kendimizi ziyâde hıfz tuttuk.

3149.

Bu cihetten Hakk Te'âlâ'nın resûlü bize ümmet-i merhûme okudu ve beyânında sâdıktır. Zîrâ Ümmet-i Muhammed 'ibret aldı, ve ümmet-i Muhammed'den 'ibret almadılar.

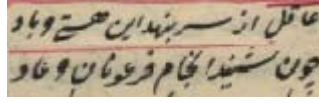

3150.

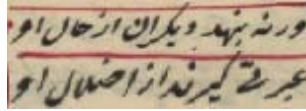
O kurdların kemiği ve yününü âşikâre görünüz ve nasihat tutunuz ey ulular.

3151.

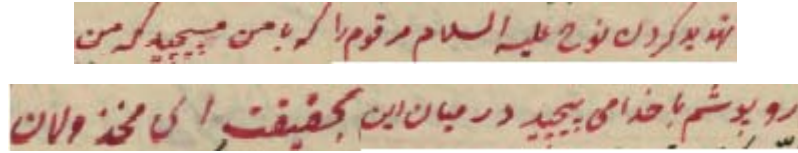

Âkil kimesne bu varlığı ve bâd-ı gurûru yaşından kor ve terk eder. Çünkü Fir'avnların ve 'Âd kavminin âkibetini işitti.

3152.

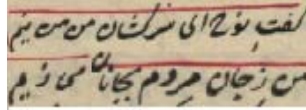

Eğer kibri kovmaz ise, gayriler onun hâlinden ve onun dalâletinden 'ibret tutarlar.

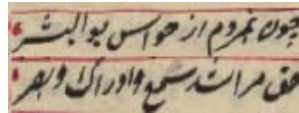
Nûh 'aleyhi's-selâm kavmini tehdit eylemesi beyânındadır. Öyle diyerek ki; bana ezâ ve cefâ etmeniz; zîrâ ben Hakk'a perdeyim. Hüdâya cefâ etmiş olursunuz, hakikatte ey hızlân ile muttasıf olanlar.

3153.

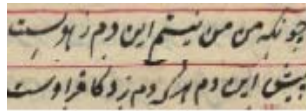
Nûh 'aleyhi's-selâm buyurdu ki: "Ey itâ'atsizler, ben cândan oldum ve kendimden geçtim, cânân ile dirilirim."

3154.

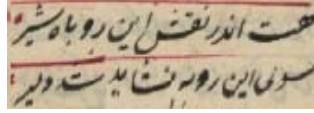

(175 b) Çünkü havâs-ı insâniyyeden geçtim. Cenâb-ı Hakk, bana sem' ve idrâk ve basar oldu. Öyle ise sem' im sem'-i Hüdâ ve basarım basar-ı Hüdâ oldu.

3155.

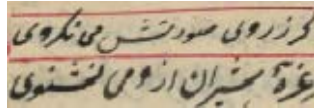

Çünkü ben, ben değilim; bu dem ondandır ve bu kelâm Hüdâ'nındır. Her kimesne ki bu kelâmın önünde dem vurdu ve i'tirâz etti; o kâfirdir. Zîrâ Vâcib Te'âlâ'ya i'tirâz olur.

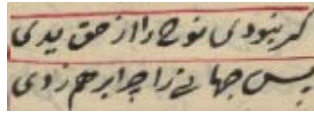
3156.

Bu tilki nakşında arslân vardır; bu tilki tarafına bahadır olmak lâyük değildir.

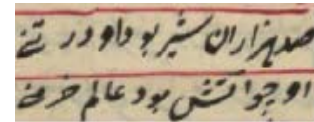
3157.

Eğer evliyânın sûreti cihetinden ve zâhirine nazar ile i'timâd etmezsen ve onlara sâ'ir nâs gibi nazar edersen, arslânların homurdanmasını onlardan istemez misin?

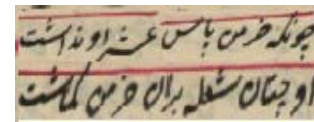
3158.

Eğer Nûh 'aleyhi's-selâm'a Hakk'dan bir yed olmayaydı; böyle olunca cihânı niçin birbirine vururdu? Hattâ cümle halk 'âleme gâlib oldu.

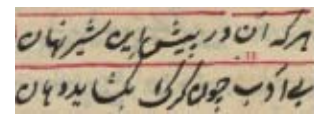
3159.

Belki o, bir tende niçe bin arslân idi. Hazret-i Nûh âteş gibi idi. Ve 'âlem bir harman gibi idi, cümlesini yaktı.

3160.

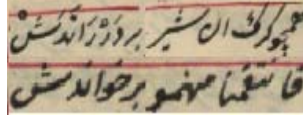
Çünkü 'âlem harmanı onun 'öşrini vermediler. Hazret-i Nûh dahi, ancılâyın şu'leyi o harman üzere havâle eyledi.

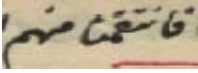

3161.

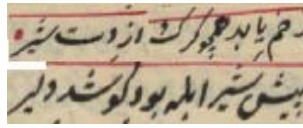
Her ol kimesne ki, bu gizli arslânın önünde edebsiz olduğu halde ağzını açar.

3162.

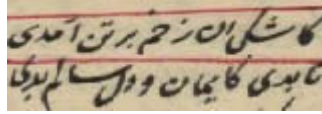
Zikri mürûr eden arslân, kurdu yırttığı gibi bu şîr-i Hüdâ dahi, o kurdu paralar ve ona ¹⁴⁶ ayetini okur.

3163.

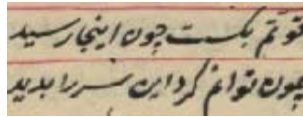
Yara bulur, kurd gibi arslânın elinden. Ol kimesne bahâdır ve ‘âkildir, arslânın önünde ahmak olur. Âkil olmayan arslâna yiğitlik satar, ve zahm yer.

3164.

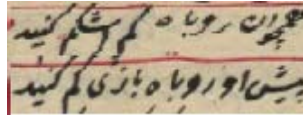
Kaşkî şîr-i ma‘nevînin yarası ten üzerine geldi, hattâ imân ve gönül sâlim olaydı. Ammâ ba‘zı kere tene gelmez. Ma‘azallahu Te‘âlâ, imân ve kalb zahm-dâr olur; Bel‘um bin Bâ‘ûrâ’nın kıssası gibi.

3165.

Çünkü kelâm bu mahalle geldi ve vâsıl oldu. Niçe kâdirim bu sırrı âşikâre eylemeye.

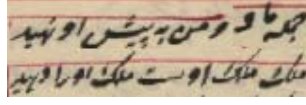
3166.

Gazab-ı Bârî’den ve gazab-ı evliyâdan halâsın çâresi; ol tilki gibi karnınızı aşağı ediniz ve ten-perverlikten geçiniz ve tevâzu‘ yoluna gidiniz. Ve Cenâb-ı Hakk Te‘âlâ’nın huzûrunda tilki oyununu terk ediniz.

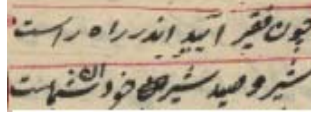
¹⁴⁶ "Kendilerinden intikam aldık." Araf, 136

3167.

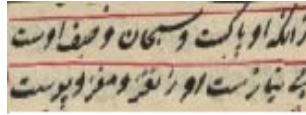
(176 a) Cümle biz ve ben kelâmını onun önüne koyunuz. Mülk onun mülküdür. Mülkü ona veriniz. Hâsılı külliyyen varlıktan geçmek lâzım gelir.

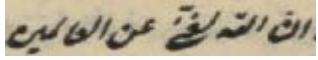
3168.

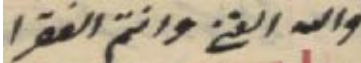

Çünkü fakir ve derviş doğru yola gele ve istikâmet ede. Gerek arslân ve gerek arslânın saydı cümlesi sizin içindir. Şîr-i hakikî bir nesneye muhtaç değildir.

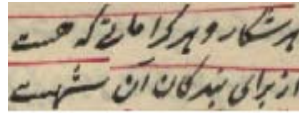
3169.

Zîrâ Cenâb-ı Kibriyâ pâktır ve Subhân kendinin sıfâtıdır. Güzelden ve alçaktan ve diriden ki müstağnidir. Kurân-ı Kerîm'de ¹⁴⁷

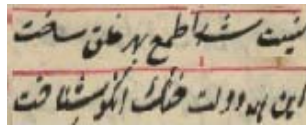
 ¹⁴⁸ buyrulmuştur.

3170.

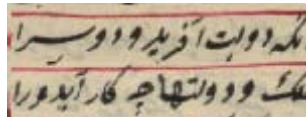
Her av ve her kerâmet ki, vardır, o şâhın kulları içindir.

3171.

Pâdişâhın tama'ı bu kadar. Her ne yarattı ise, halk için yarattı. Bu mübârek ve kutlu devletin cümlesi ol kimse içindir ki, böyle olduğunu anladı.

3172.

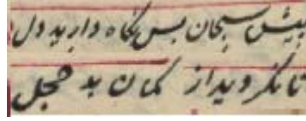

Ol zât ki devleti ve iki cihânı yarattı. Mülk ü devletler onun ne işine gelir.

¹⁴⁷ "Allah gani (ihtiyaçtan münezzeh) fukara sizsiniz (ihtiyaç sizin)." Muhammed, 38

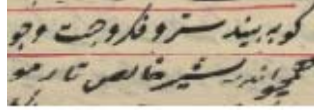
¹⁴⁸ "O halde (doğrusu) Allah bütün aleminden ganidir." Al-i İmran, 97

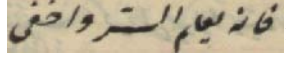
3173.

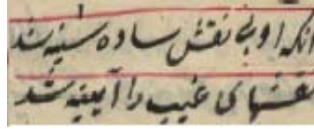
Cenâb-ı Hakk'ın huzûrunda kalbinizi çok hıfz tutunuz. Hattâ Hakk'a su'i zandan mahbûb olmayasız.

3174.

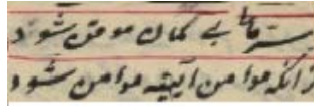
Zîrâ o Hüdâ sırrınızı ve fikrinizi ve talebinizi görür; hâlis sût içinde kıl telini sizin gördüğünüz gibi. Nitekim Kurân-ı 'Azîmde ¹⁴⁹ buyrulmuştur.

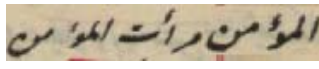
3175.

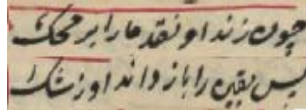
Ol kimse ki, sînesi nukûs-ı mâsivâdan sâde oldu. 'Âlem-i gaybdan nakışlarına âyine oldu ve esrâr-ı gayba vâkıf oldu. Kul böyle vâkıf-ı esrâr olunca Cenâb-ı Hakk'ın vâkıf-ı esrâr olması evlâ olur. Zîrâ esrârın hâlıkı Hakk *celle ve 'alâ* Hazretleri'dir.

3176.

Bizim sırrımıza şüphesiz o zât mûkin olur. Zîrâ mü'mîn, mü'mînin âyinesi olur; hadîs-i şerîfde ¹⁵⁰ buyrulmuştur.

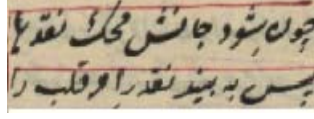
3177.

Çünkü mü'mîn-i kâmil, bizim nakd-ı hâlimizi mihekk-i kalbine vurur. Böyle olunca yakîni şekden âşikâre bilir. Karşısında olan ehl-i yakîn mi ve ehl-i şek mi kendiye nümâyân olur.

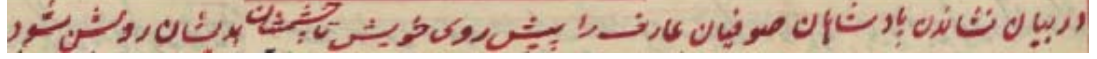
¹⁴⁹ "Şüphesiz O, hem sırrı bilir, hem de gizlinin daha gizlisini." Ta-ha, 7

¹⁵⁰ Mümin müminin aynasıdır.

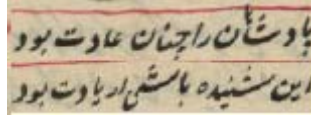

3178.

Çünkü onun cânı nakd-ı hâlimizin mihekki olur. Böyle olunca nakd-ı sahîhi ve nakd-ı kalbi görür. (176 b)

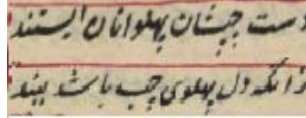

Bu ebyât-ı şerîfe onun beyânındadır ki, pâdişâhlar ‘ârifibillah olan sûfileri kendi önüne oturtması hattâ şâhların gözü sûfiler ile rûşen ve münevver ola.

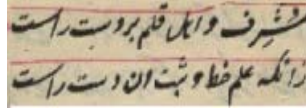
3179.

Pâdişâhların ‘âdeti ancılayın olur; bunu işitmiş olursan ve bilersen eğer hâtırında ise.

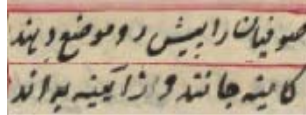
3180.

Pâdişâhların sol eli tarafına pehlivânlar dururlar. Zîrâ kalb sol tarafta bendde ve kayddadır.

3181.

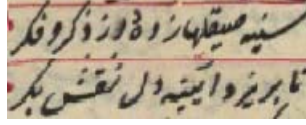
Defterdâr ve sâ’ir ehl-i kalem pâdişâhların sağ eli tarafına dururlar. Zîrâ ‘ilm-i hat ve ‘ilm-i imlâ sağ el içindir. ‘Ulemâ ehl-i kalemde dâhildir. *Müşerref*, ef’âl bâbından ism-i fâ’ il olup, hemzesi vicdân için olmakla şeref bulucu demektir. *Hazîn*, beytü’l-mâl ma’ nâsına ıstılâh olmuştur.

3182.

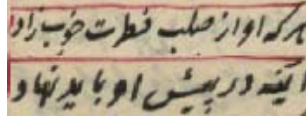
Sûfilere yüzü önünde bir mevzi’ korlar. Zîrâ cânın âyinesi derler ve âyineden dahi a’ lî derler.

3183.

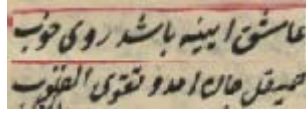
Zikirde ve fikirde sînelere cilâlar vurmuşlardır. Hattâ gönül âyinesi bîkr olan nakşı kabûl eyleye.

3184.

Her kimse ki, hilkat hasenenin sulbünden güzel doğdu; onun önüne âyine koymak lâzımdır. Hattâ hüsnünü mutâla‘a eyleye.

3185.

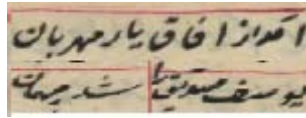

Güzel yüz, âyineye ‘âşık olur. Zîrâ âyine cânına cilâ ve kalbin ferah ve sürûruna ve pâklığınâ sebep geldi. *Takvâ*, bu makâmda pâklık ma‘nâsınadır.

آمدن مهمان پیش یوسف علیه السلام و تقاضا کردن یوسف از تخم و ارمغان

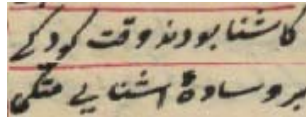
Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâmın* huzûruna bir mihmânın gelmesi ve dahi Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâmın* ol minmândan hediye talep eylemesi beyânındadır.

3186.

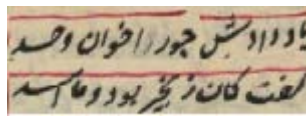
Etrâfından bir yâr-ı mihrîbân ve muhabbetli dost-ı sâdık olan, Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâm* cânibine geldi.

3187.

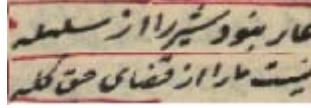
Öye mihmân ki sabâvat vaktinde dost idiler. Ve aşînâlık yastığına dayanıcı idiler.

3188.

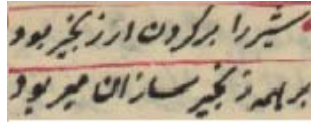
O mihmâna zikr etti. Kardeşlerinin cevri ve kendiye hasedini ve dedi ki:
"O zincir idi. Ve bizler arslân idik."

3189.

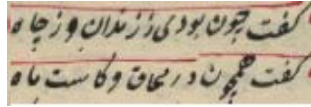
Arslâna zincirden ‘âr olmaz ve bize kazâ-yı ilâhiyeden şikâyet olmaz.

3190.

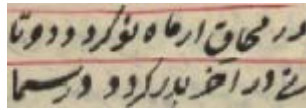
(177 a) Arslânın eğer boynunda zincir olduysa, cemi‘ zincire vurmak ile emr eden pâdişâhların cümlesi üzerine emir ve sultân idi. Gerçî arslân zincirdedir. Lîkin halkı zincire takan şâhlar, ondan korkarlar demektir.

3191.

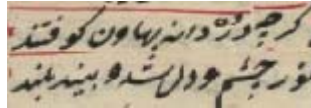
Ol mihmân Yûsuf ‘*aleyhi's-selâma* dedi ki: "Zindan ve çâhdan niçe idin?" Cevâbında buyurdu ki: "Ayın muhâk ve noksân olması niçe ise öyle idim. Ya‘ nî mâha noksân olmaktan bir ziyân olmadığı gibi bana dahi ihvânımın kuyuya atmasından ve Zelihâ'nın zindana vaz‘ etmesinden bir zarar olmadı." *Muhâk*, mim'in zımmıyla âhir-i şehirden üç geceye derler.

3192.

Muhâk vaktinde mâh-ı nev eğer iki kat olursa ne zarar vardır? Sonunda gökde bedr olur değil mi?

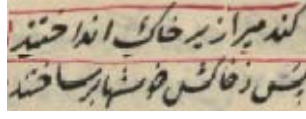
3193.

Eğerçi inci tanesini havanda döğerler ise ve sahk olunur. Ve tokmak ile döğerler ise, ba‘ de ma‘ cûn olup ekl olundukda eczâ-yı vücûddan olup göz nûru ve gönül nûruna mülhâk olmakla ‘âlî görür.

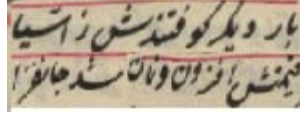

3194.

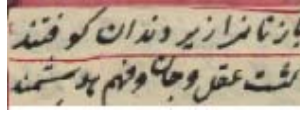
Bir buğdayı toprak altına attılar. Sonra ona hâkdan salkımlar düzdüler. Ve hûşeler ya' nî başaklar peydâ ettiler. Bir buğday, şu kadar buğday oldu.

3195.

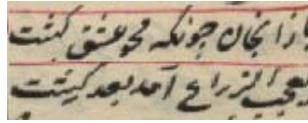
Gayri kerre onu değirmenden döğdüler ve un eylediler, onun kıymeti ziyâde oldu. Ve cân artırıcı ekmek oldu.

3196.

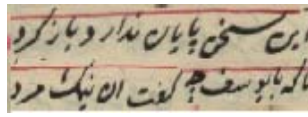
Dahi ekmeği diş altında döğler. O ekmek 'akl oldu ve cân oldu ve 'aklın fehmi oldu.

3197.

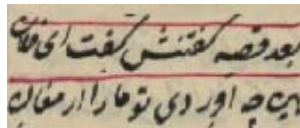
Dahi o cân çünkü 'aşkın mahvı oldu. Cânı 'aşkda ekip mahvettikten sonra biten ve hâsıl olan nesne ekenleri 'acebe getirir?

3198.

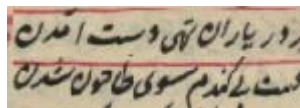
Bu söz nihâyet tutmaz. Geri dön ve hikâyeye gel, hattâ o mihmân-ı sâdik Yûsuf 'aleyhi's-selâma ne dedi ma' lûm ola.

3199.

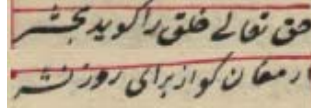

Hazret-i Yûsuf 'aleyhi's-selâm ba' zı hâllerini ona ba' del-beyân dedi ki: "Ey benim yârim, âgâh ne getirdin bize hediye?" *Armağan*, Türkî'dir, hediye demektir.

3200.

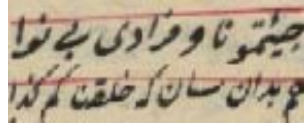

Zîrâ yaranın kapısına tehî-dest gelmek, değirmen tarafına buğdaysız gitmek gibidir ki; onda bir fâ'ide hâsıl değildir. Bu fakirin çok tecrübem sebkât etmiştir ki, şâkird yâhûd dervîş, hocasına ve yâhûd şeyhine mâl ve vücûd bezl etmedikçe feyz almaz.

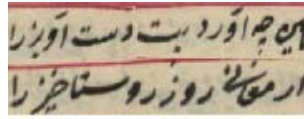
3201.

(177 b) Cenâb-ı Kibriyâ halka mahşerde söyler: "Armağan kanı haşr günü için?" Ya' nî ne getirdin?

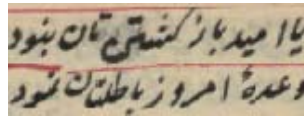
3202.

Bize buraya geldiniz, yalnız olduğunuz hâlde ve hediyeden berî olarak ve dahi ancılayın ki gelmeniz sizi evvel 'üryân niçe yarattım ise, öylece geldiniz.

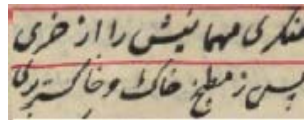
3203.

Âgâh ol, ne getirdin hediye için kanı armağan kıyamet günü için?

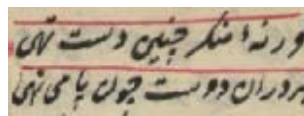
3204.

Yoksa bize rücû' ümîdi sizin için yok mu idi? Bu günün ümîdi size bâtıl mı göründü?

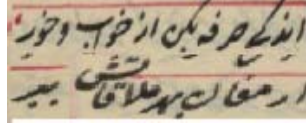
3205.

Eğer o Hüdâ'nın mihmânlığını münkîr isen harlığındandır. Sonra matbah-ı Hüdâ'dan toprak ve kül yersin eline ni' am girmez.

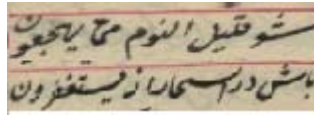
3206.

Eğer münkîr değilsen ve mülâkât-ı Hakk'a imânın var ise, böyle eli boş ol dostun kapısına niçe ayak vaz' edersin.

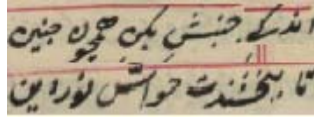
3207.

Azıcık uykudan ve ta'âmıdan sarf edip, Rabbü'l-âlemine mülâkât için hediye ilet. Murâd ne olduğunu beyt-i âtîde beyân buyururlar.

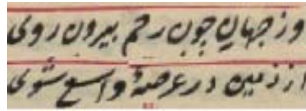
3208.

Gecelerde uykusu az ol ve az uyku uyuyanlardan ol. Sahrâlarda âgâh olup istiğfâr ve tazarru' ve niyâz edenlerden ol.

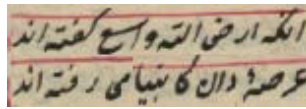
3209.

Azıcık, ana rahmindeki çocuk gibi hareket eyle. Hattâ sana nûr verici havâs bağışlasınlar. Rahm-ı mâderde olan tıfl, cüzîce hareket etmekle dünyâya gelip havâs sâhibi oldu. Sen dahi cüzî kımıldanmış olsan, ne devletler bulursun.

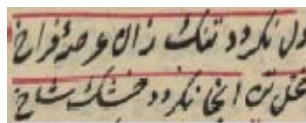
3210.

Rahm gibi olan dünyâdan taşra gidersin, bu kürr-e hâkdan arzullah-ı vâsı'a olan 'arsaya olursun.

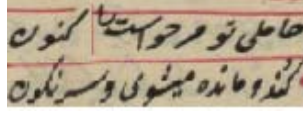
3211.

Ol şey ki, onun hakkında; arzullah-ı vâsı'a buyrulmuştur. Ol 'arsa ve 'âlem ma'nâdır ki, enbiyâ ona gitmişlerdir.

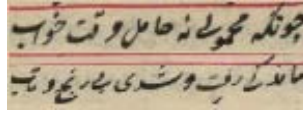
3212.

Kalp ol vâsı‘ ‘arsadan dar olmaz ve onda aslâ ıztırâb çekmez. Ten ağacı orada dalı kurumuş olmaz.

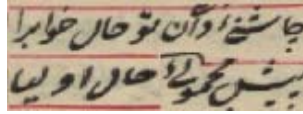
3213.

Sen tahkîk havâsına hâmilisin, şimdi künd ü ‘aciz ve başı aşağı olursun. *Künd* kaf’ın zammıyla, ucu sivri olan nesnenin hiddeti gidip batmaz olursa, ona derler.

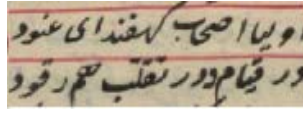
3214.

(178 a) Çünkü uyku vakti havâsını hâmil değilsin, belki mahmûlsün. Senden ‘aciz gitti. Ve zahmet ü ta‘absız oldun.

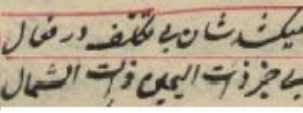
3215.

Bir nebze ve bir lezzet bil o uyku hâlini; evliyâ-yı kirâmın hâlinin mahmûllüğü önünde.

3216.

Evliyâ-yı Hüdâ’nın cümlesi Ashâb-ı Kehf gibi derler. Ey ‘inâd edici gezmek ve yürümekte ve hareket-i sâ’irede onlar, nâ‘im ve bî-haber olup cümle hâllerini idâre eden Hüdâ’dır. Nitekim beyân buyurlar.

3217.

Onları Cenâb-ı Kibriyâ bî-ta‘b işlere çeker; gah sağ tarafa ve gah sol tarafa. Onların aslâ kendilerinden haberleri olmaz, çünkü mahv-ı vücûd etmişler. Ve kendilerinden bi’l-küllîye geçmişlerdir. İdâresi gayri Hakk Te‘âlâ’ya olur.

جست ان ذات اليمين فعل حسن
جست ان ذات الشمال اشغال تن

3218.

Zâtü'l-yemîn nedir dersen, ta'at ve 'ibâdetdir. Zâtü'l-şimâl nedir dersen, bedene müte'allık olan umûr u sâ'ir-i eşgâl-i dünyeviyyedir.

می رود این هر دو کار از انبیا
بجز این هر دو این چون خدا

3219.

Bu her iki güne fi'l enbiyâdan vukû' bulur. Ve bu ikiden sâdâ gibi onların aslâ haberi yoktur.

کر صد آیت بشنوا ند جزو شر
ذات که باشد هر دو بی خبر

3220.

Eğer sana hayırdan ve şerden dağın zâtı, sâdâ ismâ' ederse zât ki her ikiden bî-haberdir. Bir kimesne dağa karşı iyi ve kötü her ne ise çağırsa u sâdâyı dağ ona getirir. Lîkin zât-ı cebelin o sâdâdan aslâ haberi yoktur. Bunun gibi enbiyâ-yı 'izâm 'aleyhümü's-selâmin ve evliyâ-yı kirâmın dahi kendilerden sâdır olan her ne ise

aslâ ondan haberi olmaz. Cümlesi Hakk'ındır. ¹⁵¹ قافهم خانه دقیق

جواب گفتن مهمان یوسف را علیه السلام که آئینه آوردت

ارمغان تا هر باری که در وی نگر روی خوب شویشرا بین و مرا یاد کن

Mihmânın Yûsuf 'aleyhi's-selâma cevâb söylemesi beyânındadır ki: "Sana armağan olarak âyine getirdim. Hattâ her vakit ki o âyineye nazar edersen kendinin güzel yüzünü göresin ve beni unutmayasın."

گفت یوسف این بیاور ارمغان
اوز سرم این تقاضا ز دهان

3221.

Hazret-i Yûsuf buyurdu ki: "Âgâh ol armağan getir." O mihmân, bu ilhâh ile olan talebden feryâd vurdu.

¹⁵¹ Anla, o dikkat ister.

3222.

گفت من چند ارماغان جست ترا
ارمغانی در نظر تا حد مرا

Dedi ki: "Ben armağan için çok cüst u cû ettim. Ve ne getireyim deyu tefekkür eyledim; bir nesne hediye olarak sana getirmeye nazarıma gelmedi.

3223.

جستہ را جانب کان چون برم
قطرہ را سوی حقان چون برم

Zîrâ bir habbe-yi ma' den tarafına niçe iletirim? Bir katre-yi bahr-ı ummân cânibine niçe iletirim?

3224.

زیرہ را من سوی کرمان آورم
کربہ پیش تو دل و جان آورم

Eğer ben sana hediye getirsem; Kirmân (178 b) şehrine kimyon getirmiş olurum. Eğer senin huzûruna dil u cân dahi getirir isem.

3225.

نیست چیزی کا نذرین اینار نیست
عجز کس تو که آرزایا نیست

Bir tohm yokdur ki, bu hâzinede olmaya. İllâ senin hüsnün ki ona yâr yoktur.

3226.

لایق آن دیدم که میت اینیست
پیش تو آورم چون نور سینت

Lâyık onu gördüm ki bir âyine sana getireyim; göğsün nûru gibi parlak olsun.

3227.

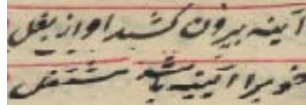
تا به پیش روی خوب خود دوران
ای تو چون خورشید شمع آسمان

Hattâ kendi güzel yüzünü onda göresin. Ey Yûsuf 'aleyhi's-selâm sen güneş gibi âsumânın şem' isin.

3228.

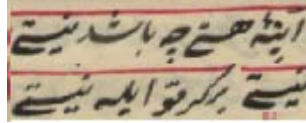
آینتہ اور دست ای روشنی
تا چو پیش روی خود یادم کنی

Sana âyine getirdim ey rûşen olan zât, hattâ çünkü kendi vechini göresin. Ve beni yâd edesin."

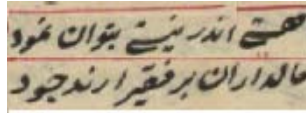
3229.

Âyineyi o yâr koltuğundan çekti. Güzele âyine, mahall-i şugl olur. Hazret-i Yûsuf ‘*aleyhi’s-selâm* âyineyi alıp, onunla meşgûl oldu.

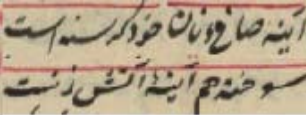
3230.

Vücûd-ı Bârî’nin âyinesi ne olur? Kulun yokluğu ve mahvı olur. Sen dahi sâhib-i cemâl olan Hüdâ’ya yokluk ilet, eğer ahmak değil isen.

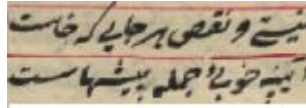
3231.

Varlık yoklukda görünmek mümkündür. Zîrâ agniyâ fakire cûd u ‘atâ gösterirler. Ve gınâsını fakirde izhâr ederler.

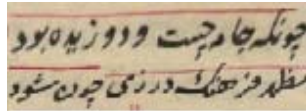
3232.

Ekmeğin sâfi âyinesi, tahkîk aç kimesnedir. Zîrâ kemâl-i nân aç ile belli olur. Kezalik kâv, çakmağın âyinesidir. Zîrâ çakmağın kemâlini, kav âşikâre eder.

3233.

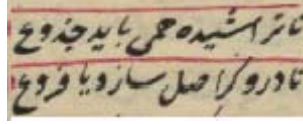
Yokluk ve eksiklik her yerde ki hâsıl oldu. Cümle san‘atların güzelliğine âyine olur.

3234.

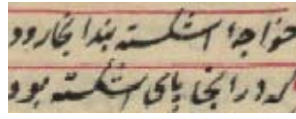
Çünkü câme dürüst ve dikilmiş olur ve her vechle nizâm hâli olmuş olur. Terzinin hüsn-i san‘atının zuhûruna kaçan sebep olur? Libâs dikilmemiş olmak

lâzımdır ki, terzi kemâlini izhâr ede. Hâsılı yokluk ve naks, cümle eşyânın âyinesi ve sebab-i zuhûru olur.

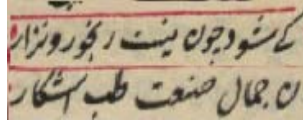
3235.

Direkler yolunmamış gerektir ki; hattâ dülger temel direği düze. Yâhûd hânenin sâ'ir mahallerine isti' mâl ede.

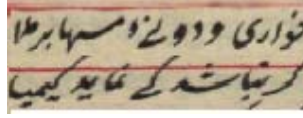
3236.

Kırık bağlayıcı hoca oraya gider ki; orada ayağı kırılmış kimesne ola.

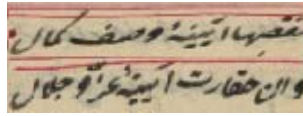
3237.

Kaçan olur tıb san'atının hüsnü âşikâre, çünkü hasta ve zâ'if olmaya?

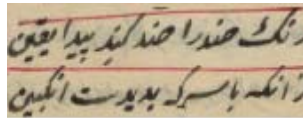
3238.

Bakırların horluğu ve alçaklığı eğer zâhir olmayaydı, halk üzerine kimyânın şerefi kaçan zâhir olurdu. (179 a)

3239.

Kusurlar, Cenâb-ı Hakk'ın kemâlinin vafına âyinedirler. O kullarda olan hakâret, 'izz ü celâl-i İlâhiyenin âyinesidir. Hakâret olmayaydı celâl-i İlâhiye bilinmez idi.

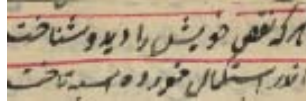

3240.

Zîrâ zıddı, zıd zâhir ve yakîn eyler. Zîrâ sirke, bal ile zâhir olur. Bal olmasa, sirkenin ekşiliği ma' lûm olmaz idi.

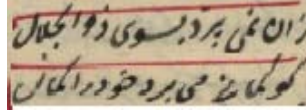

3241.

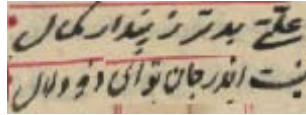
Her kimse ki kendi naksını gördü ve anladı, kendiyi kâmil kılmada on at sürdürdü. Ya' nî kendiyi insân-ı kâmil kılmaya 'azîm himmet etti, demektir.

3242.

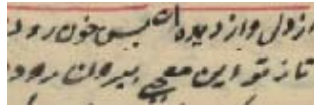
Ondan için Cenâb-ı Zü'l-celâl tarafına uçmaz ol kimse ki, kendinde kemâl zanneder.

3243.

Kemâl zannından ziyâde çirkin bir 'illet ey şîve sâhibi, senin cânında yoktur. *Delâl*, dal'ın fethiyle 'Arabî olarak cilve ma' nâsınadır.

3244.

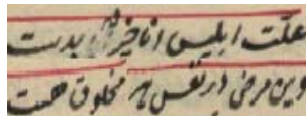

Senin gönlünden ve gözünden çok kan gider. Hattâ senden bu mu' ciblik taşra oluncaya dek nitekim Hazret-i Mısrî buyurur. Beyt:

Kibr ü 'ucbun 'illetinden kurtulup sağ olmaya,

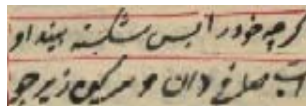
Bil 'azîzim ma' nâda şeyhin senin lokman gerek.

3245.

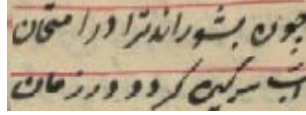

İblisin 'ileti, ona hayr kelâmı olmuştur. Bu maraz her mahlûkun zâtında vardır ve lîkin gizlidir. Yok zannolunur lîkin vaktinde zâhir olur.

3246.

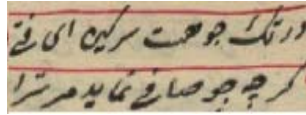

Gerçî kendiye mütevâzî[‘] ve [‘]ucbu yok görür. O kimseyi bir sâfi âb gibi bil. Ve lîkin ırmak altında necâset vardır. Cüzîce suyu tahrîk etsin, altındaki murdârlık nümâyân olur. Nitekim beyân buyururlar.

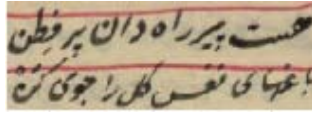
3247.

Ey mütevâzî[‘] görünüp bende [‘]ucb yoktur deyu inkâr eden adam, çünkü seni bir kimesne imtihân için karıştırır ise sâfi olan âbın, o zamân sergîn renk olur. Ve [‘]ucbun zâhir olur.

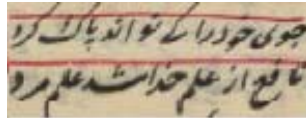
3248.

ırmak dibinde ey yiğit, necâset vardır. Gerçî ırmak sana sâfi görünür. İ timâd etme, kendiye tathîre meşgûl eyle.

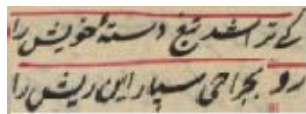
3249.

Zekâ ile dolu olan yol bilici şeyh-i kâmil, cümlenin nefsi bağına ırmak kazıcıdır. Ve füyûzât-ı İlâhiyyeyi icrâ edicidir. Bu makâmda *hest est* ma[‘]nâsına olmakla *cûy-ken* lafzına rabt olmuştur. (179 b)

3250.

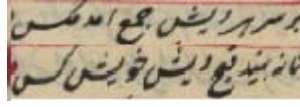
Kendi ırmağını kaçan kâdir olur, pâk eylemeye? Hakk Te[‘]âlâ'nın [‘]ilminden, insânın [‘]ilmi nef[‘] bulucu oldu. Öyle ise bir merd-i Hüdâ'ya takarrüb lâzım gelir ve Hüdâ'nın [‘]ilmi o merd-i Hüdâ'dadır.

3251.

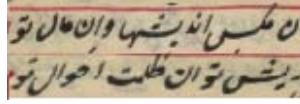
Kaçan kılıç kendi sapını yonar? Yürü bu yarayı bir cerrâha ısmarla ki, iyi ola.

3252.

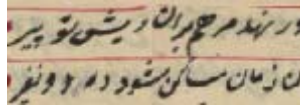
Her yaranın başı üzerine sinek cem' oldu. Bundan için insân kendi yarasının çirkinliğini görmez.

3253.

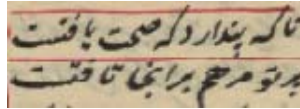
O sinek efkârındır ve o mâlındır. Senin yaran o ahvâlinin zulmetidir.

3254.

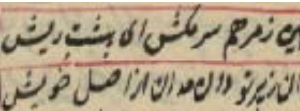
Eğer senin yarana şeyh-i kâmil merhem korsa; o zamân insânın derdi ve feryâdı sâkin olur. Sen kendi kendine yarası ıslâha kâdir olamazsın.

3255.

Hattâ yara sâhibi zanneder ki, sıhhat bulmuştur ve kendi kendiye iyi olmuştur. Merhem ziyâsı onun üzerine vurmıştır ve ondan iyi olmuştur. Onu derk etmez de, kendi iyi oldu zanneder.

3256.

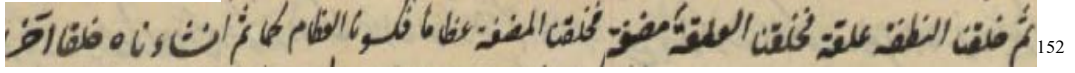

Âgâh ol merhemden baş çekme, ey arkası yara olan; ve onu şeyh-i kâmilin ziyâ ve pertevinden bil, kendi aslından bilme.

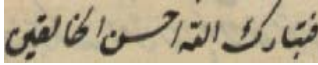
مرقد شدن کاتب وحی بیب انکه بر تو وحی برود آن آیت را پیش

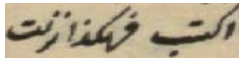
از پیغمبر علیہ السلام بخواند گفت پس من هم محل وحیم

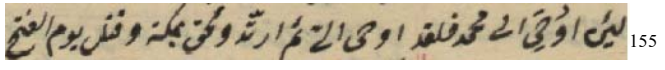
Kâtib-i vahyin mürted olması beyânındadır, ol nesne sebebiyle ki; vahyin ziyâsı ona vurdu ve o ayeti Peygamber 'aleyhi's-selâmdan evvel okudu. Böyle olunca: "Ben dahi mahall-i vahyim." dedi. Ayet budur:

152

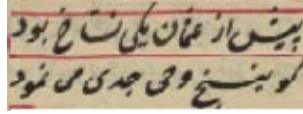
buraya kadar Sultân-ı Kevneyn kâtibü'l-vahye okudu ve kâtib onu yazdı. Bu sun' -1

Bârî'ye ta' accüben, kâtibü'l-vahy 153 dedi. Sultân-ı Enbiyâ

'aleyhi ekmelü't-tehâya 154 buyurdular. Ba' de kâtib onu yazıp

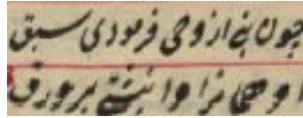
sonra kendi kendiye dedi ki 155

3257.

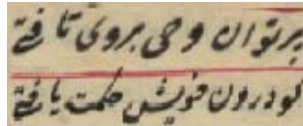
Hazret-i 'Osman'dan evvel, bir kâtib-i vahy var idi. Vahyi yazmaya cid gösterir idi.

3258.

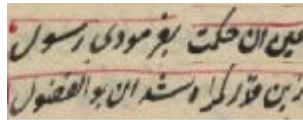
Çünkü Nebî 'aleyhi's-selâm vahiyden ders buyurur idi. Katibü'l-vahy ancak onu varak üzerine yazar idi.

3259.

O vahyin (180 a) pertevi kâtibin üzerine parlar idi, o kâtib kendi kalbinde hikmet bulur idi.

3260.

152 "Sonra o nutfeyi bir alaka yarattık, derken o alakayı bir mudga yarattık, derken o mudgayı birtakım kemik yarattık, derken o kemiklere bir et giydirdik, sonra ona diğer bir hilkat neşeti verdik." Müminun, 14

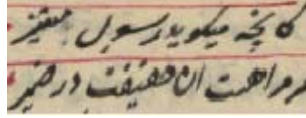
153 Bak ne şanlı Allah, yaratana en güzeli.

154 Ve böylece nazil olduğunu yaz.

155 "Muhammed'e vahy olunan bana da vahy olundu." Sonra dinden döndü. Mekke'ye döndü. Fetih gününde katil olundu.

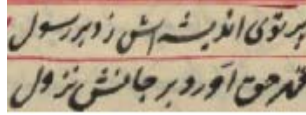
O hikmet ki ¹⁵⁶ kelâmıdır. Kâtibin derûnunda leme‘ân etmiş idi. ‘Aynını çünkü Resûl ‘aleyhi’s-selâm buyurdu idi. Bu kadrden o cehl ü hamâkat sâhibi olan kâtib gümrâh oldu

3261.

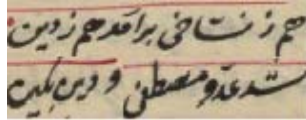
Öyle diyerek ki, o nûr sâhibi olan Resûl-i Kibriyâ ol nesneyi ki söyler, tahkîk bana o hakikatte kalbimde vardır.

3262.

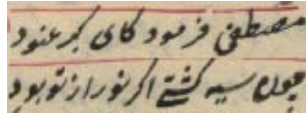
Onun fikrinin hâli, Resûl ‘aleyhi’s-selâm üzerine vurdu. Ve onun mülâhazasına vâkîf oldu. Hakk Te‘âlâ’nın kahrı onun cânına nüzûl etti.

3263.

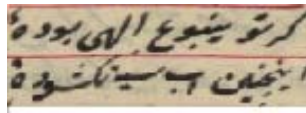
Hem kâtiblikten ve hem dinden cüdâ oldu. Hazret-i Mustafâ ‘aleyhi’s-selâmın ve dîn-i İslâm’ın kalbinde olan kini sebebiyle düşman oldu.

3264.

Hazret-i Mustafâ ‘aleyhi’s-selâm buyurdu ki: " Ey ‘inâd edici kâfir, niçin kara oldun, eğer nûr senden idi?"

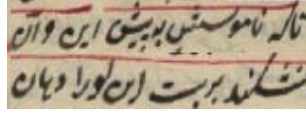
3265.

Eğer sen Hakk Te‘âlâ’nın pınarı olmuş olaydın, bunculayın kara suyu izhâr etmez idin.

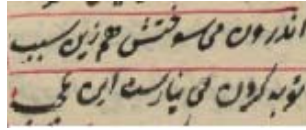
¹⁵⁶"Yaratanların en güzeli olan Allah’ın şâni ne yücedir." Mü‘ minûn,14

3266.

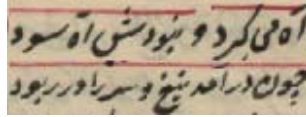
Hattâ onun ʿârı bunun önünde ve onun önünde kırılmaya ve rüsvây olmaya. Bu husûs, onun ağzını bağladı ve iʿtizâra kâdir olmadı. Eğer istiğfâr edeydi ʿavf olunup kimesnenin yanında rüsvâ olmaz idi.

3267.

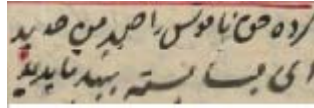
Onun için bu sebepten yanar idi ve bu ʿaceb ki tövbeye kâdir değil idi.

3268.

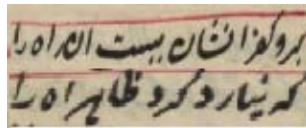
Kâtib âh eder idi ve âhın ona kâʿidesi yok idi. Çünkü tiğ-i maʿ nevî geldi ve başını kaptı. Yaʿ nî mazhar-ı gazab-ı Resûl-i Kibriyâ oldu.

3269.

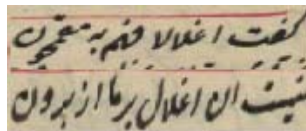
Cenâb-ı Hakk ʿâr ve nâmûsu, yüz batman demir gibi eyledi. Ey kimesne çok adam vardır ki, zâhir olmayan bukağıya bağlanmıştır. Baʿzısı ʿârından imân etmez ve kimisi evliyâ-ı kirâma mürîd olmaz.

3270.

Varlık ve inkâr onların maʿ azallahu Teʿâlâ yolunu bağladı, öyle ki zâhiren teʿessüf bile izhâr edemez.

3271.

Vâcib Te'âlâ Hazretleri Kurân-ı 'Azîm'de

157

(180 a) buyurdu. Ya' nî biz onların ki gerdenlerine bukağılar vaz' eyledik ve o iğlâl onların çenelerine muttasıldır. Ve onu ma'nevî olmakla görmeye kâdir olamazlar. Ve bunlar o iğlâl ile zelîl ve hakîr olmuşlardır. Ve o iğlâl bizim üzerimize taşradan zâhir değildir. zîrâ Basıra-i sûri ile müdrîk değildir.

خلفهم سدا فاعشينا هم
من تبين بند را پیش و پس او

3272.

Onların halefinde ve kezâlik imâmında sed kıldık. O bendi onlar önünde ve ardında görmezler.

رنک صوا داروان سدا که قامت
اولی دانند که این سدا قفاست

3273.

Ol sed ki, insânın pîş ü pesinde hâsıldır. Sahrâ-yı 'âlemin temelini tutar, ya' nî metîndir. *Renk*, bunda temel ma' nâsınadır. O bî-çâre bilmez ki, o sed kazâ-yı Bârî seddidir. Onu geçeyim deyu çalışır.

شاهد نوبت در اولت شد همت
در شد نوبت گفت در شد دست

3274.

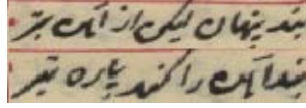
Sedd-i ma'nevînin metânetinin beyânına şürû' edip buyururlar ki: Görmez misin senin mahbûb-ı zâhirinin yüzü, mahbûb-ı hakikîye sedd ü hicâb olmuştur? Aslâ bir vechle o seddi bozmaya kâdir değilsin. Ve mahbûbundan geçip Hakk'a gidemezsin. Senin mürşidin ve 'aklın, insân-ı kâmilin mukârenetine seddir. 'Aklını bırakıp insân-ı kâmilin yanına varmazsan, anla ki sedd-i ma'nevî niçe metîn imiş.

ای باب کفایا سودای دین
بندش ان ما موس و کران و این

3275.

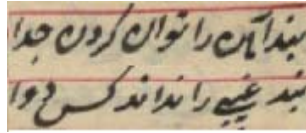
¹⁵⁷ "Çünkü biz onların boyunlarına kelepçeler geçirmişiz, onlar çenelerine dayanmıştır da burunları yukarı kalkmış, gözleri aşağı düşmüş somurtmaktadır." Ya-sin, 8

Ey kimse çok adam vardır ki, onların Müslüman olmaya sevdâsı vardır. Ve onları bağlayan ‘âr ve onun ve bunun kibridir. Ya‘nî şundan ve bundan hicâb edip mü’min olmazlar.

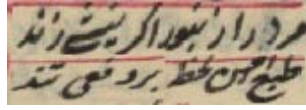
3276.

Bend-i ma‘nevî gizlidir ve lîkin demirden kavîdir. Zîrâ demirden olan bendi, balta kırar ammâ bend-i ma‘nevîyi balta kıramaz.

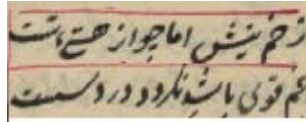
3277.

Demir bukağıyı tenden cüdâ mümkündür. Bend-i gaybînin ‘ilacını Mevlâ’dan gayri kimesne bilmez.

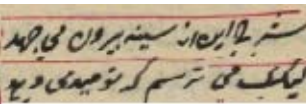
3278.

Mesela bir kimesneye arı eğer bir neşter vurur ise, o kimesnenin tab‘ı o anda onun def‘ine dolanır ve o nîşin elemi def‘ eder.

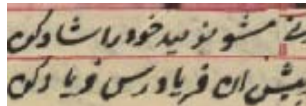
3279.

Neşter yarası, ama senin varlık ve kibrendendir. Onun gamı gittikçe kavî olur. Ve derdi gevşek olmaz. İşte ma‘nevî olan nesnelere kuvveti böyle sa‘b u müşkîl olur.

3280.

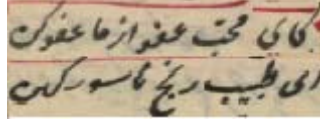
Bu kelâmın şerhi göğüsden taşra sızar, binâ berîn söylememeye kâdir olamadık. Lîkin havf ederim ki seni rütbe-i ye’ise îsâl eder ve lîkin.

3281.

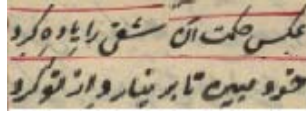

Ey sâlik, kendine (181 a) ye'is getirme. Ve kendini dâ'imâ şâd eyle. Bunun çâresi ol feryâd-resin önünde dâ'imâ feryâd ile ve Mevla'ya tazarru' ve niyâzda ol, o bend-i ma' nevîler küşâyış bulur.

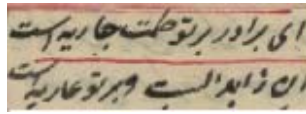
3282.

Öyle diyerek feryâd eyle ki, ey afvı dileyici olan Allah Te'âlâ bizden sâdır olan kusûru bağışla. Ey kadîm nâsûrun derdine tabîb olan zât, derdimize sen devâ eyle.

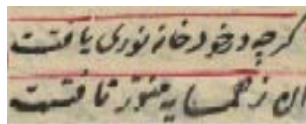
3283.

Hikmet-i ilâhiyyenin 'aksi, o kâtibi zâyi' eyledi. Kendini görme, hattâ o kendiyi görmek senden yukarı toz kaldırmaya ve seni yakıp harâb etmeye.

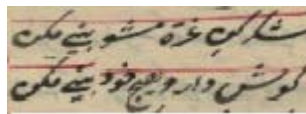
3284.

Ey karındaş, bu kazîye ma'lûmun olduysa hikmet-i İlâhiyye senin üzerine vâki' dir. O hikmet evliyâullahdandır. Ve onlar gider ve senin üzerine 'âriyettir.

3285.

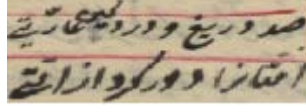
Her ne kadar bir hâne kendinde nûr bulmuştur, o nûr münevver olan hem-sâyeden parlamıştır. Murâd, şemsin nûrudur. Ve hânenin nûru kendinden olmadığı bedihidir. Bunun gibi sende her ne kadar kemâl var ise, senden bilmeyip abdâl-ı ilâhiyyenin ihsânından bilesin.

3286.

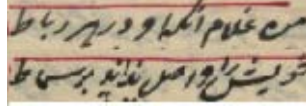
Şükr eyle ve o hikmete mağrûr olma ve kibr etme. Kulak tut ve sözümü dinle, aslâ 'aceb etme.

3287.

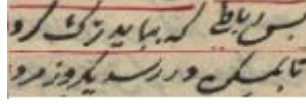
Çok hayflar ve derdler bende vardır ki; bu ‘âriyet olan ma‘arif ümmetleri ümmetlikten dâr eyledi ve benimdir zanneyledi.

3288.

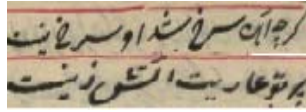
Ben ol kimsenin kölesiyim ki, her mertebede kendini ma‘ârif-i ilâhiyye sofrasında vâsıl bilmeye.

3289.

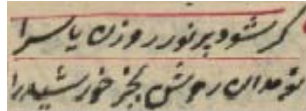
Çok ziyâde kervânsarâyıları terk eylemek lâzımdır; hattâ bir gün o adam meskenine erişe.

3290.

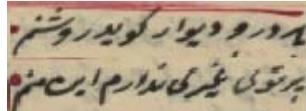
Eğerçi demir kırmızı oldu, lîkin kırmızı değildir. belki âteş-renk bir ‘âriyet ziyâsıdır.

3291.

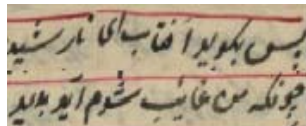
Pencere yâhûd hâne nûr ile dolu olur ise, sen o hâneyi ve pencereyi rûşen bilme. İllâ hurşidi rûşen bil. Ve bu nûrları güneşin nûrundan bil.

3292.

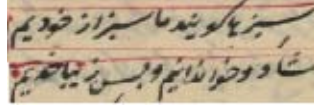

Her bir kapı ve duvar der ki; ben rûşenim gayrin ziyâsını tutmam ve bu ziyâ benim ya‘nî zâtımdandır.

3293.

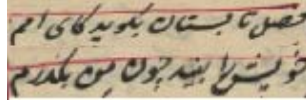

Böyle olunca ona âfitâb der ki: "Ey ahmak; çünkü ben gâ'ib olurum iş zâhir olur. Ya' nî ziyâ senden midir benden midir bilirsin." (181 b) demek olur.

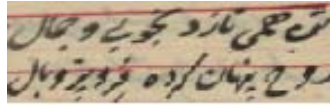
3294.

Yeşil olan nebâtât derler ki: "Biz kendimizden yeşil olduk. Biz 'âlemde mesrûr ve gülücüyüz. Ve çok güzel yanaklıyız."

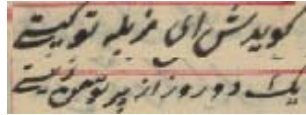
3295.

Yaz mevsimi dahi der ki: "Ey nebâtât cema'ati, çünkü ben geçirim kendinizi görürsünüz. Bu tarâvet sizin midir yoksa bizim midir?"

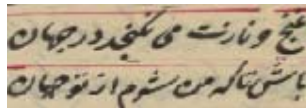
3296.

Benden fahr eder, hûbluğu ve cemâli ile rûh kendinin revnak ve letâfetini saklamış ve bedeninin uzaktan seyrine bakmış.

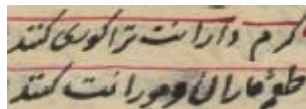
3297.

Ona rûh der ki: "Ey süprüntülük sen kimsin? Bir iki gün benim ziyâmdan dirisin."

3298.

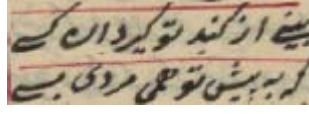
Senin şîve ve nâzın dünyâyâ sığmaz. Bir mikdar sabr eyle, hattâ ben senden mufârekat edici olayım görürsün.

3299.

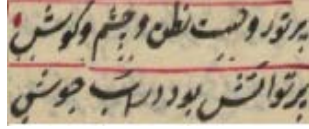
Ey ten, seni sevenler ve sana 'âşik olanlar sana bir kabir kazarlar. Seni yılanların ve karıncaların ta'âmı ederler ve cümlesi senden nefret ederler.

3300.

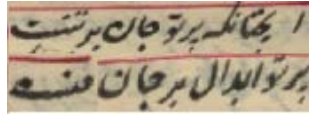
Bu rengi senin rayihâ-i kerihinden o kimesne tutar ki, o senin önünde 'âşık idi. Ah ne güzel ten deyu seni sever idi.

3301.

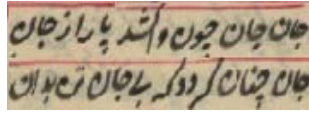
Rûhun ziyâsıdır gerek nutk ve gerek göz ve gerek kulak. Zîrâ bedenden rûh gidince göz görmez ve lisân söylemez ve kulak işitmez. Âteşin hâli de, suda olan kaynamaktır. Mısrâ'-ı sâni irsâl-i mesel tarîkiyledir.

3302.

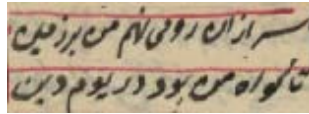
Ancılayın ki cânın pertevi ten üzerinedir. Evliyâ-ı kirâmın dahi ziyâsı benim cânım üzerinedir. Ya'nî abdâl-ı Hüdü'dan çok feyz gördüm demektir.

3303.

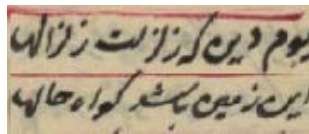
Cânın cânı çünkü ayağını geri çeker. Cân öyle olur ki, ten cânsız niçe ise böyle bil, cânın cânından murâd evliyâ-yı kirâmın himmetidir.

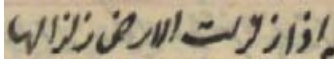
3304.

Nebâtât münâsebetiyle cemâdâtın müdrük olduğunu beyâna tasaddî edip buyururlar ki: "Başımı ben, yer üzere onun için korum ki kıyâmet gününde benim secdeme şâhid olalar."

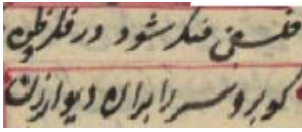
3305.

Kıyâmet günü ki ¹⁵⁸ deyu Kurân-ı ‘Azim’de buyurulan gündür. Bu yer o günde herkesin hâline şâhid olsa gerektir.

3306.

Öyle ki âşikâre yer, haberler verir. Bu yer ve bu dikenler söze gelir.

3307.

(182 a) Felâsefe ‘ilmine mensûb olan kimesne, kendi ‘ilminde ve zannında yevm-i kıyâmeti münker olur. Ona söyle gitsin, başını o duvara vursun. Ya‘nî o çıkmaz i‘tikâdlarda olsun, demektir.

3308.

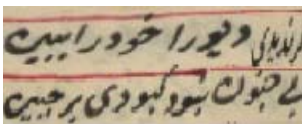
O der ki, halkın sevdâsının pertevi halkın rây u fikrine çok hayâller getirir. Ve böyle ‘abes şey’e i‘tikâd ettirir.

3309.

Belki onun o fesad ve küfrünün ‘aksi, bu münkirlilik hayâlini onun üzerine vurdu.

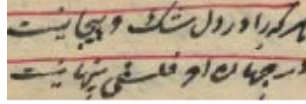
3310.

Hükemâ tahkîk dive münker olurlar. O demde şeytânın maskarası olurlar.

3311.

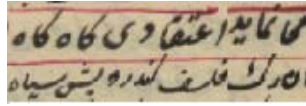
¹⁵⁸ "Yer yüzü sarsıntısıyla sarsıldığı vakit..." Zilzal,1

Ey felsefi, eğer şeytânı görmedin ise kendini gör, zîrâ senden iyi iblis olmaz. Cünûn olmayınca, yüzde mavilik olmaz. Murâd sur' dur. Çünkü dîv yoktur, bu masrû'un hâli nedir, demektir. Masrû'un kebûdluğu, şeytânın vücûduna delâlet eder.

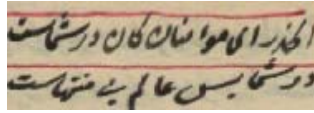
3312.

Her kimesnenin kalbinde şek ve ıztırâb vardır. Dünyâda o bir gizli felsefidir.

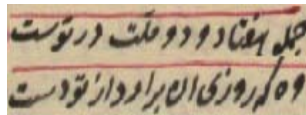
3313.

Ba'zı evkâtta böyle kimse i'tikâd gösterir. Sonra yine felâsefe damarı hareket edip, onu kara yüzlü eder.

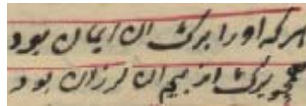
3314.

Hazer ediniz ey mü'mînler, bu felsefilik câyı sizde dahi vardır. Zîrâ nihâyetsiz 'âlemler vardır sizde.

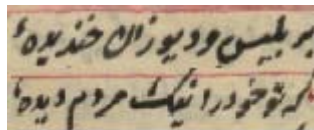
3315.

Cümle yetmiş iki milletin i'tikâdı ve ahvâli sende mevcûddur. Eyvâh gün olur ki, o su'i hâl senden elini yukarı getirir.

3316.

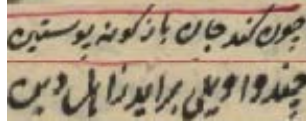
Her kimse ki, ona o imân azığı vardır; yaprak gibi kalbi titrer sırrım kıyâmette zâhir olur deyu.

3317.

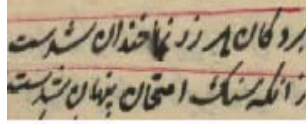
Şeytân üzerine ondan için gülmüşsündür ki, kendini iyi adam zannetmişsin.

3318.

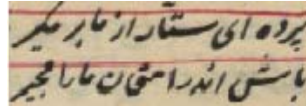
Çünkü cân kürkünü ters eder ve derûnunda olanı izhâr eder. Nice ve öyle gelir, ehl-i dünyâdan ya' nî nice ehl-i salâh zannolunur kimesnelerin sırrı fâş olup ve rezîl olup mahşer yerinde kemâl-i nedâmetinden âh etse gerektir.

3319.

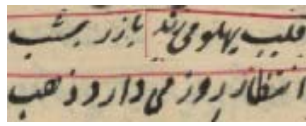
Dükkân üzerine oturup her altın satıcı, hândân ve mesrûr olmuştur. Zîrâ bilir ki mihekk pinhân olmuştur. Bundan murâd her zâhid 'amelini ve hüsn-i hâlini senâ eder. Zîrâ bilir ki hâlini anlar yoktur. (182 b) Ammâ evliyâullah içinde mahşer yerinde kendini medhe kâdir olmaz. Zîrâ su'i hâli gerek 'ârifler 'inde ve gerek mahşerde izhar mine'l-şemsdir.

3320.

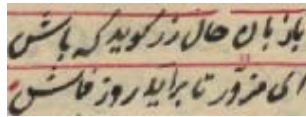
Böyle olunca ey kulların 'aybını örtücü Mevlâ, perdeyi bizim 'aybımızdan ref' etme. Bizim imtihân günümüzde bize amân verici ol.

3321.

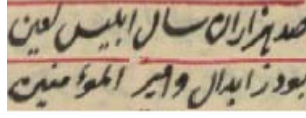
Kalp altın, yan vurur gerçek altına. Gece de hâlis altın dahi gündüze muntazır olur ki hakikat-i hâl zâhir ola.

3322.

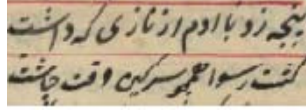
Hâl dili ile hâlis altın der ki: "Ey kalp sabreyle, sabâh olsun. Ey müzevir hele gündüz âşikâre olsun. Bundan murâd, mürâyiler muhlislere biz dahi sizler gibiyiz deyu da' vâ ederler. Muhlisler dahi mürayilere mahşer günü olunca ma' lûm olur derler.

3323.

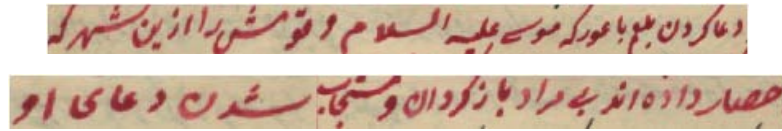

Niçe yüz bin yıl mel' ûn iblis, abdâl-ı Hüdâ'dan idi. Ve emir-i melâyike idi.

3324.

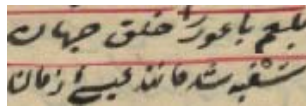

Âdem 'aleyhi's-selâm ile mu'araza eyledi. O nâzdan için ki iblis tuttu. Sonra kuşluk vakti necâseti gibi rezîl oldu. Vakt-i duhâda şemsin harâretinin galebesi sebebiyle necâsetin râyıhası ziyâde zâhir olur, güyâ necâset rezîl olmuş gibi olur. İşte böyle büyükler ile mu'araza telef ve helâkı netice verir. Buna münâsib olarak Bel' um hikâyesine şürû' buyurlar.

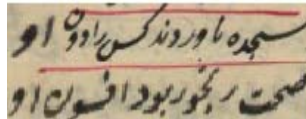
Benî İsrâîl'den, Bel' um bin Bâ' ûr'un du'â eylemesi beyânındadır ki Hazret-i Mûsa 'aleyhi's-selâmı ve ümmetini bu şehirden ki muhâsara etmişlerdir. Me'yûs olarak geri döndür ve bu şehre duhûlü nasîb etme ve dahi onun du'âsının müstecâb olması beyânındadır. Şehr-i mahsûrdan murâd Kudüs-i Şerîf'tir.

3325.

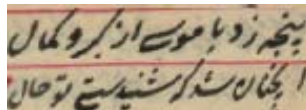
Bel' um bin Bâ' ûra, dünyânın halkı zamânının Hazret-i İsâ'sı gibi mağlûb olmuşlar idi.

3326.

Bel' um'un gayri kimesneye secde getirmediler; belki ancak ona baş eğdiler. Zîrâ onun efsûnu ve nefesi hastanın sıhhatine sebep idi.

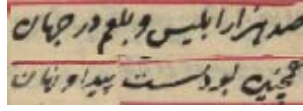
3327.

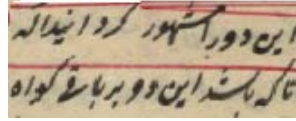
Mu'araza eyledi Mûsâ 'aleyhi's-selâm ile kibrinden ve kemâlinden için, sonra kendisi ancılayın oldu ki hâli sen işitmişindir.

3328.

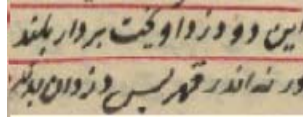
(183 a) Çok şeytân ve Bel' umlar dünyâda böylece gizli ve âşikâre vardır.

3329.

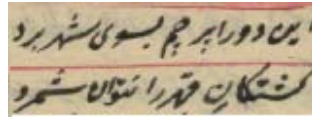
Bu ikiyi Cenâb-ı Kibriyâ meşhûr eyledi. Hattâ bu iki sâ'irlerine şahid ola.

3330.

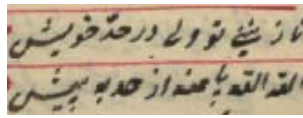
Bu ikiyi yüksek dâra astı ve teşhîr etti. Yoksa Mevlâ'nın kahrında çok hırsızlar vardır.

3331.

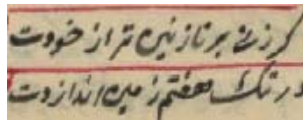
Bu ikiyi, perçeminden sürüyerek siyâset için şehre getirdi. Mevlâ'nın kahrının maktûllerini saymak mümkün değildir.

3332.

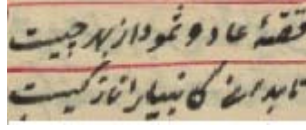
Sen nâzeninsin lîkin kendi haddinde dilberlik eyle, kork Mevlâ'dan, haddinden ileriye ayak koyma. Sonra bunlar gibi belânı bulursun.

3333.

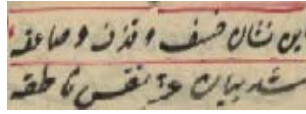
Eğer sen kendini ziyâdesinden nâzlıya vurursan, yedinci yerin ka' rına seni atarlar ve telef ederler.

3334.

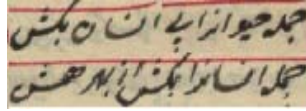
‘Âd kavminin ve Semûd kavminin kıssasından içindir, ondan için ki bilesin enbiyâ-yı ‘izâmın nâzikliğı vardır. Zîrâ Rabbü’l-Müte‘âl kendilerinin hâtırı için bir kavm-i ‘azîmi helâk eyledi.

3335.

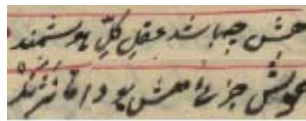
‘Arzın büyümesi ‘alâmeti murâd, Kârûn’dur. Ve kavm-i Lût’un memleketlerinin üstü altına gelmesi ve sayha-yı Cibrîl ile kavm-i Semûd’un helâkı nefsi-nâtika ve rûh-ı hakikî ashâbının ‘indallah ‘azîz olduğuna delîl oldu.

3336.

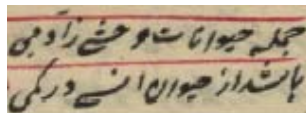
Cümle hayvânı insânın nef’i için zebh ile Hazret-i Hakk’ın ruhsatı vardır. Zîrâ Kurân-ı Kerîm’de ¹⁵⁹ buyurmuştur. Cümle insânın ‘avâmını dahi ‘akl-ı kâmil sâhibi olan zât için eğer ona mûzırr ise katl ile yine ruhsat-ı ilâhiyye vardır. Görmez misin Nûh ‘aleyhi’s-selâm için, cihân halkını Mevlâ suya boğdu.

3337.

‘Akl dediğim nedir, dersen insân-ı kâmilin ‘aklı küllîdir. ‘Akl-ı cüzî dahi ‘akıldır ammâ zayıf ve bî-çâredir. Ve ‘akıl demeğe lâayık bile değildir.

3338.

¹⁵⁹ "O halk (yaratıcıdır) ki yerde ne varsa hepsini sizin için yarattı." Bakara, 29

Âdemden vahşî olan dağ, hayvânâtın cümlesi geyik ve tavşan gibi insân ile ülfet eden hayvândan mertebede dündür ve hayvân ehli onlardan eşrefdir. Hattâ humâr ehlinin lahmı harâmdır. Ve humâr-ı vahşînin helâldir.

خون آنها خلق را باشد سبیل
زانکه وحش اند از عقل جلیل

3339.

O vahşîlerin kanı halka sebîl olur. Zîrâ ‘akl-ı celîlden vahşîdirler.

عزت و حشمت بدین افتاد بپست
که مران از افغانی لاف آمد دست

3340.

Vahşînin ‘izzeti bununla alçak düştü. Zîrâ insâna muhâlif gelmiştir.

بپس چه عزت باشدت ای ناداره
که شدی تو حشر مستغفاره

3341.

(183 b) Böyle olunca ey şahs-ı ‘acîb sana ne ‘izzet olur ki, sen ürkücü yaban eşekleri gibisin ve aslâ insândan ma‘dûd değilsin.

عزت بد کننت از بهر صلاح
چون شود و حشمت شود خشن بیا

3342.

Eşek insânın işine yaradığı için öldürmek lâıyk değildir, çünkü vahşî olur. Onun kanı mübâh olur, sen dahi insân-ı kâminden vahşet ve nefret üzere olur isen, senin katlin helâldir.

لرجه خردادش زاجر نبود
هجم معذورش لی دارد و دود

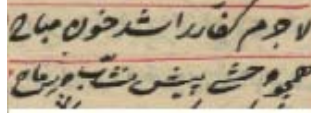
3343.

Gerçî humâr-ı vahşînin men‘ edici ‘ilmi yok idi. Ve lîkin Cenâb-ı Hakk onu hiç ma‘zûr tutmaz. ‘Aklı yok deyu yine katlini helâl eder. Bâhusûs ki sen ‘aklı sâhibi oldun. Sen vahşî olursan iyi mülâhaza edersin. Nitekim buyururlar.

بپس جو وحش شد از آن دم آدمی
که بود معذوران یار سسی

3344.

Böyle olunca çünkü vahşî oldu. Ol nefhadan insan kaçan ma'zûr olur. Ey benim 'âlî yârim olmaz. Ve elbette cehenneme gitmesi mukarrer olur.

3345.

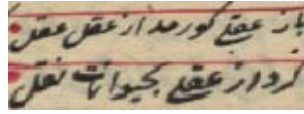
Bu eelden küffârın kanı mübâh oldu. Ve katli helâl oldu. Okun ve mızrakların önünde vahşî gibi.

3346.

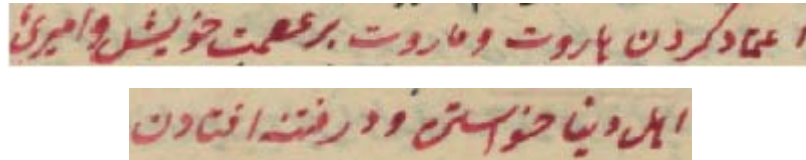
160

Kâfirin 'ıyâli ve evlâdı cümlesi sebîl oldu. (sahh)¹⁶¹ Zîrâ 'akılları yoktur. Ve reddolunmuş ve hakîrdiler.

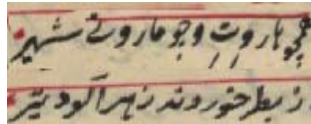

3347.

Dahi bir 'akl ki, 'aklın 'aklından ürker. O kimse kendini 'âlem-i 'akldan hayvânât 'âlemine nakl eyledi, murâd ehlullahdan kaçanlardır.

Hârût ve Mârût iki meleklerdir. Kendi 'ismetleri üzerine i'timâd eylemeleri ve dahi ehl-i dünyâya emir olmaklığı Cenâb-ı Hakk'dan istemeklikleri ve mes'ullerine müsâ'ade-i Bârî oldukdan sonra belâya düşmeleri beyânındadır.

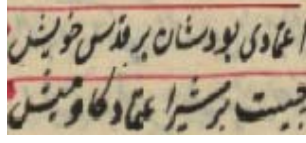

3348.

Meşhûr olan Hârût ve Mârût gibi kibirlerinden nâşi zehirli oku yediler.

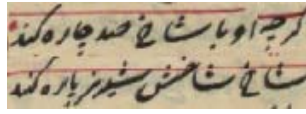
¹⁶⁰ Bu beyit der-kenârda yer almaktadır.

¹⁶¹ Burası der-kenârda yer almaktadır.

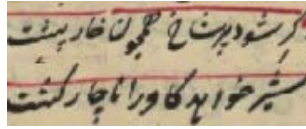
3349.

Bunların kendi tahâretine i'timâdı var idi. Ve lîkin su sığırının kendi büyüklüğüne mağrûr olup, arslâna mukâbele ederim deyu i'timâdı nedir? Ya'nî 'abes şeydir. Hâsılı kazâ ve kader ile pençeleşmek ululuğuna i'timâd ederek, bir vechle münâsib değildir. Belki dâ'im niyâzda olmak lâzımdır.

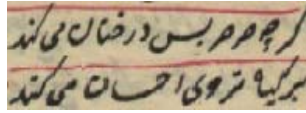
3350.

Gerçî su sığırı boynuzu ile çok iş görür ve lîkin erkek arslân onu pâre pâre eder.

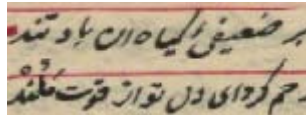
3351.

Eğer su sığırı kirpi gibi diken dolu olursa, arslân öküzü nâçâr öldürür.

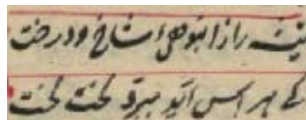
3352.

Gerçî rih-i şedîd çok ağaçlar koparır. Lîkin tâze otlara çok lûtf eder. Za'ıfı sebebiyle zîrâ dıraht gibi rüzgâra kuvvet 'arz etmezler. Bunun gibi fâsiklar amânda olduğundan (184 a) mazhar-ı 'inâyet ve rahmet olurlar. Ammâ 'âbidler 'ibâdetine mağrûr olmakla mazhar-ı gazab-ı Bârî olurlar.

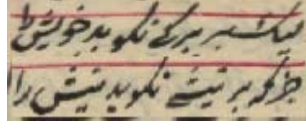
3353.

Otun za'ıfı üzerine o şedîd rüzgâr ey gönül rahm eyledi. Sen dahi Cenâb-ı Hakk'a izhâr-ı 'aciz eyle ve kuvvetten lâf vurma ki nâ'il-i rahmet olasın.

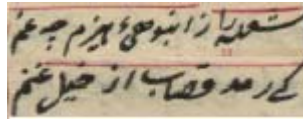
3354.

Baltaya dalın ve ağacın kesretinden kaçan havf gelir. Belki onları pâre pâre eder.

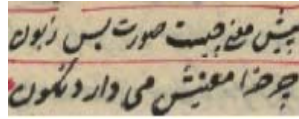
3355.

Lîkin tîşe, kendiyi yaprak üzere vurmaz. Neşter gibi me' zûnun gayrisine balta kendi nîşini vurmaz. Hâsılı gazab-ı Bârî kavîlere ve mu' cîblere olur, demektir.

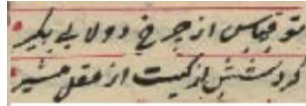
3356.

Nârın şu'lesine odunun çokluğundan ne gam vardır? Kasap koyun sürüsünden kaçan ürker?

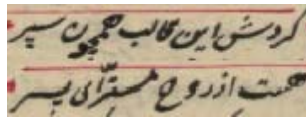
3357.

Ma' nânın önünde sûret nedir? Çok zebûn ve za' iftir. Feleği, onun ma' nâsı zebûn tutar. Feleğin ma' nâsından murâd, felekte mutasarrıf olan nefs-i nâtıkasıdır ki, hükemâ isbât ederler.

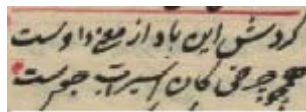
3358.

Sen dolaba mensûb olan gökden kıyâs tut. Onun gerdîş ve hareketi kimdendir? Müdebbir olan ' akıldandır.

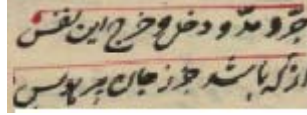
3359.

Bu kalkan gibi bedeninin hareketi, ey oğul mahfi olan rûhundur. Şu iki beytle ma' nânın suretine gâlib olduğunu beyân buyururlar.

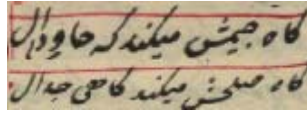
3360.

Bu rüzgârın hareketi onun ma'nâsından ve kendide müdebbir olan şeydendir. Değirmenin çarhı gibi ki o esîr-i âb-ı cûdur. Rüzgâr dahi kendi müdebbirine esîr ve mağlûbdur.

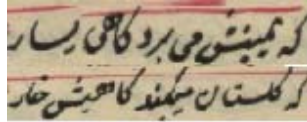
3361.

Bu nefsi insâniyyenin içeri girmesi ve taşra çıkması kimden olur? Hevesle dolu olan cânın gayri kimseden olmaz. Belki ancak cânndan olur ve cânnda dahi mutasarrıf Mevlâ'dır. Öyle olunca cümlede tasarruf Mevlâ'nındır.

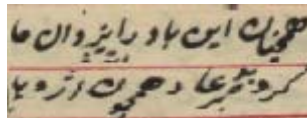
3362.

Rûh nefsi gah cim eder gahi hâ ve dâl eder. Ya'nî dilediği gibi nefsi kullanır demekten kinâyedir. Şârih-i Mevlevî'nin remz-i turrehâtına iltifât etme. Rûh o nefsi gah musâlahâya müte'allık kelâm eder. Ve gah cenân ü cidâle müte'allık kelâm eder.

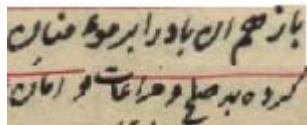
3363.

Rûh, o nefsi gah sağa ve gah sola iletir. Ya'nî gah güzel kelâm eder ve gahi çirkin kelâm eder. Ve gah gülistân ve gah diken eder. Yine mısra'-ı evvel me'alindedir.

3364.

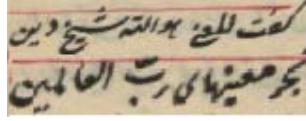
Bunculayın bizim Rabbimiz, bu rüzgârı 'Âd kavmine ejderhâ etmiş idi.

3365.

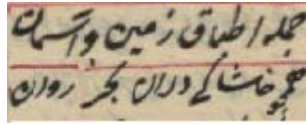
Dahi Mevlâ o bâdı mü'mînler üzerine sulh ve onlara mâbihi'l-hıfz ve sebab-i amân etmiş (184 b) idi.

3366.

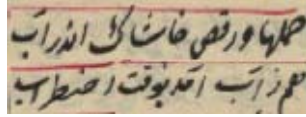
Dînin şephi bu umûr-ı mezkûreye ma‘nâ dediğimizden murâd, Allah Te‘âlâ’dır dedi. Öyle şeyh-i dîn ki ‘âlemlerin Rabbisi olan Mevlâ’nın ma‘nâ ve hakikatlerinin ve cümle ma‘nâ ve hakâyıka ‘ârifdir. Dînden murâd, Allahu a‘lem bimuradihi Muhi’d-dîn ‘Arabî *kuddise sırrûhu*’dur.

3367.

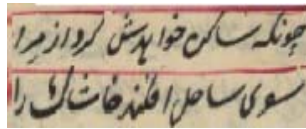
Yerin ve göğün tabakalarının cümlesi o bahr-i revânda bir çöp gibidir. Ve kâffe-i ‘avâlim kudret-i Hakk’a nisbetle, lâ-şey makûlesidir.

3368.

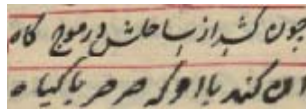
Çöp ve süprüntülerin ıztırâb ve hareketi yine âbdandır.

3369.

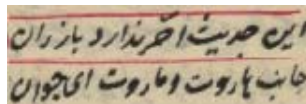
Çünkü çöpleri mira ve ‘inâdından sâkin eylemek ister. Çöpü sâhil tarafına ilkâ eder. Çöp hareketten kalır.

3370.

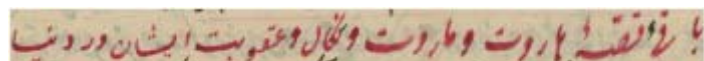

Çünkü deryâ, çöpü sâhilden mevcgâha çeker. Çöpe onu eyler ki şedîd rüzgâr öte eyler, ya‘nî kemâliyle tahrîk eyler.

3371.

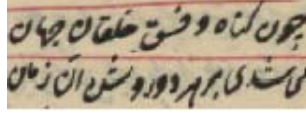

Bu söz nihâyet tutmaz, geri sür feresini Hârût ve Mârût kıssası tarafına ve onu tamâm eyle. Ey yiğit civân zamm-ı cimle bahâdır ma‘nâsındır.

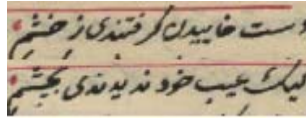

Hârût ve Mârût'un kıssasının bâkiyesidir. Ve onların azâbı ve belâlarının dünyâda beyânıdır.

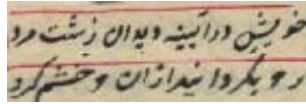
3372.

Çünkü cihân halkının fıskı ve suçu her ikisi üzerine rûşen ve zâhir olurdu. Ân zamânın ma' nâsı, beyt-i âtiye sarf olunacaktır.

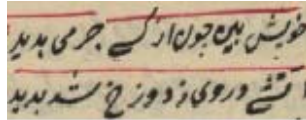
3373.

Ol zamân gazablarından nâşi elini ısırarak tutarlar idi. Lîkin kendilerinin 'ayb u kusûrlarını görmezler idi.

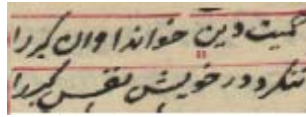
3374.

Ol çirkin merd âyineye baktı ve kendini gördü. Kendinden yüz döndürdü ve gazab eyledi.

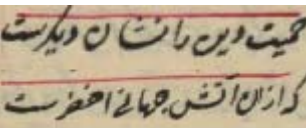
3375.

' Aceb sâhibi çünkü bir kimesneden bir suç gördü onda cehennemden bir âteş peydâ oldu. Ve Hakk için infî'âl ettim zannetti.

3376.

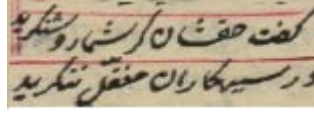
O gazabına gayret-i dîniyye okur, o ise kendinin kibrinden hâsıl oldu. Ve kendinde kâfir nefsinin görmez.

3377.

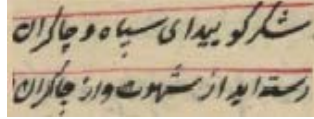
Dîn gayretinin başka alâmeti vardır. Öyle ki o âteşten dünyâ yeşil olur. Ve yanmaz ammâ varlıktan gelen gazab dünyâyı yakar.

3378.

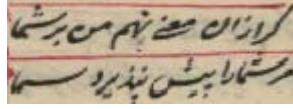
Cenâb-ı Kibriyâ meleğine buyurdu ki: "Eğer siz, rûşen ve nûrânî iseniz ‘âsilere gâfil olarak nazar etmeyiniz. Zîrâ onlarda nefis vardır.

3379.

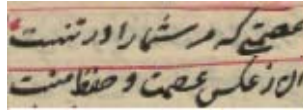
(185 a) Şükrediniz ey benim ‘askerim ve kullarım, şehvetten ve ferc muhabbetinden halâs oldunuz.

3380.

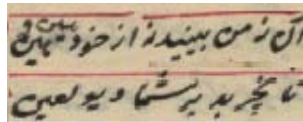
Eğer o ma‘nâdan ben size kor isem ve şehvet verir isem gayri sizi gökler kabûl etmez." buyurdu.

3381.

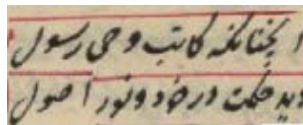
"Bir ma‘şûmluk ki sizin teninizdedir; o ‘ismet, benim ‘ismetimin ve hıfzımın ‘aksidir. Sizler onu kendinizden bilmeyiniz.

3382.

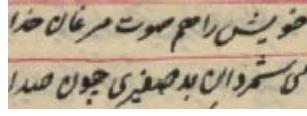
Onu benden görünüz. Sakınıp kendinizden görmeniz, hattâ mel‘ûn şeytân size galebe etmeye."

3383.

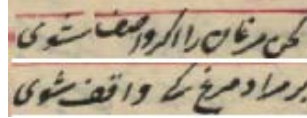
Ancılayın ki Resûl-i Ekrem ve Nebî-i Muhterem *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem*in kâtibi, hikmeti kendinde gördü. Ve nûr-ı usûli dahi kendinden bildi. O ise Resûl-i Kibriyâ'nın feyzi ve bereketi idi.

3384.

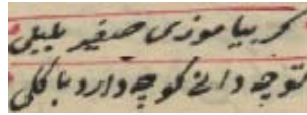
Kendiyi murgân-ı Hüdâ'nın hem-savtı saydı. O ise sayyâdın ıslığı gibi bir 'âriyet-i sâdâ idi.

3385.

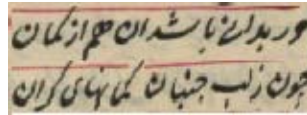
Kuşların âvâzını eğer vasf edici olursun ve kuşlar gibi ötersen kuşun murâdına kaçan vâkıf olursun, olmazsın demektir. Kâtibe dahi vahy 'aksetti ise kaçan kâtib hakikat-ı vahye âşinâ olur?

3386.

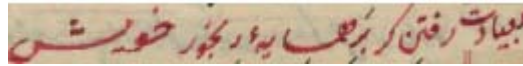

Eğer bülbülün savtını ta'allüm edip, bülbül gibi nağme edersen ne bilirsin ki, o bülbül gül ile ne mu'âmele eder.

3387.

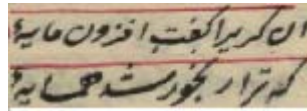

Farazâ bilirsen onu dahi zan ve tahmîndendir; sağırların hareket edici dudaktan zanla bildikleri gibi. Bu münâsebetle bir sağır hikâyesine şürû' buyururlar.

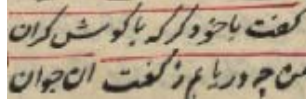
Sağırın 'iyâdeye gitmesi beyânındadır. Kendisinin hasta komşusunun 'indine, iyâde hastanın hâtırını sormaya derler bu sünnet-i şerîfedendir.

3388.

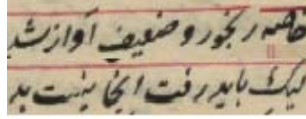
Ol bir sağıra bir zengin dedi ki: "Senin komşun hasta oldu." *Efzûn-ı mâye*, ganî demektir. Yâhûd kulağı işitir, ma'nâsındır.

3389.

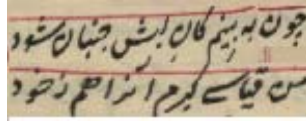
Sağır kendiye dedi ki: "Ağız kulak ile ol civânın kelâmını ben niçe anlarım?"

3390.

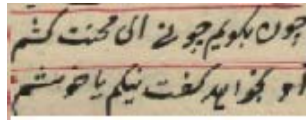
Bâhusûs hasta ve âvâzı zayıf oldu, lîkin o komşuya gitmek lâzımdır. Gitmekten firâk mevcûd değildir.

3391.

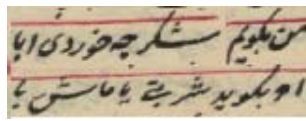
Sağır kendi kendiye tasmîm eyledi ki: "Çünkü görürüm ki, dudakları hareket edici olur. Ben o lebinin hareketini kendimden tahmîn ederdim meselâ.

3392.

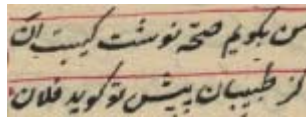
(185 b) Çünkü derim, niçesin ey benim mihnet-keşim? O bana der, demek ister ki; iyiyim yâhûd hoşum.

3393.

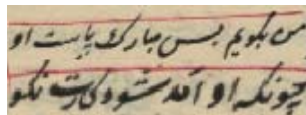
Ben derim; Elhamdülillah şükrolsun. Ba^ç de derim ki ne ekl edersin ‘acabâ? O der ki falan şerbeti ve ‘ilâcı yâhûd mercimek çorbası yerim.

3394.

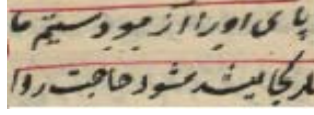
Ben derim ki sıhhat ve ‘âfiyet olsun. Ba^ç de derim ki kimdir o senin önüne tabîblerden gelen? O dahi der ki: Filân hekîmdir.

3395.

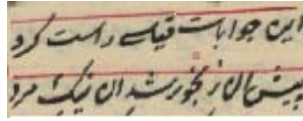
Ben dahi derim ki: Çok mübârek ve hayırlı ve kademi meymenetli hekîmdir. Çünkü o geldi, senin işin iyi olur.

3396.

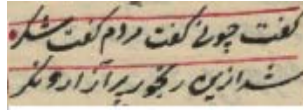
O hekîmin ayağını biz sınıamışızdır. Her kande ki o hekîm gitti hâcet revâ oldu ve iş bitti."

3397.

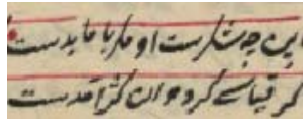
Bu kendi tahmîninden olan cevâbları tanzîm etti, o iyi adam o hastanın yanına gitti.

3398.

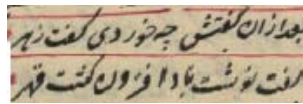
Dedi ki: "Ey hasta niçesin?" Hasta dahi sağırın tahmîninin hilâfı olarak dedi ki: "Öldüm." Sağır dedi ki: "Şükrolsun." Hasta bu kelâmdan pür-âzâr oldu ve sağırın bu kelâmını inkâr ile doldu öyle diyerek ki.

3399.

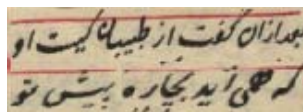
Bu ne şükürdür? O adam meğer bize düşman olmuştur ve bizim mevtimizi ister. Sağır bir kıyâs etti, ammâ o kıyâs eğri geldi.

3400.

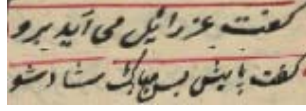

Bundan sona ona dedi ki: "Ta'amlarda ne yersin?" Dedi ki: "Zehir yerim." Sağır dedi ki: "Bal olsun." Hastanın gazabı bunu işitince ziyâde oldu

3401.

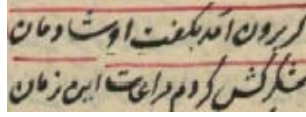

Bundan sonra sağır dedi ki: "Tabîblerden kimdir önüne dermân için senin önüne gelir, ya' nî kangı hekîme baktırırın?"

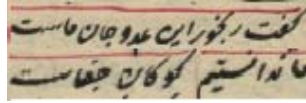
3402.

Hasta ziyâde gazabdan dedi ki: "Var yıkıl git, 'Azrâîl geliyor ve bakıyor." Sağır yine "Filân hekîm geliyor." dedi zannıyla; dedi ki; "Ayağı kutlu ve mübârek hekîmdir; öyle ise şâd ol, kalkarsın."

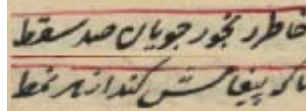
3403.

Ba' de sağır, hastaya vedâ' edip taşra çıktı. Kendi kendiyeye şâdumân ve mesrûr olarak dedi ki: "Ona şükrolsun ki, bu zamân hastanın hâtırına ri' ayet ettim ve Hakk-ı civâri yerine getirdim."

3404.

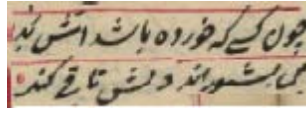
Hasta dedi ki: "Bu bizim cânımızın düşmanıdır ve mevtimize tâlibtir. Biz bilmez idik ki, bizim hakkımızda bu cefâ ma' denidir ve düşmandır."

3405.

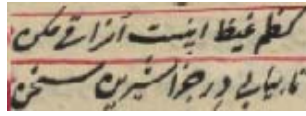
(186 a) Hastanın hâtırı, çok çirkin sözler ister ki, bu sağıra söyleye ve intikâm ala ve ona her üslûbdan haber isâl eyleye ki, kalbi müsterih ola. Hikâyet: Beyzâvi mahşîsi, Konevi İsmâ'îl Efendi Hazretleri gâyet zâhid olduğundan, tütün içmek 'indeinde günâh-ı kebâyir gibi imiş. Bir gün meşhûr hoca Münîb Efendi ziyâretine varmış. Lîkin mûmâileyh, intisâb için bir cüzî zamân Konevî tefsîr okutur iken dersine hazır olur imiş. O gün Konevî'nin ziyâretine medürisinden bir sağır kimesne var imiş, o dahi gelmiş. Esnâ-yı mükâlemede Konevî, Münîb Efendi'ye hitâb edib demiş ki: "Molla Münîb, bir duhân râyhâsı şemm ederim. Ayâ nereden

gelir ola?" Münîb Efendi (sahh)¹⁶² dahi sağırı gösterir imiş ki, bundan gelir. O ise kendi duhân içmekle, kendinin râyiha-i kerîhesi imiş. Konevî dahi sağırı istiskâl edip, sağır gider iken: "Sen duhân içip, bir dahi söyle bizim yanımıza gelip beni ta'cîz etme." der imiş. Sağır anlar imiş ki: "Bizi unutma, yine gel." diyor. Sağır: "Hiç ben efendimi terk eder miyim? Yine gelirim." der imiş. Konevî: "Gelme, istemem." deyu çağırır imiş. Sağır der imiş ki: "Bu def'a şûglum sebebiyle geledim, 'afv buyurun. Gayri tez tez gelirim."

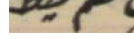

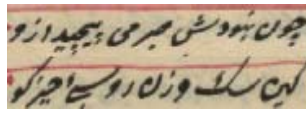
3406.

Çünkü bir kimesne yaramaz aş yemiş olur; o aş onun gönlünü karıştırır, kay edinceye dek.

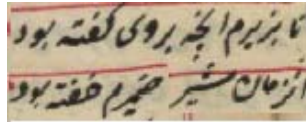
3407.

Kurân-ı Kerîm'de Cenâb-ı Kibriyâ'nın buyurduğu ¹⁶³ budur. Ya' nî intikâmı terttir. Sana söylenen acı kelâmları yutup sabreyle ve bu hasta gibi dil-teng olma. Hattâ onun 'âvâzında Mevlâ'dan ve nâsdan tatlı sözler bulasın.

3408.

Çünkü hastanın sabrı yok idi, bu kelâmdan muztarib oldu. Öyle diyerek ki: "Bu kelb u rusbî ' avratlı ibne neredir ki, bende ona söyleyim."

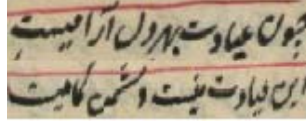
3409.

Hattâ döneyim, ol nesneyi ki onun üzerine ki söylemiş idi. O zamân kalbimin arslânı uyumuş idi, cevâb veremedim.

¹⁶² Bu kısım der-kenârda yer almaktadır.

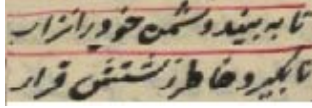
¹⁶³ "O muttekiler ki, bollukta ve darlıkta infak ederler, ve kızdıklarında öfkelerini yutarlar..." Al-i İmran, 134

3410.

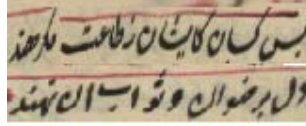
Çünkü ‘iyâde, hastanın kalbini teskîn içindir, bununki bize ‘iyâde değil, düşman murâdlıdır, ya‘nî mevtimize talebdir.

3411.

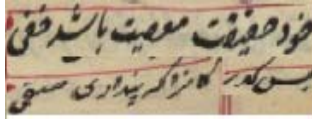
Tâ ki, kendi düşmanını zebûn göre. Ondan için buraya gelmiştir, tâ ki onun hâtır-ı ziştî karar tuta. Murâdı, bana ‘iyâde değildir.

3412.

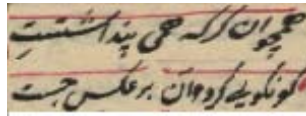
Çok kimesneler vardır ki, ta‘atten i‘râz edicilerdir. Ve ettikleri ta‘at değildir. Zîrâ kalbini, cennete ve onun sevâbına korlar. Ta‘atte ise, matlûb ancak rızâullah olmak lâzımdır.

3413.

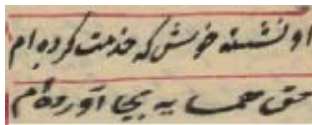
Tahkîk hakikatte öyle ta‘at, hafî günâh olur. O ta‘at çok bulanıktır. (186 b) Sen onu pâk ve hâlis zannedersin.

3414.

Ol sağır gibi ki, iyilik eyledi zannetmiştir. O ise ‘aks üzere sıçradı. Bunun gibi cennet için ‘ibâdet edenler, ta‘at ettik hülyâsında olurlar ve ahrette ancak cennete nâ‘il olmakla pişmân olurlar.

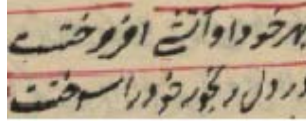
3415.

O sağır hoş oturmuş ki, hizmet eyledim; Hakk-ı civârı yerine getirmişim.

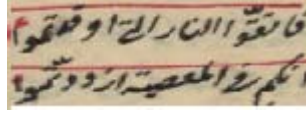

3416.

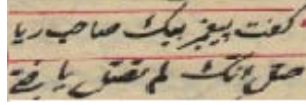
O ise, kendi için hastanın kalbinde bir âteş yakmıştır ve kendini o âteşe yakmıştır. Ve hastayı ağzâbdan gayri bir iş görmemiştir.

3417.

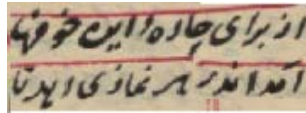
Korkun şu nârdan ki, ikâd ettiniz. Ma' siyette o nârı ziyâde ettiniz. Hitâb, ehl-i riyâyâ ve rızâ-yı Bârî için 'ibâdet etmeyenleredir.

3418.

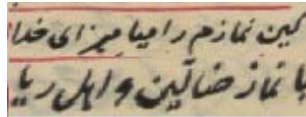
Peygamber 'aleyhi's-selâm bir riyâ sâhibine buyurdu: "Kalk namâz kıl, zîrâ bu namâz değil idi." Menkûldür ki, bir gün Peygamberimiz 'aleyhi's-selâm bir kimesneyi namâz kılarken gördü ve ta'dîl-i erkâna ri'âyet etmez idi. Ve 'adem-i ri'âyet delâlet eder ki; kalbinde ihlâs yok idi. ¹⁶⁴ buyurdular. Bundan ma'lûm olur ki; 'ibâdet hâlisen livechillah olmak lâzımdır.

3419.

Bu havfların çâresinden için, her bir namâzda ¹⁶⁵ deyü münâcaat lâzım geldi.

3420.

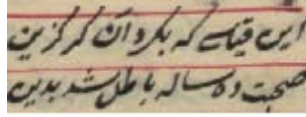

Öyle diyerek ki; benim namâzımı ashâb-ı delâletin ve ehl-i riyânın namâzına karıştırmı ve onların namâzı gibi kılma.

¹⁶⁴ Kalk namaz kıl, çünkü sen namaz kılmadın.

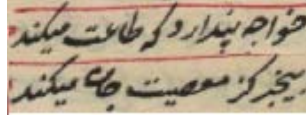
¹⁶⁵ "Bizi dosdoğru yola ilet." Fatiha, 6

3421.

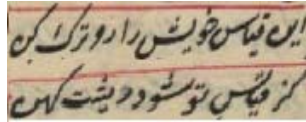
Ol zan ve tahmîni ki, o sağır eyledi. On yıllık hukûk hem-sâyesiyle bâtlı ve lağv oldu.

3422.

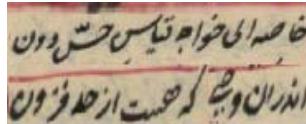
Hoca zanneder ki, ta‘at eyler; haberi yok ki, cân çekişir ettiği ‘isyândan.

3423.

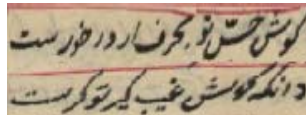
Bu kendi kıyâsını yürü, terk eyle. Zîrâ senin kıyâsından yâren eski olur; ya‘nî sen böyle oldukça zahm-dâr olmadan necât bulamazsın demektir.

3424.

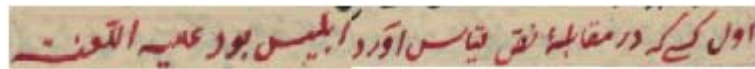

Bâhusûs ey hoca ki, alçak ve denî hissin ‘ilmi ve kıyâsı, ol vahye nisbet ile ki hadden ve ta‘rîften taşradır. Onun yanında hiçbirşey değildir.

3425.

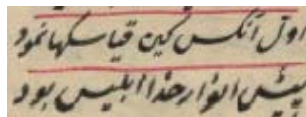

Senin hâs kulluğun eğer Kurân-ı ‘Azîm’e ve hadîs-i şerîfe lâyük ise ve onu anlar ise, belki gayb tutucu kulağın sağırdır. Bu sûrette Kurân’ın ma‘nâsını fakat sem‘ eyle, anlamaya kâdir olmazsın.

(187 a) Ol kimesne ki nass mukâbelesinde kıyâs getirdi ve Cenâb-ı Hakk’a mu‘âraza eyledi, şeytân idi. Bu sûrette ehl-i kıyâsın pîri, şeytân olmuş olur.

3426.

İbtidâ ol kimesne ki; bu alçak ve hakîr kıyâsları getirdi, Hüdâ'nın envârının önünde; şeytân idi. Cenâb-ı Kibriyâ secdeyi terk edince, iblise su'âl eyledi,

ما منك ان تسجد لما خلقته بيدي ائتبرت ام كنت من العالمين¹⁶⁶

buyurarak. İblis

dahi cevâbında انا خير منه خلقته من نار و خلقته من طين¹⁶⁷ dedi. Ve 'âlînin, sâfile secde etmesini revâ görmedi. Çünkü zâhirde, nârdan mahlûk olmakla kendiyi 'âlî gördü. Âdem 'aleyhi's-selâm, hâkdan mahlûk olmakla onu sâfil gördü. Binâen 'aleyh, kıyâs-ı 'aklî düzûp secdeyi terk etti. Ve kendinin kıyâsı, tardına sebep oldu. Sâ'ir kıyâs-ı 'aklîler dahi, hatâ olmada buna kıyâs oluna. Ve şeytânın kıyâsı onu netice verdi ki, bu emr yerinde değildir. Hâl bu ki emr-i Bârî yerinde idi. Zîrâ Âdem 'aleyhi's-selâmın, iblis hakikatini görmedi. Eğer hakikat-i Âdem'i müşâhede edeydi emr-i Bârî'nin mahallinde olduğunu görüp, emre imtisâl ederdi. Nitekim beyân buyururlar.

گفت نارا از خاک بدشاک بهترست
من ز نار و او از خاک کدرست

3427.

Şeytân dedi ki: "Âteş, topraktan ziyâde iyidir. Zîrâ küre-yi nâr-ı felek kamere muttasıldır ve bu şüphesizdir. Ben nârdan halk olundum ve Hazret-i Âdem muzlîm ve sâfil olan hâkdan halk olundu.

بس تیس فرج بر اعلش کنیم
اوز خلالت ما ز نور و شیم

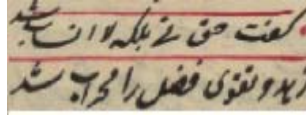
3428.

Böyle olunca fer' i aslâ kıyâs eyleyelim. Âdem 'aleyhi's-selâm zillet sâhibi olan hâkden mahlûkdur. Ve biz rûşen olan nûrdan mahlûkuz. Bu sûrette biz Âdem den hayırlı ve efdal olmamız lâzım geldi ve ona secdemiz dahi münâsib değildir." diyerek Vâcib Te'âlâ Hazretleri'ne mu'âraza eyledi.

¹⁶⁶ "(Rabbin ona): "Ey iblis!" buyurdu: "O benim iki elimle yarattığıma secde etmene ne mani oldu sana? Kibirlemek mi istedin, yoksa ali' -yüksek- lerde mi bulunuyorsun?" Sad, 75

¹⁶⁷ "(İblis dedi) : "Ben ondan hayırlıyım; beni bir ateşten yarattın, onu ise bir çamurdan yarattın." Sad, 76

3429.

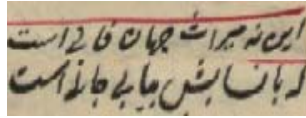

Cenâb-ı Hazret-i Mevlânâ *kuddise sırrûhu*, şeytânın tertîb eylediği kıyâsı iptâl için buyururlar ki: "Ey iblis, senin kıyâsın yerinde değildir. Zîrâ Kurân-ı

‘Azîm’de, Cenâb-ı Kibriyâ ¹⁶⁸ buyurdu. Ya‘nî sûra nefh olunduğu vakitte ve herkes kabrinden kalkıp mahşer yerine geldikde, ben filânın oğluyum diyerek iftihâr; ve gazâb-ı Hüdâ’dan necât yoktur. Belki ancak ‘ameli var ise halâs bulur. Filân-zâdelik fâ’ide vermez. Zîrâ zühd ü takvâ efzâliyete

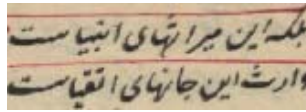
mihrâb oldu. Nitekim Kurân-ı Kerîm’de ¹⁶⁹ buyurmuştur.

3430.

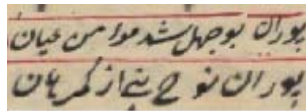
Efzaliyet, takvâ ile olunca takvâ mirâs olduğunu beyân edip buyururlar ki: takvâ fâni olan cihânın mâlî değildir. Hattâ babadan oğula kala ve neseb ile sen onu bulasın. Belki takvâ Cenâb-ı Kibriyâ’nın rûh-ı insâniyyeye vedi‘asıdır. Gâh olur ki enbiyâ sûlbünden gelenlerde bulunmaz, Nûh ‘*aleyhi’s-selâmin* (187 b) oğlu Ken‘ân gibi. Ve gâh olur ki küffâr sûlbünden gelir ve müttakî olur, İbrâhim ‘*aleyhi’s-selâm* gibi; âzer babası olduğu kavl üzere.

3431.

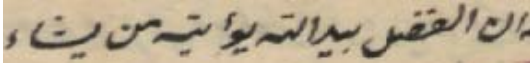
Belki takvâ, enbiyâ-yı ‘izâm ‘*aleyhimü’s-selâmin* mirâslarıdır. Ve buna vâris olan müttakîlerin cânıdır.

3432.

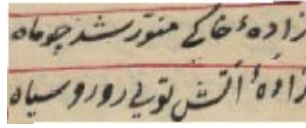

¹⁶⁸ "O vakit sur üfürüldü mü (dirilirler fakat) aralarında o gün ne soy dop vardır ne de soruştururlar." Müminun, 101

¹⁶⁹ "Haberiniz olsun ki, Allah yanında en değerliniz en takvalı en fazla korunanınızdır." Hucurat, 13

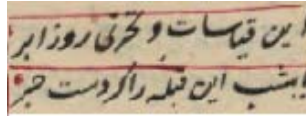
Ebû Cehl'in oğlu, babasının fevtinden sonra âşikâre dîn-i Muhammediyye'ye dâhil oldu. Hazret-i Nûh 'aleyhi's-selâmin oğlu kâfirlerden olup, vâlid-i mâcidine 'adâvet eyledi. Bundan ma' lûm oldu ki, takvâ ve dîn mirâs değildir. Belki ¹⁷⁰ nazm-ı celîli müfâdınca Mevlâ dilediğine ihsân buyurur imiş.

3433.

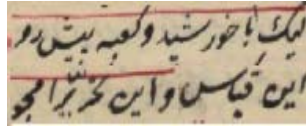
Topraktan hâsıl olanlar, ay gibi nûrlanmış oldular. Ey iblis, sen âteşten hâsıl oldun, yüzü kara olarak var, git.

3434.

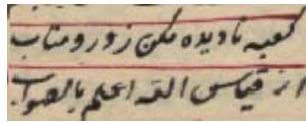
Bu kıyâsları ve talepleri, bulutlu günde yâhûd gecede ehl-i 'ilm kibleyi bulmak için etmişlerdir. Sâ'ir husûsta yakîn lâzımdır. Kıyâs işe yaramaz.

3435.

Lîkin güneşin vücûduyla ve Ka'be yüzünün önünde iken bu kıyâs ve bu talepleri isteme. Belki evliyâ-yı Hüdâ'ya teslîm ol.

3436.

Ka'be'yi görmezle, iş eyleme ve Ka'be gibi olan mürşid-i kâmilden yüz çevirme.

Kendi kıyâs ve 'ilminden için benim bildiğim budur, Allah Te'âlâ sevâba a' lemdir.

¹⁷⁰ "Doğrusu fazl lutf Allah'ın elindedir, onu dilediğine verir." Al-i İmran, 73

3437.

چون صفیری بشنوی از مرغ حق
ظاہرش را یادگیری چون سبق

Çünkü bir ıslık dinlersen, evliyâdan onun zâhirini yâd tutarsın. Ders gibi ve onu unutmazsın.

3438.

اولمیں از خود قیاس نہ کنے
موجہ خیال محض را ذرا نہ کہنے

Ondan sonra kendinden kıyâslar düzersin. Ve şu demektir ve bundan murâd budur dersin. Hâl bu ki öyle değildir. Ve hayâl sarfını hakikî ve zâtî edersin.

3439.

اصطلاحاً حاکمیت مرادبال را
کہ نباشد زان جز اقوال را

Evliyâ-yı kirâmın ıstılâhları vardır. Öyle ki, ondan ehl-i kavlin haberi yoktur. Nitekim Vehbî merhûm Lütfiyye'sinde buyurmuştur. Beyt:

Eyleme tahtie-i kavî-i fusûl,

Istılâhât ola şayed mahsûs.

Abdâl, lisân-ı Türkî'de kırklar dedikleri zâtlardır. Birisi bekâya gittikde, yerine birisi sâlihlerden bedel olarak onlara ilhâk olunduğundan, abdâl tesmiye olunmuştur.

3440.

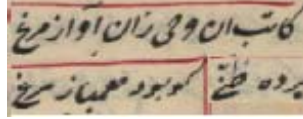
منطق الطیر بصدوت اموض
صدیقان و صد ہوس افروض

Kuşların lisânını savt eyle, öğrendin; ya' nî kuş gibi ötmeyi ta'allüm ettin. Yüz zan ve yüz heves şû'lelendirdin. Hâsılı evliyâullahın ıstılâhâtını kâl ile bildin. Ve bundan murâd, budur dedin ve evliyâ-yı kendinden hoşnûd ve râzı ettim zannettin lîkin.

3441.

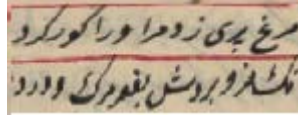
مجموعان رجبور دہما از قوت
کہ بہ بندار احبابت کشد مت

(188 a) Ol hasta gibi gönüller, senden zahm-dâr oldu. Ve evliyânın kulûb-i şerîfesi sana münkesîr oldular. Her ne kadar sağır gibi, isâbet ettim zannıyla mest isen de.

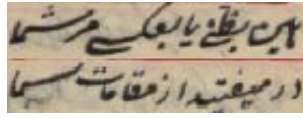
3442.

Senin hâlin, ol kâtib-i vahye benzer ki; o kuşun âvâzından zannetmiş ki murgun ortağıdır. Ve nübüvvetde Nebî-i Zîşân'a müşâriktir. Sen dahi kendini velî zannettin.

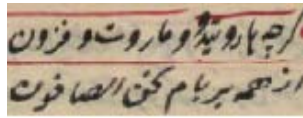
3443.

Sultân-ı Enbiyâ, 'aleyhi ekmelü't-tehâya bir kanat vurdu. Ve onu musâvât da'vâsı ettiği için kör eyledi. Ve çâh-ı delâlette bıraktı. İşte onu mevt ve derdin nihâyetine iletti. Yine hikâyeye 'avdet edip buyurlar.

3444.

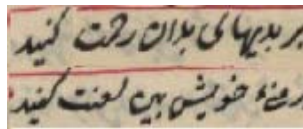
Mevlâ buyurdu ki: "Ey melekler, yâ zannıyla yâhûd galat-ı mulâhaza ile semânın makâmılarından düşmeyesiniz."

3445.

Gerçî Hârût ve Mârût ismiyle müsemmâ meleksiniz ve 'ismette olmuşsunuz.

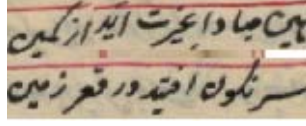
Cümle mahlûkattan **کنن الصافون طامی**¹⁷¹ üzerinesiniz. Ya' nî zümre-yi melâyikeden kılınmışsınız aşağı beyte merhûndur.

3446.

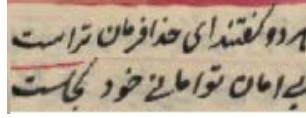
¹⁷¹ Biz, arı ve günahsızlardanız. ("Kün" kavli üzere yaratıldık.)

‘Âsilerin ‘isyânına merhamet ediniz ve ehl-i nefsi kusûru için dahl etmeyiniz. Kendiyi görücü varlığa la‘ net ediniz.

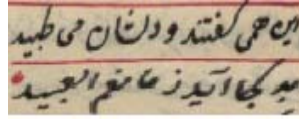
3447.

Böyle olmayıp, ‘âsileri ta‘n ederseniz olmaya ki, bu sözden gayret-i ilâhiyye ve imtihân-ı Yezdâniyye gelir. Sonra imtihânda iyi çıkıp, yerin dibine başı aşağı düşersiniz.

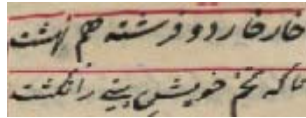
3448.

Her ikisi dediler ki: "Ey Mevlâ'mız, emr senindir. Sen kuluna amân vermeyince, tahkîk kula amân kandadır?"

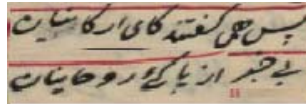
3449.

Gerçî Mevlâ-yı Mütê‘âl’e böyle dediler; lîkin onların kalbleri ‘âlem-i beşerîyyete hareket eder idi. Ve yer yüzünün hükümetine tâlibler idi. Şu zan ile ki beşerîyyette dahi böyle zühd ü perhîz üzere oluruz. Bizden çirkin nesne, niçe zâhir olur? Ne güzel kullarız bizler." dediler.

3450.

Bu iki meleğin derûnunun ıztırâbı dahi bunları terk etmedi. Hattâ hodbînlik ve ‘aceb tohmunu ekmeçeler.

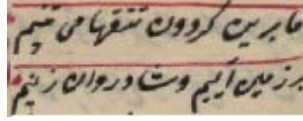

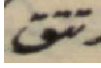
3451.

Kalblerinde bu sıklet ve bu ıztırâb olunca dediler ki: "Ey erkân ve ‘anâsıra mensûblar ve ey meleklerin takaddüsünden ve tenezzühünden bî-haberler;

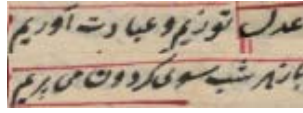

3452.

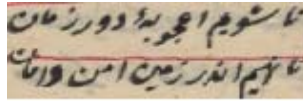
Biz bu felek üzere ta‘atten duvaklar dokuruz." gelinlerin yüzüne asılan şeye derler. "Sonra yere geliriz ve ta‘atin büyük döşeğini döşeriz. Ve rû-yı arzda dahi ziyâde kulluk ederiz. Sizin gibi fisk ile me'lûf olmayız."

3453.

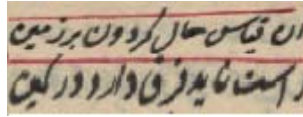
(188 b) ‘Adâlet kazanırız ve ‘ibâdet getiririz, dahi her gece felek cânibine uçarız.

3454.

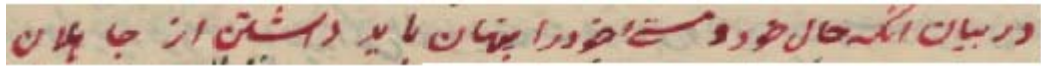

Devr-i zamânın u‘cûbesi olalım ve ‘âlem halkı bize ta‘accüb etsin. Hattâ bu yere emn ü emân koyalım, ‘adlimiz sebebiyle.

3455.

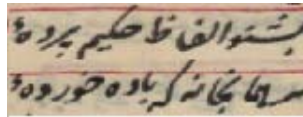

O feleğin hâlini, yer yüzünün hâline kıyâs rast gelmez. Gizlide fark tutar, lîkin bilinmez. Semâdaki ta‘ati yerde dahi ederim zanneder.

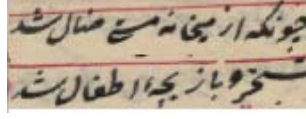
Burası onun beyânındadır ki, kendi hâlini ve mestliğini erbâb-ı gafletden gizli tutmak gerektir.

3456.

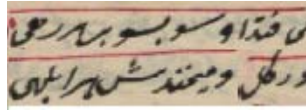
Kendi hâlini setr edici, Hakîm Senâyi *kuddise sırrûhu* Hazretleri’ni dinle, ne buyurur: "Başını ol yere koy ki, onda şarâb içmişsin. Ve şarâb nûş ettiğin yerden ayrılma.

3457.

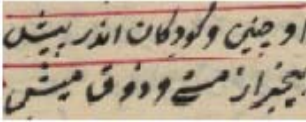
Görmez misin? Çünkü bir sarhoş meyhâneden çıktı; bir alay etfâlin oyuncak ve maskarası oldu." Zîrâ etfâl, mecnûnlara musallat olduğu gibi sarhoşlara dahi musallat olurlar. Murâd-ı şerîfleri, 'âşik dâ'imâ meyân-ı 'uşşâkda olmak lâzımdır. Etfâl-meşreb olan münkîrlerin semtine uğramasın, zîrâ istihzâ ederler.

3458.

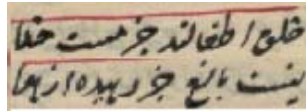
O sarhoş, taraf-be-taraf her yol başı üzere çamura keyfinden düşer ve ona sarhoşluğundan âgâh olmayan her ahmak güler.

3459.

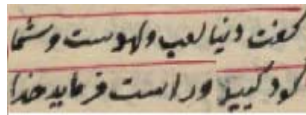
O mest bunculayın zevkte ve çocuklar onun izinde ona gülerler ve sihriye ederler. O kendi keyfiyle meşgûl olur, etfâl-i bî-irfânın onun sarhoşluğundan ve şarabının zevkinden haberi yoktur.

3460.

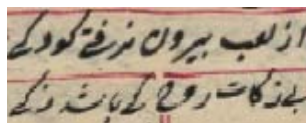
Nâs, etfâl gibidir. Mest-i Hakk olanlar değil nevâ-yı nefsdan halâs olanların gayrisi bâliğ değildir.

3461.

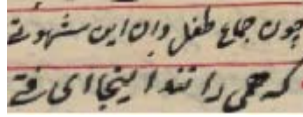
Cenâb-ı Kibriyâ buyurdu ki: "Dünyâ oyundur ve siz çocuksunuz." Allah Te'âlâ Hazretleri, doğru buyurur ve hilâf buyurmaz.

3462.

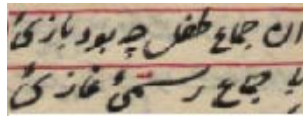
Lo‘b-ı dünyâdan fâriğ olmadıkça tıflsın. Rûh pâk olmadıkça, kaçan insân pâk olur?

3463.

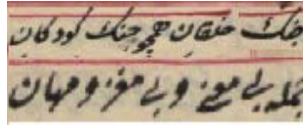
Etfâlin, karı ve koca oyununda olan cimâ‘ ı gibi bil, bu şehvete mensûb olan dünyâyı ki; burada onu ey yiğit halk icrâ ederler.

3464.

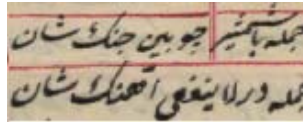
O tıflın cimâ‘ ı ne olur? Bir oyun olur,. gâzi ve yiğit Rüstem’in cimâ‘ ına nisbetle? Bunun gibi kâmillerin ef‘âli yanında, nâsın ef‘âli ‘ayn-ı lo‘bdur ve kezâlik.

3465.

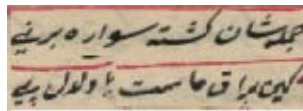
(189 a) Nâsın cengi ve kavgası, etfâlin meselâ taş döğüşü gibidir. Zîrâ cümlesi ma‘nâsız ve içsiz ve hakîrdiler.

3466.

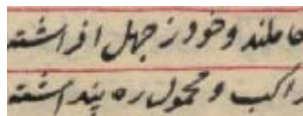
Etfâlin cümlesinin kavgaları, ağaç kılıç iledir. Cümle kusûrları lâyanfa‘dadır.

3467.

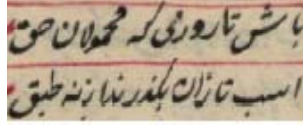

Etfâlin cümlesi kamışa binmişlerdir; "Bu, bizim Burâk‘ımızdır." diyerek yâhûd "Düldül izlimizdir." diyerek.

3468.

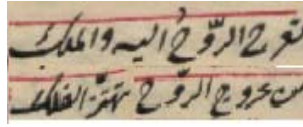

Etfâl, kamıştan atlarını hâmindirler. Ve kendisi cehlinden atını kaldırmıştır ve çeker. Ama kendiyi binici ve yolda mahmûl zanneder.

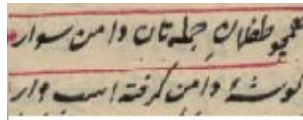
3469.

Sâbır ol bir güne dek ki; Cenâb-ı Hakk'ın mahmûl olan kulları, atlarını dokuz feleğinden geçirsinler. Gör de mahmûl niçe olur imiş bilirsin.

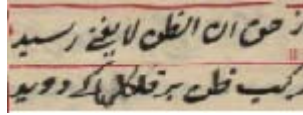
3470.

Rûh-ı insânî, Cenâb-ı Hakk'a Mi'râc-ı rûhânî için 'urûc eder ve dahi Melâyike-yi Kirâm 'urûc eder. Rûhun 'urûcundan semâ titrer.

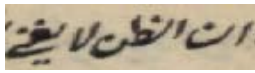

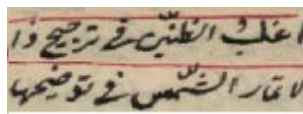
3471.

Ey ehl-i dünyâ, cümleniz çocuklar gibi eteğinizi düşürüp ata binicisiz, atınızın gûşesini gerçekten ata biniciler gibi tutmuşsunuz. Hâsılı esb-i dünyâyâ râkib olanları değneğe râkib olanlara teşbîh buyururlar. Fi'l-hakika râkib, 'âriflerdir.

3472.

Mevlâ'dan ¹⁷² nazm-ı celîli erişti zan atı feleklere kaçan erişti. Bu sûrette 'avâm-ı nâs zan ehli olmakla kamış ata binmiş etfâle benzerler; ehl-i dünyânın zâhirde suvâr oldukları atını. Değnek ata teşbîh edip, ba' de esb-i ma'nevîleri ki i'tikâddır. Onun dahi bir işe yaramadığını beyân buyurdular. Fi'l-vâki' zandan bir fâ'ide hâsıl olmaz.

3473.

¹⁷² "Muhakkak ki zan, haktan hiçbir şey ifade etmez." Yunus,36

İki zannın ağlebi, o ağleb ne ise onu tercihdendir. Ya‘nî şöyle midir ve böyle midir, deyu zannolunsa ağleb râci‘ olur. Lîkin şemsin vuzûhunda ve makâm-ı yakînde aslâ ‘inâd etme. Benim dahi söylediğim mansûs ve mahsûs olmakla yakîniyyettendir. Aslâ mu‘âraza etme ve kabûl eyle, demektir.

3474.

Ol zamân kendi merkeblerinizi görürsünüz ki, kendi ayağınızdan bir merkeb düzmüşsünüz murâd merkeb-i zandır. Vakt-i mevte müşâhede olunur.

3475.

Sizin vehminiz ve fikriniz ve hiss ü idrâkiniz, bu cümleyi hele kamış gibi tıflın merkebi bil.

3476.

Ehl-i dilin ‘ilmleri onları götürücüdür. ‘Ulemâ-yı zâhirin (189 b) ‘ilmleri onların yükleridir.

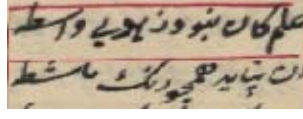
3477.

‘İlm çünkü kalbe vurur, bir yâr olur; ‘âriflerin ‘ilmi gibi. ‘İlm çünkü tene vurur bir yük olur; ‘ulemâ-yı zâhirin ‘ilmi gibi.

3478.

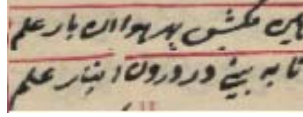
Cenâb-ı Kibriyâ buyurur ki: "Hımâr, ‘ilmin kitaplarını yüklenir ve o kitapları hâmil olmaktan aslâ ona fâ’ide olmaz. Belki tenine yük olur. ‘İlmiyle ‘âmil olmayan ‘âlim dahi, kitap götüren hımâra benzer. Zîrâ bir ‘ilm ki Hakk’dan ilhâmı olmaz. O, insâna bândır; fâ’idesi yoktur.

3479.

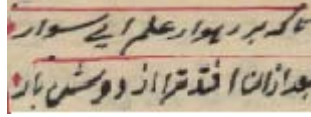
‘İlm ki o Hakk’tan olmaz vâsita olmayarak. O ‘ilm, yüz yazıcı ‘avratın rengi gibi ve tezyîni gibi dâ’im olmaz.

3480.

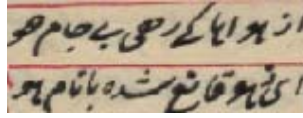
Âgâh ol, hevâ-yı nefis için ‘ilm yükünü çekme. Tâ ki kalbinde ‘ilm-i şerîf anbarını göresin.

3481.

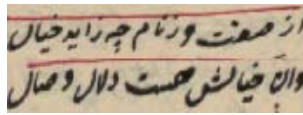
Anbar-ı ‘ilmi gördükten sonra, hattâ ‘ilm-i şerîf atına binesin. Bundan sonra senin omzundan bâr-ı ‘ilm düşe ve lîkin.

3482.

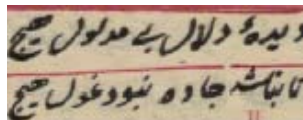
Hevâ-yı nefsdan Hakk tarafından, kadeh-i muhabbet sunulmadıkça kaçan kurtulursun? Ey Hakk’dan bir şey bilmeyip bir fakat ism-i şerîfe kâni‘ olan adam.

3483.

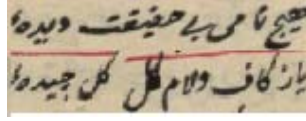
Sıfât ve esmâ-yı ilâhiyyeye vukûftan ne hâsıl olur? Kalbde fakat bir hayâl hâsıl olur ve o hayâl dahi visâl-i Bârî’ye delâlet eder.

3484.

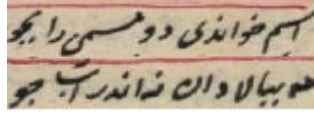
Bir dellâl gördün mü medlûlsüz? Elbette her dellâlin bir delâlet ettiği vardır. Ulu yol olmadıkça gül olmaz. Yol olunca, elbette onun gülü olur. Bunun gibi dellâl olunca, elbet onun medlûlü olur ve seni oraya getirir. Bu sûrette sıfâta ‘ilm ü nâm-ı Bârî’yi zikr, seni dahi Hakk’a delâlet eder.

3485.

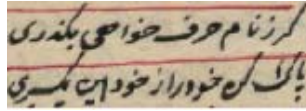
Hiç bir nâm gördün mü onun müsemâmı ve medlûlü olmaya? Elbet her adın medlûlü vardır. Yâhûd gül lafzının kâf'ından ve lâm'ından gül devşirdin mi? Devşirmedin, gül müsemâdan devşirilir böyle olunca.

3486.

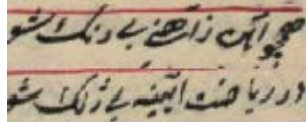
Çünkü ism-i Bârî'yi okudun ve zikrettin sa'y eyle, müsemâmı bul. Zîrâ ayı yukarıda bil, ırmak suyunda bilme. Hâsılı ey zâkir, zikirde kalma. Mezkûr olan zât vardır; ona vuslata gayret eyle, demektir.

3487.

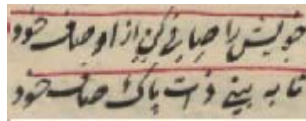
Ey zâkir, eğer dilersen ki nâm ve harfdan halâs olup müsemâmı göresin; âgâh ol kendini bütün bütün o sâf beşeriyye-yi reddiyyeden pâk eyle.

3488.

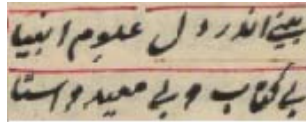
Demir gibi demirliğinden çık, riyâzât içinde passız (190 a) sâf bir âyîne ol.

3489.

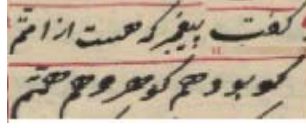
Kendini kendi evsâfından pâk eyle, tâ ki kendinin sâf zâtını göresin.

3490.

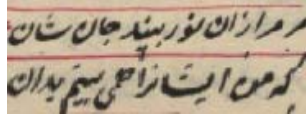
Gönülde 'ulûm-ı enbiyâyı görürsün; kitaba müraca'atsız ve müzâkerecisz ve hocasız. *Üstâdın* dal'ı kâfiye için hazf olunmuştur.

3491.

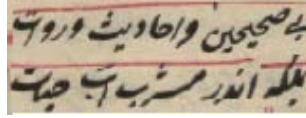
Fahr-ı ʿÂlem *sallallahu Teʿâlâ ʿaleyhi ve sellem* buyurdu ki: "Benim baʿzı ümmetlerimden vardır ki, o benimle hem gevher ve hem himmettir. Yaʿnî benim kemâlât-ı ʿaliyyeme mazhar olurlar.

3492.

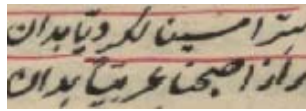
Beni onların cânı, o nûrdan görürler. Ben dahi onları o nûrdan görürüm.

3493.

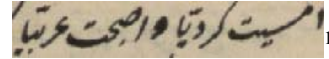

Makûl Nebî-i Zîşân tekmîl oldu ve burası Cenâb-ı Mevlânâ *kuddise sırrûhu* Hazretleri'nindir, buyururlar. Buhârî-yı Şerîf ve Müslîm-i Lâtif kitâbını okumaksızın ve hadîs-i şerîfleri telemmüz etmeksizin ve râvîlerden bilâ ahz belki âb-ı hayât gibi ʿilm-i bâtın şurbunda bunları bilirler ve ʿilm-i hakikat sebebiyle ehâdis-i resûl-i Kibriyâ'ya vâsıl olurlar ve Kurân-ı ʿAzîm'in maʿnâsını tefsîrlere müracaʿatsız anlarlar.

3494.

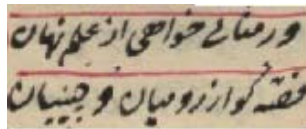
Şeyh Ebû'l-Vefâ *kuddise sırrûhu* Hazretleri'nin

173

kelâmını ve sırrını bil, nitekim bâlâda dibâcede beyân olunmuştur.

3495.

¹⁷³ Kürt olarak geceledim, Arap olarak sabahladım.

Eğer bu ‘ilm-i bâtından ve ‘ilm-i bâtıla ‘ulûm-i zâhirenin keşfinden bir misâl istersen, Rûmîler ile ve Çinîlerin kıssa ve hikâyesini söyle, ondan güzel fehm olunur.

تقدیر کردن رویان و چینان در علم ناکش و صورت نگاری

Rûmîlerin ve Çinîlerin ‘inâd ve mu‘araza eylemelerinin kıssasıdır; nakkâşlık ve tasvîr yapıcılık hakkında.

چینیان گفتند فانش ت
رومیان گفتند ما را کز و فر

3496.

Ehl-i Çîn dediler ki: "Biz ziyâde nakkâşız." Ehl-i Rûm'un musavvirleri dediler ki: "Bizim ‘ilm-i tasvîrde büyüklüğümüz var ve revnakımız vardır."

گفت سلطان اسماعیل خواهم درین
کفر شما پاکت و در دعوی کزین

3497.

Vaktin pâdişâhı dedi ki: "Bu husûsda imtihân isterim; hattâ bileyim ki sizden da‘vâda sâdık kimdir?"

ای چین و روم چون حاضر شدند
رومیان در علم و انفسه بدند

3498.

İmtihân için Çinîler ve Rûmîler çünkü hazır oldular. Rûmîler ‘ilm-i nakşda Çinîlerden ziyâde ‘âlim idiler.

چینیان گفتند یک خانه بیا
خاص بسیارید یک آن شما

3499.

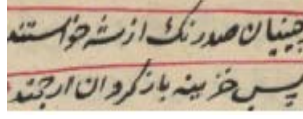
Çinîler dediler ki: "Bir hücre, bize hâs olarak teslîm ediniz ve bir hücre dahi sizin için olsun.

بود دو خانه مقابل در بدر
زان یکی چینه سست درون و کز

3500.

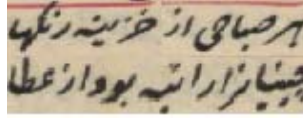
İki hücre var idi, biri birine karşı ve kapı kapıya. Ondan birisini Çinîler aldı ve gayrisini (190 b) Rûmîler aldı.

3501.

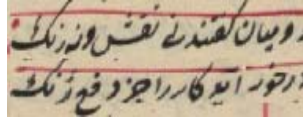
Ehl-i Çîn, şahdan çok boya istediler. Böyle olunca hazîneyi o kerîm açtı.

3502.

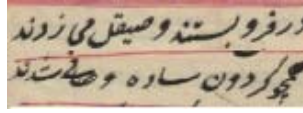
Her sabah hazîne-yi pâdişâhîden renkler ve boyalar ehl-i Çîn'e, 'atâ-yı pâdişâhîden müretteb idi.

3503.

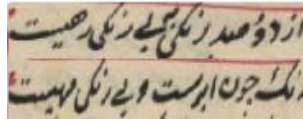
Rûmîler ehl-i Çîn ile başa çıkamayacaklarını anlayıp dediler ki: "Ne nakş ve ne renk bizim işimize gelmez. İllâ duvardan pası def', kârımıza gelir. Hemen tasfiye yoluna gidelim." dediler.

3504.

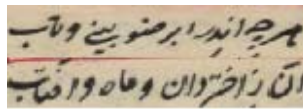
Kapıyı bağladılar ve cilâ vurdular; felek gibi sâde ve sâfi oldular.

3505.

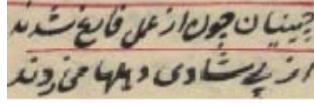
İki yüz renklilikden, renksizlik 'âlemine bir yol vardır. 'Âlem-i renk, bulut gibi kesîftir. Renksizlik 'âlemi, ay gibi 'âlem-i rengi nûrlandırıcıdır. Hâsılı 'âlem-i renk, ziyâ ve revnakı 'âlem-i bî-rengîden alır. Ve 'âlem-i bî-rengî aslıdır ve 'âlem-i renk onun kar'ıdır.

3506.

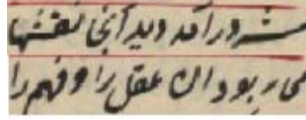
Her ziyâyı ki, bulut ve 'âlem-i renkde görürsen; onu yıldız ve mâh ve güneşten bil, zîrâ eshâbda ziyâ yoktur.

3507.

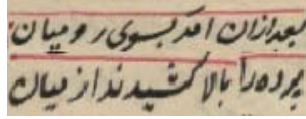
Ehl-i Çîn, çünkü ‘amelden fâriğ oldular. Kemâl-i sürûrdan için davullar çaldılar.

3508.

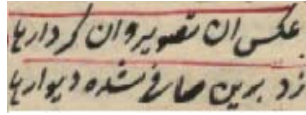
Sûverin tekmiinde pâdişâh geldi ve o nakşları gördü. İnsânın ‘aklı ve fehmini o nakşlar kopardı.

3509.

Bundan sonra pâdişâh, Rûmîlerin tarafına hünelerini görmek için geldi; perdeyi yukarıya aradan kaldırdılar.

3510.

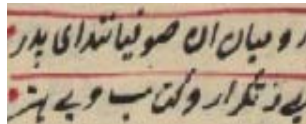
O tasvîrlerin ve o ‘amellerin ‘aksi, bu sâfi olan duvarlara vurdu.

3511.

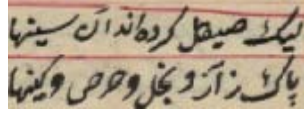
Her ne ki pâdişâh onda gördü; burada dahi iyi göründü. İnsânın gözünü tasvîrlerin şa‘şa‘ası, hadaka-yı çeşminden kapar idi ve gözü hîrelendirir idi. Hikâyeden maksûd ne olduğuna şürû‘ buyururlar.

3512.

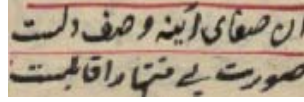
Rûmîler, ol sûfilere benzer ey baba, ‘ilmi tekrarları yoktur ve kitabları yoktur ve hünersizdir.

3513.

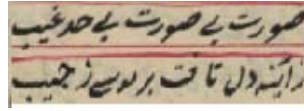
Lîkin kalblerine cilâ eylemişlerdir. Hırsdan ve neelden ve ‘adâvetten sînelerini pâk eylemişlerdir.

3514.

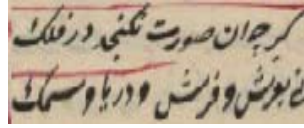
O âyinenin safveti, gönlünün vasfıdır ve çok sûretlere kâbildir.

3515.

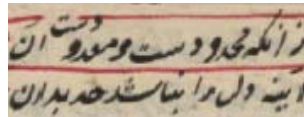
‘Âlem-i (191 a) gaybın bî-nihâyet ve sûretsiz olan sûreti, gönül âyinesine vurdu. Ondan Mûsâ ‘aleyhi’s-selâm cebinden parladı ve yedinde zâhir oldu.

3516.

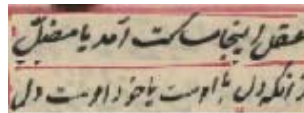
Bu beytten ma‘lûm oldu ki; ‘âlem-i gaybın bî-had ve bî-sûret sûretinden murâd Vâcib Te‘âlâ’dır. Zîrâ buyurlar ki; gerçi o sûret feleğin içine sığmaz ve ‘arşa ve yere ve deryâyâ ve balığa sığmaz ve lîkin sûret-i bî-müntehâyâ kâbil olan gönle sığar.

3517.

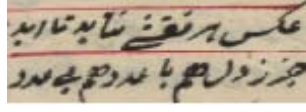
Nekünced kelimesine ‘illettir, Zîrâ bu mezkûrlar hadlenmiş ve ‘adedlenmiştir. Ama gönül âyinesinin bil ki, onun haddi olmaz.

3518.

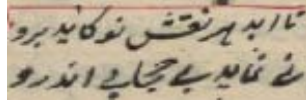
‘Akl bu bâbda sâkit geldi, yâhûd hayran oldu. Ondan için ki, gönül onunla mıdır yâhûd o yâr, gönül müdür?

3519.

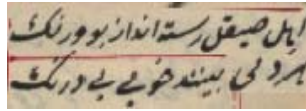
Her nakşın ‘aksi eli mâla nihâye leme‘an etmez. Şol gönül ki, hem ma‘dûddur hem değıldir. O içinden müstesnâdır, onunki bî-nihâye parlar.

3520.

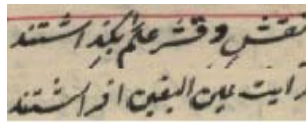
Kıyâmete dek yeni nakş ki kalbe gelir. ‘Âriflerin önünde o nakş bilâ hicâb görünür; zîrâ kalbde mûzırr olan şey’e kâmiller vâkıf olurlar.

3521.

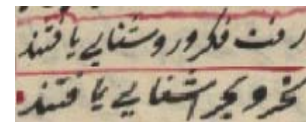
Erbâb-ı tasfiye dünyânın kokusundan ve renginden halâs olmuşlardır. Her demde Cenâb-ı Hakk’dan bir güzellik bilâ-tevakkuf görürler.

3522.

‘İlm-i zâhirin sûretini ve kabuğunu terk ettiler. Lîkin ‘ayne’l-yakîn bayrağını kaldırdılar ve ashâb-ı ‘ayândan oldular.

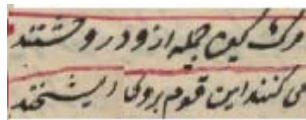
3523.

Bunların fikri gitti ve nûrâniyet buldular.

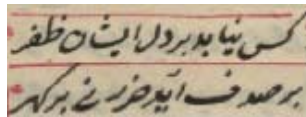
Kendi nefslerini boğazlamayı ve Hakk’la âşinâlık deryâsını buldular.

3524.

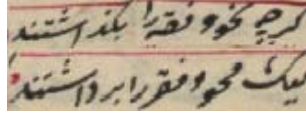

Mevt ki; cümle nâs ondan korkmaktadırlar. Bu kavm, ölümü istihzâ ederler ve aslâ korkmazlar.

3525.

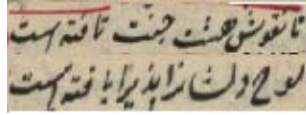

Bir kimesne ‘âriflerin kalbine zafer bulmaz. Ziyân sadef üzerine gelir, inci üzerine gelmez. Ya‘nî bir kimesne gâlib olsa, evliyânın cisminde gâlib olur ve kalbine gâlib olmaz, demektir.

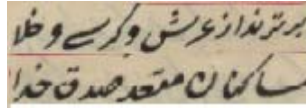
3526.

Gerçî ‘ârifler ‘ilm-i nahvi ve ‘ilm-i fihî terk ettiler. Lîkin yokluk ‘ilmini ve fakr ‘ilmini kaldırdılar ve ona mâlik oldular.

3527.

Hattâ sekiz cennetin nakşları ve hüsn (ü) letâfetleri, onların üzerine parlamıştır. Ve onların kalblerinin levhalarını kabûl edici bulmuştur. Hâsılı ‘âriflerin kalbinde ve sekiz cennetin lezzeti ve nukûşu ve her bir hâli mevcûddur, demekten ‘ibârettir.

3528.

‘Arşdan (191 b) ve kürsîden ve dahi ¹⁷⁴ ta‘bîr olunan yerden Hüdâ’nın sâdik kullarının mahall-i ku‘ûdunda sâkin olanların yeri a‘lâdır.

Hazret-i Fahr-i ‘Âlem *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* Hazretleri’nin kendi oğulluğu olan Zeyd Hazretleri’ne su‘âl etmesidir. Öyle buyurarak ki: "Bugün niçesin ve niçe kalktın?" Ve dahi Zeyd’in Nebi ‘aleyhi’s-selâma cevâb vermesi beyânındadır ki: "Hakikatte mü‘mîn olarak sabâha Yâ Resûlullah, dâhil oldum."

¹⁷⁴ Yalnız değil, تنها değil

قال النبي عليه السلام صباح زيد كيف أصبحت قال أصبحت مؤمناً

يا رسول الله قال إن لكل شيء حقيقة فما حقيقة إيمانك قال عزفت نفسي عن الدنيا

فاظلمات زهاري وأسهرت ليلي فكانت انظاراً ما عيش ربي بارزاً انظاري إلى أهل الجنة يتنون

وتيلذون وإلى أهل النار يتعاونون قال النبي أصبحت قارئاً

buyurmuştur.

Ma' nâsı Fahr-i Âlem *sallallahu 'aleyhi ve sellem* bir günün sabâhında Zeyd Hazretleri'ne buyurdular ki: "Yâ Zeyd, sabâha ne keyfiyette dâhil oldun?" Zeyd *radiyallahu 'anh* dahi cevâbında: "Mü'mîn olarak Yâ Resûlullah, dâhil oldum." dedi. Nebî *'aleyhi's-selâm* buyurdu ki: "Her bir şeyin hakikatı vardır, senin imânının hakikatı nedir? Ya' nî imânına ne teferru' etmiştir?" Zeyd dahi buyurdu ki: "Nefsimi dünyâdan 'azl ettim ve dünyâyı terk ettim. Ve dahi gündüzümde savm sebebiyle susuz oldum ve gecemde uykuyu terk ettim. Ve dahi ben zannedirim ki; âşikâre Rabb'im'in 'arş-ı a' lâsını görürüm ve yine zannedirim ki; ehl-i cennete nazar ederim. Cennette tene'üm ve telezzüz ederler. Müşâhede ederim ve dahi ehl-i nâra nazar ederim. Cehenemde onlar kelb gibi ulurlar ve sâdâ verirler." Nebî *'aleyhi's-selâm* buyurdu ki: "İsâbet eyledin ve hatâ etmedin. Ya' nî gerçek söyledin, olduğun hâle mülâzemet eyle."

كفت پیغمبر صبحی زید را
کیف أصبحت ای رفیق باصفا

3529.

Bir gün Peygamber *'aleyhi's-selâm* sabâh vakti Zeyd'e dedi: "Ey safvet ile olan refik ne keyfiyette sabâha dâhil oldun?"

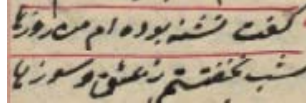
كفت عبد الله صباحاً زید را
كفت عبد الله صباحاً زید را

3530.

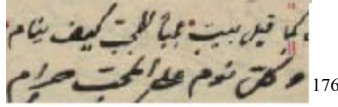
Zeyd dahi dedi ki: "Mü'mîn kul olarak dâhil oldum." Yine Nebî *'aleyhi's-selâm* ona buyurdu ki: "Eğer açıldı ise imânın bağı, kanı nişâni?"

¹⁷⁵ Ma' nâsı metin içerisinde verilmiştir.

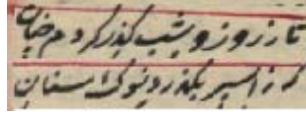
3531.

Zeyd Hazretleri buyurdu ki: "Ben gündüz oruç tutup, Allah Te'âlâ'nın rızâsıçün susuz oldum. Gece muhabbet ve harâretten uyku uyumamışımdır." dedi.

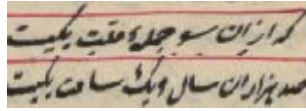

3532.

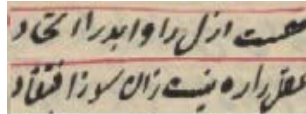

Hattâ Yâ Resûlullah, geceden ve gündüzden öyle geçtim ki kalkandan mızrağın ucu geçer. Murâdları, gündüzüm ve gecem halkın gecesini gibi değildir. Zîrâ ne yerim ve ne (192 a) uyku uyurum. Yâhûd 'indimde ne gündüz kaldı ve ne gece kaldı. Hemen şöyle müstağrak-ı envâr olmuşum, demektir.

3533.

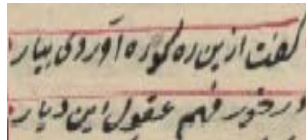

Mızrâk nevk-i sinândan geçtiği gibi öyle geçtim ki, o taraftan cümle millet birdir. Ve yine yüzbin sene öyle bir sa'at birdir. Zîrâ mertebe-yi vâhidiyyette küfr ü imân yoktur.

3534.

O mertebede ezel de birdir, ebed de birdir. 'Akla o taraftan kendiyi zâyî' ettiğinden bilmeye ve ermeye yol yoktur.

3535.

¹⁷⁶ "Beytte denildiği gibi, sevgili nasıl uyuyor?

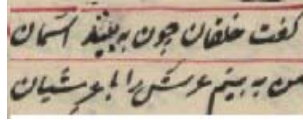
Sevenin üzerine her uyku haramdır."

¹⁷⁷Böylece denildi ki; eğer gerçekler zâhir olursa yürürlükteki kurallar bâtlı olur.

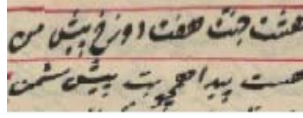
Resûl-i Ekrem *sallallahu ‘aleyh ve sellem* buyurdular ki: "Bu yoldan kanı hediyeniz? Getir, bu diyârın ‘akıllarının fehmine lâyık. Zîrâ evvelki söylediğini ‘ukûl-i beşer idrâk etmez.

3536.

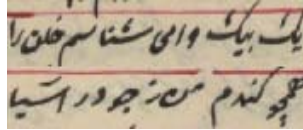
Zeyd Hazretleri dedi ki: "Nâs-ı felek, kameri gördüğü gibi ben dahi ‘arş-ı a‘ lâyı sekinesiyle görürüm.

3537.

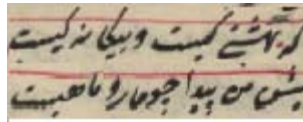
Sekiz cennet ve yedi cehennem, benim önümde büt, büte tapıcının önünde zâhir olduğu gibi zâhirdir.

3538.

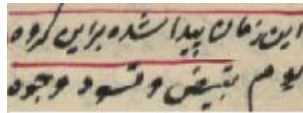
Bir bir halkı anlarım, değirmende buğdaydan arpayı anladığım gibi. Ya‘ nî su‘ adâ öyle eşkiyâyı fark ederim.

3539.

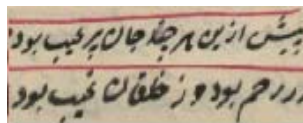
Öyle anlarım ki; cennete mensûb kimdir ve cennetten ecnebî kimdir? Benim önümde yılan ile balık gibi zâhirdir ve kemâliyle temyîz olunmuştur."

3540.

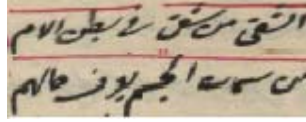

Bu dünyâda zâhir olmuştur ‘ârifler cema‘atine. Ahrette ya‘ nî ba‘zı yüzler beyaz olur ve ba‘zı yüzler kara olur. Ammâ ‘avâm-ı nâsa ahrette zâhir olur."

3541.

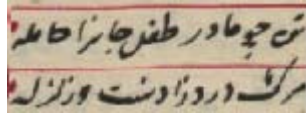

Kıyâmet gününden ol her ne kadar cân ‘ayb ile dolu ise ve rûhda ne kadar kusûr var ise ve her ne kadar rahmda ve hafâda ise ve nâsdan gaybda ise yine ‘ârifler anlarlar zîrâ.

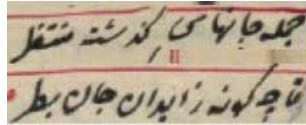
3542.

Şâkî olan kimesne, anası karnında şâkî olandır ve şekâvet ezeliidir. Sonradan olma değildir. Binâen ‘aleyh bilirler; ehl-i şekânın ahvâli cisimlerinin ‘alâmetlerinden ma‘lûm olur. *Simât*, kesr-i sînle semte cemi‘dir, ‘alâmetler ma‘nâsıdır.

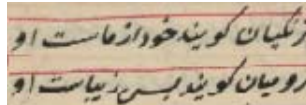
3543.

İnsânın teni, cân tıflına gebedir. Mevt dedikleri, hâmilenin ağrısı ve ıztırabı gibidir.

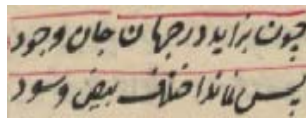
3544.

Cümle ahrete gitmiş ervâh bakıcılarıdır. Ne gûne o mesrûr cân doğar, hâmileyi ağrı alınca ne doğar deyu muntazır oldukları gibi. (192 b)

3545.

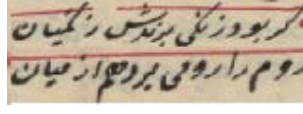
Eşkiyâ derler ki; o cân bizdendir. Su‘adâ derler ki; o cân çok güzeldir. Ve bizdendir.

3546.

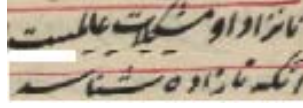
Çünkü cihân-ı ahirete vücûd-ı insânîde olan cân doğar, böyle olunca beyazlık ve karalık ihtilâfı kalmaz.

3547.

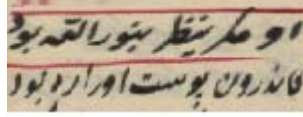
Eğer doğmuş şakî ise şakîler iletirler. Sa'îdi dahi su' adâ ortadan iletirler.

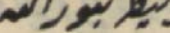
3548.

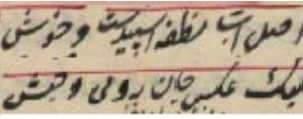
Cihân-ı dünyâya ve cihân-ı 'ukbâya tıfl u cân doğmadıkça dünyâ ve ahiret halkının müşkîlidir. O ki, doğmadan bilir ve anlar; öyle olan zât nâdirdir.

3549.

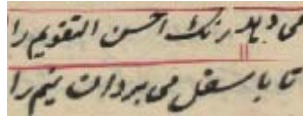
O kimesne meğer ¹⁷⁸ ola ve dahi perde ve hicâb içinden ona yol ola. O kimesne doğmadan ne olduğunu bilir.

3550.

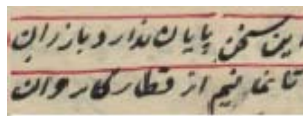
Bu beytle sa'adet ve şekâvetin madde-yi cismiyyeden olmadığını ve ezeli olduğunu beyân edip buyururlar ki; meni suyunun zâtı; gerek Rûmî'de ve gerek zencide beyazdır. Lîkin Rûmî'nin ve zencinin cânının 'aksi sebebiyle tıfl, beyaz ve siyah olur. Bunun gibi ezelde rûh ne ise cisme 'aksi ile sa'adet ve şekâvet gelir. Cân-ı sa'îdin cismi sa'îd olur. Ve cân-ı şakînin cismi şakî olur.

3551.

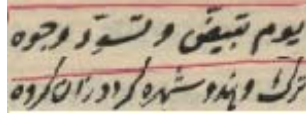
Sa'îd cân güzel sûret rengini ve sa'adeti verir; o bir şakîyi esfel-i sâfilîne iletir. *Nimden* murâd şakî olandır.

3552.

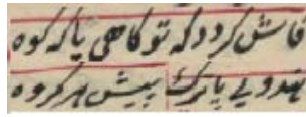
¹⁷⁸ O, Allah'ın nuruyla bakıyor.

Nefsine hitâb edip buyurlar ki; bu söz bitmez. Zeyd'in hikâyesine rücû' eyle, hattâ kervânın katar ve dizisinden kalmayalım.

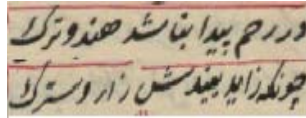
3553.

Vechlerin beyaz olduğu ve siyah olduğu günde, ehl-i mahşer cema'atinden Türk ve Hindli meşhûr olurlar ve cümlesinin hakikati zâhir olur.

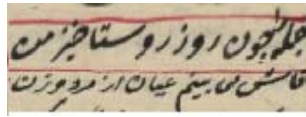
3554.

Yevm-i kıyâmette âşikâre olursun, saman mısın, yoksa dağ mısın; siyah mısın, beyaz mısın?

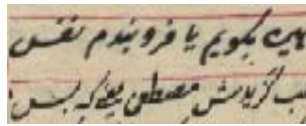
3555.

Rahmda siyah ve beyaz zâhir olmaz, çünkü doğar ve za'îf ve ulu onu görür.

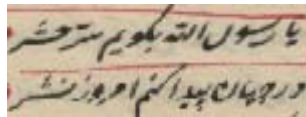
3556.

Zeyd Hazretleri buyurur ki: "Cümle nâsı kıyâmet günü gibi, ben ârdan ve 'avretten âşikâre görürüm.

3557.

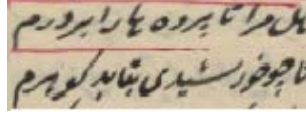
Yâ Resûlullah, ruhsatınız ile söyleyeyim mi, yoksa sükût edeyim mi?" Hazret-i Fahr-i Dükevneyn, mübârek leb-i (193 a) şerîfini ısırıldılar ki, sükût eyle.

3558.

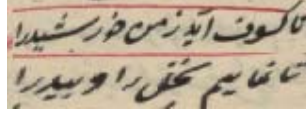
"Ey Allah Te'âlâ'nın Resûlu, esrâr-ı mahşeri söyleyeyim mi? Dünyâda bu gün, neşri izhar edeyim mi?"

3559.

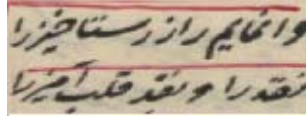
Beni terk buyurun hattâ perdeleri yırtayım. Ondan için ki zâtım bir gevher gibi parlсын.

3560.

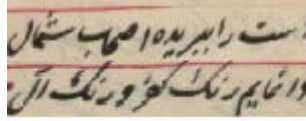
Hattâ benden güneşe tutukluk gele ve âfitâb yanımda mahv ola. Hattâ göstereyim hurma ağacı kimdir ve sükût ağacı kimdir?

3561.

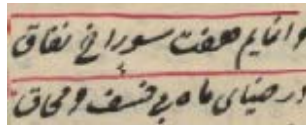
İzhar edeyim kıyâmetin sırrını hâlis nakd kimdir? Ve gıll u gûş ile mehlût olan nakd kimdir?

3562.

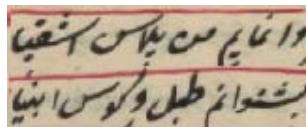
Eşkiyânın elleri kat' olmuş; dünyâda iken küfr ü nifâkın rengini âşikâre ashâbına göstereyim, ruhsat veriniz Yâ Resûlullah." dedi.

3563.

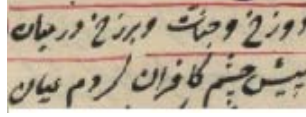

"Göstereyim Yâ Resûlullah, yedi delikli cehenneme benzemiş nifâkın hakikatini; kendiye tutkunluk ve noksan gelmeyen ayın ziyâsında ve sâyesinde." Mâhdan murâd, Resûl-i Ekrem'dir. *Husf*, ayın tutulmasına derler. *Mihâk*, ayın âhirinden üç geceye denir. Ve nifâkı, yedi kuyulu cehenneme teşbîh buyurmuşlardır.

3564.

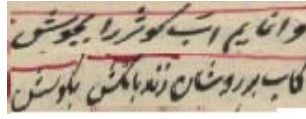

"İzhâr edeyim küffâra, kendilerinin giyecekleri köhne libâsı. Enbiyâ-yı
‘izâm ‘aleyhimü’s-selâmın pâdişâhlığının davul ve kös sâdâlarını.

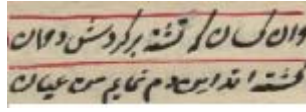
3565.

Cehennemi ve cennetleri ve ikisinin beyninde olan biz dahi, ya‘nî a‘râfi
kâfirlerin gözüne âşikâre getireyim.

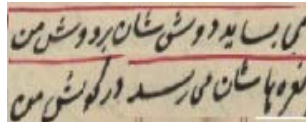
3566.

Kevser ırmağını kaynatarak onlara göstereyim; öyle ki suyu onların üzerine
vursun. Sâdâsı onların kulaklarına vursun, inkâr ettikleri nesnelere âşikâre görsünler
ve mebhûd olsunlar.

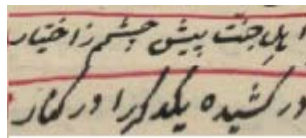
3567.

Ol kimesnelerin kevserin etrafında susuz yelici olmuşlar ve içirmezler. Bu
zamân âşikâre onları göstereyim.

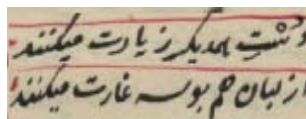
3568.

Onların omzu benim omzuma sürülür; onların âh u feryâdları benim
kulağıma vâsıl olur.

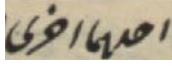
3569.

Cennet ehli, benim gözümün önünde kendi irâdeleriyle biri birini kucağına
almışlardır ve zevk u safâda olmuşlardır.

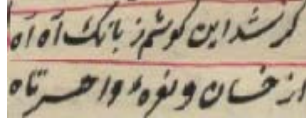

3570.

Biri birinin sadrını ve köşklerini ziyâret ederler ve dahi dudaklarından

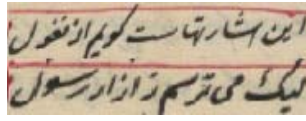
 ¹⁷⁹ öperler.

3571.

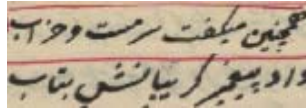
Sağır oldu bu kulağım (193 b) âh âh sâdâsından. O sâdâ kimden dersen, alçak kâfirlerden ve onların "Ey benim hasretim, gel" deyu çağırmasından.

3572.

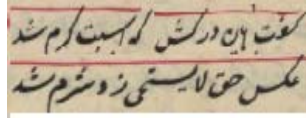
Bu söylediğim bâtn işâretleridir. Bunları derîn ve ‘amîk mahalden söylerim. Lîkin siz incinirsiniz deyu vesvese ve havf ederim Yâ Resûlullah." dedi.

3573.

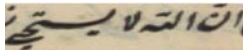

Zeyd Hazretleri, böyle lâ-yâkîl ve cezbesi galebe etmiş olduğu hâlde söylerdi. Gördü ki galebe-yi cezbe ile sırrı fâş edecek; Fahr-i ‘Âlem *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* Hazretleri, onun giribânına bükme verdi ve yakasını çekti.

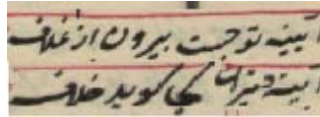
3574.

Peygamberimiz buyurdular: "Âgâh ol, kendini çek; zîrâ atın kızdı."

 ¹⁸⁰ nazm-ı celîli müfâdıncâ ‘adem-i hayâ-yı İlâhiyye ‘aks edip kendiden şerm u hayâ zâ’il oldu.

3575.

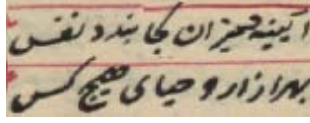

Senin âyine-i kalbin kabından çıktı. Ve her nesneyi gösterecek âyine ve terâzi, kanda hilâf söyler? Belki her şeyin hakikatini beyân eder.

¹⁷⁹ İkisinden biri, diğeri.

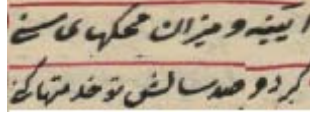
¹⁸⁰ "Bilmeli ki Allah (bir sivrisineği, hatta daha üstünü) bir masel yapmaktan sıkılmaz." Bakara, 26

3576.

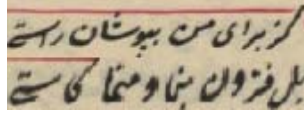
Âyine ve terâzi kanda nefes bağlar ve sâkit olur? Filân kimesne hâtır-mânde olur ve filân hicâb eder deyu.

3577.

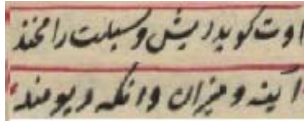
Âyine ve terâzi ‘âli miheklerdir. Aslâ yalanı kabûl etmezler eğer ikiyüz yıl sen ona hizmetler eylersen de.

3578.

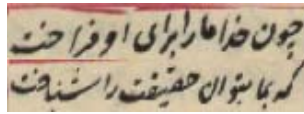
Öyle diyerek ki, benim hâtırım için doğruluğu setr eyle. Ziyâde göster, eksik gösterme.

3579.

O sana der ki; kendini istihzâ etme. Âyine ve terâzi ola, ondan sonra hilâf söyleye, bu mümkün olur mu?

3580.

Çünkü Mevlâ bizi onun için ‘âli-kadr eyledi ki; halk bizim ile hakikat-ı hâli anlayalar. Eğer yalan söylesen mâ-vaz‘ullahın hilâfı olur. Hakk’a ne cevâb veririz? Bu ebyât ile ehlullahı âyineye ve terâziye teşbîh buyururlar. Mudâhane etmeyip vâki‘ hâli söylemekde eğer pâdişâh ise de. Sultân ‘Osmân *rahimallah* rü’yâsında görmüş ki; tahtta Mushaf-ı Şerîf okur imiş. Fahr-i ‘Âlem *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* efendimiz teşrîf buyurup, elinden Mushâf-ı Şerîf’i alıp, tahttan aşağı almışlar ve arkasından cübbesini dahi almışlar. Her ne kadar kadem-i sa‘adet-i Muhammediyyeye yüz süreyim deyu eğilmiş ise, nasîb olmamış. Havf ile bîdâr

olup, hocası ‘Ömer Efendi’yi çağırtmış. Ve ta‘bîr etmiş ki; Hacc-ı şerîfe gitmeye tereddüden neş’et etmiştir. Rü’yâda kadem-i şerîflerine yüz sürmek müyesser olmadı ise Ravza-yı Mutahhara’sına yüz sürersiniz. Merhûma kana‘at gelmeyip, binip Üsküdarî ‘Azîz Mahmûd Efendi Hazretleri’ne (194 a) gidip rü’yâyı nakletmiş. Ta‘bîrinde buyurmuşlar ki; Mushâf-ı Şerîfe’ndir elinden almışlar; hal‘iniz görünür, cübbe vücûddur, onu dahi almışlar. Katliniz görünür; var merâkıt-ı evliyâyı ziyâret eyle ve du‘â eyle ve tasadduk eyle. Eğer mübrem değilse, me‘mûl ki ‘afv oluna. İşte ‘âriflerin hâli budur. Târih-i Na‘imâ’da musarrahdır.

3581.

Bu istikâmet, bizde olmayınca ey civân biz ne bahâ ederiz ki, fakat iyilere âyine olalım ve çirkinlerin hâlini ihfâ edelim.

3582.

Lîkin âyineyi gılâfına çek. Eğer nûr-ı ‘âli kalbine tecellî etti ise de.

3583.

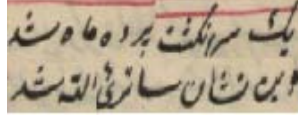
Zeyd *radiyallahu ‘anh* buyurdu sonunda ki: "Yâ Resûlullah, hiç koltuğa sığar mı, Hakk’ın ve ezelin güneşi?"

3584.

Gönül hem perdesini ve hem koltuğu yırtar; gönlün önünde ne ‘akl kalır ve ne cünûn kalır.

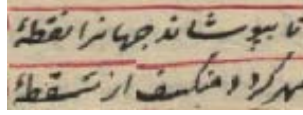
3585.

Resûl-i Ekrem *'aleyhi's-selâm* buyurdular ki: "Bir parmağı çünkü bir göz üzere vaz' edersen, güneşten 'âlemi tehî görürsün. Bir parmak makûlesi, bir çeşm rûşeni görmez eder. Bunun gibi âyine-yi kalbi koltuk muhafaza eder."

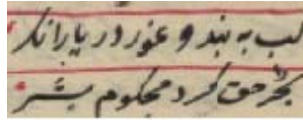
3586.

Bir parmak ucu, bir mâhın perdesi oldu. Bu, Allah Te'âlâ'nın settârlığına 'alâmet oldu.

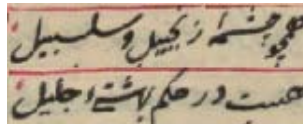
3587.

Hattâ cihânı, bir nokta örter. Noktadan murâd parmak ucu olur. Güneş 'azîm ve neyyîr iken bir ma' siyet sebebiyle tutulur.

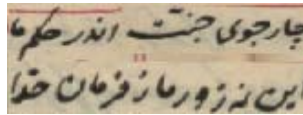
3588.

Yâ Zeyd; dudaklarını bağla ve deryâ-yı hakikatin ka'rına bak. Hakikat deryâsını Cenâb-ı Kibriyâ insânın mahkûmu eyledi. Ve aslâ hakikatten bir şey söyleme; zîrâ sırr-ı Bârî'yi keşf, câ'iz değildir.

3589.

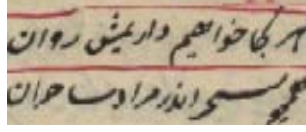
Selsebîl ve zencebîl pınarları ulu olan ehl-i cennetin hükmünde olduğu gibi, deryâ-yı ma' ânî dahi beşerin mahkûmudur.

3590.

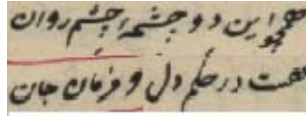
Cennetin dört ırmağı, bizim hükmümüzdedir. Bu bizim kuvvetimiz ile değildir. belki emr-i Bârî ile. Ve bizlere Mevlâ musahhar etmiştir.

3591.

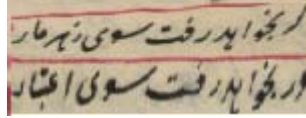
Her kande ister isen, o enhâr-ı câri tutarız; sihr, sâhirlerin murâdınca câri olduğu ve sâhir, sihrini dilediği mahalle sevk edip, sihirleri kendilere ita‘at ettiği gibi.

3592.

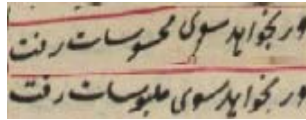
Bu nazarı, câri olan iki göz çeşmesi gibi kalbin hükmünde ve cânın fermânındadır.

3593.

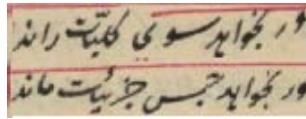
Eğer ister ise, yılanın zehri ve mahremat cânibine göz gider. Eğer gönül dilerse, göz ‘ibret almak tarafına gider.

3594.

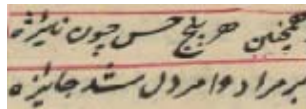
Eğer gönül dilerse, göz hayvân gözü gibi (194 b) fakat mahsûsât tarafına gider. Eğer dilerse mestûrat ve mugayyebât cânibine gider.

3595.

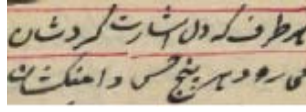
Eğer gönül dilerse, göz kendiyi külliyât tarafına sürer. Murâd Vâcib Te‘âlâ ve sâ‘ir mugayyebâttır. Eğer dilerse, cüzîyâtın mahbûsu kalıp ona müteveccih olur.

3596.

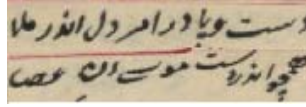
Bunculayın her beş hiss-i mutlak gibi, kalbin murâdı ve emri üzere câriye oldu.

3597.

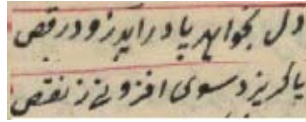
Her tarafa ki, kalb-i havâssa işâret eyledi. Havâs, eteğini ref' ederek oraya o cânibine gider ve aslâ gönle muhâlefete kâdir olamaz.

3598.

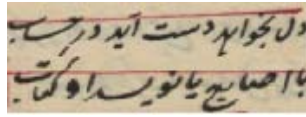
El ve ayak âşikârede kalbin emrinde olduğu o 'asânın Mûsâ 'aleyhi's-selâmin yed-i şerîfesinde hâli niçe ise öyledir.

3599.

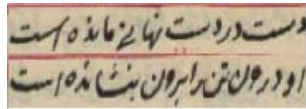
Gönül ister, ayak tîz raksa gelir, yâhûd naksdan kemâl tarafına gider. Eğer gönül emr eder ise.

3600.

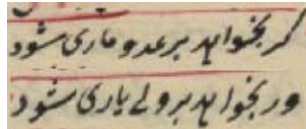
Gönül isterse el, parmaklar ile hesâba gelir; yâhûd ol el kitâb yazar.

3601.

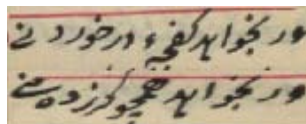
İnsânın eli, bir gizli elin elinde kalmıştır. O mahfî el ki, murâd kalbdır, içeridedir. Taşraya teni nasb etmiştir. Herkes hareket eden el zanneder; o ise kalbin fermânıyla yürür.

3602.

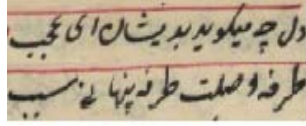

Eğer gönül isterse, el düşman üzerine bir yılan olur. Eğer isterse, dost âvâzına el bir yâr olur.

3603.

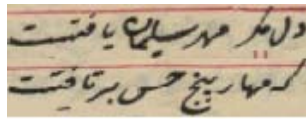

Eğer gönül isterse el, ta‘âm vaktinde bir kaşık olur; eğer gönül isterse el, on batman bir gürz olur.

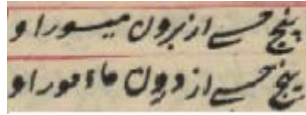
3604.

Bu gönül a‘zâya ‘acabâ ne söyler? Beynlerinde ‘aceb vuslat ve ‘aceb gizli sebep vardır.

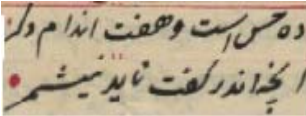
3605.

Gönül me‘mûldur ki, mühr-i Süleymân’ı bulmuştur. Zîrâ havâs-ı hamsenin mihârını ve yularını eline almıştır.

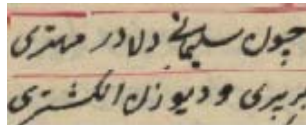
3606.

Bir beş his taşradan onun mahkûmudur. Yine bir beş içeriden onun mahkûmudur. Ve’l-hâsıl havâs zâhire ve batineye gönül mutasarrıfıdır.

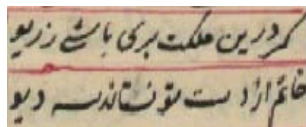
3607.

On his ve yedi a‘zâ ve dahi şol nesne ki sayılmaz. Vücûd-ı insânîde olarak cümle gönlün mahkûmudur.

3608.

Çünkü ey gönül, sen Süleymân ‘aleyhi’s-selâm gibisin ululukta ve hükmü nâfiz olmakta. Öyle olunca cin ve şeytân üzerine mühr ü tasarrufunun hükmünü icrâ eyle.

3609.

(195 a) Eğer ey gönül nefsin mekrinden ve şeytânın hîlesinden berî olur isen; mührü ve saltanatı senin elinden şeyâtin-i selese almaya kâdir olamazlarsa. Dîvden murâd, nefs-i emmâre ve hevâ ve şeytândır.

بعد از آن عالم بگیرد اسم تو
دو جهان محکوم تو چون جسم تو

3610.

Bundan sonra 'âlemi senin ismin tutar; iki cihân senin mahkûmun olur, cismin mahkûmun olduğu gibi.

وز دست دیو خاتم را ببرد
پادشاهی قوت مندی ببرد

3611.

Eğer senin elinden ey gönül, şeytân hatem-i tasarrufu alır ise ve iletir ise pâdişâhlık fevt oldu ve senin bahtın öldü ve sana 'özü-i küllî oldu.

بعد از آن یا حسرت تا شد یا عباد
بر شمشیر محکوم تا یوم الت

3612.

Ey hevâ ve heves kulları, bundan sonra "yâ hasretâ" deyu nidâ eylemeksizin, üzerinize kıyâmete kadar mahtûm oldu ve memhûr oldu.

مگر خود را که تو انکار آوری
از تر از زور و آینه جان بری

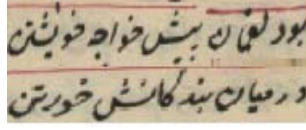
3613.

Kendi mekr u hud' anı inkâr getirir isen ve ben ehl-i hevâ değilim der isen, halk i' timâd eder ve lîkin terâzi ve âyine gibi olan kâmiller bilirler. Onlara hîleye kâdir olamazsın.

منم کردن غلامان و خواجگان تا نشان در لغات آن که ان میوهای ترو
نقد را که می آوردیم او خورده است

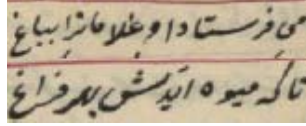
Lokmân Hekîm köle imiş. Mollasının sâ'ir köleleri ve kapı yoldaşları, ol turfanda olan meyveleri ki; bağdan getirmiş idin, Lokmân yemiş diyerek mollalarına söyleyip muttehem eylemelerinin beyânındadır. O ise kendileri yemişler idi.

3614.

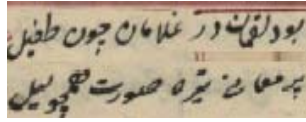
Hazret-i Lokmân, kendi hocasının önünde kölelerinin arasında teni hakîr idi, hüsn-i sûrîsi olmadığı cihetle.

3615.

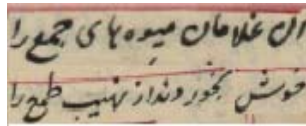
O molla bir gün, kölelerini bağa gönderdi. Tâ ki meyve getireler, kalb talebten fâriğ olsun için.

3616.

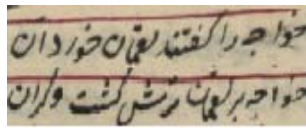
Lokmân, köleler içinde da^çvetli misâfirlere nisbetle tufeyl ve da^çvetsiz olan nice bî-kadr ise öyle idi. Ve Lokmân'ın mollası yanında, aslâ i^çtibârı yok ve köle yerine bile saymaz idi. Lîkin ma^çnâ ile dolu idi ve kemâl sâhibi idi. Gerçi gece gibi müzlîm renk idi.

3617.

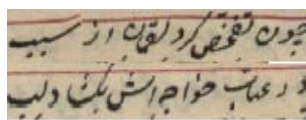
O köleler cem^ç olan meyveleri, tama^çlarının şiddetden güzel yediler.

3618.

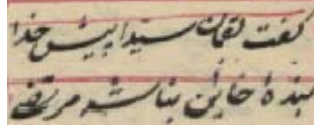

Mollaya dediler ki: "Meyveleri getirdik, lîkin Lokmân yemiş." Hoca ki; ta^çâm yediğine râzı değil iken, meyveleri de yesin. İnfi^çal edip Lokmân'a ekşi yüzlü ve ağır oldu.

3619.

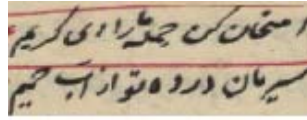

Mollanın yüzünü kendiye ekşi görünce, sebebinden tecessüs etti ve anladı. Hocanın yüz eğrisi mukâbelesinde, güzel (195 b) cevâb vermek için lebini açtı.

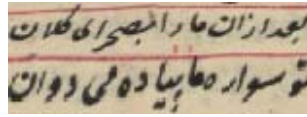
3620.

Lokmân dedi ki : "Ey Seyyid, Hakk *celle ve 'alânın* önünde hâ'in kul makbûl olmaz ve ben böyle hıyâneti kabûl etmem.

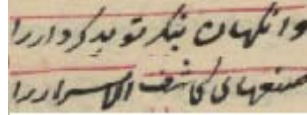
3621.

İmtihân eyle, bizim cümlemizi ey kerîm olan zât. Şu vechle ki, bize ziyâde sıcak su içir.

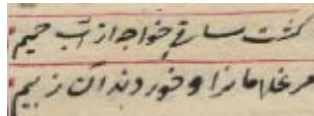
3622.

Bundan sonra bizi bir 'âlî sahraya sürsen, atlı ve biz yaya olduğumuz hâlde koşarak.

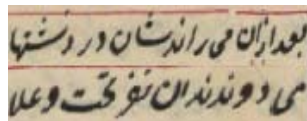
3623.

Bundan sonra 'ameli çirkin kimdir nazar eyle. Kâşifü'l-esrar olan Mevlâ'nın san'atlarını seyr eyle.

3624.

Molla, su arayıcı oldu, köleleri sıcak sudan. Köleler dahi havflarından ol sıcak suyu içtiler.

3625.

Bundan sonra molla, onları ovaya sürdü. O cema'at aşağı ve yukarı yeldiler.

3626.

Köleler kismaya vâki‘ oldular. Kemâl-i ta‘blarından yedikleri meyveleri, onların bâtınlarından su getirir idi.

3627.

Çünkü Lokmân’a, kay göbeğinden geldi. Derûnundan sâf su gelir idi.

3628.

Lokmân’ın hikmeti çünkü bunu göstermek ister. Böyle olunca ‘âlem-i vücûdun sâhibinin hikmeti niçe olur, var kıyâs eyle.

3629.

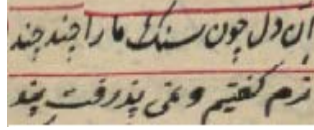
Şol günde ki, sırlar cümlesi zâhir olur. Murâd kıyâmet günüdür. Sizlerden şol mestûr olan esrâr, zâhir olur ve sizler onun zuhûrunu istemezsiniz.

3630.

Çünkü ehl-i cehennem, cehennemde olan mâ’i hamîm ile sakî olundular. Onlardan derûnlarında örtülmüş nesnelere cümlesi kat‘ olunur. Ve taşra çıkar, onlar rezîl ve rüsvây kılındıklarından için. Murâd, ciğer ve bağırsaklarıdır. Hâsılı mâ’i hamîm ile sakî olup, bâtınında olan alât rezîl olsunlar için, mâ’i hamîm ile taşra ihrâç olunur.

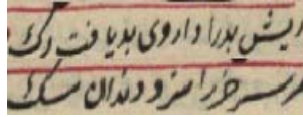
3631.

Nâr-ı cehennem, kâfirlere ondan için mâbü'l-‘azâb geldi. Zîrâ taşın imtîhânî âteştir. Ve taşa ‘azâb âteşle oldu. Taşa nârdan gayri galebe eder. Bu kadar küffâr dahi, hacir cinsinden olmakla nâr ile ‘azâba havâle olunmuştur.

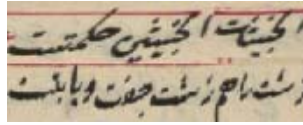
3632.

Bu taş gibi olan gönlümüz, niçe bir böyle hicriyyet mertebesinde kala. Mulâyemetle nush ettin ve nushu kabûl etmedi ve kasvetten kurtulmadı.

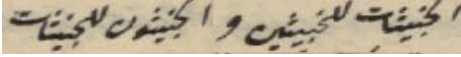

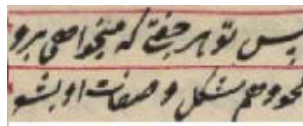
3633.

Çirkin yaranın (196 a) çirkin ve keskin ‘ilâç damarını buldu. Tahkîk merkebin başına tezyîn için asmaya, kelbin dışı yakıştır. Kalb-i kâsiye dahi mülâyim nasihatler yaramayıp, riyâzat ve ‘unf lâzımdır ki söz kabûl ede.

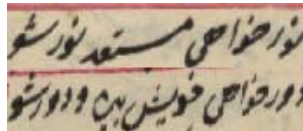
3634.

Kurân-ı Kerîm’de ¹⁸¹ buyruldu. Bu nazm-ı celîl ‘ayn-ı hikmettir. Çirkinin çifti yine çirkindir. Ve çirkin, çirkine lâyıktır.

3635.

Böyle olunca sen her çifti ki, istersen yürü; onun mahvi ve hem-şekli ve hem-sıfâtı ol ki, o cinsden olasın.

3636.

Nûr istersen, nûra muste‘id ol. Hakk’dan dûr olmak istersen, ‘aceb sâhibi olup Mevlâ’dan dûr ol.

¹⁸¹ "Habisat habisler için, habisler habisat içindir." Nur, 26

3637.

Eğer bu harab olan dünyâ zindânından Hakk'a bir yol istersen, dosttan baş çekme. Ve kulluk eyle. Zîrâ Kurân-ı 'Azîm'inde ¹⁸² buyurmuştur.

Zeyd Hazretleri'nin Resûl-i Ekrem *sallallahu 'aleyhi ve sellem* Hazretleri'ne verdiği cevâbın geri kalanıdır.

3638.

Yâ Zeyd, bu söz nihâyet tutmaz. Kalk, Burak gibi olan lisânına bukağı bağla.

3639.

Lisân, çünkü 'aybı meydâna ona ihraç edici geldi. 'Âlem-i gaybın perdelerini dahi yırtar.

3640.

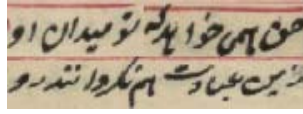
'Âlem-i gayb bir zamân Mevlâ'nın matlûbu geldi. Bu davul çalıcıyı, ya' nî lisânı bir müddet sür ve tard eyle ve yolu bağla.

3641.

Hamle etme, dizini çek 'âlem-i gaybın mestûr olması iyidir. Her kimesne kendi zannından bir zamân sevinmiş iyidir. Varsın ben Hüdâ üzerineyim deyu mağrûr olsun.

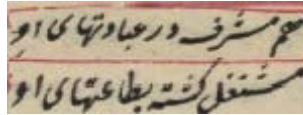
¹⁸² "Secde ve rabbine yaklaş." Alak, 19

3642.

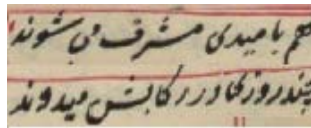
Hakk Te'âlâ Hazretleri ister ki; kendinin me'yûsları dahi bu 'ibâdetten yüz çevirmeyeler. Ve bir zamân ta'âtte olalar.

3643.

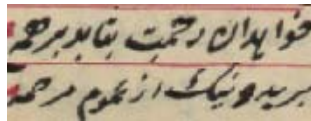
Dahi Mevlâ'nın kulluklarında müşerref olsunlar ve Mevlâ'nın ta'âtlarına meşgûl olsunlar.

3644.

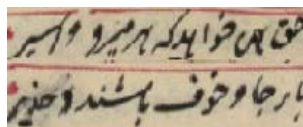
Hem ümîd ve ricâ ile müşerref olsunlar. Birkaç gün Hizmet-i Bârî'de yelsinler.

3645.

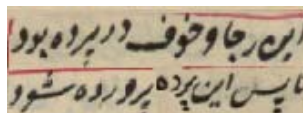
İster ki o rahmet cümleye parlasın; iyiye ve kötüye rahmetinin 'umûmundan.

3646.

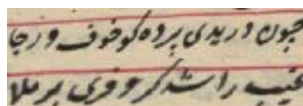
Mevlâ ister ki, her sultân ve esîr; ya'nî her gedâ, recâ ve havfa biraz zamân mukayyed olsunlar.

3647.

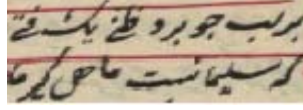

(196 b) Bu recâ ve havf perdede olur; 'âlem-i gayb zâhir olunca olmaz. Hattâ verâ-yı hicâbda, mir ü gedâ terbiye olalar.

3648.

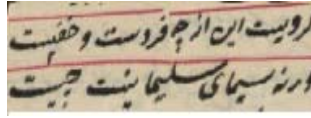

Çünkü perdeyi yırttın recâ ve havf kanda kalır. ‘Âlem-i gaybın ‘azâmeti ve revnakı halk üzere olur. Ve herkes gayba ve sırra vâkîf olur. Gayri cümle nâs, ta‘ati terk ederler. Rızâ-yı Hakk’a muvâfık olmaz buyurdular.

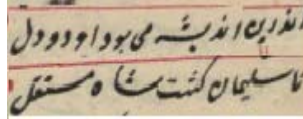
3649.

Irmak yanında bir yiğit zanneyledi ki; şu balık avlayan bizim Süleymân’ımız mıdır?

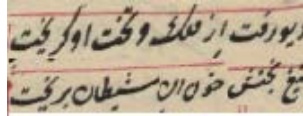
3650.

Eğer bu seyyâd, Süleymân ‘*aleyhi’s-selâm*’ ise neden yalnızdır ve gizlidir? Eğer değil ise neden bunda Süleymân sîmâsı vardır?

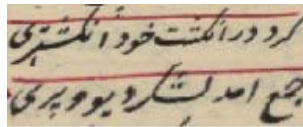
3651.

Bu endîşede mütereddîd idi, saltanat kendiye gelinceye dek.

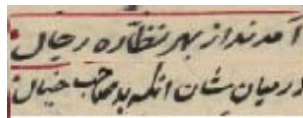
3652.

Şeytân onun mülkünden gitti ve tahtından kaçtı. Süleymân ‘*aleyhi’s-selâmın*’ bahtının kılıcı, o dîvin kanını döktü.

3653.

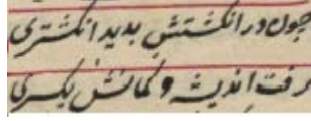
Süleymân ‘*aleyhi’s-selâm*’ kendi parmağına mührünü aldı ve eyledi. Şeyâtin ve cin ‘askeri cem’ geldi ve biriktiler.

3654.

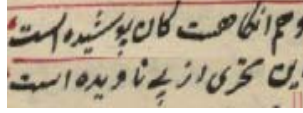
Süleymân ‘*aleyhi’s-selâmı*’ görmeye halk cem’ oldu. O şek eden adam dahi onların içinde idi.

3655.

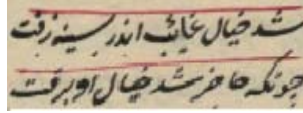
Çünkü o zan eden, parmağında mührü gördü. Endişesi ve onun gümânı bütün bütün gidip yakîn geldi ki; o gördüğü Süleymân imiş.

3656.

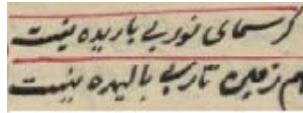
Ve hem o zamândır ki, o nesne mestûr olur. Bu taharrî ve taleb görmemekten içindir. Meselâ kible, yâ zulmet-i şebden yâhûd bir gayri mâni‘den bilinmez. O zamân ictihâd ve taharri olunur; ammâ huzûr-ı Ka‘be‘de taleb lâzım olmaz.

3657.

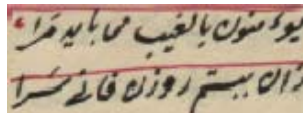
Gâ‘ib olan nesnenin hayâli, kalbde gittikçe büyük oldu. Çünkü o gâ‘ib hâzır oldu. Onun hayâli kalbden çıktı. Bu kimesne dahi Süleymân ‘aleyhi’s-selâmı tahtta hâzır görünce onlar mıdır, değil midir vehmi zâ‘il olup kendiyeye cezm geldi.

3658.

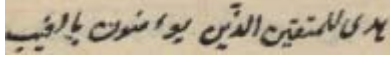
Nûr sâhibi olan semâ, yağışsız ve yağmursuz değil ise müzlîm-i zemîn dahi inbâtsiz değildir. Mısrâ‘-ı sâni cezâ-yı şarttır. Bu beytden murâd, yukarıyı temsîldir. Şu vechle ki, semâ yağmursuz olmadığı gibi ve zemîn inbâtsiz olmadığı gibi, gıybet dahi hayâlsiz olmaz. Ve huzûr dahi zevâl-i hayâlsiz olmaz, demektir.

3659.

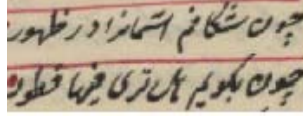

(197 a) Yine hikâyeye ‘avdet edip buyurlar ki; Fahr-i ‘Âlem Zeyd’e buyurdular ki: "Niçe esrârı fâş edersin?" Cenâb-ı Hakk buyurdu ki: "Bana, gayba imân lâzımdır. Ba‘de‘l-mu‘âyene imân, makbûlüm değildir. Bundan için bu fâni

olan sarây-ı dünyânın ‘âlem-i gayb pencerelerini kapadım." Nitekim Kurân-ı

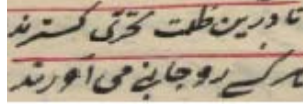
Kerîm’de ¹⁸³ buyurmuştur.

3660.

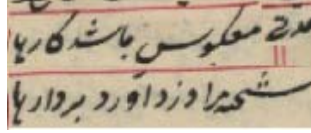
Çünkü âsumânı, âşikâre pâre pâre ederim. Niçe derim ki, nazar eyle gökte yarık görür müsün, diyemem bunun gibi. Çünkü umûr-ı gaybiyyeyi meydâna izhar ederim. İmânla niçe teklîf olunur. Zîrâ umûr-ı ‘ayâniyeye imân zarûrîdir. Belki teklîf-i mugayyibâne olur. Bu beyt hem mâ kabline delîl ve hem tenzîr ü temsîl olur.

3661.

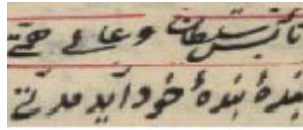
Hattâ bu ‘âlemin zulmetinde taharrî döşeyeler. Ve herkes yüzünü bir cânibe götüreler. Ve kendilere bir mezheb ve dîn ittihâz edeler.

3662.

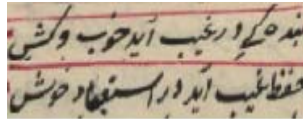
Bir müddet işler ‘aksine ola. Su başı hırsız dâra götüre meselâ, ya‘nî dünyâda halk kovarsın, ma‘kûs biraz iş görsünler.

3663.

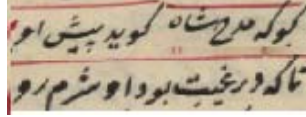
Hattâ çok sultân ve ‘âlî himmetler, biraz müddet kendi kulunun kulu gele. Sonra ahrette Mevlâ’sı göre ki, kendi kul imiş ve kölesi sultân imiş.

3664.

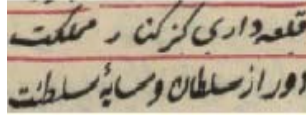
¹⁸³ "Takva sahipleri olanlar için hidayet kaynağıdır. Öyle takva sahipleri ki gabya iman ederler." Bakara, 2-3

Kulluk Mevlâ'nın huzûrunun gayride güzel gelir. *Keşk*, kaf-ı Farisî'nin fethiyle güzel demektir, hûb gibi. Cenâb-ı Hakk'a kullukta, gaybı muhafaza hoş gelir. Ve gaybette Mevlâ 'ibâdeti sever.

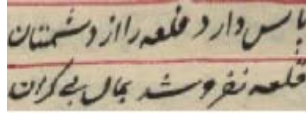
3665.

Kanı ol kimesne ki, şâhın önünde mehdini eder? Kandadır o kimesne ile ki pâdişâhın gaybetinde pâdişâhı medh eder? Ve şâhın in'âmının mahcûbu olur. Bu iki kimesne bir değildir. Belki gaybette senâ eden makbûle geçer.

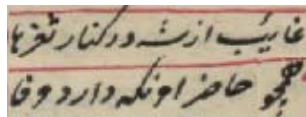
3666.

Bir kal'adır ki; pâdişâhın memleketinin bir tarafından sultândan uzak ve sâye-yi saltanâttan uzak olarak.

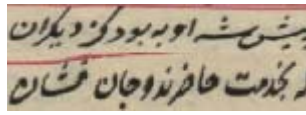
3667.

Pâdişâhın düşmanlarından kal'ayı hıfz eder ve çok mala tama' edip kal'ayı satmaz.

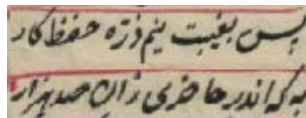
3668.

Pâdişâhdan gâ'ib olarak serhadlerin kenârında hazır kullar gibi vefâ-yı 'ubûdiyeti muhâfaza eder.

3669.

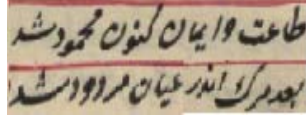
Pâdişâhın önünde gayrilerden iyi olur. Öyle gayriler ki, huzûrda hizmete hâzırdırlar ve cân fedâ edicidirler.

3670.

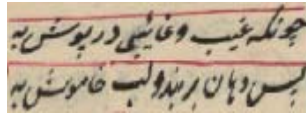

Böyle olunca gaybette yarım zerre işi ve me'cûriyeti muhâfaza huzûrda olanın yüz bin me'cûriyeti muhâfazasından hayırlıdır.

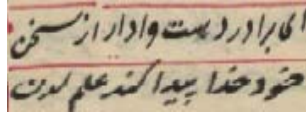
3671.

(197 b) Ta'at ve imân şimdi 'indallah makbûl oldu. Ba'de'l-mevt mugayyabât 'ayân iken merdûd-ı Bârî oldu.

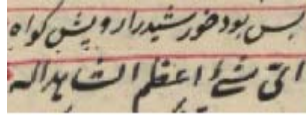
3672.

Çünkü 'âlem-i gayb ve 'âlem-i gayba mensûb olan nesne, mestûr olması iyidir. Öyle olunca ağzını bağla ve dudak sükût edici iyidir.

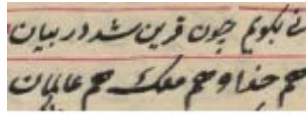
3673.

Ey kardaş, elini sözden geri tut. Tahkîk 'ilm-i gaybı, Allah Te'âlâ meydâna çıkarır.

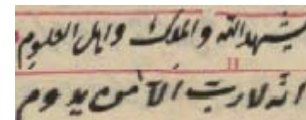
3674.

Yetişir, güneşe yüzü şâhid olarak. Kangı şeyh şâhdan büyüktür? Allah Te'âlâ büyüktür.

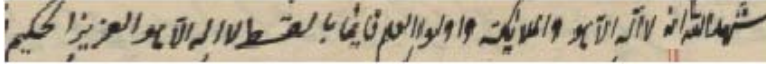

3675.

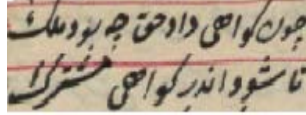
Yine Zeyd Hazretleri Fahr-i 'Âlem *sallallahu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem* Hazretleri'ne der ki: "Söylememeyi etmem, belki söylerim. Çünkü şehâdette Hüdâ ve melek ve 'âlemler mukârin oldu. Ben dahi ehl-i 'ilm olduğundan söylerim. Ve şehâdet ederim."

3676.

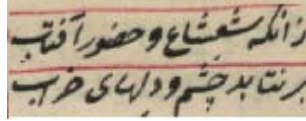
Cenâb-ı Kibriyâ ve her bir melek ve ehl-i ‘ilm şehâdet ederler ki, tahkîk-i şân Tanrı yoktur. İllâ dâ’im ve bâkî olan zât vardır. Bu ebyât ¹⁸⁴ ayet-i kerîmesine işârettir.

3677.

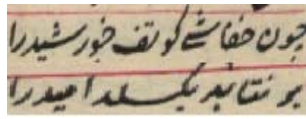
Resûl-i Ekrem *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* Hazretleri dahi Zeyd’e buyurdular ki: "Çünkü Cenâb-ı Hakk şehâdet eyledi, melek kimdir; hattâ şehâdette müşterek ola. Ehl-i ‘ilm dahi melek gibidir. Bunların vücûdu, vücûd-ı Bârî’nin yanında ‘adem mesâbesindedir. Bu sûrette sen yok gibi oldun. Sana lâzım olan mugayyebâtan sükûttur."

3678.

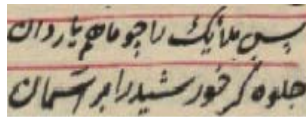
Beyt-i sâbika ‘illet olarak buyururlar ki; zîrâ âfitâbın nûruna ve huzûruna göz ve harâb olan gönüller tahammül edemez. Böyle olunca melâyike ve ehl-i ‘ilm vücûd-ı Bârî’nin katında yok gibidirler.

3679.

Bir yarasa gibi ki, güneşin âteşine tahammül edemez ve kendiden kat‘-i ümîd eder.

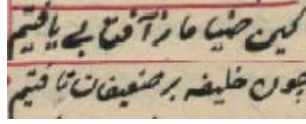
3680.

Şehâdet münâsebetiyle melâyikenin evsâfına şürû‘ edip buyururlar ki: "Bundan sonra melekleri bizim gibi, bize yâr bil ve bizim gibi muvahhid bil,

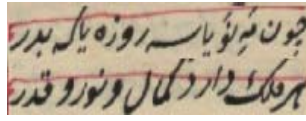
¹⁸⁴ "Allah, adaleti ayakta tutarak şehadet etti ki; gerçekten ondan başka ilah yoktur. Melekler ve ilim sahipleri de buna şehadet ettiler; ondan başka ilah yoktur. O, azizdir, hakimdir." Al-i İmran, 18

âsumân üzerine cilveger olan hurşîd-i hakikî için. Ya' nî onlarda bizim gibi mü'mîn ve muvahhid ve Cenâb-ı Kibriyâ'ya dâ'imâ takdîs tenzih üzere olurlar."

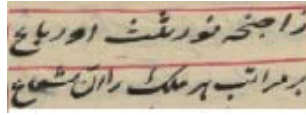
3681.

Öyle diyerek Hakk Te'âlâ'yı tesbîh ve senâ ederler. Ki bu nûru ve ziyâyı biz bir âfitâbdan bulduk, pâdişâh gibi. Ve zü' afâya parlarız ve merhamet ederiz.

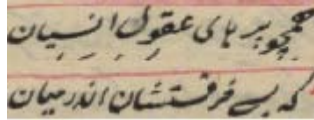
3682.

Yeni ay (198 a) gibi yâhûd üç günlük ay gibi, yâhûd on dört gecelik ay gibi her melek kemâl ve nûr ve kadr tutar.

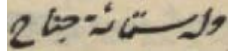

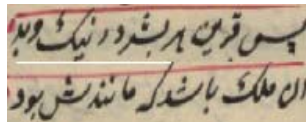
3683.

Melâyikenin kadrleri, üç ya dört nûrdan kanatlar iledir. Her bir melek için mertebeler üzere o ziyâlar ve nûrdan kanatlar vardır.

3684.

İnse mensûb olanların 'akıllarının kanatları gibi ki, onların ortada biri birinden çok farkları vardır. Melâyike-yi Kirâm'ın dahi şerefi ve kadri, kanatlarının çokluğu iledir. Hattâ Cibrîl-i Emîn için hadîs-i şerifte ¹⁸⁵ vârid olmuştur.

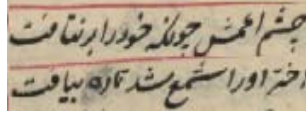

3685.

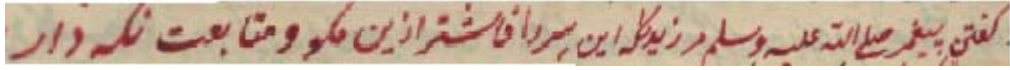
Böyle olunca gerek iyi ve gerek kötü, her insânın mukârini ol melek olur ki; onun misli ola. Hâsılı herkese rütbesine göre melek ta'yîn ederler.

¹⁸⁵ Onun 600 kanadı var.

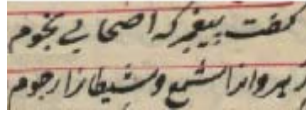
3686.

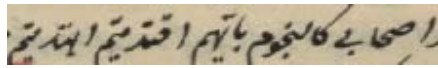
Zâ'ifü'l-basar olan kimesnenin gözü, çünkü güneşe tahammül edemedi ve şemsin nûru gözüne gâlib oldu. Yıldız, ona yol bulsun için şem' makâmında oldu. A'meş, şol kimesneye derler ki; kirpiklerin mahalli kırmızı olur ve kirpikleri dökülür. Bunda zâ'ifü'l-basar ma'nâsı murâd olunur. Bu beyt ile beyt-i sâbıkı temsîl buyururlar. Gözü nûrlu olan kimesneye âfitâb verildi. Zâ'ifü'l-basar olana yıldız verildi. Bunun gibi insân-ı kâmile, a'lâ melek müvekkil oldu. Ve orta kimesneye, vasat melek müvekkil oldu demektir.

3687.

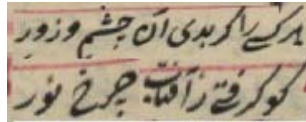

Fahr-i 'Âlem *sallallahu 'aleyhi ve sellem* buyurdu ki: "Benim ashâbım yıldızlar gibi, rehrevlere ve sâlik-i râh-ı Hüdâ olanlara şem'dir ve şeytânlara mâbihi'r-recmlerdir. Bu sûrette nâs, ol nücûm gibi olan zâtların yanına gelsin ve onlardan râh-ı Hakk'a gitsin." Bu beyt ile şu hadîs-i şerîfe işâret buyururlar:

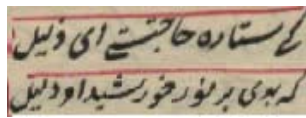
Ma'nâsı; Benim ashâbım yıldızlar gibidir, her kangısına iktidâ ederseniz, hidâyete vâsıl olursunuz.

3688.

Her bir kimesneye, eğer o göz ve eğer o kuvvet olaydı öyle kuvvet ki, o kimesne âfitâb-ı çarhdan nûr tutar.

3689.

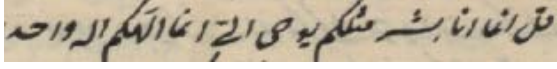

Yıldıza ey zelîl ve hakîr âdem kaçan ihtiyâç olur idi ki, o yıldız güneşin nûruna ona delîl olsun. Hâsılı Resûl-i Ekrem *sallallahu 'aleyhi ve sellem* Hazretleri

âfitâb gibidir. Ve sahâbe-i kirâm nücûm gibidir. Sahâbe-i güzîn Resûl-i Kibriyâ'dan feyz almaya isti'âdaları var idi. Binâen 'aleyh, onları Cenâb-ı Kibriyâ Resûl'üne mukârin kıldı. Ve feyz-i Resûle nâ'il oldular. Ammâ tâb'ının (198 b) güneşten ahz-i feyze kudretleri olmamakla bir kârın aşağı gelip, nücûm makâmında olan ashâbdan feyz aldılar. Bu takrîr ile bu surhun ebyât-ı sâbıkaya münâsebeti zâhir oldu.

3690.

Mâh-ı hakikat hâk ve bulut ve sâye makâmında olan kimesnelere buyururlar ki; tahkîk ben beşer idim ve lîkin bana hak tarafından vahy olunur. Bu beyt ile merâtib-i insâniyyenin tefâvütüne işâret buyururlar. Küffâr-ı Kûreyş, Resûl-i Ekrem *sallallahu 'aleyhi ve sellem* Hazretleri için: "Bu dahi beşerdir. Bizim gibi ekl u şurba ve uykuya mübtelâdır. Bu cihetle bizden ne farkı vardır?" dediler. Hakk *celle*

ve 'alâ Hazretleri, ¹⁸⁶ nazm-ı celîlini cevâb olarak inzâl buyurdu. Bu beyt ile bu ayet-i kerîmeye işâret buyurdular.

3691.

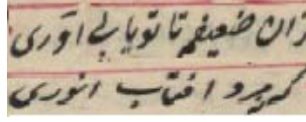
Bende sizin gibi tab'ımda beşer idim. Hurşîd-i hakikînin vahyi, bana böyle nûr verdi.

3692.

Fahr-i Âlem *sallallahu 'aleyhi ve sellemden* hulefâsı, evliyâ-yı kirâma intikâl edip buyururlar ki; 'ârif-i billah olan zevât-ı kirâma 'avâm-ı nâs sözünden evliyâsınız ve 'ayniyle bize benzeseniz dedikleri vakitte, onlar dahi cevâbında derler ki; ben zulmet tutarım güneşlere nisbetle. Şumûsdan murâd, enbiyâ-yı

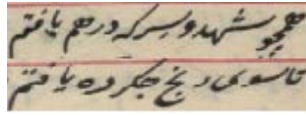
¹⁸⁶ "De ki: "Ben sizin gibi bir beşerim. Ancak bana şöyle vahyolunuyor: "İlahınız, ancak bir tek ilahtır."" Kehf, 110

‘izâmıdır. Ve lîkin nûr tutarım ehl-i nefsin zulmetleri için. Ya‘nî ehl-i nefse nisbet ile nûranîyim, demektir.

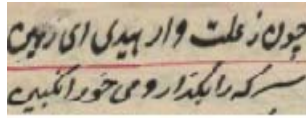
3693.

Ol sebepten be-zâ‘ifim ki, sen benden ahz-ı feyze takât getiresin. Zîrâ sen âfitâb-ı envârın merdi ve ondan feyz almanın adamı değilsin.

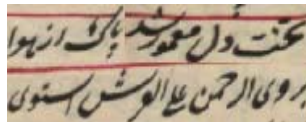
3694.

Bal ve sirke gibi mümteziç oldum. Hattâ ciğerde olan ‘illet tarafına yol bulayım deyu şeyhden murâd, evliyâ-yı kirâmın kuvve-i kudsiyyesidir. Ve sirkeden murâd, beşeriyetleridir. Bu sûrette evliyâ-yı kirâmı sirkengübîn ma‘cûnuna ve şerbete teşbîh buyururlar. Fakat şeyh de olsa mecmu‘da olan şîfa olmaz. Evliyâullahda dahi fakat nûraniyyet olsa ve beşeriyet cânibi olmasa yine ahz-ı feyz olmaz idi. Binâen ‘aleyh enbiyâ-yı ‘izâmı ve evliyâ-yı kirâmı melekîyyet ve beşeriyetten Cenâb-ı Hakk mürekkeb kıldı.

3695.

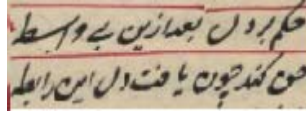
Ey ‘illet esîri, çünkü ‘illetden halâs oldun. Sirkengübîni terk eyle ve sâfi ‘asel ekl eyle. Ya‘nî insân derece-i kemâle vâsıl olunca fakat nûrâniyyetten mahlûk olan Melâyike-i Kirâm’dan dahi feyz almaya kâdir olur. Bu sûrette küffâr-ı Kûreyş’in, "Allah Te‘âlâ tarafından beşer niçin gelir, melek gelir idi?" dedikleri hezeyân-ı sırf olduğunda şüphe yoktur.

3696.

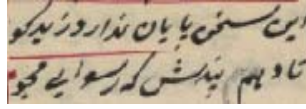
(199 a) Gönül tahtı, çünkü ma‘mûr oldu. Ve hevâdan pâk oldu. O gönlün üzerine Cenâb-ı Hakk’ın istilâ ve galebesi vardır.

3697.

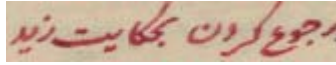

Bundan sonra vâsitasız Cenâb-ı Hakk o gönle hüküm eder. Çünkü gönül Hakk'a bu râbitayı buldu. Gayri ara yerde şeyh ve mürşid olmaz.

3698.

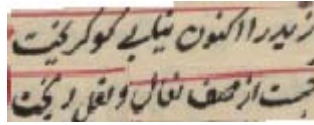

Bu söz nihâyet tutmaz. Zeyd kanı hattâ ona nasihat vereyim ki, sırrı fâş etmekle rüsvâyılık eyleme. Bu beyt Fahr-i 'Âlem Hazretleri'nden Zeyd'e olabilir. Yâhûd Hazret-i Mevlânâ'dan olsa da câ'izdir. Bu sûrette latîfe-i şâ' irâne olur. *Zeyd gû ta' bîri bî-hûş* olmakla, *sahvâ gel ma' nâsı* olur.

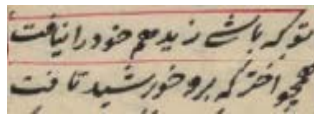
Burası Zeyd'in hikâyesine da' vettir.

3699.

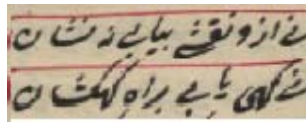
Zeydi şimdi bulamazsın zîrâ o kaçtı. Saf-ı na' l olan dünyâdan sıçradı. Ve kemâl-i sür' atinden ayağının na' lini ya' nî pâpûşunu döktü.

3700.

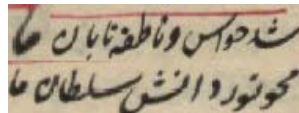
Sen kim olursun; Zeyd kendi kendiyi dahi bulmadı. Zîrâ Zeyd bir yıldız gibidir ki, güneş onun üzerine parladı.

3701.

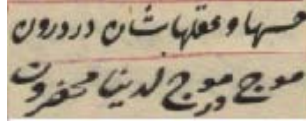
Ne Zeyd'den bir nakş bulursun ve ne bir 'alâmet bulursun. Ne onun vücûdu kehkeşânın yolunda bir saman çöpü bulursun.

3702.

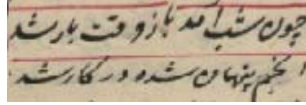
Bizim havâsımız ve parlayıcı olan nâtıkamız, bizim sultânımızın ‘ilminin nûrunun mahvıdır.

3703.

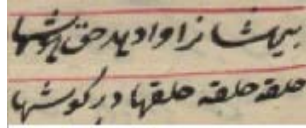
Onların hisleri ve ‘akılları derûnlarında ¹⁸⁷ nazm-ı celîinde beyân olunduğu üzere; gürûh gürûh onda cem‘ omuşlardır. Ve Hakk’a gidip mahv ve mütelâşidirler.

3704.

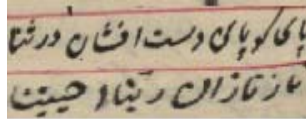
Çünkü gece geldi ve icâzet vakti oldu. Mahfî olan yıldız yine işinde ve parlamakta oldu.

3705.

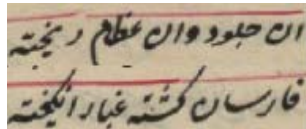
Ve dahi lâ-ya‘ kıllara Cenâb-ı Hakk ‘akıllarını ve ‘ulûm u me‘arif-i ilâhiyyesini, halka halka onların kulaklarına takar.

3706.

Onlar dahi ayaklarını yere vurarak ve ellerini silkerek, Mevlâ’yı senâ ve medhde nâz u iftihâr ederek "Bizi ihyâ eyledin Yâ Rabbi" derler.

3707.

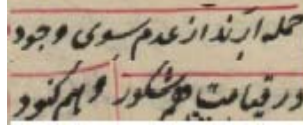

Uyku münâsebetiyle haşra intikâl edip buyururlar ki; o deriler ve o dökülmüş kemikler; sûr nefh olundukda emr-i Bârî’ye imtisâl edip toz kopararak ata binici olmuşlar.

¹⁸⁷ "Ancak hepsi toplanıp bizim katımıza ihzar edilmişlerdir." Ya-sin, 32

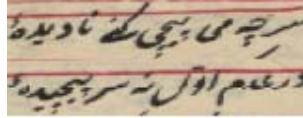

3708.

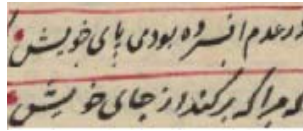
‘Adem cânibinden vücûd cânibine hamle getirirler, hem şükredici ve hem ‘anûd ola (199 b) hâlde.

3709.

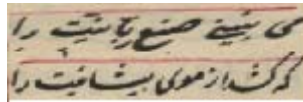
Niçin öldükten sonra hayat bulmaktan başını döndürürsün ve haşri niçin görmemek edersin? ‘Ademde evvelâ ben niçe vücûd bulurum deyu baş çürümedin mi? İşte şimdi dünyâya geldin. Ba‘de’l-mevt dahi mahşer yerine gelirsın, hiç şek etme.

3710.

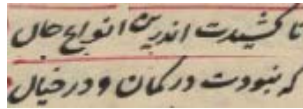
‘Ademde ayağını mûncemid etmiş idin öyle diyerek ki: "Beni yerimden kim koparır ve benim gibi ma‘dûmu kim mevcûd eder?"

3711.

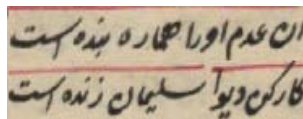
Görmez misin, senin Rabbine mensûb olan sun‘ı kim çekti; seni alnın, saçından?

3712.

Hattâ seni bu enva‘ hâle çekti ve türlü kıyâfete kodu ki, senin vehm ü hayâlinde yok idi.

3713.

O ‘adem, dâ’im Mevlâ’ya kuldur. Sa‘y eyle ey dîv nefis, Süleymân-ı hakikî

حقى لا يموت قدر 188

3714.

دیو میس از جفان کاجواب
زیره نه تا دفع کوید یا جواب

Şeytân çanaklar düzer, havuzlar gibi. Cesâreti yok ki, Süleymân ‘aleyhi’s-selâma def söyleye yâhûd emr edince cevâb söyleye ve yapmam diye. Cifân, cimin kesriyle cefnenin cem‘idir; çanak ve kap ma‘nâsına. Ve cevâb, câbiyenin cem‘idir;

havuz ma‘nâsına. Nitekim Kurân-ı Kerîm’de 189

buyrulmuştur. Ma‘nâsı; Süleymân ‘aleyhi’s-selâm için cinler dilediği şeyi yaparlar idi. O şey de mescidlerden ve sûretlerden ve havuzlar gibi kaplardan, demektir. Hâsıl-ı kelâm cinleri Süleymân ‘aleyhi’s-selâm dilediği gibi kullanır idi.

خویش را بین چون حقى لرزى ز بیم
هر عدم را نیز لرزان وان مقیم

3715.

Kendini gör, yok olmadan niçe titrersin. ‘Ademi dahi dâ’imâ Cenâb-ı Kibriyâ’dan lertzân ve titreyici bil. Ve ‘adem dahi fermân-ı ilâhiye elbet inkiyâd eder.

اور تو دست اندر مناصب می زنی
هم ز ترس است الکه جلای میکنی

3716.

Eğer sen elini mansıblara vurasın, yine korkudandır. Ya‘nî mevî havfındandır. O mensıb ki cân çekişir; sen ona kemâl-i rağbet gösterirsin.

هر چه جز عشق خداى هست
لرزشك حواریت ان جان كندنت

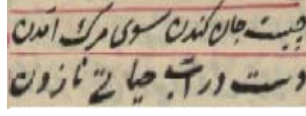
3717.

Her nesne ki, ziyâde güzel olan Hüdâ’nın ‘aşk u muhabbetinin gayridir. Eğer şeker yiyicilik ise de o, cân çekişmekliktir.

¹⁸⁸ "Ölmeyen diri." Furkan, 58

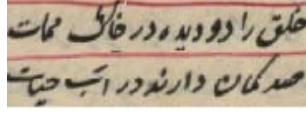
¹⁸⁹ "Onlar, ona mihraplar, timsaller ve havuzlar gibi ne isterse yaparlardı." Sebe, 13

3718.

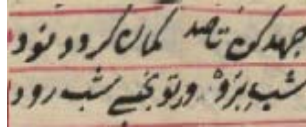
Cân çekişmek nedir? Mevt tarafına gelmektir; elini âb-ı hayât-ı ma‘nevîye vurmaksız.

3719.

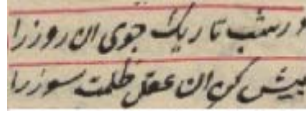
Halkın iki gözü mevt toprağındadır. Âb-ı hayâtta yüz zan tutarlar ve âb-ı hayâtın semtine kimesne gitmez.

3720.

Sa‘y eyle, tâ yüz zan doksân ola (200 a) ve makâm-ı yakîne terakkî ile gece Hakk’a git ve eğer sen uyursan ve ihyâ-yı leyâli etmezsen gece gider.

3721.

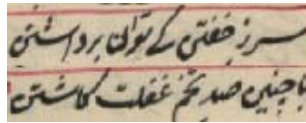

Kara gecede ol gündüzü iste ve zulmet yakıcı ‘aklını artır.

3722.

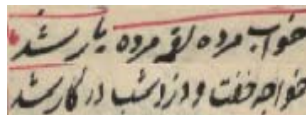
Bed-renk olan gecede, çok iyilik olur. Zîrâ âb-ı hayât zulmetin eşiği olur.

3723.

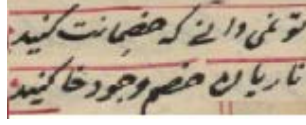
Başını, uykudan kaçan kaldırmak mümkün olur? Bunculayın, yüz gaflet tohmu ekmek eyle.

3724.

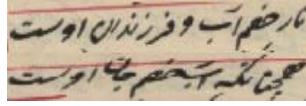
Ölü uyku ve ölmüş lokma yâr oldular. Hoca uyudu ve gece hırsızı işde oldu.

3725.

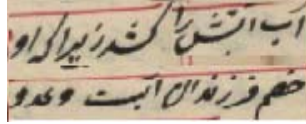
Sen bilmezsin ki düşmanın kimlerdir? Cinler türâbîlerin vücûdunun hasmıdır.

3726.

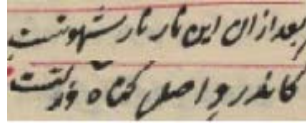
Âteş, sunun ve evlâdının zıddıdır. Ancılayın ki su, âteşin cânını hasmıdır.

3727.

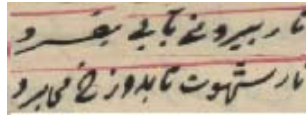
Su, âteşi öldürür. Zîrâ âteş, sunun evlâdının düşmanıdır.

3728.

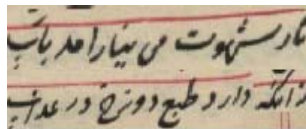
Bundan sonra bil ki; bu nâr dediğim, nâr-ı şehvettir. Zîrâ o nârda günâh ve zellenin aslı vardır. Zîrâ cemi^ç suç ve kabahât nâr-ı şehvetten neş^ç et eder. Öyle ise nâr-ı hakikî, hakikatte şehvete derler. Nâr-ı sûri onun yanında bir şey değildir, görmez misin?

3729.

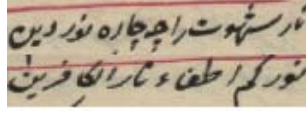
Nâr-ı zâhiri, bir miktar su ile muntafî olur. Nâr-ı şehvet ma^ç azallah Te^ç âlâ cehenneme iletir.

3730.

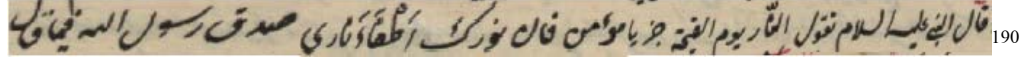

Şehvet âteşi, su ile teskîn olmaz. Belki parlamasını müzdâd eder. Zîrâ ^ç azâb vermekde cehennem tab^ç ını tutar ve nâr-ı cehennem su ile söyünmez.

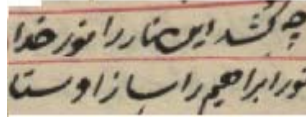
3731.

Şehvet âteşine ne çâre vardır, dersen dîn nûru çâredir. Zîrâ sizin nûrunuz kâfirlerin nârını söndürdü deyu, bu hadîs-i şerifte vârid olmuştur.

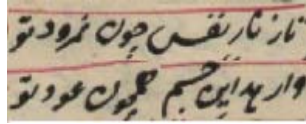

3732.

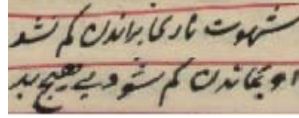
Bu nâr-ı şehveti ne söndürür? Hüdâ'nın nûru söndürür. İbrahim 'aleyhi's-selâmin nûrunu hoca kıl ve ondan anla ki, nûr nârı itfâ eder imiş.

3733.

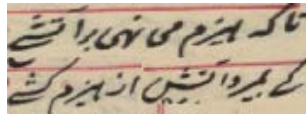
Hattâ senin Nemrûd gibi nefsinin nârından, bu ağaç gibi cismin yanmaktan halâs ola.

3734.

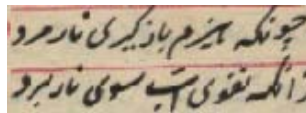
(200 b) Nâra mensûb şehvet, sürmekle ve icrâ etmekle eksik olmadı. Belki vermemekle ve 'âciz olmakla, hiç firâk olmayarak noksan olur.

3735.

Mâdem ki odun korsun âteş üzerine, âteşe odun taşımaktan âteş kaçan olur?

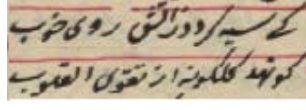
3736.

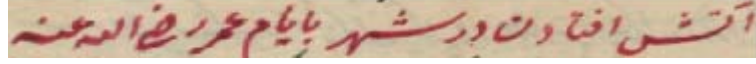
Çünkü âteşten odunu geri tutasın, âteş söyündü. Zîrâ takvâ, âteş-i şehvet tarafına su ilettiler ve söyündürdü. Takvâdan murâd, müştehiyâtı nefse vermemektir.

¹⁹⁰ "Resûlullah buyurdu: "Kıyamet gününde mümine diyecek ki: "Çabuk geç ey mümin, senin nurun benim ateşimi söndürüyor."" Resûlullah'ın dediği doğrudur."

3737.

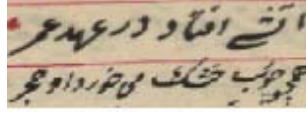

Güzel yüz kaçan siyah olur âteşten? Olmaz demektir. Zîrâ o yüzün sâhibi kulübde olan takvâdan, yüzüne dâ'imâ düzgün kor.

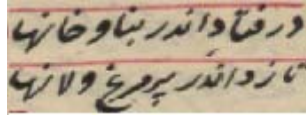
Medîne-yi Münevvere'nin şehrine, Hazret-i 'Ömer *radiyallahu Te'âlâ 'anh* Hazretleri'nin zamânında, âteş düşüp yanmasıdır.

3738.

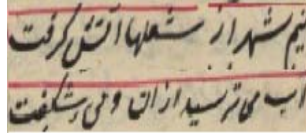
Hazret-i 'Ömer *radiyallahu 'anhın* hilâfeti zamânında Medîne-yi Münevvere'ye âteş düştü; ya' nî harîk zuhûr etti. Taşı, kuru ağaç gibi mahv eder idi.

3739.

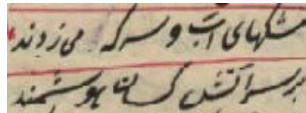
O âteş, binâ ve hânelere düştü. Hattâ kuşun kanadına ve yuvalarına vurdu.

3740.

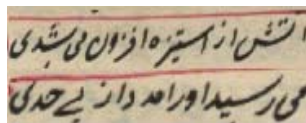
Şhrin yarısını şû'lelerden âteş tuttu. Su, âteşten korkar idi. Ve bu ne gûne âteştir deyu, ta' accüb eder idi.

3741.

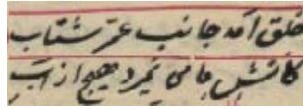
Su ve sirke kırbalarını vurdular 'âkil olan kimesneler, âteşin üzerine söyünmekten için.

3742.

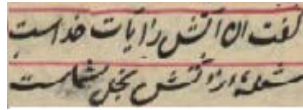
Âteş, 'înâdından ziyâde olur idi; bî-hadlik 'âleminden ona meded erişir idi.
Ya' nî 'âlem-i gaybdan i'âne olur idi.

3743.

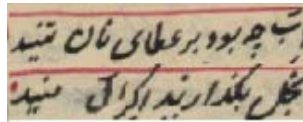
Nâs; Hazret-i 'Ömer'in tarafına 'acele ile geldi. Öyle diyerek ki, bizim âteşimiz sudan söyünmez. Bu harîke ne çâre edelim?

3744.

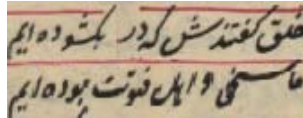
Hazret-i 'Ömer buyurdu ki: "O âteş, Cenâb-ı Hakk'ın vücûduna delâlet eden şeylerdendir. Lîkin sizin bûhlünüz, nârından haberdır ve ondan hâsıldır."

3745.

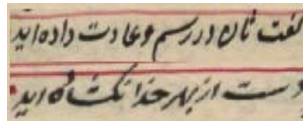
Su nedir, ekmek ihsânına bakınız? Bûhlü terk ediniz, eğer benim âlim iseniz.

3746.

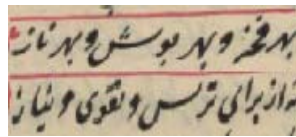
Nâs dediler ki: "Bizler bahîl değiliz. Biz sahiyiz ve mürüvvet ehli olmuşuzdur."

3747.

(201 a) Hazret-i 'Ömer buyurdu ki: "Ekmeği resm ü 'âdette vermişsiniz. Elinizi Allah Te'âlâ rızasıçün açmışsınız. Ya' nî verginiz 'âdîdir." demektir. Buna sehâ denmez.

3748.

Zîrâ sizin sehânız, iftihâr içindir. Ve nâs ‘indinizde teşekkür etsin içindir ve iftihâr içindir. Yoksa Allah Te‘âlâ’dan havf için değildir ve Mevlâ’ya niyâz için değildir.

3749.

مال کجاست؟ بلا سوره منه
بیخ را درست بر زمین مده

Mâl bir tohumdur, her çorak yere ekme. Kılıcı, her harâmînin eline verme.

3750.

ایله دین را بازوان از ایل کین
هفتین من بجو با او نشین

Dîn ehlini geri bil, ‘adâvet ehlerinden. Cenâb-ı Kibriyâ’nın hem-nişîni iste ve onunla otur.

3751.

بر کسی بر قوم خود ایثار کرد
کاخه بنادر که او خود کار کرد

Her kimse ki, kendi kavmine mâlını bezl eyledi ve meşrebine muvâfik adamlara âtiyye verdi. O ahmak zanneder ki; tahkîk iyi iş eyledi. O ise itlâf-ı mâldan gayri bir şey değildir. *Kâga* ahmak ve câhil ma‘nâsınadır.

خدا انداختن خصم در روی علی کرم الله وجهه و انداختن حضرت علی کرم الله

وجهه شمشیر از دست خود

Bir gazâda, düşmanın Hazret-i ‘Ali *kerremallah-veche* Hazretleri’nin ve hadîs-i şerîfine ilkâ-yı büzak etmesidir. Ve dahi Hazret-i ‘Ali *kerremallah-ı veche* Hazretleri’nin elinden seyfini bırakmasıdır.

3752.

از علی آموز اخلاص عمل
شیر حق را در آن مطهر از دغل

‘Amelde ihlâsı, Hazret-i ‘Ali *radiyallahu ‘anhdan* öğren. Cenâb-ı Hakk’ın arslanını kalb nesneden pâklanmış bil.

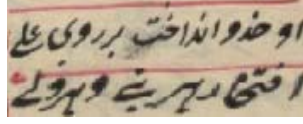
3753.

در عزا بر اهلوانی دست یافت
زود شمشیری بر آورده شتاب

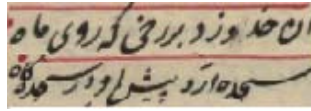
Gazâda bir pehlivân üzerine galabe etti. Tîz kılıcını çekti ve onun katline ‘acele etti.

3754.

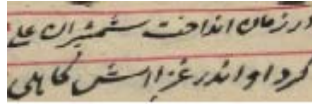
O pehlivân, tükürüğünü imam ‘Ali’nin vechine ilkâ eyledi. Öyle ‘Ali ki, her nebî ve her velînin mâbihi’l-iftihâdır.

3755.

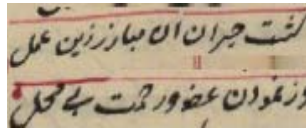
O tükürüğü bir yanak üzere vurdu ki, ayın yüzü ol yüze secde edecek mahalde secde eylerdi. Ya‘nî ol vech-i şerîf, aydan enver ve ‘indallah aydan makkûl idi.

3756.

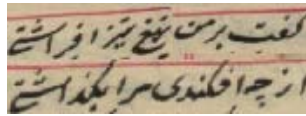
O zamân Hazret-i ‘Ali, elinden kılıcı attı. Ve ol pehlivân ile gazâda tembellik etti.

3757.

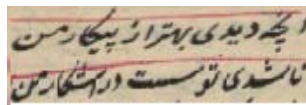
Ol pehlivân, bu ‘amelden hayrân oldu. Ve mahalsiz ‘afv ve rahmet göstermesinden müte‘accib oldu.

3758.

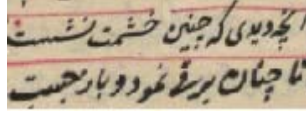
O kimesne dedi ki: "Yâ ‘Ali, benim üzerime keskin kılıcı kaldırdın. Neden bıraktın, beni terk ettin? Ve bî-mahal zafer bulmuş iken ‘afv (201 b) ettin.

3759.

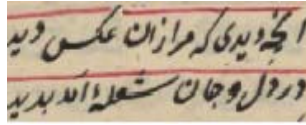
Ol nesneyi ki gördün, benim cengimden iyi. Hattâ benim avımda gevşek oldun, o nedir?

3760.

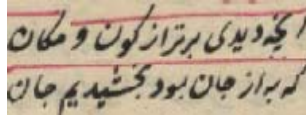
Ol nedir ki, gördün ve böyle hışmın sâkin oldu? Hattâ ancılayın gazab sende zâhir iken teskîn oldu.

3761.

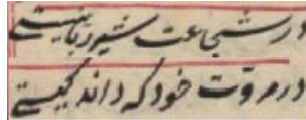
Ol nedir ki gördün, bana ondan 'aks zâhir oldu. Gönülde ve cânda bir şû'le ve bir eser zâhir oldu.

3762.

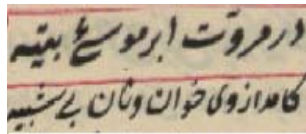
Ol nesneyi ki gördün, kevn u mekândan iyidir. Zîrâ o şey cândan iyi idi, bize cân bağışladın.

3763.

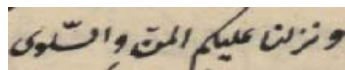

Şeca'atte Hakk'a mensûb arslansın. Mürüvvette kim bilir ki kimsin?"

3764.

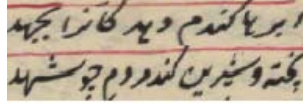
Mürüvvette, Tiye sahrâsında Mûsâ 'aleyhi's-selâmın zamânında zâhir olan bulutsun ki, ondan sofra ve bî-nazîr ekmek geldi. Nitekim Kurân-ı Kerîm'de

¹⁹¹ buyrulmuştur. *Men helvâ ve selva*, bıldırcın kuşuna derler; yufkaya sarılmış ve kebâb olmuş olarak nâzil olur idi.

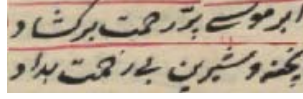
¹⁹¹ "Ve üzerinize kudret helvası ve bıldırcın indirdik." Ta-ha, 80

3765.

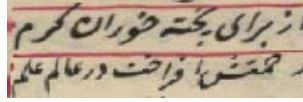
Bulutlar buğday verir ki, onu sa' yla insân pişmiş ve tatlı eder bal gibi.

3766.

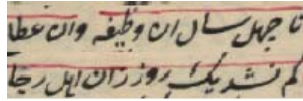
Mûsâ 'aleyhi's-selâmin bulutu, rahmet kanadını açtı; pişmiş ve tatlı olarak zahmetsiz verdi. Bu sûrette sâhib-i mürüvvet, bulut olmuş olmakla, imâm 'Ali kerremallah-ı veche Hazretleri'ni ona teşbîh buyurdular.

3767.

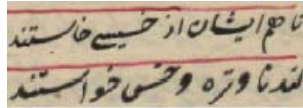
Kerem-i İlâhi'nin pişmişini, yiyciler için Hakk Te'âlâ'nın rahmeti, 'âlemde 'alemini kaldırdı.

3768.

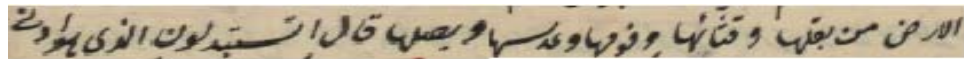
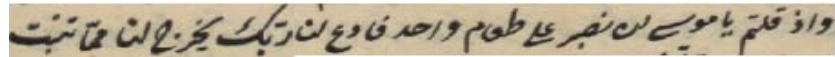
Kırk seneye kadar o vâzife ve o ihsân-ı İlâhi, o ehl-i recâdan bir gün eksik olmadı.

3769.

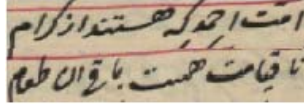
Hattâ onlar dena'atlerinden için kalktılar. Cenâb-ı Kibriyâ'dan pırasa ve tere ve bunun emsâli denî şeyler istediler. Nitekim Kurân-ı 'Azim'de Cenâb-ı Kibriyâ

buyurmuştur.

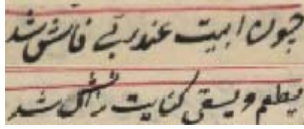
¹⁹² "Ve bir vakit : "Ya Musa, biz bir türlü (tek çeşit) yemeğe kabil değil, katlanamayacağız, artık bizim için Rabb'ine duat et, bize arzın yetiştirdiği şeylerden, sebzesinden, kabağından, sarımsağından, mercimeğinden, soğanından, çıkarırsın." dediniz. (Musa): "Ya! O hayırlı olanı, o daha aşağı olanla değiştirmek mi istiyorsunuz? (Öyleyse) bir kasabaya inin, o vakit size istediğiniz şeyler var." " Bakara, 61

3770.

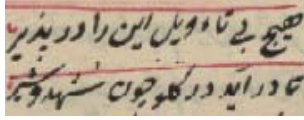
Ahmet ‘*aleyhi’s-selâmin* ümmeti ki, kerîmlerdendir. Kıyâmete dek, o ta‘ am bâkîdir. Bu ta‘ amdan murâd; ta‘ am-ı rûhânîdir.

3771.

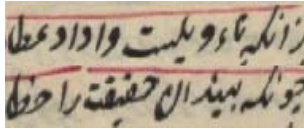
(202 a) Çünkü ¹⁹³ hadîs-i şerîfi zâhir oldu. Ve Nebî ‘*aleyhi’s-selâmdan* vârid oldu. Ve bu hadîs-i şerîf, ta‘ am-ı rûhânîden kinâyeye oldu.

3772.

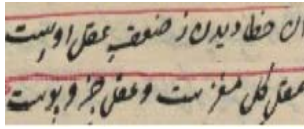
Aslâ te’vîlsiz bu hadîs-i şerîfi kabûl ile me’allerin te’vîline i‘timâd etme; hattâ boğazında bal ve şeker gibi gele.

3773.

Zîrâ te’vîl, Cenâb-ı Kibriyâ’nın ihsâmıdır. Çünkü o hakikat için hatâ görür ve te’vîl semtine gider. Ama bu hadîs-i şerîfin zâhirinde hatâ yoktur. Ve te’vîle muhtaç değildir; bunu te’vîl, ‘akl noksanından gelir. Nitekim beyân buyururlar:

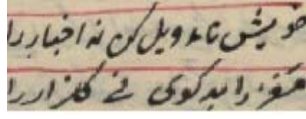
3774.

Bu hadîs-i şerîfte me’allerin hatâ görmesi, ‘aklının zâ’findendir. ‘Akl-ı kâmil içtir ve ‘akl-ı nâkıs kısr makâmındadır. Bu hadîsi te’vîl edenlerin ‘akl-ı kâmilî olmadığından ve ‘akılları kısr makâmında olduğundan, zâhir-i hadîse ‘akılları ermeyip te’vîl semtine gittiler.

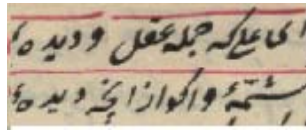
¹⁹³ "Beni yedirip içirmesi için Rabbime misafirim."

3775.

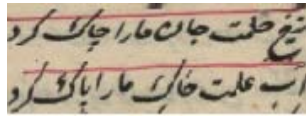
Bu hadîs-i şerîfin me'allerine hitâb edip buyururlar ki: "Ey te'vîl semtine giden hadîs, te'vîl eyleme. Belki kendini te'vîl eyle. Kendi beynine ve 'aklına bed söyle, gülzâr gibi olan hadîs-i şerîfe zâhiri uymayıp te'vîle muhtaçtır deme. Belki te'vîle sen muhtaçsın.

3776.

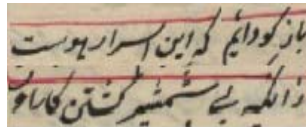
Ey 'Ali, bütün sen 'akılsın ve gözsün. Ol nesneden ki, gördün ondan bir miktâr söyle.

3777.

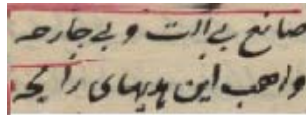
Senin hilminin Seyfi, bizim yâ 'Ali cânımızı çâk eyledi. Senin 'ilminin suyu bizim hâk-i bedenimizi tathîr eyledi.

3778.

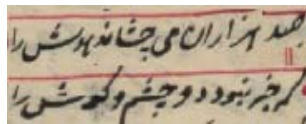
Âşikâre Yâ 'Ali, buyur ki bu onun esrârıdır. Zîrâ ben kılıcsız öldüm. Kılıcsız öldürmek onun kârıdır, bildim ki bu sırrı, Hüdâ'nın sırrıdır.

3779.

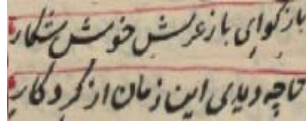
Âletsiz ve silahsız bir sâni' dir ve bu kârlı hediyelerin bağışlayıcısıdır.

3780.

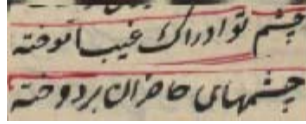
İnsânın 'aklına yüz bin bâde tattırır. Öyle ki, iki gözün ve 'aklın haberi olmaz. Böyle kerem-i vâsi' Mevlâ'dır.

3781.

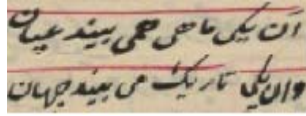
Âşikâre böyle ey avı güzel ‘arşın doğanı, ‘acabâ Cenâb-ı Hakk’dan bu zamân ne gördün?

3782.

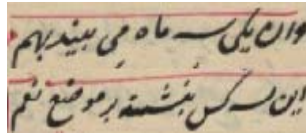
Senin gözün, ‘âlem-i gaybı (202 b) idrâki öğrenmiştir. Sâ’ir hâzırların gözü değilmiştir.

3783.

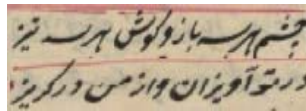
Meselâ üç kimesne bir yerde oturur. Birisi, ayı âşikâre görür ve ol birisi dünyâyı müzlim görür.

3784.

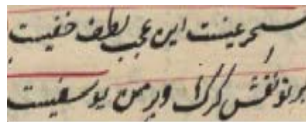
Ve ol birisi üç ayı bir yerde görür. Mâhın birisi ma‘hûd aydır. Ve birisi mâha nûr veren güneştir. Ve birisi günüşe nûr veren Mevlâ’yı müte‘aldir.

3785.

Her üç ta’ifenin zâhirde gözü açık ve her üçün kulağı keskin ve üçünde olan hâl sende vardır. Ve benden üçünün hâli dahi firardadır.

3786.

Bu hâl gözüme bir sihr midir ‘acabâ, yoksa bir gizli lûtf mudur? Beni öldürmek sana kurd nakşı oldu. Ve geriye göründü. Lîkin benim üzerime Yûsuf’tur ve iyidir ve bana bundan a‘lâ kerem olmaz.

3787.

‘Âlemin enva‘ı on sekiz bindir ve dahi ziyâdedir. Her ne ise, her nazara bu ‘âlemler zebûn değildir. Ba‘zı göz ba‘zısını idrâk eder ve ba‘zı göz cümlesini idrâk eder.

3788.

Sırrı aç, yâ ‘Aliyyü’l-Murtazâ ve hakikati bana bildir. Ey kimesne, su’i kazâdan sonra hüsn-i kazâ olur.

3789.

Yâ sen âşikâre söyle ol nesneyi ki; ‘aklın bulmuştur. Yâhûd ben söyleyim ol nesneyi ki; benim üzerime parlamıştır.

3790.

Senden benim üzerime parladı ve zâhir oldu. Nice gizli tutarsın? Ay gibi, dilsiz benim üzerime nur saçarsın.

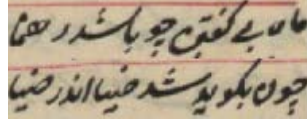
3791.

Likin eğer ayın kursı kelâma gelir ise, şebrevlere ziyâde tez yol gösterir.

3792.

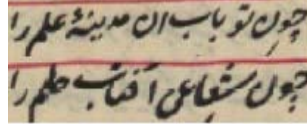
Yolcular galattan ve gafletten emîn olurlar. Zîrâ mâh-ı hakikînin sâdâsı gülün ve şeyâtinin sâdâsı üzerine gâlib olur. Hâsıl-ı kelâm evliyânın nâfi‘ olduğunu beyân ederler.

3793.

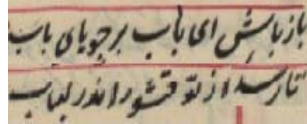
Mâh-ı hakikî söylemeksizin çünkü yol gösterici olur. Çünkü söyler, ziyâ içinde ziyâ olur.

3794.

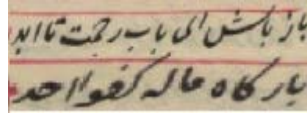
Yâ ‘Ali çünkü sen ‘ilm şehrinin kapısısın. Yâ ‘Ali, çünkü sen hilm güneşi olan Muhammed Mustafâ *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem*in ziyâsısın.

3795.

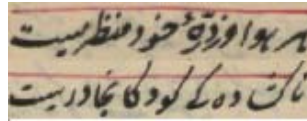
Açık ol ey kapı, bâbın tâliblerine. Tâ ki senden kışırılar, leb (203 a) ve mağz sâhibi olalar.

3796.

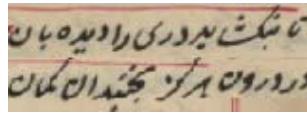
Açık ol, ey rahmet kapısı ebede dek. Sen yâ ‘Ali ¹⁹⁴ otağısın.

3797.

Her hava ve her zerre tahkîk kudret-i ilâhiyyeye bir manzardır. Kendiye feth-i bâb olmadan kaçan söyler bir kimesne ki, onda bir kapı vardır.

3798.

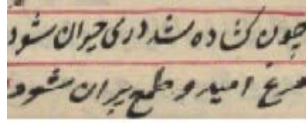

Bir kapı açılmadıkça gözlü olan, içeriye aslâ gümânını tahrîk edemez.

¹⁹⁴ Kimse ona eşit, denk değildir.

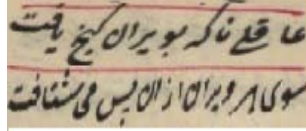

3799.

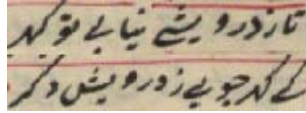
Bir kapı çünkü açık oldu, nâzır olan hayrân olur. Ümîd ve recâ kuşu tayrân edici olur.

3800.

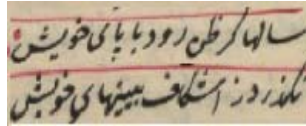
Bir ‘âkil ansızın virânedede hazîne buldu. Bundan sonra her virâneye koştı ve ‘acele etti. Zîrâ virânededen lezzet aldı.

3801.

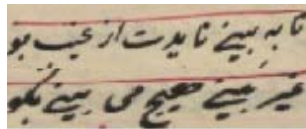
Mâdem ki bir derviştin sen cevher bulmazsın, bir gayri derviştin kaçan cevher istersin? Belki istemezsin. Bunun gibi virânedede genc bulmayan, virânedede gence tâlib olmaz.

3802.

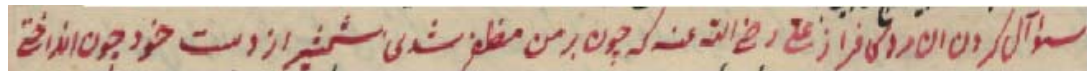

Niçe yıllar eğer chl-i zan kendi ayağıyla gider ise, kendi burnunun yarığından zanları ileri geçmez.

3803.

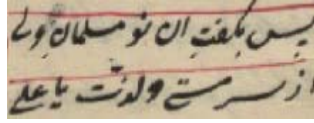

Burnuna ‘âlem-i gaybdan rayihâ gelmedikçe, burnundan gayri hiçbir nesne görür müsün söyle?

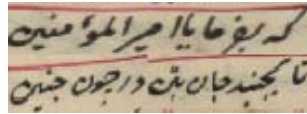
O merd-i kâfirin İmâm ‘Ali’den su’âlidir. Öyle diyerek ki: "Çünkü benim üzerime gâlib oldun. İntikâm vaktinde elinden kılıcı niçin attın?"

3804.

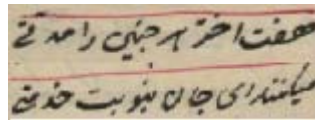
Bundan sonra, yâhûd hâl böyle olunca o velî olan, yeni mü'mîn lâ-ya' killik ve lezzet-i imân yüzünden dedi ki: "Ey ' Ali Murtezâ."

3805.

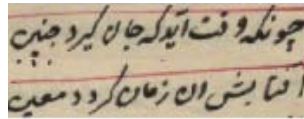
Öyle diyerek ki: "Buyur sırrımı, ey mü'mînlerin emîri. Hattâ cân bedende hareket ede, rahm-ı mâderdeki çocuk gibidir, lafzı zâ'iddir."

3806.

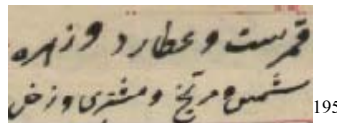

Yedi yıldız ki seb' a-yı seyyâre ta' bîr ederler. Her rahm-ı mâderde olan tıfla bir müddet, ey benim cânım nöbetle hizmet ederler.

3807.

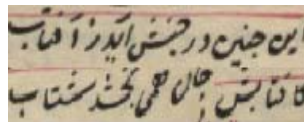

Çünkü vakt gelir, cenin cân tutar. Âfitâb o zamân, ol cenine mu'in olur. Seb' a-yı seyyâreyi, şöyle beytle cem' etmişlerdir. Beyt:

195

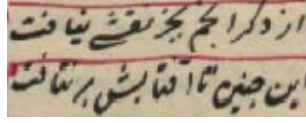
3808.

Rahimdeki yürü; âfitâbın terbiyesinden harekete gelir. Zîrâ âfitâb ona, sür' atle cân bağışlar.

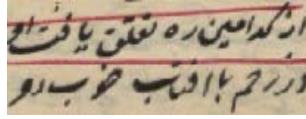
¹⁹⁵ Ay, Utarid, Zühre, Güneş, Merih, Müşteri ve Zûhaldır.

3809.

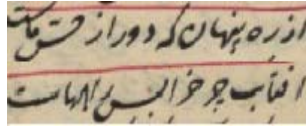
(203 b) Şemsin gayri yıldızlardan, cenin nakışlardan ma'adâ bir şey bulmadı. Hattâ âfitâb ona parlamadıkça vaktâ ki, âfitâb cenine ta'alluk etti. Cân bulup harekete şürû' eyledi.

3810.

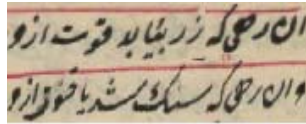
Kangı yoldan, cenin rahimde güzel yüzlü güneşe ta'alluk ve münâsebet buldu? Bu su'âldir, beyt-i 'âti ile cevâb buyururlar.

3811.

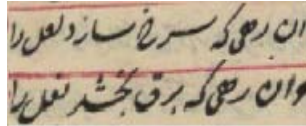
Gizli yoldan ta'alluk eder ki, bizim hissimizden uzaktır. Çarhın âfitâbının kürre-i 'arza çok yolları vardır. Kâmillere nümâyân olur.

3812.

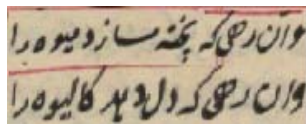
Ol bir yol ki altın, âfitâbdan gıdâ bulur. Ol bir yoldur ki taş, o yoldan yâkût oldu. Ya'nî şemsin ziyâsı o yoldan taşa vurup ve terbiye edip yâkût mâhiyyetine tebdîl eyledi.

3813.

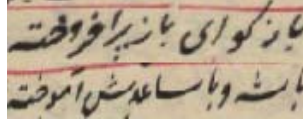

O yol, ol yoldur ki âfitâbın o yoldan taşı la'l düzer. O yol, o yoldur ki hayvânın na'line berk ve âteş bağışlar. Murâd, hayvânın na'linden zâhir olan kıvılcımlardır.

3814.

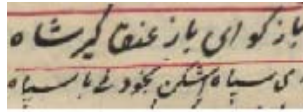

O yol, bir yoldur ki meyveyi olmuş düzer. Ol bir yoldur ki, ahmağa ‘akl verir, yâhûd korkağa cesâret verir.

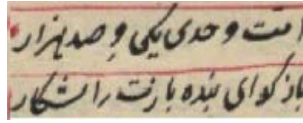
3815.

Âşikâre söyle ey kanadı şû‘lelenmiş doğan; pâdişâhı ve onun bileğini öğrenmiş ve kendiye mesken etmiş.

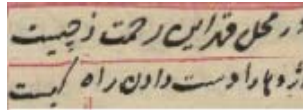
3816.

Âşikâre söyle ey şâhın ‘anka tutucu doğanı; ey kendi kendiye düşman ‘askerine galebe edici; meselâ Mûsâ ‘aleyhi’s-selâmin yalnız Fir‘avn’a ve ‘askerine gâlib olduğu gibi.

3817.

Yalnız bir kimesnesin ve lîkin hakikatte yüz binsin. Âşikâre söyle ey zât, bu kul senin doğanına şikâr olsun.

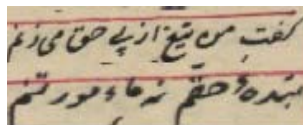

3818.

Kahr yerinde bu merhamet nedendir? Düşmana yol vermek kimin yoludur? Ya‘nî kim hasmına ruhsat verir demektir.

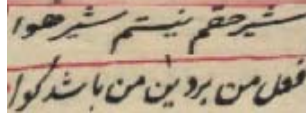

Emirü’l-mü’minin Hazret-i ‘Ali radiyallahu ‘anh Hazretleri’nin cevâb söylemesidir ki; o hâlde kılıcı elinden bırakmak neden olmuştur.

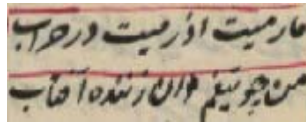
3819.

İmâm ‘Ali *kerremullah-ı veche* buyurdu ki: "Ben kılıcı, Allah için vururum; zîrâ Hakk’ın kuluyum. Hevâ-yı nefsimin me’muru ve mağlûbu değilim.

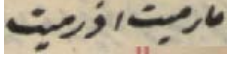

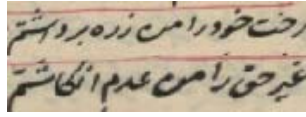
3820.

Ben Cenâb-ı (204 a) Hakk’ın arslanıyım. Hevâ sâhibi arslan değilim. İşte benim fi‘lim dînimin ve ‘âdetimin üzerine şâhiddir.

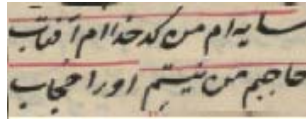
3821.

Cengde ¹⁹⁶ nazm-ı celîlinin mazhariyım. Zîrâ ben kılıç gibiyim. Ve âletim vurucu, Hakk Te‘âlâ Hazretleri’dir.

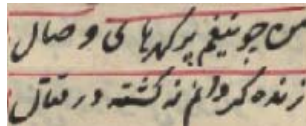
3822.

Metâ‘-ı vücûdumu yoldan kaldırmışım. Hakk’ın gayrisini, ben yok bilmişim.

3823.

Ben gölgeyim ve hakikatim yoktur. Benim müdîr-i umûrum âfitâb-ı hakikîdir. Ben Cenâb-ı Hakk’ın kapıcısıyım ve herkesi ona delâlet ederim. Ve ona hicâb ve mâni‘ değilim.

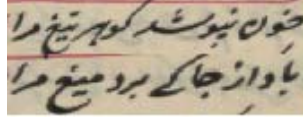

3824.

¹⁹⁶ Attığın zaman da sen atmadın. Enfâl,17

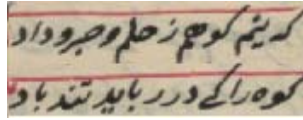
Kureyş ordusu, Müslümanlarla savaşmak için ilerleyince Resulullah (s.a.) ellerini kaldırarak: "Allah’ım! Kureyş, senin Resulünü yalanlayan kibirli liderleriyle geldi. Allah’ım! Bana verdiğin sözü yerine getirmeni diliyorum!" diye dua etti. Ve iki topluluk karşılaşınca yerden bir avuç toprak alıp düşmanın yüzlerine serpti. Kureyş ordusunun gözleri görmez oldu ve sonunda bozguna uğradılar. İşte bu ayette bu atışa işaret edilmekte, onu atanın gerçekte Allah olduğu bildirilmektedir. Çünkü bu bir mucize idi ve Peygamber, onu atarken kendi adına değil, Allah adına atmıştı.

Ben visâl gevherleri ile dolu bir kılıcım; mukâtelede ihyâ ederim ve maktûl etmem.

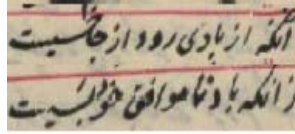
3825.

Benim kılıcımın gevherini kan örtmez; ya'nî ben kimseyi bî-gayr-i Hakk katl edip onun hûnu ile seyfimi mülevves etmem. Rüzgâr, benim vücûdumun bulutunu yerinden kaçan hareket ettirir. Ya'nî hevâ-yı nefis ile iş görmem." demektir.

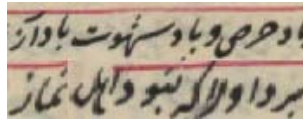
3826.

Hilm ü sabr ve 'adâletten bir dağım. Dağı, kısırağa rüzgârı kaçan kapar? Beni dahi hevâ-yı nefis benden alamaz.

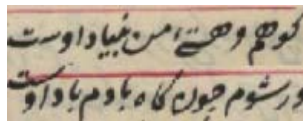
3827.

Ol kimesne ki, bir rüzgârdan yerinden gider. Çöp makûlesi âdemdir. Zîrâ muvâfık olmayan rüzgâr çoktur. Ya'nî hevâ-yı nefis-i emmârenin kesreti vardır. İnsân odur ki; her hevâ onu tahrîk etmeye. Eğer tahrîk ederse, hâr u has makûlesi olmakla insândan sayılmaz.

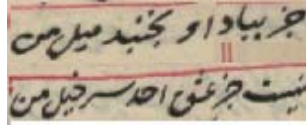
3828.

Hırs yeli şehvet yeli, ol kimesneyi yerinden iletir ki; namâz ehli olmaya. Ammâ huzûr sâhibi olursa onu iletmez.

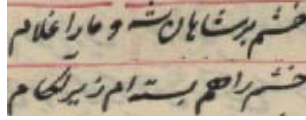
3829.

İmâm ‘Ali, yine buyurur ki ben cebelim ve benim vücûdum ve tenim onun yapısıdır, hareket etmez. Eğer saman gibi hareket edersem, beni tahrîk eden hevâ onun hevâsıdır. Bu hareketin zararı olmaz.

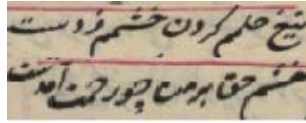
3830.

Onun hevâsının gayrısı, beni tahrîk etmez. Zîrâ Cenâb-ı Hakk’ın ‘aşkının gayrısı benim ser ‘askerim değildir.

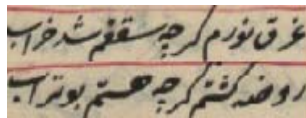
3831.

Gazab, pâdişâhların üzerine sultândır. Zîrâ onlara gâlibtir. Ve lîkin bizim kölemizdir ve mağlûbumuzdur. Gazabı biz dizgin altına bağlamışızdır. Ya‘nî kendimize merkeb etmişizdir.

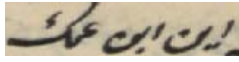
3832.

Benim hilmimin kılıcı, gazabımın gerdenini vurmuştur. Bu sûrette Rabb’imin bana hışmı, rahmeti gelmiştir. Zîrâ belâya ‘adem-i rızâ kulun hışmından neş’et eder. Kulda gazab kalmayınca kazâ-yı Bârî’ye rızâ der-kârdır.

3833.

(204 b) Nûra gark olmuşum; gerçî sakf-ı bedenim virândır ve zâhirim harâbdır. Hakikat bahçesi olmuşum; gerçî benim künyem ebu turâbtır. Bir gün Peygamberimiz ‘aleyhi’s-selâm Hazret-i Fâtıma *radıyallah Te‘âlâ ‘anha* vâlidemizin hânelerine ziyâret için teşrîf buyurdular. Hazret-i ‘Ali *radıyallahu ‘anh*

efendimizi bulamayınca ¹⁹⁷ buyurdular. Hazret-i Fâtıma: "Gücendi de gitti." Buyurunca, Muhammed Mustafâ *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve*

¹⁹⁷ Amcanın oğlu nerede?

sellem gelip, mescid-i şerifte yatar buldu ve üstü kum olmuş.

قم يا ابا التراب¹⁹⁸

diyerek kaldırıp sa'adet hânelerine getirdiler. Bu lafz-ı şerîf, kendilere künye oldu; Ebu'l-Hasan gibi.

جون وراعه غلغ اندر غوا
تبخ را ديدم نهان كردن سزا

3834.

Çünkü seninle gazâda bir 'illet geldi; kılıcı kınına komağı lâyük gördüm.

تا احب الله آيد نام من
تا كه ابغض الله آيد كام من

3835.

Hattâ benim nâmım 'indallah Te'âlâ **احب الله**¹⁹⁹ gele ve **ابغض الله**²⁰⁰ gele, murâdım budur. Sen yüzüme tükürünce, eğer seni öldürürsem nâmım 'indallah belki **ابغض الله**²⁰¹ gelmez. Zîrâ birazı nefsim için olmuş olur.

تا كه اعطى الله آيد خود من
تا كه امسك الله آيد بود من

3836.

Hattâ benim cûd u ihsânım **اعطى الله**²⁰² gele. Tâ ki benim hıfz ve imsâk ettiğim **امسك الله**²⁰³ gele.

بخل من لله عطا الله ويسر
جمله لله ام نيم من ان كسر

3837.

Benim necl ü imsâkım ve 'atâm, Allah içindir. Bütün bütün ben Allah Te'âlâ içinim. Kimesnenin lâyük değilim.

¹⁹⁸ Kalk, ey toprağın babası.

¹⁹⁹ Allah'ı seviyorum.

²⁰⁰ Allah için buğz ederim.

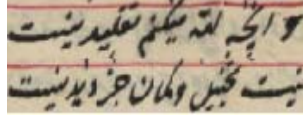
²⁰¹ Allah için buğz ederim.

²⁰² Allah için veririm.

²⁰³ Allah için dokunurum.

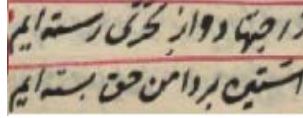

3838.

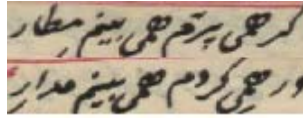
Ol nesneyi ki, Allah için eylerim. Taklîd değildir ve dahi tahyîl ü zan kabîlinden değildir ve basîretin gayri dahi değildir.

3839.

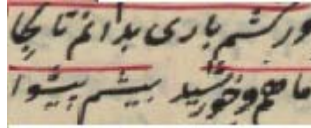
İctihâddan ve talebden kurtulmuşuzdur. Yenimizi Hakk Te'âlâ'nın dâmenine bağlamışızdır. Ya' nî makâm-ı yakîne erişmez, demekten kinâyedir.

3840.

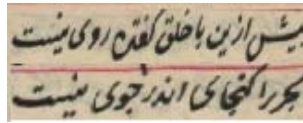
Eğer uçarsam, uçtuğum yeri görürüm. Eğer dönersem mahall-i devrânı görürüm.

3841.

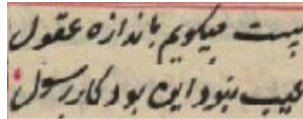
Eğer yük çekersem bilirim, kandeye dek götürürüm? Zîrâ ben mâhım ve güneş önümde muktedâdır.

3842.

Bundan ziyâde halka söylemeye izin yoktur. Zîrâ deryânın ırmağa sığması yoktur.

3843.

Alçak söylerim 'akılların ölçüsüne göre, böyle söylemek 'ayb olmaz. Zîrâ Peygamber'in işi budur ve herkese 'aklına göre söyler.

3844.

Garaz-ı nefsânîden âzâdım. Hürkün şehâdetini dinle, zîrâ kulların şehâdeti iki arpa değmez.

3845.

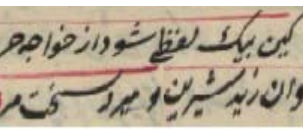
Şeri‘atte, tahkîk bendenin şehâdetinin da‘vâ vü kazâ vaktinde bir kadri yoktur.

3846.

(205 a) Eğer niçe bin kullar şâhid olurlar ise, şer‘ onları bir saman çöpüne tartmaz.

3847.

Şehvet kulu, Hakk’ın ‘inde köleden ve istirkâk olmuş kullardan dahi ziyâdedir. Ya‘nî esîr-i şehvet olanların ‘indallah aslâ kadri yoktur. Nâsın ‘inde kölenin kadri olmadığı gibi, demektir.

3848.

Zîrâ ‘abd-ı sûri bir lafzla hocasından hür olur. Bende-yi şehvet tatlı yaşar ve lîkin ziyâde acı olur.

3849.

Şehvet bendesi, tahkîk şehvetin elinden halâs tutmaz. Lîkin Cenâb-ı Hakk’ın fazl u hâs in‘âmı ile halâs olur.

3850.

Bende-i şehvet bir kapıya düştü ki onun nihâyeti yoktur ve o onun suçudur. Bunda cebr, Cenâb-ı Hakk'dan zulm yoktur.

3851.

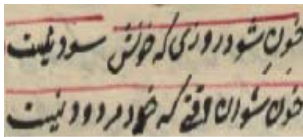
Bende-yi şehvet, kendini bir kapıya attı ki; onun ka' rına lâyük ip bulmam.

3852.

Yetişir edelim, eğer söz ziyâde olursa tahkîk ciğer nedir? Zîrâ mermer taşlar kan olur.

3853.

Bu ciğerler kan olmadıysa, kemâl-i gaflettendir ve şû' ledendir ve bedbahtlığındandır.

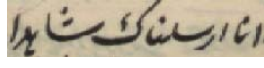
3854.

O ciğer, bir gün kan olur. O vakit kan olmak, ona fâ'idesi yoktur. Böyle olunca kan ol; o vakt ki tahkîk merdûd değildir.

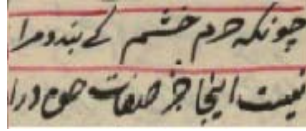
3855.

Çünkü bendenin şehâdeti makbûl değildir. 'İndallah dahi, şâhid-i 'âdil o kimesne olur ki; nefis-i emmâre gûlunun kulu değildir.

3856.

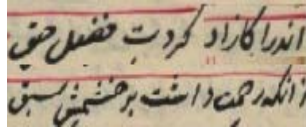
Nitekim Kurân-ı Kerim'de ²⁰⁴ buyuruldu. Ve Nebî 'aleyhi's-selâmı Hakk Te'âlâ kullarının hâline şâhid etti. Ondan için ki, bu günün muhabbetinden âzâdîn-i âzâd idi.

3857.

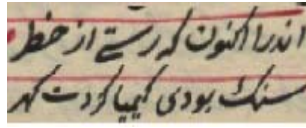
Çünkü kul değilim, gazab beni nice bağlar ve esîr eder?Bbu mertebede sıfât-ı ilâhiyyeden gayri bir şey yoktur. Gel, iyi bak.

3858.

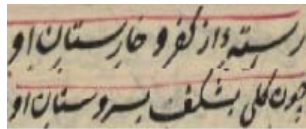
Gel, Allah Te'âlâ'nın fazl u keremi, seni nefs elinden âzâd eyledi. Zîrâ o Hüdâ'nın rahmeti gazabına sâbık oldu.

3859.

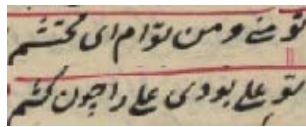
Gel, ey nefs elinden âzâd olan, sana müjde! Korkulu şeyden halâs oldun. Ol taş idin; (205 b) seni kimyâ gibi olan lûtf-ı İlâhi, inci eyledi.

3860.

Cenâb-ı Hakk'ın küfründen ve onun dikenliğinden kurtuldun. Murâd yine küfr demektir. Bir gül gibi açıl şimden sonra, onun bağ-ı hakîkatinde

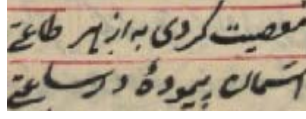
3861.

Ey ulu, sen bensin ve ben benim. Sen şimdi 'Ali oldun, 'Ali'yi nice öldüreyim?

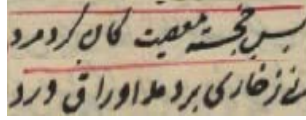
²⁰⁴ "Ey Muhammed) Biz seni şahid olarak gönderdik." Fetih, 8

3862.

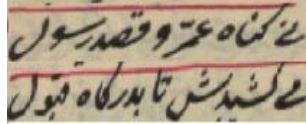
Bir ‘isyân ettin ki, her ta‘atten iyidir. Murâd tükürmesidir. Şimdi bir sa‘atte göğü ölçtün ve ‘âlem-i bâlâya gittin.

3863.

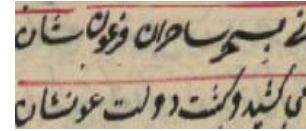
Çok mübârek günâhdır ki, insân onu gâhice eyledi. Değil mi ki gül yaprağı dikenden biter. Mübârek ma‘siyeti beyâna şürû‘ edip buyururlar.

3864.

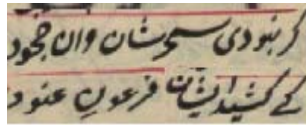
Hazret-i ‘Ömer’in suçu ve Resûl’e kasdı dergah-ı kabûle dek, onu çekmedi mi?

3865.

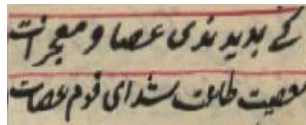
Değil mi ki, sâhirlerin sihri sebebiyle Fir‘avn onları kendiye çekti. Ve baht u devlet onlara yardım edici oldu. Sihir, çirkin nesne iken ondan imân doğdu.

3866.

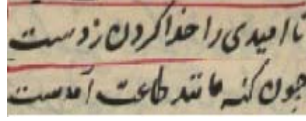
Eğer o sâhirlerin sihri olmayaydı ve o ‘inkârları olmayaydı; ‘inâd edici Fir‘avn, onları kendüye kaçan çeker idi? Ve onlar dahi Mûsâ ‘aleyhis’-selâma niçe imân edebilirler idi? Ve ‘asâ-yı şerîfeyi kande görürler idi? Nitekim buyururlar.

3867.

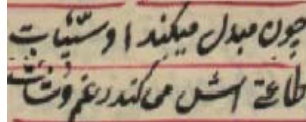
Kaçan görürler idi, ‘asâ ve mu‘cize-i Mûsâ’yı? Ma‘siyet ki sihrdir. Ey ‘âsi kavmler ta‘at oldu.

3868.

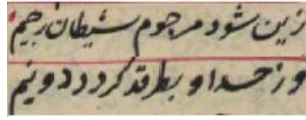
Ümitsizliğin, Mevlâ boynunu vurmuştur. Ya' nî 'âlemde ye'is kalmamıştır. Çünkü suç ta'at gibi gelmiştir. Gayri 'âsiler niçin rahmetten kat'-ı ümîd ederler?

3869.

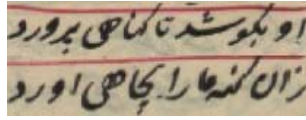
Çünkü o Hüdâ seyyâti mübeddel eder. Ve onu şeytânlarla körlük ta'ate mensûb eder.

3870.

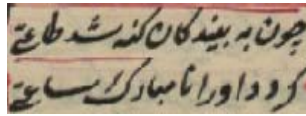
Bundan için, tard olunmuş şeytân matrûd olur. Ve hasedinden yarılır ve iki pâre olur.

3871.

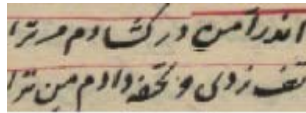
O iblis sa'y eder ki, bir günâh besleye ve o günâhdan bizi kuyuya ata.

3872.

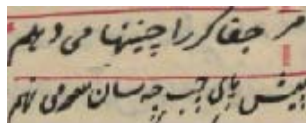
Çünkü görür ki önüne ta'ate mensûb oldu, o zamân ona yaramaz sa'at olur.

3873.

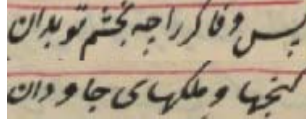

(206 a) İçeri gel ben kapıyı açtım ve devlet sarâyına delâlet ettim. Yüzüme ilkâ-yı bezâk ettin ve ben, sana hediye verdim.

3874.

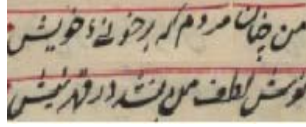

Tahkîk ben cefâ ediciye, bunculayın ihsânlar veririm. Sol ayağın önüne niçe baş korum? *Pâ-yı çepten* murâd, ‘isyân eden a‘dâdır. Ya‘nî düşmana hâlim budur, var dosta olanı kıyâs eyle, demektir. Nitekim beyân buyururlar.

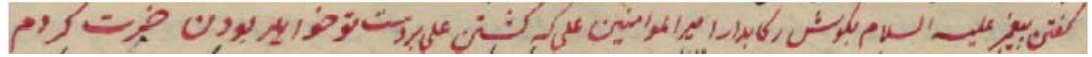
3875.

Böyle olunca dosta ne bağışlarım sen bil. Hazîne-yi ma‘nevîyyeler ve ebedî mülkler veririm.

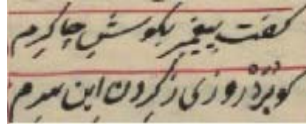

3876.

Ben ancılayın ademim ki, kendi kâtilime benim lûtfumun balı, kahrda zehir olmadı. Ya‘nî kâtilimi bilirken ona dahi ihsân ederim buyurdular.

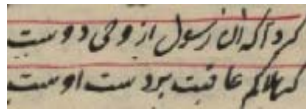

Peygamber ‘*aleyhi’s-selâmın* Hazret-i ‘Ali’nin kölesine söylemesidir ki; "Hazret-i ‘Ali’nin mevti, senin elinde olmak ister, sana haber eyledim."

3877.

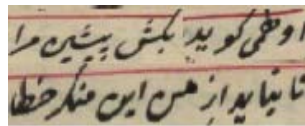
İmâm ‘Ali buyurur ki: "Peygamberimiz *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* benim kölemin kulağına buyurdu ki: "O köle, bir gün benim bu başımı gerdenimden cüdâ eder."

3878.

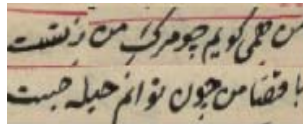
O Resûl-i Zîşân, Cenâb-ı Hakk’ın vahyinden o köleyi âgâh eyledi ki; ‘âkibet benim helâkim onun elindedir. Bu madde dahi, Sultân-ı Enbiyâ’nın mugayyabâtan verdiği haberlerdendir. Hazret-i ‘Ömer’in ve Hazret-i ‘Osman’ın ve Hazret-i Hüseyin’in *ridvânullahu Te‘âlâ ‘aleyhim ecma‘in* şehâdetlerini dahi haber vermişler idi. Kölenin ismi İbn-i Mülcem’dır.

3879.

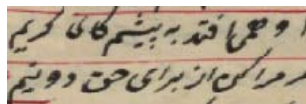
Yine İmâm ʿAli buyurur ki: "O köle bana der idi ki: "Beni mukaddem öldür, hattâ benden bu çirkin hatâ gelmeye ve sâdır olmaya."

3880.

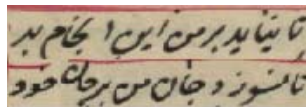
Ben der idim ki: "Çünkü benim mevtim senin elindedir, kazâ-yı ilâhi ile ben hîle aramaya niçe kâdir olurum?"

3881.

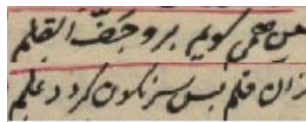
O benim önüme düşer idi ki, ey kerîm olan zât; beni Allah için iki pâre eyle.

3882.

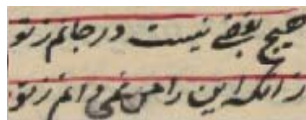
Hattâ benden bu çirkin son gelmeye, ondan için ki benim cânım kendi cânına yanmaya." Ya ʿnî sonra pişmân olmayım, demektir.

3883.

"Ben ona der idim ki, git kalem-i ilâhi böyle yazdı ve buna çâre yoktur. O kaleminden ʿilmler başı aşâğı olur. Ve ʿasâkir-i kesîre kalem-i ilâhiyyeye mukâbeleye kâdir olmaz." Bundan sonra İmâm ʿAli (206 b) *kerremullah veche* onu köleden bilmeyip ve köleye buğz ve ʿadâveti olmadığını beyânına şürûʿ edip buyururlar ki:

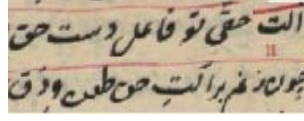
3884.

"Benim cânımda senden için aslâ bir buğz ve ʿadâvet yoktur. Zîrâ bunu ben senden bilmem.

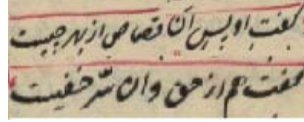

3885.

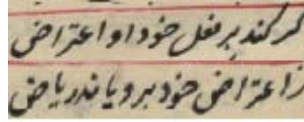
Sen âlet-i Hakk'sın, işleyici dest-i Hüdâ'dır. Âlet-i Hakk'a niçe ta' n ederim? Bir vechle lâyük değildir."

3886.

İbn-i Mülcem dedi ki: "Çünkü fâ' il, dest-i Hüdâ'dır. Kurân-ı 'Azîm'de kısâs eyle emrinden içindir." İmâm 'Ali buyurdu ki: "O kısâs ile emr, o da Hakk'dandır. Ve bu bir gizli sırdır."

3887.

Eğer kendi fi' li üzerine Cenâb-ı Kibriyâ kısâs buyurmasıyla i' tirâz etti ise, kendi i' tirâzından Mevlâ, menâfi' -i celîle icâd eder. Çünkü mürîd Cenâb-ı Kibriyâ'dır. Kısâs ile emr buyurunca, güyâ kendi fi' line yerinde olmadı, deyu i' tirâz etmiş oldu. İmâm 'Ali ona cevâb buyururlar ki: "Kendi ef' âline Hakk Te' âlâ'nın i' tirâzında dahi kullarına naf' î olur. ²⁰⁵ kısâs ile emr

buyurmuştur. Ayet-i kısâsın birisi ²⁰⁶ ve birisi dahi

²⁰⁷ nazm-ı celîlidir. Bu su'âl mezheb-i sûfiyeye vârid olur. Zîrâ aslâ kula irâde vermezler. Ammâ ' ulemâ-yı zâhire vârid olmaz. Zîrâ onlar kulda irâde vardır derler. Bu sûrette ' abdın medhâli olmuş olur. Binâen ' aleyh, kâtîli kısâs ederiz." derler.

²⁰⁵ Kullara bir fayda olarak

²⁰⁶ "Ey bütün iman edenler kasden ve suçsuz olarak öldürülenler hakkında üzerinize kısas farz kılındı." Bakara, 178

²⁰⁷ "(Tevrat'ta) cana can kısasını farz kıldık." Maide 45

3888.

O Mevlâ'ya kendi fi'line i'tirâz lâyıktır. Ondan için ki, kahrda ve lütûfta nazîri yoktur.

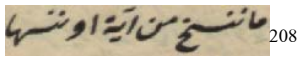
3889.

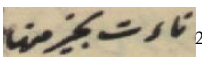
Bu havâdise şehrinde ki, murâd dünyâdır. Sultân ve mutasarrıf-ı hakikî odur. Bu dünyâ memâlikinde tedbîre mâlik Hüdâ'dır.

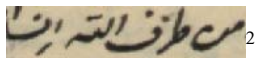
3890.

Kendi âletini eğer o Hüdâ kırar ise, o kırılmışı iyi eder. Ve bütün olmaktan kırılmış olmak, onun hakkında hayırlı olur.

3891.

3891. ²⁰⁸ nazm-ı celîlinin remzini ve 'akâbinde

 ²⁰⁹ kelâmının remzini ey ulu bil. Meselâ bir ayet nesh olur; yâhûd

kûlûb-i nâsda ²¹⁰ olunur, ondan ziyâde enfa' bir ayet inzâl eder.

Ve kulların hakkına o ayet, ayet-i ulâdan hayırlı olur. Bunun gibi kâtil, kısâs olununca gerçi hayât-ı fâniyesi fevt olur. Lîkin menâfi' -i celîleye nâ'il olur.

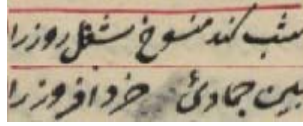
3892.

²⁰⁸ "Biz bir ayetten her neyi nesh eder veya unutturursak ondan daha hayırlısını getiririz." Bakara,106

²⁰⁹ "Biz bir ayetten her neyi nesh eder veya unutturursak ondan daha hayırlısını getiririz." Bakara,106

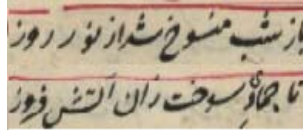
²¹⁰ Allah tarafından unutturulma.

Bunun gibi her şerîki ki, Hakk Te'âlâ Hazretleri mensûh eyledi. Ot ilettiler ve yerine gül verdi. Bu (207 a) sûrette evvel gül gibi olan şer'î, meşrû' edeydi ne hâcet, giyâh gibi şer'îati ol getirmeye deyu su'âl vârid olmaz. Zîrâ evvelâ onu götürüp, sonra bunu getirmesinde hükm-i hafîye vardır, deyu cevâb verilir.

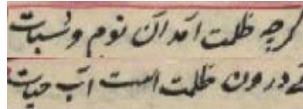
3893.

Gece gelir ve gündüzün şuglünü nesh eder ve insâna nevm gelip cemâd gibi hareketten kalır. Bu cemâdlık hâli gerçi şugl hâlinden zâhirde dîn ise; 'aklın nûrunu ziyâde etmesini gör; ma' nâda gündüzün şuglünden a' lâ olmuş olur.

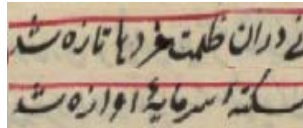
3894.

Dahi gece, gündüzün nûrundan mensûh oldu. Hattâ cemâdlık o âteş ziyâli olan gündüzden yandı. Zîrâ subh olunca, herkes uykudan kalkıp işine mübâşeret eder ve cemâdlık zâ'il olur. Keennehu gündüz dahi geceyi nesh eyledi.

3895.

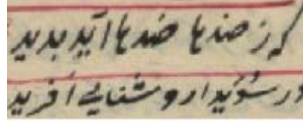
Gerçi ol nevm u sükûn-ı zulmet geldi. Lîkin zulmet içinde âb-ı hayât yok mudur?

3896.

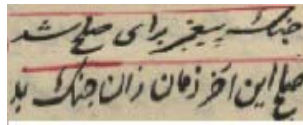
O zulmette 'akıllılar tâze oldu değil mi? Mutrib sektesi, avâzesine sermâye değil mi, bu beytler? Nâsîh, mensûhdan evlâ olmak lâzım idi. Nevm hâli zulmet ve cemâdlık hâli olmakla, şuglden ve hareket hâlinden iyi olmadı gibi görünmekle menâfî'-i nevmi beyân buyurmakla; gene nâsîh mensûhdan a' lâdır, buyurmak isterler.

3897.

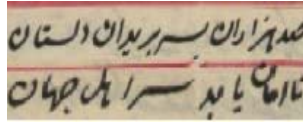
Zulmetten nûr hâsıl olduğuna ta'âlîl olarak buyururlar ki, zîrâ zıd zıddan hâsıl olur. Görmez misin zulmette rûşenâlık halk eyledi yâhûd suveydâdan murâd kalbin gözû ola ve kalbin gözünde bu kadar envâr vardır. Ve onun ile bu kadar envâr münkeşif olur. Bu sûrette zıd zıddan münkeşif olmuş olur.

3898.

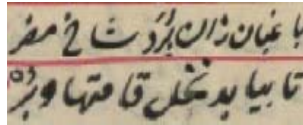
Peygamberimiz 'aleyhi's-selâm cengi o müsâlaha için oldu. Ceng olmasa barışmak olamaz. Hattâ bu âhir zamânda, ümmetinin müsâlahası dahi o cengden idi.

3899.

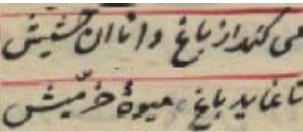
Ol mahbûb-ı Hüdâ, niçe bin baş kesti. Hattâ ehl-i cihânın başı amân ve necât bulsun.

3900.

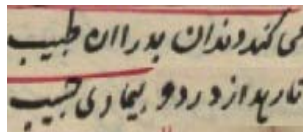
Bağcı, mûzırrı dalları ondan için keser ki, o ağaç boylar ve meyve bulsun.

3901.

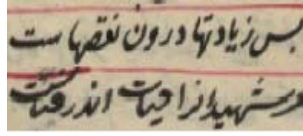
'Ârif bahçivân, yabânî otu ondan için bağdan koparır; hattâ bağ meyve kutluğunu ona izhâr ede.

3902.

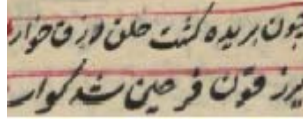
Çürük diş, hekîm ondan için koparır; hattâ derdden ve hastalıktan o dost halâs ola.

3903.

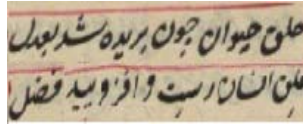
Çok ziyâdeler (207 b) eksikler içinde vardır, görmez misin? Şehidlere fenâ ve mahv olmalarında hayât-ı ebediyye vardır.

3904.

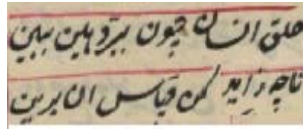
Çünkü rızk yiyici boğaz kesilmiş oldu; sevinici oldukları hâlde. Merzûk oldukları rızk-ı ma'nevî ile ki rızk-ı sûriden bin kat a' lâdır. Kurân-ı Kerîm'de beyân olundu, erzâk-ı ma'nevîye hazmı onlara âsân oldu.

3905.

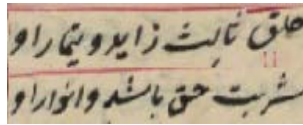
Hayvânın boğazı çünkü meşru'iyet ve cehle kesildi, insânın boğazı eczâsına mülhak oldu ve şerefi arttı.

3906.

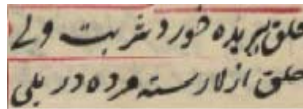
İnsânın boğazı, çünkü Allah Te'âlâ rızâsıçün kesilir. Âgâh ol ve gör, tâne hâsıl olur. Hâsıl olanı buna kıyâs eyle. Nitekim beyân buyururlar.

3907.

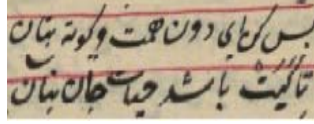

Üçüncü boğaz doğar ve o boğazın gedâsı, şarâb-ı ilâhi olur ve Hüdâ'nın envârı olur.

3908.

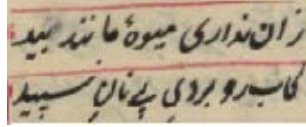

Şehidin boğazı, ber fehvâ-yı nazm şerbet içer ve lîkin Cenâb-ı Hakk'a lâ demeden kurtulmuş ve ne' am demeden mürde olmuş. Evliyâ-yı kirâmın boğazı dahi bu şarâbdan içer. Onlar dahi rızâ-yı Bârî için boğazlarını kat' etmişlerdir.

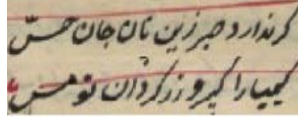
3909.

Yetişir eyle, ey himmeti dûn ve ey parmakları kısa, niçeden ekmekle cân hayâtına râzı olursun.

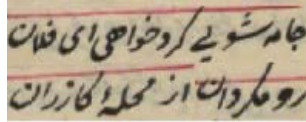
3910.

Ondan için sükût; ağaç gibi meyve tutmazsın. Zîrâ beyaz ekmek elime girsin için, kendinde şeref ü hürmet koymadın.

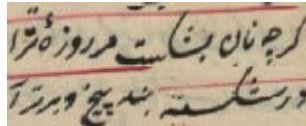
3911.

Eğer sabr tutmaz ise, ekmekten hiss-i cânı murâd rûh-ı hayvânîdir. Kimyâ gibi olan mürşid-i kâmilin feyzini tut. Ve kendi bakırını altın kıl.

3912.

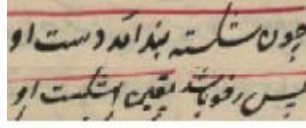
Ey kimesne câme-i vücûdunu yıkmak ister isen, kassarların mahallesinden yüz çevirme; murâd kâmillerdir.

3913.

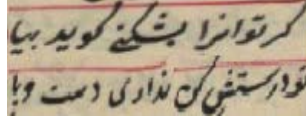
Eğerçi nân-ı sûri senin orucunu kırdı ise ve savma mâni' oldu ise, sınık bağlayıcı insân-ı kâmile gel ve sarıl ki; senin savmını kırılmış iken dürüst etsin. Ve seni ehl-i savm etsin.

3914.

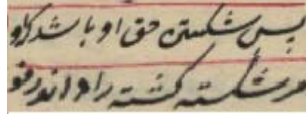
Çünkü insân-ı kâmilin eli, kırık bağlayıcı oldu. Böyle olunca yakîn bil ki; onun elinin yapmak oldu kırması.

3915.

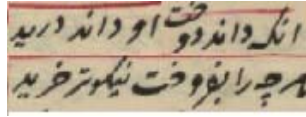
Eğer sen insân-ı kâmilî kırar isen ve kalbini hoşnûd etmez isen (208 a) sana der ki; gel kırığımı sen bütün eyle. El ve ayak tutmazsın ve kırığımı sağ edemezsin. Sonra iş müşkül olur.

3916.

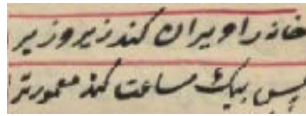
Böyle olunca kırık onun hakkı olur ki, o kimesne sınık olmuşu yapmak bilir.

3917.

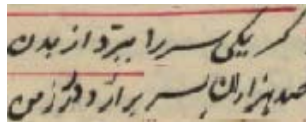
Ol kimesne ki dikmeği bilir; o yırtmağı bilir. Her ne ki sattı, ziyâde iyisini aldı. Ya' nî ettiği şeyin yerine a' lâsını aldı, demektir.

3918.

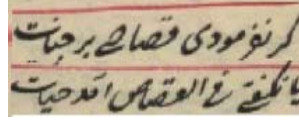
Hâneyi, virân ve alt üst eder. Ba' de bir sa' atte evvelkinden ziyâde ma' mûr eyler. Üstâd dülgerin hâli budur. Böyle olunca, niçin hâneyi yıktın denmez. Mürşid-i kâmil dahi mürîdin bedenini yıkar, lîkin ba' de yapar. Bu cihetten mürîde teslîm lâzım gelir.

3919.

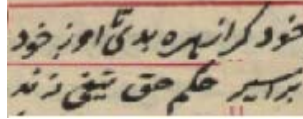
Eğer bir başı bedeninden kesse; o zamân da niçe yüz bin baş zuhûra getirir.

3920.

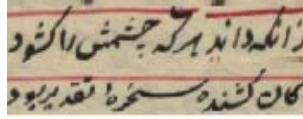
Eğer suç ile kâtillere kıyâs buyurmayaydı, yâhûd kısâsda hayât vardır demeyeydi.

3921.

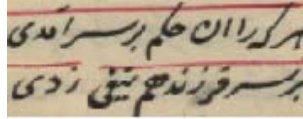
Tahkîk kimin cesâreti olur idi ki, o kendinden Hakk'ın hükmünün esîrine kılıç vura. Esîr-i hükm-i Hakk'dan murâd, kâtildir. Belki emr-i Bârî ile kâtil kısâs olunur.

3922.

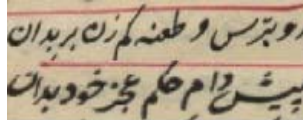
Zîrâ bilir, her ol kimesne ki; Hakk onun gözünü açtı ve âgâh eyledi. Onu bilir ki; kâtil kader-i İlâhiyenin masharasıdır. Bu sûrette kâtil, ne demeğe kâdir olur?

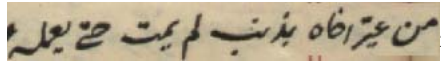
3923.

Kim ki o hükm ve kader-i İlâhi gelir, oğlunun başına hem bir kılıç vurur idi. Ve şefkat-i ubuvvet mahv olur idi.

3924.

Yürü ve kork ve fâsıklar üzere ta'n etme. Cenâb-ı Hakk'ın hükmünün önünde 'aczi bil. Sonra ma'azallah sen dahi o fî'le mübtelâ olursun. Nitekim hadîs-i şerîfte ²¹¹ vârid olmuştur. Mevlâ lisânlarımızı ta'ndan ve kimesneyi zenb ile ta'yîbden hıfz eyleye. Bu 'abd-ı fakirin

²¹¹ Kim kardeşine bir günah töhmetini istinad ederse; o, o fiili işlemeden ölmez.

başıma çok ta' n ettiğim şeyler geldi. Yine irşâd olmuyoruz; hemen Mevlâ islâh eyleye.

عجب کردن ادم علیه السلام از ضلالت ابلیس لعین و عجب آوردن

Âdem 'aleyhi's-selâmın ta' accüb eylemesi beyânındadır. Mel'ûn iblisin delâlet ve şekâvetinden nâşi ve kendiye 'ucba şebîh bir hâlet gelmesidir.

چشم ادم بر بلیس کواشفیت
از جهارت و ز زیافت بنکریت

3925.

Âdem 'aleyhi's-selâmın mübârek gözü, şeytân üzerine ki o şakîdir. Hakâret ve kalblık cihetiyle baktı.

خویش بیخ کرد و آمد خود کزین
خنده ز دوبر کار ابلیس لعین

3926.

Kendiyi (208 b) görücülük eyledi ve kendiyi ihtiyâr edici geldi. İblis-i la'inin hâline hande vurdu.

بانگ بر زد غیرت حق کای صغی
توئی دانستی ز اسرار صغی

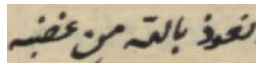
3927.

Gayret-i İlâhiyye; ey Âdem-i muhtâr diyerek sâdâ vurdu. Sen esrâr-ı mahfiyyeden bilirsin. Niçin böyle iblise ta' accüb ettin, bunun dalâleti kaderimden değil midir?

بوستین را باز کونم کر کند
کوه را از بیج و از بین بر کند

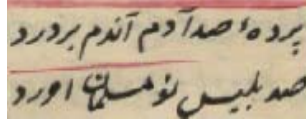
3928.

Eğer gereği ters ve 'aksine eylersen ya' nî hidâyet vermiş iken, delâlet ve şekâvet verirse cebel-i Râsıh gibi sâbit olan insân-ı kâmili, kökünden ve dibinden

koparır. ²¹²

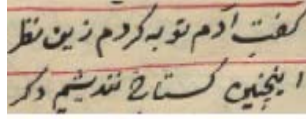
²¹² Onun gadabından, Allah'a sığınırız.

3929.

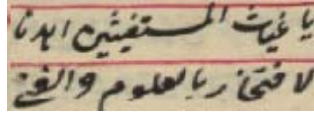
Yüz âdem, kudretli zâtın perde-yi ‘ârını o vakit yırtar. Yüz iblis, kadr-i şekâvet sâhibi olanı, bir cedîd ve kavî Müslümân getirir.

3930.

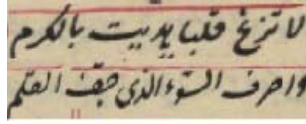
Âdem ‘aleyhi’s-selâm buyurdu ki: "Yâ Rab, bu nazardan tövbe eyledim. Bunculayın bî-edeb olarak gayri bir şey fikr etmem.

3931.

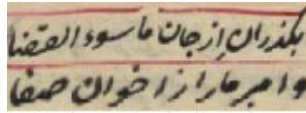
Ey yardım talep edicilere yardım edici, bizi tarîk-i Hakk’a delâlet eyle. Bizim ‘ulûm ve makâm-ı fenâ ile iftihârımız yoktur." buyurdu.

3932.

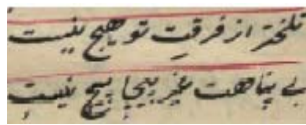
Yâ Râbb, bizim kereminle hidâyet eylediğin kalbimizi, bâtıla meyl edici kılma. Kalem-i a‘lânın levha yazdığı umûr-ı kerîheyi bizden sarf eyle. Bu beytler Cenâb-ı Mevlânâ *kuddise sırrûhu* Hazretleri’nin tarafından bize ta‘lîmdir ki, dâ’im Mevlâ-yı Mütê‘âl’e böyle münâcaat edelim.

3933.

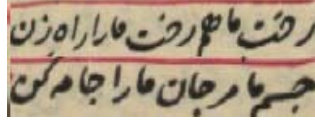
Yâ Râbb, bizim cânımızdan kötü kazâyı geçir ve bizi ihvân-ı safâdan ayırma. Murâd enbiyâ ve evliyâdır.

3934.

Senin firkatinden ziyâde acı bir nesne yoktur. Kul, sana ilticâsız hâli ıztırâbın gayri değildir.

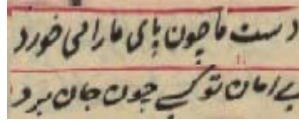
3935.

Bizim metâ‘-1 dünyâmız, metâ‘-1 uhreviyyemizin yolunu vurucudur.

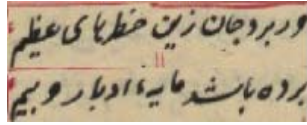
Bizim bedenimiz, tahkîk bizim cânımızın câmesi olan libâs-1 takvâyı soyucudur.

3936.

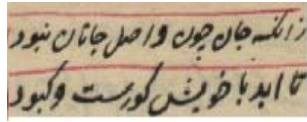
Bizim elimiz çünkü ayağımızın hâsıl olan ‘amelini yersen, amân vermeyince bir kimesne kaçan cânını iletir.

3937.

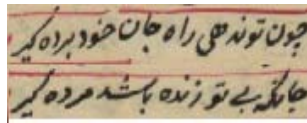
Eğer bu ‘azîm hatarlı şeylerden cânını iletir ise; hakikatte idbâr ve havf mâyesini iletmiş olur.

3938.

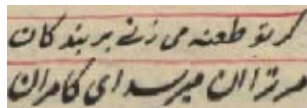
Ondan için ki, cân çünkü vâsıl-1 cânan olmaz. Eli gayrû’n-nihâye kör ve kabîhdir.

3939.

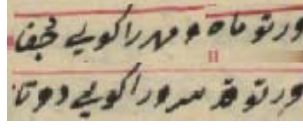
Yâ Râbb, çünkü sen câna yol vermezsin. (209 a) Tahkîk o cânı şeyâtine iletmiş tut. Zîrâ bir cân ki sensiz diri ola; onu ölmüş tut.

3940.

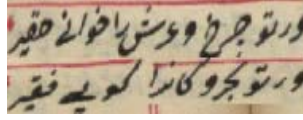
Eğer sen yâ Râbb, kullarına ta‘na vurursan tahkîk o bendelerine dâhil sana yakıştır; ey dilediğini işleyici Mevlâ.

3941.

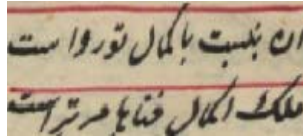
Yâ Râbb, eğer sen aya ve güneşe cefâ dersen sezâdır. Eğer yâ Râbb, sen servin kaddine iki kat ve kanbur dersen yine sezâdır. Cefâ altın ve gümüşte olan çirke derler.

3942.

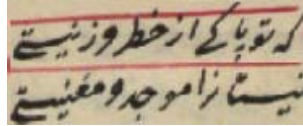
Eğer yâ Rabbi, sen felek ve ‘arşa hakîr okur isen, eğer yâ Râbb deryâya ve ma‘dene; fakir deyu söyler isen.

3943.

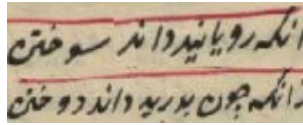
Bu eşyâ-yı mezkûreyi tahkîr, senin kemâline nisbetle lâyıktır. Fâni ve yok olanları, tekmiîle mâlik olmak senindir. Bu sûrette her neyi tahkîr edersen lâyıktır.

3944.

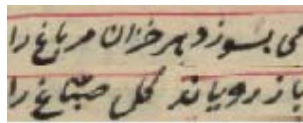
Zîrâ sen pâksın, korkulu şeylerden ziyân görmekten ve dahi yok olmaktan. Yokları dahi var edici, âgîna edici sensin.

3945.

Ol zât ki ‘icâd etti, yakmayı bilir. Zîrâ çünkü bir kimesne yırttı, dikmeyi bilir.

3946.

Her hazân faslında Mevlâ bağı harâb eder, sonra mevsim-i bahârda renkli gülü bitirir.

3947.

کای بسوزیده برون آتازه شو
بار دیگر خوب و خوب آوازہ شو

Öyle diyerek ki; ey yanmış ve mahv olmuş tâze, ol gayri kere güzel ve âvâzesi ve saytı güzel ol nâs, yine seni medh etsin.

3948.

چشم ز کس کو بشد باز من ب بافت
حلقے پیرید و بارش خود نواخت

Nergisin gözü kör oldu ve yine onu düzdü. Kamışın boğazını kesti ve yine onu ohşadı, ya' nî nergis tekrar bitti. Ve kamış kesilip yerine yine kamış yarattı, demektir.

3949.

ما چو مصنوعیم و صانع نیستم
جز بون و چون و چونکے مانع نیستم

Biz çünkü yapılmışız ve yapıcı değiliz. Sâni' a mağlûb ve ondan her ne gelir ise, ona kâni' in gayri değiliz.

3950.

ما همه نفسی و نفسی می زینیم
کر نخو اهی ما همه آهر زینیم

Yâ Rabbi, bizi bütün nefsi nefsi deyu nidâ ederiz ve senin gazâbından halâs için sana ilticâ ederiz. Eğer sen bizi istemez isen, biz şeytân oluruz ve senden matrûd kalırız.

3951.

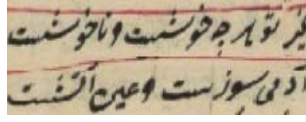
زانکه ز اهر من رهیدستیم ما
که خریدی جان ما را از من

Zîrâ şeytândan ol vakt biz halâs olduk ki, bizim cânımızı ' amâdan sen satın aldın. Hâsılı senin i' ane ve nusretin ile biz insân olduk, demektir.

3952.

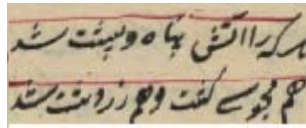
تو عصارکش هر که که زنده گیت
ب عصاره عصارکش کو چیت

İlâhi, sen yediciisin her kimesneyi ki, diriye (209 b) mensûbdur ve hayy olanları mıdır? Sensin, ‘asâsız ve yedicişiz, görendir. Ve ne işe yarar?

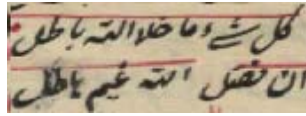
3953.

İlâhi, senin gayrin her ne ki hoşdur ve hoş değildir. Onu sevmek kişiyi yakıcıdır ve ‘ayn-ı âteştir.

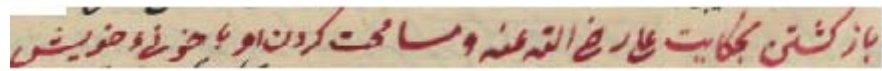
3954.

Her kimesneye ki, âteş melce’ ve arka oldu ve âteşi sevdi. Öyle âdem hem Mecûsî oldu ve hem Zerdüştu oldu. Zerdüştu; bir ‘âbid âdem imiş. Şeytân kendiye; Allah’ım deyu nâr şeklinde görünmekle, âteş yakıp tapmaya başlamış. Ve Mecûsîlik bundan kalmış.

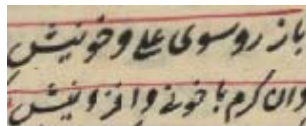

3955.

Her şeyi ki Hakk’ın gayridir, bâtıldır. Tahkîk fazl-ı İlâhi, yağmur yağdırıcı bir buluttur. Öyle ise Hakk’a bak, mâsivâyâ meylden fâriğ ol.

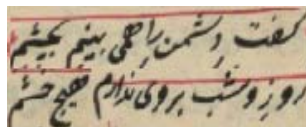

Hazret-i İmâm ‘Ali *kerremullah-ı vechenin* hikâyetine rücû’dur. Ve onların kendi kâtiline iğmâz-ı ‘ayn buyurmaları beyânındadır.

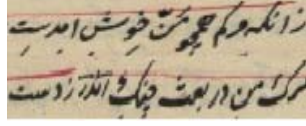
3956.

Geri git, Hazret-i ‘Ali tarafına ve İbn-i Mülcem tarafına ve Hazret’in kendi kâtili semtine, keremine ve o keremi ziyâde etmesine. Tâ ki hikâye tamâm ola.

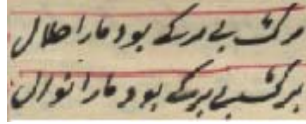
3957.

Hazret-i ‘Ali buyurdu ki: "Düşmanı göz ile görürüm, gece ve gündüz onun üzerine aslâ hışm tutmam."

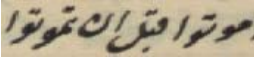

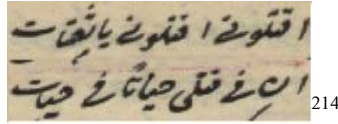
3958.

Zîrâ benim mevtim, kudret helvası gibi hoş gelmiştir. *Men mim*’in fethi ve nun’un teşdîdiyle, benî İsrâil’e ‘âlem-i gaybdan nâzil olan helvaya derler. Benim mevtim, hayât-ı sâniyeme muttasıl olmuştur.

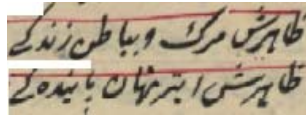
3959.

Ölmeden ölmek ve ²¹³ sırrına mazhar olmak bize helâldir. Ya‘nî o mertebeye vâsılız ve fakr bize ‘ayn-ı zehiredir. Bu sûrette mevt bana ‘ayn-ı hayât olur. Nitekim Hallâc-ı Mansûr *kuddise sırrûhu* buyurmuştur. Beyt:

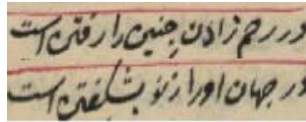
3960.

Mevt-i sûrimizin zâhiri gerçî mevttir. Ve lîkin bâtında ve hakikatte hayât-ı ebediyedir.

3961.

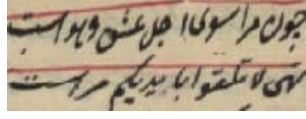
Ana rahminde, çocuğa doğmak rahimden gitmektir ve müfârikat etmektir. Lîkin dünyâda ona yeniden açılmak vardır. Ve dünyâ rahm-ı mâderden a‘lâdır.

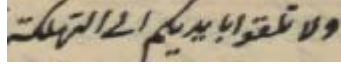
²¹³ Ölmeden önce ölünüz.

²¹⁴ Ey adaletli geçinen kişiler, beni öldürün, beni öldürün;
Benim katlimde, hayatta hayat vardır.

3962.

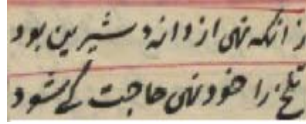

Çünkü bana, mevt tarafına ‘aşk u muhabbet vardır.

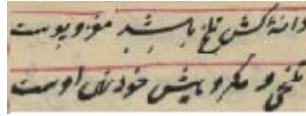
²¹⁵ nazm-ı celîli ile hakikatte nehy bana ve emsâlimedir.

Zîrâ ‘âvâm-ı nâs, elbette mevte muvassâl olan şeyden sakınır. Ama ‘uşşâk, mevte sebep olacak (210 a) nesneye hamle ederler. Nitekim Hazret-i Hamzâ *radiyallahu ‘anh* Hazretleri, cenge ‘üryan oldukları hâlde giderler idi ki; şerbet-i şehâdeti nûş buyurular. Kâriben inşa‘allah Te‘âlâ beyânı gelse gerektir.

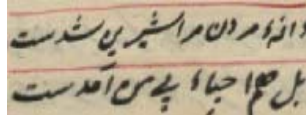
3963.

Zîrâ nehy, tatlı olan dânededen olur, acı için tahkîk nehye hâcet kaçan olur?

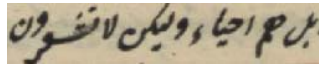
3964.

Bir dane ki içi ve kabuğu acı ola; acılığı ve mekruhluğu tahkîk onun nehyidir.

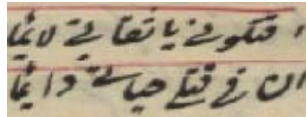
3965.

Mevt dânesi dahi, bana şîrin olmuştur. Kurân-ı ‘Azîm’de

²¹⁶ benim ve emsâlim için buyrulmuştur.

3966.

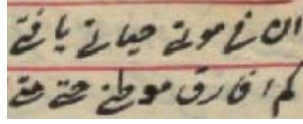
Ey benim dostlarım, beni levm ve ta‘n edici olduğunuz halde katl edin. Zîrâ benim katlimde bana hayât-ı dâ‘imî vardır.

²¹⁵ "Kendi ellerinizle (kendinizi) tehlikeye bırakmayın..." Bakara, 195

²¹⁶ "Hayır, diridirler. Velakin siz sezmezsiniz." Bakara, 154

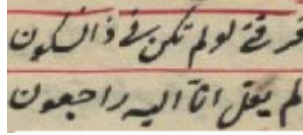

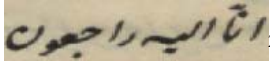
3967.

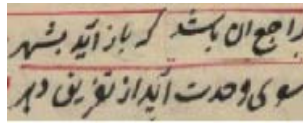
Ey yiğit, benim mevtimde bana hayât vardır. Niçeye dek vatan-ı aslîmden dūr olurum. Ve bu dünyâ zindanında karar ederim.

3968.

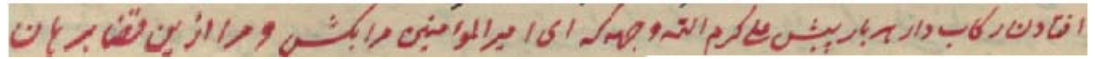

Şu dünyâda olan sükûnda, eğer benim firkatim ve vatan-ı aslîmden cüdâlığım olmayaydı vakt-ı mevttte ²¹⁷ denmez idi.

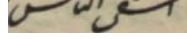
3969.

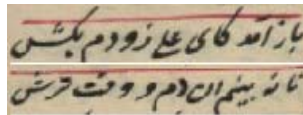
Rücû' edici ona derler ki; şehre gele ve vatân-ı aslîsine ' avdet ede. Dehrin tefrîkinden ve perişânlığından birlik tarafına gele.

İbn-i Mülcem'in dâ'imâ Hazret-i İmâm Hümâm *radiyallahu 'anh* Hazretleri huzûruna ilticâ' etmesi ki; ey emirü'l-mü'mînin beni katl eyle ve bu kazâdan kurtar.

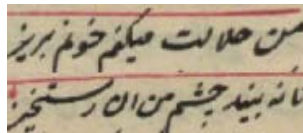
Zîrâ hadîs-i şerîfte İmâm 'Ali'nin kâtiline ²¹⁸ ta' bîr buyrulmuştur.

3970.

İbn-i Mülcem yine geldi. Öyle diyerek ki: "Ey 'Aliî beni tez öldür. Hattâ o demi ve o ekşi vakti görmeyim."

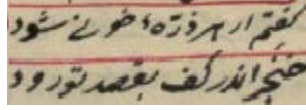
3971.

²¹⁷ "Biz nihayet Allah'a döneceğiz." Bakara, 156

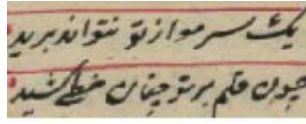
²¹⁸ İnsanların en azgını.

Ben sana katlimi helâl eyledim. Tez benim kanımı dök, hattâ benim gözüm yum. Kıyâmet gibi o dehşetli gözü görmeye.

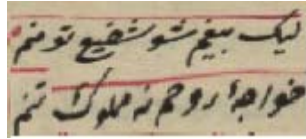
3972.

İmâm 'Ali, o cengde galebe ettiğine buyurur ki: "Ben İbn-i Mülcem'e dedim ki: "Dünyâda olan her bir zerre, bir kâtil olsa ve elinde hançer olarak seni katl kasdıyla giderse.

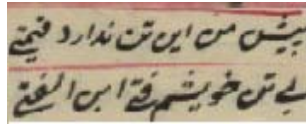
3973.

Bir kılın ucunu, senden kesmeye kâdir olamaz, değil ki seni katle. Çünkü ezelde kalem-i ilâhi senin üzerine ancılayın yazıyı yazdı.

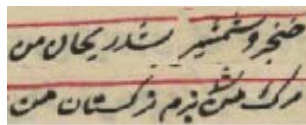
3974.

Lîkin ey İbn-i Mülcem, gamsız ol, sana şefa' at edici benim; zîrâ ben rûh sâhibi bir efendiyim. Tenimin memlûkı ve esîri değilim.

3975.

(210 b) Benim önümde bu ten kıymet tutmaz, kendi tenim olmaksızın. Ben yiğit oğlu yiğit ve pehlivânım." Bunda işâret vardır ki, insân beden değilmiş. Belki insân, rûh demekten 'ibâret imiş.

3976.

Hançer ve kılıç bana fesleğen oldu. Benim mevtim bana nergislik meclisi oldu.

انکہ او تن را بدین سان پر کند
حرف میری و خلافت کے کند

3977.

Ol zât-ı ‘âlî-kadr ki, tenini bunculayın sekirler ve öldürür. Kaçan mîrlik ve halîfelik kasdın eyler; bunlara onun hırsı olur. Eğer su’âl olunur ise ki, niçin Hazret-i ‘Osmân’dan sonra kibar-ı muhâcirîn ve ensârın niyâzıyla kabûl-i hilâfet buyurdular. Şu iki beytle, ona cevâb buyururlar.

زان بظاہر کونہ اندر جاہ و حکم
تا اہمیرا ترا نما پوراہ حکم

3978.

Ondan için, zâhirde hilâfet ve icrâ-yı hükme sa’y buyurdular ki; emirlere hüküm yolunu göstere ve ‘adâlet ve himâyet-i fukâranın keyfiyetini göstere.

تا امیرا دہد جان دگر
تا دہد نکل خلافت را امر

3979.

Hattâ hilâfete bir başka cân vere de, hilâfet ağacı meyve vere ve onun meyvesinden ‘ibâdullah intifâ‘ ede. Ama Mu‘avi’ye’nin ki, bu kabilden olmayıp mücerred temettu‘-ı dünyâ ve hubb-ı câh kabîlinden idi. Zîrâ Hazret-i İmâm Hümâm’ın her cihetle kendinden elyak ve ehak olduğunu bilir idi.

بیان آنکہ فتح طیبہ بی غیر صلوات اللہ علیہ وسلم مکہ وغیر مکہ را
جہت دوستی و ملک دنیا نبود چونکہ فرمود است الدینا حیفة بلکہ با امر بود

Burası onun beyânındadır ki; Muhammed Mustafâ *sallallahu ‘aleyhi ve sellem* efendimizin Mekke-yi Mükerreme’nin ve sâ’ir bilâdın fethini talep buyurması, dünyâ mülkünü sevdiklerinden değil idi. Zîrâ

الدینا حیفة و طایبہ کلاب

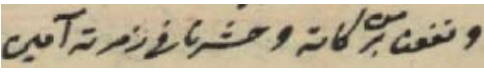
²¹⁹ hadîs-i şerîfi ile dünyâyı zemm buyurmuşlardır. Belki Allah Te‘âlâ’nın emr u fermânı iledir.

جہت دوستی و ملک دنیا نبود
کلاب و درخت دنیا متہ

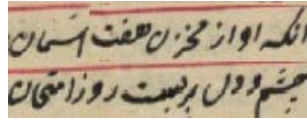
3980.

²¹⁹ Dünya(lık) çer-çöp ve süprüntüdür. Onu isteyen köpeklerdir.

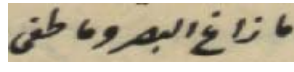
Sultân-ı Enbiyâ ‘*aleyhi ekmeletü't-tehâyânın* feth-i Mekke’ye sa‘y ve gayreti, kaçan dünyâyı sevmekte, bununla müttehem olur? Olmaz demektir. İşte İmâm-ı Hümâm’ın Mu‘aviye ile nizâ‘ı dahi Peygamberimiz ‘*aleyhi’s-selâmin* feth-i bilâde muhabbeti ve gazâyâ ikdâmı kabîlindedir. Bu vech-i şebîhi bulup ve bu husûsu, bu husûsa teşbîh ancak zât-ı vâlâ-yı Rûmîlerine mahsûstur, *kaddesallahu*

sırrıhu ²²⁰

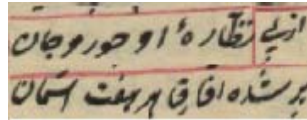
3981.

Ol zât-ı pâk-i vâlâ-ter Muhammedî *sallallahu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* ki mahzen gibi olan yedi kat göklerden ve onlarda olan ‘acâyib ve garâyibin müşâhadesinden; Leyle-yi Mi‘râc’ta mübârek dide-yi sa‘adet-i gayb bînlerini ve define-yi esrâr-ı bî-pâyân olan kalb-i şerîf-i pür-enverlerinin, nokta-yı süvedâ-yı binâ-yı kâfe-yi ‘âlem-i gayblarını bağladı. Nitekim Kurân-ı Kerîm’de

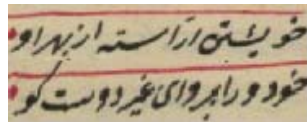
 ²²¹ buyrulmuştur.

3982.

Ol Fahr-i Dü-cihâna nazzâre (211 a) ve mübârek cemâllerini ziyâret için, hûr-i cinân ve ervâh-ı enbiyâ-yı ‘izâm; her yedi âsumânın etrafına dolmuş ve temâşâyâ çıkmış idiler.

3983.

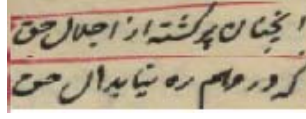

Kendiyi tezyîn etmiş, Sultân-ı Dü-cihân için böyle iken aslâ nazar buyurmadılar. Zîrâ tahkîk zât-ı Muhammediyye yâr-ı hakîkinin gayrisinin pervâsı kanı idi.

²²⁰ Bereketlerinden bizi istifade ettir. Bizi mensuplarıyla birlikte haşr eyle. Amin

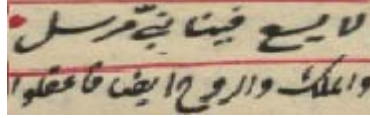
²²¹ "(Peygamberin) gözü şaşmadı ve sınırı aşmadı." Necm, 17

3984.

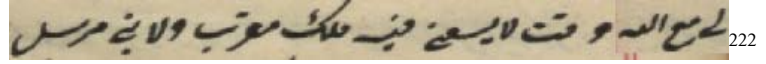

Ancılayın iclâl-i Hakk'dan dolmuş idi ki, ona elhak yol bulmaz idi.

3985.

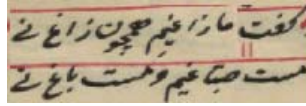

Hadîs-i şerîfde:

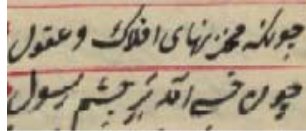
buyrulmuştur. "Bize nebî, mürsel ve melek ve Cibrîl sığmaz ve Hakk ile aramıza girmez." buyurdular. bu kelâmı ta'akkul ediniz. Şu hadîse işârettir.

3986.

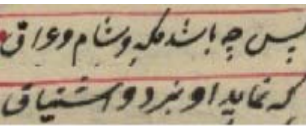
Fahr-i 'Âlem *sallallahu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem* buyurdular ki: "Biz bir nesneye meyl etmeyiz. Zîrâ hevâ ve heves kargası değiliz. Mâsivâyâ meyl, ehl-i hevânın kârıdır. Bu yaycının hayrânıyız, bağda olan eşcâr ve şukûfelerin hayrânı değiliz."

3987.

Çünkü göklerin ve ukûl-i 'aşerenin yâhûd 'ukûl-i insâniyyenin mahzenleri, Resûl-i Kibriyâ'nın mübârek gözü katında bir şey'-i hakîr geldi.

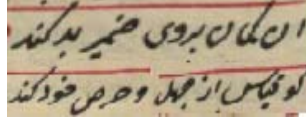
3988.

Böyle olunca, arz-ı Mekke ve Şâm ve 'Irâk ne şeydir ki; onun için ceng göstere ve muhabbet izhâr ede? Elbet bu misüllü eşyâ-yı deniyyeye meyl ve rağbeti olmaz.

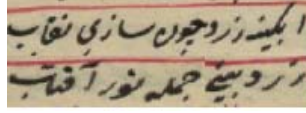
²²² Hak ile aramıza nebi, mürsel, melayike-i mukarrabin girmez.

3989.

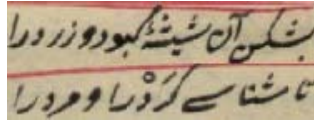
O zannı Resûl-i Kibriyâ üzerine alçak olan kalb eder. Zîrâ o kendi cehl ü hırsından Peygamber-i Zîşân'ı kıyâs eder.

3990.

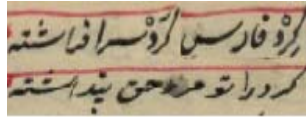
Sarı şişeyi çünkü gözüne perde ve nikâb edersen, güneşin nûrunu bütün sarı görürsün. O sarılık şişedendir, âfitâbın nûrundan değildir. Bunun gibi Peygamberimiz 'aleyhi's-selâmda her nesneyi ki nâ-hemvâr görürsün, senin zâtındandır, zât-ı Muhammediyyeden değildir.

3991.

Ol mavi ve sarı şişeyi kır, hattâ tozu ve insânı anlayasın. Ya' nî kendi sû-i hâlini izâle eyle ki; enbiyâ ve evliyânın kadrlerini bilesin ve onlarda kusûr olmayıp, kusûr senden olduğunu derk edesin.

3992.

Atlının etrafında, toz baş kaldırmış. *Fâris*den murâd, insân-ı kâmilidir. Tozu, sen merd-i Hakk zannetmişindir. Ya' nî enbiyâ-yı 'izâmın gubâr gibi olan beşeriyet hâlini görüp, enbiyâyı bu beşeriyetleridir zannetmişsin ve onların bâtınına ve melekîyetler nazar etmemişsin ve enbiyâ ve evliyânın hakikatleri ne olduğunu fehm edememişsin. Binâen 'aleyh enbiyâ ve evliyâyı kendin gibi zannetmişsin. Nitekim ²²³ (211 b) dedikleri ve dahi

²²³ " (Fakat onlar) dediler: "Siz (peygamber değil) bizim gibi beşersiniz. "" İbrahim, 10

يأكلون الطعام ويشون في السواق²²⁴

dedikleri Kurân-ı ‘Azimü’ş-şân’da beyân buyrulmuştur. Bu kelâm hakîkat-i hâllerini ‘adem-i idrâkden neş’et eder. Nitekim bu beytle beyân buyururlar.

کرد ویدالمبید وکفت این فرع طین
چون فراید میرن آتش جبین

3993.

İblis, Âdem ‘aleyhi’s-selâmin toz gibi olan beşeriyetini gördü ve dedi ki: "Bu, toprağın fer‘idir ve hakîkat-i Âdem’i müşâhedeye zâhir-bîn olduğundan kâdir olamadı. Bu sûrette benim gibi âteş cebînlikden ve ‘ulvî olan nârdan mahlûk olandan fazlası ne olur? Ve benim üzerime kadri ne cihetle tezâyüd eder? Ve benim buna secde etmem ne vechle tezâyüd eder? Ve benim buna secde etmem ne vechle lâyük olur?" dedi. Ve emr-i Bârî’ye imtisâlden i‘râz eyledikde Cenâb-ı Kibriyâ

ما منك ان تسجد لما خلقت بيدي استكرت ام كنت من العالين²²⁵

diyerek su’âl buyurunca;

cevâbında Vâcib Te‘âlâ Hazretleri’ne:

انا خير منه خلقته من نار وخلقته من طين²²⁶

diyerek cevâb

verdi. Hakk *celle ve* ‘âlâ Hazretleri dahi

ما خرفه فانك رجم وان عليك لعنة اليوم الدين²²⁷

buyurup, şeytânın zâhir-bînliği tardına sebep oldu. Sen dahi zâhir-bîn olursun, şeytân gibi dergâh-ı Hakk’dan matrûd ve iblis-sîret olursun. Nitekim bu beytle beyân buyururlar.

تا قومي بينه عزرا انرا بشر
وانك ميراث بليس است ان نظر

3994.

Mâdem ki sen evliyâyı beşer görürsün, bil o nazar şeytânın mirâsıdır.

²²⁴ "Onlar hem yemek yiyorlar, hem çarşılarda geziyorlardı." Furkan, 20

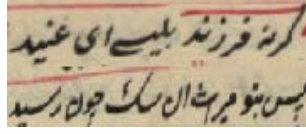
²²⁵ " Rabbim ona): "Ey iblis!" buyurdu. "O benim iki elimle yarattığıma secde etmene ne mani oldu sana? Kibirleşmek mi istedin, yoksa ali’ –yüksek- lerde mi bulunuyorsun?" "Sad, 75

²²⁶ (İblis dedi) : Ben ondan hayırlıyım; beni bir ateşten yarattın, onu ise bir çamurdan yarattın. Sad, 76

²²⁷ "Rabbim buyurdu ki: "Çünkü artık sen matrud (racimli)sın." Sad, 77

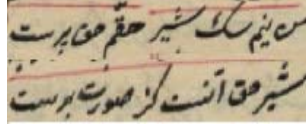
"Şüphesiz benim lanetim, ceza ve mükafat gününe kadar senin üzerine olsun." Sad, 78

3995.

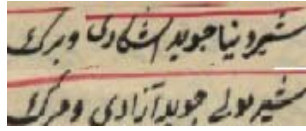
Eğer sen ey ‘anîd, iblisin oğlu olmayaydın; ol kelbin mirâsı böyle olunca sana nice vâsıl oldu?

3996.

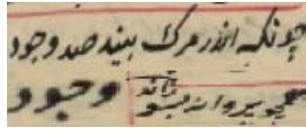
Evliyâ-yı kirâmın lisânından zâhir-bîn olanlara hitâb edip buyururlar ki: "Ben kelb-meşreb değilim. Belki Hakk’ın arslanıyım ve Mevlâ’ya ‘ibâdet ederim. Arslân odur ki, zâhir-bînlikden halâs oldu."

3997.

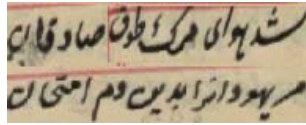
Dünyâ ehli sayd ve azık ister. Mevlâ’nın arslânı mâsivâdan âzâdlık ve mevt ister.

3998.

Çünkü mevte çok hayât görür, pervâne gibi vücûdunu yakar.

3999.

Mevt muhabbeti sâdıklara halka oldu ve mevti ez-dil ü cân istediler. Tahkîk Yehûd tâ’ifesine bu kelâm ile imtihân vardır. Hülâsa-yı kelâm budur ki, Yehûd’a dense ki; "Eğer Hakk’ı ister iseniz ve âhiret da‘vânız gibi, eğer sizin ise mevti temennî ediniz elbette temennî edemezler. Bu vechle da‘vâlarında kezzâb oldukları

zâhir olur. Nitekim Kurân-ı Kerîm'de beyân buyrulmuştur:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا أُمَّةَ اللَّهِ حَالَتِ مِنَ دُونِ النَّاسِ فَتَمَتَّعُوا بِالْكَوْنِ 228

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ وَلَنْ يَتَّبِعَهُ إِذْ بَدَأْنَا قَدَمَاتِ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ 229

درین فرموده کای قوم یهود
هوادقار امرک باشند کجاسود

4000.

Kurân-ı Kerîm'de Mevlâ buyurdu ki: "Ey Yehûd (212 a) cema'ati ki, sâdıklara mevt hazîne ve fâ'ide olur."

همچونکه ارزوی سود هست
ارزوی درک بدون آن هست

4001.

Ancılayın ki ehl-i dünyâyâ fâ'ide ve nef' arzusu vardır. Mevt arzusunu iletmek ondan iyidir.

ای یهودان بهر ناموس کسان
بگذرانید این تنه بر زبان

4002.

Ey Yehûd tâ'ifesi, keslerin 'âr ve hayâsı için bu mevt talebini lisân üzere geçiriniz.

بیک یهودی این قدر زهره نداشت
چون محمد این علم را بر فراشت

4003.

Bir Yehûd bu kadar cesâret tutmadı ve alayım demedi. Çünkü Muhammed 'aleyhi's-selâm bu 'ilmi kaldırdı ve mu'arazayı artırdı. Cümle mebhût oldular.

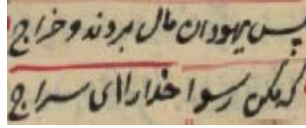
گفت اگر اتندی این را بر زبان
بیک یهودی خود نماندی در جهان

4004.

²²⁸ "De ki: "Allah yanında, ahiret evi (cennet) başkalarının değil de hasseten (sadece) sizin ise –eğer davanızda sadıksanız- haydi ölümü temenni ediniz. Canınıza minnet bilin." Bakara, 94

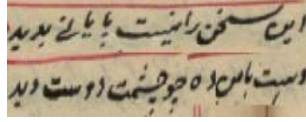
²²⁹ "Fakat ellerinizden çıkan (çirkin) işler duruken, onu hiçbir zaman temenni edemezsiniz. Doğrusu Allah, her halde zalimleri bilir." Bakara, 95

Sahâbe-yi Güzîn *rıdvanullahu ‘aleyhim ecma‘in* buyurdular ki: "Eğer mevta temennî etseler idi, hâl yâ Resûlullah niçe olur idi?" Cevâbında buyurdular ki: "Eğer temennî-yi mevta, lisânları üzere ceryân edeydi, dünyâda bir Yehûdî kalmaz idi."

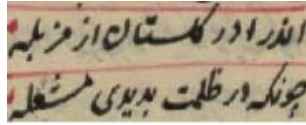
4005.

Bundan sonra tâ'ife-yi Yehûd, mâl ve harâc ilettiler. Öyle diyerek ki: "Ey sirâc-ı ümmet, bizi rüsvây etme."

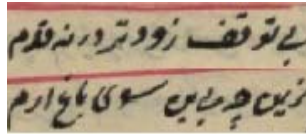
4006.

Bu sözün bir nihâyeti zâhir değildir. Elini bana ver çünkü senin gözün dostu gördü. Bu ebyât-ı selese İmâm ‘Ali *kerremullah veche* lisânından cengde mağlûb olan pehlivâna olmak münâsibdir.

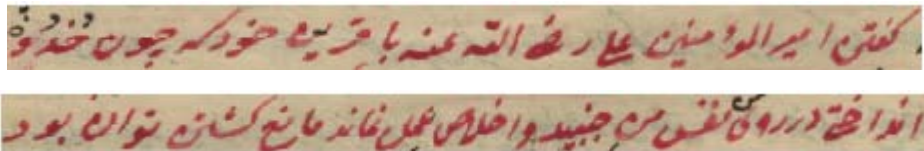
4007.

Yine İmâm-ı Hümâm buyururlar ki: "Su perendîlikten gülşen-i hakîkate gel, çünkü zulmet-i küfrde meş‘ ale gördün ve nûr-ı imânı buldun."

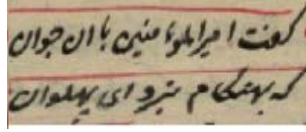
4008.

Tevakkufsuz, ziyâde tez ayak koy, bu dibsiz ve nihâyetsiz küfr ü dalâlet kapısından cennet bahçesi tarafına.

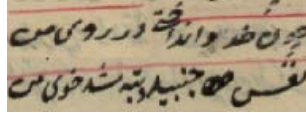
Emirü'l-mü'mînin Hazret-i İmâm Hümâm'ın buyurmasıdır, kendi mukârenetine ki: "Tükrük attın benim yüzüme, nefsim hareket etti ve ‘amelde ihlâs kalmadı. Seni öldürmeğe mâni‘ bu idi. ‘Amelde dahi ihlâs şarttır."

4009.

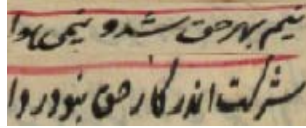
Hazret-i İmâm ‘Ali *radiyallahu ‘anh* o civâna buyurdular ki: "Ey pehlivân ceng vaktinde,

4010.

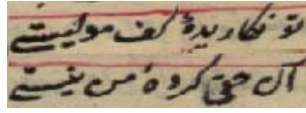
Çünkü benim yüzüme tükruk attın; nefs-i emmârem hareket etti ve benim huyum ve ihlâsım zâyî‘ oldu.

4011.

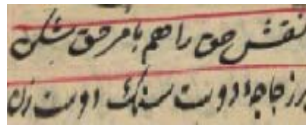
‘Amelimin yarısı Hakk için oldu ve yarısı nefsimin hevâsı için oldu. ‘İbâdette şirket revâ olmaz. Zîrâ ‘amelde ihlâs şarttır."

4012.

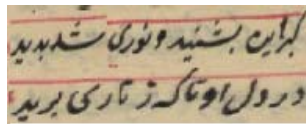
Sen Mevlâ'nın kudretinin nakş olunması (212 b) oldun. Sen Hakk'ın lâyıksın. Benim masnu‘um değilsin ve seni müşterek nesne için katl revâ değildir. belki binâ-yı Hakk'ı mahzâr-ı rızâ-yı Bârî için yıkmak lâyıktır.

4013.

Nakş-ı Hakk'ı ve sûret-i insâniyyeyi dahi Hakk'ın emriyle kır. Dostun sırcası üzerine dostun taşını vur.

4014.

Ol cengdeki pehlivân, Hazret-i ‘Ali'den bu kelâmı işitti. Onun gönlünde tâ ki zünnâra mensûb olan kesildi ve kalbî imâna meyl eyledi.

4015.

Ol pehlivân dedi ki: "Ben cefâ tohumunu ektim, murâdı ilkâ-yı büzâk etmesidir. Ben seni gayri nev^ç insân zannettim.

4016.

Sen müstakîm terâzi olmuşsun belki her terâzinin dili olmuşsun. Zebâne-yi terâzi kemâl-i istikâmette olmak hasebiyle, İmâm ^ç Ali'yi ona teşbîh eder.

4017.

Sen benim kavmim ve abâ ve ecdâdım ve hısmım olmuşsun, sen benim dînin şem^çinin ziyâsı olmuşsun.

4018.

Ben senin gözünün çerâğının kölesiyim ki, senin gözünün rûşenliği ondan kabûl eyledi." Murâd, yâ Vâcib Te^çâlâ Hazretleri'dir, yâ Hazret-i Muhammed Mustafâ *sallallahu Te^çâlâ aleyhi ve sellem* Hazretleri'dir.

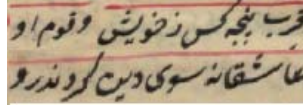
4019.

Ben ol nûr deryâsının mevcinin kölesiyim ki, bunculayın gevheri zuhûra getirir.

4020.

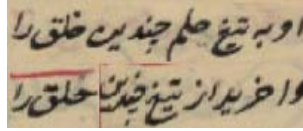
Yâ ^ç Ali, benim üzerime kelime-i şehâdeti ^ç arz eyle. Zîrâ ki ben tahkîk seni bu zamânenin ulusu gördüm.

4021.

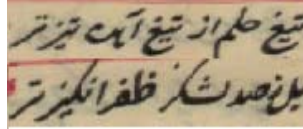
Elli kimesneye karîb, onun hısmından ve kavminden ‘âşıklara lâyük dîn tarafına teveccüh eylediler.

4022.

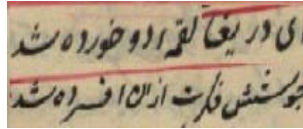
Îmâm ‘Ali *radıyallahu ‘anh* seyf-i mülâyemetle bu kadar halkı kılıçtan satın aldı. Halktan bedel yoktur, boğazı aldı.

4023.

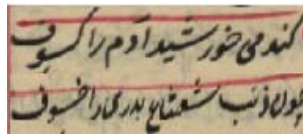
Hilm kılıcı, demir kılıçtan ziyâde keskindir. Belki çok ‘askerden ziyâde galebe edicidir.

4024.

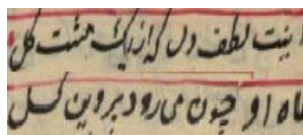
Ey kimesne, bir iki lokma yenmiş oldu. Ya‘nî bir mikdâr ta‘am yedim. Kuvve-yi fikriyyenin kaynaması, o lokmadan doymuş oldu. Murâd, gıdâ-yı sûrî ilhâm-ı ilâhiyyenin inkita‘ına sebep olduğunu beyândır.

4025.

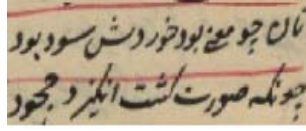
Görmez misin bir buğday dânesi, Hazret-i Âdem’in âfitâb-ı ‘aklına tutukluk oldu. Çünkü günâh, bedrin tutulmasına sebep oldu. Keennehu mâhın husûfu günâh ve ‘isyândan imiş.

4026.

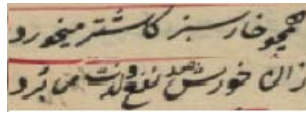
(213 a) İşte kalbin letâfetini seyreyle ki, bir mikdâr gül makûlesi olan lokmadan, o kalbin ayı niçe perişân olur.

4027.

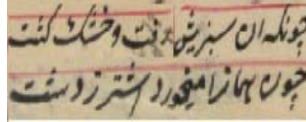
Ekmek çünkü ma' nâ idi, onu yemekde fâ'ide vardır. Çünkü nân-ı sûrî oldu; yense inkâr u küfr artırır.

4028.

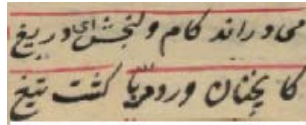
Yeşil diken gibi ki, deve onu yer. O yemekden çok nef' ve lezzet iletir.

4029.

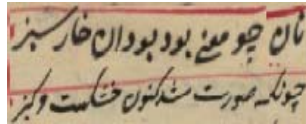
Çünkü o yeşillik gitti ve diken kurudu. Çünkü onu deve ovidan yer.

4030.

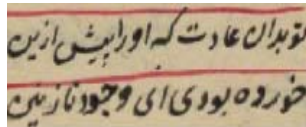
Damağımı ve avırdımı yazık ki yırtar. Ancılayın terbiye olmuş gül, kılıç oldu.

4031.

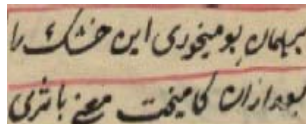
Ekmek çünkü ma' nevî oldu. O yeşil dikendir. Çünkü ekmek sûrî oldu şimdi kuru dikendir. Huşk oldu ve galîz oldu.

4032.

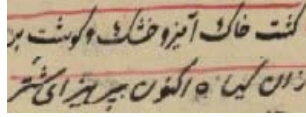
Ey Hüsame'd-dîn; sen ol 'âdet ile ki onu bundan ol yemiş idin, ey nâzenin vücûdlu.

4033.

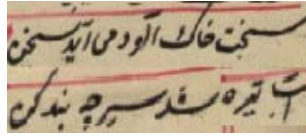
O koku üzerine, bu kuru diken gibi olan kelimâtı kabûl eyle. Bundan sonraki ma‘ nâ toprak ile karıştı. Mâbî‘ dına merhûndur.

4034.

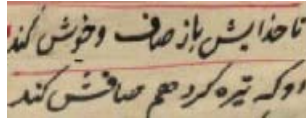
O ma‘ nâ hâk-amîz oldu ve kuru oldu. Ve insânın lahmini kat‘ edici oldu. Ey deve-sîret olan zât, o ottan perhîz eyle.

4035.

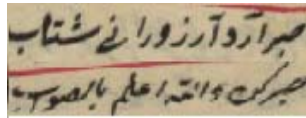
Söz ziyâde toprak ile âlûde geliyor, su bulandı. Kuyunun ağzını bağla.

4036.

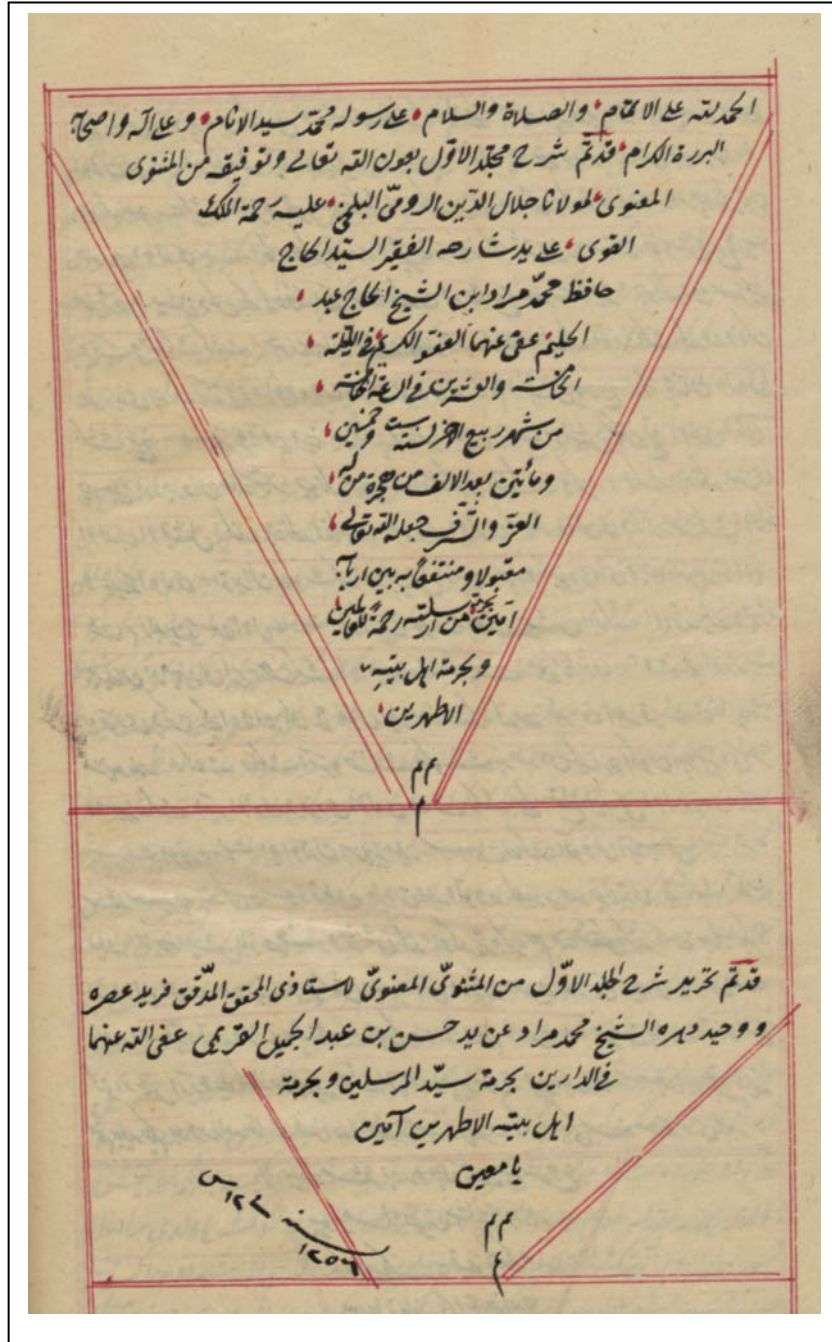

Hattâ Cenâb-ı Kibriyâ, yine ol suyu sâf ve hoş ede. Ol Mevlâ ki, suyu bulanık eyledi, yine sâf eder.

4037.

Sabr, insânın arzusunu getirir, ‘acele arzuyu getirmez. Böyle olunca ey Hüsâm, bir mikdâr sabr eyle ve yine söyle deyu ‘acele etme. Benim bildiğim budur. Allah Te‘âlâ sevâba a‘ lemdir. Meşhûrdur ki, iki sene mikdârı sabr buyurmuşlar. Ba‘ de cild-i sâniye şürû‘ buyurmuşlar. Bunda işâret vardır ki, bir kimesneye kabz geldikde; bast zamânına dek te’hîr ede ve kesel ü ‘acz ile ol işi göreyim deyu ikdâm etmeye. Mim (213 b)

Tamamlamayı (muvaffak kılan) Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, tüm beşeriyetin efendisi, (Allah'ın) Resûlü Muhammed'e ve onun saygıdeğer, vefâkâr 'âli ve ashâbı üzerine olsun.

Allah Te'âlâ'nın yardımı ve muvaffâkiyetiyle Mevlânâ Celâle'd-dîn-i Rûmî el Belhî'nin Mesnevî-i Ma'nevî'sinin 1. cildi tamamlandı. Güçlü hükümdâr olan Allah'ın rahmeti, onun üzerine olsun.

(Bu şerh) Şeyh Hacı Abdu'l-halîm oğlu Hacı Hâfız Muhammed Murâd Bey bendesinin elinde; (Her ikisine de Allah Te'âlâ 'afv ikrâmını buyursun.) 'izzet ve şeref başlangıcı olan Hicret'in, 1256. senesinde Rebiyyü'l-âhir ayının 25. gece, 5. saatinde tamamlandı. Allah Te'âlâ kabûl buyursun ve erbâbını faydalandırsın. Amin.

'Âlemlere rahmet olarak gönderilenin ve tertemiz olan ehl-i beytinin hürmetine. (Mim temmed)

Asrın en büyük ve tek dünyâ 'âlimi Şeyh Muhammed Murâd, Kıvrımlı Abdu'l-cemîl oğlu Hasân'ın elinden Mesnevî-i Ma'nevî'nin 1. cildi tamamlandı. Her iki dünyâda da Allah ikisini bağışlasın.

Resûllerin Efendisi ve onun tertemiz ehl-i beytinin hürmetine. Amin ey Mu'in (olan Allah) (mim mim mim)

Sene 1256

Şaban 12 (In dates of letters and documents, the letter "sin" stands for "şın", and indicates the month Şaban. Turkish and English Lexicon, By Sir James W. Redhouse. Çağrı Yay., İstanbul, 2001, s:1024)

SONUÇ

Mesnevî-i Şerîf, yazıldığı günden günümüze dek birçok şârih tarafından şerh edilmiş ve bu şerhlerin hemen hepsi üzerine çeşitli incelemeler yapılmıştır. Bu çalışmamıza konu olarak, yapılan şerhler arasından Murad Molla'nın *Hülâsatü'ş-Şürûh* adlı *Mesnevî* şerhi seçilmiştir.

İki nüshasının tespit edildiği eserin, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki TY 6309 numaralı nüshası incelenmeye uygun görülmüştür.

Bu çalışmamız, Giriş ve üç bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde şerh hakkında bilgiler verdikten sonra Türk edebiyatında yapılan *Mesnevî* şerhleri listelenmiştir.

Birinci bölümde, eserin müellifi olan Murad Molla'nın hayatı, edebi şahsiyeti ve eserleri tanıtılarak, *Hülâsatü'ş-Şürûh* hakkında bilgiler sunulmuştur. İkinci bölümde, eserin muhtevası üzerinde çeşitli açılardan incelemeler yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise, eserin günümüz harflerine aktarımına yer verilmiştir. Ayrıca araştırma esnasında yararlanılan kaynaklar da “Kaynaklar” kısmında belirtilerek, “Ek” bölümünde eserin tıpkıbasımından örneklerinin yer alması uygun görülmüştür.

Üzerinde çalıştığımız Murad Molla'nın *Hülâsatü'ş-Şürûh* adlı *Mesnevî* şerhi, *Mesnevi*'nin tamamı üzerine kısa şerhi yapılan tek şerhtir. Bu bakımdan diğer şerhlerden ayrılmaktadır.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR:

- Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, C.I, Bizim Büro, Ankara 2000.
- CAN, Şefik, *Mesnevi Hikâyeleri*, Ötüken Neşr., İstanbul 2003.
- CAN, Şefik, *Mevlana, Hayatı, Şahsiyeti, Fikirleri*, Ötüken Neşr., İstanbul 1995.
- CAN, Şefik, *Mevlana, Mesnevî Tercümesi*, C.1-2, Ötüken Yay., İstanbul 2005.
- ÇETİNDAG, Yusuf, *Ayna Kitabı*, Karam Yay, Çorum, 2005.
- CEYLAN, Ömür, *Tasavvufî Şiir Şerhleri* (Yayımlanmış Doktora Tezi), Kitabevi Yay., İstanbul 2000.
- ÇELEBİOĞLU, Âmil, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, MEB, İstanbul 1998.
- Fatin Efendi, *Tezkire-i Hatimetü'l-Eş'ar*, 1283/1867.
- GÖKMAN, Muzaffer, *Murat Molla Hayatı Kütüphanesi ve Eserleri*, İstanbul Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1943.
- GÖLPINARLI, Abdalbaki, *Mevlana Celâleddin*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1985.
- GÖLPINARLI, Abdalbaki, *Mesnevi Tercümesi ve Şerhi*, 6 Cilt, İnkılap ve Aka Yay., İstanbul 1981.
- GÖLPINARLI, Abdalbaki, *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 2004.
- GÜLEÇ, İsmail, *Türk Edebiyatında Mesnevi Tercüme ve Şerhleri*, Pan Yay., İstanbul, 2008.
- GÜZEL, Abdurrahman, *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Akçağ Yay., Ankara, 2006.
- İZBUDAK, Veled Çelebi, *Mevlana, Mesnevî*, MEB, İstanbul 1988.
- KARAALIOĞLU, Seyit Kemal, *Türk Edebiyatı Tarihi (Başlangıçtan Günümüze)*, İnkılap Yay., İstanbul 1980.

Kenan Rifâî, *Mesnevî Tercüme ve Şerhi*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 2000.

KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatı Tarihi, Tahlili ve Tenkidi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1964.

Kur'ân-ı Kerîm ve Muhtasar Meâli, Hayrat Neşriyat, İlmî Araştırma Merkezi, İstanbul 2001.

Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2003.

LEVEND, Agah Sırrı, *Divan Edebiyatı (Kelimeler, Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar)*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984.

Murad Molla, *Hülasatü 'ş-Şürûh*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY 6309 no ile kayıtlı nüshası.

Murad Molla, *Mâ-Hazâr*, Süleymaniye Ktp, Murad Molla Bölümü, 181, 1260/1844.

Osman-zâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, Haz: Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz, Kitabevi, C.II, İstanbul 2006.

ŞENTÜRK, A. Atillâ - KARTAL, Ahmet, *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yay., İstanbul 2004.

ŞENTÜRK, M. Hüdâyî, *Şeyh Mehmed Murâd-ı Nakşibendî Ve Vâkâyî-nâmesi*, İstanbul Araştırmaları, İstanbul 1997.

Yazım Kılavuzu, TDK Yay., Ankara 2005.

YENİTERZİ, Emine, *Mevlana Celâleddin-i Rûmî*, TDV, Ankara 1995.

YILDIRIM, Suat, *Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali*, Işık Yay., İstanbul, 2005.

YILMAZ, Mehmet, *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992.

SÖZLÜKLER:

By Sir James W. Redhouse, *Turkish and English Lexicon*, Çağrı Yay., İstanbul, 2001.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2003.

Mahmud Salahi, *Kamus-ı Osmanî*, İstanbul 1313.

Mütercim Âsım Efendi, *Burhan-ı Katı*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2000.

Mütercim Âsım Efendi, *Kamus Tercümesi*, C. I, İstanbul 1305.

ONAY, Ahmet Talât, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü*, Haz: Cemal Kurnaz, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007.

PALA, İskender, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay., İstanbul 2004.

SALEHPUR, Cemşid, *Farsça-Türkçe Genel Sözlüğü*, Lale Yayınevi, 1996.

STEINGASS, F. *Persian English Dictionary*, Londra, 1930s.

Şemseddin Sami, *Kamus-i Türkî*, (Haz.: Ömer Faruk Akün), Alfa Yay., İstanbul 1998.

Türkçe Sözlük, TDK Yay., Ankara 2005.

ULUDAĞ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2002.

MAKALELER:

AKKUŞ, Metin, “Metin Şerhi Geleneği Tarlan Mektebinden Haluk İpekten’e”, *Yedi İklim*, S. 32, İstanbul 1992.

AKLAN, Serhan, “13. 14. 15. Asırlarda Divan Nesrine Genel Bakış”, *Yedi İklim*, S.51, Haziran 1994.

DOĞAN, Muhammed Nur, “Metin Şerhi Üzerine” *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler*, İstanbul 1999 MAZIOĞLU, Hasibe, “Metin Şerhi, Tahlili ve Tenkidi Üzerine Düşünceler” *Dergah* S.93, Kasım 1997.

MENGİ, Mine, “Metin Şerhi, Tahlili, ve Tenkidi Üzerine”, *Divan Şiiri Yazıları*, *Dergah*, Kasım 1997.

“Murad Nakşibendî”, *DİA*, C. 32.

SARAÇ, Yekta, “Divan Tahlilleri Üzerine” *İlmî Araştırmalar* 8, İstanbul 1999.

ÜNVER, İsmail, “Mesnevî” *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı*, C. II, Nr. 415-417, Ankara 1986.

YENİTERZİ, Emine, “Metin Şerhi ile Görüşler” *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.5, Konya 1999.

TEZLER:

AKTAN, Muhammed Felat, *Murad Molla'nın Saib-i Tebrizî Şerhleri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2008.

AYTEKİN, Ülker, *Sarı Abdullah Efendi ve Mesnevî-i Şerif Şerhi*, (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, 2002.

CANPOLAT, Hülya, *Sa'di'nin Gülistan Önsözüne Yapılan Türkçe Şerhlerin Karşılaştırılmalı İncelenmesi* (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, 2006.

CEYHAN, Semih, *İsmail Ankaravî ve Mesnevî Şerhi* (Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi, 2005.

KÖSE, Davut, *Mehmed Murad Nakşibendî Dîvânı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008.)

MENGÜÇ, Hilal Tuğba, *İlmî Mehmed Dede'nin Cezire-i Mesnevî Şerhi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2005.)

معانی در و سارق کوش دراز مایع ده اولی ماه صمد بر تیر در یکم معتق اولی
 ایضا بل اولی بلین احوالین است و بین البرشین التورین نام جمعه مال به
 منقذ اولی بلین اسم التلیک خانسه بر او صاف موهفک و لوسون
 جناب هفده منسوب و روح و نام عدلی به و برش و نوره مشه با اولی ایوت
 اصحابه با پیشین محفل اولی بلین اسکوت الظل الغیب الطوق اولی
 اولی البصایر کرب کتا در و نام غیب ناظر در و اعین به سن تا یلدر و هر بره
 حافظ در دستکست سالتک جمیع در خندق لمرک جیوا اولی بلین کج و تیب دلی
 نفوز ننه غایبک جمیع در التورک تحت الاطاریت اولی البصایره صفت
 اولی بلین به در لکه که لسه نه س آتینه پودش به در اقل رطوک جمیع کبیر
 الطایر کینه تیس در بر دلی کج استرانی القیامین صعب الغضایم نور اولی بلین
 بن صفت اولی بلین اوید اصحاب بهایر که قبایل به سک بشه لوی و فضیل
 صا جبری و جناب حنک دلی بیک انواری در بر آیین با رب العالمین
 آیین اسم الغاملات اولی بلین غامضی قول بیلای عالی کرب رتیبه دیکر و
 هفتاد اولی بلین قاضی الاصفی البرتیش من شوو به بر و در کمر در و
 اولی بلین انبشک در و اولی بلین و جمیع در دلی و ده شمول شرایع البشیر
 و بر بیان انبشک در و اولی بلین و صیغ التمه و صیغ التمه و ال و غیره و
 کسبیا الت و تم التو کین و الته العلم هم بر بها ملک همی التقیما کچولدر ساویر
 خداک بشه لیک و نظیران منقذ در و دلی جناب حق بزم اولی بلین که می علی
 اسد در رحمت انبشک و دلی آنک ابتاعه و اولی بلین رحمت انبشک و دلی
 حق تقی بله نزه کا فیدر و در کوزال قول بیک اسو رینه و یکدر

و دلی الت تقی بله نزه کا فیدر و در کوزال قول بیک اسو رینه و یکدر
 اعلم تم شرح و بیاجت
 الکتاب صون
 الت التلیک
 الی باب
 ۱۲

دارد
صحیح

اسم به بلبل در پنج انبار است عقیق است گمان است انقا آن است حسن است زان عظیمه اهل
 عقیق قرقر عقیق دار و دار و سیورده رقی که آنرا کنگ جهاد انقا قرقری صفت است سیور
 سه در آن مکدر در حوت است رسول بود شان قران با به قبول قرینک انقیاس رسول
 کبریا اید هر شب آینه سنده تا آنکه قبول و عقب ایستد پیرالت و عقیق می تر با کوی وار ایوان
 و طیغی لغزایه حضرت ابوبکر ایوانی رفته دینا ده سالگی کنگه و آنخته ده او هر و نوا ب
 او لطف بود این جو کنگ حضرت سب اولای گاشتران در بان هم در دنیا
 چه در کرد بنف ن بر مصطفی آنک بکون دوزخ در بان ابوبکر ایوانی که آنرا کنگ
 حضرت محمد مصطفی صفا است نه علیه و سکر کین الاز بو سینه ات ان انقیاس قرقری است
 اسم الوهم لصفه او است سبب انتم فرستیده زب نام کون عظیم قرقری نام بکون چون تمام
 باقی کو عدل کرد حال شکر با غیاب او قبول کرد کنگ قرینک خائف رضا انتم
 نظیره شکر باقی کو آنک حال کنگ سکر زنجی حال است ابوبکر ن یک مانع با به
 باقی و حال او آنکه فریاد ایوبی بو کاشه راه دفع دکله آنرا کنگ جنب صفت و فی راضی
 دکله عدل این باقی و داد سخن تر شده چه مرزا ایوب و روی و روی سیه
 بو باقی کو آنک عدل و آنک انقیاس است یک عقده زده شاد تر بر بو سکر الکر شکر است
 چه ابوبکر است بدین لیده قرقره بو ز تر بر این مومن حق کو بر زبیم در غان ابوبکر
 المستقیم رفته بو بکر رضای باقی انقیاس اولاد بندگان ملاصحت حوت و شکر بندگان
 غانده بقیعیم الهی اید با به الهی حال المستقیم و بو دعا ایوب ان در دم داران سخن
 لایبست جان سپردن خود سخای عاشق است او کنگش بر یک سخن است
 ابوبکر او سخن حق بو سکر و زده و بر ر جان اهر لکن کفیف عاشق است سخن است
 انقیاس کنگ جان بو بکر کنگی دکله مانع دهی از ابوبکر نانت و بند جان دهی از ابوبکر
 صفت حانت و بند اگر کنگ انتم کنگ یک رخا چون آنک دهی سکر آنک
 و بر ار جان و بر سکر جان و بر ار کر زده کنگی ایوان چاه بو بکر به بر شکر
 بخش کرد کنگ اسخیا کنگ و بر و بندید بدل و بر بچنگه صل ایوان ایوبه کرک بو بکر
 اگر چنانچه چنگ بر این دو کله را ب بر این چنگ کبریا بر این سخن که او د حق
 بزنجی بر چنانچه بیشتر او د حق انچه بزنجی زبنت و طایفه بنگه بنگه نانی بر این حال
 فقیر او بود کنگ ایس خانه بدل کنگ فخر کبریا او د حق بزنجی لطف ایوبه
 زبنا ایس دنیا در دست کرم رحمان لطف فخری ایوبه انچه بو بکرش رو لکن انتم
 نمانع بو بکر مال حرف ایوانده ۱۵ صدای فخر او کنگ بو بکر اولاد بیله او د حق بنگه
 و بر ایس انچه در دست کرم رحمان بو بکر کنگ نمانع بو بکر دست و حال ک

دینی و دیگر بار به سخن اولانک مال کنگ ویر و د حق بیان اینگله در کراستون را مقصود
 بجایه اولان در یوسف با او ایس بو سکر شرط دکله بو صورتی بود سخن حق نین
 از حرف ایس او کنگ سخن گفته در اصل دکله قرقره دعا و د حق در اصل اولان است و د حق
 نمانع سخن در آنجا بر زده در خط انتم نمانع در خط دکله قرقره کالی روایت ابوبکر ایوانی کنگی
 محمد مصطفی صفا است نه علیه و سکر کین الاز بو سینه ات ان انقیاس قرقری است
 شیطان او صفا الهم عطا کل منتهی صفا و بقره الاز بو سینه ات ان انقیاس قرقری است
 بکون بو بکر او کونده قول صفا در اصل اولان را الای ملک کازل اولان بر بر
 دیگر بار به سکر بو بکر مانع حرف ایوبه صفا حرف اولان و بر بر بر
 بار به سکر رضای شریف ایوانی مانع حرف ایوبه صفا کنگ ویر و حال اولان آن
 بو بکر ایوانی در کاه صفا و قول ابوبکر ایوانی مانع حرف ایوبه صفا کنگ ویر و حال
 مانع حاکمیت یا حوائق ایوبه و با او ظاهر کنگ و عدم کنگ دینا شکر ایوبه اینگله زده
 صفا باند حق است انچه سخن ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 دو زبنتی خوش شاد سخن ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 حکم کوزل بلا ایوانی صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 در دست مرزا عویضه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 ذرا و ان و بر ایوانی و بر ایوانی بر دم صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 مسکه نزلاد جهان کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 مرزا ایوانی کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 او ان انقیاس کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 کرا انقا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 شد طلوشان و کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 چای بگیو و بر این آنچه بو بکر صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 بو بکر ایوانی صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 با به بزنجی کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 خزینت بو بکر کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 باز جو از او صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ
 بدین صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ ایوبه صفا کنگ

الحكمة على الاقلام والاهتمام والسداد على حذر من سبب الانعام وعلى آثر الامور الصالحة

البررة الكرام قد تم شرح مجاز الاول بكون الله تعالى وقرن في كل من الشورى

المشورى طه لانه حلال الدين والقرن بالجمع عليه من الكمال

القوى على يد ربه الفغير السيد الخواجه

حافظ محمد مراد بن الشيخ الخواجه بهد

الحليم عن منها العزة الكبرية في الترتيب

النجاسة والاشارة في الوجودية

من شذرات ربيع الاخر سنة ثمانين

وما بين بعد الاضلاع من جوه من

العز والاشرف صمد الله تعالى

مقبولا ومستغفرا منهم ان شاء

الله تعالى من شذرات ربيع الاخر سنة ثمانين

و كبرية الامم بتبصرة

الاطهر من

٢٢

قد تم شرح مير شرف عليه الاول من المشورى المصطفى لاسمته ذي المنين الملقب فريد وهو

و وجدده هو الشيخ محمد مراد بن عبد الجبار القرني عنى الله عنهما

على الدارين بقرته سيد الرسلين و بقرته

الاهل بيتنا اطهر من آلهن

بامهين

٢٢

١٤٤١

٢٢

